CORPVS SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS
ACADEMIAE SCIENTIARVM AVSTRIACAE

VOL. LXXV

BENEDICTI REGVLA

EDITIO ALTERA EMENDATA

RECENSVIT

RVDOLPHVS HANSLIK

VINDOBONAE
HOELDER-PICHLER-TEMPSKY
MCMLXXVII

CORPVS SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS
ACADEMIAE SCIENTIARVM AVSTRIACAE

VOL. LXXV

BENEDICTI REGVLA

EDITIO ALTERA EMENDATA

RECENSVIT

RVDOLPHVS HANSLIK

VINDOBONAE
HOELDER-PICHLER-TEMPSKY
MCMLXXVII

BENEDICTI REGVLA

EDITIO ALTERA EMENDATA

RECENSVIT

RVDOLPHVS HANSLIK

VINDOBONAE
HOELDER-PICHLER-TEMPSKY
MCMLXXVII

OMNIA IVRA RESERVATA
© HÖLDER-PICHLER-TEMPSKY KG., WIEN 1977

Erstellt mit Unterstützung durch den Fonds zur Förderung wissenschaftlicher Forschung

VINDOBONAE
Ex universitatis Vindobonensis officina typographica
Adolphi Holzhausen Successorum

MONACHIS

ORDINIS S. BENEDICTI

RELIGIONE HVMANITATE DOCTRINA

EGREGIIS

INDEX

AD ALTERAM EDITIONEM IX

PRAEFATIO XI
De sancti Benedicti vita XI
Quando regula scripta sit. XII
De Regula Magistri XIV
Quale fatum textus regulae habuerit. XV
De codicibus XXII
De regulae editionibus LXIV
Conspectus siglorum codicum LXVII

BENEDICTI REGULA 1

INDICES 182
Index scriptorum 182
Index verborum 192
Index orthographicus 344
Index grammaticus 349

AD ALTERAM EDITIONEM

Ut alteram editionem Regulae Benedicti, correctam melioremque, ut spero, perficerem (sed falsas lectiones talium codicum, qui erroribus scatent, neglexi, si sensu omnino carent neque in aliis codicibus inveniuntur), imprimis recensione egregia prioris editionis commotus sum, quam scripsit P. Meyvaert, Towards a History of the Textual Transmission of the Regula S. Benedicti, Scriptorium XVII (1963) 83—110, cui magnam gratiam debeo. Praeterea ratio erat habenda diversorum studiorum ad Regulam Magistri pertinentium, quae viri doctissimi F. Masai, D. Knowles, E. Manning, A. de Vogüé publici iuris fecerunt. His omnibus et Bernardo Bischoff, qui me in codicibus aestimandis adiuvit, gratias ago.

Praecipuam autem gratiam debeo assistenti meae Dr. Barbara Giorgi-Tichy, quae codices partim mecum, partim sola contulit, doctorum virorum opera ad RB et RM pertinentia perscrutata est; postremum institutioni Austriacae „Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung", quae pecunia me adiuvit, et Dr. Michaelae Zelzer, quae plagulas mecum legit.

Vindobonae, Kal. Iun. anni MCMLXXVI.

RUDOLPHUS HANSLIK

PRAEFATIO

De sancti Benedicti vita

Ortus est sanctus Benedictus, ut Gregorius Magnus, dial. II praef. affirmat, „liberiore genere ex provincia Nursiae" (Norcia) in Sabinorum terra sitae, natus autem circa annum 480, cum Italia Hunnis, Vandalis, Herulis incursantibus vastaretur. Adulescens Romam missus ut liberalibus litterarum studiis se dederet, arte rhetorica aliquamdiu eruditus schola praemature relicta prope Sublacum (Subiaco) recessit in desertum, ubi primum eremitae vitam degit loco quodam, qui Effide (Affile) dicebatur, moratus. Deinde autem in secessum Sublacensem ipsum ad lacum, qui Anione flumine efficiebatur, confugit, ubi primum in specu quodam latuit, mox monasterium condidit, in quo monachi secundum Pachomii instituta vivebant, ut Benedictus etiam orientalium monachorum rationem vivendi sequeretur. Variis autem discordiis fratrumque insidiis commotus monasterium Sublacense reliquit novumque condidit prope Casinum in monte edito, ubi templi Apollinis ruinae erant; quod factum esse circiter anno 529 vulgo traditur crediturque. Ibi autem Benedictus ab iis, qui rebus perturbatis undique ad eum congregabantur, disciplinam, obsequium, stabilitatem in congregatione postulabat; postremum igitur mores et consuetudines eorum ad normam redegit, qui in solis occidentis regionibus monachi victuri essent. Quod ut fieri posset, regulam composuit, cuius praecepta diversa erant ab Sublacensis monasterii ordine. Certe igitur Benedictus eam post annum 529 composuit. Si Gregorii Magni dial. II 22 fidem habemus, Benedicto vivo conditum est Terracinense coenobium, quod Casinienses monachi instituissent. Quibus rebus gestis Benedictus vita decessit fortasse ante annum 560 (*cf.* A. de Vogüé, La Règle de Saint Benoît I 170).

Quando regula sit scripta

Prodiit sancta regula et ex Benedicti ingenio et ex coenobii usu cotidiano experientiaque (*cf.* I 6) et ex aliis regulis, ad quorum exemplaria est confecta. Ad Benedicti ingenium pertinet illa discretio et moderatio, quam homines iam Gregorii Magni aetate admirabantur. Fortis est Benedictus in re, suavis in modo. Insignia sunt illa verba, quae extant in prologi paragrapho 46, ubi de „dominici scola servitii" dicit: „in qua institutione nihil asperum, nihil graue nos constituturos speramus". Itaque non postulavit, ut psalterium CL psalmorum uno quoque die psalleretur, sed iam satis habuit, si monachi una quaque septimana hoc orationis pensum absolvissent; brevem enim orationem in cordis puritate praetulit multiloquio (XX 3sq.). Quare evenit, ut Benedicti regula ceteras, quae nimis severae et rigidae essent, paulatim submoveret devinceretque.

Praecepta autem huius regulae, ut dixi, talia non sunt, qualibus in Sublacensi monasterio Pachomiano monachorum disciplina dirigi potuerit. Plane alienum est ab ordine Sublacensi iam illud praeceptum, quod extat in XXII 3: „si potest fieri, omnes in uno loco dormiant; sin autem multitudo non sinit, deni aut uiceni cum senioribus . . . pausent". Inde satis sequitur, ut errent, qui putent regulam iam esse compositam, cum Benedictus monaterio Sublacensi praefuit. Immo Benedictus regulam suam ad hunc vivendi modum, qui in monasterio Casiniensi observabatur, adaptavit, interdum fortasse iam alia quoque monasteria respiciens velut Terracinense, Lateranense (*cf.* I. Schuster cardinalis, Storia di San Benedetto, p. 297, 343sqq.). Composita autem non statim videtur, cum hoc monasterium Casiniense est instauratum, sed aliquot annis post. Praeterea Benedictum regulam non uno impetu confecisse, sed multa aliquotiens mutasse egregie ostendit A. Borias, Rev. Bén. 73 (1963), 111—126; 75 (1965), 312—328; 85 (1975), 38—55. Si ad verba cap. LV 1sq., licet ex Cassian. inst. I 10 fluxerint, respexerimus, Benedictum iam in animo habuisse putabimus alia quoque monasteria praeter Casiniense condere: „uestimenta fratribus secundum locorum qualitate ubi

habitant uel aerum temperie dentur, quia in frigidis regionibus amplius indigitur, in calidis uero minus". Quae si reputaverimus, regulam circiter inter annos 540—560 esse confectam concludemus.

Qui terminus non improbatur Benedicti fontium, quos investigare possumus, testimoniis. De praecipuo, ut creditur, fonte, de Magistri regula, infra disputabimus. Praeterea Benedictus ipse se auctores esse secutum libere est confessus. Cum XLII 3 monet: „legat unus collationes" et cum LXXIII 5 „collationes patrum et instituta" probat velut „bene uiuentium et oboedientium monachorum instrumenta uirtutum", nonne largos fontes regulae suae nominavit? Ex testimoniis, quae optime collegit Cutbertus Butler in editione regulae tertia (1935), facile perspicitur Cassiani, abbatis Massiliensis, opera, quibus inscribitur Conlationes et Instituta, inter Benedicti fontes primarium obtinere locum. Scripsit autem Cassianus ea opera inter annos 420—428. Ex eo, quod Benedictus vita Pachomii duobus locis usus est, certe conicere possumus regulam ante annum 527 scriptam non esse, ut recte adnotavit Anselmus Lentini in editione regulae (Montiscasini 1947), p. XLVIII adnot. 1. Praeterea usus est Benedictus hac quoque regula, quam Caesarius Arelatensis scripserat ad monacharum vitam dirigendam anno 534. Nam certe Benedictus ex Caesarii regula hausit, non Caesarius ex illius, ut optime monstravit Basilius Steidle, Das Inselkloster Lérin und die Regel St. Benedikts, Benediktinische Monatsschrift XXVII (1951), p. 367—385; qui nos docuit Caesarium esse secutum Augustinum, non Benedictum.

Quod pertinet ad fontes, nihil impedit, quominus putemus Benedicti regulam post annum 540 esse scriptam, *cf.* Anscarius Mundó, L'authenticité de la Regula Sancti Benedicti, Studia Anselmiana XLII (1957), p. 137.

Qua scriptura autem Benedictus usus sit, divinare solummodo possumus. Verisimile autem est eum ipsum litteris cursivis scripsisse. Sed cum hic textus dictaretur, ut in monasteriis legi posset, talia exemplaria certe semi-unicalem scripturam ostendebant.

De regula Magistri

Ingens ingeniorum doctorum certamen ortum est, postquam primus A. Genestout, La Règle du Maître et la Règle de S. Benoît, Revue d'Ascét. et de Myst. XXI (1940), p. 51—112 contendit regulam ignoti cuiusdam, quam Regulam Magistri (= RM) appellant, Benedicti regulam (= RB) tempore antecedere, id quod iam anno 1937 auditorio monachorum patefecerat; *cf.* Bernd Jaspert, Die Regula Benedicti — Regula Magistri — Kontroverse, Regulae Benedicti Studia, Suppl. Tom. III (1975). Cum Benedicti prologus et cap. I; II; IIII; V; VI; VII ad litteram fere in hac regula Magistri contineantur, permulti viri docti Magistri regulam fontem Benedicti initio eius operis fuisse adfirmabant. Tradita est RM, quam egregie edidit et praefatione notisque instruxit A. de Vogüé, La Règle du Maître, Sources Chrét. 105—107 (1964/65), tribus codicibus:

μ_1 = Parisino Bibl. Nationalis 12.634, 255×190, s. VI^4, in Italia meridionali, fortasse Capuae (de Vogüé, p. 127, 1) scripto, sed *cf.* E. A. Lowe, Codices Latini antiquiores V 1950, p. 36, nr. 646.

μ_2 = Parisino Bibl. Nationalis 12.205, 310×240, s. VII in., *cf.* Lowe, loc. cit. p. 33, nr. 633.

μ_3 = Monacensi 28.118, 418×328, s. IX, fol. 141^v—184^v, Benedicti Anianensis codice regularum. Qui codices accurate descripti sunt a viris doctissimis H. Vanderhoven - F. Masai - P. B. Corbett, La Règle du Maître, Edition diplomatique des manuscrits Latins 12.205 et 12.634 de Paris (Les Publications de Scriptorium III Bruxelles-Paris 1953).

Dum plane incertum erat, quando μ_1 et μ_2 scripti et quomodo longissimus textus codicis μ_2 et excerpta codicis μ_1 orti essent, difficile erat diiudicatu, utrum Benedictus an Magister prior scripsisset. Praecipua difficultas in hoc sita videbatur, quod lectiones interpolatae regulae Benedicti etiam in Magistri textu apparebant. Sed de Magistri codicum aetate investiganda optime meriti sunt F. Masai - E. Manning, Recherches sur les manuscrits

et les états de la „Regula Monasteriorum", Scriptorium XXI (1967), 205—226. XXII (1968), 3—19, qui μ_1 iam tertiae vel quartae parti saeculi VI adtribuerunt. Deinde magis magisque apparuit multas institutiones regulae Magistri vetustiores esse eis, quae de eisdem rebus in regula Benedicti inveniuntur, v. Bernd Jaspert, Regula Magistri, Regula Benedicti, Bibliographie ihrer Erforschung 1938—1970, Studia Monastica XIII (1971), 129—171. Tota quaestio diiudicata est, si Regulae Magistri textus, qui in cod. μ_1 extat, nihil aliud est nisi pars Eugippii Regulae, ut primus Cardinalis Ildefonsus Schuster, Storia di Benedetto[4] (1965) opinatus erat, deinde L. Verheijen, La Règle de saint Augustin I (1967), 116; II (1968), 214 et A. de Vogüé, La Règle d'Eugippe retrouvée?, RAM 47 (1971), 233—265 argumentis corroboraverunt (v. F. Villegas - A. de Vogüé, Regula Eugipii CSEL LXXXVII 1976). Eugippius enim Regulam scripsit anno ca. 534 (Isidor. vir. ill. 26); textus igitur, ex quo hauserit, ad initium s. VI. pertinere debuit. Hic Magistri textus, qui secundum A. de Vogüé, La Règle de Saint Benoît I (1972), 313, prope Romam urbem inter annos 500—530 ab ignoto quodam compositus erat, plane periit. Sed non solum Eugippius anno ca. 534, sed etiam Benedictus inter anos 530—560 ex eo hausisse videntur. Ultimae dubitationes autem evanescunt, si de Vogüé adsentimur, qui totam quaestionem ita enuclare studuit: Magistri primus textus (hodie deperditus) circiter post a. 560 valde auctus atque amplificatus est ad textum codicis μ_2; in hunc textum amplificatum iam etiam ex Benedicti regula et cogitationes et lectiones irrepserunt.

Regulae Magistri codices in apparatu critico cancellis seclusi, ut appareret eos non ad RB pertinere; has codicum Magistri lectiones, quae mihi genuinae videbantur, uncinis significavi.

Quale fatum textus regulae habuerit

Ludovicus Traube anno 1898 singulari doctrina monstrare temptavit, quod fatum Benedicti regula habuisset, in illa disputatione: Textgeschichte der Regula S. Benedicti (Abh. der

Königlich Bayer. Akad. der Wissensch., phil.-hist. Klasse XXV 2), cuius alteram editionem anno 1910 curavit Heribertus Plenkers. Multa alii viri docti interim corrigere potuerunt, ut textus historia haec fere fuisse videatur. De exemplari, quod Benedictus ipse conscripserit, nihil dicere possumus. Certe eo vivo exemplar quoddam, ab ispo sive scriptum sive secundum manuscriptum dictatum in coenobio Casinati erat, *cf.* P. Meyvaert, Problems concerning the „Autograph" Manuscript of Saint Benedict's Rule, Rev. Bén. 69 (1959), 3—21. Cuius imaginem etsi accuratissime restituere numquam poterimus, tamen textus a nobis constituti lingua talis est, ut a genere dicendi, quod Benedicti aetate in usu erat, numquam abhorreat, *cf.* A. Mundó, L'authenticité de la regula Sancti Benedicti, Studia Anselm. 42 (1957), 105—158. Etiam Benedicto mortuo non solum coenobium Casiniense augebatur, sed etiam alia monasteria condebantur, ubi monachi Benedicti regulam observabant, ut ex Gregorii Magni epistulis elucet; legimus enim in epist. I 39 de monachis, qui ex Bruttiorum finibus fugerant, in dial. II 22 de monasterio, quod Benedictus iuxta Terracinensem urbem condiderat.

Langobardorum autem incursionibus impeditum est, ne Benedicti monasteria latius diffunderentur. Nam secundum Paul. Diac. Hist. Langob. IV 17 ut ceteri Italiae campi ita etiam Casini regio ab hostibus vastabatur, cum Bonitus, quartus post Benedictum abbas, monasterium Casiniensium regebat. Perpaucas urbes Langobardi occupare non poterant, in ceteris Italiae partibus ecclesiae incendebantur, monasteria diruebantur. Langobardorum dux Zotto Beneventanus etiam coenobium Casiniensium diripuit circiter anno 577, ut monstravit Henricus Suso Brechter, Monte Cassinos erste Zerstörung, StudMitt. LVI (1938), p. 109—150. Sed Paulus Diaconus haec refert: „(Langobardi) nec unum ex monachis tenere potuerunt . . . fugientes quoque ex eodem loco monachi Romam petierunt secum codicem sanctae regulae, quam praefatus pater composuerat, et quaedam alia scripta . . . deferentes". Leo Marsicanus, Chron. Casin. I 2 (PL CLXXIII 491 sq.) adfirmat monachos Casinienses Romae esse receptos in

monasterium Lateranense, quod iam nonnullis annis ante conditum erat. Non tanti autem aestimandum est, cum Gregorius Magnus dial. II 17 obiter narrat Casinates monachos nihil nisi vitam sibi servare potuisse: „ut (deus) . . . animas custodiret".

Per monachos igitur Casinienses in Lateranense coenobium receptos regulae exemplar quoddam optimum (vix a Benedicto ipso scriptum) Roman adlatum est, quod secundum traditionem Casinam postea in Romani episcopi bibliotheca Lateranensi adservabatur.

Credibile enim est Lateranensi monasterio fine saeculi VII. magis magisque pereunte (*cf.* G. Ferrari, Early Roman Monasteries, Notes for the History of the Monasteries and Convents at Rome from the V through the X century, Vaticano 1957, 242—253) exemplar Casiniense in bibliothecam Lateranensem esse translatum. (*cf.* P. Courcelle, Les Lettres Grecques en Occident. De Macrobe à Cassiodore, Bibliothèque des Écoles d'Athènes et de Rome CLIX 1948, 381).

Septimo saeculo omnia fere monasteria, quae in Italia fuerunt, vastata sunt praeter ea, quae Romae et fortasse Ravennae, praeterea autem in septentrionalibus regionibus extabant. Nam etiam Merovingis regnantibus in Gallia erant coenobia, quorum monachi Benedicti regulam sequebantur, cum plerique Columbani atque aliorum regulas observarent (*cf.* A. Zimmermann, Kalendarium Benedictinum, Metten 1933, I, p. XLI—XLVII). Verisimile item est multa coenobia, quae Romae fuerint, non secundum Benedicti regulam esse instituta, ne illud celeberrimum quidem S. Andreae dicatum, in Caelio monte situm, ex quo Gregorius Magnus prodiit, praesertim cum Cassius Hallinger, Papst Gregor der Große und der heilige Benedikt, Studia Anselmiana XLII 1957, 231—319 monstraverit Gregorium Benedicti regulae praecepta vix bene novisse.

Tamen ex Italia initio saeculi VII. illum textum interpolatum, quem dicimus, prodisse verisimile est. Nam is in Gallia legebatur ante Donati regulam circiter inter annos 655—660 scriptam, v. Anscari Mundó, loc. cit. p. 147, not. 126. Idem vir

doctus sicut iam Ludovicus Traube recte observavit summi momenti esse illam epistulam Venerandi, nobilis cuiusdam, qui in vico Altaripa in Aquitania sito monasterium condiderat; hanc epistolam anno 625 ad Constantium episcopum Albiensem directam ex codice Sangall. 917 edidit Ludovicus Traube, Textgeschichte[2] p. 87sq.; in qua Venerandus scripsit: „Regulam sancti Benedicti abbatis Romensis ... in arce sanctae ecclesiae Albiensis recondendam pariterque habendam direximus".

Adiectivum „Romensis" idem valere atque „Romanus" Ludovicus Traube, loc. cit. p. 123sq. nos docuit. Venerandus igitur Benedictum non Casiniensi, sed Romano monasterio praestitisse credidit; dubium non est, quin de Benedicto Romensi locutus sit codice quodam inductus, cui hoc fere inscriptum erat: „Regula a sancto Benedicto abbate Romense edita"; simili enim modo incipit textus in codice Veronensi LII s. VIII/IX fol. 101^{v}, qui fortasse in urbe Verona ipsa scriptus est: „incipit regula a sancto Benedicto Romense edita". Ex eodem igitur subarchetypo, quod in Gallia extitit, provenerunt et Venerandi exemplar regulae et cod. *V*. Pertinet autem cod. *V* ad classem interpolatam, cui inprimis adnumerandi sunt codd. *OSM* (v. infra). Qui tot locis, quos infra proferam, eosdem errores vel lectiones interpolatas habent, ut ad commune subarchetypum redire debeant, cuius scriba faciliores lectiones, quae inde a Benedicti temporibus irrepsissent, susceperit, praeterea autem textum saepissime ipse interpolaverit. Is librarius ignotus quidam debet fuisse, quem hoc opus ecclesia Romana probante inchoasse crediderim. Satis notum est Ludovicum Traube putavisse textus interpolati auctorem fuisse Simplicium, tertium abbatem Casiniensem; quod coniecit ex „Versibus Simplicii", qui in permultis codicibus ante regulam inveniuntur. Qua in re certe erravit; contra Henricus Suso Brechter, Versus Simplicii Casinensis abbatis, Revue Bénédictine XLVIII (1938), 89—135, hos versus in monasterio Divitis Augiae (Reichenau) factos esse contendit; utcumque res se habet, nec sexto nec septimo saeculo compositi sunt; eorum verba Brechter ita restituit:

Qui leni iugo Christi / colla submittere cupis
regulae, sponte da mentem / dulcia ut sapias mella.
Hic testamenti ueteris / nouique cuncta doctrina,
hic ordo diuinus / hicque castissima uita.
Hoc beatus pater Benedictus / constituit sacrum volumen,
suisque mandauit / haec seruanda alumnis.
Simplicius quod famulus / Christi ministerque
magistri latens opus / propagauit in omnes,
una tamen mercis / utroque manebit in aeternum.

Iam Heribertus Plenkers agnovit hos versus nihil valere, cum quaeramus, unde textus interpolatus originem habuerit, ubi subarchetypum codd. *OVSM* scriptum sit. Cum ad hoc non solum *OVSM*, sed etiam Venerandi exemplar et Donati regulae partes redeant, circiter anno 600 iam exstitit. Quod et Venerandus et inscriptio in cod. *V* de Benedicto abbate Romensi loquuntur, verisimile est hoc subarchetypum, hunc textum interpolatum ex urbe Roma provenisse, scilicet ex monasterio Lateranensi. Qua in opinione eo magis confirmor, quod vir doctissimus Anscarius Mundó in Studiis Anselmianis XLII 1957, p. 150sq. ad eandem huius quaestionis solutionem pervenit.

Ex urbe Roma Gregorio Magno auctore, qui ad divulgandam regulam multum praestitit, inde ab anno 596 Christiana religio in Britanniam quoque proferebatur, primum quidem nequaquam a monachis Benedicti ordinis; etiam si ex monasterio Romano S. Andreae in monte Caelio sito ii prodierint, qui primum doctrinam Christianam professi in Britanniam penetraverint, verisimile est eos non Benedicti regulam, sed propria statuta habuisse, quibus coenobium administraretur. Nonnullis annis post Benedicti filii iis videntur successisse, qui Cantuariae (Canterbury) sedem constituebant; inde regula postea in monasterium urbis Worchester pervenit, ubi vetustissimus codex regulae scriptus est, Oxoniensis Hatton 48 (= *O*) s. VIII in. Brevi tempore enim in Britannia multa coenobia secundum Benedicti regulam sunt constituta.

Ineunte saeculo VII., cum ex septentrionalibus regionibus Columbani, ex urbe Roma autem Benedicti regula in diversas Galliae partes irreperent, regulae mixtae sunt compositae, quorum exemplum praebet Donati regula, circiter inter annos 655—660 scripta. Donatus autem initio libere profitetur se Caesarii Arelatensis, Benedicti, Columbani regulas contaminasse „collectis in unum flosculis".

Cum saeculo VII. Langobardorum reges Romanis magis magisque conciliarentur seque ad Christianorum religionem converterent, in Italia multa coenobia extiterunt, ex quibus nonnulla certe Benedicti regulam observabant; ita monasterium Bobbiense a Columbano conditum inde a medio saeculo septimo Benedicti regulam suscepit, *cf.* H. S. Brechter, StudMitt. LV (1937), p. 190. In urbe Roma autem eisdem temporibus vita monastica paulatim extincta etiam Lateranense coenobium interiit. Non ex Romanis, sed ex Gallicis coenobiis abbates sumebantur, cum nova monasteria ut Acutianum (= Farva) in Sabinorum regionibus conderentur, *cf.* Philibertum Schmitz, Geschichte des Benediktinerordens I, 1947, 67sqq. Item saeculo octavo ex Britannia Bonifatius venit, qui Benedicti regulam Germanorum populis adtulit et inter alia Fuldense et Benedictbeuronense monasterium condidit, cum in Germaniam inferiorem ex Aquitania Pirminus transgressus Augiense atque Murbacense monasterium instituit. Usus est Benedicti regula Chrodegangus episcopus Metensis (Metz), cum medio saeculo octavo statuta canonicorum scriberet (= χ).

Dum saeculo septimo et initio octavi regulae textus interpolatus ita diffunditur, ille codex, quem monachi Casinienses anno 577 Romam adtulerant, in scrinio Lateranensi latuit. Cum ineunte saeculo octavo in Casinatis monasterii ruinis nonnulli consedissent, qui anachoretarum more vivere vellent eosque Petronax quidam Brescensis circiter anno 717 in coenobii ordinem collegisset pauloque post Willibrordus Britannus viros eodem modo collectos ad Benedicti regulam servandam impulisset, Zacharias papa (741—752) Casiniensibus exemplar Benedicti regulae ex scrinio Lateranensi dono dedit, Paul. Diac. Hist. Lang.

VI 40. Ita medio octavo saeculo ille textus Roma Casinum revertit ibique plus centum annos iacuit.

In manibus habuit hoc exemplar ineunte anno 787 Carolus Magnus, cum in Italiam duceret et monasterium Casiniense visitaret. Iam tum et ecclesiae et monasteriorum institutiones consuetudinesque renovare ac reformare in animo habuit; a comitibus rei peritis certior factus vidit regulae textum, qui in Gallia in usu esset, multum differe ab hoc exemplari Casiniensi. Domum reversus epistulam scribendam curavit ad abbatem Casinatem Theodemarum, qua postulavit, ut exemplar accuratissime exararetur sibique textus genuinus Aquisgranum (Aachen) mitteretur. Extat in multis codicibus epistula Theodemari ad Carolum Magnum directa, a Paulo Diacono abbatis iussu scripta, (v. K. Hallinger - M. Wegener, CCM I 1963, 139—175 et J. Neufville, L'authenticité de l',,Epistula ad regem Carolum de monasterio sancti Benedicti directa et a Paulo dictata", Stud. Monast. XIII, 1971, 295—309), quam una cum codice exarato imperatori miserat. Quis regulae textum exaraverit, non commemoratur; hunc quoque laborem Paulum Diaconum suscepisse verisimile est vulgoque creditur, *cf.* Traube, Textgeschichte, p. 31. Item verisimile est eum eadem scriptura Carolina scripsisse, quam praebet Cod. Leninopolitanus F. v. I. N. 7, qui fortasse Pauli Diaconi manum monstrat (v. Olga Dobiaš-Roždestvensky, La main du Paul Diacre sur un codex du VIIIe siècle envoyé à Adalhard, Mem. stor. Forogiuliesi 25, 1929, 129sqq.). Si res ita se habet, exemplar Aquisgranense facile erat lectu. Certe Carolus Magnus id egerat, ut regularum textus corrigerentur secundum hoc exemplar Aquisgranense. Quo in studio summo opere adiutus est mox a Benedicto Anianensi. Quo impulsore multae regulae corrigebantur, ut infra ostendam. Ita centum fere annos egregia regulae exemplaria eiusdem fere textus, apographon scilicet utrumque, et Montiscasini et Aquisgrani erant.

Sed cum anno 883 Sarazeni Casino appropinquarent, monachos Casinienses Teanum inter Casinum et Capuam situm fugisse cum regula Leo Ostiensis I 48 refert, qui haec commemorat: ,,iam

septimus abbatis huius (Ragemprandi) annorum circulus volvebatur, cum incomprehensibili dei iudicio monasterium quo in Teano fratres degere ceperant, ab igne crematum est; ubi etiam et regula, quam beatus Benedictus manu sua scripserat, nec non et . . . plurima cenobii huius munimina atque praecepta . . . eidem monasterio collata pariter incensa sunt". Quod circiter anno 886 factum esse ex codice Monacensi 4623 enucleavit sagacissime Paulus Meyvaert, Problems concerning the "Autograph" Manuscript of Saint Benedict's Rule, Revue Bénédictine LXIX (1959), 1 sqq. Idem vir doctissimus etiam de hac quaestione optime egit: Usque ad saec. XVIII ex. in monasterio Casiniensi servatum erat folium quoddam ultimum regulae capitulum continens; multi credebant ultimum codicis a Zachario papa dono dati folium flammis ereptum hoc esse (*cf.* A. Lentini, S. Benedetto, La Regola, p. LXV, not. 1). Paulus Meyvaert autem collectis omnibus scriptorum locis, quibus de hoc fragmento iam deperdito agitur, hanc opinionem vanam esse ostendit; ceterum iam Ioannes Mabillon eo examinato egregie scripserat: „In sacrario Casinensi extremum caput Regulae, quod propria manu sancti Patris exaratum dicunt, et pondera panis et vini asservantur: sed haec non videntur tantae antiquitatis" (Iter Italicum, Museum Italicum I 1687, p. 121).

Hoc exemplar igitur, quocum certa textus historia incipit, non Benedicti autographum quidem, sed apographum Casiniense optimum, Romam translatum, Zacharia papa auctore Casinum reversum, anno 886 prope Teanum totum periit; sed periit per optima exemplaria, quae ex eo transscripta erant, in saecula duraturum.

De codicibus

I. De codicibus classis purae

a) Codices, qui ex exemplari Aquisgranensi provenerunt

Dividuntur vulgo codices manuscripti in tres classes: puram, interpolatam, textus recepti. Sed vere puri mihi solum illi codices

videntur, qui ex exemplari prope Teanum igne consumpto fluxerunt. Deperditus est ille codex, quem a Theodemaro iussus Paulus Diaconus ex eo exaravit, ut mitteretur Aquisgranum, et qui aliquamdiu in monasterio vicino Indae erat expositus. Exarata autem ex illo erant et Grimalti Tattonisque autographum, ex quo codicem *A* transscriptum putaverim, nisi is ipse eorum autographum habendus est, et Benedicti Anianensis exemplar, ex quo codicis *C* regula eiusque textus sumpti sunt, qui extat in Smaragdi commentario (= σ). Ceteri autem codices classis purae, qui ita exorti sunt, ut exemplar quoddam interpolatum secundum Benedicti Anianensis apographum corrigeretur, iam plus minus contaminati sunt, etiamsi ad textum constituendum permultum valent, ut codd. *BTD*.

A = Sangallensis 914, s. IX^{1}., fol. 136, minuscul. Caroling., 237×167 (170×112). Continet fol. 1—86^{v} (fol. 87 avulsum) Benedicti regulam, lin. 18; fol. 88—90 epistulam Theodemari abbatis (vel potius Pauli Diaconi, v. I. Neufville, SM 13, 1971, 295—309) ad Carolum Magnum directam, lin. 23 (CCM I p. 157—175; fol. 90^{v}—98) capitulare monasticum anni 817, fragmenta regulae Fructuosi, alia, lin. 21; fol. 98^{v}—110 (paginarum numeri 187—233 falsi sunt, cum a 204 transeatur ad 218) epistulam Grimalti Tattonisque ad Reginbertum magistrum missam, lin. 26; fol. 110—136 martyrologium Hieronymianum et calendarium.

Regulae igitur adiecta sunt alia scripta, quae ad Grimalti Tattonisque laborem partim pertinent, ex quorum numero summi momenti est epistula ad Reginbertum una cum regulae textu missa. Nam illi duo monachi iuvenilibus annis ab abbate Divitis Augiae (Reichenau) a. 817 Indam missi sunt, ut ibi se studio vitae monasticae dederent et regulam domi usitatam corrigerent. Qui plus fecerunt; nam exemplar Aquisgranense totum descripserunt, alia regulae exemplaria contulerunt, in textu ipso et in margine adnotaverunt, cum verba eorum non concordarent, accuratius initio, neglegentius post dimidiam partem regulae. De hoc labore rettulerunt in epistula: „ecce vobis regulam beati Benedicti egregii doctoris, quam benivolus animus vester summo semper optaverat

desiderio, direximus, sensibus et sillabis necnon etiam litteris a supro dicto (*sic*!) patre ni fallimur ordinatis minime carentem. Quae de illo transscripta est exemplare, quod ex ipso exemplatum est codice, quem beatus pater sacris manibus suis exarare ob multorum sanitatem animarum curavit. Illa ergo verba, quae supradictus pater secundum artem sicut nonnulli autumant, in contextum regulae huius non inseruit, de aliis regulis a modernis correctis magistris colleximus et in campo paginulae e regione cum duobus punctis inserere curavimus. Alia etiam, quae a Benedicto dictata sunt et in neotericis minime inventa, oboelo et punctis duobus consignavimus. Hoc egimus desiderantes vos utrumque et secundum traditionem pii patris etiam modernam habere; eligite vobis, quod desiderabili placuerit animo". Scriptus videtur textus regulae ab eodem librario (non a duobus aut pluribus), qui etiam litteris parvulis et tenuibus notas marginales adiecit (*cf.* Heriberti Plenkers Untersuchungen zur Überlieferungsgeschichte der ältesten lateinischen Mönchsregeln, 1906, p. 29sqq.). Valde est dolendum, quod codicis textus iam saeculo IX. ex., ut videtur, praecipue autem s. XV. et XVI. diversis manibus crudeliter depravabatur, cum verba et litterae eraderentur, alia supra lineas scriberentur; ita enim saepe primam manum vix agnoscimus.

Quaeritur autem, cuius prima manus fuerit. Grimalti certe non est; num Tattonis, valde dubitari potest. Praeterea si et regulae textus et adnotationes marginales ab eadem manu scripti sunt, quomodo laborem codicis conficiendi Grimaltus et Tatto inter se partiti erant, cum secundum epistulae ad Reginbertum directae verba ambo ad autographum laborem suum inpendissent? Quibus de quaestionibus ipse fusius egi in disputatione „Die Benediktinerregel im CSEL", Studia Anselmiana XLII (1957), 166sqq., ubi dixi etiam Grimalti Tattonisque autographum esse deperditum, codicem Sangallensem 914 esse exemplar autographi eorum. Si *A* autographum esset, quomodo ex Divitis Augiae monasterio in Sancti Galli pervenire potuit? Etsi negandum non est fratres Grimalti Tattonisque novum textum non multum amavisse, tamen fieri vix potuit, ut Grimaltus, cum anno 840

abbas monsterii S. Galli creatus esset, Tatto autem abbas Divitis Augiae, autographum ex bibliotheca Augiensi sibi auferret. Praeterea alia indicia inveniuntur, ex quibus concludi potest, codicem *A* apographum, non autographum Grimalti Tattonisque libri anno 817 confecti esse. Quare enim cap. XXXI 16 = Sangall. 914, fol. 44, lin. 49 (*cf.* editionem Germani Morin a. 1900 editam) primum scriptum erat „aliquo", cum subito ab eodem librario syllaba „quo" erasa et initio lineae 50 posita est? Quare idem egit aliis locis, ut cap. LXIII 2sq. = Sangall. 914, fol. 75, lin. 11, ubi, postquam „aliquid sed" scripsit, vocem „sed" erasit et initio lineae insequentis posuit? Verisimile est librarium ideo ita fecisse, ut imaginem linearum autographi accuratissime redderet. Foliorum quoque imaginem servare in animo certe habuit; quo proposito inde a fol. 45^{v} (in cap. XXXIIII) ex improviso desistere debuit, quod ea membrana tam tenuis fiebat, ut in folio verso sine magno periculo atramenti ac scripturae sex lineis scriptis pergere non posset. Si Grimaltus Tattoque exemplar Aquisgranense eodem modo velut photographice depinxissent, in epistula Reginbertum certiorem fecissent, cui ceteras manuscripti rationes tam accurate ostenderunt. Codicem Sangallensem 914 ex eorum autographo esse descriptum ostenditur etiam erroribus, qui pertinent et ad textus scripturam et ad adnotationes marginales, ut cap. XVII 5 = Sangall. 914, fol. 32, lin. 17sq.:

dem : ^{h}orarum ter : nos psal~~mi~~ : h : ni : ~~mi~~
: mos lectio ÷ ne & uersu : quirie : mi : s

Cf. etiam cap. VII 41 = p. 22^{r} lin. 13: osten~~dat~~ | dat

Codicem Sang. 914 apographon esse eo quoque elucet, quod cap. 60, 9 sta : uitatem puncti significativi positi quidem sunt, sed adnotatio correctiva omissa est (*aliter* cap. 61, 5 sta : uilitatem, *et* bi *a in mg*!).

Quae correcturae vix explicari possunt, nisi concedimus librarium codicis *A* etiam notas marginales in eo textu vidisse, ex quo suum exaravit.

Extant praetera in textu ipso multi errores non correcti,

quos collegit Heribertus Plenkers, StudMitt. XLVII (1929), 183sq.; ex quorum numero hos proferam: XXXV 1: utilitatis *om.*; XXXXVIII 22 omnes *om.*; LIII 7: corpo/ (*om.*: re); LIII 15: xps/ (*om.*: sus) cipitur; LIIII 5: regula (*om.*: ri); LV 16: frequenter *om.*; LXI 5: quia *om.*; LXIIII 22: sua *om.*; LXXIII 3: uitae *om.* Inprimis autem Grimalto Tattonique non imputaverim receptam lectionem interpolatam LXV 6: „ab ipsis est ordinatus" pro genuina: „ab ipsis es et tu ordinatus".

Etsi igitur codicem *A* pro exemplari ex autographo Grimalti Tattonisque exarato habeo, tamen longe praestantissimus omnium codicum manuscriptorum est, sicut post Ludovicum Traube monstravit Christina Mohrmann, La Latinité de Saint Benoît, Revue Bénédictine LXII (1952), 108—139, et in introductione in editionem regulae curatam a Philiberto Schmitz (Maredsous 1955), p. 9—39.

$a = Amg =$ adnotationes marginales in codice *A*, parvis litteris Caroling. scriptae, quae certe non correcturae vel emendationes textus existimandae sunt, sed variae lectiones (v. 7, 43: falsos fratres sustinent et persecutionem sustinent *a*). Ioannes Neufville, La Règle de Saint Benoît I p. 323sq., autem putat, has adnotationes non a monachis Grimalto et Tattone, sed a Paulo Diacono adiunctas fuisse et iam in exemplari Aquisgranensi extitisse; hoc credere non possum. Si Carolus Magnus apographon codicis Casiniensis fieri iussit, quomodo Paulus audere potuit regis verbis non obtemperare, sed textum genuinum miscere cum aliis lectionibus? Quare, si monachus Casiniensis ita fecisset, nihil commemoratum est in epistula Theodemari (vel potius Pauli Diaconi) ad Carolum Magnum directa, praesertim cum emendationes S. Gregorii epistularum accurate indicaret ille Paulus (Diaconus) supplex in epistula ad Adalhardum destinata? Praeterea, quae scripserunt Grimalt et Tatto ad Reginbertum: „illa ergo verba . . . de aliis regulis a modernis correctis magistris collegimus" non aliter interpretari licet ac dicta sunt. Difficile quidem imaginari possumus, quos codices interpolatos Grimalt et Tatto habuerint. Sed fortasse ab aliis fratribus, qui tum Indae mora-

bantur, exemplaria sumpserunt aut ex vicinis monasteriis conportaverunt neque aliter contulerunt ac postea Lupus de Ferrières fecit (*cf.* Traube—Plenkers p. 77). Ubi igitur in codice *A* adnotationes marginales aut in textu ipso obeli aut duo puncta inveniuntur, plerumque persuasum habebimus Grimaltum Tattonemque textus lectionem ita in codice Aquisgranensi vidisse, etsi interdum haec lectio falsa est. Ita VIIII 5 illi monachi ex manuscripto Aquisgranensi hunc errorem exaraverant: „legantur uicissim a fratribus in codices (*littera* s *diplographia orta*!) super analogium tres lectiones" et litteram s obelo delendam ostenderant. XXXXII 8 cod. *A* solus fere falsam lectionem „de uno" praebet, quae ex codice Aquisgranensi exarata erat; id eo monstratur, quod „denuo" in margine adpositum est.

In epistula sua autem Grimaltus Tattoque adfirmant se „illa . . . verba, quae . . . pater secundum artem, sicut nonnulli autumant, in contextum regulae huius non inseruit, de aliis regulis a modernis correctis magistris" sumpsisse. Et res ita se habet; nam compluribus codicibus usi lectiones, quae a codice Aquisgranensi differebant, sumpserunt. Adhibuerunt igitur codicem quendam, qui similis erat Sangallensis 916 (= *S*), *cf.* XXXXIX 3: pariter et neglegentias . . . diluere] pariter sordes et neglegentias . . . diluere α; *S*; sed non habuerunt secum codicem *S* ipsum. Sumpserunt lectiones interpolatas etiam ex codice quodam, qui ad familiam Narbonensium-Hispanorum pertinebat, *cf.* IIII 50: patefacere] satisfacere α; δ; $H_{2.4}$. Saepius lectiones marginales spectant ad codicem Vat. 5419 (= *b*, Beneventanum), *cf.* II 24: id est *om.* α; *b*; VII 16: et *om.* α; *b*; XVI 5: matutinis] ut matutinis α; *b*. Interdum notae marginales in perpaucis, interdum in uno codice tantum reperiuntur, interdum in nullo, *cf.* IIII 57: sua] *del.* α, nullo codice teste. Errores etiam extant in quibusdam adnotationibus, exempli causa cum librarius XXVIII 3, ubi *A* „plagarum" praebet, non lectionem interpolatam „plagas", sed „plagis" in margine posuit, vel cum LXX 4 pro lectione interpolata „infantibus" posuit „infanti". Postremo est observandum capitulorum indicem notis marginalibus plane carere.

Codex *A* summa cura typis redditus est in editione Germani Morin, Montiscasini 1900.

B = Vindobonensis Bibl. Nationalis 2232 s. IX in. (circiter a. 810), fol. 104, litteris minusc. Caroling., 20—21 lin., 195×125 (150×105/110). Continet Benedicti regulam, fol. 2v—62r, epitomen canonum conciliorum, inter quos est etiam capitulare Baiuvaricum ante a. 810 compositum, fol. 63v—84, interrogationem Rustici episcopi Narbonensis et responsiones papae Leonis Urbis Romae, fol. 84—89, excerpta ex patribus, fol. 89—92, Caroli Magni admonitionem generalem anni 789, fol. 92—104. Compositus est codex ex duabus partibus olim separatis, fol. 2—61 et 62—104, quae saeculo XV. in unum librum contextae sunt. Pars prior erat codex catenatus, in quo regulam sequuntur versus Simplicii, poenitentiale quoddam monasticum, subscriptio, praecepta, quomodo novi fratres suscipiendi sint, fol. 60—61v. Utraque pars autem scripta est ab eodem librario in eodem scriptorio.

Ubi hic codex scriptus sit, unde in bibliothecam Palatinam Vindobonensem venerit, non plane liquet. Egerunt de his quaestionibus praeter Ludovicum Traube et Heribertum Plenkers viri docti B. Paringer, Cod. lat. Vindob. 2232, StudMitt. LVIII (1940), p. 68—81, Henricus Suso Brechter, Schriftprovenienz und Bibliotheksheimat des Codex lat. Vindob. 2232, StudMitt. LVIII (1940), p. 82—106, ego ipse, Herkunft und Text der ältesten Handschrift der Regula Benedicti in Österreich, Wiener Studien LXX (1957), p. 117—130. In scriptorio Divitis Augiae regulam esse exaratam putavit Henricus Suso Brechter, in Baiuvarico monasterio Weltenburgensi ego ipse. Regulam in monasterio quodam Baiuvarico scriptam esse monet iam illud capitulare Baiuvaricum, alteri codicis parti ab eodem librario insertum. Utcumque res se habet, ex praefatione codicis cuiusdam, qui Augustae Vindelicorum in bibliotheca urbana adservatur insignitus 2° cod. 200 s. XV., continens regulam, praeterea ex codice Einsidlensi nr. 662 s. XV (ambo ex codice *B* exarati) satis elucet codicem *B* aliquando in oppido, quod Altaha inferior (Niederaltaich) nominatur, in monasterio sancti Mauri iacuisse, deinde

Cellam Mariae (Klein-Mariazell) prope Aquas (Baden) in Austria inferiore sitam esse translatum a primo huius monasterii abbate Azelino; ibi codice usus est Ioannes Schlittpacher, anno 1434 magister scholarum Melicensium (Melk), cum vitae monasticae reformandae causa meliorem regulae textum conficeret. Cum codicis *B* fol. 104v signaturam N 4036 manu Hugonis Blotii scriptam praebeat, qui inde ab anno 1575 bibliothecae Vindobonensi Palatinae praesidens anno 1576 imperatori Maximiliano II. catalogum librorum a se confectum proposuit, codicem *B* iam ante annum 1576 in hanc bibliothecam venisse apparet.

Quaerendum autem est, quomodo prior pars, continens regulam, orta sit. Ipse loc. cit. p. 122 monstravi regulae textum non ex codice Aquisgranensi esse exaratum. Immo regula quaedam depravata, quae ad familiam *OVSM*, praecipue autem ad subarchetypum cod. *S* adtinebat, secundum Aquisgranense exemplar accurate plerumque correcta, deinde ita emendata a librario quodam indocto ad codicem *B* transscripta erat; qui librarius summa quidem cura scripsit, interdum autem pessimas formas non agnovit, cum LXIII 2 pro „liuera utens" praeberet „liber aut", cum LXIII 7 „quos ut" deformaret ad formam „ux". Additamenta, quae posita sunt in codice *B* post regulae finem fol. 59v—61v, versus Simplicii, poenitentiale non fortuito extant etiam in codice Sangallensi 916 (= *S*), non quod in eodem scriptorio orta sint, sed quod ad eundem fontem redeunt.

C = Monacensis Bibl. Nationalis 28.118 s. IX., fol. 216, litt. minusc. Caroling., binis columnis, lin. 36, 418 × 328 (347 × 262). Est codex regularum Benedicti Anianensis († 821). Cum fol. 1 notatum sit: „codex sci Maximini", eum Augustae Treverorum (Trier) iacuisse apparet. Inde anno 1844 eum emit Iosephus ab Goerres; oculis aliorum ita sublatus iterum provenit anno 1902, sub hasta venditus ex hereditate eiusdem Ioannis ab Goerres, emptus a Ludovico Traube atque bibliothecae Monacensi incorporatus, v. Heriberti Plenkers Untersuchungen zur Überlieferungsgeschichte, p. 3sqq. Elaboravit Benedictus Anianensis primum „concordiam regularum", in qua interpolato exemplari

regulae usus erat. Ante s. Corneli monasterium (Cornelimünster) conditum (anno 814) composuit codicem regularum (*cf.* J. Hofmann, Revue Bénédictine LXI 1951, p. 149), in quo primum locum Benedicti regula obtinet, fol. 1—18^{r}, col. I. Dubium non est, quin Benedictus Anianensis ex exemplari Aquisgranensi regulam sibi descripserit aut describendam curaverit, priusquam codicem regularum composuerit. Huius apographi, quod Anianensis episcopus possedit, vestigia non solum extant in codicis regularum textu, sed etiam in eo commentario, quo Smaragdus, Benedicti Anianensis amicus, regulam explicavit (= σ). Qui textum regulae codicis *C* comparaverit cum textu, qui commentario σ insertus est, voces plerumque concordare, interdum autem etiam diversas esse cognoscet; nonnumquam Smaragdus etiam meliora praebet, ex Benedicti Anianensis textu ipso sumpta. Nam hic certe melior erat quam codex *C*. Extant praeterea multi codices, in quibus capitulorum index ad hoc Benedicti Anianensis exemplar redit, quorum vetustissimus est codex Augustanus *D*, paulo post annum 800 scriptus. In quo ut in codice *C* capitulorum textus interdum valde amplificatus est, *cf.* cap. XXXVIII: de ebdomadario lectore] de ebdomadario lectore ac silentio ad mensam absque lectore aut priore *CD*; σ; *L*, *alii*; cap. XLII: ut post completorium nemo loquatur] ut post completorium nemo loquatur sed post cenam ad lectionem audiendam ab omnibus occurratur, *CD*; σ; *L*, *alii*. Benedicti Anianensis textum circiter inter annos 790—800 scriptum esse putaverim (*cf.* sub cod. *T*), codicem *C* in Corneli monasterio s. IX. in. — Regula Benedicti extat fol. 1^{r}—86^{v}.

Quomodo *C* Augustam Trevirorum venerit, non satis certum est; eum a Benedicto dono esse datum Helisachar, abbati monasterii sancti Maximini eiusque amico, adfirmavit O. Seebass, Über das Regelbuch Benedikts von Aniane, Zeitschrift für Kirchengeschichte XV (1895), p. 253. Certe codex *C* non unicum exemplar codicis regularum fuit, sed unum ex compluribus, quae mox perierunt. In cod. *C* hiat lacuna inde a cap. LV 18 usque ad LXIII 13, quae suppleri potest opitulante codice

U = Ultraiectano (Utrecht) Bibl. 361, fol. 2^{r}—32^{v}, qui

secundum subscriptionem p. 341v: „completum volumen istud Treveris . . . anno domini 1471“ ex cod. *C* accurate transscriptus est, si ad orthographiam non respicimus.

σ = Smaragdi textus, quem ille abbas monasterii s. Mihieli prope Verodunum (Verdun) siti expositioni regulae ante annum 820 confectae subiecit. Huius „expositionis in regulam Sancti Benedicti“ editionem Alfredus Spanngel Vindobonensis elaborare coepit, Pius Engelbert egregie perfecit (CCM VIII 1974), quorum lectiones in apparatu critico meo suscepi.

T = Monacensis 19.408, olim Tegernseensis, s. VIII ex., fol. 2v—62r, lin. 19, litt. minusc. Caroling., 170×100 (145×78/85). Textum foliorum 1 et 59 iam dudum perditorum supplevit manus s. XI = T^3, quae etiam inde ab initio textus correcturas inseruerat. Codex ipse non a duobus librariis, ut Ludovicus Traube censuerat (loc. cit. 54sq.), sed ab uno scriptus est, ut vidit Bernardus Bischoff, Die südostdeutschen Schreibschulen und Bibliotheken in der Karolingerzeit, tom. I: Die Bayrischen Diözesen (1960²), p. 154sqq. Idem vir doctissimus librarium nomine appellare potuit: erat Dominicus, de quo luculente egit Romualdus Bauerreiss, Dominicus, der Schreiber der Tegernseer Regelhandschrift, StudMitt. LXI (1947/48), p. 46—52: Dominicus presbyter erat virginis Mariae ecclesiae prope ripam fluminis, quod dicitur Rota („zwischen Roth und Glonn“, p. 52). Dubium mihi non est, quin ille librarius tunc celeberrimus codicem monachis Tegernseensibus transscripserit ex exemplari quodam interpolato, quod correctum erat secundum optimum quendam codicem; sed lectiones classis interpolatae Dominicum adhuc in exemplari describendo videre potuisse puto. Ita enim evenit, ut pr. 39sq. primum interpolati exemplaris verba exararet: „audiuimus habitandi praeceptum. Sed si conpleamus habitatoris officium erimus heredes regni caelorum“ (si Eduardo Wölfflin credimus, qui in editione sua a. 1895 affirmat se remediis chemicis adiutum litteras e. . .'h. .ede. . . .ni. . . . . . .vidisse; hodie oculis meis nihil aliud videre potui nisi vocem „ergo“ supra rasuram scriptam), deinde autem ultimis vocibus interpolatis erasis Benedicti genuina verba transferret: „audivimus

habitandi praeceptum. Sed si conpleamus habitatoris officium. Ergo praeparanda sunt . . .". Qua de re egregie disseruit Henricus Suso Brechter, Die Münchener Regelhandschrift aus dem karolingischen Tegernsee, StudMitt. LX (1946), p. 38—52. Eodem modo permultis aliis locis lectiones interpolatae, quae extant in codice *T*, melius explicari possunt, quam si Dominicum interpolati textus recordantem eius lectiones adsumpisse credamus, ut IV 66; VII 12; XXXIII 6.

Quaerendum autem est, utrum textus interpolatus secundum exemplar Aquisgranense correctus sit an iam secundum aliud optimum exemplar. Codex *T* regula finita hanc subscriptionem praebet: „Codex peccatoris Benedicti. ve mihi misero habenti contrariam mihi rem. qui reus sum in his omnibus, quia adversantur moribus meis malis. tu vero bonorum lector, dum his tuam videris vitam commendare praeceptis, orans pro scriptore codicem redde domino suo". Peccatorem Benedictum esse Benedictum Anianensem iam Ludovicus Traube statuit loc. cit. p. 68 sqq. Cum autem eandem subscriptionem codex *C* post Benedicti regulam ostendat (*cf.* H. Plenkers, loc. cit. p. 7), Tegernseensium vetus exemplar interpolatum correctum erat secundum Benedicti Anianensis textum, non secundum Aquisgranensem ipsum. Quare Benedictus Anianensis exemplar suum ex Aquisgranensi exaraverat et divulgaverat paulo post annum 790, cum Dominicus ex eo iam lectiones transferre posset.

D = Augustanus (Augsburg) bibl. ordinariatus episcopalis 1 (sive Faucensis), s. IX in., fol. 84, litt. minusc. Caroling., 216 × 142 (170 × 105). Continet fol. 1—16 martyrologium s. XI; fol. 17—84 regulam. Desunt cap. XXXV 17 (benedictione) — XXXIX tit. et LVII 6 (anima) — LVIII 28 (rebus); ad ea capitula explenda codici inserta sunt folia 54 et 55, item 61 et 62, quae scriptura carent. Bis numeratum est fol. 60. Mutatus est ordo foliorum 81 et 82, ut textus folii 82 ante textum folii 81 legatur.

Scriptus videtur in scriptorio Benedictbeuronensi, *cf.* Bernardus Bischoff, Die südostdeutschen Schreibschulen, p. 38 sq. Ceterum lectionibus codicis *D* similis est textus cod. Monacensis

4567, qui certe scriptus est (ut apparet ex fol. 57[r]) a monacho Benedictbeuronensi. Ex eodem scriptorio prodiit fragmentum Monacense 6333 scriptum circiter anno 800, in quo eodem modo quo in cod. *D* textus quidam interpolatus correctus erat secundum exemplar quoddam classis purae.

Adservabatur autem codex *D* in monasterio Baiuvarico St. Mang apud vicum Faucensem (Füssen) prope Tyroliae fines situm. Cum anno 1803 Baiuvarica coenobia dissolverentur, Aemilius Hafner, abbas Faucensis, codicem primo ad matrem suam, quae in Tyroliae vico, qui Reutte dicitur, habitabat, transtulit, deinde autem Placido Braun, rerum scriptori Augustano adservandum commisit, postremo bibliothecae episcopalis ordinariatus Augustae Vindelicorum dono dedit, *cf.* Benedictus Kraft, Die Handschriften der bischöflichen Ordinariatsbibliothek in Augsburg (1934), p. 9sqq.

Textum autem codicis *D* originem ab exemplari quodam interpolato duxisse iam inde apparet, quod ei prol. 40—50 desunt sicut codd. *OVSM*. Hoc exemplar interpolatum, ut ex indice capitulorum amplificatorum apparet, secundum Benedicti Anianensis textum correctum est. Complures manus correctrices eum peiorem reddiderunt.

G_{1-4}: Textum purum cum Grimaltus Tattoque monasterio Divitis Augiae donavissent, monachi nequaquam laetis animis acceperunt, quod regulam interpolatam sermoni elegantiori magis convenientem iamdudum adamaverant ac memoria tenebant; sed textum corrigere iussi mediam viam ita tenuerunt, ut regulam contaminatam sibi conficerent hoc modo, ut lectiones „magistrorum modernorum", quas Grimaltus Tattoque margini exemplaris sui adscripserant, in textum reciperent. A tali exemplari Divitis Augiae contaminato nonnulli codices originem duxerunt, ex quibus per saecula duraverunt hi:

G_1 = Sangallensis 915, codex regularum, fol. 353 vel potius 354, litt. minuscul. Caroling., lin. 24, 240×185 (185×150), in quo Benedicti regula continetur fol. 27—127, s. IX med., *cf.* Antonius Bruckner, Scriptoria medii aevi Helvetica III, p. 122;

sequuntur regulae S. Augustini, Pauli et Stephani, Columbani, regula coenobialis, regulae SS. patrum Serapionis, Macharii, Pafnutii, alterius Macharii, cronica brevis, calendarium festorum, calendarium obituum. In monasterio S. Galli est scriptus.

G_2 = Augiensis (Reichenau), nunc Caroliruhensis CXXVIII s. IX, fol. 102, litt. minusc. Caroling., lin. 20, 283×206; continet Benedicti regulam, fol. 2—71, lacuna 16 foliorum mutilatam, ut paragraphi prol. 1—I 10 partim manibus posterioribus (𝔊, s. XIV—XV) scriptae sint; sequuntur martyrologium Hieronymianum fol. 72—96^{v}, absolutiones capitulares, fol. 97—98^{v}, commemoratio Karoli Crassi imp. apud Augienses fol. 99—102, *cf.* A. Holder, Die Reichenauer Handschriften I (1906), 313—320.

G_3 = Turicensis (Zürich) bibl. cantonalis, Rh. hist. 28, s. IX^{3}, fol. 192, litt. minusc. Caroling., lin. 22, in quo regula Benedicti continetur fol. 4^{v}—46, 215×159; sequuntur Columbani, Augustini, Pauli et Stephani regulae et varia monastica fol. 47—126^{v}, martyrologium fol. 127—154^{v}, necrologium monasterii Divitis Augiae fol. 155—167^{v}, homiliae fol. 168—192^{v}, *cf.* L. K. Mohlberg, Katalog der Handschriften der Zentralbibliothek Zürich I (1952), p. 258; A. Bruckner, Scriptoria medii aevi Helvetica IV, p. 38. Qui codex in scriptorio Divitis Augiae exaratus ibi iacuit usque ad s. XVIII. ex.; tunc eum ex bibliotheca mutuavit Mauritius Hohenbaum van der Meer, a quo monasteriis dissolutis in Turici bibliothecam venit.

G_4 = Turicensis bibliothecae cantonalis, Rhenanus 111 s. IX^{4}, fol. 105, lin. 18, litt. minusc. Caroling., 175×125. Scriptus est in monasterio Rhenano (Rheinau), continet Benedicti regulam fol. 1—68^{v}, deinde vetustissimos hymnos Rhenanos, *cf.* L. K. Mohlberg, Katalog I, p. 214; A. Bruckner, Scriptoria medii aevi Helvetica IV, p. 42sq.

b) Codices, qui ad antiquissimum exemplar Casiniense pertinent

Mox etiam primi commentatores iam totum textum aut partes explicare coeperunt, *v.* Kassius Hallinger, Ein Kommentar-

fragment zur Regula Benedicti IV, Wien. Stud. 82, 1969, 211—232; anno circiter 820, ut diximus, Smaragdus commentarium composuit secundum abbatis Anianensis exemplar; deinde in Gallia Hildemarus monachus regulam in schola saeculo nono medio interpretatus est; ex eius disputationibus autem fluxerunt et Ps. Diaconi commentarius in monasterio Casiniensi fortasse compositus et expositio regulae (ab Hildemaro tradita) quam typis expressit R. Mittermüller anno 1880, et commentarius Basilii, quem egregie edidit Wolfgangus Hafner Engelbergensis, Der Basiliuskommentar zur Regula S. Benedicti, Beiträge zur Geschichte des alten Mönchtums und des Benediktinerordens XXIII 1959. Quibus tribus commentariis plus minus inter se diversis adiecti sunt regulae textus, qui cum commentariis non semper plane concordant.

Inprimis de regulae textu, qui Casiniensi commentario adhaeret, certatur, utrum originem duxerit a Benedicti autographo, ut putaverunt Ludovicus Traube p. 84 et Germanus Morin in editione Casiniensi anni 1900, an ex exemplari Aquisgranensi, ut adfirmavit Henricus Suso Brechter, StudMitt. LV (1937), 206sqq. Ut ipse putaverim, effluxit ex apographo a Zacharia papa Casiniensibus monachis donato sed iam varie depravato. Extat in his codicibus:

175 = Casiniensis 175 (*cf.* Dom. T. Leccisotti, A proposito di antiche Consuetudini Cassinesi, Benedictina 10 [1956], 329—338), Capuae scriptus sub Ioanne abbate (915—934), fortasse anno 918/20 (dum Casinienses monachi iterum expulsi Capuae morantur), pag. 589, scriptura Beneventana, binis columnis, lin. 27, 295×225 (225×165). Continetur regula cum commentario pag. 3—506: *cf.* W. Hafner, Paulus Diaconus und der ihm zugeschriebene Kommentar zur Regula S. Benedicti, Studia Anselmiana 42 (1957), 347—358; sequuntur monastica ut capitulare Aquisgranense a. 817 et epistula Pauli Diaconi ad Carolum Magnum imperatorem directa, *cf.* M. Inguanez, Codicum Casinensium manuscriptorum catalogus (Montiscasini 1918) I, p. 258sqq. Codicis *175* textus non multum distat a textu Taurinensis (Torino) bibliothecae nationalis universitariae G V 4 s. IX/X, fol. 200, 245×180 (175×135),

lin. 29. Codicis *175* aliorumque codd. Casiniensium lectiones contuli cum editione Germani Morin, cum Romae in monasterio s. Hieronymi (S. Girolamo) iacerent. De aliis Ps.-Diaconi commentarii manuscriptis *cf.* W. Hafner, Der Basiliuskommentar, p. 37—46.

352 = Casiniensis 352 s. XI, exemplatus ex cod. *175*.

Verisimile est textum regulae adpositum Ps.-Diaconi commentario transscriptum esse ex codice quodam, quo Casinienses utebantur. Ex hoc, non ex commentarii *175* verbis exarati sunt codices, qui Benedicti regulam solam continentes in scriptorio Casiniensi confecti partim ad vicina monasteria destinati erant, velut codd. *179* = Casiniensis 179 s. XI., fol. 130, scriptura Beneventana, 238×173 (200×120), qui post martyrologium Bedae presbyteri et homiliarum fragmenta continet regulam fol. 61v—115v, deinde monumenta ordinis monastici. Scriptus est in scriptorio Casiniensi ad usum monachorum coenobii sancti Nicolai de Ciconia prope Casinum siti, *cf.* Bibliotheca Casinensis II 18—23. Easdem fere lectiones praebent codices:

442 s. XI. et cod. *47* s. XII; disseruit de his Germanus Morin in editionis praefatione p. XV sq., de cod. *47* (345×240) *v.* etiam A. E. Lowe, Scriptura Beneventana (1929), nr. LXXXVIII. His codicibus adnumerandus est

m = New York, bibl. Pierpont Morgan M 642 s. XI ex., pag. 180, binis columnis, lin. 26, scriptura Beneventana, 370×260, *cf.* Meta Harrsen, Italian Manuscripts in the Pierpont Morgan Library (1953), p. 4. Scriptus est in monasterio S. Bartolomei ad Carpinetum sito (prope oppidum, quod hodie Chieti dicitur), *cf.* A. E. Loew, Beneventan Script (1914), p. 58. Codices *179*, *442*, *47* (et *m*) nequaquam ex codice *175* exaratos esse iam vidit Cutbertus Butler in editione tertia p. 145, permotus cap. XXXXI 4: operis *AB*; *179 m* operas *175*; *446* opera *K*; *X 334*; addam LXI 4: repraehendit aut ostendit *A* reprehendit (*om.* aut ostendit) *175* reprehenderit aut ostenderit *Km*.

K littera signavi aut omnes codices Casinienses praeter *175* et *m*, aut complures easdem lectiones praebentes, *cf.* G. Morin, editionis praef. (1900), p. XIV sqq.

Certe *175 Km* ad eandem familiam pertinent. Ut pauca adferam, soli omnium codicum hos errores habent: II 32: qualitatem uel intellegentiam] intellegentiam (*om.* qualitatem uel) *175 Km*; XXXXVIII 12: ab opera sua] ab opere *175 Km*; LVII 4: praesumant] facere praesumant *175* monasterio facere praesumant *Km*; LXV 17: ita] in tantum *175 Km*. Sed *175* meliores lectiones ostendit quam *Km*: pr. 3: mihi *175* — meus *Km*; pr. 25: dicens *175* — dicentem *Km*; pr. 38: sed *175*[1] — sed ut *Km*; pr. 39sq.: officium. Ergo praeparanda sunt *175* — officium erimus heredes regni caelorum *Km*; pr. 45: nobis *175*[1] — a nobis *Km*; VI 7: requirantur *175* — requirantur ne uideatur plus loqui quam expedit *Km*; VII 12: desideria carnis *175*[1] — desideria carnis amputare festinet *Km*; XXXVIII 1: fratrum *175*[1] — fratrum edentium *Km*; LXX 2: atque constituimus *175* — constituimus *K* ordinamus atque constituimus *m*.

Ad idem subarchetypum redeunt *179, 442, 47, m*: XVIII 23: adtendat] adtendatur *179, 442, 47, m*; XXVII 5: currere] curare *179, 442, m*; XV 2: usque caput] *A*; *Km* usque in caput *175*; XXXVI 4: seruire] *A*; *179 m* seruiri *175*. Saepe lectiones codd. *175 Km* pertinent ad eas, quae propriae sunt classis interpolatae: II 4: sit] absit *175 Km*; *SMW*; II 12: proponere] proponat *175 Km*; *M*; II 28: castigatio] castigatione *175 Km*; *OVSMW*; plerumque tamen concordant cum cod. *A*, ut quidam viri docti, ut iam diximus, putaverint codices Casinienses ex Benedicti autographo aut ex eius exemplari Aquisgranensi prodisse. Difficultatum nebulae diffugiunt, si textum quendam Casiniensem vel Beneventanum valde depravatum emendatum esse secundum optimum quoddam exemplar concedimus. Ps.-Diaconi textum cum cod. *446* saepe concordare vidit Henricus Suso Brechter, StudMitt. LV (1937), 218, not. 255; sed hic certe fons non is fuit, qui in familiam *175 Km* influxit. Optimum autem illud exemplar, quod ad subarchetypum codd. Casiniensium corrigendum adhibitum est, illum codicem Casiniensibus a Zacharia papa dono datum fuisse potius crediderim quam exemplar Aquisgranense.

X = Casiniensis 499 s. XIII/XIV, fol. 43, 178 × 128 (135 × 81). Continet solam regulam; scriptus est in Italia, litt. minusc. Carol. poster. Insignis est hic codex, cum et interpolatas et optimas lectiones permixtas habeat. Ex optimorum numero: XI 4: post quibus lectionibus; XIII 9: centesimum quadragesimum secundum; XV 3: matutinos; XVI 5: completorios; XVII 8: de euangelia; XVIII 5: partiantur in binos; XVIII 9: usque centesimo uicesimo septimo (*cf.* XVIII 14); XXV 3: in . . . luctum; XXV 6: cibum quod; XXVII 4: item; XXIX 1: emendationem pro quo egressus est; XXXIII 6: ne quisquam; XXXVIII 12: aedificant; XXXIX 2: illo; XXXIX 7: crapula; XXXXI 1: sera; XXXXIII 8: sedit; XXXXVIII 12: deiungant; LII 4: aliter; LIII 21: idem; LV 12: uetere; LVIII 7: sollicitudo; LVIII 18: inridit; LVIII 25: scit; LX 5: ullatenus; LXIII 15: priorem; LXIIII 19: ut sit et fortes quod cupiant; LXV 10: inordinationis; LXV 11: uidimus; LXXII 2: a uitia; LXXII 8: caste.

Codicem *X* ad Casinienses pertinere monstratur XXXI 16: de pusillis] de pusillis istis expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in profundum maris *175 Km*; *X*. Res fortasse ita explicari potest, ut dicamus optimum quoddam exemplar Casiniense in Italiae regione esse contaminatum cum textu interpolato.

Codices Casinienses igitur servare vestigia exemplaris Casiniensibus a Zacharia papa dono dati opinor; sed ne optimus quidem codex conferri potest cum codice *A*.

II. De textu interpolato

O = Oxoniensis (Oxford) bibl. Bodleiana Hatton 48, scriptus saeculi VIII. priore dimidio, fol. 1^{r}—76^{v}, lin. 22, binis columnis, litt. uncialibus, 300 × 215 (210 × 155/60); exaratus est fortasse in monasterio Vigorniensi (Worcester). Photographice depictus et prolegomenis instructus est a H. Farmer, The Rule of St. Benedict, Early English Manuscripts in Faksimile XV, Kopenhagen 1968, *cf.* P. Engelbert, Paläographische Bemerkungen zur Fak-

simileausgabe der ältesten Handschrift der Regula Benedicti, Rev. Bénéd. 79 (1969), 399—413; A. E. Lowe CLA II (1935), nr. 240. Interdum correcturas et varias lectiones inseruit librarius codicis ipse = O°, praeterea codex correctus est a quattuor vel quinque scribis temporum posteriorum: O^2 (signa z = ζήτει fol. 51^r et 63^v), O^3 s. IX., O^4 s. X., O^5 s. XIII., (v. Engelbert o. c. p. 412). Continet hodie solam regulam, sed alia fragmenta inveniuntur in cod. Oxon. Bodl. Lat. th. d. 33 et St. John's Coll. Ss 7.2, v. Farmer p. 21. Codicem circiter usque ad s. XVII. in ecclesia cathedrali Vigorniensi servatum Christophorus Hatton sibi acquisivit; quo mortuo a. 1671 codex O in bibliothecam Bodleianam venit.

V = Veronensis (Verona) bibl. capitularis LII s. VIII^{ex}, fol. 277, litt. Caroling., lin. 22—28, 224×105 (185×70). Exaratus videtur Veronae, *cf.* P. Meyvaert, Towards a History of the Textual Transmission of the Regula S. Benedicti, Scriptorium 17 (1963) 83—110 (v. Lowe CLA IV 1947, nr. 505). Hic parvulus codex miscellaneus, rarissime correctus, continet regulam in fol. 101^r—180^v; ex ceteris partibus eminent Itinerarium Burdigalense, notitia Galliarum, epitome canconica libri pontificalis, ubi pontifices usque ad Paulum (767) nominati sunt.

S = Sangallensis 916, s. IX^1, fol. 96, lin. 18, litt. minusculis Caroling., 195×125 (155×90). Continet p. 2—6 capitula regulae Benedicti, p. 6—7 de moribus perfectionis, p. 8—9 regulae prol. paragr. 40—50, p. 9 versus Simplicii, p. 9—157 regulae prol. paragr. 1—39 et cap. I—LXXIII; p. 157—158 idem poenitentiale legitur, quod est in cod. B fol. 59^v/60 („equidem sanctus pater Benedictus — inserta nectuntur"); sequuntur alia monastica. Scriptus est in monasterio S. Galli, ibi certe postea correctus secundum cod. A, sed etiam secundum peiores codices. Super regulae textum Latinum inserta est vetustissima versio Alemannica; significat igitur S^2 manum versionis Alemannicae s. IX et nonnullarum correcturarum, S^3 manum non multum distantem ab S^2, S^{mp} manus recentiores. Et Latinus et Alemannicus textus editi sunt a P. Piper, Nachträge zur älteren deutschen Literatur

(1898) p. 22—162. E. Steinmeyer, Die kleineren althochdeutschen Sprachdenkmäler (1916), p. 190—289. Ursula Daab, Die Althochdeutsche Benediktinerregel des Cod. Sang. 916 (Altdeutsche Textbibliothek L 1959).

M = Trevericus (Trier) ex monasterio S. Martini, nunc in bibl. urbis nr. 1245, s. IX, fol. 38, lin. 38, 188×117, litt. minusc. Caroling.; in hanc bibliothecam venit anno 1823 „ex dono D. Hermes" (*cf.* Traube, loco cit. 67); scriptus est in monasterio Prumensi (Prümm) prope Augustam Trevirorum sito. Continet regulam fol. 1—37 et breviarium apostolorum. Regulae lectiones plerumque cum codd. *OVS* concordant, interdum autem textum purum sequuntur. Codex *M* subscriptionem „Benedicti peccatoris" in mg. fol. 37 praebet, sed a manu correctrice adpositam; nihilominus librum, ex quo *M* exaratus est, correctum esse secundum Benedicti Anianensis exemplar crediderim.

W = Herbipolitanus (Würzburg) Mp. th. q. 22 s. VIII/IX, scriptus a librario Bruun monacho (a Candido Fuldensi?), fol. 1—57, litt. anglosaxonicis, lin. 21, 220×160 (170×115), *cf.* Bernardi Bischoff — Iosephi Hofmann Libri sancti Kyliani (Quellen und Forschungen zur Geschichte des Bistums und Hochstifts Würzburg VI, 1952), p. 54; 110. Desunt prologus et capitula. Omissa sunt capitula liturgica.

Eiusdem familiae erant codices, ex quibus nobis fragmenta tantum servata sunt:

Z_1 = Monacensis 29.169 s. VIII. ex monasterio Emmeranensi, continens VII 37—54; VII 64—70; VIII 1—4; XVIII 1 — XXV 2; LIII 10 (propter) — 20 (solatia); LV 14 (quas) — LVI 2 (potestate).

Z_2 = Monacensis 6330 s. VIII. ex monasterio Frisingensi, fol. 11, continens IV et VII 10—70. Ad quam familiam pertineat, elucet ex VII 64; omni hora de peccatis suis aestimans iam se *om.* Z_2S et *Sangall. 110* (c. 800, p. 524—558).

Primum codices *OVS* eodem subarchetypo ortos esse satis constat; ad idem autem pertinet etiam cod. *M*. Quibus in codicibus desunt prologi paragr. 40—50; in quarum loco paragr. 39 „sed si conpleamus habitatoris officium" sequuntur verba: „eri-

mus heredes regni caelorum". Non possum adsentiri iis, qui in subarchetypo folio avulso lacunam hiasse putent, quam aliquis explevisset. Prologi paragraphi 39 ultima sententia „sed si conpleamus habitatoris officium" suppleta est verbis „erimus heredes regni caelorum", quae similia sunt ultimis vocibus paragraphi 50: „ut et regno eius mereamus esse consortes". Ex hoc subarchetypo autem provenerunt non solum codices *OVSM*, sed etiam ii libri, ex quibus post correcturas secundum exemplaria pura codd. *TD* provenerunt, praeterea cod. *W*, postremum fragmenta codicum, quae in apparatu critico neglexi, velut Arvernense (Clermont-Ferrand) bibl. munic. 241 s. IX. Aurelianense 149 s. IX, alia.

Ex magno locorum numero, quibus *OVSM*(*W*) differunt ab codice *A* (his autem litteram *H* addidi, ubi codd. H_{1-3} cum *OVSMW* concordant) haec adferam: pr. 1: obsculta] ausculta; pr. 21: in regnum suum] in regno suo; II 8: tantundem] tantum (*H*); II 18: non conuertenti ex seruitio praeponatur ingenuus] non praeponatur ingenuus ex seruitio conuertenti (*H*); II 28: castigatio] castigatione (*H*); IIII 66 sq.: zelum non habere, inuidiam non exercere] zelum et inuidiam non habere (*H*); IIII 77: auris audiuit] auris audiuit nec in cor hominis ascendit (*H*); IIII 77: illum] eum (*H*); VII 19: auertere] auerte; VII 28: factorum nostrorum opera] factori nostro opera nostra (*H*); VII 42: uadunt duo] uadunt et duo (*H*); VII 63: in opere dei] in opere (*H*); IX 6: duo — dicantur *om.* (*H*); XVIII 5: partiantur in uinos] diuidantur in binas glorias (*H*); XIX 1: in omni loco *om.* (*H*); XXI 1: fratres] fratribus; XXI 2: suas *om.* (*H*); XXI 6: subrogetur] succedat (*H*); XXIV 6: frater *om.*; XXVII 2: inmittere senpectas] inmittere quasi occultos consolatores senpectas (*H*); XXVIII 3: ustionem] ultionem (*H*); XXIX 1: egreditur] egreditur aut proicitur (*H*); XXXV 17: accepta benedictione] accipiat benedictionem (*H*); XXXVIII 1: fratrum] fratrum edentium (*H*); XXXVIII 5: silentium] silentium ad mensam (*H*); XXXVIII 6: uicissim] uicibus; XXXVIII 10: lector: *om.* (*H*); XXXIX 11: omnimodo] omnino (*H*); XLI 8: tamen] autem (*H*); XLI 9: luce] cum luce (*H*); XLII 7: si qui...fuit] si quis...fuerit; XLII 11: honestis-

sima] -me (*H*); XLIII 10sq.: stent...praesumant] stet...praesumat (*H*); XLIII 12sq.: ita tamen ut satisfaciat reus ex hoc ad mensam autem qui ante uersum non occurrerit] *om.* (*H*); XLIII 18: et *om.* (*H*); XLIII 19: percipiat] accipiat (*H*); XLIIII 1: nihil] et nihil (*H*); XLIIII 6: sane] plane ($H_{1.2.}$ *Ye*; tamen H_3); XLIIII 8: iterum] *om.* (*H*); XLV 1: antiphonam] aut antiphonam (*H*); XLVIII 3: a prima] a prima hora; XLVIII 5: alium] alterum (*H*); XLVIII 6: et *pr.*] *om.* (*H*); XLVIII 6: iterum] ideo (*H*); XLVIII 12: pulsauerit] pulsauerit. mox ut auditum (-us *V*) fuerit signum (-us *V*) relictis omnibus quaelibet summa cum festinatione curratur; XLVIII 18: distollit] extollit (*H*); LI 1: omnino *om.* (*H*); LII 2: habeatur reuerentia] agatur reuerentia (*H*); LII 5: in oratorio *om.* (*H*); LIII 19: sed et] sed (*H*); LIIII 3: dari] dare (*H*); LV 7: degunt] habitant (*H*); LV 13: quae] qui (*H*); LV 17: si...accepit] si...acceperit (*H*); LVI 1: hospitibus et peregrinis] peregrinis et hospitibus (*H*); LVII 8: dari potest] datur (*H*); LVIII 13: iterum relegatur] iterum legatur; LVIII 16: aut] ei; LVIII 18: ab eo] a deo (*H*); LVIII 21: inposuerit] posuerit (*H*); LVIII 23: ex illa hora] ex illa die (*H*); LIX 3: promittant] promittat (*H*); LIX 3: per suffectam personam] per subiectam personam; LIX 4: si...volunt] si...voluerint; LX *tit.*: forte *om.* (*H*); LX 1: citius ei] ei citius; LX 9: propriam stauilitatem] propria stabilitate; LXI 12: maiori] in maiori (-re S^1) (*H*); LXI 12: esse uitam] uitam esse; LXII 3: subdendum] subditum (*H*); LXII 7: decanis] a decanis; LXIII 11: appellare nomine] nomine appellare; LXIII 15: priorem] a priore; LXIII 19: et *pr.*] *om.*; LXIIII 1: sibe *pr.*] sibi (*H*); LXIIII 12: eradere cupit] cupit eradere (*H*); LXIIII 14: nutriri] nutrire; LXV 2: esse abbates] abbates esse; LXV 6: es et tu] *BCTD* est (*H*); LXV 10: talius] talibus (*H*); LXV 17: sollicitius] sollicite (*H*); LXV 18: superuire] superbiae (*H*); LXV 22: inuidiae aut zeli] zeli aut inuidiae (*H*); LXVI 1: et *alt.*] *om.* (*H*); LXVI 2: debebit] debet (*H*); LXVI 6: molendinum] molendino (-um *V*) pistrino (-um *V*) (*H*); LXVII 3: solo] loco (*H*); LXX 1: uitetur] uetetur; LXXII 8: caste] casto.

Tanto locorum numero satis declaratur codices *OVSMW*

eodem subarchetypo emanasse, cuius textus primum sermonis cottidiani consuetudine ortus videtur, deinde autem eo consilio, ut linguae Benedicti duritia poliretur et partim secundum sanctas scripturas verba explerentur. Nam multae interpolationes paulatim exortae in hoc subarchetypo receptae videntur, nonnullae novae additae, non a Simplicio quodam in Casiniensi monasterio, sed ab ignoto quodam Romae, ut initio regulae, quale extat in codice *V* demonstratur: „regula a sc̄o Benedicto romense edita". Quae cum ita sint et cum monachi, qui ex septentrionalibus regionibus in urbem venerunt, etiam alios libros ex Laterano acceperint (ut monstravit Petrus Courcelle, Les lettres grecques en Occident de Macrobe à Cassiodore, Lutetiae Parisiorum[2] 1948), verisimile est papis auctoribus textum interpolatum ex Ioannis monasterio Lateranensi esse diffusum. Cui ultimam limam ab uno scriba esse adhibitam probatur prologi 39sq. fine novo.

Sed cum agatur de textu, quem monachi memoria tenebant, librarii etiam vocabulorum formas repetebant, quas ex alio quodam exemplari in mente habebant. Ita in vetustissimo codice *O* saepius tales extant, quales in *VSM* non inveniuntur, veluti I 5: extructi] *AB*; *OW* instructi *VSM*; I 7: seruantes] *AB*; *O* seruientes *VSMW*; IIII 69: elationem] *A*; *O* elationem uel iactantiam VS^1M; VII 45: ad dominum] *A*; *O* domino *VSM*; XXVII 4: item] *AB*; *O* idem *VW*; *om. SM*; XXVII 5: currere] *AB*; *O* curare *VSMW*; XXXIX 2: ex illo] *AB*; ex uno VS^1M; LVII 3: erigatur] egrediatur O^1; euellatur S^1M; arguatur *W*; elegatur *V* (*omnes fere diversi sunt*; *fortasse in subarchetypo vox* „erigatur", *quae difficulter intellegi poterat, non mutata remanserat, ut librarii varie corrigerent*); LVIII 25: scit] *AB*; *O* sciat *VSMW*. Sed etiam in codicibus *VS* hoc modo interdum meliores lectiones servantur.

Artiore vinculo inter se conexi sunt codices *OW* et *SM*. Dubitari vix potest, quin *O* et *W* ex eodem exemplari provenerint. Si *W* scriptus est a Candido (= Bruun) monacho in monasterio Fuldensi, exaratus esse potest ex hoc codice, quem Bonifatii fratres ex Britannia secum adportaverant, simillimo codicis *O*.

Codicem *M*, qui etiam optimas lectiones praebeat in *OVS*

non extantes, exemplari quodam, correcto secundum Benedicti Anianensis apographum, ortum esse verisimile est. Ex magno talium locorum numero adhibeantur VII 22: uoluptatibus] *AB*; *M* uoluntatibus *OVSW*; XLVII 3: ipsud] *ACT*; *M* ipsum *OVSW*; L 1: fratres qui omnino longe sunt in labore et non possunt occurrere] *AB*; *M* fratres qui omnino longe sunt et non possunt occurrere *OVSW*; H_{1-3} *Ye*. Qui codex cum recentior sit, et peiores lectiones ostendit, interdum etiam signa vetusti exemplaris Narbonensis, de quo infra dicam, praebet, ut VI 7: et ideo si qua requirenda sunt a priore, cum omni humilitate et subiectione reuerentiae requirantur] *A* et ideo si qua requirenda sunt a priore, cum summa reuerentia ne uideatur plus loqui quam expedit *OVSW* et ideo si qua requirenda sunt a priore, quomodo in summa reuerentia (requirantur *add.* H_1) ne (non H_1) uideatur plus loqui quam expedit $H_{1.2.4.}$ et ideo si qua requirenda sunt a priore, cum modo in summa reuerentia ne uideatur plus loqui quam expedit *a*; *M*; *e*.

Ad eundem fontem certe pertinent codices *S* et *M*, *cf.* II 33: ne] non *SM*; *om. OVW*; XVIII 22: iudicauerit] iudicauerit agat *SM*; XXIII 2: secundo] iterum *SM*; XXVII 3: fluctuantem] luctuantem *SM*; XXXIIII 4: indiget] indiget exhibeatur ei *SM*; *e*; XLV 1: humiliatus fuerit] humiliatus fuerit et a senioribus non excessum (-su *M*) sue (suo *M*) castigatus non se recognoverit (cognoverit *M*) excessisse *SM*; LIX 5: donationem] donationem faciant *SM*; LXIX 1: praecauendum est] summopere cauendum est *SM*.

Maximae autem difficultates solvendae sunt, si quis quaerat, unde prol. 40—50, unde versio Alemannica in textum codicis *S* venerit. Ludovicum Traube secuti viri docti prol. 40—50 textui interpolato praepositos esse putant, cum exemplar Aquisgranense in monasterio Divitis Augiae, inde in Sancti Galli notum fieret; cuius notitiam esse divulgatem, priusquam Grimaltus Tattoque apographum fecissent. Alii paragraphos prologi 40—50 in cod. *S* ex codice quodam Casiniensi vel Beneventano sumptos opinantur. Sed lectiones, quas codex *S* in prol. 40—50 praebet, saepe plane

diversae sunt ab his, quae in *A* inveniuntur, immo hi paragraphi in codice *S* horribiles errores prae se ferunt, quos librarius nec ante fecit nec post, *cf.* pr. 41: iuueat] adibeat *S*; pr. 41: ministrare] om tre (= omnis terrae) *S*; pr. 42: si] sic *S*; pr. 48: initio] itenere *S*; pr. 49: fidei dilatato] si dei dilatuto *S*; pr. 49: curritur uia mandatorum] curritur mandatorum *S*; pr. 50: numquam] notitiam *S*.

Qui errores omnes fere extant in codice *Sangallensi 110* s. IX (de quo A. Bruckner, Scriptoria medii aevi Helvetica III, p. 69); is codex miscellaneus continet a) p. 524—538 regulae cap. VII 10—70; b) p. 538—540 de erroribus perfectionis (ea pars etiam in cod. *S* praecedit prol. 40—50!); c) p. 540—542 regulae prol. 40—50; d) p. 542—548 regulae cap. IIII; e) p. 548—558 regulae prol. 1—50.

Pars c) eisdem fere erroribus depravata est quibus cod. *S*; tamen ex codice *S* non videtur exarata. Nam etiam meliores lectiones inveniuntur quam in *S*; pr. 44: agendum est modo] *A Sang. 110* agendum modo est *S*; pr. 49: fidei dilatato] *A Sang. 110* si dei dilatuto *S*; pr. 49: dulcedine] *A Sang. 110* dulcidine *S*; pr. 50: participemur] *A Sang. 110* participemus *S*.

Etiam in parte b), de moribus perfectionis, lectiones in utroque codice diversae sunt.

Quare ex eodem fonte codicis *S* et codicis *Sang. 110* partes b) et c) fluxerunt. Fons communis autem, ad quem etiam codex *g* (de quo infra!) pertinet, ille codex videtur fuisse, in quo textus Latinus cum versione Alemannica primum coniunctus erat.

Summi momenti enim est in codice *S* etiam versionem inter lineas positam eosdem errores praebere: pr. 41: iuueat] *A* adibeat *S Sang. 110*; *g* zuatue *vers. Alem.*; pr. 41 ministrare] *A* om tre (= omnis terrae) *S Sang. 110* (*om. g*) eocouuelihera erda *vers. Alem.*; pr. 42: si] *A* sic *S Sang. 110*, so *vers. Alem.*; pr. 48: initio] *A* itenere *S* itinere *Sang. 110* sinde *vers. Alem.*; pr. 49: curritur uia mandatorum] *A* curritur mandatorum *S Sang. 110* si kehlaufan kepoto *vers. Alem.*

Ubi autem *Sang. 110* et *S* non concordant, versio Aleman-

nica meliores codicis *Sang. 110* lectiones sequitur; pr. 49: fidei] *A*, *Sang. 110* dera kilauba *vers. Alem.*, si dei *S*.

Restat igitur quaestio, unde versio interlinearia codicis *S*, non per unum, sed per complures scribas inserta, venerit. Qua de re egerunt Ursula Daab, Studien zur althochdeutschen Benediktinerregel, Hermaea XXIV (1929), et Ioannes Neuhold, Die althochdeutsche Interlinearversion der Benediktinerregel und ihre lateinischen Vorlagen, Diss. Vindob. 1956, ductus et adiutus a Dietrich Kralik (†) et a me (recensuit Ioannes Menhardt, Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur, LXXXI, 1959, p. 221—225). Ex utraque dissertatione sequitur versionem Alemannicam codicis *S*, quae glossarum formam habet, esse exaratam ex vetustiore exemplari in monasterio Augiensi scripto, quod totum textum Latinum totumque Alemannicum praebuerat; in cod. *S* glossae paulatim rariores fiunt et desinunt inde a cap. LXVII; sed in codicis *S* praecursore et textum Latinum et versionem Alemannicam eodem loco desisse verisimile non est. Ioannes Neuhold, qui collationibus meis codd. H_{1-4} usus est, versionem Alemannicam ex exemplari Latino, codicum H_{1-4} simillimo, haustam esse monstravit. Quae cum ita sint, haec fere codicis *S* genesis est: Pervetustus quidam textus in eam regionem pervenit, unde codices H_{1-4} originem duxerunt; quam Narbonensem fuisse persuasum habeo, unde vetustissimus *cod.* H_4 s. VIII. (nunc praeter nonnullas lectiones deperditus) venit. Qui textus pervetustus prologi paragraphos 40—50 valde depravatas continuit. In regione Narbonensi autem regula quaedam interpolata, cui prologi § 40—50 deerant, et hic textus depravatus pervetustus, continens prologi § 40—50, contaminati sunt. Regula quaedam ita contaminata in Alemannorum regiones pervenit. Ex tali exemplari, postea correcto secundum Benedicti Anianensis apographum, prodiit codex *B*; propterea enim continet etiam „interrogationem Rustici episcopi Narbonensis(!) et responsionem papae Leonis“ (fol. 84—89). In monasterio Augiensi autem haec regula contaminata in linguam Alemannicam versa et cum hac versione coniuncta est ad codicis *S* praecursorem

Augiensem; qui cum in monasterio S. Galli innotuisset, ubi regula interpolata in usu erat, prologi § 40—50 regulae interpolatae praepositae sunt, inter cuius lineas glossarum forma versio Alemannica inserta est. Ex regione Narbonensi autem hunc textum contaminatum venisse non solum ex codice *B*, sed etiam ex eo apparet, quod codicis *Sang. 110* prologi ad codices Narbonenses-Hispanos pertinent; nam incipit eius pars e) verbo „absculta" sicut H_{1-3}.

δ = Donati Vesontiensis episcopi regula ad virgines, quarum monasterium beatae Mariae dedicatum prope Vesontionem (Besançon) inter annos 655—660 a Flavia, Donati matre, conditum est. Scripsit ad earum usum Donatus regulam traditam in cod. Monacensi 28.118 s. IX. (Benedicti Anianensis codice regularum), fol. 196—207. Contaminavit Caesarii Arelatensis, Benedicti, Columbani regulas; varias autem partes ex Benedicti regulae capitulis II—VII; XIX—LXIX easque ex exemplari quodam interpolato sumpsit, cuius textus iam quattuor fere decenniis ante in formam suam redactus erat. Donati textus saepe concordat cum lectionibus codicum, qui in Gallia meridionali originem habebant, praecipue cum codd. H_{1-4}, *cf.* VII 57: monstrante] dicente δ; H_{1-4}.

Quo iam Venerandus usus videtur anno 625, postea autem χ = Chrodegangus, Metensis (Metz) episcopus (742—766), cum statuta canonicorum componeret; habet lectiones in codd. *OVS* traditas etiam

ι = Hildemarus in „expositione regulae" secundum editionem, quam Rupertus Mittermueller Ratisbonae 1880 curavit. Hildemarus, qui ex Gallia in monasterium Clavadense (Civate) ad lacum Larium venerat ibique docuerat et regulam verbis explanaverat, post annum 845 textu contaminato usus est, sicut Wolfgangus Hafner, Der Basiliuskommentar zur Regula S. Benedicti (1958) monstravit. Sed discipulus quidam, qui postea Hildemari explanationem, quam ille verbis tantum dederat, conscripsit et in formam voluminis redegit (cuius textum edidit Rupertus Mittermueller), commentario regulam interpolatam magis quam contaminatam inseruit.

III. De textibus puris cum interpolatis contaminatis

a) De codicibus Narbonensibus-Hispanis

H_1 = Escurialensis a I 13 s. X, fol. 204, usque ad fol. 172 binis columnis, scriptura Visigotica, lin. 31, 300×185, *cf.* A. Linage Conde, Los origenes del monacato benedictino en la Peninsula Ibérica (1973) II 826—836. Continet praeter pactum Sabarici Samensis (fol. 1—3) primum Benedicti regulae cap. LXXIII (fol. 3), deinde a fol. 3r—33r prologum, capitula, regulam. Sequuntur inde a fol. 33v regulae Fructuosi, Isidori, Pachomi, Cassiani, Leandri, Macarii, alia. Scriptum invenitur in fol. 186v: „O vos omnes, qui legeritis hunc codicem, mementote clientula et exigua leodegundie, qui hunc scripsi in monasterio bobatelle regnante adefonso principe in era DCCCCL"; adnotavit autem manus quaedam s. XVI vel XVII: „nota scriptum librum era DCCCCL, sed legendum DCCCL". Dubium iam nondum est, quin H_1 scriptus sit s. X; numerum manus correctricis DCCCL defendit P. Guillermo Antolín, Historia y descripción de un Codex Regularum del siglo IX, La Ciuidad de Dios LXXV (1908), 23—33; *cf.* Antolín, Catálogo des Códices Latinos de la Real Biblioteca del Escorial (1910) I, p. 21 sqq. et Paulus Ewald-Gustavus Loewe, Exempla scripturae Visigoticae, tab. XV. Sed Leodegundiae numerum DCCCCL tuetur E. A. Loew, Studia palaeographica (Sitz.-Ber. Bayer. Akad. d. Wissensch. 1910/XII), p. 82 sqq. Rem ita se habere enucleavit Manuel Diaz y Diaz, El códice monástico de Leodegundia, Ciuidad de Dios CLXXXI (1968), 567—587; accuratius Ioannes Divjak demonstravit hunc codicem a. 902 esse exaratum, Zur Datierung des Codex Escorial a I 13, Antidosis, Festschrift W. Kraus (1972), 69—77. Scriptus est igitur cod. H_1 in monasterio „Bobadillae", forsitan prope oppidum Legionem sito. Utrum Benedicti regula a monacho quodam ignoto sub abbate Sabarico (*cf.* fol. 1—2) an a monacha Leodegundia (fol. 186v) scriptus sit, incertum est; ex hoc monasterio autem pervenit Ovetum (Oviedo) in Asturia situm (ut apparet ex nota quadam in fol. 1: „es de la yglesia de ouiedo"), deinde in bibliothecam Escurialensem.

Sicut omnes codices Hispani etiam H_1 textum praebet, qui familiae interpolatorum codicum proprius, inprimis Donati, Vesontiensis episcopi, regulae adfinis est, quatenus Benedictum sequitur. Haec textuum vicinitas eo magis conspicua est, quod in codice H_1 Benedicti regulae cap. LXV „de praeposito monasterii" praemissus est textus quidam brevior, qui invenitur in Donati regulae cap. V:

„praepositus (-ta δ) monasterii eligatur a patre (matre δ) spiritale (-i) de congregatione cum consilio fratrum (seniorum suorum) sapiens sanctus (sancta sapiens) timens deum, humilitatemque super omnia habens, et religionis (in religionis) amore deuotus (-ta) et regulae obseruatione sit cognitus (-ta). Que (!) praepositus (-ta) ea agat cum consilio (reuerentia) quae etiam a patre (matre) spiritale (-li) (ei) iniuncta fuerint. Nihil contra ipsius uoluntatem aut hordinationem (ord-) faciat. Que (quia) quamtum (quantum) prelatus (-ta) est ceteris fratribus (sororibus) locis (*deest*) tamtum (tanto) magis oportet eum (eam oportet) sollicite obserbare (-uare) in omnibus precepta regule. Que (quae) praepositus (-ta) si in aliquo (alico) deprehensus (reperta) fuerit uitio (aut elationis fuerit *add.* δ) deceptus (-ta) superbia (-bie) aut contemptus (contemptrix) sce regule conprobatus (-ta) admoneatur uerbis usque ter. Si non emendaberit (-uerit) adibeatur ei correptio (correctio) discipline regularis. Quod si nec (neque sic) correxerit tunc deiciatur de hordinem (ordine) prepositi (praepositurae) et alius (-a) (quae digna est *add.* δ) in loco eius subrogetur. Quod si et post haec non correxerit et (non — et *deest* δ) in congregatione quietus (-a) et oboediens non fuerit. etiam de monasterio expellatur aut in cellam (-ea) ubi (ob) penitentiam agat (condignam) retrudatur". Ceterum H_1 erroribus scatet, quos non omnes in apparatu critico suscepi, ne lectorem nimis perturbarem: pr. 12 dicit] dixit H_1; pr. 21 ducatum] ducatu H_1; pr. 39 habitatore] hauitatorem; 4,46: concupiscentia] concupiscentiam; 5,8: uocem] uoce; 6,1: obmutui] omutui; 6,8: locis] *om.*; 7,11: contemnentes] contentes; 7,52: obproprium] obprium; 11,2: modulatis] modulatus; 11,2: ut] in; 11,3: omnes] *om.*; 22,3 et

40,6: potest] pote est; 28,1: qualibet] qua liber; 31,1: sapiens] si sapiens; 35,12: ante unam horam] ante hora; 36,5: copiosior] copisior; praesumat ibi] praesumptibe; 39,3: duo] dua; 42,5: ut diximus] induximus; 43,18: postea quicquam cibi aut potus] posteam quicquam cibum aut potum; 48,8: manuum] manum; 48,12: primo] *om.*; 48,12: dum] ut dum; 49,5: potus] potum; 49,8: eius] eius iussu; 52,1: condatur] recondatur; 53,17: ingrediantur] ingrediuntur; 53,18: solacia] solacium; 53,24: salutatis] salutatus; 55,13: restituant] restituent; 55,14: aliquanto] aliquando; 56,2: sit] erit; 58,1: ei] enim; 58,19: promissione sua] promissionem suam; 58,20: manu sua] manum suam; 58,21: quam] quae; 58,21: expectatione mea] expectationem meam; 58,28: rebus] uestibus; 61,9: exemplo] exempla; 63,10: minores] tunc iuniores; 65,2 et 7: aemulationes] simulationes; 65,10: periculi] periculum; 69,2: qualiuis] qualeuis.

H_2 = Escurialensis I III 13 s. IX/X, fol. 225, scriptura Visigotica, 240 × 150, fortasse ex eadem regione ac H_3. Continet calendarium fol. 1—7, regulam Benedicti fol. 7v—57v (cap. XXII in textu omissum, in fol. 57 receptum est; cap. XLIIII et XLV ordine mutatis lacunae hiant inter fol. 52 et 53, ut cap. LXIII 4 — LIX 2 desint, et inter fol. 55 et 56, ut cap. LXVI 7 — LXIX 1, et inter fol. 56 et 57, ut cap. LXXI 9 — LXXIII 2 desint). Sequuntur alia monastica et Gregorii papae homiliae. Incipit regula eisdem vocibus quibus codex regularum Benedicti Anianensis: „incipit prologus regulae sanctorum patrum monachorum", *cf.* A. Linage Conde l. c. II 844—851. Non minus neglegenter scriptus est H_2 quam H_1; praeter errores in apparatu critico receptos hi inveniuntur: pr. 16: respondeas ego] responde at ergo H_2^1; pr. 39: si] sic H_2; pr. 39: habitatoris] auitatori; pr. 40: sanctae] sancta; cap. LII: monasterii] monasterio; 4,46: concupiscentia] concupiscentiae; 7,4: humiliter] humilitas; 7,4: super] supra; 7,35: duris] duri; 7,35: inrogatis] rogis; 14,1: festiuitatibus] solemnitatibus; 18,24: cum (*ante* consuetud.)] *om.*; 18,25: legimus] gelamus; 23,5: corporali] corporalis; 33 tit.: quod] *om.*; 34,2: infirmitatum] infirmatum; 34,6: causa] cause; 35,13: ut] ad;

36,5: copiosior] copior; 36,10: respicit] recipiet; 38,1: fortuito] furtuitu; 38,2: deus spiritum] deus omnipotens tipum; 48,1: otiositas] otiosa; 49,5: augeamus] augemus; 53,1: tamquam] quam; 53,15: diuitum] debitum; 53,16: qui] quia; 55,3: penes abbatem] in abbate; 55,7: quales] qualis; 55,8: curta] curte; 58,24: facta] factor; 60,3: relaxabitur] releberitur; 61,5: quia] quia et.

H_3 = Londinensis Musei Britannici Add. 30.055 s. X, fol. 237, binis columnis, scriptura Visigotica, lin. 29, 260 × 170. Est codex regularum, in quo extant Cassiani institutiones, regula Macarii, praecepta Pachomii, regula Basilii; Benedicti regula continetur fol. 194r—221v; sequuntur regulae Isidori episcopi Hispalensis et Fructuosi Bracarensis episcopi, praeterea fragmenta Smaragdi commentarii in regulam Benedicti. Ex monasterio S. Petri Cardenensi (Cardeña, diocesis Burgos) in Britanniam venit, *cf.* A. Linage Conde l. c. II 836—840.

H_4 = Codex Narbonensis, qui s. XVII ex. in bibliotheca cuiusdam „Domini theologi SS. Iusti et Pastoris" Narbonensis extabat (*cf.* H. Plenkers, Zeitschrift für österr. Gymnasien LIII, 1902, p. 111), nunc deperditus. Quo usus erat Edmundus Martène in commentario (1690), quo Benedicti regulam explicavit. Martenius codicem s. VIII scriptum esse adfirmat. Codicem contulerat anno 1679/80 D. Estiennot iussus ab Ioanne Mabillon, ut his collationibus Martenius uteretur. Quae collationes extant in cod. Parisino Bibl. Nationalis 12.772, p. 137sqq. Erat codex regularum, fortasse in monasterio Lerinensi confectus litteris Visigoticis, *cf.* A. Linage Conde l. c. II 840—842 et M. Diaz y Diaz, Stud. Monast. VII (1965), 369—382.

Y = Barcinonensis (Barcelona) A. C. A. St. Cugat 22 s. X/XI, litt. Caroling., continet regulam fol. 130—155, v. A. Linage Conde l. c. II 851—852.

e = Parisinus Bibl. Nationalis 4209 s. XI., fol. 31, litt. Caroling., 285 × 165 (190 × 125). Continet regulam et Evaristi papae epistulam ad Aegyptios. Praeter lectiones codicum Narbonensium-Hispanorum recepit etiam nonnullas codicis *S* aut eius praecursoris.

Pertinent ad hanc codicum familiam etiam alii, ut Escurialenses d. I. 2 (s. X) et d. I. 1, qui capp. 2; 1; 33; 51; 41 continent; *cf.* A. Millares Carlo, Manuscr. Visigoticos nr. 21.22, Hispania Sacra XIV (1961), 353. Praeterea cod. Aurelianus 149, s. IX., qui fol. 102 prologum usque ad paragr. 39 perhibet, Montepessulanus bibl. urbis 13. s. XIII., Monteserratensis 995 s. XV, alii; hos omnes, qui verbo „absculta" incipiunt, quae forma velut signum huius familiae haberi potest, non recepi. Quos codices, cum non solum in Hispania, sed etiam in iis Galliae regionibus, quae ad meridiem vergunt, in usu erant, codices Narbonenses-Hispanos appellavi.

Qui ad lectiones codicum interpolatorum *OVSMW* respexerit, quas supra contuli, ubi et siglum *H* adposui, non dubitabit, quin haec familia ex quodam subarchetypo interpolato prodierit. Praeterea prologi fragmentum, quod est in cod. *Aureliano 149*, s. IX., fol. 104—110 in paragrapho 39 vocibus „erimus heredes regni caelorum" finitur. Sed H_{1-3} *Y* hoc differunt, quod his vocibus carent et quod prologi paragraphis 40—50 aucti sunt. Num eos ex exemplari Aquisgranensi aut ex Benedicti Anianensis apographo acceperunt? Nequaquam, cum multo peiorem textum praebeant quam codd. *ABCσT*.

Sed extant codices Beneventani ut *Rb*, qui quamquam lectiones suas nec ex exemplari Aquisgranensi nec ex apographo a Zacharia papa Casiniensibus reddito receperunt, tamen totum prologum sine vocibus „erimus heredes regni caelorum" praebent. Talem textum regulae s. VIII. in Galliam Narbonensem penetrasse crediderim, ubi exemplari interpolato notam impressit. Codices H_{1-3} autem praeterea etiam lectiones Benedicti Anianensis suscepisse non negaverim; qui cum scribebantur, codicum textus iam ex variis fontibus confluxerant.

b) De codicibus Beneventanis

334 = Casiniensis 334 s. XII., fol. 107r—156v, 245×165 (168×115), scriptura Caroling.; continet necrologium, martyrologium, regulam (fol. 107r—156v); in bibliothecam Casiniensem

venit ex monasterio S. Trinitatis Venusino (Venosia) ad Volturnum flumen sito. Huc autem translatus est ex Normandia Roberti Guiscard temporibus (*cf.* G. Morin, praef. XIX). Codex ipse textum posteriore aetate receptum praebet.

Codices Casinienses igitur servare vestigia exemplaris Casinatibus a Zacharia papa dono dati opinor; sed iterum ne optimus quidem codex conferri potest cum codice *A*.

446 = Casiniensis 446 s. X, fol. 1—42, scriptura Beneventana, 182×110 (137×78), continens regulam inde a II 36: [ti]mentibus, fol. 1—42; sequitur textus quidam liturgicus, „orationale anni circuli", ecclesiae Romanae. Germanus Morin in editionis praef. XIX iure contendit hoc esse „orationale" Lateranense. Quare et regulam ex hoc antiquissimo monasterio originem duxisse credemus, cuius textus in Italiam ad meridiem vergentem pervenerit, ubi cod. *446* certe scriptus est. Qui quamquam lectionibus depravatis non caret, permagnum numerum optimarum continet, quae partim cum cod. *R* (Beneventano) congruunt; codd. *446* et *R* eiusdem stirpis esse censeo, *cf.* V 4: mox *446*; *R*; V 9: opera *446*; VII 14: demonstrans *446*; *R*; VII 45: ad dominum *446*; *R*; XI 5: post quibus *446*; XI 9: de euangelia *446*; XVII 5: missas sunt *446*; XVIII 10: usque dominica *446*; XXV 6: cibum quod *446*; *R*; XXVIII 3: plagarum uirgae *446*; *R*; XXXI 13: quod tribuatur *446*; *R*; XXXVIII 1: fratrum *446*; *R*; XLII 3: mox *446*; *R*; LV 6: scapularem *446*; *R*; LV 7: colorem *446*; *R*; LV 16: scrutinanda *446*; *R*; LVI 3: duo *446*; *R*; LVIII 7: ad oboedientia *446*; *R*; sed et errores saepe communes sunt. Quare cod. *446* sicut cod. *R* non ad interpolatam, sed ad depravatam quandam familiam pertinere puto, quae ex vetustissimo exemplari Lateranensi prodiit.

R = Rom. Barberianus 421 s. XI., fol. 17ᵛ—110ᵛ, lin. 17, scriptura Beneventana, 175×150 (130×90). Scriptus est Beneventi. Incipit codex forma „obsculta", sequitur in prol. 39 sqq. nec interpolatam nec classem textus recepti, sed puram. Servavit egregias lectiones; quae communes cum cod. *446* sunt, iam protuli. Praeterea commemorabo has: IIII 77: audiuit quae praeparauit; VII 12: linguae manuum; VII 28: factorum nostrorum

opera; VII 42: uadunt duo; VII 63: in opere dei; VIIII 6: duo responsoria sine gloria dicantur; XIII 10: canticum unumquemque; XV 3: dicatur; XVIIII 1: in omni loco; XXI 1: fratres; XXI 2: suas; XXI 6: subrogetur; XXXVIII 5: silentium; XXXVIII 10: lector; XLI 8: tamen; XLII 7: si . . . fuit; XLIII 12sq.: ita tamen — occurrerit; XLIII 19: percipiat; XLIIII 1: nihil; XLVIII 3: a prima; XLVIII 5: alium; XLVIII 6: iterum; XLVIII 12: pulsauerit; LII 5: in oratorio; LIII 19: et; LIIII 3: dari; LV 7: degunt; LV 13: quae; LVII 18: dari potest; LVIII 13: iterum relegatur; LXII 3: subdendum; LXIIII 12: eradere cupit; LXV 2: esse abbates; LXV 6: es et tu; LXV 17: sollicitius; LXVII 3: solo. Mirari non possumus, quod codex saeculi XI. etiam lectiones textus recepti praebet. Inprimis memoria tenendum est hunc textum propter „orationale" Lateranense, quod est in codice *446*, et propter affinitatem codicum *446* et *R* ex Lateranensi monasterio exisse.

a = Ascoliensis (Ascoli Piceno) bibl. communalis XXVI A s. X., fol. 1—92, lin. 17, litt. Caroling., continens regulam et martyrologii fragmentum, et

v = Rom. Vaticanus lat. 6980 s. XIII/XIV, fol. 41, lin. 22, scriptura Beneventana, 215×155, originis incertae.

Qui codices textum receptum, plane diversum a codd. *Rb 446*, praebentes praeter alias communes etiam singulares lectiones ostendunt, ut de eorum origine dubitari non possit, *cf.* XVIII 18: lectione] lectio *av*; XVIII 19: idem] itidem *av*; XXVI 2: sortiatur] ei sortiatur *av*; XXXI 8: ministrauerit] administrauerit *av*; LXIII 13: honore et amore] amore et honore *av*.

b = Rom. Vaticanus lat. 5419 s. XII/XIII, fol. 89, lin. 24, 272×190 (195×105), litteris Beneventanis scriptus in monasterio S. Laurentii Beneventano. Eius lectiones codicis *R* saepe similes sunt; hic quoque pr. 39sq. textum purum servavit.

c = Rom. Vaticanus lat. 5949 s. XII/XIII, fol. 202, lin. 24, binis columnis, scriptura Beneventana, 345×245 (250×155), ex monasterio S. Sophiae, Beneventi. Continet martyrologium,

regulam (fol. 67v—123v), homilias, capitularia, v. Hugo Ehrenberger, Libri liturgici, p. 172. Huius quoque textum receptum esse ex apparatu critico apparebit.

IV. De textu vulgo recepto

Inde a medio saeculo IX. ubique textus varie contaminatus procreatus est, quem Cutbertus Butler optime „textum receptum" nominavit. Haec exemplaria contaminata saepe ad originem suam reduci non possunt, quamquam eorum lectiones in singulis regionibus maiorem similitudinem ostendunt.

Elegi igitur codices

1. ex Germania:

L = Fuldensis D 3 s. IX., fol. 62, lin. 20, litt. Caroling., 270×180. Continet solam regulam, quae deficit voce „praesumatur" in cap. LXVIIII 3. Exaratus videtur ex codice, cui idem textus interpolatus inerat, cuius vestigia in codice *D* agnoscuntur; sed is codex prologo iam suppleto correctus erat secundum Benedicti Anianensis exemplar. Insulari manu pulcherrimis litteris scriptus *L* interdum eosdem errores ostendit, quos *D* prae se fert, velut II 38: agnoscat] agnoscens D^1L; IX 7: de sedilia sua] de sedilia (*om.* sua) *DL*; XIII 12: a priore *om. DL*; XVII 2: et non] non *DL*; XLIX 5: diebus] diebus quadragesimae *DL*. Capitulorum tituli aucti eisdem verbis, quae sunt in codice *C*, Benedictum Anianensem auctorem demonstrant. Affinitas codicum *D* et *L* hoc quoque credibilis est, quod monasterium Benedictbeuronense conditum est a sancto Bonifatio, Fuldense eo auctore a discipulo, cui nomen Sturmi erat. Ceterum *L* in pr. 39sq. accuratius correctus est quam *D*; nam easdem fere lectiones praebet quas *C*. Antiqui exemplaris interpolati vestigia autem optime elucent XLIII 12sq.: „ita tamen — occurrerit" *om. OVSMW*; H_{1-3}; *L*.

E = Einsidlensis 236 s. IX., pag. 148 (sed p. 109—148 altera manus s. XIII/XIV), litt. Caroling., 260×175. Continet regulam pag. 1—93, sequitur martyrologium pag. 93—108.

Altera pars p. 109—148 continet Henrici de Wuerzburg carmen de statu Romanae curiae. Secundum traditionem Einsidlensem codicem *E* sanctus Meinratus, qui monasterium condidit, ipse secum adportaverat; etiam A. Bruckner, Scriptoria medii aevi Helvetica V (1943), p. 16, verisimile putat Meinratum hunc codicem ex monasterio Divitis Augiae accepisse. In monasterio Divitis Augiae saeculo IX. nonnulla regulae exemplaria fuisse scimus, praeterea tunc temporis Augienses monachi coenobium Casiniense frequentabant ibique vivebant et regulas Casiniensium noscitabant. Hac via etiam in alia Germaniae monasteria exemplaria Italica pervenire poterant. In codicibus recensendis ne parvae res quidem neglegendae sunt: quomodo fieri potuit, ut codd. *EFy* in cap. L 3 non formam „genua", sed „ienua" praebeant? E. A. Loew (Lowe), Studia palaeographica (v. supra), p. 14sq. nos docuit i longam et g litteras in Beneventana et Visigotica scriptura esse inter se mutatas; et praeter codd. *EFy* formam „ienua" praebent codd. Casinenses *179* et *442*. Hoc argumento palaeographico et variis lectionibus permotus codices *EF* vestigia exemplaris cuiusdam antiqui Beneventanis litteris scripti ostendere censeo, quod fortasse in monasterio Casiniensi transscriptum Divitem Augiam pervenerit saeculo VIII. ex. *E* interdum singulares lectiones praebet ut IV 65: nullum] nullum hominem; IV 70: seniores] seniores fratres; IV 67: oculus] oculus hominum; IV 78: congregatione] congregatione fratrum; V 4: nesciant] nesciant fratres.

f = Monacensis Bibl. Nationalis 6255 s. X/XI, olim Frisingensis 55, fol. 159, binis columnis, litt. Caroling., 350×240 (270×200). Continet Ioannis Diaconi aeclesiae romanae de vita B. Gregorii papae l. IV (fol. 1—66), librum regulae pastoralis B. Gregorii papae (fol. 67—102), institutionis formam de vita canonicorum a. 817 Aquisgrani comprobatam (fol. 102—143), Theodemari ad Karolum regem epistolam (fol. 143sq.), regulam Benedicti (fol. 144—157), librum Baruch (157—159).

Textus regulae modo optimas lectiones praebet, quas ad codicem *T* adtinere censeo, modo interpolatas.

2. ex urbe Roma:

Item textus receptus inde ab s. X. invenitur in urbe Roma eiusque vicinis regionibus.

I = Rom. Vaticanus lat. 378 s. X. ex., lin. 27, litt. Caroling., 288 × 185 (205 × 130). Continet martyrologium, regulam fol. 73—109, homilias, capitularia. In fol. 1 scripsit man. s. XIII: „iste liber est ecclesie sancte Marie de Campitello", quae erat in urbe, *cf.* Hugo Ehrenberger, Libri liturgici bibliothecae Vaticanae (1897), p. 162.

J = Rom. Barberininus 646 s. XI/XII, lin. 26, litt. Caroling., sed extat manus secunda, quae notas et correcturas litteris Beneventanis adposuit, *cf.* E. A. Loew, Beneventan Script, p. 261. Continet necrologium et regulam fol. 46—91. Scriptus est in monasterio quodam haud longe ab urbe sito, cum in fol. 11 nota lectorem de morte Nicolai episcopi Terracinensis certiorem faciat.

Lectiones codd. *IJ* saepe eaedem sunt, saepe differunt; sed regionum, in quibus scripti sunt, vicinitas apparet ex LVII 3: erigatur] eruatur *IJ*. Ceterum textum receptum praebent.

3. ex Italia septentrionali:

Restitui potest ille regulae liber, qui initio s. IX. in monasterio Bobbiensi in usu fuerat, ex tribus codicibus *opr*.

o = Taurinensis (Torino) G VII 18 s. IX., fol. 99, lin. 20, litt. Caroling. Continet regulam in fol. 1—70, *cf.* Reifferscheid, Bibl. patr. lat. It. II, 1871, 112; sequuntur hymni. In fol. 1 scriptum est: „liber sc̄ti columbani de bobio", deinde versus Simplicii leguntur.

p = Taurinensis G V 38 s. XII., olim Bobbiensis, fol. 90, lin. 22, litt. Caroling., 200 × 150. Continet versus Simplicii manu s. XIV., Benedicti regulam (fol. 1—45^{v}), hymnos (fol. 46—77), capitularia (fol. 77—81), regulam Columbani (fol. 81—90), sermones sive instructiones Columbani (fol. 90).

r = Bruxellensis, bibl. regiae 8302—5 s. X. in., fol. 101, litt. Caroling., 258 × 142 (193 × 125), ex Bollandistarum bibliotheca. Continet canones (fol. 1—23^{v}), reconciliationem poenitentiae

(23v—30), Gregorii Magni octavam lectionem in evangelium s. Lucae (fol. 30v—40), vitam s. Syri (fol. 40—45v), regulam Benedicti (fol. 46—101).

Omnes signum textus recepti ostendunt in pr. 39sq.: „sed si conpleamus habitatoris officium erimus heredes regni caelorum. Ergo praeparanda sunt". Communes errores erant iam in illo vetusto codice Bobbiensi, quo orti sunt *opr*, velut: VII 35: tacite conscientia patientiam] tacite conscientiam *opr*; VII 58: super terram] in terram *opr*; XXXV 1: nisi aut] nisi aut si *opr*; LIX 3: ei] ut *opr*. Subarchetypi codd. H_{1-4} similis est in cap. XXXXII 3: aliud quod aedificet] codicem (-ce $H_{1.2}$) alium quod (qui H_{1-4}) aedificet H_{1-4}; *opr*.

d = Sandanielensis (San Daniele di Friuli) 250 s. X., litt. Caroling., 210×140 (180×100), ex vicino quodam monasterio (*cf.* fol. 9v: obiit benedicta lucia, abbatissa mon. sci Ambrosii). Continet calendarium, lectiones, capitulare, regulam Benedicti. Textus concordat cum codicibus in Burgundia aut in Italia septentrionali scriptis.

z = Veronensis bibl. municip. 2005 s. X., fol. 193, litt. Caroling., 205×145 (165×85), ex monasterio Veronensi S. Zenonis. Continet Usuardi martyrologicum, regulam Benedicti in fol. 78—161v, necrologium monasterii S. Zenonis. Exaratus est ex codice quodam vetustiore, ex quo prodiit codex Berolinensis Hamilton 71 s. X., qui a monachis coenobii S. Mariae foris portam Faventiae (Faenza) dono datus est monasterio S. Michaelis prope Murianum (Murano); inde anno 1749 in bibliothecam Berolinensem venit, ut vir doctissimus Helmut Boese bibliothecarius Berolinensis litteris me certiorem fecit, *cf.* B. Mittarelli, Bibliotheca codicum manuscriptorum monasterii S. Michaelis Venetiarum prope Murianum (1779), p. 121sq., nr. 260. In utroque codice praecedit capitulo II cap. LXIIII „de ordinando abbate"; eodem loco cap. LXIIII positum erat in Benedicti Anianensis concordia regularum, in qua textu puro nondum usus erat. Sed extant in Veronensi et in Berolinensi codicibus interdum optimae lectiones, ut XLI 6: ab idus; XLIII 4: in nocturnis uigiliis.

4. ex Gallia:

l_1 et l_2 = Montepessulanus bibl. urb. 12, 45^r—53^v, et Avenionensis 175, 22^r—37^r, s. IX, 200×125, qui ex codice divulso, in monasterio Gelonensi inter annos 807/812 scripto prodierunt, litt. Caroling. confecto, *cf.* A. Mundó, Liturgica I (1956), 151—276.

P = Parisinus Bibl. Nationalis 13.745, circiter anno 860 scriptus, fol. 157, lin. 18, litt. Caroling., 245×180 (175×127). Est ille textus, qui in monasterio S. Germani a Pratis (Saint-Germain des Prés) in usu erat. Ioannes Mabillon hunc codicem suo iure ab Usuardo ipso exaratum esse opinatus est. Continet Usuardi martyrologium fol. 1—90, Benedicti regulam fol. 91—156, sequebatur necrologium monasterii S. Germani a Pratis, nunc praeter initium deperditum. Textum regulae receptum ostendunt pr. 39sq.; tamen etiam egregiae lectiones inveniuntur ut VII 43: sustinet et maledicentes se benedicent. Has lectiones singulares in apparatu critico non recepi: tit. LXIX: defendere] defenderet; II 34 cogitet] cogitat P^1; II 39: retributionis diuinae] retributionis aeternae; XLIII 5: in loco] loco; LVIIII 8: simpliciter] similiter; LXVI 4: reddat] det; LXXIII 6: nisi] quam; LXXIII 8: ergo] autem.

F = Aurelianensis (Orléans) 273 (322) s. IX. ex., fol. 399, lin. 19, litt. Caroling., 237×175 (165×115). Scriptus est a monacho Floriacensi (Fleury) monasterii s. Benedicti ad Ligerim (Saint-Benoît-sur-Loire), ut videtur (*cf.* fol. 349 in fine). Continet fol. 2—9 calendarium s. X., fol. 9—266 martyrologium Usuardi, fol. 270 sequitur: „incipit epilogus regulae sc̄i patris Benedicti", deinde versus Simplicii, fol. 271—399 regula.

Haec regula in pr. 39sq. concordat cum optimis codicibus: „sed si conpleamus habitatoris officium. Ergo praeparanda sunt . . ."; saepissime autem lectiones interpolatae inveniuntur, ut cod. *F* exemplar textus recepti habendus sit.

y = Parisinus bibl. Nationalis 4208 s. IX., ex bibliotheca cardinalis Mazarin, fol. 61, lin. 20, litt. Caroling., 280×180 (190×120). Quamquam *y* ut cod. *P* incipit verbo „ausculta",

uterque correctus est secundum textum purum; cod. *y* hunc etiam in pr. 39sq. praebet.

Q = Ambrosianus Q 66 sup. s. X., fol. 34, litt. Caroling., 250×150 (190×95), solam regulam continens; in libri involucro adnotatum est codicem cum multis aliis ex Avenione (Avignon) in bibliothecam Ambrosianam venisse. Sicut nonnulli codices huius aetatis in Gallia meridionali scripti incipit regula verbo „obsculta", sed textus recepti vestigia servavit in pr. 39sq.; extant etiam lectiones vel errores exemplaris cuiusdam interpolati, *cf.* XI 5: legantur quattuor lectiones cum responsoriis suis ordine quo supra; post quibus] *om. OVS*; *Qg*.

n = Andegabensis (Angers) 400 s. X., ex monasterio SS. Sergii et Medardi congregationis S. Mauri (fol. 1), fol. 49, lin. 23, litt. Caroling., 222×150, solam regulam continens.

5. ex Britannia:

In Britannia saeculo X. (circiter anno 960) regula in linguam Saxonicam translata est ab Aethelwoldo, abbate monasterii Abbendunensis (Abingdon), *cf.* Schroeer, Die angelsächsischen Prosabearbeitungen der Benediktinerregeln (Bibliothek der angelsächsischen Prosa II 1888). Legitur in Thomae Eliensis Historia Eliensi (Ely), *cf.* Wharton, Anglia sacra I 604: „ipse (Eadgarus rex) etiam dedit S. Ethelwoldo manerium de Suthburne, eo pacto ut ipse transferret regulam S. Benedicti de Latino in Anglicum". Vetustissimus igitur codex, in quo haec versio Saxonica invenitur, est

x = Oxoniensis (Oxford) Collegii Corporis Christi CXCVII s. X., fol. 109, lin. 24, litt. Saxonicis, 259×180 (208×126), qui codex eo venit ex monasterio Burensi (Bury) S. Edmundi in civitate Suffolk, *cf.* N. R. Ker, Catalogus of Manuscripts Containing Anglo-Saxon (Oxoniae 1957), p. 430sqq.; Mechthild Gretsch, Die Regula sancti Benedicti in England und ihre altenglische Übersetzung (1973). Continet fol. 1—105 textum Latinum cum versione Saxonica, quae unicuique capitulo postposita est, deinde fol. 106—109 notas s. XI/XII adnexas, quae ad monasterium

S. Edmundi pertinent; saeculo XVII. hic codex Collegio Corporis Christi pro dono permissus est a Guielo Fulman. In monasterio S. Edmundi autem circiter anno 1020 restituto scriptus non est, sed monachis ex alio monasterio, haud dubie Britannico, dono datus.

Exaratus est ex codice vetustiore, ex quo etiam descriptus est codex

j = Londinensis Musei Britannici Cotton Tit. A IV s. XI. med., fol. 126, lin. 28, litt. Saxonicis, 192×118 (146×75), qui ex peculio Thomae Alleni Oxoniensis cuiusdam in hanc bibliothecam venit, continens textum Latinum cum versione Saxonica, quae sequitur unumquodque capitulum (fol. 2—107). Deinde inveniuntur capitula Aquisgranensia a. 817 (fol. 107—111), quae in cod. *h* leguntur, sequitur „memoriale qualiter in monasterio conuersari debemus" ad Benedictum Anianensem referendum, exaratum autem iterum ex codice *h*, postremum „Ludovici imperatoris de festivitatibus anni", item descriptum ex codice *h*, v. N. R. Ker, Anglo-Saxon, p. 262, nr. 200.

Uterque codex ex regula quadam viris observanda exemplatus erat, sed *xj* leviter nec omnibus locis correcti erant ad feminarum usum. Praeterea lectiones communes diversas ab aliis manuscriptis ostendunt, *cf.* cap. XLII: ut post completorium nemo loquatur] de silentio monachorum *xj*; cap. XLVIII: de opera manuum cotidiana] qualiter opera manuum cotidiana agantur *xj*; cap. LXIII usque ad cap. LXV *omiserunt xj*. Tamen *j* non est exemplatus ex codice *x* nec ambo ex eodem manuscripto provenerunt; nam V 12 „et voluptatibus" *x* omisit, *j* praebet; XVI 3: de his diuinis horis *x* — de his diurnis horis (*recte*) *j*; XVIII 5: partiantur *x* — diuidantur *j*. Pertinent ad subarchetypum codd. *xj* etiam alii, ut Cantabrigiensis Collegii Corporis Christi CLXXVIII s. X., qui artissime ad codicem *x* adtinet, Dublinensis Collegii s. Trinitatis B. 3. 8. s. XII., alii. Praeter hos codices extant alii, quorum verba codd. *WL* similiora sunt, ut Cantabrigiensis Collegii SS. Trinitatis O 2.30 s. X.

Iam vidimus codicem *j* partes continere, quae ad Benedictum Anianensem atque instituta Gallica pertinent et sumptae erant

ex codice *h*; tamen P. Meyvaert, Toward a History of the Textual Transmission of the Regula S. Benedicti, Scriptorium XVII (1963), 100sqq. ostendit textum cod. *h* nequaquam ex Gallia in Britanniam venisse.

g = Cantabrigiensis (Cambridge) Collegii Corporis Christi 57 s. XI. in., fol. 162, lin. 27, litt. Saxon., 129×100. Continet Benedicti regulam fol. 2—32v, sequitur „memoriale qualiter in monasterio conuersari debemus", ad Benedictum Anianensem referendum (extat etiam in codd. *hj*), fol. 33—37, capitularia Aquisgranensia (ut in *h*) 37v—40v, epitoma Lothwici imperatoris super regulam b. Benedicti fol. 41—94v, Smaragdi diadema monachorum fol. 95—162.

Scriptus est Abbendoniae (Abingdon) in Benedictorum monasterio. Non est neglegendum codicis *g* lectiones interdum mirum in modum convenire cum cod. *O* et cum praecursore codicis *S* et codd. H_{1-3}, *cf.*: pr. 41: iuueat] A adibeat *S* adhibeat *Sang. 110 g* habet *i*; pr. 48: initio] *Ai* itinere *S Sang. 110 g* (qua re *g* ex *i* non est exaratus); II 7: potuerit] poterit *Sg*; V 14: cum responso] cum responsione *δ*; H_{1-4}; *g*; XIII 12: oratio *om.* $H_{1.2}$; *g*; XVIII 14: a centesimo septimo] a centesimo octauo $H_{1.4}$; *g*; XXXIII 5: aut] aut non $H_{1.3}$; *g*.

Pertinent ad lectiones codicis *g* etiam Londinensis Mus. Brit. Iulius D II s. XIII., qui est codex Cantuariensis ex S. Augustini collegio.

h = Londinensis Harleianus 5431 s. X *ex.*, fol. 126, lin. 20, litt. Caroling., 230×80 (150×55). Ex eodem collegio Cantuariensi (Canterbury) proveniens continet horologium et calendarium, Benedicti regulam (fol. 6v—106v), capitularia Aquisgranensia (fol. 107—114), „memoriale qualiter in monasterio conuersare debemus" (fol. 114—126v), Ludovici imperatoris de festivitatibus anni (fol. 126v *erasum*). Copulatus est cum codice s. XIV. scripto, continente opera Bernardi de Clarevalle, Willielmi de Lugduno, Hugonis.

Etsi saepe eadem menda praebent, tamen Mechthilda Gretsch 104sqq. ostendit codd. *gh* arto vinculo non esse conexas.

i = Londinensis Musei Britannici Cotton Tiberius A III, s. XI med., ex collegio Cantuariensi Christo dicato proveniens (*v.* Ker, nr. 186), fol. 173, litt. Saxonicis, lin. 22, 240×177 (180×130). In hoc codice miscellaneo, qui fol. 118—163ᵛ Benedicti regulam continet cum versione Saxonica interlinearia, sequuntur fol. 164—168ᵛ Memoriale qualiter in monasterio conversari debemus (ad Benedictum Anianensem referendum), quod extat etiam in cod. *g*, fol. 168ᵛ—169 de festivitatibus anni (ut in codd. *hj*), fol. 169—173 capitularia Aquisgranensia a. 817 (ut in codd. *hj*), *cf.* N. R. Ker, Anglo-Saxon, p. 240, nr. 186.

Permultae lectiones huius codicis concordant cum codice *h*, quamquam neuter ex altero exaratus est, *cf.* XV 2: nocturnos] nocturnales *hi*; XXVI 1: aut loqui cum eo uel mandatum ei dirigere] *om. hi*; XLVII 3: implere] bene implere *hi*; LXXI 9: qui] si *hi*.

Sed codicem *i* adfinem esse etiam codici *g* iam inde apparet, quod in utroque eadem additamenta inveniuntur, ut VII 55: cohortantur exempla *A*] cohortantur exempla sicut scriptum est: humiliatus sum usquequaque domine, uiuifica me secundum uerbum tuum. et dominus dixit: discite a me quia mitis sum et humilis corde et inuenietis requiem in animabus uestris, et apostolus dixit Petrus: humiliamini sub potenti manu dei ut uos exaltet in tempore uisitationis, omnem uestram sollicitudinem proicientes in eum quoniam ipsi cura est de uobis. sobrii estote et uigilate quia aduersarius uester diabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem deuoret. cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei quae in mundo est uestrae fraternitati fieri *gi*.

6. De textu monasteriorum Cisterciensium:

Quomodo regulae textus in orbe terrarum post saeculum X. modo melior, modo peior redditus, qua forma in diversis monasteriis receptus sit, hic latius enarrari non potest. Iam satis sit de textu codicum ordinis Cisterciensium pauca dicere, quorum permagnus numerus mirum in modum concordat. Ipse multos collegi, quos in apparatu critico signavi littera

t = codices ordinis Cisterciensium. Ex magna copia lectionum propriarum, ex quibus iterum manus quaedam textum ad normam redigens cognoscitur, has proferam:

XLIII 13: ad mensam autem] ad horam uero refectionis t; LV tit.: de uestiario uel calciario fratrum] de indumentis fratrum t; LVII 1: permiserit] iusserit t; LXIIII 9: misericordem et semper superexaltet] misericordem humilem et semper superexaltantem t. Originem Gallicam omnes inde ostendunt, quod saepe cum lectionibus codd. H_{1-4} e concordant, *cf.* XXI 2: in omnibus] in omnia H_{1-3} e; t; XXXVIII 8: requirere] referre e; t; XLII 8: positi] congregati e; t; XLIIII 4: ipsius abbatis] ante pedes ipsius abbatis e; t. Qua ratione, qua via depravatio textus progressa sit, bene ostenditur LXIIII 1: quem sibe omnis concors congregatio . . . sibe etiam pars . . . elegerit] quem sibi omnis coors (*om.* H_1; H_2 *deest*) congregationis . . . elegerit $H_{3.4}$ quem sibi omnis cohors congregationis . . . elegerit e; t.

Iam satis sit. Cum regulae codices ita variarent, monachi iterum atque iterum lectiones aliunde sumptas super lineas scribebant aut voces in textu ipso corrigebant; quae correcturae cum describerentur, vestem regulae semper mutabant. Sed ut textus vere emendaretur secundum optima exemplaria, ingenio Ioannis Schlittpacher opus erat, qui circiter anno 1434 in monasterio Mellicensi non solum Benedictorum ordinem et vitam, sed etiam regulam reformavit (*cf.* Heriberti Plenkers, Une édition de la Règle bénédictine au XVe siècle, Revue Bénédictine, XVIII 1901, p. 21—25).

De regulae editionibus

Postquam edito princeps Venetiis anno 1489 emissa est, ingens numerus aliarum sequebatur, quas singulari cura ac diligentia collegit A. M. Albareda, Bibliographia de la Regla benedictina (Montserrat 1933); ad textum constituendum autem nihil valent.

Editionem criticam primus omnium curavit Edmundus Schmidt Mettensis anno 1880, paulo post Eduardus Woelfflin

1895. Textum codicis *A* primus edidit et lectionibus codicum Casiniensium illustravit Germanus Morin: Regulae Sancti Benedicti traditio mss. Casinensium (Montiscasini 1900).

Magni momenti est editio „critico-practica" Cutberti Butler, monachi (postea abbatis) monasterii S. Gregorii Magni de Downside anno 1912 (ed. tertia a. 1935), summi autem editio et commentarius philologicus monachi doctissimi Bennonis Linderbauer Mettensis a. 1922 eiusque editio critica a. 1928 edita in Florilegii patristici tom. XVII.

Inde ab hoc tempore non criticae quidem, sed aliis de causis memorabiles editiones sunt hae:

Anselmus Lentini Casinensis: La Regola, testo, versione e commento (Montecassino 1947), qui primus omnium regulae capitula in paragraphos egregie divisit; eius divisio, quam ego quoque grato animo suscepi, manebit una cum regula ipsa.

Garcia M. Colombas, Leon M. Sansegundo, Odilon M. Cunill, San Benito, su vida y su regla (Madrid 1954).

Philibertus Schmitz Maredsolanus, Sancti Benedicti Regula monachorum, textus critico-practicus sec. cod. Sangall. 914, ed. altera 1955 cum praefatione, quam Christina Mohrmann scripsit de lingua sancti Benedicti.

Gregorio Penco Finalpinensis, S. Benedicti Regula (Bibliotheca di studi superiori, vol. XXXIX 1958).

Omnibus autem editionibus commentariis instructis praecellit Adalbert de Vogüé, La Règle de saint Benoît. Tome IV—VI, Commentaire historique et critique. Sources Chrétiennes 184—186. Parisiis 1971, 1477 pp. (v. R. Hanslik, Wien. Stud. 1975, 236—240) et Adalbert de Vogüé — Jean Neufville, La Règle de Saint Benoît. Tom. I—III. Sources Chrétiennes 181—183. Parisiis 1972, 918 + 422 pp. (v. Barbara Giorgi, Wien. Stud. 1975, 240—243).

Conspectus siglorum codicum

A = Sangallensis 914 s. IX[1], fol. 1[r]—86[v]
a = Amg = adnotationes marginales in cod. A
A^2 = correcturae supra lin. fort. eiusdem manus ac a
A^{mp} = correcturae manuum posteriorum
B = Vindobonensis bibl. Nationalis 2232 s. IX in., fol. 2[v]—62[r]
C = Monacensis bibl. Nationalis 28.118 s. IX, fol. 1[r]—18[r]
U = Ultraiectanus 361 anni 1471, fol. 2[r]—32[v]
T = Monacensis bibl. Nationalis 19.408 s. VIII ex., fol. 2[v]—61[r]
D = Augustanus bibl. ordinariatus episcop. 1 s. IX[1], fol. 17—84
G_1 = Sangallensis 915 s. IX
G_2 = Caroliruhensis Augiensis CXXVIII s. IX
$\mathfrak{G}_2$ = eiusdem codicis manus s. XIV
G_3 = Turicensis bibl. cantonalis Rh. hist. 28 s. IX[III]
G_4 = Turicensis bibl. cantonalis Rhenanus 111 s. IX[IV]
175 = Casiniensis 175 s. X in.
179 = Casiniensis 179 s. XI
442 = Casiniensis 442 s. XI
47 = Casiniensis 47 s. XII
K = omnes aut plurimi Casinienses praeter *175; 446 X 334*
m = New York, bibl. Pierpont Morgan M 642 s. XI ex.
446 = Casiniensis 446 s. X
X = Casiniensis 499 s. XIII/XIV
334 = Casiniensis 334 s. XII
μ_1 = regula Magistri in Parisino lat. 12.634 s. VI[IV], fol. 20[r]—73[r]
μ_2 = regula Magistri in Parisino lat. 12.205 s. VII in., fol. 64[v]—157[r]
μ_3 = regula Magistri in Monacensi bibl. Nation. 28.118 s. IX[1], fol. 141[v]—184[v]
$\mu_{(1-3)}$ uel $_{(2.3)}$ = genuina Magistri lectio
χ = Chrodegangi Metensis statuta canonicorum s. VIII
σ = Smaragdi commentarius s. IX
δ = Donati regula s. VII med.

i = Hildemari (editionis Mittermuelleri) commentario praemissus textus
O = Oxoniensis Hatton 48 s. VIII^{I}, fol. 1^{r}—76^{v} (*O*°—*O*^{5} *v. p.* XXXIX)
V = Veronensis bibl. capitularis LII s. VIII ex., fol. 100^{v}—180^{v}
S = Sangallensis 916, c. 800, pag. 2—157
M = Trevericus 1245 s. IX
W = Herbipolitanus Mp. th. q. 22 s. VIII/IX^{I}
H_1 = Escurialensis a I 13 s. X^{I} (912), fol. 3^{r}—33^{r}
H_2 = Escurialensis I III 13 s. IX/X, fol. 7^{v}—57^{v}
H_3 = Londinensis Musei Britannici Add. 30.055 s. X, fol. 194^{r}—221^{v}
H_4 = Narbonensis deperditus, cuius collationes in Parisin. lat. 12.772, pag. 137 sqq.
Y = Barcinonensis A. C. A. St. Cugat 22, s. X/XI
e = Parisinus bibl. Nationalis lat. 4209 s. XI
l_1 = Montepessulanus bibl. urb. 12 s. IX
l_2 = Avenionensis 175 s. IX
L = Fuldensis D 3 s. IX^{II}
E = Einsidlensis 236 s. IX
F = Aurelianensis 322 s. X
I = Rom. Vaticanus lat. 378 s. X
J = Rom. Barberinianus 646 s. XI/XII
P = Parisinus bibl. Nationalis lat. 13.745 s. IX^{III}
Q = Ambrosianus Q 66 sup. s. X
Z_1 = Monacensis bibl. Nationalis 29.169 s. VIII (frgm.)
Z_2 = Monacensis bibl. Nationalis 6330 s. VIII (frgm.)
R = Rom. Barberinianus 421 s. XI
a = Ascoliensis bibl. municip. XXVI A s. X
v = Rom. Vaticanus lat. 6980 s. XIII/XIV
b = Rom. Vaticanus lat. 5419 s. XII/XIII
c = Rom. Vaticanus lat. 5949 s. XIII
d = Sandanielensis 250 s. X
f = Monacensis bibl. Nationalis 6255 s. X/XI
g = Cantabrigiensis Collegii „Corpus Christi“ 57 s. XI in.
h = Londinensis Harleianus 5431 s. X

i = Londinensis Musei Britannici Cotton Tib. A III s. X
j = Londinensis Musei Britannici Cotton Tit. A IV s. XI med.
n = Andegabensis 400 s. X
o = Taurinensis G VII 18 s. IX
p = Taurinensis G V 38 s. XII
r = Bruxellensis bibl. reg. 8302—05 s. X in.
t = Codices Cistercienses
x = Oxoniensis Collegii „Corpus Christi" CXCVII s. X
y = Parisinus bibl. Nationalis lat. 4208 s. X
z = Veronensis bibl. municip. 2005 s. X

Primariorum codicum omnes lectiones differentes in apparatum criticum suscepi manusque correctrices distinxi; ex ceteris manuscriptis selectio variarum lectionum sufficere videtur. In rebus orthographicis aliisque quisquiliis declarandis tantummodo praestantissimos codices adhibui.

BENEDICTI REGULA

1 Obsculta, o fili, praecepta magistri et inclina aurem cordis tui
et admonitionem pii patris libenter excipe et efficaciter comple,
2 ut ad eum per oboedientiae laborem redeas, a quo per in-
oboedientiae desidiam recesseras.
3 Ad te ergo nunc mihi sermo dirigitur, quisquis abrenuntians

---

1 obsculta... et inclina aurem, *cf.* prov. 4, 20; 1, 8; 6, 20 (*v. P. Volk, Die Schriftzitate der Regula S. Benedicti, in appendice ephemeridis Texte und Arbeiten ed. archiabbatia Beuronensis 15/18, 1930, p. 1sqq.*), *praecipue autem* Hier. epist. 22, 1 *et* psalm. 44, 11 (*v. P. Volk, Das Psalterium des hl. Benedikt, StudMitt. 48, 1930, p. 83—97*); *praeterea* Ps. Aug. serm. *ed. Caillau-Saint Yves II 36, p. 197, v. A. Mundó, Stud. Anselmiana 42 (1957) p. 118 adn. 34. Prologi initium* (§ 1—4) *simile est „Admonitionis sancti Basilii ad filium spiritualem" ed. P. Lehmann, Sitz.-Ber. Bayer. Akad. Wiss., phil.-hist. Kl. 1955, VII, cf. etiam* Orsies. doctr. 1 **2** ut—recesseras, *cf.* Aug. civ. 11, 28 *et* Cypr. epist. 65, 5 *et* Aug. nat. et grat. 20, 22 **3** ad te—

ABCσTDG$_1$*𝔊*$_2$ *G*$_{3.4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rvc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

titulum supplevi; *H. S. Brechter, Zum authentischen Titel der Regel des heiligen Benedikt, StudMitt. 55 (1937) p. 157—229 suasit*: Regula Benedicti *vel* Sancti Benedicti sancta regula; *ante textum librarii varie addiderunt*: In nomine (inomine *A*) domini nostri Iesu Christi (nostri-Christi *om. EF*) incipit prologus regulae patris eximii beati (et [ac *F*] beatissimi *DLEF*) Benedicti (abbatis *add. E*; abbatis Benedicti *tr. F*) *ADLEF* incipit prologum (-gus *H*$_2$) sanctorum regulae patrum monachorum *C*; *H*$_2$ incipit prologus de regula sancti patris (nostri *add. H*$_1$) Benedicti abbatis *H*$_{1.3}$ incipit textus regule. Regula appellatur ab hoc quod oboedientium dirigat mores (*fol. 2*). incipit regula a sancto Benedicto aedita cuius uita atque uirtutes beatus papa Gregorius in libris dialocorum disscripsit *T* incipit prologus regule sancti Benedicti monachorum *175* regula sancti Benedicti *X* praefati o regulae *O* (*eras.*); *b* incipit regula a sancto Benedicto romense edita nunc prologus *V* in nomine domini incipit prologus regulae patris eximii Benedicti id est seque ntis operis praefacio *M*, *alii aliter*; *talia addidamenta desunt in codd. B*; *K*; *334*; *J*, *aliis* **1** obsculta] *ABCσ*; *175 Km*; *μ*$_2$ (obscultas); *Rv*; *Q*; *ghi*^{1}*j*^{1} absculta *H*$_{1-3}$ *Y* asculta *𝔊*$_2$; *X* ausculta *αTDG*$_{1.3.4}$; *μ*$_3$ (auscultas); *OVSM*; *ĩ*; *e*; *334*; *LEF*, *cett.* | o *om. H*$_2$^{1} | filii *H*$_1$ | admonitionem *ABT*; *OV* ammonitionem *CD* | pii patris tui *V* patris pii pastoris *H*$_1$ | efficanter *X* | conple *O*; *H*$_{1-3}$ **2** oboedientae *S* **3** mihi]

propriis uoluntatibus domino Christo uero regi militaturus
oboedientiae fortissima atque praeclara arma sumis.
4 Inprimis, ut quidquid agendum inchoas bonum, ab eo perfici
instantissima oratione deposcas,
5 ut, qui nos iam in filiorum dignatus est numero computare,
non debet aliquando de malis actibus nostris contristari.
6 Ita enim ei omni tempore de bonis suis in nobis parendum est,
ut non solum iratus pater suos non aliquando filios exheredet,
7 sed nec ut metuendus dominus irritatus a malis nostris ut
nequissimos seruos perpetuam tradat ad poenam, qui eum
sequi noluerint ad gloriam.

---

dirigitur, *cf.* Hier. epist. 22, 15 (psalm. 140, 1sq.) abrenuntians-uoluntatibus, *cf.* Verba Senior., Vitae patr. 5, 1, 9 *et* Rufin. hist. mon. 31 arma sumis, *cf.* gen. 27, 3; sap. 5, 20; Eph. 6, 16 **4** *cf.* Ps.-Basil. admon. 11 **5** in . . . numero computare, *cf.* sap. 4, 8; 5, 5

ABCσTDG$_1$*𝔊*$_2$*G*$_{3.4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$ (*inde ab* 5: ut qui)]; *OVSM*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rvc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

AB^1*CσTG*$_3$; *175*; *OVS*; *H*$_3$; *v*; *L*^{1}; *d*^{1}*h*^{1} meus *αB*^{2}*C*^{2}*DG*$_1$*𝔊*$_2$; *KmX*; *M*; *H*$_2$*Ye*; *334*; *Rc*, *cett.*, *om.* *H*$_{1.4}$ | sermo] sermo iste *H*$_{1.4}$ | dirigetur *OV* diregitur *D*^{1}; *SM* | quiquis *B* | probriis *S* | uoluntatibus] uoluptatibus *αG*$_1$; *Km*; *H*$_{2.4}$; *Rv*; *EFJQ*; *ityz* | Christo] Iesu Christo *H*$_{1.3}$ | uero *om.* *V* | oboedientiae *om.* *O* | fortissima] summa *pr* | sumis] *ABC*^{1}*σT*; *175 KmX*; *H*$_2$*Y*; *c*; *f* adsumes *V* tibi adsumis *e*^{1}; *n* adsumis (ass-) *αC*^{2}*DG*$_1$*𝔊*$_2$*G*$_3$; *OSM*; *H*$_{1.3}$ (adsummis); *334*; *Rv*; *LEFIJPQ*, *cett.* **4** ut *om.* *R* | quidquid *AB*; *O* quicquid *CD*; *VS* | agendo *V* | ab eo] habeo *S*^{1} | perfeci *V* **5** in *om.* *H*$_{1.4}$ | numero dignatus est *tr.* *σ*; *V*; *Y* | computare] conputare *OVS* conputari *H*$_{1.3}$^{1}.4 | debet] *ABC*^{1}*σT*; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$; *VSM*; *H*$_3$^{1}*Y*; *LEF*^{1}*Q*; *opry*^{1} debeat *αC*^{2}*DG*$_1$*𝔊*$_2$*G*$_{3.4}$; *O*; *ĩ*; *H*$_{1.3}$^{2}*e*; *334*; *Rvc*; *JP*, *cett.* debeas *H*$_2$^{1} | nostris actibus tr. $\mu_{(2.3)}$ | nostri**s *O* | contristare *H*$_2$*e* **6** enim *om.* *B* | omni tempore] omni hora $\mu_{(2.3)}$ in omni opere *H*$_2$^{1} | iratus] ut iratus *H*$_3$; *334*; *c*; *JPQ*^{1}; *dgh*^{1}*ijnt* | suos non] suos nos $\mu_{(2.3)}$ suos (*om.* non) *T*^{1}*D*; *V*^{1} (Ñ *add. in textu* *V*^{1}); *H*$_{1-3}$*e*; *L*^{1}*J*; *dr* non (*om.* suos) *E*; *ft* nos *H*$_4$ | non aliquando suos filios *tr.* *M*; *IP* ut filios *Y* **7** nec ut *deest in* $\mu_{(2.3)}$ ne ut *dh*^{2}*jx* ut nec *H*$_1$ | metuendus] metuens *H*$_1$ | inritatus $\mu_{(2.3)}$; *OVS*; *H*$_2$ inritaturus *H*$_1$ iratus *d* | a *eras. in A*; *L*, *om.* *αDG*$_1$*𝔊*$_2$*G*$_{3.4}$; *175 Km*; *M*; *ĩ*; *H*$_{1.3}$*Y*; *334*; *Rvc*; *EFIJPQ*; *j*^{1}*noprtxyz* | ut *om.* *j*^{1} | seruos] filios *H*$_4$ | perpetuam] perpetuo $\mu_{(2.3)}$, *om.* *Y* | ad] in $\mu_{(2.3)}$ | noluerunt $\mu_{(2.3)}$; *H*$_{1.2}$^{1}; *F*; *rd* noluerit *f* **8** exurgamus] *A*; *175 K*; μ_2; *H*$_3$ *Ye* exsurg- *αBCTD*; μ_3; *OVS* | ergo *deest in* $\mu_{2.3}$ |

8 Exurgamus ergo tandem aliquando excitante nos scriptura ac dicente: *Hora est iam nos de somno surgere;*
9 et apertis oculis nostris ad deificum lumen adtonitis auribus audiamus, diuina cotidie clamans quid nos admonet uox dicens:
10 *Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra;*
11 et iterum: *Qui habet aures audiendi, audiat, quid spiritus dicat ecclesiis.*
12 Et quid dicit? *Uenite, filii, audite me, timorem domini docebo uos.*
13 *Currite, dum lumen uitae habetis, ne tenebrae mortis uos conpraehendant.*
14 Et quaerens dominus in multitudinem populi, cui haec clamat, operarium suum iterum dicit:

---

8 Rom. 13, 11 (*cf. S. Pawlowsky, Die biblischen Grundlagen der Regula Benedicti, Wien, Herder 1965, 122pp.*) **10** psalm. 94, 8 **11** apoc. 2, 7, *cf.* Matth. 11, 15 **12** psalm. 33, 12 **13** Ioh. 12, 35

---

8 *cf.* Orsies. 37 sq. **12—18** *cf.* Aug. in psalm. 33, 16—18

ABCσTDG$_1$𝔊$_2$ (*usque ad* 10 audi⟨eritis⟩), G_2 (*inde ab* ⟨audi⟩eritis), $G_{3.4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSM*; *ℓ*; H_{1-3}*Ye*; *334*; *Rvb* (*inde ab* 8: ⟨exurga⟩mus), *c*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

aliquando] aliquando ut pigri $\mu_{(2.3)}$ | excitante] exortante H_1 | ac] hac S^1; H_2 *Y*; *d* | hora est iam] iam enim hora est $\mu_{(2.3)}$ hora iam est *V* **9** nostris *om.* g^1 | deificum] dei officium H_1 deificum (deifi *supra ras.*) H_2 | lumen deificum *tr.* $\mu_{(2.3)}$ | attonitis *αBCD*; *OV* | diuina] diuina (-nae V^2) scriptura (-rae V^2) V^1, *om. d* | diuina—dicens] quoddidie diuina uoce clamantem que nos admonet dicens H_1 diuinam quotidie clamantem que nos admonet (amm- H_3) uocem ac dicentem $H_{3.4}$ diuina cotidie clamans quid nobis admoneat uox dicens H_2 | cotithię *A* | cotidie uox (*s. l.*) clamans *C* | quid] quod $\mu_{(2)}$ quae μ_3; $H_{1.3.4}$ | uox admonet *tr.* *σ* | admonet] *AσTD*; $\mu_{(2.3)}$ *O*; H_1; *fh*^{1} ammonet *175 KmX*; *SM*; H_3; *L*; g^1 admoneat (amm-) *αBCDG*$_1$𝔊$_2$*G*$_3$; *V*; *ℓ*; H_2 *Y*; *334*; *Rvbc*; *cett.* | uox *om. 175, 179, 442* uos *Rb* **10** hodie—iterum (11) *deest in* $\mu_{2.3}$ **11** iterum] iterum dicit *O* | audiendum G_3 | aecclesiis *BG*$_3$; *O*; *gh* **12** et quid dicit] quid $\mu_{(2)}$ qui dicit μ_3 | fili T^1; *VM*; $H_{1.2}$; *F* **13** currite] currite ergo *V*; *vc* | lumen habetis uitae *tr.* T^1; *gy* | uitae] uiae H_4, *om. e* | habetis] habeatis *A solus* (a *alt. eras.*) habeas G_3 **14** quaerens] ueniens G_3 | in *om.* *Q* | multitudinem] *A*; *175, 179, 442 X*; V^1; $H_{1.3}$^{1}*e*; Q^1 multitudine *αBC*^{2}*σTDG*$_{1.2.3.4}$; *m*; $\mu_{(2.3)}$; *OSM, cett.* | populi] populi sui H_1*e*; *FI*; h^3*no* | clamet *S*; *Q*; *g* exclamat *O*; H_1 exclamet z^1 | suum] suum

15 *Quis est homo, qui uult uitam et cupit uidere dies bonos?*
16 Quod si tu audiens respondeas: Ego, dicit tibi deus:
17 Si uis habere ueram et perpetuam uitam, *prohibe linguam tuam a malo et labia tua ne loquantur dolum; deuerte a malo et fac bonum, inquire pacem et sequere eam.*
18 Et cum haec feceritis, oculi mei super uos et aures meae ad preces uestras, et antequam me inuocetis, dicam uobis: *Ecce adsum.*
19 Quid dulcius nobis ab hac uoce domini inuitantis nos, fratres carissimi?
20 Ecce pietate sua demonstrat nobis dominus uiam uitae.
21 Succinctis ergo fide uel obseruantia bonorum actuum lumbis nostris per ducatum euangelii pergamus itinera eius, ut mereamur eum, *qui nos uocauit in regnum suum,* uidere.

---

15 psalm. 33, 13, *cf.* I Petr. 3, 10 **17** psalm. 33, 14 sq. **18** Is. 58, 9; *cf.* 65, 24 **21** I Thess. 2, 12

---

17 si—uitam, *cf.* Matth. 19, 16 **18** et cum—uestras, *cf.* psalm. 33, 16, Passio Iuliani et Basilissae 12 **20** uiam uitae, *cf.* psalm. 15, 11; prov. 6, 23; Ier. 21, 8 **21** succinctis—lumbis nostris, *cf.* Luc. 12, 35; Ex. 12, 11; Eph. 6, 14; Orsies. 19

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

auditorem $\mu_{(2.3)}$ | dicit] reclamat dicens $\mu_{(2.3)}$ **15** est] es x^1 | uolt *V* | dies uidere bonos *tr.* *Q* | **16** quod—respondeas] tu qui audis responde $\mu_{(2.3)}$ | tu *om.* *R* | audies A^1 *(corr.* A^1*)*; Q^1 audieris *i* audis * * H_3, *fort. ex* audiens | dicet $\mu_{(2)}$; H_1; *P* | deus] dominus $\mu_{(2.3)}$; H_1 | dicit tibi deus] et dominus tibi dicet (-cit μ_3) $\mu_{(2.3)}$ **17** prohibe] proibe *S*; $H_{2.3}$ coibe H_1 | lingua μ_2; H_1 | tuam] tua H_1, *deest in* μ_2, *om.* *O*; H_2 | tua *alt. om.* *X* | ne loquatur V^1; *dy* nequatur H_1 | diuerte *αCD*^{1}*G*$_{1-4}$; *S*; H_{1-3}*e*; *Rv*; *IJ*; *ftx* diuerte autem *c* | inquire] inquirat *B* | sequere] persequere D^2; *S*; *in* **18** feceris *X* | super] semper super *S* | uos] uos iustos $\mu_{(2.3)}$ | meae] meas $\mu_{(2.3)}$; *O* me * H_1 | ad] in $\mu_{(2.3)}$; *g* | uobis *om.* H_{1-3}; *FIQ*; *j*^{1}*txz* | *post* ecce *ras. 5 litt.*, adsum *add. in textu* H_3^4 **19** ab *om.* *α*G_{1-4}; *175 Km*; *î*; *e*; *334*; *vb*; *FIJQ*; *dhijnrptxz, eras. in ACD*; *S*; H_3; *c*; *P*; *go* | ad hanc uoce H_2 | inuitantes T^1; V^1M^1 | carissimi] Karissimi *BCTD*; *OS*, *deest in* $\mu_{2.3}$ **20** pietatem suam M^1 | demonstrans *V*; o^1 ualde monstrat H_1 | uitae uiam *tr.* $\mu_{(2.3)}$ **21** subcinctis *B*; *î* succincti *σG*$_2^1$; H_1*e*; *b* succingentes *V* | fidem

22 In cuius regni tabernaculo si uolumus habitare, nisi illuc bonis actibus curritur, minime peruenitur.
23 Sed interrogemus cum propheta dominum dicentes ei: *Domine, quis habitauit in tauernaculo tuo aut quis requiescit in monte sancto tuo?*
24 Post hanc interrogationem, fratres, audiamus dominum respondentem et ostendentem nobis uiam ipsius tabernaculi
25 dicens: *Qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam;*
26 *qui loquitur ueritatem in corde suo; qui non egit dolum in lingua sua;*

---

23 psalm. 14, 1 **25–27** psalm. 14, 2–3 (*cf. B. Egli, Der 14. Psalm im Prolog der Regel des hl. Benedikt, 1962*)

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ra* (*inde ab* 22: minime), *vbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

$\mu_{(2^1.3)}$; V^1; $H_{1.2}$; *R* fidei *OS*^{1}; *E* | uel] et *334* | obseruantiam *X*; μ_3; V^1; $H_{1.2}$; *R*; I^1 obseruantiae *O*; *i* | actuum] operum actuum *179* actuum uel castitate et caritate H_1 | lumbos nostros V^2, *om. b* | per ducatum] *om. b* | per ducatum euangelii pergamus] perducat cum euangelio pergamus H_2 et calciatis in praeparationem (-ne *OS*; *j* praepationem *V*) euangelii pacis pedibus (*Eph. 6, 15*) pergamus *OVS*^{1}; *i*; *e*; *J*; *dgjx* | itenera *O* | mereamur (a *s. l.* A^1) *A* | in regnum suum uocauit *tr.* $\mu_{(2.3)}$ | in regnum suum] *ABCσT*; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$; H_{1-4} *Ye*; *Rvc*; *L* in regno suo *αDG*$_{1-4}$; *i*; *OVSM*; *334*; *b*; *EFIJPQ*, *cett.* **22** tabernaculum V^1; $H_{1.3}$ -lis *O* -li M^1 | si uolumus] suo uolumus B^1; *e* | illuc] hic H_3 qui illuc *X* | minime] illuc minime H_3 | curritur] A^1 (*fort. ex* curratur), *BσT*^{1}*G*$_3$; *175 KmX*; $\mu_{(2)}$; *Y*; *v*; *P*; *fh*^{1} curratur *CT*^{2}*D*^{2}*G*$_{1.2}$; μ_3; *OVSM*; *i*; H_{1-4}*e*; *334*; *LFI*; *gj* currendo *α* (*? eras.*) D^1; *EQ*; *bc*; *dh*^{3} *inoprtxyz*^{1} currendum *R* currente *J* | peruenietur *S* **23** interrogamus *O*; *E* -gemur *I* | profeta *O* | dominum *om.* G_2 (deum *s. l. mp*) | dicentem D^1 | ei *om. ασ*; G_3; *m*; H_{1-3}*e* | domine *om.* g^1 | habitauit] *ABT*; *m*; $\mu_{(2)}$; H_2; *Ra*; *L*; *di* habitabit *αCσDG*$_{1-4}$; *175 KX*; μ_3; *OVSM*; *i*; $H_{1.3}$*Ye*; *334*; *vbc*; *EF*, *cett.* | tauernaculo] *A* tab- *αBCT*; *OVS*, *cett.* taberna *R* | requiescit *ABTD*; $\mu_{(2)}$; *OV*^{1}*S*^{1}; H_3^{1}*e*, *Ra*; *L*; *j*^{1} requiescet *αCσG*$_{1-4}$; *175 KmX*; μ_3; *M*; *i*; $H_{1.2}$*Y*; *334*, *cett.* **24** fratres] fratres carissimi *O*, *om.* D^1 (*add. s. l.* D^2) | domino *X* | dominum respondentem] contra nos dominum iterum respondentem $\mu_{(2.3)}$ **25** dicens] *ABC*^{1}*σT*; *175X*; $\mu_{(2.3)}$; *OVSM*; *i*; *e*; *R*; *E*; *jx* dicentem C^2D^1; *Km*; *Y*; *L*; *fz*^{1} ac dicentem A^{mp} (*in mg*) $G_{1-4}D^2H_3^4$; *334*; *abc*; *FIJPQ*; *dhinopryz* et dicentem *gt* atque dicentem *v*, *om.* H_{1-3}^{1} | ingreditur] ingreditur inquid $H_{1.3}$^{1} | et] qui $\mu_{(2.3)}$ | iustitiam] iustiam *A* iustitia *R* **26** ueritate μ_2 | qui (*alt.*)] et *O*; *I* | non *om. R* | sua *om.* H_3^{1}

27 *qui non fecit proximo suo malum; qui opprobrium non accepit aduersus proximum suum;*
28 qui malignum diabolum aliqua suadentem sibi cum ipsa suasione sua a conspectibus cordis sui respuens deduxit ad nihilum et paruulos cogitatos eius tenuit et adlisit ad Christum;
29 qui timentes dominum de bona obseruantia sua non se reddunt elatos, sed ipsa in se bona non a se posse, sed a domino fieri existimantes
30 operantem in se dominum magnificant illud cum propheta dicentes: *Non nobis, domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam,*
31 sicut nec Paulus apostolus de praedicatione sua sibi aliquid inputauit dicens: *Gratia dei sum, id quod sum;*

---

30 psalm. 113b, 1 **31** I Cor. 15, 10

---

28 *cf.* psalm. 14, 4; Eph. 1, 18; psalm. 136, 9; I Cor. 10, 4 a conspectibus cordis sui, *cf.* Aug. conf. 8, 28 adlisit ad Christum. *cf.* Hil. in psalm. 136, 14; Hier. epist. 22, 6; Aug. in psalm. 136, 21; Ambr. paenit. 2, 106; Orig. c. Celsum 7, 22 (*cf. J. B. Bauer, Benedikt und Origenes, WienSt. 87, 1974, 182 sqq.*) **29** timentes dominum, *cf.* psalm. 14, 4 **30** *cf.* Phil. 2, 13

A B C σ T D G$_{1-4}$; *175 Km X*; [$\mu_{2.3}$]; *O V S M*; *i*; *H*$_{1-3}$ *Y e*; *334*; *R a v b c*; *L E F I J P Q*; *d f g h i j n o p r t x y z*

---

27 qui non] nec *334* | facit *X*; *H*$_3$ egit Y | proximum suum *V* | qui] et σ; *O*; *P* | opprium *A*^{1}, *corr. A*^{2} obprobrium *B C T D*; μ_2; *V* obproprium *O S* | aduessus *V* | aduersus proximum suum] aduersus proximos suos *opr* aduersus proximo suo *H*$_1$ **28** diabulum *B T*; *O V M* | aliqua suadentem] cum aliqua suadente *179*; *S*^{1}; *e* aliqua suadente *H*$_1$ suadentem aliqua *O* | suasionem *V*^{1} | sua *om. m*; $\mu_{(2.3)}$; *V*; *R a v*; *g*^{1} *i j*^{1} *x* | a conspectu cordi sui *H*$_1$ | respuens] respuendo *H*$_{1.4}$ | paruulus *V*^{1} *S*^{1}; *i* | cogitatos] *A D*^{1}; *X*; $\mu_{(2)}$; *M*^{1}; *H*$_{1.3}$^{1}*e*; *R*; *L* cogitatus *a B C D*^{2} σ *T G*$_{1-4}$; *175 Km*; μ_3; *O V S M*^{2}; *i*; *H*$_2$ *Y*; *334, cett.* | adlisit *A*^{1} *T*; *O V S* all- *A*^{2} *B C D* | ad] in *dh*^{1} | Christum] Christum petram $\mu_{(2.3)}$ **29** timentis *d* | elatos *A B* | bona] in bonum *V*^{1} (in *eras.*, bona *corr. V*^{2}) | se *om. O*^{1}, *add. in mg. O*° | existimantes] existimant *O*^{1} (es *add. O*^{5}) *V*; *g*^{1} exestimant *SM* exestimantes *TD*; *E* extimantes *H*$_2$^{1} aestimantes $\mu_{(2.3)}$ **30** operante *O*; *R* operantis *H*$_1$ oparentem *S*^{1} operantes autem *d* et operantem *gi* | in se] in se magis $\mu_{(2.3)}$ | domino *O* | magnificantem *V*^{1} (em *eras.*) magnificent $\mu_{(2)}$ | illud] illum μ_2^{1}; *OM*; *H*$_{1.3}^{1}_{.4}$*e*; *R*; *LP*; *f* | profeta *O* | dicentem μ_2^{1} | non *alt. om. X* | nomine *S*^{1} **31** sicut] *deest in* $\mu_{(2.3)}$ sicut

32 et iterum ipse dicit: *Qui gloriatur, in domino glorietur.*
33 Unde et dominus in euangelio ait: *Qui audit uerba mea haec et facit ea, similabo eum uiro sapienti, qui aedificauit domum suam super petram;*
34 *uenerunt flumina, flauerunt uenti et inpigerunt in domum illam et non cecidit, quia fundata erat super petram.*
35 Haec complens dominus exspectat nos cottidie is suis sanctis monitis factis nos respondere debere.
36 Ideo nobis propter emendationem malorum huius uitae dies ad indutias relaxantur
37 dicente apostolo: *An nescis, quia patientia dei ad paenitentiam te adducit?*

---

32 II Cor. 10, 17 **33—34** Matth. 7, 24—25 **37** Rom. 2, 4

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSM*; *i*; H_{1-3}*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

enim H_2 sed *i* | de praedicatione] depr(a)ecatione *179*^{1}; μ_2; H_2^1 (*corr.* m^1); Ra^1; *J*; j^1 | sua *deest in* $\mu_{(2.3)}$ | aliquid] aliqua $\mu_{(2.3)}$ | inputauit *ABC*; *VS* imputauit *175*; *O* imputabit D^1 inputabit *T* inputabat *334* **32** iterum] item $\mu_{(2.3)}$ | qui gloriatur] si gloriari oportet $\mu_{(2.3)}$ *deinde usque ad* qui audit (33) *diverse* **33** unde] deinde *Y* | et *pr.*] *om.* *X*; *b* | uerba] mandata *b* | haec *om.* *a*; H_{1-3}*e*; *v*; *IQ*, *eras. in c* | haec uerba mea *tr.* $\mu_{(2.3)}$ | facit] facitet *S* seruat *b* | similabo] adsimilabo *aD* assimilabo G_3; *b* similis est (*om.* eum) H_3 | aedificabit D^1; H_1 | super] supra *σ*; *i*; H_{1-3}*Ye*; *334*; *Rv*; *EFIJQ*; *dgijnoprtxyz* | petra *C*; *X* | *post* petram: *ras. 2 litt.* (et?) *in O* **34** uenerunt—petram *om.* *d* | inpigerunt] A^1C; μ_3; V^1M; *Ra* impigerunt *B*; S^1; *I* in(m)pegerunt A^2TDG_{1-4}; *175 KmX*; $\mu_{(2)}$; OS^{pc}; H_{1-3}, *cett.* inpeierunt *Q*; *r* | in] *om.* *X*; H_3; *b*; *Q*; j^1*x*, *eras. in r* | domo illa $\mu_{(2)}$ | quia (qui C^1, *om.* *B*) fundata erat] fundata enim erat G_3; $\mu_{(2.3)}$; *Y*; *FQ*; *nty* | super] supra *aBCDG*$_3$; *M*; H_{1-3}*Ye*; *334*; *Ravbc*; *EFIJP*; *dfhijnoprtxyz* | petra *X*; μ_2; H_1 **35** haec complens (conpl-*O*)] et conplens dominus haec H_1 | exspectat] *ACD* expectat *BT*; *OVM* tacet spectans $\mu_{(2.3)}$ | suis sanctis] sanctis suis uel *X* | nos *om.* *175 Km*; *334*; *b*; L^1; *t* uos *X*, *eras. in* G_1; *h* | cottidię *AD*; *S* cotidie *BCT*; *OVM* | is *A* (*cf.* 48, 2: ac = hac) his *aBCT*, *cett.* in H_1 ipsis *I* | sanctis suis *tr.* $\mu_{(2.3)}$; *X*; S^1; *Y*; *EQ* | nos *om.* g^1 | debere] debemus *b* deberemus *R* **36** nobis] cottidie nobis $\mu_{(2)}$ | ęmendationem *A* emendatione μ_2 | dies uitae *tr.* *M*; *P*; *t* | indutias] A^1BC; *OV* inducias A^2T; *S* induciam *g* **37** dicentem apostolum V^1 | apostulo A | an nescis *om.* *X* | nescis] nescitis $\mu_{(2.3)}$;

38 Nam pius dominus dicit: *Nolo mortem peccatoris, sed conuertatur et uiuat.*

39 Cum ergo interrogassemus dominum, fratres, de habitatore tauernaculi eius, audiuimus habitandi praeceptum: sed si compleamus habitatoris officium.

40 Ergo praeparanda sunt corda et corpora nostra sanctae praeceptorum oboedientiae militanda.

41 Et quod minus habet in nos natura possibile, rogemus dominum, ut gratiae suae iuueat nobis adiutorium ministrare.

---

38 Ezech. 33, 11; *cf.* Ezech. 18, 23

---

40 praeparanda sunt corda, *cf.* I Sam. 7, 3 **41** gratiae—ministrare, *cf.* Fulg. Rusp. epist. 17, 47

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_1 (*inde ab* § 40: ergo) $\mu_{2.3}$]; *OVSM*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz* (*D*; *OVSM usque ad* 39: officium; § 40—50 *in S ante prologum, cf. p. XL sq.*)

H$_1$; *I*; *gr, alii* | te] uos *b*; *ĩ* nos μ_3 | poenitentiam *O* | adducet *V*^{1} adduci *S*^{1} reducit *H*$_1$ **38** peccatores *A*^{1}*G*$_1^1$, *corr.* *A*^{1}*G*$_1^2$ | sed] *ABCσT*; *175*^{1}; $\mu_{(2.3)}$; *M*; *H*$_{2.3}^1$; *L* sed ut *aDG*$_{1-4}$; *KmX*; *OVS*; *ĩ*; *H*$_1$, *cett.* sed ut magis *n* **39** ergo *om. 334* | fratres *om. H*$_1$ | habitore *S* habitatorum *i* | tauernaculi *A*^{1} tab- *aBCT*; *OV* tabernacula *S*^{1} | habitandi] habitantis *O* habitatores *H*$_3^1$ | praecaeptum *O* | sed] et *F* sed et Y; *nt* | complemus *A*^{1}, *corr. s. l.* *A*^{1} conpleamus *BCTD*; $\mu_{(2)}$; *OVSM, cett.* **39 sq.** officium. Ergo praeparanda sunt ... *ABCσT (supra ras.)* *G*$_{1-4}$; *175*; $\mu_{(2.3)}$; *ĩ*; *H*$_{1-3}^1$ *Y*; *Rb*; *LF*^{1}; *fy* officium erimus heredes regni caelorum. Ergo praeparanda sunt ... *T*^{1} (erimus—caelorum *eras.*); *KmX*; *H*$_3^{mp}$; *334*; *avc*; *EIJPQ*; *dghijnoprtxz*; *sed post voces* officium erimus heredes regni caelorum *finitur prologus in codd. D*; *OVSM* (amen *add. S*), *praeterea etiam in codd. Aureliano 149, Clermont-Ferrand 341, fragmentis codicis Regispontani* (*cf. Hanslik, Festschrift Waszink* [*1974*] *189—193*); *prologi paragr. 40—50 extant ante prolog. § 1 in cod. S, ex exemplari quodam puro sumptae* **40** corda et corpora nostra] corda nostra et corpora *tr.* $\mu_{(2.3)}$; *S*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *Rbc*; *EFIP*; *gopt* corda nostra (*om.* et corpora) μ_1 | militanda] *ABCσTG*$_{1.2}^1$.$_4$; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *S*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*e*; *a*; *fghi* militatura *a* (tura *mp*) *G*$_3$; *334*; *Rvbc*; *LEFJPQ*; *djnoprtxyz* militaturis *I* **41** in nos] in nobis *aG*$_{1-4}$; *ĩ*; *H*$_1$; *334*; *Rbc*; *LEFJP*; *dghijntxy* | iuueat] *A*^{1}; *179* iubeat *aBCT* adibeat *S*^{1}; *g* habeat *i* | ministrare] om tre (= omnis terrae) *S* ministrari *b*; *n, om. g*

42 Et si fugientes gehennae poenas ad uitam uolumus peruenire perpetuam,
43 dum adhuc uacat et in hoc corpore sumus et haec omnia per hanc lucis uitam uacat implere,
44 currendum et agendum est modo, quod in perpetuo nobis expediat.
45 Constituenda est ergo nobis dominici scola seruitii.
46 In qua institutione nihil asperum, nihil graue nos constituturos speramus.
47 Sed et si quid paululum restrictius dictante aequitatis ratione propter emendationem uitiorum uel conseruationem caritatis processerit,
48 non ilico pauore perterritus refugias uiam salutis, quae non est nisi angusto initio incipienda.

43—44 *cf.* Ioh. 12, 35 **44** *cf.* I Cor. 9, 24 **45** dominici scola seruitii, *v. B. Steidle, Benedikt. Monatsschr. XXVIII (1952) 397—406* **48** uiam—incipienda, *cf.* Matth. 7, 14 uiam salutis, *cf.* Rufin. hist. mon. 9

ABCσTG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *S* (*ante prol.*); *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ra* (§ 44—§ 50: consortes *desunt*), *vbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

42 si] sic S^1 | poenam $\mu_{(1-3)}$ | ad uitam perpetuam uolumus peruenire *tr.* *EP*; *t* | perpetuam peruenire *tr.* $\mu_{(2.3)}$; *Y*; *vb*; *F*; *nopr* | perpetuam *om.* μ_1 **43** uacat *pr.*] uagat H_1 *deest in* μ_1 | hoc *om.* $\mu_{2.3}$; *R* | sumus] sumus expetenda sunt animarum nostrarum remedia H_3 | et *alt.*] ad *jx*, *om.* Q^1 | haec omnia *om.* *FIQ*^{1}; *t* | hanc *om.* A^1, *add. s. l. et obelo punctisque ut a quibusdam codd. omissum seclusit a*; *om.* *b* | lucis uitam] lucis uiam *ghi* **44** modo est *tr.* S^1 | in perpetuum *aTG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *î*; *S*; $H_{2.3}$*Ye*; *avbc*; *LEFIPQ*; *finoprtx*^{2}*yz* in futurum *R* in aeternum *h* | uobis *B* | expediat] expediant *B* **45** construenda *x* | nobis] *ACσ*; *175*^{1}; $\mu_{(1.2)}$; $H_{1.2}$*e*; c^1; *dfoprz* a nobis *aBTG*$_{1-4}$; *KmX*; μ_3; *S*; *î*; H_3*Y*; *334*; *Rvbc*^{2}; *LEFIJPQ*; *ghijntxy* | dominici seruitii scola *tr.* *e*; *EP* **46** qua] quo H_2 | in qua—dei (49) *deest in* μ_{1-3} | nihil *alt.*] nihilque G_3; H_3^4*Y*; *v*; *FI*^{2}*JQ*; *hij*^{2}*noprtyz* | constituros *T*; *X*; $H_{2.3}^1$; *R* constitutos H_1 | sperauimus R **47** et] *om.* H_3^1 | paulolum $G_{1.3.4}$; *S* paulum *X* | restrictius —ratione] restrictius (restrictus H_2^1) dictantem equitatis rationem H_2 | aequitates S^1 | emendatione $H_{1.3}^1$; *R* | uel] et *t* | conseruatione *BC*^{1}*σ*; *Y*; y^1 conuersacionem S^1; j^1 obserbationem H_1 | caritatis] castitatis H_2 **48** ilico *om.* H_2 | refugias] fugias *aG*$_{1-4}$; *S*; $H_{1.3}^1$*e*; *bc*; *z* refugiat *IJ* refugiam *R* refugians *d* fugiens H_2 | angusta *X* in angusto *E* | initio incipienda] itinere (iten- S^1) incipienda S^1; *g* | incipiendo H_2

49 Processu uero conuersationis et fidei dilatato corde inenarrabili dilectionis dulcedine curritur uia mandatorum dei,
50 ut ab ipsius numquam magisterio discidentes in eius doctrinam usque ad mortem in monasterio perseuerantes passionibus Christi per patientiam participemur, ut et regno eius mereamur esse consortes.

---

49 processu—dei, *cf.* psalm. 118, 32 conuersationis et fidei, *cf.* Pachom. reg. 190; Cassian conl. 3, 15, 2 dilatato corde *et* curritur uia mandatorum dei, *cf.* Sacr. Gelas. 3, 25 **50** magisterio discidentes, *cf.* Cypr. epist. 63, 10 in eius doctrinam—perseuerantes, *cf.* Act. apost. 2, 42; Phil. 2, 8; II Ioh. 9 (*v.* Caes. Arel. reg. mon. 1) passionibus—participemur, *cf.* I Petr. 4, 13; Rom. 8, 17

ABCσTG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *S* (*ante prol.*); *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

49 processu] progressu *Y*; *c*^{1}; *FIQ*^{1} | conseruationis *H*$_3$, *om. F*^{1} | et *om. F*^{1} | fidei] si dei *S*; *e* | dulcidine *B*; *S* dulcedinem *H*$_1$ | uia] uiam *m*; *H*$_3$*e*; *d*, *om. S* **50** numquam] notitiam *S* | magisterio numquam *tr. G*$_{1.2}$; *i*; *I* | magisterio] in monasterio *T* | discidentes] *ABT*^{1} discedentes *aCσT*^{2}; $\mu_{(1^1.3)}$, *cett. praeter*: discentes *S*; *e* descedens *j*^{1} discendentes μ_1^{pc} descendentes μ_2 | in eius] et in huius $\mu_{(1-3)}$ | doctrinam] *AC*^{1}; *175, 179, 442, m, X*; $\mu_{(1)}^1$; *H*$_{1-3}^1$; *F* doctrina *aBC*^{2}*σTG*$_{1-4}$, *cett.* | in monasterium *H*$_2$ | passioni $\mu_{(1.2)}$ | participemus *S*^{1}; *b*; *I* particimur *X* | ut *om. H*$_1$ | et] *ACσT*; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$; *H*$_1$; *vc*; *EJPQ*; *dfhijnxz*, *om. aBG*$_{1-4}$; *i*; *S*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *Rb*, *cett.* | regno] *ACσT*^{1}; *175*^{1}; $\mu_{(1-3)}$; *f* regni *aBT*^{3}*G*$_{1-4}$; *KmX*, *cett.* | participemur—consortes] mereamur esse participes ut et regno eius (in regno eius μ_1) dominus nos faciat coheredes amen (amen *om.* μ_1) $\mu_{(1-3)}$ | consortes] *BCTG*$_{1.2.4}$; *175, alii* consortes amen *AG*$_3$; *179 mX*; *S*; *H*$_{1.2}$, *alii* | post consortes *add.*: explicit prologus *aCG*$_{1-3}$; *175, 179, 442, m*; *H*$_3$*Y*; *R*; *LQ* explicit prologus regulae *F* expliciunt praefat̄ *P*, *alii aliter*; explicit prologus *legitur etiam in cod. D paragr. 39 finito. Deinde in codd. sequitur*: incipiunt (-pit *175*) capitula regulae monasteriorum (monachorum *G*$_1$) *ABG*$_1$; *175, pauci* incipiunt capitula *CσG*$_2$; *179m*; *S*; *R*; *h* incipiunt capitula (-lae *T*) regulae *T*; *EF*; *g* incipiunt capitula regulae monasterii *V*; *Q* capitula regulae incipiunt *O* incipiunt kapitule eiusdem regule domini Benedicti abbati *H*$_1$ incipit capitulatio eiusdem regulae *H*$_2$ incipiunt capitula eiusdem regulae *H*$_3$, *alii aliter. Sequuntur versus Simplicii*: qui leni iugo . . . *in cod. S. Maxime probaverim lectionem*: capitula regulae. *Addidamenta supra commemorata desunt in codd. D*; *W*; *334*; *b*; *I*; *nt*, *aliis*; *desunt indices ipsi in aliquot codd., ut WM*; *Y*; *b*; *I*; *n*, *aliis*; *interdum sunt positi ante prologum ut in codd. S*; *j*, *aliis*

CAPITULA REGULAE

I. De generibus uel uita monachorum.
II. Qualis debeat esse abbas.
III. De adhibendis ad consilium fratribus.
IIII. Quae sunt instrumenta bonorum operum.
V. De oboedientia discipulorum qualis sit.
VI. De taciturnitate.
VII. De humilitate.
VIII. De officiis diuinis in noctibus.
VIIII. Quanti psalmi dicendi sunt nocturnis horis.
X. Qualiter aestatis tempore agatur nocturna laus.
XI. Qualiter dominicis diebus uigiliae agantur.
XII. Qualiter matutinorum sollemnitas agatur.
XIII. Priuatis diebus qualiter matutini agantur.

ABCσTDG$_1$*G*$_2$ (cap. XI—XLVII $\mathfrak{G}_2$), *G*$_{3.4}$; *175 KmX*; *OVS*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravc*; *LEFJPQ*; *dfghijoprxyz*

I. de gener *O*^{1} ib; *add. O*° | uel *eras. O*^{1} (ue *eras., supra ras.* ibus ue *scripsit O*^{5}), uel *om. A*^{1} *(add. s. l. A*^{2}*)* | uel uita] uel uitam *H*$_1$, *om. G*$_{1.2.4}$; *S*; *e*; *R*; *FP*; *j*^{1}*x*

II. quales *V* | debet *S*; *H*$_{1-3}$; *c*^{1} | abba *CD*; *175*; *LJ*; *hijop*

III. *tit. om. X* | ad *om. B*; *r* | fratrum *T* fratres *V*

V. discipulorum qualis sit *om. S*; *H*$_2$; *R*; *FP*; *jrx* | quales *V*; *E* | qualis sit *om. Cσ*; *H*$_{1.3}$; *334*; *L*; *yz*

VI. de taceturnitate *O* de taceturnitate qualis sit *H*$_2$

VII. de humilitatem *V* de humilitate et *(om. h)* de duodecim gradus eius *E*; *h*^{3}

VIIII. quanti] quot *mX*; *v* | pslami *A* psalmi *cett.* | sint *C* | in nocturnis horis *B* in noctis horis *R*

X. aestatis] certatis *B* | agantur *H*$_{2.3}$; *c* | laus] uigilie *H*$_3$; *c*

XI. diebus *om. H*$_1$; *y* | agatur *R*

XII. *tit. om. X* | qualiter] quomodo *î*; *H*$_3$; *F* | sollempnitas *V* | agatur sollemnitas *tr. O* sollemnitates agantur $\mathfrak{G}_2$; *g* | agantur *B*; *H*$_{2.3}$

XIII. qualiter priuatis diebus *tr. CσD*; *m*; *î*; *334*; *v*; *LEFJP*; *dfhijxy* | matutinas *V* matutina *m*; *H*$_1$; *c*; *L* | matutinorum sollempnitas *X* | agatur *X*; *V*; *R*

XIIII. In natale sanctorum qualiter uigiliae agantur.
XV. Alleluia quibus temporibus dicatur.
XVI. Qualiter diuina opera per diem agantur.
XVII. Quanti psalmi per easdem horas dicendi sunt.
XVIII. Quo ordine psalmi dicendi sunt.
XVIIII. De disciplina psallendi.
XX. De reuerentia orationis.
XXI. Decani monasterii quales debeant esse.
XXII. Quomodo dormiant monachi.
XXIII. De excommunicatione culparum.
XXIIII. Qualis debeat esse modus excommunicationis.
XXV. De grauioribus culpis.

ABCσTDG$_1$𝔊$_2$ *G*$_{3.4}$; *175 KmX*; *OVS*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravc*; *LEFJPQ*; *dfghijoprxyz*

XIIII. in natale] *AB* (nał *B*) *G*$_{1-4}$; *X*; *OV*; *av*; *g* in nat̄ *Q* in natalis *P* in nataliciis *T*; *S*; *î*; *H*$_3$*e*; *R*; *rz* | qualiter in sanctorum nataliciis *CσD*; *Km*; *LEFJ*; *dfhijprxy* qualiter in nataliciis (-cia *H*$_{1.2}$) sanctorum *175*; *H*$_{1.2}$; *334*; *c*; *o* | uigiliae *om.* *H*$_1$

XV. quibus temporibus alleluia dicatur *CσD*; *m*; *334*; *v*; *LEFJ*; *dhijxy* | tempori *S* | dicantur *H*$_1$; *Q*^{2}

XVI. per die *R* | agatur *T*; *VS*; *H*$_{1.2}$; *R*; *E*

XVII. quanti] quot *mX*; *î*; *v* pslami *A*^{1} (*corr.* *A*^{1}) | dicendi] canendi *î*; *R*; *P* | sint *C* | *post* sunt: et quibus ordinibus eadem (ea *x*) officia persoluantur *m*; *L*; *jxy*

XVIII. de disciplina psallendi *H*$_1$ (*cf. tit. XVIIII*) | quo] quod *V* | de disciplina quo ordine *H*$_2$ | hordine *B* opere *jx* | pslami *A*^{1} ipsi psalmi *T*; *179*, *47*, *m*; *S*; *e*; *Rv*; *EFJP*; *dhi* | dicantur *jx*

XVIIII. de—psallendi] de officiis diuinis in noctibus *H*$_1$ (*cf. tit. VIII*) | pslallendi *A*^{1}, *corr. mp*

XXI. decani] *ABCσG*$_{3.4}$; *OV*; *334*; *fg* de decanis *TDG*$_{1.2}$; *175 KmX*; *S*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *Ravc*; *LEFJPQ*; *dhijoprxyz* | qualis *T* | quales debeant esse *om.* *H*$_3$; *R*; *EFP*; *jx* | debent *334*; *V*; *H*$_1$ | de decanis monasterii et de praeposito *D*; *L*

XXIII. culparum] culpatorum *LFP*; *y*^{1} | de—culparum] de excommunicatis *H*$_{1.2}$ | *post* culparum: qui contumax inoboediens superbus aut murmorans fuerit *E*, [*Paris. 10158*]

XXIIII. quales *V* | debet *Cσ*; *H*$_3$; *jx* | esse *om.* *i* | excommunicatis *H*$_2$; *x* -tione *L*

XXV. *tit. om.* *H*$_2$

XXVI. De his, qui sine iussione iunguntur excommunicatis.
XXVII. Qualiter debeat abba sollicitus esse circa excommunicatos.
XXVIII. De his, qui sepius correpti emendare noluerint.
XXVIIII. Si debeant iterum recipi fratres exeuntes de monasterio.
XXX. Pueri minore aetate qualiter corripiantur.
XXXI. Qualis debeat esse cellerarius monasterii.
XXXII. De ferramentis uel rebus monasterii.
XXXIII. Si quid debeant monachi proprium habere.
XXXIIII. Si omnes aequaliter debeant necessaria accipere.
XXXV. De septimanariis coquinae.

ABCσTDG$_1$*𝔊*$_2$ *G*$_{3.4}$; *175 KmX; OVS; i; H*$_{1-3}$*e; 334; Ravc; LEF JPQ; dfghijoprxyz*

XXVI. iussione] iussione abbatis *CσD*; *m*; *334*; *v*; *LFJ*; *dhiry* | iungantur *S* iunguntur se *175m* iungunt se *G*$_2$; *X*; *334* iungunt *R* | excommunicatos *T* -ati *V* -ationis *S*

XXVII. abbas *TG*$_{1-4}$; *m*; *S*; *i*; *H*$_3$; *334*; *P*; *gjox* | debeat esse sollicitus abbas *tr. O* debeat esse abbas sollicitus *tr. X*; *R*; *y* | excommunicatis *S*; *ix* -tus *V*; *E*

XXVIII. sepius] saepius *G*$_1$; *OV* sepe *T*; *175K*; *vc* | correpti] correcti *R*; *J* | emendare (-ri *H*$_3$[1]) noluerint] *A*; *175 Km*; *S*; *H*$_{1-3}$[2]*e*; *ac*; *EPQ*; *gjopx* non emendare noluerint *B* non emendauerit *R* emendare nolunt *T* emendare noluerunt *O* emendare noluerit *V* non emendauerint *CσDG*$_2$; *47*, *X*; *LFJ*; *dfhiryz*

XXVIIII. debeat *V*; *H*$_3$ debant *S* | recipere *H*$_2$ | frater exiens *H*$_3$ | de monasterium *V*

XXX. pueri] de pueris *D*; *47*, *m*; *i*; *e*; *334*; *LEFP*; *jxy* de pueri *R* | minori *A*^{pc} *BCσDG*$_{1-4}$; *KmX*; *OV*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *R*; *LEF*, *cett.* | aetatem *H*$_1$ | corripient *S*

XXXI. debet *G*$_2$ | cellararius *TG*$_1$; *175KX*; *OV*; *H*$_{1.2}$ cellararii *H*$_3$ cellarius *B*; *334* | monasterii *om. A*[1] *(add. s. l. A*[2]*)* | qualis—cellerarius] de celarario (cellararii *H*$_3$ cellario *x*) monasterii *47*; *H*$_3$; *R*; *jx* de cellarario monasterii qualis sit *CσD*; *e*; *LFJPQ*; *dhiy* de cellario monasterio *S*

XXXII. fermentis *C*[1] ferramenta *H*$_1$ | uel] et *G*$_2$

XXXIII. quid] quis *X*; *H*$_1$; *L om. R* | debeat monachus *CσD*; *i*; *LEF*; *dhijx*

XXXIIII. aequaliter] qualiter *S* | debent *EF*; *r* | accipere] recipere *G*$_3$ habere *X*

XXXV. septemanariis *B* septimanario *V* | quoquinae *σT*; *V*; *H*$_{1-3}$; *E*; *ryz*

XXXVI. De infirmis fratribus.
XXXVII. De senibus uel infantibus.
XXXVIII. De ebdomadario lectore.
XXXVIIII. De mensura cibus.
XL. De mensura potus.
XLI. Quibus horis oportet reficere fratres.
XLII. Ut post completorium nemo loquatur.
XLIII. De his, qui ad opus dei uel ad mensa tarde occurrunt.
XLIIII. De his, qui excommunicantur, quomodo satisfaciant.
XLV. De his, qui falluntur in oratorio.
XLVI. De his, qui in aliis quibuslibet rebus delinquunt.

ABCσTDG$_1$𝔊$_2$ (*usque ad cap.* XLVI), *G*$_{3.4}$; *175 KmX*; *OVS*; *i*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravc*; *LEFJPQ*; *dfghi* (cap. XLIIII–LXVIIII *om.*), *joprxyz*

XXXVII. *tit. om. C*

XXXVIII. lectorum *B* | *post* lectore: ac silentio ad mensam absque lectore aut priore *CσD* (aut priore *om. D*); *L*

XXXVIIII. cibus] *BT*; *X*; *Ra*^{1}; *EQ* cibi *A*^{1}*G*$_{1-4}$; *O*; *c*; *go* cybi *S* ciborum *A*^{mp}*CσD*; *175, 179, 47, m*; *V*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *vc, cett.*

XLI. *tit.*: de silentio monachorum *jx* | oporteat *G*$_2$; *442*; *H*$_2$; *v*; *J*; *dghi, om. D* | fratres *om. X*; *e*; *F*; *jxz*^{1} | fratres reficere *tr. i*; *J*; *dhi*

XLII. completorio *T* completorios *Cσ*; *L*; *fy*^{1}*z* completurium *O* (con-) *S*; *E* conpleturio *V* conpleta *H*$_{1-3}$ | *post* loquatur: sed (et *hi*) post cenam ad lectionem audiendam ab omnibus occurratur *CσD* (curratur *D*); *L*; *hi* | de silentio monachorum *jx*

XLIII. ad opus] post opus *H*$_2$ | uel *om. H*$_2$ | ad mensa] *A*; *179*; *V*; *H*$_1$*e*; *o* ad mensam *BCσTD*; *OS, cett.* | *post* tarde *indices usque ad tit. LXVIIII om. i* | tardius *H*$_1$ | occurrunt] occurrant *E* concurrunt *H*$_2$ ueniunt *X* uenerint *H*$_1$ | *post* occurrunt: uel ante (antea *L*) aut (ut *L*) post statutam horam quodcumque sumendum praesumunt aut offertum (oblatum *σ*) a priore accipere (re- *L*) nolunt *Cσ*; *L*; *h*

XLIIII. de his qui] de ex his *B* | qui *om. B*; *R* | satisfaciunt *B*; *V* | *post* satisfaciant: et a quibus se caueant *Cσ*; *D*; *L*; *h*

XLV. fallunt *X*; *H*$_{1-3}$; *v*; *g* | oraturio *O*^{1} (-torio *O*^{pc}, *ita postea saepe*)

XLVI. aliis quibuslibet rebus] aliquibus rebus *T*; *i*; *E*; *J*; *h* aliquibus (*om.* rebus) *V*; *H*$_3$ aliquibus *(om. P*; *jx)* leuibus rebus *179, m*; *S*; *FPQ*; *c*; *jxy* aliquibus leuibus causis *Cσ*; *175, 442, 47*; *L*; *f* aliquibus causis *D* aliquibuslibet rebus *pr, alii aliter* | delinquent *T* | et a quibus caueant *add. D*

XLVII. De significanda hora operis dei.
XLVIII. De opera manuum cottidiana.
XLVIIII. De quadragesimae obseruatione.
L. De fratres, qui longe ab oratorio operantur.
LI. De fratres, qui non satis longe proficiscuntur.
LII. De oratorio monasterii.
LIII. De hospitibus suscipiendis.
LIIII. Ut non debeat monachus litteras uel eulogias suscipere.
LV. De uestiariis uel calciariis fratrum.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVS*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravc*; *LEFJPQ*; *dfghj oprxyz*

XLVII. *tit. deest in* G_2 | dei] diei H_1 *post* dei: ac de psalmis et antiphonis inponendis atque psallere uel legere iubente abbate *Cσ*; *L*

XLVIII. de opera] *ABCTG*$_{1.2.4}$; *X*; *SV*; *H*$_{1-3}$*e*; *Rac*; *EPQ*; *o* de opere *σG*$_3$; *175 Km*; *O*, *cett.* | cottidiana (cotid- *BT*; *V*)] *BTG*$_{1.2.4}$; *175mX*; *V*; H_1 (quodd-H_1) H_2*e*; *E*; *jpx* cottidiano *CσG*$_3$; *K*; *O* (cotid-); *334*; *Rv*; *LFPQ*; *dghrz* cottidianum A^1 (-o *corr. s. l.* A^2) cotidianū *S* | de—cottidiana] de opere (-ra *C*) manuum cottidiano et horis lectioni et quieti fratrum concessis *Cσ*; E^2*L* de opere manuum cotidiano et horis lect *D*

XLVIIII. quadragisima *B*; *L*; *j* quadragensimae *OV* quadraginsime S | obserbationem H_1 | *post* obseruatione: ac de augendis peculiaribus uotis cum uoluntate abbatis *Cσ*; *L*

L. de fratres] A^1 (-ib- *add. s. l.* A^2) de frsbus *E* de fratribus *BCT*, *cett.* | longe] non longe H_1; j^1x | horatorio A^1; *179*^{1} oraturio O^1 oratori *S* oratorio *cett.* | ab oratorio *om.* *D* | operantur] operant B^1; *S* laborant *T*; *179*, *47*, *X*; *e*; *av*; *L*; *dijrxy* laborant aut in uia sunt *CσD*; *m*; *î*; *334*; *R*; *LE*^{2}*FJPQ*; *hz* laborant uel in itinere uadunt H_3

LI. de fratres] A^1*B* de fratribus A^2*CσT*, *cett.* | non longe satis tr. *CσDG*$_3$; *mX*; *VS*; *334*; *Rav*; *LEFPQ*; *hjrxyz* non longe (*om.* satis) *T*; *47*; $H_{1.3}$; *c* non satis (*om.* longe) H_2

LII. oraturio O^1

LIII. ospidibus *T* | suscipientes *S* | *post* suscipiendis: et coquina abbatis et hospitum annuisque coquinariis *Cσ*; *L*

LIIII. ut non] si *m*; *î*; H_3*e*; *R*; *F* | debeant monachi *47*; *S*; *î*; $H_{1.2}$; *pr* | eulogias uel litteras *tr. opr* eu(g)logias (*om.* litteras uel) *S*; $H_{1.2}$ | eulogias] eologias *V* elogias *E* eulogia *X* aliquid *î*; H_3*e*; *R*; *P*; *jxz* | ascipere H_2

LV. uestiariis] uestiario *CσD*; *î*; *e*; *c*; *LQ*; *dfjxy* uestimentis H_3; *334* | uel] et

LVI. De mensa abbatis.
LVII. De artificibus monasterii.
LVIII. De ordine suscipiendorum fratrum.
LVIIII. De filiis nobilium uel pauperum.
LX. De sacerdotibus, qui in monasterio habitare uoluerint.
LXI. De monachis peregrinis.
LXII. De sacerdotibus monasterii.
LXIII. De ordine congregationis.
LXIIII. De abbate ordinando.
LXV. De praeposito.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVS*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravc*; *LEFJPQ*; *dfgh joprxyz*

Cσ; *47*; *e*; *334*; *R*; *LEF*; *dfhy, om. jx* | calciariis] calciolario *C* calciario *σD*; *î*; *e*; *c*; *LQ*; *dfy* calciamentis *334*; *H*$_3$, *om. jx* | fratrum *om. T* monachorum *H*$_3$ | *post*: fratrum: de stramentis praebendis et lectis scrutandis omnibus (omnibusque *L*) necessariis ab abbate monachis dandis *Cσ*; *L*

LVII. arteficibus *V* artificiis *X* artificis *H*$_1$

LVIII. de ordine] de ordinem *V*; *H*$_1$ de disciplina *CσD*; *m*; *H*$_3$; *334*; *Rc*; *LFJP*; *fhjx* | fratrum] fratrum nouiciorum *Cσ*; *334*; *LE*^{2}; *f*

LVIIII. nouilium *B* | uel] aut *CσD*; *e*; *E*^{1}*LF* | pauperorum *H*$_{2.3}$ | *post* pauperum: qui offeruntur *add. D*; *47*, *m*; *î*; *Rv*; *FJP*; *hjxyz* qui deo offeruntur *H*$_3$ qui offeruntur in monasterio *add. Cσ*; *H*$_1$; *334*; *L*

LX. sacerdote . . . uoluerit *H*$_3$ | qui uoluerint in monasterio habitare *tr. D*; *î*; *e*; *334* (uolunt) *R*; *EFJPQ*; *hjx* qui habitare uoluerint in monasterio *tr. H*$_1$ qui uoluerint in monasterio habitare et de clericis *Cσ*; *L*, *alii aliter* | uolunt *T*; *334*

LXI. *post* peregrinis: qualiter suscipiantur *add. CσD*; *47mX*; *î*; *e*; *Rvc*; *LEP*; *fjxyz*

LXIII. de ordines *B* -is *S* -em *V* de ordinibus *Cσ*; *î*; *e*; *L* | congregationes *B*^{1} (*corr. B*^{1}) | *post* congregationis: appellationibusque alternis ac de puerulis ab omnibus sub disciplina custodiendis *Cσ*; *L*, *tit. om.* j^1x

LXIIII. *tit. om. jx* | de abbate ordinando] *ABG*$_{1-4}$; *175 K*; *OV*; *H*$_{1.2}$; *c*; *gpy* de ordinando abbate *tr. TD*; *m*; *S*; *H*$_3$; *Rv*; *EFJP*; *dh* de ordinato abbate *X* de ordinando abbate ac proprii episcopi cogitatione (ac—cogitatione *eras.*) *334* de ordinando abbate ac proprii episcopi cognitione de incongrua indigni electione atque constituti abbatis uitae ac doctrinae moderamine *Cσ*; *L*

LXV. *tit. om. jx* | de praeposito] de proposito *T* de praeposito monasterii *CD*; *m*;

LXVI. De hostiariis monasterii.
LXVII. De fratribus in uiam directis.
LXVIII. Si fratri inpossibilia a priore iuueantur.
LXVIIII. Ut in monasterio non praesumat alter alium defendere.
LXX. Ut non praesumat quisquam alium cedere.
LXXI. Ut oboedientes sibi sint inuicem.
LXXII. De zelo bono, quod debent monachi habere.
LXXIII. De hoc, quod non omnis obseruatio iustitiae in hac sit regula constituta.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVS*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravc*; *LEFJPQ*; *dfghi* (*inde ab cap.* LXX), *joprxyz*

î; *V*; *H*$_{1.3}$; *e*; *334* (monasterio); *Rvc*; *LEJP*; *fhijpryz* de praeposito monasterii qualis debet esse *F*

LXVI. hostiariis] ostiariis *CTDG*$_{1.2}$; *175m*; *H*$_{1.2}$*e*; *a*; *F* ostiario *î*; *H*$_3$ portuariis *334* | *post* monasterii: et artibus diuersis infra monasterium exercendis atque hac regula saepe legenda *Cσ* (*om.* atque—legenda); *L*

LXVII. *tit. om. 175, 442*^{1} | de frsbus *E* | uiam] *ABG*$_{1-4}$; *O*; *v*; *L*^{1}*Q*; *fghz* uia *CσTD*^{1}; *KmX*; *VS*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Rc*; *EFJP*; *dijprxy* | directis] dirigendis *î* | *post* directis: et uindicta referentium intus de foris ac praesumentium quicquam sine iussione abbatis *Cσ*; *L* (intus de foris *om. L*)

LXVIII. si fratri] si fratribus *c* de fratri *175* de fratre cui *179*; *j*, *alii aliter* | a priore] *ABG*$_{1-4}$; *175, 442X*; *c*; *EQ*, *om. CσTD*; *Km*; *î*; *OVS*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*, *Rv*, *cett.* | iuueantur] *A*; *c* iubeantur *BTG*$_{1-4}$; *175*; *OV*; *EQ*; *i*, *pauci* iubentur *X* (iubentur a priore *tr.*); *g* iniungantur *CσD*; *47*; *H*$_{2.3}$*e*; *334*; *v*; *LFJP*; *fx* iniunguntur *179m*; *î*; *S*; *H*$_1$; *R*; *E*^{2}; *dhjprxyz*

LXVIIII. in monasterium *175*; *E*, *om. R* | alter alium] alter alterum (-ro *Q*) *CσTDG*$_2$; *175, 442m*; *î*; *H*$_1$; *334*; *c*; *EJPQ*; *fghijoprxz* alius alium *H*$_3$; *R*; *F* alterum (*om.* alter) *L*

LXX. non *om. H*$_3$^{1} | quisquam] quisquis *H*$_1$ aliquis *jx* alius *î* passim quisquam (quis *H*$_3$) *BCσD*; *175 Km*; *î*; *H*$_3$*e*; *LEJ*; *334*; *R*; *dfhirz* quisquam passim *FP*; *y* | alium *om. jx* | cedere] ledere *V* cedere sine licentia *F* cedere aut excommunicare *T*; *m*; *S*; *e*; *r*, *alii* cedere in monasterio *P* in monasterio cedere aut excommunicare *î*

LXXI. sint sibi *tr. H*$_1$; *d* | inuicem] inuicem fratres *CσDG*$_3$^{2}; *175*, *442*, *m*; *î*; *VS*; *H*$_1$; *334*; *c*; *LJ*; *hiopryz* fratres inuicem *H*$_3$*e*

LXXII. bonum *V* | quod] quem *CσDG*$_{1.2.4}$; *175 Km*; *î*; *334*; *av*; *LEFJP*; *dfghijxyz* que *H*$_1$ quam *H*$_3$ | debeant *H*$_2$; *g*^{1} | monachi *om. V*

LXXIII. eo *CσD*; *m*; *î*; *e*; *334*; *R*; *LEFJP*; *dfhijxy* | iustitiae obseruatio *tr.*

[REGULA APPELLATUR AB HOC QUOD OBOEDIENTUM DIRIGAT MORES]

I. De generibus monachorum

1 Monachorum quattuor esse genera manifestum est:
2 Primum coenouitarum, hoc est monasteriale, militans sub regula uel abbate.
3 Deinde secundum genus est anachoritarum, id est heremitarum, horum qui non conuersationis feruore nouicio, sed monasterii probatione diuturna,

---

I 1–8 *cf.* Hier. epist. 22, 34 *et* Cassian. conl. 18, 4, 2, 6; 7; 8 **2** primum coenouitarum, *cf.* Cassian. conl. 18, 5, 1 sqq. **3–5** *cf.* Cassian. inst. 5, 36, 1 *et* Hier. epist. 125, 9

ABCσTDG$_1$*𝔊*$_2$*G*$_{3.4}$, *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

CD; *mX*; *S*; *334*; *R*; *LEFJP*; *hijxy* | obseruantia *c* | sit in hac *tr. T* | regulam constitutam *V* | *tit. deest in H*$_1$, *qui codex praebet*: LXXIII de culpa indulgenda uel culpati correctionem. LXXIV de delictis. LXXV de grabioribus delictis. LXXVI de rebus monasterii. LXXVII de his qui in monasterio prius ingreditur.

post indices: expliciunt capitula (-lae *BT*) *ABCσTDG*$_{1-3}$; *175KX*, *alii* expliciunt capitula regulae *V*, *om. OS*; *H*$_{1-3}$; *334*; *deinde*: incipit textus regul(a)e *AB* (textu *B*) *CDG*$_{1-4}$; *175 K*; *H*$_3$*Y*, *alii* incipit textus eiusdem *V*, *alii aliter*, *om. TG*$_4$; *m*; *OSM*; *334*; *H*$_{1.2}$; *R*

ante textum: regula—mores *add. AB* (hoc eo) *CT* (*posuit ante prologum*); *G*$_{1.2.4}$; *175*; *442*; *X*; *EQ*; *a*, *pauci*, *om. DG*$_3$; *m*; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$; *334*; *vbc*; *LEFIJP*; *dhjnprtxyz*

I tit. de generibus monachorum] de quattuor generibus monachorum *Bσ* de generibus uel (et *v*) uita monachorum *175*, *444*, *257*, *X*; *334*; *a*; *IQ*; *dfnz* de generibus monachorum (eorum *i*) uel uita *J*; *hi* quantas genera sunt monachorum *H*$_2$; *tit. deest in DG*$_3$; *179*, *442*, *47*, *m*; *b* de generibus uel potus (potu μ_3 ordine μ_1) uel (et μ_1) actus et uita monachorum in c(o)enobiis (-bis μ_1) $\mu_{(1-3)}$ **1** quattuor esse genera monachorum *tr. W* | genera *om. X* | genera esse *tr. IJ*; *dghi* | esse *om. H*$_2$ **2** coenouitarum] *A*^{1}*B*; *175X* -bitarum *αCσTDG*$_{1-4}$; $\mu_{(1)}$; *OSW*, *cett.* caenobitarum *V* cenobietarum *H*$_1$ coenobiorum $\mu_{2.3}$ | monasterialem *179*; μ_2 monasteriali *H*$_1$ ministeriales *H*$_2$ **3** anachoritarum] anachoretarum *α (eras.)* *T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *H*$_3$*Y*; *R*; *J*; *ty* anchoritarum *OW* monachoritarum μ_1 | here-

4 qui didicerunt contra diabolum multorum solacio iam docti pugnare
5 et bene extructi fraterna ex acie ad singularem pugnam heremi securi iam sine consolatione alterius sola manu uel brachio contra uitia carnis uel cogitationum deo auxiliante pugnare sufficiunt.
6 Tertium uero monachorum teterrimum genus est sarabaitarum, qui nulla regula adprobati experientia magistra sicut aurum fornacis, sed in plumbi natura molliti
7 adhuc operibus seruantes saeculo fidem mentiri deo per tonsuram noscuntur.

---

6 experientia magistra, *cf.* Cassian. inst. 12, 26; 18, 4, 7; 19, 7 sicut aurum fornacis, *cf.* prov. 27, 21; sap. 3, 6; eccli. 2, 5 **7** mentiri deo, *cf.* Act. apost. **5, 3** *et* psalm. 80, 16

ABCσTDG$_1$*𝔊*$_2$ *G*$_{3.4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

mita(rum *s. l. add.* *A*^{1}) *A*^{1} | conuersationis] conuersionis *K*; $\mu_{(1-3)}$; *M*; *î*; *H*$_1$*Y*; *334*; *b*; *LEFIJPQ*; *dhijnrtxyz* conuersatione *442*, *m* conuersione *X* | nouicii *V*; *H*$_3$ nouitio *TD*; *O* nouitie *S* nouo *g* | sed—probatione] sed in monasterii probationem *H*$_1$ | diurna *R* **4** qui *om.* *D𝔊*$_2$; *444*, *257*, *47*; *O*; *H*$_{1-3}$; *334*; *b*; *L*; *gij*^{1}*z*, *eras. in h* | didicerint *O*; *h*^{1} dedicerunt *T*^{1}; μ_2; *M*; *H*$_1$; *EF* | diabolum] *ACD*; *SM* diabulum *BT*; *OVW* (*v. Brechter, StudMitt. 60, 1947, 47*) | multarum *H*$_1$ | solatio *BTD* solatium *H*$_2$ **5** extructi] *AB* exstructi *CT*; *OW* instructi *ασDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *VSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Y cett.* | fraterno *S* | ex acie] examine *S*^{1} in sinaxi ex acie *H*$_4$ | ad singulare pugna *H*$_1$ | consolationem *B*; *V*; *R* consulatione μ_2 | brachia *B*^{1} (o *supra* a *B*^{1}) | cogitationum] consolationem *H*$_2$ | deo auxiliante] cum deo et spiritu $\mu_{(1-3)}$ | pugnare] repugnare $\mu_{(1-3)}$ | sufficiunt pugnare *tr.* *TDG*$_{2.3}$; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LFP*; *fgjnrtxyz* **6** tertio *V*^{1} | uero *om. b* | deterrimum *G*$_2$; $\mu_{(1.2)}$; *S*; *R*; *P*; *yz*^{1}, *om. X* | sarabitarum *BT*^{1}; *m*; μ_2 arabaitarum μ_1 saraitarum *O* | nulla] in nulla *W*; *P*; *j*^{1} | adprouati *B* | experientia] -tiam *B*; *V*^{1} et experientia *G*$_4$; *175*^{1}, *442X*; $\mu_{(1-3)}$ uel experientia *175*^{2}, *444*, *257*, *47*; *g* | magistri *X*; *VSM*; *H*$_{1-3}$*e*; *E*^{1}*FIPQ*; *gh*^{2}*inrt* magistro $\mu_{(1-3)}$ | fornaces *T*^{1} | in] ut *H*$_1$ | plumbo *S*^{1} | naturam *O*; *H*$_2$; *c*; *F*; *fg* **7** operibus] factis $\mu_{(1-3)}$ | seruantes] seruientes *D*; *VSMW*; *H*$_{1.3}^{1}_{.4}$; *P*; *f* (*v. H. Plenkers, StudMitt. 47, 1929, 387*) | saeculum *V* $\overline{\text{scli}}$ *H*$_3$^{1} | fide *V*^{1}*S*; *H*$_{1.4}$ | mentire *VS*^{1}*W*; *H*$_1$ | deo] domino *H*$_2$ | per tonsura *H*$_1$; *R*

8 Qui bini aut terni aut certe singuli sine pastore, non dominicis, sed suis inclusi obilibus pro lege eis est desideriorum uoluptas,
9 cum, quidquid putauerint uel elegerint, hoc dicunt sanctum et, quod noluerint, hoc putant non licere.
10 Quartum uero genus est monachorum, quod nominatur gyrouagum, qui tota uita sua per diuersas prouintias ternis aut quaternis diebus per diuersorum cellas hospitantur
11 semper uagi et numquam stabiles et propriis uoluntatibus et guilae inlecebris seruientes et per omnia deteriores sarabaitis.
12 De quorum omnium horum miserrima conuersatione melius est silere quam loqui.
13 His ergo omissis ad coenouitarum fortissimum genus disponendum adiuuante domino ueniamus.

---

8 qui bini aut terni, *cf.* Hier. epist. 22, 34 *et* Cassian. conl. 18, 7, 4 **9** quidquid—sanctum, *cf.* Aug. c. Parm. 2, 13, 31; epist. 93, 14; c. Cresc. 4, 37 **10—11** *cf.* Aug. in psalm. 132, 3; op. monach. 36 **11** semper—stabiles, *cf.* Cassian. inst. 10, 6 propriis—seruientes, *cf.* Verb. senior., Vitae patr. 5, 14, 10 **12** *cf.* Rufin. hist. mon. 7 Hier. epist. 53, 9 **13** *cf.* Hier. epist. 22, 35

ABCσTDG$_1$*G*$_2$ (𝔊$_2$ *usque ad* 10: nominatur), *G*$_{3.4}$; *175 Km*; [μ_{1-3} (*usque ad* 10: hospitantur)]; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghij no* (*usque ad* 9: elegerint), *prtxyz*

---

per tunsuram *SM*; *E*^{1} per tunsura μ_2 prae tonsura *H*$_4$ **8** trini *G*$_2$ | inclusi] inclusis *X* inclusi sunt *m* conclusi *I* manent inclusi *g* | inclusi obilibus] inlusionibus *H*$_{1.4}$ inclusionibus *R* | obilibus] *A*; $\mu_{(2)}$ obibus μ_1; *p* ouilibus *αBC*; *OVS* | pro] et pro *n* | eis *om.* *Q*; *i*^{1} | est eis *tr.* *G*$_3$; *b*; *fj* | desiderium $\mu_{2.3}$ | uoluptas] uoluntas *179*; $\mu_{(1.2)}$ **9** cum] et *H*$_2$ | quidquid] *A*^{1}*BT*; *O* quicquid *A*^{2}*CD*; *VSW* quid *H*$_2$ | elegerint] legerint μ_1; *b* | dicunt] ducunt *C*; μ_2; *EP* ducant *J*; *y* | sanctum] sanctum esse *W* | non] esse non *H*$_1$ **10** girouagum *G*$_{1.2.4}$; *175 Km*; $\mu_{(2.3)}$; *O*; *H*$_{1-3}$ girobagorum μ_1 | tota uita sua] totam uitam suam *ασDG*$_{1-4}$; *179*; μ_3; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *Rc*; *EQ*; *gh*^{3}*prtxz* per totam uitam suam *W* | prouintias *A*^{1}*DG*$_{1-4}$ prouincias *A*^{2}*BCT*; *OVS* | per *om.* *H*$_{1-3}$^{1} | cellas] cellulas *B*; *H*$_{1-3}$^{1}; *pr* cellas et monasteria $\mu_{(1-3)}$ | hospitantes $\mu_{(1-3)}$ hospitantes sunt *H*$_4$ **11** et (*ante* propriis) *om.* *H*$_{1-3}$^{1}*e* | propriisque *H*$_{2.3}$ | uoluntatibus] uoluptatibus *αCσG*$_{3.4}$; *175 KmX*; *MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *Ravbc*; *EFIJPQ*; *dhijnprtxyz* | (*textus Regulae Magistri usque ad finem capituli diversus est a Benedicti vocibus*) | guilae *A*^{1}*BT*^{1}*D*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1} gulae *cett.* | inlecebris gulae *tr.* *O* **12** horum] *om.* *179*; *Y*; *334*; *LEFIJQ*; *dghintyz, eras. in* *G*$_1$; *O*; *H*$_3$; *P*; *j* monachorum *W* | silire *S*^{1} **13** omisis *O* missis

II. Qualis debeat abbas esse

1 Abbas, qui praeesse dignus est monasterio, semper meminere debet, quod dicitur, et nomen maioris factis implere.
2 Christi enim agere uices in monasterio creditur, quando ipsius uocatur pronomine
3 dicente apostolo: *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: abba pater.*
4 Ideoque abbas nihil, extra praeceptum domini quod sit, debet aut docere aut constituere uel iuuere,
5 sed iussio eius uel doctrina fermentum diuinae iustitiae in discipulorum mentibus conspargatur.

II 3 Rom. 8, 15

II 4 Basil. reg. 15 5 fermentum—iustitiae, *cf.* Matth. 13, 33

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3} (*inde ab II tit.*)]; *OVSMW*; *δ* (*inde ab cap. II, tit. usque ad II,* 1 dignus), *ĩ*; H_{1-3}*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnp rtxyz*

H_1 | coenouitarum] *AB* coenobit- *αCD*; *OSW*; H_{1-3} caenobit- *V* coenub- T^1 | fortissimum genus] quod fortissimum genus est *D* | ueniamus amen *S* perueniamus *ĩ*

II tit. debet $H_{1.3}$ *Y*; *a*; *Lz* | abbas esse] *ABCG*$_3$; *334*; *L*; *ry* abba esse *175*; *p* esse abba(s) *tr.* *σTDG*$_{1.2.4}$; *KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *δĩ*; *OSMW*; H_{1-3}*Ye*; *Ravbc*; *EFIPQ*; *dfghijtxz* | abba quales (-lis V^2) debeat esse *V* | *in Benedicti Anianesis Concordia Regularum capitulo II praecedit titulus „De ordinando abbate“ (= tit. cap. LXIIII) et sequitur capituli LXIIII textus, item in z* **1** abba *D*; *VSM*^{1}; *Y*; *R*; *F*; *hijnprx eadem forma aliis locis, ubi eam neglexi* | meminisse M^2; E^2*FJP*; *334*^{2}; *bc*; *dhijnxy* memineri H_4 | et *om.* H_{1-3}^1 **2** agere uicem $H_{1.3}^1$ uices agere *σD*; *Y*; *R*; *LFI*; *fjnoprx* uices in monasterio agere creditur *T* agere creditur uices in monasterio $\mu_{(1-3)}$ | creditur in monasterio *tr.* *D*; *LI*; *fjrx* | creditur] uidetur *R* uocabitur H_1 | pronomine] praenomine *B*; *M*; *ĩ*; *Y*; *334*; *c*; *EFIJPQ*; *dghjnprxy* **3** apostulo *B*; *OS* | accepistis] sed accepistis (acceptis μ_1) $\mu_{(1-3)}$ | adobtionis H_{1-3} | filiorum adoptionis *tr.* *O* | clamamus] clamamus domino $\mu_{(2.3)}$ **4** abbas] hic abbas $\mu_{(1-3)}$ | sit] *ABCT*; $\mu_{(1.2)}$; O^1; $H_{2.3}^1$ absit *ασDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; μ_3; O^4 (ab *add. in mg*), *VSMW*; H_1*Ye*; *334*; *Ravbc, cett.* | debet] debit T^1 aut debet B^1 (aut *eras.*) debeat *OV*; *EP* | aut *pr.*] *om.* *175 KmX*; *ĩ*; *x* | uel] aut $\mu_{(1-3)}$ | uel iuuere *om.* H_2 | iuuere] *A*; *175, 442* iubere *αBCTD*; *OVS* **5** sed] ut $\mu_{(1-3)}$ | doctrina] monitio siue doctrina $\mu_{(1-3)}$ | fermento *OV*^{2}; *e* firmamento $H_{1.4}$ forma H_2 | diuinis H_2 | con-

6 Memor semper abbas, quia doctrinae suae uel discipulorum oboedientiae utrarumque rerum in tremendo iudicio dei facienda erit discussio.

7 Sciatque abbas culpae pastoris incumbere, quidquid in obibus pater familias utilitatis minus potuerit inuenire.

8 Tantundem iterum erit, ut, si inquieto uel inoboedienti gregi pastoris fuerit omnis diligentia adtributa et morbidis earum actibus uniuersa fuerit cura exhibita,

9 pastor eorum in iudicio domini absolutus dicat cum propheta domino: *Iustitiam tuam non abscondi in corde meo, ueritatem tuam et salutare tuum dixi, ipsi autem contemnentes spreuerunt me,*

10 et tunc demum inoboedientibus curae suae ouibus poena sit eis praeualens ipsa mors.

---

9 psalm. 39, 11 *et* (*inde ab* ipsi) Is. 1, 2, *cf.* Ezech. 20, 27

---

10 praeualens (= ἰσχύσας, Vet. Lat.) ipsa mors, *cf.* Is. 25, 8

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_1 (*usque ad* 10: mors), $\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijno* (*inde ab* 8), *prtxyz*

---

spergatur *TG*$_{1.3.4}$; *175 KmX*; *V*; *î*; *vc*; *IF*; *fghijrtxyz* **6** memor semper] memor sit semper *G*$_2$^{2}*D*; *VS*; *334*; *bc*; *hitz* memor semper sit *X*; *g* memoret semper *H*$_{2.3}$^{1} | quia] qui μ_1 | utrarumque] ambarum $\mu_{(1-3)}$ | rerum *om.* *D*^{1}; *x*^{1} | iudicio] die iudicio *W* | dei] domini $\mu_{(1-3)}$ | discussio] iussio *H*$_4$ **7** sciatque] sciatque se *H*$_1$ et sciat $\mu_{(1-3)}$ | culpas *V* culpa *R* | quidquid] *A*^{1}*BT*; *O* quicquid *A*^{2}*CD*; *VS* | obibus] *A*^{1} ouibus *αBCT*, *cett.* | utilitatis] utilitatis eius *S*, *om.* *R*; *z* | potuerit] poterit *S*; *g* | inueniri *SM* **8** tantundem] *ABCσTD*^{1} *G*$_{1-4}$; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *S*^{mp}; *avb*; *LP* tantum *α*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rc*; *E*^{1}*FIJQ*^{1}; *dfghijnoprtxyz* | iterum] interim *Y eras. in j* | erit] *AB*^{1}*CσTD*^{1}*G*$_3$; $\mu_{(1.2)}$; *O*^{1}*VS*; *L* erit liber *αB*^{mp} *G*$_{1.2.4}$; *175 KmX*; μ_3; *MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravbc*; *EP*; *jxz* liber erit *H*$_4$*Y*; *O*^{3} (liber *add. in mg*); *FIJQ*; *dhinoprty* erit securus *f*, *om.* *g*^{1} (liber erit *add. s. l.*) | inquietum *V*^{1} (-to *V*^{2}) | inobediente *H*$_1$ | morbides *V*^{1} morbis *H*$_2$ | earum] eorum *G*$_3$; *175*^{2}*X*; *î*; *g* **9** eorum] earum *179*, *m*; *S*; *H*$_3$^{1}*Y*; *J*; *fi*^{1}*t* | domini *om.* *Q* | profeta *O* | domino] domine *H*$_{1.4}$; *W*, *om.* *R* | iustitiam tuam *om.* $\mu_{(1-3)}$ | tu cognouisti iustitiam meam *H*$_4$ | salutarem μ_2; *e* | contempnentes *TD*; *V* p *s. l. add.* *A*^{2}*C* contemtes *H*$_1$ | spreuerunt] expraeuerunt μ_2 praeuerunt *B*^{1} | me *om.* μ_1 **10** pena *A*^{1} poena*V | eis] eis et

11 Ergo cum aliquis suscipit nomen abbatis, duplici debet doctrina suis praeesse discipulis,
12 id est omnia bona et sancta factis amplius quam uerbis ostendat, ut capacibus discipulis mandata domini uerbis proponere, duris corde uero et simplicioribus factis suis diuina praecepta monstrare,
13 omnia uero, quae discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda, ne aliis praedicans ipse reprobus inueniatur,
14 ne quando illi dicat deus peccanti: *Quare tu enarras iustitias meas et adsumis testamentum meum per os tuum? Tu uero odisti disciplinam et proiecisti sermones meos post te.*
15 Et: Qui *in fratris tui oculo festucam uidebas, in tuo trauem non uidisti.*

---

14 psalm. 49, 16—17 **15** Matth. 7, 3

---

12 duris corde, *cf.* Is. 46, 12; Orsies. 9; 13 **13** ne—inueniatur, *cf.* I Cor. 9, 27

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; δ (*inde ab* 13), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

EP, om. μ_1; e^1; c^1 | ipsa mors] ipse (-sa μ_3) mortis morbus $\mu_{(1-3)}$ **11** aliquid *R*; *d* | suscepit A^1; V^1S; E^1 | duplici] displici T^1 dupplici *AC*; *X*; $H_{2.3}$; *R*; *b* | doctrine sue B^1 (*corr.* B^1) **12** id est] id est ut $H_{1.2.3}{}^1e$; *v*; *n* | ostendat] ostendere $\mu_{(2.3)}$; *gt* | ut] et TD^1; *VS*; *L*; *g* | ut capacibus] capacibus autem *M*; *J* quomodo intellegentibus $\mu_{(2.3)}$ | proponere] *ABCσT*; *X*; *OVS*; *L*; *g* proponat α G_{1-4}; *175 Km*; *M*; *ĩ*; $H_{2.3}$; *334*; *avbc*; *EFIJP*; *dfhijnprtxyz* praeponere *D*; $\mu_{(2.3)}$; *W* praeponat H_1Ye; *Q*; *R*; *o* | durus B^1 (*corr.*) | uero corde *tr. DG*$_{2.3}$; *mX*; *OVW*; *ĩ*; $H_{1-3}e$; *334*; *Rb*; *JP*; *hinotyz* | praece|ta *O* | monstrare] A^1 (t *add.* A^2) *BCσTD* $G_3{}^1$; *X*; $\mu_{(2.3)}$; O^1V; *L*; *g* monstret H_2; *f* monstrare adtendat $O^\circ mg$ *W* demonstrare S^1 demonstrat S^{pc}; *P*; d^1xz^1 demonstret $aG_{1.2.4}$; *175 Km*; *M*; $H_{1-3}Ye$; *334*; *Ravbc*; *EFIJPQ*^{1}, *cett.* **13** discipulis] a discipulis V^1 in discipulis *X* discipulos *n* suis discipulis H_3, *om.* δ | esse] *om.* $G_4{}^1$; *X* | suis] se $\mu_{(2.3)}$ | praedicans] praedicans non agenda H_1 | inueniatur] efficiatur *avb* **14** quare] quare uero $\mu_{(2.3)}$ | enarras] enarrasti $\mu_{(2)}$ | assumis T^3G_{1-4}; *175 KmX, plerique* adsumes V^1; $H_{1.2}e$ sumpsisti $\mu_{(2.3)}$ | *post* disciplinam: meam *add. VS* | et—te *om.* $\mu_{(2.3)}$ | post te *supr. ras. B* **15** *deest in* δ | oculum OV^1; $H_{1-3}{}^1$ oculos *R* | fistucam T^1; OS^1W; H_1; *R*; x^1 | in *alt.*]

16 Non ab eo persona in monasterio discernatur.
17 Non unus plus ametur quam alius, nisi quem in bonis actibus aut oboedientia inuenerit meliorem.
18 Non conuertenti ex seruitio praeponatur ingenuus, nisi alia rationabilis causa existat.
19 Quod si ita iustitia dictante abbati uisum fuerit, et de cuiuslibet ordine id faciet; sin alias, propria teneant loca,
20 quia *siue seruus siue liber omnes in Christo unum sumus* et sub uno domino aequalem seruitutis militiam baiulamus, quia *non est apud deum personarum acceptio.*
21 Solummodo in hac parte apud ipsum discernimur, si meliores ab aliis in operibus bonis et humiles inueniamur.

---

20 siue liber—unum sumus, Gal. 3, 28; Eph. 6, 8 Rom. 2, 11; Col. 3, 25

16—22 *cf.* Caes. Arel. epist. ad virg. 4 **16** non—alius (17), *cf.* Orsies. 9; 16; Reg. IV patr. 5, 11—12; Cassian. conl. 16, 14, 4 **18** rationabilis causa, *cf.* Dig. 41, 2, 20 **20** *cf.* Ambr. epist. 63, 85

A B C σ T D G_{1-4}; *175 Km X*; [$\mu_{2.3}$]; *O V S M W*; *δ* (*usque ad* 20: acceptio), *ĩ*; H_{1-3} *Y e*; *334*; *R a v b c*; *L E F I J P Q*; *d f g h i j n o p r t x y z*

---

et in H_2 | tuo] tuum V^1 | trauem *A B* T^1; $\mu_{(2)}$; *V* trabem *a C* T^3 *D*; μ_3; *O S W* **16** non] ne *S* | ab eo] habeo μ_2; I^1; *R* | personam B^1; $H_{1.3}{}^1$; *I*; *R*; *d* **17** *post* ametur: actionis actibus aut oboedientia *add. i* | quem] que S^1; H_2 | in—inuenerit *om. i* | oboedientiam S^1; H_1; *d* -tiae *R* inoboedientiae *W* aut oboedientia *deest in* $\mu_{(2.3)}$ **18** conuertenti (con *s. l. C*) ex seruitio praeponatur ingenuus] *A B C σ T D* G_{1-4}; *175 Km X*; *LQ* (*supra ras.*); *a v c*; *j x* conuertenti seruo pro merito nationis praeponatur ingenuus ($\mu_{2.3}$) praeponatur (prop- *S W*; y^1) ingenuus ex seruitio conuertenti (-di M^1; $H_{1.2}$ *e*; *R b*; *d r*) *O V S M W*; *δ ĩ*; H_{1-3} *Y e*; *R b*; *E F I J P*; *d f g h i n o p r t y z* non conuertenti ex seruitio praeponatur ingenuus *334* | nisi—loca (19) *deest in* $\mu_{(2.3)}$ | alia] aliqua G_1; *nz* forte aliqua *a*; $H_3{}^3$; *334*; *b c*; *F I J*; *d h i j*^{2} | rationalis $G_3{}^1$; H_{1-3}; *g* | exsistat *T* $G_{1.2}$; *M W*; *y* **19** *deest in δ* | dictante] iudicante H_2 | et] ut $H_{1.3}{}^1$ | abbate M^1; Q^1 | cuiuslibet] cuslibet A^1 (*corr.* A^2) | id faciet] *A B C σ T* D^1; *175*; O^1 M^1; H_2; *R a v b*; *L* Q^1; *f* id faciat G_{1-4}; *Km*; *X*; O° *V* M^2 *W*; H_3 *Y e*; *334*; *c*; *F P*, *cett. praeter:* id facere potest *S* iustum ita faciet H_1 | sin alias] alii uero *S* | teneat H_1 **20** siue *pr.*] si bene $H_1{}^1$, *deest in* $\mu_{2.3}$, *om.* F^1; *y* | liber sit (*eras.*) E^1 | in *deest in* $\mu_{(2)}$ | seruitutis] seruitii $\mu_{(2.3)}$ | baiolamus DG_1; μ_3; *S W*; *L* | quia] et *δ* et quia *v*; *P* | deum] dominum *D*; *O*; H_2 *Y*; *F I*; n^1 *o* p^2 *r* eum *t* | personarum acceptio apud deum *tr.* *σ*; H_3; *R*; *j* **21** solomodo V^1 quia solummodo H_2 | hac] hanc H_1 | ipsum] deum $\mu_{(2.3)}$ illum *O* |

22 Ergo aequalis sit ab eo omnibus caritas, una praebeatur in omnibus secundum merita disciplina.
23 In doctrina sua namque abbas apostolicam debet illam semper formam seruare, in qua dicit: *Argue, obsecra, increpa,*
24 id est miscens temporibus tempora, terroribus blandimenta, dirum magistri, pium patris ostendat affectum;
25 id est indisciplinatos et inquietos debet durius arguere, oboedientes autem et mites et patientes, ut in melius proficiant, obsecrare; neglegentes et contemnentes ut increpat et corripiat, admonemus,

---

23 II Tim. 4, 2

---

22 aequalis ... caritas, *cf.* Orsies. 9 una—disciplina, *cf.* Vigil. reg. (Orient.) 1 **24** miscens—tempora, *cf.* eccle. 3, 1 sqq. **25** indisciplinatos et inquietos, *cf.* Basil. reg. 98

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_1 (*inde ab* 23), $\mu_{2.3}$ (*usque ad* 25: admonemus)]; *OVSMW*; H_{1-3} *Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

discernimus *SM*^{1} *W*; H_{1-3}^1 | ab aliis meliores *tr.* $\mu_{(2.3)}$ | ab *om.* *a*G_{1-4}; H_2; *334*; *b*; *IJP*; *ghir, eras. in M*; *c* | in operibus bonis et humiles] factis $\mu_{(2.3)}$ | bonis operibus *tr.* *O* | et] uel H_3^1 | humiles] humiliores *T*; *W*; *L*; *g* humilio *i* | inuenimur T^1 **22** ergo—caritas *om.* T^1 (*add.* T^3) | aequales V^1 qualis *X* | sit *eras. in D* | ab eo *om.* H_2 | omnibus *pr.*] ab omnibus $\mu_{(2.3)}$ abbas omnibus *X* | karitas *A* caritas *aB*, *cett.* disciplina caritas *W* | caritas—omnibus *om.* *X* | una] humana H_2 | in—merita] secundum merita omnibus G_2^1, *item supra ras.* D^2 | in *om.* *a*DG_{1-4}; *175 KmX*; *b*; *t, eras. in M*; *c* | secundum merita *deest in* $\mu_{(2.3)}$ | disciplinae B^1 (*corr.* B^1); *OVSW*; H_3^2; *334*; *R* **23** namque sua *tr.* D^2; *IJPQ*; *dghintyz* | illam *om.* *a*; *334*; *M*; H_{1-3}^1 *Ye*; *Rbc*; *EFI*; *yz*^{1} | debet semper illam *tr.* G_3; *S* illam debet semper *tr.* *V* | semper *om.* *Q* | formam] doctrinam H_3^1 | in *om.* G_4; *Km*; *b*, *adras. in S* | seruare] obseruare *W* | obsegra A^1 (*c supra* g A^2) **24** id est *om.* *a*; *b* | plandimenta *B* | dirus H_3^1 dire H_1 durum G_1^{pc}; *W*; L^1 | magister H_3^1 | pii H_3^1; j^2 | ostendit H_2 | adfectum *V* eff- *L* **25** id est] idem *i* | et inquietos debet] debet inquietos (et *om.*) μ_1 debet et inquietos $\mu_{(2)}$ | inquiaetos *B*; μ_3 | durius *deest in* $\mu_{(1-3)}$ | oboedientes—obsecrare *om.* G_4^1 | autem *deest in* μ_{1-3}, *om.* H_2 | et *sec. deest in* $\mu_{1.2}$ | et *tert.*] ac *M*; *n* uel *V*, *om.* μ_1 | patientissimos $\mu_{(2.3)}$, *deest in* μ_1 | in *om.* A^1 (*add. s. l.* A^2); *S*; $H_{2.3}^1$; *v* | proficiant] proficiunt *W* proficiscant S^1; χ; H_2 | obsecrare *om.* H_1 | *post* neglegentes: autem *add.* *D*; *m*; *M*; *i*; H_3^4 *Y*; *vc*; E^1*FIJPQ*; *dhijnoprtxyz* neglegentes uero *334* | contemnentes] A^1 *BCD*; *O* contempnentes A^2*T*; V^1*S* | increpat *ABT*^{1} increpet *aCσDG*$_{1-4}$; *175*

26 neque dissimulet peccata delinquentium, sed ut, mox ut coeperint oriri, radicitus ea, ut praeualet, amputet memor periculi Heli, sacerdotis de Silo.
27 Et honestiores quidem atque intelligibiles animos prima uel secunda admonitione uerbis corripiat,
28 inprobos autem et duros ac superbos uel inoboedientes uerberum uel corporis castigatio in ipso initio peccati coherceat sciens scriptum: *Stultus uerbis non corrigitur,*
29 et iterum: *Percute filium tuum uirga et liberabis animam eius a morte.*
30 Meminere debet semper abbas, quod est, meminere, quod dicitur, et scire, quia cui plus conmittitur, plus ab eo exigitur.

---

28 prov. 29, 19 (Vet. Lat.) **29** prov. 23, 14 (Vet. Lat.)

---

26 dissimulet—delinquentium, *cf.* sap. 11,24 radicitus—amputet, *cf.* Cassian. conl. 16, 6 Heli—Silo, *cf.* I Sam. 2, 27—34; 4, 12—18; Pachom. reg. 153 **30** cui plus—exigitur, *cf.* Luc. 12, 48 *et* Ambr. apol. Dav. 51; Hier. epist. 14, 9; Orsies. 15

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3} (§ 30 meminere—exigitur)]; *OVSMW*; *i*; H_{1-3}*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

KmX; *334*; $\mu_{(1-3)}$; *OVSMW*; *i*; H_{1-3}*Y*, *cett.* | et corripiat *deest in* μ_{1-3} | corripiet *W*; *j* | admonimus V^1M **26** *§§ 26—29 desunt in* μ_{1-3} | neque] ne *W* | delinquentium *S* | ut mox ut] A^1 (*eras.*) *B* [*Dresd.*]; ut *pr. obelo et punctis in textu ut omissum in aliis codd. secluserat a, om. CσTD cett., sed cf. Hanslik, Textkritisch-sprachliche Bemerkungen zur Regula Benedicti, Gedenkschrift P. Kretschmer (1956) 149* | orire *V* | ea *om.* H_2*Y*; χ; a^1 eam H_1 ea est *W* | hely *SW* | sacerdoti *T*; *W* **27** et *om.* H_1 | atque] et *O* | intelligibiles *A*; *X*; *S* intelleg- *BCT*; *OVW* | uel] et *X*; χ; *j* | ad-(m)monitionem M^1; H_2; *334*^{1}; *b* **28** et] ac H_3^1; *R* | duros] duros corde χ; *e*; *t* | ac] et H_3; *R* | inobediendos *i* | castigatio] *ABCσT*; *X* castigationem χ; H_1; *R*; I^1 castigatione *aDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVSMW*; $H_{2.3}$, *334, cett.* | initio] uitio *X* | coerceat *T*; *OSW* | stultis H_2 | uerbis] uerbo H_1, *om. R* | corrigitur] corritur A^1 (*corr. s. l.* A^2) corregitur T^1; *SMW* corripitur *X*; *Rv*; *I* **29** anima H_1; *R* | de morte H_1 **30** meminisse (*bis*) *K*; M^2; *334*; *bc*; *FIJP*; *dhijntx* | semper debet *tr.* μ_1; *i*; *b*; *j* | quod est] quid est H_3 | quod est meminere quod dicitur] quod est et meminisse *(eras. h)* quod dicitur H_4; *h* quod est quod dicitur S^1; g^1 (meminere *add. in mg* S^2, *s. l.* g^2) quid est quod dicitur *J* quod est uel dicitur μ_1 quod dicitur *T*; μ_3; *b*; *P*; *i* quod est—dicitur *om.* D^1 (quod dicitur D^2 *s. l.*) | meminere quod dicitur *om.* L^1 |

31 Sciatque, quam dificilem et arduam rem suscipit, regere animas et multorum seruire moribus, et alium quidem blandimentis, alium uero increpationibus, alium suasionibus;
32 et secundum uniuscuiusque qualitatem uel intellegentiam ita se omnibus conformet et aptet, ut non solum detrimenta gregis sibi conmissi non patiatur, uerum in augmentatione boni gregis gaudeat.
33 Ante omnia, ne dissimulans aut paruipendens salutem animarum sibi conmissarum ne plus gerat sollicitudinem de rebus transitoriis et terrenis atque caducis,
34 sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus et rationem redditurus est.

---

32 detrimenta—patiatur, *cf.* Sacr. Gelas. 1, 38 *et* Orsies. 17 **33** transitoriis—caducis, *cf.* Cassian. conl. 9, 24; 16, 9. Aug. serm. 113, 6 **34** semper—redditurus est, *cf.* Rom. 14, 12; Aug. epist. 211, 15, Orsies. 11; Caes. Arel. reg. virg. 35

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

quod est—scire *om. I*; *c* | dicetur *V*^{1} (*corr.*) | et scire *om.* μ_3, *eras. in* G_3 | quia *om.* μ_1; *j*^{1} | cui *om. V*^{1}; *H*$_2^1$*e*; *a*^{1} | conmittitur] committitur *A*^{2}*BCT*; *OW* committetur *V* creditur $\mu_{(1-3)}$ | exigitur] exigetur *V*; *EQ*^{1}; *x* requiritur *I* **31** sciatque—eum (*36*) *deest in* μ_{1-3} | sciatque] sciat se *V* sciat *Y* | difficilem] dificilem *A*^{1}; *SM*; *H*$_1$*e* deficile *V*^{1} difficile *H*$_2$ | suscipit] *A* (*ex* suscepit *A*^{1}) *BCTG*$_3$; *175, 179, 442, mX*; *O*; *R*; *LEF*^{1}*Q*; *for* suscepit *σDG*$_{1.2.4}$; *SMW*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, cett.* suscepisse *V* | et *pr.*] *om. V* | multorum frm̄ *E* | seruire] inseruire *H*$_{1.3}^1$ | alium *tert.*] alium vero *T* **32** qualitatem uel] equalitatem uel *H*$_2$, *om. 175 Km* | intelligentiam *175*^{1} *m*; *b* indulgentiam *X* | se *om. g*^{1} | omnibus] in omnibus *H*$_3$; *J*^{1}, *om. 179m* | conformet] confirmet *H*$_1^1$$_{.2}$; *j*^{1} | conformet et aptet] aptet atque conformet *Y*; *EF*; *nopr* | ut] et *S* | detrimentum *S*; *J* -nto *j*^{1} | gregis—boni *om. d* | commissi *O* (-misi), *SW* commissam *H*$_2$ commenditum *H*$_1$ commendatum *H*$_4$ | non patiatur] perire non patiatur *H*$_{1.4}$ patiatur non perire *H*$_3$ | uerum] uerum etiam *DG*$_2^1$; *444, 257, 47*; *i*; *O*° (etiam *add. in mg*), *VSW*; *a*^{1}; *FIP*; *gj*^{1}*prx* | augmentationem *V*^{1}; *H*$_{2.3}$; *P* | bone *H*$_1$ **33** ne] non *P*; *i* | desimulans *M* dissimulet *179, 442, m* | commisarum *OW* | ne *alt.*] *ADG*$_2$; *E*^{1}*JQ* non *C*^{2}*T*^{3}; *SM*^{1} (*del.*); *e*; *Rav*; *ft* ut non *P*^{1}, *om. aBC*^{1}*σT*^{1}*G*$_{1.3}^1$$_{.4}$; *175 KmX*; *OVW*; *H*$_{1-3}$; *334*; *bc*; *L*^{1}*FI*^{1}, *cett.* | gerat] gerat quam *W* | *post* sollicitudinem: de augmentationem (m *eras.*) boni gregis quam *add. V* | de *om. X* | atque] adque *O*; *H*$_{1.2}$ et *334* **34** sed *om. aG*$_{1-4}$; *VM*^{1}; *E*^{1} | cogitet *om. D*^{1} | quia] qui *A*^{1} (a

35 Et ne causetur de minori forte substantia, meminerit scriptum: *Primum quaerite regnum dei et iustitiam eius et haec omnia adicientur uobis;*

36 et iterum: *Nihil deest timentibus eum.*

37 Sciatque, quia qui suscipit animas regendas, paret se ad rationem reddendam.

38 Et quantum sub cura sua fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die iudicii ipsarum omnium animarum est redditurus domino rationem sine dubio addita et suae animae.

39 Et ita timens semper futuram discussionem pastoris de creditis ouibus cum de alienis ratiociniis cauet, redditur de suis sollicitus;

---

35 Matth. 6, 33 **36** psalm. 33, 10

---

37 paret se, *cf.* Orsies. 10: parent se adventui Salvatoris **38** quantum—rationem, *cf.* Orsies. 11; Hebr. 13, 17

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3} (*inde ab* 37)]; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446* (*inde ab* 36: ⟨ti⟩mentibus); *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

s. l. A^1); *W*; H_2; *R* | suscipit T^1; *O*; *X*; *R* | regende *R* | de *om. R* | et] *om. OSW*; $H_{1-3}{}^1$ *Y*; *P*; *gn* deo *M* | redditurus] redditus *S* | *post* est: deo *add.* H_1, deo redditurus est *Y* **35** ne] nec B^1; *S* | forte de minori *tr.* $D^2G_{1.2}$; *opry* | minore *OVS*; a^1; F^1Q^1; *g* | forte substantia] parte substantiae *W* | substantiam H_1 | meminerit (it *supr. ras.*) *A* memineritque *X* | scriptum] adscriptum H_2 | *post* primum: quidem *add.* W^2; H_1 | iustitia *R* | eius *om.* $H_3{}^1$ | adicientur] apponuntur $H_3{}^1$ **36** eum] deum G_1; $H_3{}^4$; *nz, om.* $H_2{}^1$ **37** quia qui] quibus H_2 quia *om. X*; *W*; Rv^1; I^1 qui *om.* μ_1; *Y*; *FQ* | suscepit *a* C^1 (*corr.* C^2 *s. l.*) $DG_2{}^2{}_{.3.4}$; μ_3; *VSMW*; $H_{1.3.4}e$; *vb*; *JQ*; *dnx*^{2}*y*^{1}*z* et suscepit *E* | paret] parit *S* praeparet $DG_2{}^2$; *444, 257, 47*; *î*; $H_3{}^4$ *Y*; *334*; *Rc*; *EFJPQ*; *dghijnoprtx*^{1} (-rat x^2), *yz* | rationem reddendam] rationes reddendas $\mu_{(1-3)}$ rationem reddendam deo H_1 rationem reddendam in die iudicii *SW*; *g* | reddendam] regendam B^1 (dd *add. s. l.* B^1) **38** quantos *V* | sua cura *tr.* $\mu_{(1.2)}$; *h* | fatrum *A* | scierit habere *tr. S* | sciet *OW* scit *V* | nummero *V* | agnoscens D^1; L^1 | pro certe *M* | diem $H_1{}_{.3}{}^1$ ipsam μ_1 | est] erit *S* | domino redditurus *tr. O*; *b*; *t* | domino *om. S*; $H_3{}^1$ | tantas (tanta $\mu_{1.3}$) est redditurus domino rationes $\mu_{(1-3)}$ | redditurus *om. W* | duuio *B* | additae V^1; I^2 | suae animae] sua $\mu_{(1-3)}$ **39** semper timens *tr.* $G_{1.2.4}$; *SM*;

40 et cum de monitionibus suis emendationem aliis subministrat, ipse efficitur a uitiis emendatus.

III. De adhibendis ad consilium fratribus

1 Quotiens aliqua praecipua agenda sunt in monasterio, conuocet abbas omnem congregationem et dicat ipse, unde agitur.
2 Et audiens consilium fratrum tractet apud se et, quod utilius iudicauerit, faciat.
3 Ideo autem omnes ad consilium uocari diximus, quia sepe iuniori dominus reuelat, quod melius est.
4 Sic autem dent fratres consilium cum omni humilitatis subiectione et non praesumant procaciter defendere, quod eis uisum fuerit;

III 3 iuniori – reuelat, *cf.* Matth. 11, 25; Luc. 10, 21

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3} (*deest cap.* III)]; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* III 1), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Ra* (*usque ad* 4: fuerit), *vbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijno prtxyz*

H$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rbc*; *EFJP*; *dfhiopr* | futurum *C*^{1}; *S* | discusionem *O* discutionem *H*$_{1.2}$ | pastoris] pastor *αG*$_3$; μ_3; *M*^{pc}; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *Rvbc*; *LI*; *opry*, *om.* μ_1 | *post* creditis: sibi *add.* μ_1; *m*; *M*; *v*; *Q*^{1} | cum] et cum *W*; *I* quia et cum $\mu_{(1-3)}$ | de alienis ratiociniis] de alterius ratione *O*° *in mg* | alienis] aliis *G*$_2$^{1}; μ_1 alterius *g* | ratiociniis] rationis *B*; *H*$_{1-3}$^{4} rationem *W*; *H*$_3$^{1}; *P*; *i* ratione *g* | cauet ratiociniis *tr.* *G*$_4$; *V*; *I*; *jx* | redditur] redditus *S* redditurus *W*; *H*$_2$ reddere *e*; *P* reddatur *g*^{2}*hin*, *om.* *g*^{1} | sollicitus] sollicitus sit *e*; *P* **40** de *eras. in D*, *om.* *i* | monitionibus] munitionibus *T*^{1}; *H*$_1$ ad(m)monitionibus *T*^{2}*DG*$_4$; *444*, *257*, *47*; *î*; *Y*; *vbc*; *IJ*; *dfghintz* | emendationes $\mu_{(1-3)}$ | ipse] ipse quoque *175 KmX*; *334* | efficiatur *î*; *OVW*; *H*$_{3.4}$*Ye*; *J*; *fghiny* | a uitiis propriis *H*$_2$ | ęmendatus *A*

III tit. *cap III deest in* $\mu_{(1-3)}$ | adhibendis *S* | ad *om.* *B*; *b*; *j* | consilio *V*^{1} | fratrum *T*; *W*; *H*$_2$ fratres *V* **1** quoties *G*$_1$^{1}.$_2$^{1}.$_4$; *S*^{pc}; *î*; *F*^{1}*JQ*; *opy* | unde *om.* *175*^{1} **2** utilius] utilias *B*^{1}, *corr.* *B*^{1} est utilius *i* | faciat] hoc faciat *W*; *gn* fiat *I*, *om.* *i* **3** autem *om.* *σ* | consilio *V*^{1} | uocare *B*; *O*^{1}*VM*^{1}; *H*$_2$; *I* reuocari *W* | sepe] sepius *S*^{1} | iuniori] minori *v* | quod] quod faciat *i* **4** autem dent] audiant *H*$_2$ | humilitatis subiectione] humilitate et subiectione *VW*; *d* humilitate (-tes *e*; *I*) subiectione (-nem *e* -ni *z*^{1}) *M*; *H*$_1$*e*; *I*; *z*^{2} utilitatis subiectione *H*$_2$ | et] ut *αG*$_{1.3.4}$; *SM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravb*; *LEFI*^{2}*JPQ*; *dfghijn*^{2}*oprtxyz* | praesumat *175*, *179*, *442X*; *I* | defendere]

5 et magis in abbatis pendat aruitrio, ut, quod salubrius esse
iudicauerit, ei cuncti oboediant.
6 Sed sicut discipulos conuenit oboedire magistro, ita et ipsum
prouide et iuste condecet cuncta disponere.
7 In omnibus igitur omnes magistram sequantur regulam neque
ab ea temere declinetur a quoquam.
8 Nullus in monasterio proprii sequatur cordis uoluntatem
9 neque praesumat quisquam cum abbate suo proterbe aut foris
monasterium contendere.
10 Quod si praesumpserit, regulari disciplinae subiaceat.
11 Ipse tamen abba cum timore dei et obseruatione regulae om-

---

5 in abbatis pendat aruitrio, *cf.* Cassian. conl. 24, 26, 14; Sulpic. Sever. dial. 1, 10, 1

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

respondere *V* tendere *x* | eis] ei *442*; *H*$_1$ | fuerit] fuerit rectum existere *H*$_3$ **5** et] *AB CσTG*$_{1.4}$; *X*; *VS*; *IP*; *opr* sed *αDG*$_{2.3}$; *175 Km*; *O* (set), *M*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446, 334*; *Rvbc, cett.* sed et *W* | pendat *ABσG*$_{1-3}$; *175, 179, 442, mX*; *O*^{1}*VSM*; *H*$_{1-3}$*e*; *v*; *IQ*; *p* pendeat *αCT*^{1}*DG*$_4$; *444, 257, 47*; *O*° (*s.l.*), *W*; *δî*; *334*^{1}, *446*; *Rbc*; *L*^{1}*EFJP, cett. praeter*: pendet Y; *334*^{2}; *f* gaudeat *i* | aruitrio *A*^{1}; *H*$_1$; *R*; *b* arb- *αBCT, cett.* arbitrium *V*; *H*$_2$; *P* | ut] et *TD*; *H*$_2$; *446*; *EF*; *d* eo *i* | esse *om. D*; *X*; *i* | iudicauerit esse *tr. P*; *jtx* | ei *om. i* **6** *deest in δ* | sed] et *H*$_3$*e*^{1} | discipulus *T*^{1}; *i*^{1} discipulis *175 KmX*; *OS*^{1}*W*; *î*; *H*$_3$^{3}*Y*; *JP*; *dghjntxy* discipulo *H*$_3$^{1}; *446* (*in mg*); *Rv*; *Q* | magistrum *V*^{1} | et *om. H*$_2$ | iustae *D*; *V*; *e*; *y* | condecet] condocet *D* concedet *S*^{1} concedat *H*$_2$ quod decet *H*$_4$ **7** magistri *H*$_{1-3}$^{1} | ab ea] ab eo *H*$_1$; *R* abeat *B*^{1} | temere] itenere *S*^{1} itinere *B*^{2} (*s. l.*) in itenera *W* timere (tem- *V*^{2}) ac tepide *V*, *om. α*; *M*^{1}; *H*$_{2.3}$*e*; *P* | declinetur] declinentur *H*$_3$ deuietur *t* **8** in *om. H*$_2$ | propriis *T*; *M*^{1}; *δ*; *H*$_3$^{1}*e*; *R* propriae *V*^{1} | proprio . . . corde *H*$_2$ | sequatur proprii cordis voluntatem *tr. Y*; *FJ*; *dhi* | sequantur *W*; *H*$_2$ | cordis sequatur *tr. O*; *n* | uoluntate *X*; *H*$_2$ uoluptatem *H*$_{1.4}$ **9** proterbe *A* -ue *αBCTD*; *OVS* proterbia *m*; *H*$_2$ (-biam) | aut] infra aut *B*^{2}*D*^{2}*G*$_{1.2.4}$; *SM*; *e*; *L*^{mp}*opr* infra ac *V* intus aut (et *y*) *m*; *334*; *vbc*; *FIJ*; *dhijnxyz* intus uel *t* intus proterue aut *g* aut *om. W*, *rasura supra* aut *in A* | aut foris *om. δ* | foris] foras *SM*; *e*; *P*; *d*, *om. X* | monasterio *σ D*^{1}; *175, 179, 442, m*; *VS*^{1}*M*; *î*; *H*$_2$*e*; *FP*^{1}; *txy* monasterii *S*^{mp} uel in monasterio *H*$_1$, *om. δ* **10** quo *A*^{1} (d *add. s. l. A*^{2}); V^1 quod *BCT*; *OS* | *post* praesumpserit: quisquam *add. ghi* | disciplina *G*$_2$; *V*^{1}*S*^{1}*MW*; *e* **11** abba] *A*^{1}*BCT*; *175, 442, m*; *OVS*^{1}; *H*$_1$*Y*;

nia faciat sciens se procul duuio de omnibus iudiciis suis
aequissimo iudici deo rationem redditurum.
12 Si qua uero minora agenda sunt in monasterii utilitatibus,
seniorum tantum utatur consilio,
13 sicut scriptum est: *Omnia fac cum consilio et post factum non*
peniteueris.

IIII. Quae sunt instrumenta bonorum operum

1 Inprimis dominum deum diligere ex toto corde, tota anima,
tota uirtute;
2 deinde proximum tamquam se ipsum.
3 Deinde non occidere,
4 non adulterari,

---

13 Eccli. 32, 24

---

12 monasterii utilitatibus, *cf.* Cassian. inst. 7, 9, 2

IV 1 *cf.* Marc. 12, 30 sq.; Luc. 10, 27; deut. 6, 5 **2** *cf.* Marc. 12, 31; Luc. 10, 27; Matth. 22, 39 **3** *cf.* Ex. 20, 13 **3–7** *cf.* Matth. 19, 18–19

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*, [$\mu_{2.3}$ (*inde ab cap.* IIII, 1)]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Rvbc*; *LEFIJPQZ*$_2$ (*inde ab cap.* IIII, 1); *dfghijnoprtxyz*

446; *LFIJ*; *dhjnoprx* abbas *ασG*$_{1-4}$; *K*; *X*; *S*^{2}*MW*; *î*; *H*$_{2.3}$; *334*; *E*, *alii*, *om. D* | obseruationem *V*^{1}*M*^{1} | se *om.* *δ*; *M*^{1}, *eras. in Q* | procul] sine *T*^{1} | duuio] *A* dubio *αBCD*; *OVS* | aequissimo iudici *om. 334* | iudici] iudicio *V*(?); *H*$_{1-3}$; *Rb*, *om. 446* | ratione *M*; *I*; *R* **12** sunt agenda *tr. X*; *δ* | sunt] aut maior sunt *i* | monasterio *B*^{2}*DG*$_1^{1}_{.2}$^{1}; *KmX*; *334*^{2}; *δ*; *S*^{1}*M*^{1}; *H*$_3$*e*; *EJ*; *dr* monasteriis *e*; *R* | consilium *R* **13** sicut] sic enim *H*$_3$ | cum consilio fac *tr. G*$_2$; *V* | peniteueris] *AB*^{1}; *R* peniteberis (poen-) *B*^{2}*CσTDG*$_{1.3}$; *175 Km*; *O* (penet-), *SM*^{1}*W*; *δ*; *H*$_{2.3}$*Y*; *446*; *P*; *f* penitebis *αG*$_{2.4}$^{1}; *X334*; *VM*^{2}; *î*; *H*$_1$*e*; *334*; *vbc*; *LFIJQ*; *dg*, *cett.*

IIII tit. de instrumentis bonorum operum *W* | sunt] sint *G*$_3$^{1}; *J*; *ij* **1** dominum *om. H*$_1$ | deum] deum tuum *W*; *δ*; *e*, *om. j*^{1} | dilegere *T*^{1}; *SM*; *Z*$_2$ | ex toto corde *om. R* | *post* corde: tuo *add. W* | tota *pr.*] et ex tota $\mu_{(2.3)}$; *H*$_3$; *g* ex totaque *W* | tota uirtute] totaque uirtute *H*$_3$; *g*, *deest in* $\mu_{2.3}$ **2** *post* proximum: tuum *add. VW*; *H*$_{1-3}$; *Rc* | tamquam] sicut *σ*; *î* | se] te *σ*; *VW*; *H*$_{1.3}$; *E*; *Rb* **3** deinde] deinde in secundis diligere $\mu_{(2.3)}$, *om. H*$_1$ **4** adulterari *A* (*ex* -are) *BCTG*$_1$^{pc}; *ft* adul-

5 non facere furtum,
6 non concupiscere,
7 non falsum testimonium dicere.
8 Honorare omnes homines
9 et quod sibi quis fieri non uult, alio ne faciat.
10 Abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Christum.
11 Corpus castigare,
12 delicias non amplecti,
13 ieiunium amare.
14 Pauperes recreare,
15 nudum uestire,
16 infirmum uisitare,
17 mortuum sepelire,
18 in tribulatione subuenire,
19 dolentem consolari.
20 Saeculi actibus se facere alienum,

---

5 *cf.* Luc. 18, 20 **6** *cf.* Rom. 13, 9; Ex. 20, 17; Deut. 5, 21 **7** *cf.* Marc. 10, 19 **8** *cf.* I Petr. 2, 17 **9** *cf.* Matth. 7, 12; Tob. 4, 16 **10** *cf.* Matth. 16, 24; Luc. 9, 23; Ambr. paenit. 2, 96 sq. off. 1, 28 *et* Rufin. hist. mon. 31; Passio Juliani 46 **11** *cf.* I Cor. 9, 27 **15** sq. *cf.* Matth. 25, 36 **17** *cf.* Tob. 1, 20; 2, 7—9 **18** *cf.* Is. 1, 17 **19** *cf.* Is. 61, 2; II Cor. 1, 4; I Thess. 5, 14 **20** *cf.* Iac. 1, 27 **20** sqq. *cf.* Passio Iuliani 46

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*, [$\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *δî*; H_{1-3}*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

terare *aσDG*$^1_{1-4}$; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$; *OVSMW*; *δî*; H_{1-3}*Y*, *cett.* | furtum facere *tr.* σ; H_{1-3}; *b* **8** honora *X* | omnes homines] patrem et matrem (*cf. exod. 20, 12*) $\mu_{(2.3)}$ **9** quis *om.* σ; *d* | fieri quis *tr. I*; Z_2; *b* | alii G_3; *m*; *V*; *î*; *334*; *vbc*; *JP*; *dghijoprtxyz* alteri H_1 | ne] non σ *S*; δ; $H_{1-3}{}^1$; E^1I; *gopr* | facias *X* **10** abneget *D* | se ipsum *X*; M^{pc}; *Y* | sibi *om.* $\mu_{(2.3)}$; *W*, *eras. in* G_2 | ut] et H_1 **12** dilitias (dilic-) T^1; OVS^1W; LZ_2; *R*; y^1 | non amplecti] non amplectere (-are *W*) *W*; $H_{1-3}{}^1$ fugire $\mu_{(2)}$ fugere μ_3 **14** pauperem *V* **14sq.** nudum uestire pauperes recreare *tr. T* **15** nudos *X*; *δî*; H_{1-3} **16** infirmos *X*; *δî*; H_{1-3} **17** mortuos *X*; $H_{1.3}$ **18** in tribulatione] tribulatis H_1 tribulantibus *X* **19** dolentes *X* | consolare σ; μ_3; OVM^1W; δ; H_{1-3}*Ye*; *v*; *EIZ*$_2$ **20** saeculi] *ACσTDG*$_1{}^1{}_{.2}{}^1{}_{-4}$; $\mu_{(2)}$; $O^1VS^1M^1W$; *î*; Z_2; *f* a saeculi *a*; *175 KmX*; μ_3; $O^5S^{mp}M^2$; δ; H_{1-4}*Ye*; *334, 446, cett.* |

21 nihil amori Christi praeponere.
22 Iram non perficere,
23 iracundiae tempus non reseruare,
24 dolum in corde non tenere.
25 Pacem falsam non dare,
26 caritatem non derelinquere.
27 Non iurare, ne forte periuret.
28 Ueritatem ex corde et ore proferre.
29 Malum pro malo non reddere.
30 Iniuriam non facere, sed et factas pacienter sufferre.
31 Inimicos diligere,
32 maledicentes se non remaledicere, sed magis benedicere.
33 Persecutionem pro iustitia sustinere.
34 Non esse superbum,
35 non uinolentum,

---

21 *cf.* Cypr. domin. orat. 15 *et* testim. 3, 18 **22** *cf.* Matth. 5, 22 **24** *cf.* prov. 12, 20 **25** *cf.* Ier. 9, 8; psalm. 27, 3 **26** *cf.* I Petr. 4, 8 **27** *cf.* Matth. 5, 33 sq. (Aug. epist. 157, 40; de mend. 15, 28); Ambros. exhort. virg. 74 **28** *cf.* psalm. 14, 3 **29** I Petr. 3, 9; I Thess. 5, 15, *cf.* Hier. ep. 84, 1 **30** *cf.* Cypr. domin. orat. 15; Ps. Macar. reg. 21; Cassian. inst. 4, 39, 2 **31** Luc. 6, 27; Matth. 5, 44 **32** *cf.* I Petr. 3, 9; Luc. 6, 28 **33** *cf.* I Cor. 4, 12 *et* Matt. 5, 10 **34–35** *cf.* Tit. 1, 7; I Tim. 3, 3

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Rvbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

saeculari *B* a saecularibus *L* | actibus] actionibus $H_{1.4}$ | faciat S^2 (*mg*) **21** amore B^1 *D* G_4^1; μ_3; *VS*^{1}*M*^{1}*W*; *δ*; *H*$_1$*e*; *R*; *EIZ*$_2$; *j*^{1}*y*^{1} **23** reseruare] seruare *BT*^{1}*X*; *S*^{1} *W*; *H*$_4$ **24** dolum—tenere *om.* T^1, *add.* T^3 | tenere] retinere *V*; *P*; teneri μ_2 **25** pacem . . . dare] de conscientiam (-ia μ_3) pacem . . . dare (-ri μ_2) $\mu_{(2.3)}$ **26** derelinquere] dere T^1 linquere T^3 **27** iurare] amare iurare $\mu_{(2.3)}$ | *post* iurare: omnino *add.* *V* | periuret] periures *X*; *V*; *446*; *b*; Z_2; *opr* perierit $O^1S^1M^1$ (?) periurauerit O° **30** iniurias $\mu_{(3)}$ iniuris μ_2 | sed et] sed *X*; *VS*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *p*, *om.* *X* | factas] *ABC*^{pc}*σTD*; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$; O^1; *δ*; *446* facta V^1SM; *H*$_{1.3}$^{1}*Ye*; *R*; Z_2 factam *αG*$_{1-4}$; O^5 V^2 *W* (factam sibi ab alio *tr.* *W*) *H*$_{2.3}$^{3}; *334*; *vbc*; *LEFIJPQ*; *fg*, *cett.*, factum *i* | pacienter *AB* patienter *CTD*; *OVW* **31** inimicos] inimicos plus quam amicos $\mu_{(2.3)}$ | dilegere *SM* **32** se] sibi *δ* te *X*, *om.* *W*; *g* | non] non solum non $\mu_{(2)}$ | remaledicere] maledicere *V* **33** pro iustitia] pro iustitiam μ_2; *S*; H_3; *R*; *d* propter iustitiam *VW*; *H*$_1$*e*; *IZ*$_2$; *tz* **34** superuum C^1; μ_2; H_3 **35** uinolentum] uiolentum

36 non multum edacem,
37 non somnulentum,
38 non pigrum,
39 non murmuriosum,
40 non detractorem.
41 Spem suam deo committere.
42 Bonum aliquid in se cum uiderit, deo adplicet, non sibi;
43 malum uero semper a se factum sciat et sibi reputet.
44 Diem iudicii timere,
45 gehennam expauiscere,
46 uitam aeternam omni concupiscentia spiritali desiderare,
47 mortem cottidie ante oculos suspectam habere.
48 Actus uitae suae omni hora custodire.
49 In omni loco deum se respicere pro certo scire.

---

36 *cf.* eccli. 37, 32 **37** *cf.* prov. 20, 13 **38** *cf.* Rom. 12, 11; prov. 6, 6 sqq. **39 sq.** *cf.* sap. 1, 11 **41** *cf.* psalm. 72, 28; 77, 7 (Aug. serm. 96, 2; sermo Morin guelf. 22, 5) **42** sq. *cf.* Aug. serm. 96, 2; Porphyr. ad Marcell. XII p. 282; Sextus enchir. 113 sq. **47** *cf.* Verb. sen., Vit. patr. 7, 35, 1; Cassian. inst. 12, 25; conl. 16, 6, 2; **49** *cf.* prov. 15, 3; Psalm. 13, 2

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δi*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnprtxyz*

---

179 (*ex* uin-); *X*; *H*$_{1.4}$ **36** non multum—somnulentum (37) *om.* D^1 (*add. in fine pag.* D^2); H_2 | ędacem *A*; μ_3; *VM*; *i* imendacem H_1 **37** somnulentum *A σ*; $\mu_{(2.3)}$; *δ*; H_3 somnulento H_1 somnolentum *aBCD*^{2}*TG*$_{1-4}$; *OV*^{1}*SW* **39** non murmuriosum *om.* T^1 (*add.* T^3) | murmoriosum *D*; *OVS*; Z_2 murmurosum *X*; *i*; *W*; *e* **40** non detractorem *non extat in* $\mu_{2.3}$ **41** spem] debet spem *i* | committat *δ* **42** aliquid] aliquod *175, 179X*; *O*; *334*^{1}, *446*; *b*; *F*; *gj*^{2} | cum aliquod *tr. gx*^{2} | uideret E^1 | adplicet *ABT*^{1}; *OVS* applicet *CD*; *175* amplicet *J*; *i* amplificet *y* | adplicet—sibi (43) *om. X* **42—47** *aliter in* $\mu_{2.3}$ **43** reputet] putet H_1 **44** diem] diem debemus *i* | dimere A^1, *corr.* A^1 **45** expauiscere A^1BT^1; *175*; V^1 *SM*; *o* expauescere *CσT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *OW*, *cett.* **46** omni] quum omni H_3 | spiritale V^1; Z_2 spirituali *bv* | omni concupiscentia spiritali] et Hierusalem sanctam $\mu_{(2.3)}$ **47** et mortem H_2 | cottidię *A* cotidiae *W* cottidie *D* cotidie *CT*; *OV*, *similiter saepe in codd.* **48** (h)actos T^1; $\mu_{(2)}$; *V*; $H_{2.3}$^{1}; Z_2 actuum H_1 | omni—in (49) *om.* S^1, *add. in fine pag.* S^2 **49** omni] quouis $\mu_{(2.3)}$ | deo *V* a deo $\mu_{(2.3)}$ | se *om.* W^1; *b*; *d* se homo *E* | respici $\mu_{(2.3)}$

50 Cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere et seniori spiritali patefacere.
51 Os suum a malo uel prabo eloquio custodire,
52 multum loqui non amare,
53 uerba uana aut risui apta non loqui,
54 risum multum aut excussum non amare.
55 Lectiones sanctas liuenter audire,
56 orationi frequenter incumbere.
57 Mala sua praeterita cum lacrimis uel gemitu cottidie in oratione deo confiteri,
58 de ipsis malis de cetero emendare.
59 Desideria carnis non efficere,
60 uoluntatem propriam odire.
61 Praeceptis abbatis in omnibus oboedire, etiam si ipse aliter,

---

61 Matth. 23, 3

---

50 *cf.* psalm. 136, 9; I Cor. 10, 4; Origines (Rufinus) c. Celsum 7, 22; Cassian. inst. 4, 9; Euagr. sent. mon. (*Rev. Bén. 1911, p. 149*) 1, 55 **51** *cf.* psalm. 33, 14 **54** *cf.* Basil. reg. 17 **55** Hier. ep. 58, 6; 60, 10 **56** *cf.* Luc. 18, 1; I Thess. 5, 17; Cassian. inst. 2, 10, 3 *et* conl. 9, 36 **57** *cf.* Cassian. conl. 20, 6, 7 **59** *cf.* Gal. 5, 16 **60** *cf.* eccli. 18, 30

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *d* (patefacere IV 50 — emendauerit V, 19 *deest*), *fghijn oprtxyz*

---

50 corde *OM*^{1} in corde *V* | suo] tuo *X* | allidere] allidat *OVW*; *H*$_1$ | ad Christum mox ad(l)lidere debere $\mu_{(2.3)}$ | et — patefacere *non extat in* $\mu_{2.3}$ | spirituali *H*$_4$; *vb* spiritalis *H*$_1$ | patefacere] satisfacere *a*; *δ*; *H*$_{2.4}$; *I*^{1} **51** os] debet os *i* | prabo] *A*; *H*$_3$; *I* prauo *aB CT*; *VS* a prauo uel malo *tr. O* **53** uerba — amare (54) *om. h*^{1}*y* | risu *B*; *v* | abta *S*; *H*$_{1-3}$ | loqui] ex toto loqui $\mu_{(2.3)}$ **54** excussum] excessum *D*^{2} excursum *H*$_1$ **55** sanctas] spiritales *H*$_2$ | liuenter *A* libenter *aBC*; *OVSW* liber *j* **56** oratione *M*^{1}; *Z*$_2$ **57** sua *om. a*; *b* | praeterita *om. H*$_2$ | uel] et *H*$_2$ | deo confiteri in oratione (-nem μ_3) | cottidie $\mu_{(2.3)}$ | in orationem μ_3; *O*; *H*$_1$*e* | deo] domino *H*$_2$ **58** de] et de *H*$_3$ | de *alt. om. H*$_2$ | caetero *OW* | emendare *A* **59** efficere] *ABCσTG*$_{1.2}^{1}_{.4}$; *X*; *OS*; *H*$_1^{1}_{.4}$; *P*^{1}*Z*$_2$ perficere *aDG*$_2^{2}_{.3}$; *175 Km*; $\mu_{(2.3)}$; *VMW*; *δî*; *H*$_1^{pc}_{.2.3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJP*^{2}*Q, cett.* **60** uoluptate (-em *Y*) propria (-am *Y*) *H*$_1$*Y* | odere *V*^{1} odisse *I* **61** *aliter in* $\mu_{2.3}$ | praecepta *BT*^{1}; *X*; *H*$_3$^{1}; *x* | quod absit aliter agat

quod absit, agat, memores illud dominicum praeceptum: *Quae dicunt, facite, quae autem faciunt, facere nolite.*

62 Non uelle dici sanctum, antequam sit, sed prius esse, quod uerius dicatur.

63 Praecepta dei factis cottidie adimplere.

64 Castitatem amare.

65 Nullum odire,

66 zelum non habere,

67 inuidiam non exercere.

68 Contentionem non amare,

69 elationem fugere,

70 et seniores uenerare,

71 iuniores diligere.

---

62 *cf.* Sulp. Sev. epist. 2 ad soror. 17; Passio Iuliani 46 **63** *cf.* eccli. 6, 37 **64** *cf.* Iudith 15, 11 **65** *cf.* Lev. 19, 17; **66** *et* **68** *cf.* Iacob. 3, 14 sq. **70** sq. *cf.* Stob. flor. 3, 1; 173

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *fghijnoprtxyz*

---

tr. C; *c* aliter agat quod absit *tr. T* | memores] memor *α* (*fort.*); *G*$_1$ (*ex* memores), *G*$_3$; *S*^{1}; *δ*; *b*; *FIJ*; *hj* (*ex* memores), *n* memoret *H*$_2$ memor esse *W* | illud] illum *H*$_1$ illius *H*$_3^4$ illut *B*; *H*$_{2.3}^1$; *R*, *om. T*^{1} | illius dominici praecepti *D*^{2}; *M*; *î*; *e*; *v*; *FJPQ*; *ghijntxz* | *post* dicunt: uobis *add. 334*; *O*° (*mg*) *W*; *H*$_1$ | faciunt] faciunt mala *H*$_1$ | nolite facere *tr. D*; *X*; *H*$_1$*e*; *c*; *y* **62** uelle] cupire $\mu_{(2.3)}$ | dici] dicere *V* dici se $\mu_{(2.3)}$ se dici *n* | quod] qui et *H*$_4$ ut *I*; *v*; *t* | dicatur] dicatur et sic dici debere $\mu_{(2.3)}$ **63** praeceptum *H*$_{1.2}$ praeceptis *V*^{1}; *H*$_3$ | dei *om. D*^{1}, *add. D*^{2} | cottidie adimplere] implere cottidię *B* | adimplere] studeat adimplere *m*; *SM*^{1} adimplere debet *E* implere *B*; *b*; *x* **64** castitatem amare *om. S*^{1} (*add. in fine pag. S*^{2}) | castitatem] caritatem *H*$_2$ **66—67** zelum non habere inuidiam non exercere] *A* (excere *A*^{1}) *BCT* (non habere *T*^{1} *supra ras.*) *D*^{2}; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$; *î*; *446*; *v*; *LQ* (*s. ras.*); *f* zelum et (*om. G*$_2$) inuidiam non habere *α*(*fort.*), *σ G*$_{1-4}$; *OVSMW*; *δ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334* (*add.* inimicitias non exercere); *Rbc*; *EFIJPZ*$_2$, *cett.* zelum et inuidiam non exercere *D*^{1}; *x* **69** elationem—orare (72) *non extat in* $\mu_{2.3}$ | elationem] elationem uel (et *t*) iactantiam *VS*^{1}*M*^{1}; *e*; *P*; *it* | fugire *V*^{1}*SM*; *H*$_{1-3}$; *R*; *E*^{1}*Z*$_2$; *io* **70** et *om. α G*$_{1-4}$; *444, 257, 47*; *VSM*; *î*; *H*$_{1-3}^1$; *334*; *vb*; *IZ*$_2$; *t*, *eras. in h* | uenerari *A*^{pc}*T*^{2} *DG*$_1^{pc}$.$_{3.4}$; *444, 257, 47*; *O*^{5}; *δî*; *H*$_3^4$*Y*; *334*; *vbc*; *L*^{1}*FJPQ*; *fghijnoprxyz* **71** iuniores] et iuniores *v* iuuenes *X* | dilegere *SM*; *EZ*$_2$ (*cf. S. Brechter, Benedictus,*

72 In Christi amore pro inimicis orare,
73 cum discordante ante solis occasum in pacem redire.
74 Et de dei misericordia numquam desperare.
75 Ecce haec sunt instrumenta artis spiritalis.
76 Quae cum fuerint a nobis die noctuque incessabiliter adimpleta et in die iudicii reconsignata, illa merces nobis a domino reconpensabitur, quam ipse promisit:
77 *Quod oculus non uidit nec auris audiuit, quae praeparauit deus his, qui diligunt illum.*
78 Officina uero, ubi haec omnia diligenter operemur, claustra sunt monasterii et stauilitas in congregatione.

---

77 I Cor. 2, 9; *cf.* Is. 64, 4

---

72 *cf.* Matth. 5, 44 **73** *cf.* Eph. 4, 26

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *fghijno* (*usque ad* 73), *prtxyz*

Vater des Abendlandes, 1947, p. 158 sq.) **72** in (et in H_2) Christi amore *coniungunt cum* diligere *BCD*; *175 KmX*; *OW*; $H_{1-3}Y$; *446*; *R cum* orare *recte AσTG*$_{1-4}$, *cett.* **73** cum discordantem *B*; *352* cum discordantes *446*; $H_{2.3}^1$ cum discordantibus *αDG*$_3$; *M*; *î*; H_1Ye; *334*; *Rbc*; *LEFIJPQ*; *ghijnoprtxy* cum inimico $\mu_{(2.3)}$ | ante *om.* S^1 | occasu *B*; Z_2 | pacem] pace *175 KX*; *S*; *î*; $H_{1.3}Ye$; *446*; *bc*; LZ_2; *iz* gratiam $\mu_{(2.3)}$ **74** de dei misericordia] de deo $\mu_{(2.3)}$ | misericordiam *V*; $H_{1-3}e$; *Rb*; *P* | disperare T^1D; μ_3; O^1SMW; *δ*; H_{1-3}^1Y; L^1P; *p* **75** *aliter in* $\mu_{2.3}$ | instrumenta] instrumenta bonorum *V* | artes spiritales M^1; Z_2 **76** quae cum] quaecumque H_2 quae ars sancta cum $\mu_{(2.3)}$ | fuerint] fuerit $\mu_{(2.3)}$; δ^1 | incessabiliter] die noctuque H_4, *om.* *î* | adimpleta] impleta H_4 | et *om.* H_1 | diem G_4; $H_{1-4}Ye$; *EI*; *g* | reconsignata] consignata *V* | mercis T^1D^1; O^1 (i *eras.*, e *scr.* O^5) M^1W; H_3^1 | a domino *om.* D^1 | reconpensabitur] reconsabitur *T* repensetur $\mu_{(2.3)}$ | quam ipse promisit *om.* *X* | quam] quod H_2; *R* | ipse] ille H_2; *x* ipse dominus *E* nobis fidelis dominus $\mu_{(2.3)}$ | promisit] repromittit $\mu_{(2.3)}$ **77** quod—congregatione (78) *aliter in* $\mu_{(2.3)}$ | quod] quam *x* | aures A^1 (*corr.* A^1) T^1; *V*; *fx* | audiuit quae praeparauit] *ABCσT*; *X*; *R*; *f* audiuit nec in cor hominis ascendit quae praeparauit (-bit *O*; H_1) (*ex I Cor. 2, 9*) *αDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVSMW*; *δî*; $H_{1-3}Ye$; *334, 446*; *vbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dg, cett.* | his qui diligunt] diligentibus *D*; *X* | illum] se *D* eum *σ*; *OVSMW*; *δ*; $H_{1-3}Ye$; *334*; *Rbc*; *LFIJPZ*$_2$; *ghjnprtxyz, plerique* deum *i* ** um (*fort. ex* deum) *E* **78** super omnia *E* | diligenter *om.* *X*; *W* | operentur D^2; M^1; *334*; Q^2 operamur *X* operaremur *R* operemus et diligamus H_1 | monasterii] in monasterio D^2 | stauilitas *A* stab- *αBC*, *cett.* | congregationem *V*

V. De oboedientia

1 Primus humilitatis gradus est oboedientia sine mora.
2 Haec conuenit his, qui nihil sibi a Christo carius aliquid existimant;
3 propter seruitium sanctum, quod professi sunt, seu propter metum gehennae uel gloriam uitae aeternae,
4 mox aliquid imperatum a maiore fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciant in faciendo.
5 De quibus dominus dicit: *Obauditu auris oboediuit mihi.*
6 Et item dicit doctoribus: *Qui uos audit, me audit.*
7 Ergo hii tales relinquentes statim, quae sua sunt, et uoluntatem propriam deserentes

---

V 5 psalm. 17, 45 **6** Luc. 10, 16

V 4 mox—fuerit, *cf.* Pachom. reg. 30 ac si—imperetur, *cf.* Cassian. inst. 12, 32, 2; 4, 24, 4 **7** uoluntatem—deserentes, *cf.* Cassian. inst. 4, 8

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_1 (*inde ab* V 1), $\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *δî*; H_{1-3} *Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *fghijnprtxyz*

V tit. *om. b*; de oboedientia discipulorum *σ*; $H_{1.3}$; *I* de oboedientia discipulorum qualis sit *m*; *X*; *î*; *v*; *E*; *fgiz*^{1} **1** *post* primus: itaque *add. σG*$_1{}^1$; *S*; *i* | est *om.* H_1 **2** haec] hoc $G_2{}^1$ | haec—his] sed haec forma paucis conuenit et perfectis in his $\mu_{(1-3)}$ | a *om. X*; *î*; *334*; *vb*; *FIJQ*; *fghijnprtxy, eras. in* H_3 | aliquid *om. 334*; *v*; *g, eras. in h* | existimant aliquid *tr. X*; *j* existunt aliquid eximans H_1 | existimant] exestimant T^1; *SM* extimantes $\mu_{1.2}$ aestimantes μ_3 **3** sanctum] secundum *i* | quod—sunt *om. X* | gloria $H_{1.3}$; *R* pro gloria *E* diuitias $\mu_{(1-3)}$ | uitae *om.* W^1 **4** mox] A^1B^1 *Cσ*; *175, 257X*; $H_3{}^1$; *446*; *R*; *LE*; *pry* mox ut A^{mp} B^2TDG_{1-4}; *Km*; *OVSMW*; *δî*; H_1*Ye*; *334, cett.* mox autem H_2 | a (*om.* H_1) maiore imperatum fuerit *tr. O*; $H_{1.3}$; *JQ*; *h* | fuerit *om.* T^1 | fuerit—in faciendo] audierint moram pati nesciunt in sequendo $\mu_{(1-3)}$ | ac] hac *S*; H_2 | imperetur] imperatur *W* temperetur H_1 | pati *om.* G_3 | nesciunt H_3e; *ghij*^1t -at B^1; *X*; *W*; $H_{1.2}$; *v*; *Q* | in faciendo] faciendi H_1 **5** dicit] ait *S* | obauditu] abauditu μ_2; *W*; H_1; *334*; *vc* obauditum *g* **6** item] idem *O*; *δ* iterum $A^2TG_{1.2}{}^1{}_{.4}$; *SM*; *î*; $H_{2.3}e$; *P*; *in* | dicit *om. V* | de doctoribus *W* | audit] audiuit *S* (*bis*) **7** ergo] et H_4 | hii] A^1BT; *175X*; $\mu_{(1.2)}$; OV^1SMW; H_1*Ye*; *v*; *L* hi A^{pc} *CσDG*$_{1-4}$; *Km*; H_4; *334, 446, cett., om. δ*; $H_{2.3}$ | propria H_1

8 mox exoccupatis manibus et, quod agebant, inperfectum relinquentes uicino oboedientiae pede iubentis uocem factis sequuntur.
9 Et ueluti uno momento praedicta magistri iussio et perfecta discipuli opera in uelocitate timoris dei ambae res communiter citius explicantur,
10 quibus ad uitam aeternam gradiendi amor incumbit.
11 Ideo angustam uiam arripiunt, unde dominus dicit: *Angusta uia est, quae ducit ad uitam,*
12 ut non suo arbitrio uiuentes uel desideriis suis et uoluptatibus oboedientes, sed ambulantes alieno iudicio et imperio in coenobiis degentes abbatem sibi praeesse desiderant.
13 Sine dubio hii tales illam domini imitantur sententiam, qua

---

11 Matth. 7, 14 (*cf.* Aug. in psalm. 43, 17) **13** Ioh. 6, 38 (*cf.* Cassian. conl. 16, 6, 4)

---

8 imperfectum relinquentes, *cf.* Cassian. inst. 4, 12 **12** non—desiderant, *cf.* Cassian. conl. 24, 26, 14; Sulp. Sev. dial. 1, 10, 1

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *fghijno* (*inde ab* 11: ad), *prtxyz*

---

8 exoccupatis] ex hoc occupatis H_1 exhoccupatis *m*; H_2; *334* occupatis *Y* | delinquentes H_3^1 derelinquentes μ_2; H_2 | oboedientes *δ* | iubentis] iuuentutis *X* | secuntur *BG*$_{2.3}$; *175*; *VM*, *alii* sequantur *SW*; H_2; *Y*; *I* **9** uelud *W* uelut *gi* | praedicta] et praedicta *S* praedicti *Y*; *F* predictae *δ* praedicata $\mu_{(1.2)}$; H_2 | magistri praedicta *tr.* H_3 | predicata . . . iussione H_2 | magistri] magistri regulae *V* | et perfecta—incumbit (10) *deest in δ* | opera] operatio *D*; $H_{1.3}^1$; *446*; *v*; I^2 | uelocitatem *V*; H_1 | ambe A | communiter *om. 444, 257, 47*; *E*, *eras. in 446* | explicentur *X*; $\mu_{(1-3)}$; $H_{1.3}^1$; j^1 expleantur *g* **10** quibus] quibus uero $\mu_{(1-3)}$ | gradiendi] gradientibus A^1 *(corr.* A^1*) 442, 444, 257, 47*, *m* gradienti *i* ambulandi $\mu_{(1-3)}$ | incumbet *W* **11** unde et *B*; *I* | angustum iter H_3^1 (uiam H_3^4) | dominus] et dominus *B*; *I* | angustam uiam est quo H_1 **12** ut] et *î*; E^2 | suis *om. X* | et *pr.*] aut H_{1-3} uel *j* | uoluptatibus] uoluntatibus μ_3; *OVS*; *orz* uoluptatibus suis (suis *eras.*) *C* et uoluptatibus *om. x* | sed] et H_2 | alieno] sub alieno H_1 ** alieno H_3 | *ante* alieno iudicio] alieno sermone *O*° (*mg*) *W* | in] et in *i* | in ceonobiis—desiderant *om.* S^1 | cenubiis T^1 coenobio *δ* | desiderent *J*; *ghinx* desiderantes *X* **13** hii] A^1T; *175X*; $\mu_{(1.2)}$; OV^1SMW; $H_{1.3}Y$ hi $A^{pc}BCDG_{1-4}$; μ_3 hic H_2 | qua]

dicit: *Non ueni facere uoluntatem meam, sed eius, qui misit me.*

14 Sed haec ipsa oboedientia tunc acceptauilis erit deo et dulcis hominibus, si, quod iubetur, non trepide, non tarde, non tepide aut cum murmurio uel cum responso nolentis efficiatur,

15 quia oboedientia, quae maioribus praebetur, deo exhibetur; ipse enim dixit: *Qui uos audit, me audit.*

16 Et cum bono animo a discipulis praeueri oportet, quia *hilarem datorem diligit deus.*

17 Nam cum malo animo si oboedit discipulus et non solum ore, sed etiam in corde si murmurauerit,

---

15 Luc. 10, 16 **16** II Cor. 9, 7

---

14 trepide—tepide, *cf* Aug. cons. euang. 1, 8, 13; Cassian. conl. 23, 7, 2 **16** cum bono animo—hilarem, *cf.* eccli. 35, 10—11

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* 15); H_{1-3} *Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *fghijnoprtxyz*

---

in qua *S* quae $\mu_{(1-3)}$; *M*; *Ye*; *bc*; x^2y^1 | uoluntatem meam facere H_3 sed uoluntatem eius H_1 | misit me] me misit *tr.* $\mu_{(1-3)}$; *W*; *446*; *n* me misit (misit me *tr.* H_1) patris *S*; H_1; E^2 **14** acceptauilis] *A*; H_2 -bilis *aBCT*, *cett.* | dulces V^1 | hominibus] omnibus $H_3{}^1$ | quod] quid *W* | iubentur H_4; g^1 | trepide D^1 (r *eras.*) | non trepide non tarde non tepide] non tepide non tarde non trepide *tr. T*; *Y*; *c* non trepide non tepide non tarde *tr.* $\mu_{(1-3)}$; *S* non tarde non tepide *om.* H_4; j^1 non tepide non tarde *ras.* D^2, *om.* *δ*; H_2, *alii aliter* | aut] uel $\mu_{(1-3)}$ | cum *om. X* | murmurio] murrio A^1 (mu *s. l.* A^2) murmorio B^2T^1; *VSM*^{1} murmure (murmurie B^1) $G_2{}^{pc}$; *î*; $H_3{}^4$; *334*; *EFJP*^{2}; hj^2*txyz* | cum *alt.*] *om. T*; H_2 | responso] responsione (-nem V^1) *V*; *δ*; H_{1-4}; *gt supra* responso: ne *add.* O^3 | nolentes *V*; H_1; *P* | efficiantur H_1 **15** exhibetur] exibitur *X*; *S* datur $\mu_{(1-3)}$ | ipse enim dixit] sicut dicit dominus doctoribus nostris $\mu_{(1-3)}$ **16** a *om. X*; S^1; H_{1-3}; *v*; *p* | praeberi a discipulis *tr. O* | praeueri] *A*; *175*^{1}, *442*; H_3 praeberi *aBCT*; *OV* prebere *SW*; *E* oboedire *334* praebere oboedientiam H_1 | helarem V^1 | deus *om.* T^1, *add.* T^3 **17** cum] si cum $\mu_{1.3}$; H_1; *v* | malo] bono T^1 (malo T^3 *s. l.*) | animo *om.* E^1 | si *om.* $\mu_{(1-3)}$; H_1 | oboediat *Cσ*; $H_3{}^4$; *v*; *J*; *ghjxz* oboediuit *W* | et] si $\mu_{(1.2)}$ ut *W*, *om.* μ_3; *p* | ore] nobis de ore $\mu_{(1.2)}$ horem *R* | sed] uerum *D*; *LP*; *R*; *ix* | etiam] et *a*; $\mu_{(2.3)}$, *om.* μ_1 | in corde] deo (de eo μ_2) de corde $\mu_{(1-3)}$ | si *om.* H_1 *Y*; v^1 | in *eras. j* | murmurauerit] inproperat quod malo

18 etiamsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit deo,
qui cor eius respicit murmurantem
19 et pro tali facto nullam consequitur gratiam, immo poenam
murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit.

VI. De taciturnitate

1 Faciamus, quod ait propheta: *Dixi: custodiam uias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, obmutui et humiliatus sum et silui a bonis.*
2 Hic ostendit propheta si a bonis eloquiis interdum propter taciturnitatem debere tacere⟨t⟩, quanto magis a malis uerbis propter poenam peccati debet cessari.

VI 1 psalm. 38, 2–3

V 19 *cf.* I Cor. 10, 10

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_1 (*deest cap.* VI) $\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; δ (*inde ab* VI 1: posui), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *d* (*inde ab cap.* VI), *fghijn oprtxyz*

---

animo facit $\mu_{(1-3)}$ **18** etiamsi] et si *a*; *M*; *Y*; *bc*; *EFJPQ*; *hijnoprtxy* et nisi *H*$_3$ et quamuis $\mu_{(1-3)}$ | implet *Y*; *Q*^{2} | iussionem (abbatis *add. E*)] quod ei fuerit imperatum $\mu_{(1-3)}$ | eius] *ABCσTDG*$_2^1$.$_3$; $\mu_{(1-3)}$; *OVSM*^{1}*W*; *H*$_{1-3}^1$ (*eras.*); *L*^{1}*P*; *gi, om. aσ*; *175 KmX*; *î*; *Y*; *334*; *Rvbc*; *FIJQ, cett.* | respicit] inspicit *H*$_1$ | murmurantem (murmor- *TVS*) *ABCσT*^{1}*D*; $\mu_{(1-3)}$; *OVSM*^{1}*W*; *H*$_{1-3}^1$*e*; *L* murmurans *G*$_1$ murmurantis *aT*^{3}*G*$_{2-4}$; *175 KmX*; *H*$_2$; *î*; *H*$_3^4$*Y*; *334, 446*; *Rvbc*; *EFIJPQ*; *fghijnoprtxyz* **19** *aliter in* $\mu_{(1-3)}$ | factum *V*^{1} | consequatur *O* sequitur *X* | gratia *175*; *R* | penarum *H*$_{2.3}^1$ | murmuranteum *B*^{1} murmorantium *T*^{1}; *V* murmorancium *S* murmurantis *Q*

VI tit. de taceturnitate *OV*^{1} | de taciturnitate qualis sit *H*$_4$ **1** quod] que *H*$_1$; *Q* | profeta *O* | in linguam meam *V*; *H*$_{1.2}$ | ommutui *Km*; *Y*; *446*; *IJQ*; *no* | humiliatus sum nimis $\mu_{(2.3)}$ **2** hic] hoc est $\mu_{(2)}$ hoc μ_3 | propter] pro *V* | interdum propter (pro *V*) taciturnitatem debet tacere (monachus *add. H*$_{1.4}$) *T*^{1}*D*; δ; *O*^{1}*VW*; *H*$_{1-4}$*e*; *f* interdum propter taciturnitatem debere tacere *ABC*^{2} (taceri *C*^{1}) *σ*; *175 KX*; *c*^{1} interdum propter taciturnitatem debet taceri *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *m*; *O*^{5}*S*; *H*$_3^4$; *v*; *LIJ*; *dghjtx yz* propter taciturnitatem debet (homo *add. E*) interdum tacere *Y*; *446*; *R*; *E*; *i* propter taciturnitatem debet interdum (interdum debet *opr*) taceri $\mu_{(2.3)}$; *M*; *334*; *b*; *FPQ*; *nopr* debere⟨t⟩ tacere *correxi* | a malis] malis *E* de malis *X* | debet cessari *om. i* |

3 Ergo quamuis de bonis et sanctis et aedificationum eloquiis perfectis discipulis propter taciturnitatis grauitatem rara loquendi concedatur licentia,
4 quia scriptum est: *In multiloquio non effugies peccatum;*
5 et alibi: *Mors et uita in manibus linguae.*
6 Nam loqui et docere magistrum condecet, tacere et audire discipulum conuenit.
7 Et ideo si qua requirenda sunt a priore, cum omni humilitate et subiectione reuerentiae requirantur.
8 Scurilitates uero uel uerba otiosa et risum mouentia aeterna clusura in omnibus locis damnamus et ad talia eloquia discipulum aperire os non permittimus.

---

4 prov. 10, 19 5 prov. 18, 21

VI 3 taciturnitatis grauitatem, *cf.* Cassian. inst. 11, 4 6 *cf.* Aug. serm. 211, 5 7 humilitate et subiectione, *cf.* Cassian. inst. 4, 2

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [$\mu_{2.3}$]; *OVSNW*; *δ* (*desunt* §§ 6 *et* 7, *usque ad* 8), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

cessare *D*; *δ*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *c*; *E* 3 de bonis *om.* *H*$_2$; *L*^{1} | sanctis] de sanctis *W* | et *alt.*] *om.* *OW*; *δ*; *H*$_{1-4}$*e*; *PQ*; *gi*^{1}*n* | aedificationum] sanctae aedificationis *H*$_4$ | et perfectis *i* perfectis tamen *j*^{1} | taciturnitatem grauitatis *H*$_1$*e* | rara] raro *H*$_{1-4}$ | conceditur *H*$_1$ concedantur *g*^{1} | licentiam *V*^{1}; *H*$_{1-3}$; *R*; *I*^{1} 4 multiloquium (multol- *V*; *R*) *V*^{1}; *e*; *R* | effugis *S*; *e* effugitur $\mu_{(2.3)}$ effugietur *D*^{1}(?); *H*$_4$ effigies *x*^{1} 5 alibi] aliui *B* alibi dicitur *S* alibi dicit *G*$_4$; *H*$_{1-3}$ (*eras.*) *e* | ideo $\mu_{(2.3)}$ | manibus] manum *H*$_1$ manu *H*$_3$^{1}; *R* 6 nam] nam et *O* | magistro *X*; *V*; *Q* | condecet] condocet *D*^{1} concedet μ_2; *H*$_3$^{4}; *E* decet *H*$_{1-3}$^{1} conuenit *X*; *j* | discipulo *αT*^{3} *(s.l.)* *G*$_{1-4}$; *X*; μ_3; *ĩ*; *H*$_{1.3}$^{4} *Y*; *334, 446*; *v*; *EFJPQ*; *ghijnoprtxyz* discipulos *d* | conuenit] condecet *j* 7 cum omni humilitate et subiectione reuerentiae (*om.* *L*^{1}) requirantur] cum (cum modo *α*; *M*^{1}; *e* quomodo *H*$_{1.2}$) summa (in summa [-mo *H*$_2$^{1}] *α*; *M*^{1}; *H*$_{1.2.4}$*e* consumma *S*^{1}) reuerentia (requiruntur *add.* *H*$_1$ requirantur *S*^{mp} *in mg*) ne (non *H*$_1$) uideatur plus loqui quam expedit *α*; *OVSM*; *W H*$_{1.2.4}$ *(H*$_4$ *desinit post* reuerentia) *e* cum omni humilitate (-ti *R*) et subiectione reuerentiae (*H*$_3$^{4}, *om.* *X*; *v*^{1}; *P*; *i*^{1}) requirantur ne (non *i*) uideatur plus loqui quam expedit *D*; *KmX* (-diat); *H*$_3$; *Rvc*; *JP*; *dfijnx* cum omni humilitate et summa reuerentia requirantur ne uideatur plus loqui quam expedit *b*; *I*; *alii aliter* | reuerentiae] reuerentia *T*^{1} et reuerentia *J*, *om.* *G*$_3$; *LP* 8 scurilitates] *A* (*ex* scurilitas) *CD*; *175*^{1}; *V*^{1} *M*^{1} *W* scurrilitates *A*^{2} *BT*^{3}*G*$_{1-4}$; *OV*^{2} *M*^{2}; *H*$_{2.3}$ scur-(r)ilitatis *T*^{1}; *S*; *H*$_1$; *R*; *I* | uel] et *G*$_4$^{1}; *S*; *I* | et] uel *V*; *I* aut *ĩ*; *v*, *om.* *W* | uerba *om.* *H*$_2$ |

VII. De humilitate

1 Clamat nobis scriptura diuina, fratres, dicens: *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur.*
2 Cum haec ergo dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiae;
3 quod se cauere propheta indicat dicens: *Domine, non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei; neque ambulabi in magnis neque in mirabilibus super me.*
4 Sed quid, *si non humiliter sentiebam, si exaltaui animam meam, sicut ablactatum super matrem suam ita retribuis in anima mea?*
5 Unde, fratres, si summae humilitatis uolumus culmen ad-

VII 1 Luc. 14, 11; 18, 14, *cf.* Matth. 23, 12 **3–4** psalm. 130, 1–2

VII 5 si–peruenire, *cf.* Rufin. hist. mon. 31

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_1 (*inde ab* VII, 1), $\mu_{2.3}$]; *OVSMW*; *î*; H_{1-3} *Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

risu *m*; M^1; $H_{1-3}{}^1$; *IQ* | clusura AB^1CD^1; *175*; μ_2; *OV*; *334*; *R*; *E*; *x* clausura *aσTG*$_{1-4}$; *S*, *cett.* | in *om.* H_2 | in omnibus locis *om.* $\mu_{(2.3)}$ | damus $H_3{}^1$ | ad] a S^2M | ad talia eloquia] ad tale (talem *446*; H_3; *R*; L^1) eloquium *M*; *δî*; $H_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *LEFIJQ*; *dfghijnprtxyz* ante eloquium H_2 | discipulis $H_3{}^4$; *Q* | permittemus V^1

VII tit. de humilitatem V^1; H_1 de humilitate seruanda *O* **1** diuina *om.* S^1 | fratres $\overline{\text{kmi}}$ H_1 | et–exaltabitur *om.* *b*; *I* | qui *alt.*] omnis qui $\mu_{(2.3)}$ | humiliauerit μ_1 **2** haec *om.* μ_2; *V* | ergo haec *tr.* *W*; *gx* | dicitur H_1 | exultationem x^1 | superuiae *C* (*corr.* C^1); μ_2; $H_{1.3}$ **3** se] sic H_2 | cabere H_{1-3} | profeta *O* | indecat *V* | mei neque] et item repetit neque μ_1 | ambulabi] *A*; $H_{1.3}$ ambulaui *aB*, *cett.* **4** sed quid *om.* *σ*; VS^1 | si *alt.*] sed *175*; $\mu_{(1.3)}$; *OVS*^{1}*W*; *î*; $H_3{}^4$*Ye*; *334*; *vc*^{1}; L^1FJP; *dfgijnt* | exaltauit *d* | ablactatum] ablactum μ_1; *z* ablactatus G_1; *175 KmX*; *OV*; H_{1-4}*e*; *334*; *446*, *Rvc*; *LJQ*^{2}; *gnpt* ablactatum est *D*; *W*; *fh* ablactum est S^1 qui ablactatus est a lacte *î* ablactatus sum *b* | matrem suam] matre sua (*textus Vulgatae*) G_{1-4}; *175 KmX*; μ_3; VS^{pc}; *î*; *446*; *c*; *FPQ*^{1}; *ghj*^{1}*txy*^{2} | retribuis] *ABT*^{1}*D*^{1}; *175, 179, 442, m*; *f* retribues *aCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *KX*; $\mu_{(1.2)}$; *OS*^{2}*W*; $H_{1-3}{}^1$*Y*; *334, 446*; *Rvbc*; L^1*EFIPQ*; *ghij*^{1}*oprtxz* retributio D^3; μ_3; *VS*^{1}*M*; *î*; $H_3{}^4$*e*; *J*; *dj*^{2}*ny* tribuis *f* | in *om.* *do* | animam meam *CσTD*^{1}; *175, 179, 442, m*; $\mu_{(1-3)}$; *OVMW*; *î*; H_{1-3}*Y*; *Rvbc*; *LEPQ*; *fghij*^{1}*noprtxyz* **5** adtingere *AB*; *VS* attingere *aC*; *O* | ad *pr.*] *om.* T^1;

tingere et ad exaltationem illam caelestem, ad quam per praesentis uitae humilitatem ascenditur, uolumus uelociter peruenire,

6 actibus nostris ascendentibus scala illa erigenda est, quae in somnio Iacob apparuit, per quam ei descendentes et ascendentes angeli monstrabantur.

7 Non aliud sine dubio descensus ille et ascensus a nobis intellegitur nisi exaltatione descendere et humilitate ascendere.

8 Scala uero ipsa erecta nostra est uita in saeculo, quae humiliato corde a domino erigatur ad caelum.

9 Latera enim eius scalae dicimus nostrum esse corpus et animam, in qua latera diuersos gradus humilitatis uel disciplinae euocatio diuina ascendendo inseruit.

6—9 scala illa, *cf.* gen. 28, 12, *unde* Hier. epist. 98, 3: Iacob scalam cernit in somnis; Basil. in psalm. 1, 4 **9** gradus—ascendendo, *cf.* Cassian. conl. 14, 2; inst. 11, 10, 3

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ra* (*inde ab* 9: in que latera), *vbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

X | ad quam] at quem *H*$_2$ | per *om. W*; *H*$_{1-4}$*e*, *eras. P* | praesentem *V*^{1} | humilitate *W*; *H*$_{2.4}$*e* **6** ascendentibus nostris *tr. O* | ascendimus *X* | quae] quae erecta in caelum $\mu_{(1-3)}$ | somnio] *A*^{pc} (i *s. l.*) *BCσT*; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *OM*; *H*$_{1-3}$^{1}; *446*; *c*; *EF*; *io*^{2}*pry* somnium *V* somno *A*^{1}*DG*$_{1-4}$; *257, 47*; *SW*; *i*; *Ye*; *334*; *Rvb*; *L*^{1}*JPQ*^{1}; *dfghjno*^{1}*txz* somnis *IQ*^{2} | quam] quem *H*$_2$ | ei] illi *T*^{3}*G*$_{1.2}^{1}_{.4}$; *S* | discendentes *T*^{1}*O*^{1} (desc- *O*^{5}) *W* | ascendentes et descendentes *tr. V*; *Q* | et ascendentes *om. H*$_2$; *R* | monstrabatur *H*$_1$ **7** aliut *175, 179, X*; *H*$_{1-3}$ | discensus *B*^{1}*TG*$_1$^{1}; $\mu_{(2.3^1)}$; *O*^{1} (desc—*O*^{5}) *SW*; *R* descensus et ascensus ille *tr. OV* | intelligitur μ_1; *O*^{5}; *H*$_{1-3}$*Y*; *334*; *b* | exaltationem *T*^{1}; $\mu_{(1-3)}$; *V*; *H*$_1$; *L*^{1}*E*; *io* | discendere μ_2; *O*^{1} (desc- *O*^{5}) *W* | humilitatem *V*; *H*$_{1.2}$; *E*; *d* | et humilitate ascendere *om. L*; *y*^{1} | humilitate ascendere] ascendi *x* ascendere humilitatem ostendit $\mu_{(1-3)}$ **8** ipsa] illa *X* | erecta] recte *S*^{1} erepta *X* | quae] quo *B* | humiliata *X*; *S*^{1} humilito *H*$_3$^{1} humiliat *M*^{1} | corde—erigatur] corde et capite suo in praesenti hoc tempore exaltatum a domino mortis exitum erigat ad caelum $\mu_{(1-3)}$ | a] ut a *VS*^{1}*M* | a domino *om. R* | erigatur] *ABC*^{1}*σ*; *OVSM*^{1}; *L*; *f* erigat $\mu_{(1-3)}$ erigimur *J* erigitur *αTC*^{2}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX, cett.* | ad] in *H*$_1$; *I* **9** enim] uero *i*; *f, om. G*$_4$; *b* | eius] eiusdem *D*^{3}*G*$_{2.4}$; *179, 444, 257, 47, mX*; *S*^{1}; *i*; *v*; *t* huius *d, om. H*$_3$; *Q*^{1} | dicimus] certissime credimus $\mu_{(1-3)}$ | anima $\mu_{(1.2)}$; *H*$_3$^{1}*e*; *R* late ** ra *O* (te *eras. esse vidit B. Giorgi*) | qua] quae *αT*^{3}*D*^{mp}*G*$_{1-3}$; *179 m*; *334*;

10 Primus itaque humilitatis gradus est, si timorem dei sibi ante oculos semper ponens obliuionem omnino fugiat
11 et semper sit memor omnia, quae praecepit deus, ut, qualiter et contemnentes deum gehenna de peccatis incendat, et uita aeterna, quae timentibus deum praeparata est, animo suo semper euolbat.
12 Et custodiens se omni hora a peccatis et uitiis, id est cogita-

---

10 timorem—oculos, *cf.* psalm. 35, 2; Cass. inst. 4, 39, 1 **10–11** *cf.* Cypr. ep. 58, 11

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_2$ (*inde ab* 10); *dfghijnoprtxyz*

---

avbc; *EFJP*; *fghijntxyz* | diuersus *T*^{1}; *175*^{1}; μ_2; *M*^{1}; *H*$_3{}^1$; *I*; *dj* | id est diuersos *H*$_4$ | grados *SW*; *H*$_{1.2}$*e* | disciplina *D*^{1}; *W* | euocatio] seu uocatio *H*$_2$ | ascendendo] *Aσ*; *352*; μ_1; *H*$_{1-4}$; *avc*; *I* ascendendos *BCTD*; *OVSMW*; *L*, *cett.* | inseruit] *rasura fort. 8 litt. in G*$_2$, inserbit *H*$_2$ **10** itaque *om. DG*$_4$; *î*; *I*; *dy*, *eras. j* | est] esto *S*^{1} | sibi] sibi quis *G*$_4$ tibi *H*$_1$ | ponens monachus *334* | obliuionem] oblibionem *175*; μ_1; *H*$_{1-3}$ obliuionem praeceptorum (praecep. dei *î*) *î*; *v* | omnino] omni hora $\mu_{(1-3)}$ | fugat *H*$_2$ refugiat *R* **11** omnia] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; $\mu_{(1.2)}$; *OVS*^{1}*M*^{1}; *H*$_3{}^1$*e*; *R*; *Z*$_2$ omnibus *H*$_{1.2}$ omnium *aT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; μ_3; *S*^{mp}*W*; *334, 446*; *avbc*; *LEFIJPQ*, *cett.*, *om. Y* | praecipit *OW* | ut] *ABCσTD*; *175, 179, 442, m, X*; $\mu_{(1-3)}$; *OVS*^{1} *(eras.) W*; *R*; *EZ*$_2$; *n*, *om. aG*$_{1-4}$; *K*; *M*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *avbc*; *LFIPQ*, *cett. praeter*: et *446*; *J*; *g* | qualiter] quomodo $\mu_{(1-3)}$ | et *ABCσT*; *175*; $\mu_{(1-3)}$ *R*; *fz*^{1}, *om. aDG*$_{1-4}$; *KmX*; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *avbc*, *cett.* | deum] dominum *X*; $\mu_{(1-3)}$, *om. P* | gehenna] *ABCσT*^{1}; *175 Km*; $\mu_{(1-3)}$ gehennam *X*; *OW*; *LZ*$_2$ in gehenna *D*; *H*$_{1-3}{}^1$; *R*; *d* in gehennam *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *X*; *VSM*; *î*; *H*$_3{}^4$*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *L*^{2}*EF* (-nem), *IJPQ*; *g*, *cett.* | gehenna contemnentes dominum *tr.* $\mu_{(1-3)}$ | de peccatis] *ABCσT*^{1}*D*; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$ *OVS*^{1}*W*; *LIZ*$_2$ in peccatis *R* pro peccatis *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *S*^{mp}*M*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *EFJPQ*; *dfg*, *cett.* | incendat] *ABCσ*; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$ incidat *T*^{1}*D*^{2} incidant *334*; *î* incedat *D*^{1}; μ_1; *446*; *R* incedant *L* incedunt *OVS*^{1}*M*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$*e*; *av*; *Z*$_2$ incidunt *a T*^{3}*G*$_{1-4}$; *S*^{mp} *M*^{pc}; *H*$_3$*Y*; *bc*; *FIJPQ*; *dfg*, *cett.* | et] ipsi (ipse *Z*$_2$) quoque *VS*^{1} (*eras.*); *Z*$_2$ | uita aeterna] *ABCT*^{1}*D*^{1}; *175 K*; $\mu_{(1-3)}$; *r* in uitam aeternam *VS*; *Z*$_2$ uitam aeternam *aσT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *mX*; *OMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfg*, *cett.* | quae] quid $\mu_{(2.3)}$ qui μ_1; *H*$_1$ | praeparata est] parata est *a* [*Vindob. 2182*] praeparet $\mu_{(1-3)}$ | euolbat] uoluat *aG*$_{1-3}$; *b* reuoluat *T*^{3}*G*$_4$; μ_1; *OVS*^{1} (re *eras.*) *MW*; *H*$_1$*e*; *334*; *Rav*; *FJPQZ*$_2$; *dgijtxz* reuocat (-et μ_3) $\mu_{(2.3)}$ **12** et *om. aG*$_3$; *î*; *b* | se *om. Q*^{1} | a] et *H*$_2$ | linguae] *ABCσT*; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *R* linguae oculorum

tionum, linguae, manuum, pedum uel uoluntatis propriae, sed et desideria carnis,

13 aestimet se homo de caelis a deo semper respici omni hora et facta sua omni loco ab aspectu diuinitatis uideri et ab angelis omni hora renuntiari,

14 demonstrans nobis hoc propheta, cum in cogitationibus nostris ita deum semper praesentem ostendit dicens: *Scrutans corda et renes deus;*

15 et item: *Dominus nouit cogitationes hominum;*

16 et item dicit: *Intellexisti cogitationes meas a longe;*

17 et: *quia cogitatio hominis confitebitur tibi.*

---

14 psalm. 7, 10 **15** psalm. 93, 11 **16** psalm. 138, 3 **17** psalm. 75, 11

---

13 *cf.* psalm. 13, 2; prov. 15, 3

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

aG$_{1-4}$; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfg, cett.* linguae oculo *D* | manuum *om.* Q^1 | peduum *D*; $\mu_{(1.2)}$; *W*; $H_{1.3}{}^1$ *Y* | uoluntatis] uoluntates D^1; O^1 (-tis O°) V^1 *W*; Q^1 uoluptatis H_3 *Y* uoluptates H_1 *e* uoluntate propria *d* | propriae] proprias O^1 (-riae O°) uariae H_3 (propriae $H_3{}^4$) | sed et] sed H_2 | desideria carnis] $AB^1C\sigma TG_{1-4}$; *175*^{1}; $\mu_{(1-3)}$; *V*; H_2; *c*; *L* desideria carnis amputare festinet B^2D; *KmX*; OS^1 (amp. fest. *eras.*) *MW*; *i*; $H_{1.3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravb*; *EFJPQZ*$_2$; *dfg, cett.* **13** aestimet] extimet $\mu_{(1.2)}$; $H_{1.2}$ existimet H_3; *v*; I^1; j^1 | homo] discipulus $\mu_{(1-3)}$ | deo] domino *W* | respicere VS^1M; Z_2 respicit *R* | a deo semper de caelis respici *tr.* $\mu_{(1-3)}$ | in omni loco S^1W; *i*; *334*; *Rvc*; *IZ*$_2$; *gxz* | uidere μ_3; VM^1; Z_2 | et—renuntiari *om.* Z_2 | *post* angelis: deo *add.* B^2D; *M*; *e*; *334, 446*; *Rav*; L^2; *EFJ*; *dg*^{2}*hijntxz* | omni hora] omnia $\mu_{(2.3)}$ | renuntiare *V*; *e*; *E* nuntiari *I* | renuntiari (*om.* μ_1) cottidie $\mu_{(1-3)}$ **14** demonstrans] $ABTD^1X$; $\mu_{(1-3)}$; OVS^1W; *446*; *Rc*; $L^1Q^1Z_2$ demonstret *r* demonstrante I^1 *(?)* demonstrat $aC\sigma D^2G_{1-4}$; *175 Km*; $S^{mp}M$; *i*; H_{1-3} *Ye*; *334*; *avb*; *EFJP*; *dfg, cett.* | hoc *om.* H_1 | profeta *O* | in *om.* H_2 | uostris C^1 (nostris C^2) uel suis nostris x^1 | ita *om.* *Y*; *EFQ*; *dhi, eras. j* | semper *om.* *Km*; *W*; $H_3{}^1$ | semper esse praesentem $\mu_{(2.3)}$; *M* esse semper per praesentem μ_1 | ostendere H_2 | deum μ_1 **15** et—hominum *om.* *B*; μ_1; *W* | item] iterum *OVSMW*; $H_{1.3}$*e*; *av*; Z_2; *dghj* item dicit $\mu_{(2.3)}$ | *post* hominum: quoniam uanae sunt *add.* *X*; $\mu_{(2.3)}$; *i*; $H_3{}^4$ *Y*; *vbc*; *EFJQ*; *dhinopr* **16** et *om.* $\alpha G_{1.2.4}$; *b, eras. S* | item] iterum OVS^1W; $H_{1.3}{}^1$; *IJZ*$_2$; *dg* | dicit *om.* μ_1 | a longe] de longe μ_1; *W* **17** et] et item D^1 et item dicit $\mu_{(2.3)}$ | et—tibi *om.*

18 Nam ut sollicitus sit circa cogitationes suas peruersas, dicat semper utilis frater in corde suo: *Tunc ero inmaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea.*

19 Uoluntatem uero propriam ita facere prohibemur, cum dicit scriptura nobis: *Et a uoluntatibus tuis auertere.*

20 Et item rogamus deum in oratione, ut fiat illius uoluntas in nobis.

21 Docemur ergo merito nostram non facere uoluntatem, cum cauemus illud, quod dicit scriptura: *Sunt uiae, quae uidentur ab hominibus rectae, quarum finis usque ad profundum inferni demergit;*

22 et cum item pauemus illud, quod de neglegentibus dictum est: *Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in uoluptatibus suis.*

---

18 psalm. 17, 24 **19** eccli. 18, 30 **21** prov. 16, 25 (*cf.* prov. 14, 12 *et* Cassian. conl. 20, 9, 5) *et* Matth. 18, 6 **22** psalm. 13, 1

---

20 fiat—nobis *cf.* Matth. 6, 10 *et* Cypr. domin. Orat. 14

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

μ_1 | quia *om. D* **18** ut] et *R, om. H*$_1$ | circa] aduersus $\mu_{(1-3)}$, *om. B*^{1} *(add. s. l. B*^{1}*)* | suas] cordis sui $\mu_{(1-3)}$ | dicat sibi $\mu_{(2.3)}$ | suo] hoc $\mu_{(1-3)}$ | inmaculatus ero *tr. S*; *Z*$_2$ | coram eo] cum eo *334*; *j*^{2} | si] et *X* | obseruabo *X* | me *om. H*$_3^1$, *add. H*$_3^4$ | ab iniquitatem meam *V*^{2}; *H*$_1$ | mea] me *i* **19** uoluptatem *H*$_1$ | uoluntate . . . propria μ_1 | uero] enim *G*$_3$, *om. FZ*$_2$ ergo *b* | facere] praesente domino facere $\mu_{(1-3)}$ | pro(h)ibemus *H*$_{1.2}$; *I* prohibimur *S*^{1} | dicat *Cσ*; *I*^{1} | et *eras. in H*$_3$ | uoluntatibus] uoluptatibus *179m*; *H*$_{1.3}$*e*; *Q*^{1} | uoluntate tua μ_1 | tuis *om. R* | auertere] auerte *T*^{1} (re *add. T*^{1}) *G*$_{2.3}$; *OVS*^{1}*MW*; *JZ*$_2$; *fr* **20** et *om. aG*$_{1.2}^1$*.*$_4$; *b, eras. c* | item] iterum μ_1; *S*^{1}*W*; *H*$_3^1$; *Z*$_2$; *g* | rogemus *CD*^{2}; *H*$_3^1$*e*; *R*; *IJQ*; *dghijnopr* | deum] dominum *G*$_3$; *X*; $\mu_{(1-3)}$; *H*$_3$ | in oratione] in orationem μ_1; *VM*^{1}; *H*$_{1.3}$; *R*, *Z*$_2$, *om. G*$_3$ | *post* oratione: dominica *add.* $\mu_{(1-3)}$ | illius *om. H*$_3^1$ | uoluntas illius *tr. G*$_{2.3}$; *257X*; *i*; *H*$_3^4$; *b*; *FQ* **21** docemus *H*$_1$ | merita *H*$_1$; *R* | caueamus *G*$_{3.4}^1$; *IQ* caberemus *H*$_1$ cauemur *V* abemus *H*$_2$ | scriptura] sancta scriptura *a G*$_{1-4}$; *X*; $\mu_{(1-3)}$ *OVS*^{2}*MW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *avbc*; *LFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz* | uidentur] putantur $\mu_{(2.3)}$; *OS*^{1}*MW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *EFIJQZ*$_2$; *dghjnoprxy* | ab] *om.* σ; *175 Km*; μ_1; χ | hominibus] omnibus *b*; *I*; *i* | usque ad] ad *W*; *H*$_1$ | dimergit *aTG*$_{2-4}$; μ_3; *H*$_2$*e*; *b*; *z* di(e)mergitur *W*; *H*$_{1.3}$ **22** cum item] item ut *X* item *G*^{1} | item] idem *H*$_{1.2}$ |

23 In desideriis uero carnis ita nobis deum credamus semper esse praesentem, cum dicit propheta domino: *Ante te est omne desiderium meum.*

24 Cauendum ergo ideo malum desiderium, quia mors secus introitum dilectationis posita est.

25 Unde scriptura praecepit dicens: *Post concupiscentias tuas non eas.*

26 Ergo si *oculi domini speculantur bonos et malos*

27 et *dominus de caelo semper respicit super filios hominum, ut uideat, si est intellegens aut requirens deum,*

28 et si ab angelis nobis deputatis cotidie die noctuque domino factorum nostrorum opera nuntiantur,

---

23 psalm. 37, 10 **25** eccli. 18, 30 **26** prov. 15, 3 **27** psalm. 13, 2

---

24 mors—posita est, *cf.* Act. S. Sebast. 14 (PL XVII 1027)

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

pauemus] cauemus *B*^{2}*T*^{3}*DG*$_2$^{2}; *m*; μ_3; *OS*^{1}*MW*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *446*; *avc*; *L*^{2}*EFJPZ*$_2$; *dfg hijnoprtyz* caueamus *X*; *V*; *H*$_1$; *b*; *IQ* | de *om.* μ_2; *H*$_2$*Y*; *y*^{1}*z*^{1} | negligentibus *S*^{1}; *î*; *v*; *n* | dictum] scriptum *O* | abominabiles *A*^{1} (u *supra* b *A*^{2}) *G*$_3$; *175*; *VM*; *H*$_3$, *alii* abhominabiles *BCTDG*$_{1.2.4}$; *X*; μ_3; *OSW*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334, 446* | uoluptatibus] uoluntatibus *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *OVS*^{1}*W*; *334, 446*; *Rvbc*^{2}; *EJPZ*$_2$; *dghij*^{1}*oprxz* **23** ita—credamus *om.* μ_3 | nobis *om. e*; *F, eras. Q* | credimus $\mu_{(1.2)}$ | semper credamus *tr. FJ*; *dh* | cum] nam cum *H*$_2$ | dicat *I* | profeta *O* | domino] domine $\mu_{(2.3)}$; *V*; *H*$_1$; *JZ*$_2$; *dfgh*^{3}*n, om. i* | ante] et ante $\mu_{(1.2)}$ | est *om.* $\mu_{(2.3)}$ | omnem μ_1; *V*; *H*$_1$; *R* | *post* meum: deus *add. H*$_3$ **24** cauendum—posita est *om. j*^{1} | cauendum ergo ideo (ergo *del. a, nullo codice teste*; *post* ideo: est *add. a, pro* ergo: uero $\mu_{(2.3)}$)] cauendum ergo est ideo (ideo est *tr. g*) *G*$_3$; *H*$_3$; *Z*$_2$; *fg* cauendum est ergo ideo *T*^{3}*G*$_{1.2.4}$; *m*; *SW*; *H*$_1$*Ye*; *334*; *v*; *I*; *hi* cauendum itaque est *b* | desiderium meum *Z*$_2$ | dilectationis] *AT*; *175 KX*; *O*; *L*^{1} delect- *aBC σT*^{3}, *cett.* | est *om. V* **25** praecepit] *A*^{1}*BDG*$_1$^{1}; $\mu_{(1.2)}$; *VS*^{1}*M*; *H*$_{1.2}$*e*; *Ra*; *L*^{1}; *fy*^{1} praecipit *Cσ TG*$_{2-4}$; *175 KmX*; μ_3; *OW, cett.* | concupiscentias tuas] cogitationes malas *H*$_1$ **26** bonus et malus *V*^{1} malos et bonos *tr. Y*; *334*; *EF*; *jx* **27** et—caelo *om. H*$_2$ | dominus *om.* μ_1 | de caelis *H*$_3$^{1} | semper *om.* μ_1; *H*$_1$ | respicit] respexit *T* prospescit *H*$_1$ **28** et si—nuntiantur *om.* μ_1 | deputatis angelis nostris $\mu_{(2.3)}$ | nobis *om. T*; *R* | deputatur *H*$_2$ | cotidie *ACT*; μ_3; *OV* cottidie *BDG*$_{1-4}$; $\mu_{(2)}$; *SM* quod *H*$_2$, *om. H*$_3$*W* | factorum nostrorum (nrom *A*^{1})

29 cauendum est ergo omni hora, fratres, sicut dicit in psalmo propheta, ne nos *declinantes in malo et inutiles factos* aliqua hora aspiciat deus

30 et parcendo nobis in hoc tempore, quia pius est et expectat nos conuerti in melius, ne dicat nobis in futuro: *Haec fecisti et tacui.*

31 Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans uoluntatem desideria sua non delectetur implere,

32 sed uocem illam domini factis imitetur dicentis: *Non ueni facere uoluntatem meam, sed eius, qui me misit.*

33 Item dicit scriptura: Uoluptas habet poenam et necessitas parit coronam.

---

30 psalm. 49, 21 **32** Ioh. 6, 38 (*cf.* Basil. reg. 12 *et* Cassian. conl. 16, 6)

---

29 declinantes—factos, *cf.* psalm. 13, 3 **30** pius, *cf.* Iudith 7, 20; eccli. 2, 13 **33** uoluptas—coronam *ex* Act. SS. Agapes, Chioniae et Irenes (Act. SS. Apr. 1, 250), *cf.* Optat. 7, 1 p. 160, 5

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; δ (*inde ab* 31), *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

opera (opere $\mu_{(2)}$)] *ABCσT*^{1}*G*$_2{}^{mp}$; *175 KmX*; $\mu_{(2.3)}$; *334*; *R*; *L*^{1} factori nostro opera nostra *αT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446*; *avbc*; *EFIJPQZ*$_2$; *dfg, cett.* | nuntiantur] nuntiatur *H*$_2$ enuntiantur *Ye*; *FP*; *dfhinopr* renuntiantur *H*$_3$; *v* **29** ergo *om. J*; *dz, eras. in D*; *j* ergo nobis *W* | sicut—propheta *om.* μ_1 | in psalmo *om. H*$_1$ in psalmo XIII $\mu_{(2.3)}$ | profeta *O*; *H*$_3$ | declinantes] declinentes *A* inclinantes *M*^{1} | in malo] *ABCσT*^{1}; *175 Km*; $\mu_{(1.2)}$; *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}{}^1$*e*; *446*; *Q*^{1} in malum *αT*^{3}*DG*$_{1-4}$; μ_3; *S*^{mp}*M*; *Y*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJP*; *dfg, cett.* a malo *X* | factus *T*^{1} facto *R* | deus] dominus $\mu_{(1-3)}$, *om. Z*$_2$ **30** et *sec.*] *om. αG*$_{1-4}$; *X*; *VM*^{1}; *Z*$_2$; *r* deus *S* | pius] ipsius μ_2 | expectat] exspectat *OW*; *H*$_{2.3}$ spectat $\mu_{(1-3)}$ | conuerti] cottidie conuerti *S*; *Z*$_2$ | in melius] in melius cottidie *hi* | ne *om.* $\mu_{(1-3)}$; *c*; *nz* | nobis *om. Q* | in futurum *V* in futuro iudicio $\mu_{(1-3)}$ | fecistis *Q* **31** secundus—est] deinde secundum humilitatis gradum in scala caelesti (caeli $\mu_{1.3}$) ascendit discipulus $\mu_{(1-3)}$, *similiter postea* | si] ut *H*$_1$, *om.* δ; *H*$_2$ | quis *deest in* $\mu_{(1-3)}$ | amat *H*$_3{}^1$; *I* amare δ | desideria] et desideria *m*; δ; *W* | delectetur] dilectetur *T*^{1}; *W* delectatur *V*; *b* delectet *334*^{1} debet δ | inplere *T*; *H*$_2$ **32** domini] dominus *C*^{1}, *om. Y*; *R* | facti *H*$_1$ | imititur *(?)O*^{1} imitatur *O*° *W* imitetur *O*^{5} | uoluntatem] uoluptatem *S*^{ac}; *Y* | eius] huius μ_2 | misit me *tr. DG*$_{1-3}$; *257, X*; *V*; *i*; *H*$_{1-3}$*e*; *vb*; *IJQ*; *dhjntxy* **33** item] idem *H*$_1$ et item $\mu_{(2.3)}$ et

34 Tertius humilitatis gradus est, ut quis pro dei amore omni oboedientia se subdat maiori imitans dominum, de quo dicit apostolus: *factus oboediens usque ad mortem.*

35 Quartus humilitatis gradus est, si in ipsa oboedientia duris et contrariis rebus uel etiam quibuslibet inrogatis iniuriis tacite conscientia patientiam amplectatur

36 et sustinens non lassescat uel discedat dicente scriptura: *Qui perseuerauerit usque in finem, hic salbus erit.*

37 Item: *Confortetur cor tuum et sustine dominum.*

38 Et ostendens fidelem pro domino uniuersa, etiam contraria sustinere debere dicit ex persona sufferentium: *Propter te morte adficimur tota die, aestimati sumus ut obes occisionis.*

---

34 Phil. 2, 8 (*cf.* Basil. reg. 65 *et* Cassian. conl. 19, 6, 6) **36** Matth. 10, 22 **37** psalm. 26, 14 **38** psalm. 43, 22; Rom. 8, 36

---

35 quibuslibet—amplectatur, *cf.* Cassian. conl. 16, 26, 2; inst. 4, 39, 2

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$ (*inde ab* 37), *Z*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

iterum μ_1 | scriptura] sancta scriptura *V* scribtura dicit *H*$_3$, *om. W* | uoluptas] uoluntas *X*; $\mu_{(1.3)}$; *OVSMW*; *δ*; *H*$_{2.3}$; *334*; *bc*; *Z*$_2$; *oprxz* | parit] parat μ_2; *V*; *H*$_1$ **34** omni] omne *V*^{1} omnino *W* | oboedientiae *OMW* | maiori] maioribus *D* | dominum] deum *O*; *H*$_{2.3}$^{1}; *L*^{1} | factus] factus est $\mu_{(1.2)}$; *W* | oboediens] oboens *A*^{1} *corr. A*^{mp}, oboediens patri *OS*^{1}*MW* (*s. l.*); *JZ*$_2$; *t* **35** humilitastis *A*^{1} | oboedientia sua *X* | inrogantis *C*^{1} inrogatus *H*$_3$^{1} | tacite] *ABCσ*; $\mu_{(1-3)}$; *OV*^{1} (tacete *OV*^{1}) *W*; *δ*; *H*$_{1.2.4}$; *QZ*$_2$; *opr* tacita *αTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *SM*; *î*; *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJP*; *dfg, cett.* | conscientiam *B*; *OVS*^{1}; *δ*; *H*$_1$; *Z*$_2$; *opr* conscientie *H*$_2$^{1} | patientiam *om. αB*; *OVS*^{1} *(add. supra ras. S*^{mp}*) MW*; *δ*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *av*; *EIZ*$_2$; *dgoprt* | conscientia patientiam] patientiae constantiam $\mu_{(1-3)}$ | amplectamur μ_1 **36** et] ut *δ*, *om. O* | lassiscat *M*^{1}*W*; *Z*$_2$ lasiscat *OS* lasescat *G*$_1$; *F*^{1}; *gni* lascescat *H*$_{1.3}$; *b*; *d* lacescat *e*; *z*^{1} | perseuerat *V*^{1} | hic *om. L*^{1} | salbus] *A*; *H*$_{1.2}$ saluus *αBCT*, *cett.* **37** item] et item $\mu_{(1-3)}$; *δ*; *P* | confitetur *i* **38** fidelem] fidem *H*$_{1-4}$ fideles *gh*^{3} | domino—igne (40) *om. i* | etiam] iam *H*$_2$, *om. 334* | etiam uniuersa contraria *tr. O* | dicit] dicit propheta $\mu_{(1-3)}$; *W* dicit enim *G*$_3$ | dicit—sufferentium] per sufferentium dicit propheta personas $\mu_{(1-3)}$ | propter] quoniam propter *V* | morte] morti *D*; $\mu_{(1.2)}$; *V*; *H*$_{2.3}$^{4}; *f* | adficimur] *ABT*^{1}*G*$_2$; $\mu_{(1.2)}$; *OS*; *Z*$_2$ affic- *αCD*, *cett. praeter*: adficemur *V* efficimur *Z*$_1$ | morte adficimur] mortificamur *δî*; [*Guelferbyt. 4129*] |

39 Et securi de spe retributionis diuinae subsecuntur gaudentes et dicentes: *Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.*

40 Et item alio loco scriptura: *Probasti nos, deus, igne nos examinasti, sicut igne examinatur argentum. Induxisti nos in laqueo, posuisti tribulationes in dorso nostro.*

41 Et ut ostendat sub priore debere nos esse, subsequitur dicens: *Inposuisti homines super capita nostra.*

42 Sed et praeceptum domini in aduersis et iniuriis per patientiam adimplentes, qui percussi in maxillam praebent et aliam, auferenti tunicam dimittunt et pallium, angariati miliario uadunt duo,

---

39 Rom. 8, 37 **40** psalm. 65, 10—11 **41** psalm. 65, 12

---

42 praeceptum domini, *cf.* Matth. 5, 39—41; Luc. 6, 29

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* 41: nostra), *ℓ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$*Z*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

aestimati] extimati $\mu_{(1.2)}$; S^1; $H_{1-3}e$; *R* exaestimati S^2M^1 | obes] *A*; μ_1; $H_{1.2}$ oues *aBC*, *cett. praeter*: ouis *TD*; μ_3; *δ* **39** spe] spem V^1 ispe μ_2 | subsecuntur] subsequuntur *Cσ*; *OMW*; H_3 subsequantur *a*; *δ*; *Ye*; *334*; *EFZ*$_1$; *opr* | et] ac $\mu_{(1-3)}$ | hiis *O* | omnibus his *tr.* μ_3 | nos dilexit *tr.* *W* **40** alio loco] in alio loco $\mu_{(1-3)}$; *VW*; E^1Z_1; *d* | scriptura] scriptura dicit *179*; $\mu_{(1-3)}$; OS^1W; *δℓ*; $H_{1-3}e$; *avb*; Z_2; *ghj*^{1}*x* dicit scriptura *m* ex ipsorum persona dicit $\mu_{(1-3)}$ | nos] nos inquid *aT*$^3G_2{}^{mp}{}_{.3}$; *X*; $H_3{}^4Ye$; *334, 446*; *Rbc*; *EFJQ*; *dfhjntxz* | deus] deus inquid D^3; *M*; L^2PZ_1; *ory* | sicut] sic *C* | igne *alt.*] *om.* *σG*$_{1.2.4}$; μ_1; *V*; *δ*; $H_{1-3}e$; *JP*; *fhiny*, *eras. in S*; *j* igni *W* | argentum] argentur *B*; μ_1 | induxisti] et induxisti *δ*; H_{1-3} | laqueo] *ABCσT*; *V*; $H_{2.3}{}^1$; Z_2 laqueum *aDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *OSMW*; *δℓ*; *334, 446*; $H_3{}^4Ye$; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfg*, *cett.* refrigerio H_1 | tribulationes nostras G_3 | in dorsa nostra *444, 257, 47, m*; *446*; *c*; *I*; *d* in dorsum nostro $H_{1.3}{}^1$ **41** ut *om.* $G_3{}^1$; *g*, *eras. h* | ostendat] ostendens *gh*^{2} ostendat nobis scriptura diuina H_1 | nos—esse] nos sub maiore esse debere $\mu_{(1-3)}$ | sub priorem *V* | debere A^1 (u *supra* b A^2) debet H_2, *om. m* | nos esse debere *tr.* *TDG*$_2$ nos debere esse *L* | nos *om.* $H_{1-3}{}^1$ | homines] hominem *444, 257, 47*; *V*; *334*^{2}; *avbc*; *I*; *d* homine *179* | **42** et] *om.* H_2 ut *P*; *d* | praecepta *D* | domini *om.* $G_3{}^1$ | iniuriis] in iniuriis *aG*$_3$; *V*; *ℓ*; H_3Ye; *334, 446*; *Rc*; L^2FIPZ_1; *fghjnx*^{2}*y* | adimplentis *X*; Z_2 adimplente μ_1 | qui *om. b* | percussi] percussi sunt H_1; E^1 percusserit *179*; *I* percussit O^1 (*vidit B. Giorgi*)

43 cum Paulo apostolo falsos fratres sustinent et maledicentes se benedicent.

44 Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes uel mala a se absconse conmissa per humilem confessionem abbatem non celauerit suum,

45 hortans nos de hac re scriptura dicens: *Reuela ad dominum uiam tuam et spera in eum.*

---

45 psalm. 36, 5

---

43 cum Paulo, *cf.* II Cor. 11, 26 maledicentes—benedicent, *cf.* I Cor. 4, 12 (Luc. 6, 28) **44** omnes—suum, *cf.* Cassian. inst. 4, 39, 2; conl. 2, 10, 1

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* 44), *ĩ*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$*Z*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

S^1*W*; *H*$_2$; *df* percutienti *b* percursi μ_1 | in (*alt.*)] *om.* *G*$_{1.2}$; *I*, *eras. in S* | in maxilla *BC*; *175 Km*; *H*$_1$*Y*; *446*; *avc*; *Q*; *nz* | praebent] praebunt $\mu_{(1.2)}$ praebent illi *H*$_1$*Y*, *fort.* *E*^{1} praebet *W* praebentes *e*; *Z*$_1$ | et (*ante* aliam) *om.* $\mu_{(2.3)}$; *e* | aliam] alium *C*^{1} altera μ_1 | auferente *E* et auferenti *H*$_2$ | auferenti—pallium *om.* *R* | sublate tunice $\mu_{(1-3)}$ | tonicam (-ca *Z*$_2$) *D*; *OVS*^{1}*M*^{1}*W*; *E*; *gipry* | demittunt *O* | palleum *S*^{1}; *H*$_3$; *Z*$_2$ | angariati] angarianti (-te *H*$_3$) *σ*; *H*$_{2.3}$; *b*; *EQZ*$_1$; *j*^{1}*opry* angarizati $\mu_{(2.3)}$; *OVM*; *h*^{1}*ix*^{1} angarizanti *S*^{1} *W*; *Z*$_2$ | miliario] miliario uno *X* miliarium *αG*$_{1-4}$; *S*^{mp}; *b*; *EFZ*$_1$; *fy* | uadunt] uadunt pergere unum *i* | duo] *ABCσTD*; *175 KmX*; $\mu_{(1.2)}$; *334*; *R*; *L*^{1}; *z* et duo *αG*$_{1-4}$; μ_3; *OVSMW*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446*; *avbc*; *EFIJPQZ*$_1$*Z*$_2$; *dfg*, *cett.* **43** cum] et cum *G*$_1$^{pc}; *SM*; *L*^{2}*JZ*$_2$; *av* | apostulo *B*; *OW* | sustinent] *ABCσTD*; *175 Km*; *S*^{1}; *446*; *Rb*; *P*; *x*^{1} sustinent et persecutionem (*ex I Cor. 4, 12*) *ĩ*; *H*$_1$; *334*; *J*; *dh*^{1}*jnz*^{1} sustinent (*eras. in x*) et persecutionem (-nes *X*) sustinent *αG*$_{1-4}$; *X*; *O*^{1}*VS*^{2}*M*; *H*$_2$*Ye*; *c*; *LEFQZ*$_1$*Z*$_2$; *foprtx*^{2}*y* sustinent et persecutionem (-nes *g*) propter iustitiam sustinent (sustinentes *W*, *om.* *h*^{3}) *O*° (propter iustitiam *in fine pag.*), *W*; *gh*^{3} sustinent et persecutionem (propter iustitiam *add.* *i*) patiuntur *H*$_3$; *i* et persecutionem sustinent *I*; *av* sustinent et persecutionem sufferent (sufferunt μ_3) $\mu_{(1-3)}$ | benedicent] *ABCσTDG*$_3$^{1}; *175 KmX*; *OV*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *Ra*; *L*^{1}*IP*; *o*^{1} benedicunt *αG*$_{1.2.4}$; μ_3; *V*^{2}*SM*; *H*$_3$^{4} *Y*; *334*, *446*; *vbc*; *EFJQZ*$_1$*Z*$_2$; *dfghijnprtyz* magis benedicent (-cunt μ_3) $\mu_{(1-3)}$ non maledicent sed magis benedicent *x* **44** corde *M*^{1}; *Z*$_2$ | mala] male *H*$_{1-3}$^{1} mala opera *E* | a *om.* μ_1 | absconsa *D* | conmissa] commissa *OW*, *om.* *M*^{1}; *R* | confessionis *W* confessionem linguae $\mu_{(1-3)}$ | abbatem ... suum *AB*^{1}*C*^{1}*σG*$_{1-4}$; *X*; $\mu_{(1.2)}$; *S*^{mp}; *f* abbati ... suum *T*; *I* abbati ... suo *C*^{2}*D*^{1}; *175 Km*; μ_3;*OS*^{1}*MW*^{1}; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Ravc*; *LEFIJPQZ*$_1$*Z*$_2$; *dg*, *cett. praeter*: abbatis ... suo *V*^{1}; *b*^{1} seniori suae *δ* | celaberint *H*$_2$ **45** hortans] ortans *S* hortatur

46 Et item dicit: *Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius.*

47 Et item propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci et iniustitias meas non operui.*

48 *Dixi: pronuntiabo aduersum me iniustitias meas domino et tu remisisti impietatem cordis mei.*

49 Sextus humilitatis gradus est, si omni uilitate uel extremitate contentus sit monachus et ad omnia, quae sibi iniunguntur, uelut operarium se malum iudicet et indignum

50 dicens sibi cum propheta: *Ad nihilum redactus sum et nesciui; ut iumentum factus sum apud te et ego semper tecum.*

51 Septimus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem et

---

46 psalm. 105, 1; 117, 1 **47–48** psalm. 31, 5 (*secundum Psalterium Romanum*) **50** psalm. 72, 22–23

---

49 omni–indignum, *cf.* Cassian. inst. 4, 39, 2 uelut operarium . . . malum, *cf.* Luc. 17, 10 **51** intimo cordis . . . affectu, *ex* Cassian. conl. 24, 16; inst. 4, 39, 2; 12, 32, 1

ABCσTDG$_{1-3}$*G*$_4$ (*om.* 49 si–51 est); *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$*Z*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

H$_3$^{3}; *334*; *avc*; *JQ*; *ghin* (h)ortat *î*; *H*$_{1.2.3}$^{1} | re *om.* μ_1 | dicens] dicit *D*^{3}; *x* | ad dominum] *A*^{1}*BT*; $\mu_{(1.2)}$; *OW*; *H*$_{1-4}$*e*; *446*; *R*; *Z*$_1$; *z*^{1} dominum *C*^{1}; *E* domino *A*^{2}*C*^{2}*σDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; μ_3; *VSM*; *δχî*; *H*$_3$^{4}*Y*; *334*; *avbc*; *LFIJPQZ*$_2$, *cett.* | et *om.* *H*$_1$ | in eum] in eo *444, 47, m*; *î*; *334*; *vbc*; *IJ*; *dn* **46** bonum est $\mu_{(1-3)}$ | misericordiam *H*$_1$ **47** propheta] profeta *O* propheta dicit (ait *î*) *î*; *P* propheta domino dicit $\mu_{(1-3)}$ | tibi *om.* μ_1 | operui] abscondi *V*; *δχ*; *g* **48** aduersum] aduersus *A*^{ac} (*corr.* *A*^{1}); *175 Km*; $\mu_{(1-3)}$; *M*; *δ*; *446*; *Rbc*; *EFIJZ*$_1$; *dn* | et] et mox $\mu_{(2.3)}$ | impietates *H*$_{3.4}$ | cordis] peccati *S*^{1}*M*; *χ*; *L*^{2}*Z*$_2$; *z* **49** si–est (51) *om.* *G*$_4$ | omni] omne *V*^{1}; *e*; *Q* | uilitate] (h)umilitate *αG*$_3$; *S*^{1}; *446*^{1}; *b*; *I* | uilitatem uel extremitatem *V*^{1} | contentus] contemptus *V*; *δ*; *H*$_1$; *Rb* | monachus *om.* $\mu_{(1-3)}$ | ad *om.* *H*$_3$^{1} | iniunguntur] iniungitur *H*$_1$ praebentur (-buntur μ_1) $\mu_{(1-3)}$ (*ex Cassian. inst. 4, 39, 2*) | malum operarium se *J* | se malum] *AG*$_{1-3}$; *c*; *Q* malum se *tr.* *BCσT*; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *OVS*^{1}*MW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*e*; *334, 446*; *Ravb*; *EFIPZ*$_2$; *dfghioprtyz* | malum et indignum se iudicet *D*; *Y*; *LP*; *jnx* | et] esse *X*, *om.* *C*^{1}; *W*, *del.* *H*$_3$ **50** dicens *B*^{1} (*s. l.*) | sibi *om.* *X*; *H*$_1$, *adras. in D* | profeta *O* (*ita semper*) | nescibi *H*$_{1-3}$ | ut] et μ_2 **51** si] se *V* | se *om.* *V*; *H*$_2$ | inferiorem] humiliorem *G*$_3$^{1} | et uiliorem

uiliorem non solum sua lingua pronuntiet, sed etiam intimo cordis credat affectu

52 humilians se et dicens cum propheta: *Ego autem sum uermis et non homo, obprobrium hominum et abiectio plebis;*

53 *exaltatus sum et humiliatus et confusus.*

54 Et item: *Bonum mihi, quod humiliasti me, ut discam mandata tua.*

55 Octabus humilitatis gradus est, si nihil agat monachus, nisi quod communis monasterii regula uel maiorum cohortantur exempla.

56 Nonus humilitatis gradus est, si linguam ad loquendum prohibeat monachus et taciturnitatem habens usque ad interrogationem non loquatur

---

52 psalm. 21, 7 **53** psalm. 87, 16 **54** psalm. 118, 71, 73

---

55 Cass. inst. 4, 39, 2 **56** usque ad interrogationem, *cf.* Cassian. inst. 4, 39, 2; psalm. 33, 14; Verba Senior., Vitae patr. 7, 32, 3

ABCσTDG$_{1-3}$*G*$_4$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δi*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$ (*usque ad* 54), *Z*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

om. D^1 | intimo] in intimo G_4 ab intimo H_{1-4} ex intimo δ | affectum D; $\mu_{(1.2)}$; W; H_1; R; I; di **52** et *om.* μ_2 | dicens] dicit δ; $H_{1.2}$ | cum propheta *om.* $\mu_{(1-3)}$ | sum] sicut H_1 | obprobrium A^{pc} DTG_{1-4}; VSW obproprium $A^{ac}BC$; O **53** exaltatus sum et humiliatus] exaltatus et humiliatus sum $C\sigma$; H_3; i exaltatus sum et humiliatus sum $\mu_{(2.3)}$; W; g et exaltatus sum (*om.* et humiliatus) μ_1 exaltatus autem sum et humiliatus X; J exaltatus autem et humiliatus sum S^1; Z_2; dh exaltatus autem humiliatus sum OV; e **54** et item *om.* Ye; o^1 et iterum W; H_1; g | et item semper dicat talis frater domino $\mu_{(1-3)}$ | mihi] mihi est H_{1-3} mihi est domine $\mu_{(1-3)}$ | quod] quia T; S^1; δ; Y; Z_2; i | humiasti A^1 (*corr.* A^2) | me] me domine $H_{1.3}{}^1$, *om.* D^1 | discerem g **55** octabus A octauus $aBCTD$, *cett.* | monachus *om.* $\mu_{(1-3)}$ | communes V^1 | monasterii *om.* μ_1 monasterię V^1 | regula monasterii *tr.* T | regulam $H_3{}^1$ | cohortantur] coortantur T co(h)artantur BD; X; μ_3; W (-atur); e; y^1 quo(h)ortantur $H_{1.3}$ | *post* exempla: sicut scriptum est . . . *et sequitur longius addidamentum quoddam 9 linearum in gi* **56** si] ut δ; H_{1-4} | *post* linguam: suam *add.* D | ad loquendo V^1 a loquendo L^1 | monachus *om.* $\mu_{(1-3)}$ | usque inter-

57 monstrante scriptura, quia *in multiloquio non effugitur peccatum*
58 et quia *uir linguosus non dirigitur super terram.*
59 Decimus humilitatis gradus est, si non sit facilis ac promtus in risu, quia scriptum est: *Stultus in risu exaltat uocem suam.*
60 Undecimus humilitatis gradus est, si, cum loquitur monachus, leniter et sine risu humiliter cum grabitate uel pauca uerba et rationauilia loquatur et non sit clamosus in uoce,
61 sicut scriptum est: Sapiens uerbis innotescit paucis.
62 Duodecimus humilitatis gradus est, si non solum corde monachus, sed etiam ipso corpore humilitatem uidentibus se semper indicet,

---

57 prov. 10, 19 **58** psalm. 139, 12 **59** eccli. 21, 23

---

59 non—risu, *cf.* Basil. ad monach. 1, 11; Cassian. inst. 4, 39, 2 **61** sapiens—paucis, *cf.* Enchirid. Sexti Pythagor. 145

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

rogatur Z_2 **57** monstrante] monstrans *b* demonstrantem (-te *h*) nobis *V*; *h* dicente S^1; *δ*; H_{1-4}; Z_2 | in *om.* j^1 | multumloquio *V* multiloquium $H_3{}^1$; *I* | effugitur] *ABC*; *175 KX*; μ_1; *OVS*^{1}*M*^{1}; H_2Y; *c*; Z_2; *fz* effugetur *i* effugies *m*; $\mu_{(2.3)}$; *W*; *av*; *g* effugiet *446* effugietur *aσTDG*$_{1-4}$; *S*^{pc}; *δî*; $H_{1.3.4}e$; *334*; *Rb*; *LEFIJPQ*^{1}; *dhjnoprtxy* **58** dirigitur] digitur A^1 (ri *s. l.* *A*^{mp}) diregitur S^1M; Z_2 dirigetur *D*; *444, 257, 47, X*; $\mu_{(1-3)}$; *W*; *δî*; $H_{1-3}e$; *334*; *Ravbc*; *FIJPQ*^{1}; *dghijnoprtxyz* | super] in *opr* | terra *g* **59** sit] sit monachus *V*, *om. D*; *δ*; $H_3{}^1$ | ac] hac *S*; H_1e; *R*; *I*; *d* nec *b* | promtus] *A*; *175, 444, 257*; $\mu_{(1)}$; H_{1-3}; *E*; *gp*^{1}*y* prontus *X* prumtus *O* prumptus T^1; μ_3; S^1MW; *δ*; *R* promptus *BCD*, *cett.* | risu *pr.*] risum *O*; *446*; *f* | risu *alt.*] risum *B*; *O* | exaltat] exaltauit (-bit H_1) $H_{1.4}$ expectat *i* | suam] suam item dicit uae qui ridetis nunc quia lugebitis et flebitis *VM* **60** si *om. OV* | monachus $\mu_{(1-3)}$ | liniter A^1 leuiter Z_2 | humiliter *om. Y*; *F* | cum grabitate *A* cum grauitate *aBσT*; *OVS*, *cett. praeter*: et cum grauitate (-bitatem H_1) C^1; *444*; *δ*; H_{1-3}; *v*, *om. Y*; *Q* | uerba *om.* O^1 (*add.* O° *mg*); v^1 | rationauilia] *A*; H_1 rationabilia *aBCT*; *OVS*, *cett.* sancta $\mu_{(1-3)}$ | loquitur $\mu_{(2.3)}$ | in *om. X*, *eras. in* G_2 | in uocem *OV* **61** sicut] sed sicut *g*, *om.* $\mu_{(2.3)}$ quia D^3 (*s. l.*); H_3 | sicut scriptum est *om.* H_1 | sapiens] sapiens uir *W* | uerbis] in uerbis $B^1C\sigma$; *O*; *y* | paucis uerbis innotescit $\mu_{(1-3)}$ | notexit H_1 **62** humilitatus *B* | si] si etiam $\mu_{(1-3)}$ |

63 id est in opere dei, in oratorio, in monasterio, in horto, in uia, in agro uel ubicumque sedens, ambulans uel stans inclinato sit semper capite defixis in terram aspectibus;
64 reum se omni hora de peccatis suis aestimans iam se tremendo iudicio repraesentari aestimet
65 dicens sibi in corde semper illud, quod publicanus ille euangelicus fixis in terram oculis dixit: Domine, non sum dignus ego peccator lebare oculos meos ad caelos,
66 et item cum propheta: *Incurbatus sum et humiliatus sum usquequaque.*

---

66 psalm. 37, 7 *et* 9; 118, 107

---

63 inclinato . . . capite, *cf.* Basil. reg. 86 (ad mon. 1, 12) **65** domine—caelos, *cf.* Luc. 18, 13 *et* Matth. 8, 8

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3}]; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$ (*inde ab* 64), *Z*$_2$; *dfghijnoprtxyz*

---

solo $\mu_{(1-3)}$ | corde monachus sed etiam ipso corpore] corde monachus *om.* D^1 corde sed etiam ipso corpore monachus *tr.* *446*; *R* corde sed et (etiam H_3^4) corpore monachus H_3; Q^1 corpore sed (*om.* H_2) et (etiam *δ*; *Y*, *om.* H_1) corde monachus *δ*; $H_{1.2}$ *Ye*; E^2FJ; *hio*^{1}*y* | monachus *om.* $\mu_{(1-3)}$ | ipso *om.* *e*; *P*; *ht* | se] si H_2; *om.* *V*; *v* **63** id est in opere] in omni opere μ_1 | dei *om.* *a*; *OVS*^{1}*MW*; *δî*; H_{1-3}*e*; *bc*; *FIJQZ*$_2$; *dghijnoprtx eras.* *E* | in opere dei *om.* *Y* | oratorio] oratione H_1, *om.* *σ* | orto *CD*; *SM* | in agro *om.* *δ* | sedens—uel *om.* j^1 | ambulans] uel ambulans *P*; *x* | uel (*ante* stans) *om.* B^1; L^1 | sit] *om.* $\mu_{(1-3)}$ | et defixis H_1 | in terra *T*; $\mu_{(1-3)}$; *δ*; $H_{1.3}^1$*e*; *Rvb*; IQ^1Z_2 | **64** omni hora—se *om.* S^1; Z_2 | omni] in μ_1 | de peccatis tuis omni hora *tr.* *opr* | aestimans] exestimans M^1 extimans $H_{1.2}$ extimet μ_1; Z_2 existimans *TDG*$_2{}^{mp}$; *175 Km*; $\mu_{(2.3)}$; *OW*; *δî*; H_3*Ye*; *ab*; *LEFPQ*; *dfghijnoprtxy* | tremende H_1 | iudicio] iudicio dei *D*; *M*; *δ*; H_{1-3}*Ye*; *334, 446*; *avc*; *LEFQ*; *dfhijnrx* iudici *X* | repraesentari] praesentari *M*; H_{1-3}*Ye*; *334, 446*; *bc*; *EFQ*; *gj*^{1}*not* repraesentare *W*; *δ* praestari y^1 | aestimet] exestimet S^1M estimet *O* extimet μ_1; H_2; Z_2 existimet $G_2{}^{mp}$; $\mu_{(2.3)}$; *δ*; $H_{1.3}$*Ye*; *c*; *EJP*; *fn* existimet et *W* **65** sibi in corde *om.* *Y*; *J*; *nt* | in corde suo *X* | illud *om.* μ_1 | puplicanus B^1; *OW* | euangelicus] euangelicis *W*; H_1 -lio *R* euangelicum *b* | publicanus ille euangelicus] publicanus ante templum stans $\mu_{(1-3)}$ | fixus V^1; *i* | in terra *BCσ*; $\mu_{(1-3)}$; V^1; *δ*; H_{1-3}^1*e*; *Rab*; *IQZ*$_2$; *z* | puplicanus peccator H_1 | lebare] *A*; $H_{2.3}$ leuare *aBCTD*; *OVS* | oculus meus V^1 | meos *om.* B^1 | caelos] *ACσTDG*$_3$; *175 KmX*; $\mu_{(2)}$; *OVW*; *î*; *334*; *Ra*; *P*; *fgz* caelum $B^1G_{1.2.4}$; μ_3; *SM*; *δ*; H_{1-3}*Ye*; *446*; *vbc*; *LEFIJQZ*$_2$; *dhij, cett.* **66** item] iterum *î*; $H_{1.3}$; *t* | *post* propheta:

67 Ergo his omnibus humilitatis gradibus ascensis monachus mox ad caritatem dei perueniet illam, quae *perfecta foris mittit timorem,*

68 per quam uniuersa, quae prius non sine formidinem obserbabat, absque ullo labore uelut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire,

69 non iam timore gehennae, sed amore Christi et consuetudine ipsa bona et dilectatione uirtutum.

70 Quae dominus iam in operarium suum mundum a uitiis et peccatis spiritu sancto dignabitur demonstrare.

---

67 I Ioh. 4, 18

67–69 *ex* Cassian. inst. 4, 39, 3 **69** timore gehennae–uirtutum, *cf.* Cassian. conl. 11, 8, 1

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; [μ_{1-3} (*usque ad* VII 70)]; *OVSMW*; δ (*usque ad* VII 70) *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$*Z*$_2$ (*usque ad* VII 70); *dfg hijnoprtxyz*

---

dicat sibi talis discipulus μ_1 | incurbatus] *A*; *179, 442*; μ_2; *M*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$; *Ra*; *I*; *d* incuruatus *aBCT*; *OVS, cett.* | sum *pr. om.* δ; *H*$_{1.3}$; *P*; *n* | sum *alt. om. H*$_2$ **67** his] hiis *O* nobis *H*$_1$ | gradus *V* | gradibus–mox] gradibus a (*om.* μ_1) discipulo perascensis uitae huius in timore dei et mox $\mu_{(1-3)}$ | ascensis] ascendentibus *H*$_2$, *om. D*^{1} | monachus *om. G*$_4$; $\mu_{(1-3)}$ | mox *om.* δ; *H*$_{1-3}$*Y* | dei–illam] illam domini perueniente $\mu_{(1-3)}$ | perueniat *W*; δ | illam] illa *446*; *OV*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *I* ad illam *S*^{1}*MW*; *Z*$_2$; *n* | quae perfecta] quae perfectam *BD*^{1}; *d* quae perfecta karitas *Y* | foris] *ABC*; *175, 179*; $\mu_{(1-3)}$; *O*^{1}*V*; *H*$_{1-3}$^{1}*Y*; *a*; *FZ*$_1$; *forz* foras *aσTDG*$_{1-4}$; *O*° *VSMW, cett.* **68** non *om. D*; μ_2; *H*$_1$; *R*; *Z*$_2$; *n* | sine formidinem] *AB*^{1}*C* sine formidine *aB*^{2}*σTD*; *175*; *OVSMW* | obserbabat *A*; *179*^{1} obseruabat *aBCT*; *OS, cett.* obseruabas $\mu_{(2.3^1)}$ obseruas μ_1 obserua *V* | labore] pabore *H*$_1$ | uelut] uel *S*^{1} | ex consuetudine incipiet *om. S*^{1} (ex consuetudine incipiat *add. S*^{2} *in mg*) | incipiet–consuetudine (69) *om.* δ^1; *R* | Christi–bona] ipsius consuetudinis bonae $\mu_{(1-3)}$ ipsam bonam et dilectionem δ | bona *om. H*$_3$^{1} | et *om. T* | dilectatione] *ACT*^{1}; *OS*^{1}; *LZ*$_2$; *p*^{1} dilectione *W*; δ*i*; *H*$_{1-3}$; *334*; *I* delectatione *aBσT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; $\mu_{(1-3)}$; *VM*; *Ye*; *446*; *Ravbc*; *EFJPQ*; *dfg, cett.* **70** quae] quem *X*; μ_2 quam δ; *Q*^{2} | dominus *om. H*$_1$ | in] *om. B*^{1} per $\mu_{(2.3)}$ pro μ_1 non *j*^{1} | operarium suum mundo *B* operario suo mundum *V*^{1}*M*^{1}; *Y*; *334*; *Q*^{1} operario suo mundo *D*; *avc*; *L*^{1}*EP*; *dghintx* | a peccatis *H*$_3$ | *post* peccatis: operarium suum μ_1 | spiritu sancto] plenum spiritu sancto *H*$_3$ ab spiritu sancto $\mu_{(1-3)}$ | dignauitur μ_2; *H*$_{2.3}$ dignatus est δ

VIII. De officiis diuinis in noctibus

1 Hiemis tempore, id est a kalendas nobembres usque in pascha, iuxta considerationem rationis octaba hora noctis surgendum est,

2 ut modice amplius de media nocte pausetur et iam digesti surgant.

3 Quod uero restat post uigilias, a fratribus, qui psalterii uel lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur.

4 A pascha autem usque ad supradictas nobembres sic temperetur hora, ut uigiliarum agenda paruissimo interuallo, quo fratres ad necessaria naturae exeant, mox matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur.

VIII 2 iam digesti, *cf.* RM 33, 15, 17

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW* (*usque ad* VIII 4); *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$ (*usque ad* VIII 4); *dfghijnoprtxyz*

VIII tit. in *om.* *G*$_4$; *S* **1** hiems *χ* hyemps *H*$_1$ | temporibus *χ* | a *om.* *V*; *b* | kalendas] *A*^{1}*C*^{1}*σ*; *m*; *W*; *Rb*; *L* kł *BD*; *OVS*^{1}*M*; *E* kał *T* kłds *H*$_{1-3}$^{1} kalendis *αC*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 KX*; *S*^{mp}; *î*; *H*$_3$^{4}*Ye*; *334, 446*; *avc*; *FIJQ*, *cett.* | nobembres] *A*^{1}; *H*$_3$^{1} nouembres *BC*^{1}*σ*; *H*$_3$^{2}; *R*; *L* nouembris *C*^{2}*TD*; *O* (nouimbris) *SW*; *î*; *H*$_3$^{2}*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *EIJPQZ*$_1$; *dfhijno*^{2}*prtxyz* nob(u)embribus *αG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *M*; *F*; *go*^{1} nobrs *H*$_1$ noub *V*, *om.* *H*$_2$^{1} (nobembras *add.* *H*$_2$ [*s. l.*]) | in] ad *H*$_3$^{1}; *d* an *i*, *om.* *W* | pasca *O* | iuxta] iusta *H*$_{1.2}$ | octaba (oc:ba *A*^{1}, ta *s. l.* *A*^{2})] *ABD*^{1}; *H*$_{1.3}$; *446*; *R* octabo *H*$_2$ octaua *αCT*; *OVS*, *cett.* | nocturnis *E* **2** ut] et *W* | modico *V* | de media] dimidia *g* | pausetur] pausentur *H*$_3$*Ye*; *v*; *g*^{2}*o*^{1} pausent *o*^{2}*r* pascuntur *i* | etiam *B* | digesti] degesti *T*; *OS*^{1}*W*; *H*$_3$ ut digesti *H*$_1$ degenti *E* **3** a uigiliis *O*^{1} post uigilias *O*° | pslaterii *A*^{1} psaltyrii *O* psalteriis *334* | lectionem *χ*; *H*$_2$ lectione *Ye* | meditatione *OS*^{1}*W*; *E* -em *χ*; *V*^{1} -um *Z*$_1$ | inseruiantur *χi*; *S*^{1} inseruiant *J* seruiatur *V*; *e*; *Z*$_1$ **4** pasca *O*; *H*$_2$ | autem *om.* *E* | ad *om.* *Z*$_1$; *446* | supra dictas] praedictas *î*; *446, 334*; *Rc*; *PZ*$_1$ | nobembres] *A*; nouembres (-is *T*) *BT*; *175 KmX*; *c* kalendas nouembres (-is) *αCσDG*$_{1-4}$; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravb*; *LEFIJPQZ*$_1$, *cett.* | sic] ita *H*$_1$ hoc modo *H*$_3$^{1} | temperate sint hore *H*$_1$ | ut] *ABC*^{1}*σTD*; *175*; *VS*^{1}*W*; *Q*, *om.* *αG*$_{1-4}$; *KmX*; *OM*; *î*; *H*$_{1-4}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfg*, *cett.* | agenda] *ABCσT*^{1}*D*; *175 KX*; *OVS*^{1}*W*; *c*^{1} agenda (-de *H*$_2$) ut *αC*^{2}*T*^{3}*G*$_{1-4}$; *m* (*om.* agenda); *S*^{mp}*M*; *î*; *H*$_{1-4}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*^{2}; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfg*, *cett.* | quo] *om.* *O*^{1} (*add.* *O*°) *W*^{1}

VIIII. Quanti psalmi dicendi sunt nocturnis horis

1 Hiemis tempore suprascripto inprimis uersu tertio dicendum: *Domine, labia mea aperies et os meum adnuntiauit laudem tuam.*

VIIII 1 psalm. 50, 17

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

quod *V* quo mox *H*$_1$ | fratres—exeant *om. H*$_1$ | fratres qui *H*$_3$ | a necessariae *M*^{1} | naturae *om. O*^{1} (*add. O*° *mg*) | exeant] *ABCσTD*^{3}; *175, 179, 442, m, X*; *OV S*^{1}*W*; *H*$_2$; *a*^{1}; *Z*$_1$; *g* exeunt *H*$_3^1$ exeant custodito *aD*^{2}*G*$_{1-4}$; *K*; *S*^{mp}*M*; *Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ, cett.* | matutinis *V* matutino *W*; *H*$_3^1$ matutini psalmi *H*$_1$ | qui] quia *D*^{1} quo *H*$_3^1$ | agende sunt *H*$_1$ agendus est *H*$_3^1$ | subsequatur *V*; *H*$_3^1$

VIIII tit. quanti] quot *444, 47, m, X*; *v*; *x* | in nocturnis horis *e*; *334*; *E* noctis horis *R* **1** hiemis tempore suprascripto inprimis uersu (uersum *L*) tertio dicendum domine labia . . .] *ABCTD*^{1}; *X*; *item 175*^{1}, *179*^{1}, *352*; *L nisi quod habent* uersum *et* dicendum est; hiemis tempore (suprascripto *retinuerunt aG*$_{1-4}$; *334*) praemisso (*om. 334*) inprimis uersu (dicatur uersus *e*; *334*) deus in adiutorium meum intende in secundo (deinde *446*) tertio (*om. R*; *o* ter *334*; *av*; *J*; *hijpx*) dicendum est (dicendo *334*, est *om. D*^{3}*G*$_{1.2.4}$; *334, 446*; *P*; *h*^{1}*jx*) domine labia *aD*^{3}*G*$_{1-4}$; *334, 446*; *Ravbc*; *JP*; *dfhijoprxyz* hiemis tempore sancto (*om. V, post* sancto *in mg*: psalmo *add. O*°) inprimis uersum in secundum (-do *O*° *mg*, in secundum *om. V*) dicendum domine labia . . . *O V* hiemis tempore praemisso inprimis uersum (m *eras.*) deus in adiutorium meum intende in secundo dicendum tertio domine labia . . . *M* hiemis tempore suprascriptum (-to praemisso *S*^{mp}) inprimis uersum (m *eras.*) deus in adiutorium meum intende domine (domine *del.*) in secundo dicendum (tertio *s.l. S*^{2}) domine labia . . . *S* hyemis tempore premisso inprimis uersum (uersu *H*$_2$) deus in adiutorium meum intende in secundo dicendum domine labia . . . *H*$_{1.2}$ hiemis tempore praemisso inprimis uersu deus in adiutorium cum gloria patri in secundo ter dicendum est domine labia . . . *g* hiemis tempore suprascripto inprimis uersu deus in adiutorium meum intende domine ad adiuuandum me festina tertio (*pro* tertio: quum gloria in secundo *H*$_3$) dicendum domine labia . . . *σ*; *H*$_3$ hiemis tempore suprascripto inprimis dicatur uersus deus in adiutorium meum intende domine ad adiub(u)andum me festina (domine—festina *om. m*) et gloria deinde dicendum est domine labia *Km* hiemis tempore praemisso inprimis uersu (-um *E*) deus in adiutorium meum intende domine ad adiuuandum me festina in secundo ter dicendum (dicendum est *E* dicendum tertio *F*) domine labia . . . *EFQ*^{1}; *nt, alii aliter* | adnuntiauit (ann-)] *ABCT*; *175, 179, 442*; *334, 446*; *H*$_{2.3}$; *Rb*; *LI*; *df* ad(n)nuntia-

2 Cui subiungendus est tertius psalmus et *gloria*.
3 Post hunc psalmum nonagesimum quartum cum antiphona aut certe decantandum.
4 Inde sequatur ambrosianum, deinde sex psalmi cum antiphonas.
5 Quibus dictis dicto uersu benedicat abbas et sedentibus omnibus in scamnis legantur uicissim a fratribus in codice super analogium tres lectiones, inter quas et tria responsoria cantentur.
6 Duo responsoria sine gloria dicantur; post tertiam uero lectionem, qui cantat, dicat *gloriam*.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

bit *aσDG*$_{1-4}$; *m, X*; *OVSM*; *H*$_1$*Ye*; *av*; *EF, cett.* **2** cui] quibus *H*$_3$; *c* | subiungendum *B*^{1}; *S*; *H*$_{1.3}$; *Rb* | et] cum *V* | gloria] gloria patri *jx* **3** hunc] hanc *D*^{2}; *i, om. V* | psalmum nonagesimum quartum] *ABCσD*^{1}; *X*; *L* (XCIIII) psalmus (*om. G*$_4$; *b*; *Q*^{1}) nonagesimus quartus (XCIIII *T*) *TD*^{2} *G*$_{1-4}$; *175 Km*; *S*^{mp}; *334*; *Ravbc*; *IJQ*; *dfhijntxyz* psalmum (-us *S*) nonagesimum quartum (XCIIII *OV*; LXIIII *H*$_2$) uenite exultemus domino (domino *om. H*$_3^1$ in domino *O*; *H*$_{1.2}$) *OVS*^{1}; *H*$_{1-3}$; *P* psalmus nonagesimus quartus uenite *a* psalmus nonagesimus quartus (id est *add. Y*) uenite exultemus domino *M*; *Ye*; *446*; *EF*; *gopr* | antephona *A*^{1} antefana *O* antepona *S*^{1} | decantandum] *ABCσTD*^{1}; *X*; *OVS*^{1}; *H*$_3^1$*e* decantando *K*; *H*$_{1.2}$; *c*; *LP* decantandus *aD*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 m*; *S*^{mp}*M*; *H*$_3^3$*Y*; *334, 446*; *Ravb*; *EFIJQ*; *dfg, cett.* **4** sequatur] subsequatur *TG*$_{1-4}$; *S*; *y* sequitur *O*^{1} sequatur *O*^{o} | ambrosianum] -nus *aD*^{2}*G*$_{1-4}$; *S*^{mp}; *334*; *avb*; *FJP*; *h*^{3}*ixy* ambrosianum (h)ymnum *S*^{1}; *H*$_{1-3}$*e* hymnum ambrosianum *o* ymnus ambrosianus *pr* ambrosianus hymnus *Y* | deinde] inde *H*$_{1.2}$ unde *H*$_3^3$ | sex] decem *V* | psalmis *V*; *R* | antiph(f)onas (antephonas *A*^{1})] *ABC*^{1}*T*^{1}; *V*; *H*$_{1-3}^1$*e* antefonis *OS* (-ph-) antiphanis *X* antiph(f)onis *aC*^{2}*σT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 Km, cett.* **5** uerso *T*; *OV*^{1}*S*^{1}*M*; *H*$_{1-3}$*e* | benedic̃ *V* benedic *O*^{1} (at *add. in mg. O*^{o}) benedicit *S*^{1} | omnibus] hominibus *H*$_2$, *om. 179*; *H*$_1$; *b* | legantur] legatur *179*; *O*^{1} (n *add. O*^{o}); *H*$_{1.2.4}$ | uicissim] uicesima *H*$_1$ | in codice] in codices *A*^{1} (s *eras.*) in codice *a, cett.* in codicem *H*$_{1-3}$, *om. O*^{1} (in codicem *ante* uicissim *inseruit in mg O*^{o}) | analogeum *A*^{1} anologium *A*^{pc}*σ*; *OV*; *H*$_2$ anologio *M*^{1} anolegio *S*^{1} | et *om. aG*$_{1-4}$; *X*; ***M***; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *EFIJQ*; *dhijnoprtxz* | trea *OSM* | responsuria *B*^{1}; *S*^{1}; *H*$_{1-3}$ | cantentur] *ABC*^{2}*σTDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *S*^{mp}; *334, 446*; *av*; *L*; *fy* canentur *C*^{1}; *P* canantur *M*; *Ye*; *bc*; *EFI* (-natur), *JPQ*; *cett.*, dicantur *X*, *om. OVS*^{1}; *H*$_{1-3}$; *g*^{1} | cantentur—responsoria *om. R* | cantentur—gloria *om. X* **6** duo—dicantur *om.*

7 Quam dum incipit cantor dicere, mox omnes de sedilia sua surgant ob honorem et reuerentiam sanctae trinitatis.
8 Codices autem legantur in uigiliis diuinae auctoritatis tam ueteris testamenti quam nobi; sed et expositiones earum, quae a nominatis et orthodoxis catholicis patribus factae sunt.
9 Post has uero tres lectiones cum responsoria sua sequantur reliqui sex psalmi cum *alleluia* canendi.
10 Post hos lectio apostoli sequatur ex corde recitanda et uersus et supplicatio litaniae, id est *quirie eleison,*
11 et sic finiantur uigiliae nocturnae.

VIIII 8 legantur—non, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 69

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

OVSM; *H*$_{1-3}$*Ye*; *bc*^{1}; *EFIPQ*; *ginoprt* | dicantur] dicant *f* | duo] duo uero *D* | dicantur sine gloria *tr. T* | cantant *H*$_1$ cantatur *175* | dicant *H*$_1$ | gloria *179*; *V*; *H*$_{1.3}$^{1}*e*; *446*; *I* **7** quam dum] quando *V*; *H*$_{1.2}$ quamquam *H*$_3$ | omnes *om. H*$_2$ | de sedilia sua] *ABC*^{1}*σT*; *OVS*^{1}; *H*$_3$^{1} de sedilia (sua *om.*) *D*^{1}; *H*$_{1.2}$; *L*^{1} de sedilibus suis (suis *om. G*$_2$) *αC*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*^{2}; *î*; *Ye*; *334, 446*; *avbc*; *EFIP, cett.* de sediliis suis *M* de sedibus suis *JQ*^{1}; *R* | surgunt *H*$_3$^{1} | ob] ab *T*; *H*$_3$^{1}; *E*; *R* ad *X*; *x* | honore *G*$_3$; *H*$_{1.3}$^{1}; *R* | reuerentiam] referentiam *H*$_3$ ref(u)erentia *H*$_1$; *R* **8** in uigiliis tam ueteris (-ri *H*$_{1.2}$) testamenti quam noui diuinae auctoritatis *tr. G*$_{1.2}$; *OVSM*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334*; *EFIP*; *gnoprt* | diuinę auctoritate *T*^{1}, *om. R* | nobi] *A* noui *αBCTD*; *OVS* | *post* sed: et *om. D*^{1}; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rabc*^{1}; *d* | earum] eorum *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *V*^{2}*S*; *Y*; *446*; *Rb*; *J*; *nxy* | earum quae] earumque quia *H*$_1$ | a *om. H*$_{1-3}$ | nominatis] *ABCσTD*^{1}*G*$_{1-4}$; *175X*; *S*^{mp}; *LP* nominatissimis *D*^{3}; *Km*; *bc*; *IJ*; *dhijnxz*^{1} nominatis doctorum *OVS*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1} nominatissimis doctorum *M*; *î*; *H*$_3$^{3}*Ye*; *446*; *R*; *E*^{1}*FQ*; *foprty* nominatissimis doctoribus *334*; *av*; *g* | et (*ante* orthodoxis) *om. OVS*^{1}*M*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446*; *Rb*; *FI*; *oprtxyz* | catholicisque *X*; *334*; *bc*; *h*^{3}*ijxy, om. g* **9** has] hac *H*$_1$ anc *H*$_2$ | cum responsoria (-suria *S*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1}) sua] *ABC*^{1}*σT*^{1}*D*^{1}; *O*^{1} *(eras.)*, *VS*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1}; *L* cum responsoriis (cum tribus responsoriis *334*) suis *αC*^{2}*T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O*^{o}*M*; *Ye*; *334, 446, cett.* | reliqui] *obelo del. α, nullo codice teste* alii *446* qui *O* reliquis *334*; *R* | sex *om. OV*; *g*^{1}*p*^{1} | psalmis *R* | canendi] canendi sunt *V* **10** hos] os *S* hos uero *D* hoc *H*$_{2.3}$^{1} | ex corde] exinde *OVS*^{1} (?) memoriter *H*$_{1.2}$, *om. H*$_3$^{1} | uersum *R* uersu *m* | litaniae] *A* letaniae *αBCσTD, cett. praeter*: laetani * e (a *eras.*) *O* et letaniae *I*; *opr* | id est *om. h*^{1} | quirie eleison] *A* quirieleison *CD*^{1} cyrieleison *B*^{1} cyriaeleison *O* Ky(i)rieleison *αB*^{2}*T*; *VS* **11** finiantur] fiant *O*^{1} (finiantur *O*^{o} *s. l.*) fiantur *V*^{1} finiatur *H*$_{1-3}$^{1} | uigilia nocturna *H*$_1$*e*

X. Qualiter aestatis tempore agatur nocturna laus

1 A pascha autem usque ad kalendas nobembres omnis, ut supra dictum est, psalmodiae quantitas teneatur,
2 excepto quod lectiones in codice propter brebitatem noctium minime legantur, sed pro ipsis tribus lectionibus una de ueteri testamento memoriter dicatur, quam brebis responsorius subsequatur;
3 et reliqua omnia, ut dictum est, impleantur, id est ut numquam minus a duodecim psalmorum quantitate ad uigilias nocturnas dicantur exceptis tertio et nonagesimo quarto psalmo.

XI. Qualiter diebus dominicis uigiliae agantur

1 Dominico die temperius surgatur ad uigilias.

X 3 minus—quantitate, *cf.* Cassian. inst. 2, 4

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

X tit. tempora *B* | agantur *H*$_{1.3}$ | nocturna laus] nocturne uigilie *H*$_3$ **1** *post* A: sco *add. S, deinde eras.* | paschae *S*^{1} | nobembres] *AB*^{2}; *e*; *c* nouembres *aσG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *446*; *Ra*; *LF* nouembris *B*^{1}*TD*; *OVS*^{1}*M*; *î*; *H*$_3$^{4}*Y*; *334, cett.* nobrs *H*$_{1-3}$^{1} | omnes *T*; *V*^{1}; *E*^{1} | quantitatis *H*$_3$^{1} **2** quod] autem *S*^{1} | codicem *OV*^{1}; *H*$_{1.2}$*e* | brebitatem] *A*; *175, 442*; *H*$_{2.3}$ breuitatem *aBCT*, *cett.* | sed—dicatur *om. H*$_3$^{1} | uetere *B*^{1}; *V*; *a*^{1}*v*; *E*; *o*^{1} | memoriter] memori(a)e *a*; *O*^{1} (e *eras.*) *S*^{1}*M*; *e*; *f* memoria *V* | dicatur] legatur (-antur *H*$_1$) *OVS*^{1}; *H*$_{1.2}$ | quam] qua *O*^{1} (*hastam supra* a *add. O*^{o}) cum *H*$_1$ | brebis] *A*; *H*$_{1.3}$^{1} breuis *BC*^{1}*σD*^{1}; *VS*^{1}; *H*$_2$*e*; *a* p̄uis *T* brebe *175, 179*; *R* breue *aG*$_{1-4}$; *KmX*; *H*$_3$^{2}*Y*; *334, 446*; *vbc, cett. praeter*: breues (s *eras.*) *O*^{1} breui *M* | responsorius (-surius *B*; *VS*^{1}; *H*$_{1.3}$^{1})] *ABCσD*^{1}; *O*^{1}*VS*^{1}; *H*$_{1.3}$^{1}; *a*; *f* responsoriis *T*^{1}; *e* responsorium *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O*^{o} *S*^{mp}*M*; *î*; *H*$_3$^{3}*Y*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ, cett.* responsus *H*$_2$ **3** et—impleantur *om. X* | est] est ut *M*^{1} | impleatur *B*; *H*$_{1.3}$^{1}; *I*; *p* | a] ad *334*; *R, om. v* | quantitatem *V*^{1}; *H*$_{1-3}$*e*; *i* | nocturnas] noctis *OV, om. G*$_3$ | dicantur *O*^{1} (n *eras.*) dicatur *334*^{2}; *a*; *EQ*^{1}; *gj*^{1} *xz* | excepto *H*$_3$; *JQ*^{1}; *hi* sceptis *H*$_2$, *om. H*$_1$ | psalmum *H*$_1$, *om. M*

XI tit. dominicis diebus *tr. TDG*$_{3.4}$; *m*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJP*; *dfghijnoprtxyz* | diebus *om. T*^{1} (*add. s. l. T*^{2}) | uigilantur *H*$_1$ **1** domi-

2 In quibus uigiliis teneatur mensura, id est modulatis, ut supra disposuimus, sex psalmis et uersu residentibus cunctis disposite et per ordinem in subselliis legantur in codice, ut supra diximus, quattuor lectiones cum responsoriis suis,

3 ubi tantum in quarto responsorio dicatur a cantante *gloria*. Quam dum incipit, mox omnes cum reuerentia surgant.

4 Post quibus lectionibus sequantur ex ordine alii sex psalmi cum antiphonas sicut anteriores et uersu.

5 Post quibus iterum legantur aliae quattuor lectiones cum responsoriis suis ordine, quo supra.

6 Post quibus dicantur tria cantica de prophetarum, quas instituerit abbas; quae cantica cum *alleluia* psallantur.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFI JPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

nico die] dominica die G_4 dominicis diebus *OVS*^{1}; *î*; *g* | temperius] temperies *C* temporius *T*^{1}*D*^{1}; *444, 440, 47, m*; *OVM*; *e*; *c*; *Q*^{1}; *rz*^{1} temporibus *S*^{1} temporibus (temporius surgatur H_4) id est maturius H_{1-4} | surgantur $H_{1.3}$ **2** in quibus uigiliis] et in uigiliis *g*, *om.* H_3^1 | teneantur H_3^1; *b* | modolatis *CT*^{1}; *175*^{1}; *V*^{1}*SM*; *E* | psalmi *X*; *V*; H_2 | et (*ante* uersu) *om.* *V* | uerso *OVS*^{1} uersum $H_{1.3}$; *LE* | resedentibus *T*; *VSM*; *e* sedentibus *y* | dispositę *A* dispositi *V* | subsiliis *V* subsellis *X*; $H_{1.2}$; *i* subscelliis *E* subse*lliis H_3 subcellulis H_4 | legatur *T*^{1} | codicem *OV*^{1}; $H_{1.3}$ | responsuriis (-ius H_1) *S*; $H_{1.3}$*e*, *item saepius* | suis *om.* H_1; *hi* **3** ubi tantum] et *g* | cantate *S*; *E*^{1} cantore *X* | quarto] qua *O*^{1} (rto *s. l. add. O*^{o}) | responsoria *O*^{1} (a *incertum*, o *add. s. l. O*^{o}) | quam dum] quantum *S*^{1} quando *V*; $H_{1.2}$ | incepit *V*^{1} **4** post quibus lectionibus] *ABCσTD*^{1}; *X*; *O*^{1}*VS*^{1}; *L* post quas (quos *R*) lectiones *aG*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o} *S*^{mp}*M*; *Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFI* (quattuor *add.*), *JPQ*; *cett.* | post quibus—quo supra (5) *om.* H_{1-3}, *fort.* H_4 | ex ordinem *V* | alii *om.* *D*^{1}; *z*^{1} | sex *om.* *O* | cum antiphonas (antyph- *B* antif- *C*; *e*)] *ABCσ*; *T*; *V*; *e*; *446*; *L* antefanas *O*^{1} (-is *O*^{o}) cum antiphonis *aDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S* (anteph-), *M*; *334*; *avbc*; *EF*, *cett.*, *om.* *R* | uersu] uersus *aT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1.3.4}$; *Km*; *O*^{o}*M*^{2}; *bc*; *F*; *xy* uersum *VS*; *I* uersu * *D* **5** post quibus] *ABCσTD*^{1}; *X*; *O*^{1}*S*^{1}; *446*; *L*; *f* post quos *aG*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o} (bu *eras.*, o *s. l.*) *S*^{mp}*M*; *Y*; *334*; *Rvbc*, *cett. praeter*: post quas *e*; *a*; *Q*^{1} post has *D*^{2} post quidem *V*^{1} | iterum *om.* *V* | legantur *om.* *Y* | legantur—post quibus (6) *om.* *OVS*; *Q*; *g* **6** post quibus] *ABCσTD*^{1}; *X*; *R*; *L*; *f* post quos $H_{1.2.4}$; *d* post quod H_3^1 post quas *aG*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; H_3^3*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | dicantur] dicatur *V* iterum dicantur (-catur H_1) $H_{1.2.3}^3$ (*fort.* H_4) *Ye*; *EFP*; *noprt* iterum decantantur H_3^1 | trea *OV*^{1}*M* trium H_3^1 | cant****O (ica *O*^{o} *s. l.*) |

7 Dicto etiam uersu et benedicente abbate legantur aliae quattuor lectiones de nobo testamento ordine, quo supra.
8 Post quartum autem responsorium incipiat abbas hymnum *Te deum laudamus.*
9 Quo perdicto legat abbas lectionem de euangelia cum honore et timore stantibus omnibus;
10 qua perlecta respondeant omnes Amen, et subsequatur mox abbas hymnum *Te decet laus*; et data benedictione incipiant matutinos.
11 Qui ordo uigiliarum omni tempore tam aestatis quam hiemis aequaliter in die dominico teneatur,
12 nisi forte, quod absit, tardius surgant, aliquid de lectionibus brebiandum est aut responsoriis.

XI 8 *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 69 **12** nisi—brebiandum, *cf.* Ordo psalmodiae Lirinensis *apud* Caes. Arel. reg. virg. 69

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

de prophetarum] prophetarum (*om.* de) *a G*$_{1-4}$; *Km*; *H*$_{3.4}$; *334*; *b*; *y* (de *eras. in D*; *M*; *c*) de prophetis *O*^{o} (arum *eras.*); *v*; *FIJPQ*; *dghijnoprtxz* | quas] *ABCσ TD*^{1}; *175, 179, 442*; *O*^{1}*VS*; *446*; *Ra*; *L*; *f* qua *H*$_{1-3}$^{1} quae *aG*$_{1-4}$; *KmX*; *O*^{o}*M*; *H*$_{3}$^{3}*Ye*; *334*; *vbc*; *EFIJPQ, cett.* | abba *VM*; *H*$_{3}$*Y*; *F*; *h* | psallantur] *O*^{1} (a *eras.* e *add. O*^{o} *s. l.*) psallatur *H*$_{1}$ psallendo *H*$_{4}$ **7** uerso *OS*; *H*$_{1.3}$^{1} uersum *179*; *V* | et *om. H*$_{3}$ | nobo] *A*; *H*$_{1.3}$ nouo *aBCT, cett.* | hordo *H*$_{1}$ ordinem *V* | quod *V*; *H*$_{1}$; *b* | supra] superius *O*^{1} (supra *O*^{o} *mg*) **8** autem] uero *X*; *H*$_{3}$^{1}; *b* | responsurium *S*; *H*$_{3}$ responsum *H*$_{1}$ | incipit *G*$_{1.2.4}$^{mp}; *X*; *O*^{1} (a *s. l. add. O*^{o}); *H*$_{2.3}$^{1}; *b* | abba *VM*^{1}; *H*$_{3}$^{1}*Y*; *F, multi*; *item infra* (9) | ymnum *G*$_{1}$; *OS* **9** perdicto] perdictum *V* dicto *KmX*; *446*; *Q*^{1}; *ghi* | legas *D*^{1} | euangelia] *ABC*^{1}*T*^{1}*D*^{1}; *VS*; *446* euangelio *aσT*^{3} *G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OM*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, cett.* | timore] tremore *T*^{3}; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *avbc*; *EFIPQ*; *gnopty* **10** quam perlectam *H*$_{1-3}$^{1} | respondunt *H*$_{3}$^{1} | et *om. L*^{1} | abbas] ab abbate *S*^{1}; *H*$_{2}$ abbate *H*$_{1}$ abba *H*$_{3}$^{1}.$_{4}$*Ye*; *R*; *EF* | hymnum—data] te decet hymnum et te decet laus et de *H*$_{4}$ | incipiat *aσG*$_{1-4}$; *M*^{1}; *e*; *vc*; *I*; *no* incipiunt *H*$_{1.3}$^{1} **11** qui] quo *H*$_{1.2}$ | ordo] hordine *H*$_{1}$ | tempore *om. O*^{1} (*add. O*^{o} *mg*) | tam *om. H*$_{2.3}$^{1} | dominica *G*$_{4}$; *M* **12** nisi] ni *B*^{1} (si *s. l. B*^{2}) | surgant] surgatur *T*^{2}; *M*; *e*; *c*; *IQ*^{1}; *dh*^{1}*ij* surgatur ad uigilias *x* | aliquid] et aliquid *t* uel aliquid *b* tunc aliquid *g* | lectionibus] lectio *B*^{1} | aut responsoriis breuiandum est *tr. O*; *P* | brebiandum] *A*; *175, 442*; *H*$_{3}$ breuiandum *aBCTD*; *OVS* | resposoriis *B* resporio

13 Quod tamen omnino cabeatur, ne proueniat; quod si contigerit, digne inde satisfaciat deo in oratorio, per cuius euenerit neglegtum.

XII. Quomodo matutinorum sollemnitas agatur

1 In matutinis dominico die inprimis dicatur sexagesimus sextus psalmus sine antiphona in directum;
2 post quem dicatur quinquagesimus cum *alleluia;*
3 post quem dicatur centesimus septimus decimus et sexagesimus secundus,
4 inde benedictiones et laudes, lectionem de apocalypse una ex corde et responsorium, ambrosianum, uersu, canticum de euangelia, litania et completum est.

XII tit. matutinorum sollemnitas, *cf.* Cassian. inst. 3, 3, 10

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

H$_2$ responsoria *M*^{1}; *e* de responsuriis (-soriis *Q*) *S*; *H*$_1$; *IQ* **13** quod] quo *H*$_1$ cabeatur *A*; *H*$_{2.3}$ cabeantur *H*$_1$ caueatur *aBCTD, cett.* | proueniant *T*^{1}; *j*^{1} | digne inde] indigne *H*$_1$ | inde *om.* *G*$_{1.2.4}$ | satisfaciat] fatiat *Q* | oraturio *O* | per] pro *S* | neglegtum] *A* neglectum *aBCTD, cett.* neglegentia *S*

XII tit. quomodo] qualiter *m*; *M*; *334, 446*; *bc*; *EP*; *fgit* qualiter dominicis diebus *a*; *opr* | sollemnitas] sollemnia *H*$_{2.4}$ solemnitates *g* | agantur *G*$_2^1$; *H*$_{1-4}$; *g* **1** dominico die] domico die *A*^{1} (*corr.* *A*^{2}) dominicis diebus *O*^{o} *V*; *g* dominica die *F*^{1} quotdidie *H*$_2$ | imprimis] primo *g* | dicatur] dicatur (psalmus *add.* *v*) deus misereatur nostri (nobis *av*) *a*; *av*; *f* | sexagesimus *om.* *D*^{1} LXVI *T*; *O*; *H*$_2$ sexagesimum sextus *B* | antiphona] *A* -am *i* antyphona *B* antephona *S*; *E* antefana *O* | in directo *V*; *I* **2** post quam *H*$_1$ | post—alleluia *om.* *H*$_2$; *R*; *r* | dicatur] dicatur miserere mei deus *a*; *av*; *f* | quinquagesimus] quinquagessimus *O* quinquagesimus psalmus *V* **3** dicatur] dicatur confitemini domino *a*; *av*; *f* | centesimus (centisimus *A*) septimus decimus (dicimus *A*)] *AD*; *S*; *E* CXVII *T*; *gj* CXVIImus *H*$_{1.2}$ centesimus (*om.* septimus decimus) *C*; *H*$_4$ psalmus CXVII *V* | sexagesimus secundus] sexagesimus psalmus *B*^{1} (secundus *s. l.* *B*^{2}) LXII *T*; *O V* LX secundus *j* sexagisimus II *S*; *H*$_2$ | *ante* et: deus deus meus *inseruit* *a*; *post* secundus: deus deus meus ad te de luce (uigilo *add.* *f*; te de luce *om.* *v*) *av*; *f* **4** inde] in *B*; *H*$_2$; *E*^{1} deinde *c* | lectionem] *AσD*^{1}; *175, 179, 442 X*; *H*$_{2.4}$; *L* lectiones *B*; *S*; *H*$_3$ lectione *T*^{1}; *V*; *H*$_1$ lectioni *E*

XIII. Priuatis diebus qualiter agantur matutini

1 Diebus autem pribatis matutinorum sollemnitas ita agatur,
2 id est ut sexagesimus sextus psalmus dicatur sine antiphona subtrahendo modice sicut dominica, ut omnes occurrant ad quinquagesimum, qui cum antiphona dicatur.
3 Post quem alii duo psalmi dicantur secundum consuetudinem, id est
4 secunda feria quintus et tricesimus quintus;

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

lectio (recitetur *add. v*) una *av*; *t* lectio *αCT*^{pc}*G*$_{1-4}$; *Km*; *OM*; *Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *FIJPQ, cett.* | apocalypse] *ACσ* apocaly(i)psi *αBTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O* (*post ras.*) *V*; *H*$_4$; *334*; *Ravbc, cett. praeter*: apocalipsin *SM*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *FJ*; *r* apocalypsis *O*^{1}; *446* | una] unam *175, 179, 442*; *X*; *H*$_4$, *om. H*$_3$^{1} | ex corde] memoriter *S*; *H*$_{1.2.4}$ ex corde recitetur *J* ex corde recitanda *r* | et (*ante* respons.) *om. G*$_3$; *H*$_{1-4}$; *t* | responsurium *S*; *H*$_{1.3.4}$*e* responsorio *V* | ambrosianum] et ambrosianum *O*^{o}*M*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *334*; *ac*; *E*; *dgh*^{1}*o*^{1} uel ambrosianmum *V* ambrosianus *pry* et ambrosianus *αG*$_{1-4}$; *vb*; *FJ*; *hi* | uersu] *ABCσTD*^{1}; *X*; *M*^{1} *R* uersum *175, 179, 442*; *OVS*; *H*$_{1-4}$; *LQ*^{1}; *d* uersus *αD*^{2}*G*$_{1-4}$; *Km*; *M*^{2}; *Y*; *334*; *avb*; *EFIPQ*^{2}; *ghijno prtxyz* et uersu *c*^{1} et uersus *446*; *c*^{2}; *f* ymnum *e* hymnus uersus *J* | canticum] et canticum *G*$_{1.2.4}$; *S* | euangelia] *ABTD*^{1}; *S*; *H*$_{2.3}$^{1} euangelium *V*; *x* euangeliis *175* euangelio *αCσG*$_{1-4}$; *KmX*; *OM*; *î*; *H*$_{1.3}^{2}_{.4}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ, cett.* | litania] *A* letania *αBCTD*; *VS* letaniam *175, 179* letaniarum *H*$_{2.3}$ | et letania *X*; *440, om. O*^{1} (et laetaniae *add. O*^{o} *mg*) supplicatio letaniae *H*$_4$ | et] ad *H*$_2$ | et completum est *om. H*$_3$^{1} | conpletum *T*^{1} (est *add. s. l.*); *OVS*

XIII tit. priuatis autem *334*; *R* | qualiter priuatis diebus *tr. m*; *M*; *LFJ*; *dfhi jt* | matutini agantur *tr. G*$_2$; *H*$_3$; *446*; *R*; *EFJP*; *fghj* agantur matutinae *V*; *Q* matutinae (-na *m*) agantur *m*; *M*; *Ye*; *334*; *d* agatur matutinorum laus *X* **1** pribatis *A*; *H*$_{1-3}$ priuatis *αBCTD, cett.* | ita *om. D*^{1}*G*$_3$^{1} | agantur *H*$_1$ **2** ut *om. ασG*$_{1-3}$; *OVSM*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446*; *vb*; *FJ*; *fgotz, del. in TDG*$_4$ | sexagesimus sextus] LXII *O*^{1} (*pro* II *scripsit* VII *O*^{o} *mg*) *V* LXVI *T*; *S*; *g* sexagesimus sextus secundus *e* | sine] cum *V* | antefana *O* (*ita fere semper*) antephona *S* (*fere semper*) amen antiphone *H*$_1$ | subtrahendum *T*^{3}; *M*; *e* | modi *C*^{1} modice *C*^{2} modicem *V* | in dominica *T*^{3}*G*$_2$^{2}; *M* | ad *om. B*^{1} | quinquagessimum *O* (*ita saepe*) quinquagisimum *S* **3** quem] quam *H*$_{1.2}$ | psalmi *om. G*$_4$^{1}; *H*$_3$^{1} **4** secunda feria *om. H*$_1$ | quintus] *V*^{m} (*acc.!*) *T* quinto *H*$_{1.2}$ quintum et sextum *O*^{1} (*nominativum restituit O*^{o}) quinto et sexto *V*

5 tertia feria quadragesimus secundus et quinquagesimus sextus;
6 quarta feria sexagesimum tertium et sexagesimum quartum;
7 quinta feria octogesimum septimum et octogesimum nonum;
8 sexta feria septuagesimum quintum et nonagesimum primum;
9 sabbatorum autem centesimum quadragesimum secundum et canticum deuteronomium, qui diuidatur in duas *glorias*.
10 Nam ceteris diebus canticum unumquemque die suo ex prophetis, sicut psallit ecclesia Romana, dicantur.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

XXXV^{m} *T* trecesimo (XXXo *H*$_1$) quinto *H*$_{1.2}$ XXXV *OV* XXX^{s}V^s *S* **5** feria *om.* *D*^{1} | quadragesimus secundus] XLII^{m} *T* quadragesimo II° *H*$_1$ XLII *O*^{1} (LXII *O*^{o} *mg*) *V* XL^{s}II^s *S* | LVI^{m} *T* quinquagesimo sexto (LVI *H*$_2$) *V*; *H*$_{1.2}$ L^{s}VI^s S **6** sexagesimum tertium *praebent et accusativo pergunt* (*partim numeris*) *usque ad* secundum (9) *codd.* *ABCσTD*^{1}; *X* LXIII *OV* (*item insequentes numeri*) LXIII° *H*$_2$ sexagesimo IIIo *H*$_1$, *om.* *H*$_3$ sexagesimus tertius *praebent et nominativo pergunt usque ad* secundum (9) *αG*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*, *cett.* | sexagesimum—feria (7) *om.* *S*^{1} | et *om.* *H*$_3$ | sexagesimo quarto (LXIIII° *H*$_{1.2}$) *H*$_{1-3}$, *post* quarto: et nonagesimus primus *add.* *H*$_3$ **7** octogesimum septimum] octuagesimo septimo (LXXXVII° *H*$_2$) *H*$_{2.3}$ LXXXVII *H*$_1$ octuagesimus septimus *G*$_3$; *EJ*; *h* octuagesimum septimus *i* LXXXVIII *O*^{1} (*per ras. emend.*) LXX^{s}XVII^s *S* | septimum] psalmum *B*^{1} (*corr.* *B*^{1}) octauus *op* | octuagesimo nono *H*$_{2.3}$^{1} (*item postea*) LXXXVIII *H*$_1$ LXXX^{s}VIII^s *S* **8** septuagesimum quintum] septuagesimo quinto *H*$_{2.3}$^{1} LXX^{s}V^s *S* LXXII *O*^{o} | et—secundum (9) *om.* *S*^{1} | nonagesimo primo *H*$_{2.3}$^{1} nonagesimus quintus *i*^{1} **9** sabbatorum] *ABCσTD*^{1}; *175*^{1} die sabbato *V* sabbato *αG*$_{1-4}$; *KmX*; *OS*^{mp}*M*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446* (sabbatum); *Ravbc*; *LEFIJPQ*, *cett.* | autem *om.* *V* | centesimum (centis- *A*) quadragesimum secundum] *ABCσTD*^{1}; *X*; *H*$_3$^{1} CXLIIo *H*$_2$ *nominativi formam praebent α*, *cett.* | et *om.* *H*$_{1.2}$ | deuteronomium] *BCσTD*^{1}; *175 KmX*; *H*$_{1-3}$^{1}; *LQ*^{1}; *or* deutheronomium *A* deut(h)eronomii *αG*$_{1-4}$; *OVSM*; *H*$_3$^{4}*Ye*; *334, 446*; *EFIJP*; *Ravbc*, *cett.* | qui] *ABσD*^{1}; *175 KmX*; *VS*; *H*$_{1-3}$^{1}; *Rc*^{1}; *L*^{1}*Q*^{1}; *d*^{1}*z* quod *αCTG*$_{1-4}$; *OM*; *Ye*; *334, 446*; *avb*; *EF*, *cett.* quod canticum *I* | diuiditur *D*; *H*$_{1.3}$; *R* **10** canticum *om.* *G*$_3$; *O*^{1} (*add.* *O*^{o} *mg*) | unumquemque] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *175, 179, 442*^{1}, *X*; *O*^{1}*VS*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1}; *R*; *L* unumquodque *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *Km*; *O*^{o}*S*^{2}*M*; *i*; *Ye*; *334, 446*; *avb* (-quoque), *c*; *EFIJPQ*, *cett.* | in die *L* | psallat *T*; *r* psallet *V*^{1}, *eras. in D* | aec(c)lesia *BG*$_{1.3}$; *O* | dicantur] *ACσT*^{1}*D*^{1}; *175 X*; *O*^{1} (n *eras.*) *VS*; *LQ*^{1}; *r* dicatur *αBT*^{pc}*G*$_{1-4}$; *Km*; *O* (*post ras.*), *M*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*;

11 Post haec sequantur laudes; deinde lectio una apostoli memoriter recitanda, responsorium, ambrosianum, uersu, canticum de euangelia, litania et completum est.

12 Plane agenda matutina uel uespertina non transeat aliquando, nisi in ultimo per ordinem oratio dominica omnibus audientibus dicatur a priore propter scandalorum spinas, quae oriri solent,

13 ut conuenti per ipsius orationis sponsionem, qua dicunt: *dimitte nobis, sicut et nos dimittimus,* purgent se ab huiusmodi uitio.

XIII 13 Matth. 6, 12

XIII 12 plane—priore, *cf.* Concil. Gerunda ann. 517, can. 10 (Mansi, Concil. ampliss. coll. VIII, p. 549 sqq. *et* Hefele—Leclercq, Histoire des Conciles II 2, p. 1030) scandalorum spinas, *cf.* Cassian. conl. 9, 33 **13** sponsionem, *cf.* Cypr. domin. orat. 23; Aug. serm. 56, 13

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

avbc; *EF, cett., om. R* **11** sequuntur *S* sequenter *H*$_2$ | responsorio *V*; *H*$_2$ | ambrosianum] ambrosianus *aG*$_{1-4}$; *S*^{2}; *334*; *vb*; *FJ*; *h*^{2}*ipry* ambrosiano *H*$_2$ ymnum ambrosianum *Y* | uersu] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *M*; *L* uersum *175, 179, 442*^{1}; *OV*; *H*$_3$^{1} uerso *S*^{1}; *H*$_2$ uersus *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *Km*; *S*^{2}; *î*; *H*$_3$^{4}*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ*^{1}, *cett.* ymnum *e* | uersu—euangelia *om. H*$_1$ | cantico *T*^{1} | euangelia] *ABT*^{1}*D*^{1}; *X*; *S*; *H*$_2$ euangelio *aCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OM*; *î*; *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF, cett.* euangeliū *V*^{1} | litania] *A* l(a)etania *aBCT*; *OVS* letaniarum *H*$_2$ letanie *c*; *Pg, om. D*^{1}; *v*; *J* | completum (conpl- *O*) est] conplet *H*$_{1-3}$^{1}; *F*; *t* **12** agendum *S*^{1} | uespertinam *H*$_1$ uesperna *G*$_3$ uespera *OV*; *H*$_2$ | nisi] si *R, om. V* | in ultimo per ordinem] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *175 KmX*; *H*$_3$; *446*; *c*; *L* in ultimum *V* in ultimo or**ne *O* (di *eras.*) in ultimo et ordine *S* in ultimo ordine *aT*^{3}*G*$_{1-4}$*O*^{1}*M*; *î*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334*; *Rav* (in *om.*), *b*; *EFIJPQ*; *dfg, cett.* | oratio] oratione *V, om. O*; *H*$_{1.2}$; *g* | a *om. H*$_1$ | a priore *om. D*^{1}; *LQ*^{1} | scandalum *H*$_1$ | quae] qui *VM*; *H*$_{1.2}$*e* quin *S* | orirent *V*^{1} **13** conuenti] conuerti *B*; *179*; *VSM*; *a* conuersi *T*; *H*$_{1.2}$*e*; *PQ*^{1}; *dghij* conuenienti *R*; *f* conmoniti *D*^{3} | orationes (-is *S*) sponsione *S*; *H*$_{1.2}$; *R* | demitte *OM*; *E* | nobis] nobis debita *V* nobis debita nostra *D*^{3}; *M*; *H*$_3$; *446*; *vb*; *dnt* | dimittimus] demittimus *OM* dimittimus debitoribus *b* dimittimus debitoribus nostris *H*$_3$*Y*; *334*; *v*; *nt, om. L*^{1} | huiusmodi]

14 Ceteris uero agendis ultima pars eius orationis dicatur, ut ab omnibus respondeatur: *Sed libera nos a malo.*

XIIII. In nataliciis sanctorum qualiter agantur uigiliae

1 In sanctorum uero festiuitatibus uel omnibus sollemnitatibus, sicut diximus dominico die agendum, ita agatur,
2 excepto quod psalmi aut antiphonae uel lectiones ad ipsum diem pertinentes dicantur. Modus autem suprascriptus teneatur.

XV. Alleluia quibus temporibus dicatur

1 A sanctum pascha usque pentecosten sine intermissione dicatur *alleluia* tam in psalmis quam in responsoriis;
2 a pentecosten autem usque caput quadragesimae omnibus noctibus cum sex posterioribus psalmis tantum ad nocturnos dicatur.

XIII 14 Matth. 6, 13

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

huiuscemodi *D*^{3}*G*$_{3.4}$; *SM*; *Q* uius mundi *H*$_1$ huiusmodo *H*$_2$ eiusmodi *σ*; *H*$_3$^{1} **14** agendis] horis agendis *334*; *Rc*; *z* | ut—respondeatur *om. V*

XIIII tit. *tit. om. S*^{1}, *add. in mg.* | nataliciis] natale *175*; *ac*^{1}; *g* natali *P* natalicia *H*$_2$ | sanctorum nataliciis *tr. D*; *334* | qualiter in sanctorum nataliciis (natalicia sanctorum *H*$_1$) uigiliae agantur *m*; *M*; *H*$_1$; *vb*; *FJ*; *dfhijt* | uigiliae agantur *tr. G*$_2$; *X*; *H*$_3$; *334, 446*; *gop* | uigiliis *V* **1** in festiuitatibus uero sanctorum *tr. S* | sollempnitatibus *VM*; *EF, multi* sollemnibus *C*^{1} *(?)* sollemnibus (festis *H*$_2$) diebus *H*$_{1-3}$^{1} festiuitatibus *b* festiuitatibus siue sollemnitatibus *X* | dominica *Y* **2** excepti *B* | antifanae *O* | diem *om. X* | modus] ut modus *g* | supra scriptus] subscriptus *H*$_{1-3}$^{1} superscriptos *V*^{1}

XV tit. quibus temporibus alleluia dicatur (dicatur alleluia *D*; *Y*; *I*; *nopr*) *D*; *m*; *MY*; *v*; *LFIJ*; *dhijnoprtx* | dicatur] dicantur *334*^{1} dicat *S* agatur *V* canitur *y* **1** a sanctum] *ABT*^{1}*D*^{1}; *X*; *H*$_{1-3}$ ad $\overline{\text{scm}}$ *Q* a sancta *V* a sancto *αCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OSM*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJP, cett.* | paschae *VSM*^{1}; *Q* | usque] usque ad *σD*; *SM*; *H*$_3$*e*; *334*; *av*; *LIJP*; *dhijnortxyz* usque in *H*$_1$ | intermissionem *V* | responsuriis *S*; *H*$_1$*e* **2** pesticosten *O* pentecostes *X* pentecoste *175 K*

3 Omni uero dominica extra quadragesima cantica, matutinos, prima, tertia, sexta nonaque cum alleluia dicatur, uespera uero iam antiphona.
4 Responsoria uero numquam dicantur cum *alleluia,* nisi a pascha usque pentecosten.

XVI. Qualiter diuina opera per diem agantur

1 Ut ait propheta: *Septies in die laudem dixi tibi.*
2 Qui septenarius sacratus numerus a nobis sic implebitur, si

---

XVI 1 *et* **3** psalm. 118, 164 (*cf.* Cassian. inst. 3, 4, 3)

XVI 2 servitutis officia, *cf.* Sacr. Gelas. 1, 37, 332

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

(*praeter 179*); *bc*; *hz* | usque] *ABCσTD*; *KmX*; *446*; *bc*; *L* usque ad *J*; *ft* usque in *a*G_{1-4}; *175*; *OVSM*; *î*; *Ye*; *334*; *Rav*; *EFIPQ, cett.* | usque caput] usque ad (ad *om.* H_1) initium $H_{1-3}{}^1$ usque ad septuagesimum diem ante pascha *g* | capud *B*; *OS* | quadrage(i)nsimae *OVS* | sex posterioribus psalmis] post tribus psalmis *V* recitatione psalmorum $H_3{}^1$ | psalmis *om. i* | nocturnos] nocturnas D^3G_4; *OM*; *î*; $H_3{}^4e$; *R*; L^1FIQ; *dgn* nocturnis *S*; *b* nocturnales *hi* **3** extra] ex D^1 | quadragesima] quagesima A^1 (*corr. s. l.* A^{mp}) quadragesimam *a*G_{1-4}; *444, 257, 47, X*; *S* (-gins-), *M*; *î*; $H_3{}^4Y$; *334*; *avbc*; *EFP*$^1Q^2$; *hijnoprtxyz* quadragesime *e*; *J* quadragensimum *OV* septuagesimam *g* | matutinos] *ABCσTD*$^1G_3{}^1$; *X*; M^1; H_2e; *L* matutinas *S* matutinis $G_3{}^2$; *175*; *VM*^{2}; *I* a matutinis *O* in matutinos H_1 nocturnos matutinos $H_3{}^1$ matutina *rt* matutini $G_{1.2.4}$; *Km*; *î*; *Y*; *334*^{1}, *446*; *Ravbc*; *EFJPQ, cett.* | nonaque] nona quae O^1 (a *eras.*) nona *S*; *Y* | dicatur] *ABCσT*$^1D^1$; *175, 179, 442*^{1}; H_1; *R*; *L*; *r* canatur *I* dicentur $H_3{}^1$ dicantur *aT*$^3G_{1-4}$; *KmX*; *OVM*; *î*; H_2Ye; *334, 446*; *avbc*; *EFJPQ, cett.* cum alleluia dicatur *om. S* | uero *om. m*; *X*; O^1 (*add.* O^o *mg*) | iam] iam cum *aBG*$_{1-4}$; *K* (*praeter 179*); *î*; $H_{1.2}$; *334*; *Rc*; *fnyz* cum *m*; $H_3{}^1$; *avb*; *J*; *gt* | iam—uero (4) *om. dhi* | iam antiphona] dum antiphonis *g* | antiphona] antiphona dicatur *î*; *I*; *jxz* cum antiphonis iam dicatur *v*; *J* **4** responsuria *S*; $H_{1.2}e$; *Q* responsorium *g* | uero] autem *334*; *b* | dicatur H_1; *gh* | a *om.* E^1 | usque] usque in B^1; *I* usque ad *aT*$^3DG_{1.3.4}$; *X*; *OM*; $H_{1-3}Ye$; *334*; *ab*; *EFJ, cett.* usque ac *S* | penticusten *O*

XVI tit. die T^1 | agatur T^1; V^1S; *o* **1** ut *om. g* | die] diem *S*; H_3e; *Q* | dixit *S*; j^1 **2** septinarius *T*; $G_{2.4}$; *OM*; H_2 | sacratu * (r *erasum uidetur*) *O* (s *add.* O^o *s. l.*) | numerus sacratus *tr.* σT^1 sacr. est num. *L* | impleatur *i* | si *om. V* | matutino] matutini

matutino, primae, tertiae, sextae, nonae, uesperae completoriique tempore nostrae seruitutis officia persolbamus,
3 quia de his diurnis horis dixit: *Septies in die laudem dixi tibi.*
4 Nam de nocturnis uigiliis idem ipse propheta ait: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi.*
5 Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro *super iudicia iustitiae* suae, id est matutinis, prima, tertia, sexta, nona, uespera, completorio; s⟨ed⟩ et nocte surgamus ad confitendum ei.

XVII. Quot psalmi per easdem horas canendi sunt

1 Iam de nocturnis uel matutinis digessimus ordinem psalmodiae; nunc de sequentibus horis uideamus.

---

4 psalm. 118, 62 **5** psalm. 118, 164

---

5 nocte—ei, *cf.* psalm. 118, 62

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

G$_1$ *pc*; *175 Km*; *Y*; *334, 446*; *avbc*; *I*; *dghiny* matutina *H*$_2$ matutin * (o *eras. uidetur*) *O*^{1} (i *add. O*^{o} *in textu*) matutin(a)e *H*$_3$^{4}; *jx* | et uesperae *H*$_1$ | completoriique] conpleturiique *O* conpleturii quo *S*^{1} conpletoriae quod *V* | officia] officium *G*$_2$^{1} | persolbamus] *A* persoluamus *aBCT*; *OVS* persoluimus *H*$_{1-4}$ **3** quia] qui *V* | his] eis *H*$_1$ | diurnis *om. OVSM*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rc*^{1}; *FIJQ*; *dghijnoprtyz* diuinis *x* | dixit] dicit propheta *H*$_3$^{4}; *334*; *ntx* dixit propheta *P* in diem *S* | dixit *j*^{1} **4** uigiliis *om. M* | ipse *om. K*; *m* **5** his] in his *S* | laudem *H*$_1$, *om. J* | suae] tuae *X* eius *H*$_1$ *pc* | id est] idem *X* | matutinis] ut matutinis *aG*$_3$; *b* matutina *D* matutino *H*$_3$^{1}; *hiz*^{1} | completorios et *ABCσ*; *X* com(n)pleto(u)rio et *aTDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *VSM*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ*, *cett. praeter*: completorium et *a* con(m)pletu(o)ria et *H*$_{1.4}$ conpleturio (et *om.*) *O*, *correxi* | ei] tibi *V*, *om. H*$_{1.2}$

XVII tit. *tit. S in mg* | quot] quod *BT*^{1}; *175*; *VS*; *a* qui *H*$_2$ quanti *T*^{3}*D*𝔊$_2$; *M*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334*; *Rb*; *EFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz* | per easdem horas] eisdem horis *S* | canendi] *BCTD*; *175 KX*; *S*; *i*; *Y*; *446*; *c*; *LIP* cantandi *OV*; *e* dicendi *AσG*$_{1-4}$; *m*; *M*; *H*$_3$; *334*; *Ravb*; *EFJQ*; *dfghijntxyz* psallendi *H*$_{1.2}$; *opr* | sunt] sint *M*; *fghx* | dicendi sunt et quibus ordinibus eadem officia persoluantur *m* **1** uel] uel de *S* | degessimus *T*^{1}; *OV*; *xy*^{1} | ordine *H*$_3$^{1} hordo *H*$_1$ | sequentibus] consequentibus

2 Prima hora dicantur psalmi tres singillatim et non sub una *gloria*,
3 hymnum eiusdem horae post uersum: *Deus in adiutorium*, antequam psalmi incipiantur.
4 Post expletionem uero trium psalmorum recitetur lectio una, uersu et *quirie eleison*, et missas.
5 Tertia uero, sexta et nona idem eo ordine celebretur oratio, id est uersu, hymnos earundem horarum, ternos psalmos, lectione et uersu, *quirie eleison*, et missas sunt.

XVII 3 psalm. 69, 2

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

G$_{2.4}$ | uideamur *V* 2 primę horę *V* | dicantur] dicatur *E* dicatur deus in adiutorium meum et post hec *H*$_1$ | singulatim *G*$_1$^{pc}; *V*; *H*$_{1.2}$; *fjr* | et *om. D*; *L*^{1} | non *om. V*; *H*$_1$ 3 hymnum] *ABCσTD*; *175, 179, 442 mX*; *OVS*; *H*$_{1-3}$*Y*; *446 R*; *LQ*^{1} (h)ymnus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *K (praeter 179, 442)*; *M*; *î*; *e*; *334*; *avc*; *EFIJP, cett.* deinde ymnus *b* unum *O*^{1} hymnus *O*^{o} | eiusdem] eius *OV*; *H*$_{1.2}$; *JP*; *oy* | post] postea *V* | deus—recitetur (4) *om. H*$_1$ | in *om. H*$_2$ | adiutorium] adiutorium meum *TDG*$_3$; *OV*; *H*$_{2.3}$*Y*; *Rc*; *LF*; *g* (et gloria patri *add. g*) *y* adiutorium meum intende *σG*$_{1.2.4}$; *m*; *SM*; *î*; *334*; *b*; *EIJPQ*; *hijnoprtxz* 4 uero *om. OVSM*; *H*$_2$*Ye*; *FJ*; *dfghiop*^{1}*rt* | recitatur *D* | lectio una] deinde lectio una *H*$_1$ lectio una de apostulo *S* | uersu] *ABCσD*^{1}; *X*; *H*$_{1.3}$^{1}; *446*^{1}; *LI* uersum *VS*; *H*$_2$ uerso *T*^{1}; *O* uersus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *î*; *H*$_3$^{3}*Ye*; *334*; *Ravbc*; *EFIJPQ, cett.* | et *om. H*$_{1.2}$; *446*; *I*; *dgz* | quirie eleison] *AC*^{1}; *KX*; *m* (Kyr-); *334* quirieleison *BσD* cyriaeleison *O* cyrieleison *αH*$_2$; *L* ki(y)rieleison *TG*$_{1-4}$; *175, 442*; *VSM*; *446*; *EI*; *f, alii aliter* Kyrieeleison cum precibus *g* | missas] *AB*^{1}*CσT*^{1}*G*$_{1-4}$; *X*; *O* (misas), *VSM*; *H*$_{1-4}$ *Ye*; *446*^{1}; *R*; *LE*^{1}*F*^{1}*P*; *fp*^{1}*y* missae *Q* (fiant *s. l.*) missa *D*^{1}; *175* missa est *v*; *J*; *dh ijn* missa sunt *T*^{3}*D*^{3}; *179, m*; *a* missae sunt *B*^{2}*G*$_1$^{pc}; *î*; *334* missae sint *K*; *H*$_3$^{3}; *446*^{2}; *b*; *I*; *orp*^{2}*txz* missae fiunt *g* missae *c* 5 tertiae ... sextae ... nonae *c*; *gh*^{3}*i* | et (*ante* nona)] uel *H*$_3$, *om. V*; *H*$_2$ | idem eo] idem *VSM*^{1}; *e*; *h* eadem eo *G*$_1$; *j*^{1}*rx* eo *h* item eo *t* eo idem *H*$_3$ eodem *T*^{3}*𝔊*$_2$; *175 Km*; *î*; *334*; *bc*; *I*; *gnz* eo *i* | idem—oratio *om. d* | ordinem *V*; *334* | celebratur *H*$_3$^{1} | id est] idem *S* | uersu] *ABCσT*^{1}*D*; *X*; *H*$_3$^{1}; *L* uersum *OVS*; *H*$_{1.2}$ uersus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *î*; *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ, cett.* | hymnos (ymn- *C*; *X*) *ABCσT*^{1}*D*; *175 mX*; *H*$_{1.2}$ (innos *H*$_2$); *ac*^{1}; *L* ymnum *S*^{1} (h)ymnus *K*; *OV*; *I* ymnis *H*$_3$^{1} ymnique *g* hymni *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *M*; *î*; *Ye*; *334, 446*^{1}; *Rvb*; *EFIJPQ, cett.* | orarum *A*^{1} horarum *α* | ternos psalmos] *ABCσT*^{1}*D*; *175, 179, 442*^{1}, *m*, *X*; *O*^{1} (os *eras.*), *V*^{2}*S*; *H*$_{1-4}$; *Rac*^{1}; *L*

6 Si maior congregatio fuerit, cum antiphonas; si uero minor, in directum psallantur.
7 Uespertina autem sinaxis quattuor psalmis cum antiphonis terminetur.
8 Post quibus psalmis lectio recitanda est; inde responsorium, ambrosianum, uersu, canticum de euangelia, litania, et oratio dominica fiant missae.

---

7 uespertina . . . sinaxis, *cf.* Cassian. conl. 8, 16, 1; 8, 36, 3

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

ternus psalmus *V*^{1} terni psalmi *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *K*; *O*^{o} (*s. l.*) *M*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *vb*; *EF*, *cett.* | lectione] *ABCσT*^{1}*D*; *X*; *O*^{1} (ne *eras.*), *S*^{1}; *H*$_3$; *ac*^{1}; *L* lectionem *V*; *H*$_{2.4}$ lec̄ *446* lectiones *175 Km*; *H*$_1$; *R* lectio *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *M*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *vb*; *EFIJPQ*, *cett.* | et uersu *om. H*$_4$ | uersu] *ABCσT*^{1}*D*; *X*; *O*^{1}; *H*$_3$^{1}; *L* uersum *V*; *H*$_{1.2}$ uerso *S* uersus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o} (*s. l.*) *M*; *î*; *H*$_3$^{3} *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | quirie eleison] *AC*; *175 Km* (Kyr-), *X* quirieleison *BσD*^{1} K(c)y(i)rielei(y)son *G*$_{1-4}$; *VSM*; *H*$_{1-3}$ *multi* Kyriaeleison *T*; *O*; *z* et Kyrieleison *avb*; *JQ*; *opr* kyrieeleison cum precibus *g* | missas sunt] *AC*^{1}*σD*^{1}; *446*^{1}; *a*^{1}; *L* missas *X*; *H*$_{1.4}$ missa sunt *TD*^{pc}; *V*; *H*$_{2.3}$ (et missa sunt *eras.*, et missae fiant *H*$_3$) misa s̄ *O* missae sunt *αBG*$_{1-4}$; *175, 179, m*; *SM*; *Ye*; *334*; *Rv*; *EFJPQ*; *dfhny* missae sint *K*; *b*; *I*; *joprtxz* missa est *gi* misse *c* **6** fuerit] fuerint *179* fuit *D*^{1} | cum anti(e)phonas] *AB*^{1}*C*^{1}*σT*^{1}*D*; *VS*; *H*$_{2.3}$^{1}; *L* cum antefanas *O*^{1} (-is *O*^{o}) cum antiphonis *αB*^{2}*C*^{2}*T*^{3} *G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O*^{o} *M*; *î*; *334, 446*; *H*$_{1.3}$^{2} *Ye*; *Ravbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | cum antiphonis dicantur *z* | minor] minus *H*$_2$ omnino minor fuerit *V* | indirecto *B* | psallantur] psallanter *A* psallatur *H*$_1$; *I* psalletur *H*$_4$ **7** uespertinas *H*$_2$ uespertinis *H*$_{1.4}$ | autem] uero *h* | sinaxis] synaxis *C*; *O*^{1} sanaxis *B* post sinaxis *H*$_3$ cum enixis *H*$_{1.4}$ | psalmi *VS*; *H*$_{1.4}$; *b* | cum anti(e)phonas *VS*; *H*$_{2.3}$^{1} | terminentur *VS*; *H*$_{1-4}$; *b*; *I* **8** post quibus psalmis] *ABCσT*^{1}*D*; *OVS*; *H*$_3$^{1} post quibus (*om.* psalmis) *L* post quos psalmos *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *M*; *î*; *H*$_{1.2}$; *H*$_3$^{3}.^{4}; *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | responsurium *S*; *H*$_3$*e*; *P* responsum *H*$_1$; *334* responsorio *O*^{1} (um *O*^{o} *s. l.*) | ambrosianum] ambrosianus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *î*; *avb*; *FJ*; *gh*^{3}*ipry* ambrosiano *O*^{1} (um *O*^{o} *s. l.*) ymnum ambrosianum *S* ambrosianum ymnum *Y* | uersu] *ABCσT*^{1}*D*; *X*; *O*^{1}*M*^{1}; *H*$_3$^{1}; *L*; *f* uerso *V*^{1} uersum *O*^{o}*S*; *H*$_{1.2}$*e* uersus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*^{2}; *î*; *H*$_3$^{2}*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | cantica *Y*; *Q* cum cantico *H*$_1$ | euangelia] *ABT*^{1}*D*^{1}; *X* euangelium *V* euangelio *αCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446, cett.* | litania] *A* letania *αBCTD*; *S*, *cett. praeter*: laetania *O*^{1} (e *add. O*^{o}) *V* letanię *H*$_1$; *g* letaniarum *H*$_2$ letanię celebrentur

9 Completorios autem trium psalmorum dictione terminentur; qui psalmi directanei sine antiphona dicendi sunt.
10 Post quos hymnum eiusdem horae, lectionem unam, uersu, *quirie eleison,* et benedictione missae fiant.

XVIII. Quo ordine ipsi psalmi dicendi sunt

1 In primis dicatur uersu: *Deus, in adiutorium meum intende,*

XVIII 1 psalm. 69, 2 (*cf.* Cassian. conl. 10, 10, 2)

XVII 9 psalmi directanei, *cf.* Caes. Arel. reg. mon. 21

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_1$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

H$_3^1$ | oratio] *AσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{pc}*M*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *avbc*; *L*^{2}*EFIJPQ*; *dfg hijnoprtxyz* oratione *BCT*^{1}*D*; *X*; *O*^{1}*S*; *H*$_1$; *L*^{1} orationem *V* | oratio dominica *om. R* oratio dominica cum precibus et missa est *g* | dominicam *H*$_1$ | fiant] *ABCσTD G*$_{1-4}$; *X*; *R*; *LQ*^{1} fiat *H*$_3^1$ et fiunt *S* et fient *H*$_{1.4}$ et fiant *T*^{3}; *175 Km*; *OVM*; *î*; *H*$_{2.3}^2$*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *EFIJPQ*^{2}, *cett.* | misae O^1 (s *add. O*^{o} *s. l.*) missa *175* **9** completorios] *ABCσ*: *X*; *H*$_3^1$ (-tur-) com(n)pleto(u)rius *T*^{1}*D*; *OVS*; *H*$_{1.2.4}$; *446* com(n)pletro(u)rium *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *î*; *H*$_3^2$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*, *cett.* | autem] uero *v* ut *H*$_2$ | dictionem *H*$_1$; *o* dictionibus *v* | terminentur] *ABCσT*^{1}; *X*; *H*$_{1.3}$ terminetur *αT*^{2}*DG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVSM*; *î*; *H*$_2$*Ye*; *334, 446, cett.* | directanii *S* | antiphone *D*^{1}; *H*$_{1.3}^1$; *J* antefanis *O*^{o} (*s. l.*) antiphonis *î*; *jx* **10** hymnum (ymnum *C*; *S*)] *ABCσT*^{1}*D*; *X*; *O*^{1}*VSM*; *H*$_{2.3}^1$*Y*; *R*; *L* hym̄ *446* hymnus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o} (*s. l.*); *î*; *H*$_{1.3}^2$; *334*; *avbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | lectionem unam] *ABCσ T*^{1}*D*; *X*; *V*; *H*$_{2-4}$; *L* lectionem una *H*$_1$ lectione una *O*^{1} (ne *eras.*) *S* lectio una *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o}*M*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | uersu] *ABCσ T*^{1}*D*^{1}; *X* (et uersu); *M*^{1}; *H*$_3^1$; *b*; *L* uersum *D*^{3}; *O*^{o} (*s. l.*) *V*^{2}; *H*$_{1.2.4}$ uerso *O*^{1}*V*^{1}*S* uersus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*^{2}; *î*; *H*$_3^3$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*, *cett.* et uersus *g* | quirie eleison] *AC* quirieleison *BσD*^{1} cyriaeleison *O* Ky(i)rieleison *TG*^{3}, *plerique* et Kyrieleison *avb*; *opr*, *om. H*$_4$ | et *om. OVSM*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *334, 446*; *Rb*; *FJPQ*; *dgh inoprtx*, *eras. j* | benedictione] -em *V*^{2}; *H*$_{2.4}$ benedictio *T*^{3}; *M*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *avbc*; *LFIJQ*; *dfhijnoprtyz* benedictiones *175 Km*; *EP*; *g* benedictio(ne *eras.*) *O*, *om. H*$_3^1$; *x* | missae fiant] et missae fiant *T*^{3}; *175 Km*; *O* (misae *O*^{1}, s *add. O*^{o}) *VSM*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *avbc*; *LEFIPQ*; *dfg* (fiunt), *hinoprtxyz* et missae sunt *J*; *R* et expletum est *H*$_{1.2.4}$ et misse faciant *j*

XVIII tit. *tit. om. L* | ipsi *om. TD*$\mathfrak{G}_2$; *V*; *H*$_3$*Y*; *334, 446*; *b*; *E*; *fgoprtxy* **1** inprimis] *AG*$_{1-4}$; *175 Km*; *av*, *om. B*^{1}*CσT*^{1}; *X* inprimis semper diurnis horis *D*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *EFIJPQ*, *cett.*, *om. L*^{1} | dicantur *X*^{1}; *V* dicun-

domine, ad adiubandum me festina, gloria; inde hymnum uniuscuiusque horae.

2 Deinde prima hora dominica dicenda quattuor capitula psalmi centesimi octabi decimi.

3 Reliquis uero horis, id est tertia, sexta uel nona terna capitula supra scripti psalmi centesimi octabi decimi dicantur.

4 Ad primam autem secundae feriae dicantur tres psalmi, id est primus, secundus et sextus.

5 Et ita per singulos dies ad primam usque dominica dicantur per ordinem terni psalmi usque nonum decimum psalmum, ita sane, ut nonus psalmus et septimus decimus partiantur in uinos.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

tur *H*$_2$ | uersu] *ACσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *L* uersum *OS*; *H*$_3^1$ uersus *αBT*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *VM*; *î*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334, 446*; *abc*; *EFIJPQ, cett., om. Rv*; *g* | domine—festina *om. Y*; *446*; *R*; *I*; *nt* | ad—festina *om. V* | adiubandum (adiubadum *A*^{1}) *A*; *H*$_{1-3}$ adiuuandum *αBCTD*; *OVS, cett.* | gloria] *AB*^{1}*CσTD*^{1} *(eras.)*, *G*$_3$ *(eras.)*; *X*; *OVS*; *L* et gloria *B*^{3}*G*$_{1.2.4}$; *175 Km*; *M*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc, cett.* | inde] deinde *Km*; *H*$_2$ *e* et inde *G*$_3$ | hymnum] *ABC* (ymn- *C*; *S*); *σT*^{1}*D*^{1}; *X*; *O*^{1}*VS*; *H*$_{1-3}$; *446*; *LI*; *f* (h)ymnus *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o}*M*; *î*; *Ye*; *334*; *EF, cett.* | unumcuiusque *O*^{1} uniuscuiusque *O*^{o} (i *et* s *s. l.*) **2** prima hora] orationem *V* | dominica] die dominica *S*; *h*^{2} *(s. l.)* | dicendi *L* dicenda sunt *X*; *v*; *J*; *gh*^{2} *(s. l.)* | capitula *om. g*^{1} | centesimi (centisimi *A*^{1}) octabi *A*; *H*$_{1.3}$ centesimi octaui *αBCD, cett.* CXVIII *T*; *OV*; *H*$_2$; *R* C^{i}XVII^i *S* CXVIII quae sequantur hymnis de fide catholica *g* **3** reliquis dicantur *om. b* | id est *om. O* | uel *om. M*; *H*$_3^1$*e*; *LEQ*; *ghit* | supra scripti] subscripti *H*$_{1-3}$ (-bti *H*$_3$) suprascripta *V* | psalmi *om. M*^{1} | CXVIII *T*; *O*; *H*$_2$ C^{i}XVIII^i *S* CXXIII *V* centesimo octabo decimo *H*$_1$ | octabi] *A*; *H*$_3$ octaui *αBCD*; *cett.* **4** ad prima *V*; *H*$_{1.2}$*e*; *R* a prima *S*; *H*$_3^1$.4 | dicantur] dicatur hymnus earundem horarum ternos psalmos lectionem et uersus Kyrieleison et missae sunt (*ex cap. 17, 5*) *V* | id est *om. R* | secundus] et secundus *R*; *ft* | sextus] tercius *334* **5** ad prima *S*; *R* a prima *V*; *H*$_{1-3}^1$; *J* | usque dominica] *ACσ*; *L*; *d* usque dominicam *αDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *446*; *Q* usque ad dominicam (-ca *H*$_{1.3}^1$ -ca die *V*^{1}) *BT*; *OVSM*; *H*$_{1-3}^3$ *Ye*; *334*; *Ravbc*; *EFIJP, cett.* | usque (*ante* nonum)] usque ad *B*; *H*$_1$*Y*; *334, 446*; *avb*; *I*; *dhijptxz* usque in *c* | XVIIII *T*; *V*; *L* | nonodecimum psalmum *D*^{1} nono decimo psalmum (-mo *e*) *H*$_1$*e* | psalmum *om. x* | XVII *T*; *O*; *L* septimo decimus *V* septimodecimo *H*$_2$ | partiantur] partiatur *D*^{1}; *L* diuidatur *R*; *g*^{1}*p*^{1} diuidantur *OVS*^{1}*M*; *H*$_{1-3}$

6 Et sic fit, ut ad uigilias dominica semper a uicesimo incipiatur.
7 Ad tertiam uero, sextam nonamque secundae feriae nobem capitula, quae residua sunt de centesimo octabo decimo, ipsa terna per easdem horas dicantur.
8 Expenso ergo psalmo centesimo octabo decimo duobus diebus, id est dominico et secunda feria,
9 tertia feria iam ad tertiam, sextam uel nonam psallantur terni

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

Ye; *446*; *EFIJP*; *dg*^{2}*hijnortz* | in uinos] *A* in binos *aBCσT*^{1}*D*^{1}*G*$_{1-4}$; *X*; *avb*; *LP*; *y* in uinas glorias *442*; *H*$_{2.3}$^{1} in binas glorias *T*^{3}*D*^{3}; *175 Km*; *OVSM*; *H*$_{1.3}$^{2}*Ye*; *334, 446*; *c*; *EFIQ*^{1}, *cett. praeter*: in duas glorias *J*; *R* **6** fit] fiat *CT*^{2}; *X*; *OVSM*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334, 446*; *vc*; *E*^{2}*FIJP*^{pc}*Q*; *dghijnoprtxz* faciat *H*$_1$ faciant *H*$_4$ | uigilias nocturnas *x* | dominicas *G*$_4$; *175 Km*; *V*; *H*$_{1.3}$*Y*; *334*^{1}; *IQ*^{2}; *fr* -co *i* | uicissimo *OS* bicesimo *175, 179, 442* uicesimum *V*^{1} uicesimi *H*$_3$^{1} uicesimo psalmo *Y*; *j*^{2} | incipiantur *H*$_{1.3}$*e* **7** ad tertia uero (uero *om. d*) sexta nonaque (nonam *d*) *V*; *d* tertia uero sexta et nona *H*$_{1-4}$ | nonamque] et nonamque *E* uel nonam *S* et nona *H*$_{1.3}$ et nonam *M*; *Ye*; *446*; *Rc*; *FIJ*; *fghinoprty* nonam *D*; *d* | secunda feria *T*; *H*$_3$^{1}; *d* secunda feriae *H*$_1$ | nobem *A*; *H*$_{1-3}$ nouem *aBCTD*; *OVS, cett.* | capitule *S* | quae] qui *M*; *H*$_{1.3}$^{1} | residu(a)e *G*$_2$; *S*; *H*$_{1.3}$^{1} | centesimo] centisimo *A*^{1} | octabo] *A*; *H*$_{1.3}$ octauo *aBC, cett.* | de centesimo octab(u)o decimo] *AD*^{1}; *175 K* (*praeter 179*) *H*$_1$; *M*^{1} de (*om. 446*) centesimo octab(u)o decimo psalmo *aBCσD*^{3}*G*$_{1-4}$; *179 mX*; *M*^{2}; *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ, plerique* de CXVIII psalmo *T*; *O* de CXVIIII psalmo *VS*^{1} (C°XVIIII°) de psalmo *H*$_2$ (*om.* CXVIII) | ipsa] ipsi *O*^{1} (*pro* i *alt. eras.* a *O*^{o} *s. l.*) *V* | ternas *V* | dicant *H*$_2$ | **7 sq.** ipsa—decimo (8) *om. H*$_1$ **8** expenso ergo] expanso ergo *O*^{1} (a *eras.*, e *O*° *s. l.*) expletur igitur *H*$_4$ | CXVIII *T*; *OV*; *L*; *g* C°XVIIII° *S*^{1} CXCIII *H*$_2$ | octabo] *ABG*$_4$; *H*$_3$; *Ra* octauo *aCTD, cett.* | duobus] duo *H*$_2$ | dominica *H*$_3$; *L*^{1}; *R*; *t* | et *om. H*$_{1.2}$ **9** tertia] et tertia *H*$_{1.2}$ tertia uero *D* | ad tertiam] ad tertiam horam *g* | ad tertia sexta uel nona *H*$_{1.3}$^{1}; *R* | sextam] ad sextam *V* et sextam *g* | uel *om. T*^{1} | terni] hi tres *H*$_4$ | centesimum nono decimo *V*^{1} centesimum XVIIII°*H*$_1$ CXVIIII *T*^{1}; *O*; *L* centesimo octauo decimo *G*$_4$^{1}; *M* CXVIII *T*^{2}; *g* C°XVIII° *S* cent. nono decimo psalmo *E* | usque centesimo uicesimo septimo] *AD*; *X* usque centesimum uic(g)esimum (bic-*K*) septimum *BC*; *175 Km*; *V* (septesimo *V*^{1}); *IQ*; *g* usque CXXVII *O*; *L*; *g* (*add.* psalmum) usque CXXVI *T*^{1} usque ad centesimo XXVII^m *H*$_2$ usque ad centesimum uicesimum septimum (septimum *om. H*$_3$^{1}) *aσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *S* (C^{m}XX^{m}VII^m), *M*; *H*$_1$ (CXXVII), *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFJP, cett.* | id est] hi sunt *g, om. OVSM*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *446*; *b*; *FJP*; *dhi oprty, del. in H*$_3$ | psalmi *om. H*$_{1.2}$ **9 sq.** nouem—semper dominica (10)] no-

psalmi; a centesimo nono decimo usque centesimo uicesimo septimo, id est psalmi nouem.

10 Quique psalmi semper usque dominica per easdem horas itidem repetantur hymnorum nihilominus, lectionum uel uersuum dispositionem uniformem cunctis diebus serbatam;

11 et ita scilicet semper dominica a centesimo octabo decimo incipietur.

12 Uespera autem cotidie quattuor psalmorum modulatione canatur.

13 Qui psalmi incipiantur a centesimo nono usque centesimo quadragesimo septimo

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_1$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

bem quippe et septem H_1 nobe quique psalmi septimus H_2 nouemque psalmi et septem H_4 **10** quique] quinque G_1^1; *X*; *V*; *Rb*; *f* | usque dominica] *AσT*^{1}; *X*; *OV*; *e*; *446*; *L* usque dominicam *αT*^{3}*BCDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *H*$_4$; *av*; *IPQ*; *fgn* ad dominicam *opr* usque ad dominicam (-ca H_3^1) T^2; *SM*; $H_{1.3}^2$ *Y*; *334*; *Rbc*; *EFJ*; *dhijtxyz* dominica H_2 | horas itidem] horas ididem *B* hora sit idem *V* horas sit idem O^1 (s *alt. eras.*) horas idem *S*; $H_{1.2}e$; *Q* oras id est idem H_3 | itidem] ididem B^1 iidem H_4 | nihil hominis E^1 | lectionem *V* | uel uersuum] uersuum (*om.* uel) $D^1G_2^1$; *I*; *f* aduersum T^1 uel uersum *VS*; $H_{1-3}e$ uel uersuum T^3 | dispositionem (disposionem A^1) uniformem] *ABσDG*$_4^1$; *175 X*; O^1 *VS*; H_3^1; *R*; *JQ* dispositione uniformem *CT*^{1}; *L* dispositionem uniformi T^2; *334*^{1}, *446* dispositione uniformi *αT*^{2}*G*$_{1-3}$; O^o; H_3^4 *Ye*; *ac*; *EF*; *fghjnoprtxyz* dispositione (-nem *b* -ni *P*; *d*) uniforme (-mi *P*; *d* -miter *b*; *i*) *Km*; *M*; *b*; *P*; *di* dispositionis uniforme H_1 dispositionum uniformem (-me *I*) H_2^1; *I* | serbatam] *A*; H_2 seruatam *BCσD*; *175 X*; O^1 (m *eras.*) *VS*; $H_{1.3}^1$; *v*; *JQ* seruata *αTG*$_{1-4}$; *Km*; *M*; *Y*; *334*; *Rab*, *cett.* seruatas *e* reseruata *446*; *c* **11** ita *om. V* | scilicet] scilicet ut M^2; H_3 *Y*; *334*; *I*; *t* | a *om. V* | CXVIIII *T* CXVIII *OV*; *L*; *g* C°XVIII° *S* | octabo] *A*; H_3; *446*; *Ra* octauo *BC*, *cett.* | incipietur] *ABCσT*^{1}*G*$_{1-3}$; *OV*; $H_{1.3}^1$; *b*; y^1 incipiatur T^3*DG*$_4$; *175 KmX*; *SM*; H_3^4 *Y*; *334, 446*; *Rav*, *cett. praeter*: incipiantur H_2e; c^1 **12** uespere T^1; *S*; H_1; Q^1; *f* | cotidie autem *tr. V* | IIII *T*; *O* | modolatione *T*; *S* modolationem *V* | cantantur *V* **13** CVIIII *OM*; *g* CXVIIII T^1; *V* C°VIIII° *S* CXVIIII° H_1 | usque] usque ad *T*; *M*; H_{1-3} *Ye*; *334*; *avb*; *IJQ*; *dhijnoprxyz* | centesimo quadragesimo septimo] *AD*; *X*; o^1 quadragesimo VII (*om.* centesimo) H_2 CXLVII

14 exceptis his, qui in diuersis horis ex eis sequestrantur, id est a centesimo septimo decimo usque centesimo uicesimo septimo et centesimo tricesimo tertio et centesimo quadragesimo secundo;

15 reliqui omnes in uespera dicendi sunt.

16 Et quia minus ueniunt tres psalmi, ideo diuidendi sunt, qui ex numero supra scripto fortiores inueniuntur, id est centesimum tricesimum octabum et centesimum quadragesimum tertium et centesimum quadragesimum quartum.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

T; *OV*; *H*$_1$; *L*; *g* C^{m}XL^{m}VII^{m} *S* centesimum quadragesimum septimum *aBCσG*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ, cett.* **14** exceptis] ex *V* | his] is *B* | qui] quae *H*$_2$; *x* | in *om. V*; *Q* | sequestrentur *B* | CXVII *T*; *OV*; *H*$_2$; *L* C°XVII° *S* CXVIII° *H*$_1$ CXVIII *g* centesimo decimo octauo *H*$_4$ | usque] usque ad *T*^{3}; *S*; *H*$_{1-4}$; *334*; *av*; *IJQ*; *jnprxy* | centesimo uicesimo septimo] *AD* (centesimo *om.*); *X*; *R*; *o* centesimo uicesimum septimum *H*$_3^1$ centisimo XX^{m}°VII° *S* CXXVII *T*; *OV*; *H*$_{1.2}$; *L*; *g* centesimum uicesimum septimum (nonum *H*$_4$) *aBCσG*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *334, 446*; *H*$_4$*Y, plerique* | et centesimo tricesimo tertio *om. g* | centesimum tricesimum tertium *B*; *175 Km*; *446*; *JQ* CXXXIII *T*; *H*$_{1.2}$ CXXVIII *O* CXXX *V* C°XXX°III° *S* | et] ad *H*$_4$ | centesimum quadragesimum secundum *B*; *175 Km*; *H*$_4$; *446*; *FJQ* CXLII *T*; *H*$_{1.2}$ CLI *O*; *g* CL *V* C°LX°II° *S* **15** uesperam *aG*$_{1-4}$; *Km*; *L*; *R* uespere *H*$_3$; *Q*^{1} **16** ueniunt] inueniunt *V* | qui] quia *D*; *E* | ex] *ABCσ T*^{1}; *175 KmX*; *H*$_3^1$; *avc*; *L*; *f false obelo del. a* in *T*^{2}*DG*$_{1-4}$; *OVSM*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334, 446*; *Rb*; *EFIJPQ*; *dg, cett.* | suprascripto] -pti *V* -ptus *S* subscripto *H*$_{1.2}$ | fortiores] fortius *X* potiores *O* | centesimum tricesimum octabum (-uum *BC*; *X*)] *ABCσD*; *X*; *H*$_3^1$ CXXXVIII^{m} *T* CXXXVIII *O*; *g* CXXXVIIII *V* CXXXVIIII° *H*$_1$ CXXXVIII *H*$_2$ centum triginta octo *R* C^{mus}XXX^{mus}VII^{mus} *G*$_2$; *S* centesimus tric(g)esimus octauus *aG*$_{1.3.4}$; *175 Km*; *446, 334*; *M*; *Ye*; *EF, cett.* centesimus octauus *x* | et (*post* octabum) *om. C*; *OSM*; *H*$_1$*Ye*; *EF*; *gopr* | centesimum quadragesimum tertium] *ACσD*; *H*$_3^1$ CXLIII^{m} *T per nominativum*: *aG*$_{1.2.4}$; *175 Km*; *M*; *Y*; *334, 446, cett. per numeros*: *OV* (CXLIIII), *M*; *H*$_{1.2}$ (XLIII°, *om. C*); *L* centesimum quadragesimum *B* centum quadraginta *R*, *om. G*$_3$; *X*; *S*; *g* | tertium et centesimum quadragesimum *om. B*; *R* | et centesimum quadragesimum quartum *om. JQ*^{1} | et *om. H*$_1$ | centesimum quadragesimum quartum] *ABCσTD*; *X*; *H*$_3^1$ *per nominativum*: *aG*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *334, 446*; *cett. per numeros*: *OV*; *H*$_{1.2}$; *L*; *g* C^{mus}XL^{mus}VII^{mus} *S*

17 Centesimus uero sextus decimus, quia paruus est, cum centesimo quinto decimo coniungatur.
18 Digesto ergo ordine psalmorum uespertinorum reliqua, id est lectione, responsum, hymnum, uersum uel canticum, sicut supra taxabimus, impleatur.
19 Ad completorios uero cottidie idem psalmi repetantur, id est quartum, nonagesimum et centesimum tricesimum tertium.
20 Disposito ordine psalmodiae diurnae reliqui omnes psalmi,

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *l*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

17 centisimus *A*^{2}; *S* et centesimus *V* | sextus decimus] *per numeros*: *T*; *VS*; *H*$_2$; *L*; *R*; *g* sextodecimus *H*$_1$ | quia paruus] qui paruum *H*$_3^1$ | cum *om.* *O*; *j*^{1}*z* | centisimo XV° *S* CXV *T*; *OVM*; *L*; *g* CXV^o *H*$_1$ CV *H*$_2$ centesimum quinto decimo *H*$_3^1$ | coniungantur *V*; *H*$_{2.3}$; *Rb*; *g*^{1} iungatur *EFJ*; *v*; *hiop*^{1} iungantur *H*$_1$ **18** degesto *OV*; *H*$_2$ | ordinem *V* | id est] idem *T*^{1} | lectione] *ABT*^{1}*Cσ*; *H*$_3^1$ lectionem *D*; *O*^{1} (nem *eras.*) *S* lectionum *V* lectio *av* lectiones *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *M*; *H*$_{1-3}^3$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *LEF, cett.* | responsum] *ABCσT*^{1}*D*; *OVS*; *H*$_3^1$; *a*; *f* responso(u)rium *X*; *H*$_{1.2}$; *v* responsoria *aT*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *H*$_3^4$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *LEF, cett.* | hymnum (ymn- *C*; *X*; *S*)] *ABCσT*^{1}*D*; *175, 179, 442 mX*; *O*^{1}*VS*; *H*$_{1-3}$; *R*; *L*; *f* ymnos *J* hymnus *G*$_3^1$; *K*; *O*^{o} (*s. l.*); *av* (h)ymni *aT*^{2}*G*$_{1-4}$; *M*; *Ye*; *334, 446*; *bc*; *EF, cett.* | uersum] *ABCσD*; *X*; *O*^{1}*VS*; *H*$_{1-3}$; *LI*; *f* uersu *T*^{1} uersos *J* uersus *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o} (*s. l.*) *M*; *334, 446*; *Ravbc*; *EF, cett. praeter*: et uersus *P*; *jx, om. i* | canticum] *ABCσT*^{1}*D*; *X*; *OVS*; *H*$_{1.2}$; *av*; *L*; *f* cantica *T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *EFIJPQ, cett.* | taxabimus] *AB*; *H*$_{1.3}$; *L* taxauimus *D*; *E*^{1} *cett.* taxamus *H*$_2^1$ | impleantur *aCT*^{3} *G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o} (*s. l.*) *M*; *H*$_3^3$*Ye*; *334, 446*; *EFIPQ*^{2}; *Rabc*; *dghijnortxyz* compleatur *L* **19** ad] a *H*$_{1.2}$ | completorios] *ABCσT*^{1}*DG*$_3$; *175 X*; *H*$_2$; *446*; *L*; *f* conplendurios *H*$_1$ conpleturius *H*$_3^1$ conpleturio *V* com(n)pleto(u)rium *T*^{3}*G*$_{1.2.4}$; *Km*; *OSM*; *H*$_3^3$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *EFIJPQ, cett.* | uero *om.* *H*$_2$ | idem] itidem *av* | idem psalmi repetantur cotidie *tr.* *OVSM*; *H*$_2$*Ye*; *334, 446*; *EFIJP*; *b*; *dghinoprtxyz* | *post* id est: quoddidie *tr.* *H*$_{1.4}$ | quartum] *ABCσT*^{1}*D*; *X*; *H*$_3^1$; *a*^{1} *per nomin.*: *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OM*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334, 446*; *EFIJPQ, vbc, cett.* IIII *VS*; *R*; *L*; *g* | nonagesimum] *ABCσD*; *X*; *H*$_3^1$ et nonagesimum *T*^{1} *per nominativum*: *a cum plerisque ut supra* et nonagesimus *M*; *H*$_3^4$; *J*; *v*; *jn* et XC^{mus} *S* XC *O*; *L*; *V deest deficiente parte membranae* quintum decimum *H*$_1$ quintus decimus *H*$_2$ | et *om.* *g* | centesimum tricesimum tertium] *ABCσD*; *X*; *H*$_3^1$ CXXXIII^m *T* CXXXIII *OV*; *H*$_2$; *R*; *L*; CXXXIII et reliqua *g* C^{mus}XXX^{mus}IIIus *S* CIII *H*$_1$ *per nominativum a*; *M, cett.* **20** deposito *G*$_3$; *V*; *H*$_3^1$ disposite *S* disposito ergo *Q*; *i* | ordinem *V* | diurnae] diuine *i* | supersunt]

qui supersunt, aequaliter diuidantur in septem noctium uigilias
21 partiendo scilicet, qui inter eos prolixiores sunt psalmi, et duodecim per unamquamque constituens noctem.
22 Hoc praecipue commonentes, ut, si cui forte haec distributio psalmorum displicuerit, ordinet, si melius aliter iudicauerit,
23 dum omnimodis id adtendat, ut omni ebdomada psalterium ex integro numero centum quinquaginta psalmorum psallatur et dominico die semper a caput reprendatur ad uigilias,
24 quia nimis inertem deuotionis suae seruitium ostendunt monachi, qui minus a psalterio cum canticis consuetudinariis per septimanae circulum psallunt,

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

supra sunt *O*^{1} (a *eras.*, e *O*^{o} *s. l.*) insupersunt *H*$_1$ supersunt his g | in *om.* *αG*$_{1-4}$; *OVSM*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *b*; *EFJP*; *dghiopy, eras. j* | septe *O* | septinoctium *S* | uigilias] uigiliis *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *m*; *M*^{2}; *H*$_3$^{4}*Ye*; *334*; *b*; *EFIP*; *dghijnoprtxy* **21** parciendo *C* pariendo *V* | eos *om.* *S*^{1} | psalmos *H*$_3$^{4}; *Q*; *ghiz*^{1} | et] ut *Km*; *SM*; *I* uelut *H*$_1$, *eras. in T* | XII *T*; *OVSM*; *L* | unamquaque *S* unaquemquem *H*$_1$ | constituens] *ABCσT*^{1}*D*; *OS*; *H*$_{1.3}$^{1}; *L* constitues *X* constituentes *V* constituemus *H*$_2$ constituantur *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *H*$_{3.4}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *EFIJPQ, cett.* | nocte *T*^{1} **22** commonemus *g* | ut *om.* *αG*$_{1-4}$; *OVSM*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334, 446*; *EFIJ*; *fopry* | ordinet] ordinem *V* ordine *S*; *H*$_1$, *om.* *M* | ordinet aliter sicut melius *g* | aliter] aliquid *H*$_1$ aliud *L*, *om.* *X* | iudicauerit] iudicauerit agat *SM* iudicaberit *H*$_3$^{4} **23** dum] dummodo *i*; *H*$_{1.2}$*e*; *E*;*fjoprxyz* | omnismodis *H*$_{1-3}$^{1}*e* omnino *V* omnibus modis *I*; *i* | id *om.* *OVSM*^{1}; *e*; *E*^{1}*JP*; *opr* | adtendat] *ABC* (att-) *σT*^{1}*D*; *175 X*; *H*$_3$^{1}; *446*; *av*; *L* ad(t)tendatur *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *179, 442, 47, m*; *OVSM*; *H*$_{1-3}$^{4}*Ye*; *334*; *Rbc*; *EFIJPQ, cett.* adtendatur monachis *x* | ut] quod *L*, *om.* *H*$_{1.2}$ | omne *T*^{1}; *S* | ebdomata *B*^{1} | integrum *V* | numero] psalterium numero *av* | CL *T*; *OVS*; *H*$_{1.2}$; *L*; *g* | psallatur] psallantur *A*^{1} (n *eras.*); *S*; *ab*; *rz*^{1} psallat *H*$_3$^{1} canatur *LI* | dominico] dominica *E*; *gopr* | a *om.* *T*^{1} | a caput] *ACσT*^{1}; *O*^{1}*V*; *H*$_3$^{1} ad caput *O*^{o} ad capud (t *s. l.* *B*^{2}) *B*; *a* a capite *αT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *SM*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *LEFIJPQ, cett.* | a uigesimo psalmo *g* | reprendatur] *ABCσT*^{1}; *M*^{1} repedatur *O*^{o} reprehendatur *X*; *VS* repetatur *T*^{3}*DG*$_{1-4}$; *Km*; *O*^{1}*M*^{2} (*s. l.*); *i*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334*; *Ravc*; *FJPQ*^{1}; *dghijntx* repetantur *a*; *175*; *e*; *446*; *b*; *EI*; *fopryz*^{1} incipiatur *L* | ad] et *O*^{1} (ad *corr.* *O*^{o} *s. l.*) *V* **24** quia] nam *g* | inertem] *ABCσT*^{1}*DG*$_{1-4}$; *175X*; *OVM*^{1}; *H*$_{1-3}$*e*; *334*^{1} (inerbs *pc*), *446*;

25 dum quando legamus sanctos patres nostros uno die hoc strenue implesse, quod nos tepidi utinam septimana integra persolbamus.

XVIIII. De disciplina psallendi

1 Ubique credimus diuinam esse praesentiam et *oculos domini in omni loco speculari bonos et malos;*
2 maxime tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus, cum ad opus diuinum adsistimus.
3 Ideo semper memores simus, quod ait propheta: *Seruite domino in timore;*
4 et iterum: *Psallite sapienter;*

XVIIII 1 prov. 15, 3 (*cf.* Cypr. domin. orat. 4) **3** psalm. 2, 11 **4** psalm. 46, 8

XVIII 25 sanctos patres . . . impleuisse, *cf.* Verb. Senior., Vitae patr. 5, 4, 57

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δi*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfghijnoprtxyz* (*WδZ*$_1$ *inde ab cap.* XVIIII)

Rv; *LJQ*^{1}; *f* -ti *S* -te *a*; *op*^{1}*rx* iners *T*^{3}*G*$_2{}^{mp}$; *Km*; *M*; *Y*; *bc*; *FIP*, *cett.* pigrum et iners *g* impigre *E* | deuotiones suas *H*$_1$ | seruitio *S* | qui] quia *H*$_1$ | minus] minus sunt *H*$_2$ | a] *om.* *αCG*$_{1-4}$; *M*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *EFIJP*; *Ravb*; *dghijno prtxyz* (*eras.* in *H*$_3$) quam *Q* | psalterium *V*; *i*; *H*$_{1-3}$; *IQ*, *om.* *G*$_4$ | consuetudinariis] consu(a)etudinis *B*; *H*$_3$^{1} consuetudinarios *V* (h)ordinariis *H*$_{1.2}$ **25** quando] quandoque *334* aliquando *Y* quã *H*$_2$, *om.* *O*^{1} (*add.* *O*^{o} *in mg*); *b*; *t* | legimus *V*; *H*$_3$*Y* | strenue] strinu(a)e *VSM* strennue *O* | implesse] *ABCσTDG*$_{1.2.4}$; *175 KmX*; *OVS*; *H*$_{1-3}$; *a*; *LI* impleuisse *αG*$_3$; *M*; *i*; *334, 446*; *Ye*; *Rvbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | quod nos tepidi] nos uero *S*, *om.* *OVM*; *H*$_{1.2}$*e* | utinam] unam *B*^{1} una *J* ut una *SM* utinam nos *H*$_{1.2}$; *E* ut in una *R* | septimanam integram *175*; *H*$_3$^{1} | persolbamus] *A*; *H*$_{1.3}$ solbamus *H*$_2$ persoluamus *αBCT*, *post* persolbamus: finis psalmodiae *α*; *f*

XVIIII tit. tit *om.* *H*$_2$^{1} | psalendi *A* | psallendi in oratorio *δ* **1** domini] dei *O* dominica *R* | in omni loco *om.* *G*$_4$^{1}; *OVSMW*; *δχi*; *H*$_{1-3}$^{1} (*add. in mg*), *e*; *EIJZ*$_1$; *goprz* | speculare *V*; *χ* specularis *S*^{1} contemplantes *δ* | malos et bonos *tr.* *334*; *b* **2** maxime] et maxime *S*; *d* | hoc *om.* *CG*$_3$ | aliqua *om.* *O*^{1} (*add.* *O*^{o} *mg*) | dubitationem *V* dupitatione *S*^{1} | credimus *δ*; *j*^{1} | diuino *V* dn̄i unum *H*$_1$ | adsistemus *VW* consistimus *e* **3** ideo] et ideo *H*$_3$^{3} | simus] sumus *W*; *ry*^{1} | profeta *O* **4** psal-

5 et: *In conspectu angelorum psallam tibi.*
6 Ergo consideremus, qualiter oporteat in conspectu diuinitatis et angelorum eius esse,
7 et sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet uoci nostrae.

XX. De reuerentia orationis

1 Si, cum hominibus potentibus uolumus aliqua suggerere, non praesumimus nisi cum humilitate et reuerentia,
2 quanto magis domino deo uniuersorum cum omni humilitate et puritatis deuotione supplicandum est.
3 Et non in multiloquio, sed in puritate cordis et conpunctione lacrimarum nos exaudiri sciamus.
4 Et ideo brebis debet esse et pura oratio, nisi forte ex affectu inspirationis diuinae gratiae protendatur.

---

5 psalm. 137, 1

XVIIII 6 consideremus—esse, *cf.* Cypr. domin. orat. 4 **7** mens—nostrae, *cf.* Aug. epist. 211, 7 *et* 48, 3

XX 1—2 si—supplicandum est, *cf.* Basil. Reg. 108; Cassian. conl. 23, 6, 3 sq. **3** non in multiloquio, *cf.* Math. 6, 7 in puritate cordis, *cf.* Cassian. conl. 1, 4, 3; 9, 8, 1 lacrimarum conpunctione, *cf.* Cassian. conl. 9, 28, 1 *et* Aug. epist. 130, 20 **4** breuis—oratio, *cf.* Cassian. conl. 9, 36, 1; inst. 2, 10, 3; Caes. Arel. reg. virg. 34

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfghijnoprtxyz*

---

lite] psallite domino H_{1-3}; *b* **5** psallam tibi *om.* O^1 (*add.* O^o); *χ* **6** ergo] ergo si *S* | oporteat] oportet *X* nos oporteat H_{1-3} *e*; *nr* | et *om.* EZ_1; *r* | eius *om.* *e*; EZ_1 | esse] esse debere H_3 **7** stemus] ste *A* (mus *add.* A^2) | ut mens *om.* E^1

XX 1 uolemus V^1 | suggerere] surgere H_1; Z_1 | praesumimus] possumus *X* | humilitatem et referentiam H_1 **2** omni *om.* Z_1 humilitate] humilitate et reuerentia *W* | puritate (-tem H_1) W^1 (*corr.* W^1); H_{1-3} | deuotione] deuotionem V^1 deuotionis H_{1-3} cordis *e* **3** et *om.* *g* | in *om.* *S* | multiloquium *V*; H_1 *e* | puritatem *V* | conpunctionem *VM*; H_1 -onis H_2 -tio *334*^{1} | exaudire *VS*; *δ*; $H_3{}^1$ *e*; *E* | sciamus] credamus *δ* **4** et *om.* *Y*; *446* | brebis] *AB*; *175*^{1}; $H_{1.3}$; *442* breuis *αCTD*, *cett.* | esse debet *tr.* *D* | et *om.*

5 In conuentu tamen omnino brebietur oratio et facto signo a priore omnes pariter surgant.

XXI. De decanis monasterii

1 Si maior fuerit congregatio, elegantur de ipsis fratres boni testimonii et sanctae conuersationis et constituantur decani,
2 qui sollicitudinem gerant super decanias suas in omnibus secundum mandata dei et praecepta abbatis sui.
3 Qui decani tales eligantur, in quibus securus abbas partiat onera sua.
4 Et non eligantur per ordinem, sed secundum uitae meritum et sapientiae doctrinam.
5 Quique decani si ex eis aliqua forte quis inflatus superbia repertus fuerit repraehensiuilis, correptus semel et iterum atque tertio, si emendare noluerit, deiciatur

---

5 omnes pariter surgant, *cf.* Reg. Pachom. 6; Cassian. inst. 2, 7, 3

XXI 1 elegantur decani, *cf.* Ex. 18, 21 *et* act. 6, 3 (de decanis, *cf.* Hier. epist. 22, 35; Aug. mor. eccl. 1, 31, 67) **4** *cf.* Deut. 1, 13–15 **5** correptus—deiciatur, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 12; Ord. monast. l. 15

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* XX, 5), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfghijnoprtxyz*

W | nisi] si *O* | adfectum *H*$_1$ **5** brebietur *A*; *442*; *H*$_3$ breuietur *aBCT*, *cett.* breuiatur *W* breuiter *S* | oratio] oretur *S* | a priore] a priorem *V*^{1} a maiore *g*, *om. R*

XXI tit. de decanis monasterii] de decanis monasterii quales debeant esse *T* (qualis); *334*; *f* decani in monasterio quales debent esse *H*$_1$ decani monasterii quales debeant esse *g* **1** congregatio fuerit *tr. T*; *X*; *VM*; *ĩ*; *H*$_{1.3}$; *R*; *nr* | elegantur] *AT*^{1}*D G*$_1{}^1{}_{.3}$; *OV*^{1}*SW* eligantur *BCσT*^{3}, *plerique* eligant *i* eliguntur *g* | fratres] fratribus *D*; *334*; *OVSM*^{1}*W*; *ĩ*; *H*$_3{}^1$*e*; *Rb*; *E*^{1}; *opry* **2** qui] et *T*^{1} | gerat *S* | decanias] decanis *S*; *e* | suas *om. OVSM*^{1}*W*; *H*$_{1-3}{}^1$*e*; *or* | in omnibus] in omnia *H*$_{1-3}$*e*; *opt* | mandatum *G*$_{1.2}{}^1$; *S*; *H*$_3{}^1$; *Rav* | dei] domini *W*, *om. B*^{1} (*s. l. B*^{2}) *D*^{1} (*s. l. D*^{1}); *H*$_1$ | praeceptum *W*; *a* | abbati *T*^{1}*S*; *R* **3** elegantur *T*^{1}; *OV*^{1}*SW*; *H*$_2$ | in] cum *X*, *om. V* | abbas securus *tr. G*$_{1.2.4}$; *SM*; *H*$_1$ | securius *W* | partiat] parceat *S* partiatur *D*; *444, 257, 47, X*; *ĩ*; *334*; *abc*; *J*; *n* portat *W* **4** elegantur *OS* | sed] *om. S*; *r* sed semper *R* | uitae *om. H*$_2$ | sapientiam et doctrinam *H*$_3{}^1$ **5** quique] qui *T*^{1} | quique decani] quibus decanis *g*^{2} | quique decani si ex eis aliqua forte quis] quod si quisque

6 et alter in loco eius, qui dignus est, subrogetur.
7 Et de praeposito eadem constituimus.

XXII. Quomodo dormiant monachi

1 Singuli per singula lecta dormiant;
2 lectisternia pro modo conuersationis secundum dispensationem abbae sui accipiant.
3 Si potest fieri, omnes in uno loco dormiant; sin autem multitudo non sinit, deni aut uiceni cum senioribus, qui super eos solliciti sint, pausent.
4 Candela iugiter in eadem cella ardeat usque mane.
5 Uestiti dormiant et cincti cingulis aut funibus, ut cultellos suos ad latus suum non habeant, dum dormiunt, ne forte per somnum uulnerent dormientem

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* XXII 1), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfghijnoprtxyz*

(quisquam *Y*; *446*; *n*) ex eis aliqua forte *M*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *446*; *c*; *EFJP*; *dhijnoprtxy* quod si quis ex eis aliqua forte *î*; *H*$_3$; *334*; *LIQ*; *z* | aliqua] aliquo *V* aliquis *S*; *c* | quis] qui *V*, *eras. in 334* | superbie *B*; *S* | repraehensiuilis] *A*; *H*$_2$ -bilis *αBCT*; *OVS* | correptus] correctus *O*^{1} (p *pro* c *alt.* *O*^{o} *mg*) *SM*; *H*$_2$ corripiatur *J*; *av* | iterum] bis *H*$_3$ | atque] ac *O* | si] si se *F* | non emendare uoluerit *hi* non emendauerit *L* **6** aliter *R* | in locum *LI*; *g* | eis *V*^{1} (u *s. l.*) | subrogetur qui dignus est *tr.* *T* | est] fuerit *X* | subrogetur] succedat *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *c*; *EFJPQ*; *dghijnt* **7** proposito *T* | constituemus *G*$_{1.2.4}$^{mp} constituamus *G*$_3$; *W*

XXII *totum capitulum in fine regulae positum est in cod.* *H*$_2$ | **tit.** dormiunt *S* | sanctimoniales *x* **1** singula *om.* *A*^{1} (*s. l. add.* *A*^{2}) | singula lecta] singulos lectos *αD*^{3}*G*$_{1-4}$; *X*; *334*; *b*; *F*; *j*^{1}*y* | lecta] lectula *OW* | dormiant] dormiant monachi *H*$_3$ dormiant fratres *W* **2** lectisternia] lectisterni *V*^{1}*S*; *H*$_{1.3}$^{1} lectis stramina *H*$_4$ lectistramenta *b* lectisternia constituemus *W* | dispensationem] *ABCσTD*; *175 KmX*; *δ*; *OVSW*; *H*$_{1-3}$; *av*; *E*; *fgop*^{1}*r* dispositionem *αG*$_{1-4}$; *M*; *î*; *Ye*; *334*, *446*; *Rbc*; *LFIJPQZ*$_1$, *cett.* | abbę *A* (*solus*) abbatis *αBCσTD*; *OSM*, *cett.* abbati *R* | sui *om.* *δ*; *S*; *I*; *z*^{1} | accipiat *V* **3** in unum locum *V*; *H*$_{3.4}$; *R* in unum *î* | dormiant monachi *H*$_3$ | sin] si *αG*$_{1.2}^{1}_{.4}$; *OVSM*; *δî*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *EFIPZ*$_1$; *dghijnoprtxy* | sinet *OV*^{1}*SM*; *o* | biceni *175 Km* uigeni *V* (*ex* uigini), *SM*; *ny* | cum—sint *om.* *H*$_1$ | sollicite *W* | sint] sunt *179*; *V*; *b*; *jr* **4** candela] luminaria *δ* | usque ad mane *H*$_2$; *b*^{1} | ardeat in eadem cella *tr.* *O* **5** et cincti] accincti *Z*$_1$; *y*^{1} | cingulis] cinguli *B* cingel-

6 et ut parati sint monachi semper et facto signo absque mora surgentes festinent inuicem se praeuenire ad opus dei, cum omni tamen grauitate et modestia.
7 Adulescentiores fratres iuxta se non habeant lectos, sed permixti cum senioribus.
8 Surgentes uero ad opus dei inuicem se moderate cohortentur propter somnulentorum excusationes.

XXIII. De excommunicatione culparum

1 Si quis frater contumax aut inoboediens aut superbus aut

XXIII 1 si—fuerit, *cf.* Ps. Macar. 12; Pachom. reg. 165. 150

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* XXII 8), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfghijnoprtxyz*

---

lis *O*; *δ*; *z* de cingulis *E* | aut—et *pr.* (6) *om.* *δ* | ut] *ABCT*^{1}*D*^{1}; *X*; *OVSW*; *446* et *aσT*^{3} *G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *ĩ*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfg*, *cett.*, *om.* *H*$_1$ | cultellos] curtellos *H*$_4$ coltellos *V*^{1} | suos *om.* *KmX*; *M*; *Y*; *334, 446*; *Rvbc*; *LFIJQZ*$_1$; *dhjnoprtx* | latos *W*; *H*$_4$ | suum] suos *W*; *H*$_4$ sum *H*$_1$ eorum *O*; *e*, *om.* *X*; *M*; *ĩ*; *H*$_{2.3}$*Y*; *334*; *Rb*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dghijnoptyz* | non habeant *om.* *O*^{1} (*suppl.* *O*^{o} *in mg*) | habeat *T*^{1}; *I* | dormiant *T*^{1}; *W*; *I*^{1} | somnum] somnium *BG*$_3$; *175 Km*; *OVM*; *H*$_3^3$*Ye*; *FIZ*$_1$; *giy* | uulnerent] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *H*$_{1-4}$*e*; *446*; *R*; *P*; *or* uulneret *OVS* uulnerauerit *W* uulnerentur *aT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *ĩ*; *H*$_3^3$*Y*; *334*; *avbc*; *LEFIJQZ*$_1$; *dfg*, *cett.* | dormientem] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *OVSW*; *H*$_{1-4}$; *P* dormientes *aT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *ĩ*; *H*$_3^3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJQZ*$_1$; *dfg*, *cett.* **6** ut *om.* *H*$_{3.4}$*e* | paratae sint ad opus diuinum semper *δ* | et (*post* semper)] ut *H*$_3$, *om.* *S* | signum *V* | moras *H*$_1$ | inuicem *om.* *F* | se inuicem *tr.* *X*; *SM*; *H*$_3^3$*Ye*; *334, 446*; *Rb*; *LEJP*, *dhij*^{2}*nprt* | se *om.* *H*$_1$; *j*^{1}*o* | praeuenire] peruenire *H*$_{1.2}$ | ad *om.* *H*$_3^1$ | cum—modestia *om.* *Y* | omni] omnino *W*, *om.* *L*^{1} | tamen *om.* *g* **7** adulescentiores] ad(h)uliscentiores *T*; *VSM* adoliscentiores autem *D*; *O*; *g* adulescentes *δ* | fratres *om.* *X* | iuxta] iusta *B*; *Y* | habent *M* | lectos] lecta *C*; *Km*; *M*; *H*$_3^3$*Ye*; *446*; *Rc*; *LEQZ*$_1$; *ghintz*^{1} | permixti] permixtum *V* mixti *M*^{1}; *e*; *JZ*$_1$; *fj*^{1}*noprxy* sint promixti *b*^{1} | senioribus] senioribus iaceant *H*$_{3.4}$ **8** inuicem *om.* *G*$_3$ | moderate] moderanter *H*$_3^1$ | cohortent *δ* | somnulentorum] *Aσ*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *o* somnol- *aBCTD*, *cett.* somum et lectorum *H*$_1$ somnum lectorum *O*^{1} (*uidit P. Meyvaert*) somn(um *eras.*, o *s. l.*) le*torum (n *supra* c *eras.*) *O*^{o} | excusationes] excusationis *T*^{1}; *V*^{1} excusationem *H*$_3^1$ discussiones *H*$_1$ | *in codice H*$_4$ *ordo capitulorum ita mutatus est*: *post XXII sequuntur capp. XXV, XXIV, XXIII*

XXIII tit. excommunicationum *V* | culpatorum *M*^{2}; *E*, *om.* *Y* **1** superuus

murmurans uel in aliquo contrarius existens sanctae regulae et praeceptis seniorum suorum contemtor repertus fuerit,
2 hic secundum domini nostri praeceptum ammoneatur semel et secundo secrete a senioribus suis.
3 Si non emendauerit, obiurgetur publice coram omnibus.
4 Si uero neque sic correxerit, si intelligit, qualis poena sit, excommunicationi subiaceat.
5 Sin autem improbus est, uindictae corporali subdatur.

XXIIII. Qualis debet esse modus excommunicationis

1 Secundum modum culpae et excommunicationis uel disciplinae mensura debet extendi.
2 Qui culparum modus in abbatis pendet iudicio.

XXIII 2 domini . . . praeceptum, *cf.* Matth. 18, 15 sq. **2—4** ammoneatur—subiaceat, *cf.* Vigil. reg. (orient.) 32 **3** *cf.* I Tim. 5, 20 **5** uindictae corporali, *cf.* Ps. Macar. reg. 27

XXIIII 1 secundum—culpae, *cf.* Ps. Macar. reg. 12; Reg. IV patr. 5, 1 **2** qui—iudicio, *cf.* Vigil. reg. (orient.) 32

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* XXIIII 1), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfghijnoprtxyz*

C^1; *H*$_3$ | aut murmurans *om.* *H*$_2$ | murmorans *T*^{1} *V*^{1}*S* | uel] aut *OVSMW*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *446*; *EIPZ*$_1$; *gopr* | contrario *OVSW* | existens] consistens *OVSW*; *χ*; *H*$_{1-3}$^{1} (consistans *H*$_2$); *R* | sanctae] nostrae *H*$_2$ | et] aut *S*; *c* | praecepti *avbc* praecepta *S* | suorum *om.* *334, 446*; *b* | contemtor] *A*; *H*$_{2.3}$ contemptor *aBCT*; *OVS* contemptor et *i* **2** nostri] Iesu Christi *add.* *W*; *H*$_3$^{1}; *L, om. 179*; *d* | admoneatur *G*$_3$; *OV, alii* | secundo] secundum *V* iterum *SM*; *J* | secreto *G*$_{1.2.4}$; *OVSMW*; *χ*; *H*$_{1-3}$^{1}*Ye*; *334*; *Ravb*; *EFIPQ*; *fnoprty* **3** obiurgentur *b* | puplice *OW* | omnibus] hominibus *H*$_{2.3}$^{1} **4** correxerit se *h* se correxerit *i* | intelligit *A*; *H*$_{2.3}$; *v*; *F* intellegit *aBCTD*, *cett.* intellexerit *R*; *446* | quales *V* | excommunicationis *O* (s *adras.*), *W*; *H*$_{1.3}$; *R*; *IZ*$_1$; *opr* **5** sin] si *H*$_{1.3}$; *Rb*; *L* | inprobus *BC*; *OS* | est] fuerit *X* | uindicta *G*$_4$; *SW*; *H*$_3$; *op* | corporales *R*; *r* | subdatur] subiaceat *Y*; *R*

XXIIII tit. de modo excommunicationis *x* | debeat *G*$_2$; *175 KmX*; *VW*; *e*; *334*; *vbc*; *EFIJP*; *dfghijnpyz* **1** et *om.* *DG*$_2$; *Km*; *OSMW*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *Ravb*; *FIJ*; *dghijnpr* | disciplina *W* | mensura debet extendi] *ABCσT G*$_{1-4}$; *175 X*; *av*; *z*^{1} debet extendi mensura (-ram *V*^{1}*M*; *H*$_{1.3}$ -ras *W*) *tr.* *D*; *Km*; *OVSMW*; *δχĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfg, cett.* **2** qui] quae

3 Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, a mensae participatione pribetur.
4 Pribati autem a mensae consortio ista erit ratio, ut in oratorio psalmum aut antiphonam non inponat neque lectionem recitet usque ad satisfactionem.
5 Refectionem autem cibi post fratrum refectionem solus accipiat,
6 ut, si uerbi gratia fratres reficiunt sexta hora, ille frater nona; si fratres nona, ille uespera,
7 usque dum satisfactione congrua ueniam consequatur.

XXV. De grauioribus culpis

1 Is autem frater, qui grauioris culpae noxa tenetur, suspendatur a mensa, simul ab oratorio.

---

4 in oratorio—recitet, *cf.* Vigil. reg. (orient.) 32; Caes. Arel. reg. virg. 13
XXV 1–2 is—colloquio, *cf.* Vigil. reg. (orient.) 32; Cassian. inst. 2, 16

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$; *dfghijnoprtxyz*

O^1 (qui *O*^{o}) quod *S* | qui—iudicio *om.* *σ*; *Q*^{1} | modus] modus sequatur *H*$_4$ | pendit *B*; *VS*; *χ*; *EP* pendat *179, 442, m*; *O*; *δ*; *H*$_{2.3}$^{1}; *Z*$_1$ pendeat *D*; *444, 257, 47*; *W*; *î*; *Y*; *c*; *FIJQ*; *dfghijnoprtxy* | iuditio *B* iudicium *VM*^{1}*W*; *χ*; *H*$_{1.2.4}$*e*; *R*; *E*; *fop*^{1} **3** si] ut si *H*$_4$ | tamen *om.* *B*; *X*; *O*^{1} (*suppl.* *O*^{o} *in mg*) *M*^{1}; *H*$_4$ | inueniatur *X* | participationem *V*^{1} | pribetur] *A*; *175*; *M*; *H*$_{1.2}$; *R* priuetur *aBCT*, *cett.* **4** pribati] *AB*; *M*^{1}; *H*$_1$; *z*^{1} priuati *aCTD*, *cett.* prib(u)atio *H*$_{2.3}$ priuato *H*$_4$ priuatus *ab*; *d* | a] *om.* *H*$_1$; *c*^{1} | ut] aut *S* | oraturio *OS* oratorium *H*$_2$ | antephanam *O* antephanum *W* antephonam *S* antiphonum *x* | inponat] inponat nec responsorium dicat *H*$_4$ **5** cibi autem perfectionem *H*$_4$ | autem *om.* *D*^{1}*G*$_4$; *î*; *H*$_{1-3}$; *L*^{1} | cibi—refectionem *om.* *H*$_2$ | refectionem *alt.* rectio*nem *S* | refectionem fratrum *tr.* *O* | accipiat] percipiat *H*$_3$; *L* **6** uerbis *S*^{1} | gratiam *V*^{1} | reficiunt] reficiant *W*; *IP*; *ghio* reficient *H*$_1$ reficiuntur *aG*$_{1.2}$^{1}.$_4$; *Y*; *334*; *b*; *J* | frater *om.* *OVSMW*; *δ*; *go* autem *334* | nonam *R* | si] si uero *δ* si enim *H*$_3$ et si *Rv*; *Q* | uesperam *R* **7** usque] ut *V* | satisfactionem congruam *V*; *H*$_{1-3}$*e*; *R* satisfactione congrua *W* (-gruam), *M*^{pc}; *δ* -nem congrua *M*^{1} -nis congrue *X* | uenia *O*^{1} (m *add.* *O*^{o}); *E* | consequantur *B*; *F*^{1} subsequatur *M*^{1}

XXV tit. *praeponitur caput XXV uicesimo quarto capiti in* *H*$_4$ | griuioribus *A*^{1} **1** is] his *B*; *X*; *V*; *e*; *Rb*; *EI* hii *H*$_1$ si *W*; *H*$_{2.3}$ si quia *δ* | qui *om.* *δ* | grauioris]

2 Nullus ei fratrum in nullo iungatur consortio nec in conloquio.
3 Solus sit ad opus sibi iniunctum persistens in paenitentiae luctum, sciens illam terribilem apostoli sententiam dicentis:
4 *Traditum eiusmodi hominem in interitum carnis, ut spiritus salbus sit in diem domini.*
5 Ciui autem refectionem solus percipiat mensura uel hora, qua praeuiderit abbas ei competere.
6 Nec a quoquam benedicatur transeunte nec cibum, quod ei datur.

XXV 4 I Cor. 5, 5

XXV 3 opus . . . iniunctum, *cf.* Cass. inst. 2, 15, 1

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$ (*usque ad* XXV 4: eiusmodi); *dfghijnoprtxyz*

---

grauioribus *A*^{1}*D*; *VSW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *334*; *b*^{1}; *IJP* | culpis *V*; *H*$_3$^{1} | noxa] noxiae *V* noxia *M*^{1}*W* | teneatur *O*^{o} (a *supra* e *alt.*); *fiy* | supendatur *A*^{1}; *H*$_3$^{1} | ad mensam *H*$_1$ | simul a mensa et ab oratorio *X*; *ĩ*; *jx* | simul] *ABT*^{1}; *X*; *O*^{1}*V*; *f* simul et *αCσ T*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o} *SMW*; *δ*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQZ*$_1$, *cett. praeter*: sibe *H*$_2$ et *j* | oratorio] oratione *H*$_1$ **2** nullus] et nullus (-a) *δ*; *e* nullusque *H*$_3$ | ei *om.* *H*$_3$^{1} | ei fratri *E* | fratrum] frater *VS*; *H*$_1$; *R* | in nullo iungatur] iniungatur *H*$_2$ | nullo] ullo *αCσG*$_{1.3.4}$; *257, 444, 440, 47*; *O*; *δĩ*; *Y*^{1}; *334*; *c*; *L*^{1}*EFPQ*; *fghijprtxz*, *om.* *H*$_2$ | iungatur] iniungatur *S* coniungatur *χ*; *P* | consortium *V* | nec] *ABTDG*$_{1-4}$; *446*; *a*; *L*; *fjx* neque *Cσ*; *175 KmX*; *OVSMW*; *δχĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rvbc*; *EFIJPQ*; *dg*, *cett.* | in *om.* *R* | conloquium *V* **3** sibi *om.* *R* | persistens—luctum *om.* *R* | poenitentia *D* | luctum] *AB*^{1}*CσT*; *175, 179 mX*; *VS*; *χ*; *H*$_{1.3}$; *ac*^{1}; *d* locum *H*$_2$ luctu *αDG*$_{1-4}$; *K*; *OMW*; *δĩ*; *Ye*; *334, 446*; *vb*; *LEFIJPQZ*$_1$, *cett.* | apostoli *om.* *V* | dicentis *om.* *T*^{1} **4** traditum] tradere *χ* traditur *H*$_2$ tradite *ĩ*; *H*$_3$^{3} | eiusmodi] huiusmodi *VW*; *δχĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rb*; *EFIJQ*; *dghijptx* est modi *S*, *om.* *X* | *post* hominem: sat(h)anae *add.* *D*; *G*$_2$^{mp}; *175 Km*; *O*^{o}*MW*; *δ*; *H*$_{1-3}$*Y*; *Ravc*; *EFIJQ*; *dfghijntxz* | interitu *αG*$_{1.2}^{1}^.$$_4$; *M*; *H*$_3$^{1}; *334*; *v*; *L*; *dopry* | salbus] *A*; *H*$_{1-3}$ saluus *αBCTD*; *OV*, *cett.* | die *D*; *175 Km*; *MW*; *χĩ*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, 446*; *avbc*; *LF*^{2}*IJP*; *dfghijntxz* | domini] dominico *H*$_2$^{1} **5** ciui] *AB*^{1}; *442*; *H*$_3$; *446*^{1} cibi *αCTD*; *OV*, *cett.* cybi *T*^{3}; *S* ubi *H*$_2$ | refectionem] perceptionem (-ne *OV*^{1}; *H*$_1$) *OV*^{2}*SM*; *δ*; *H*$_{1-4}$*e*; *E*; *g* | percipiat *B* | mensuram *H*$_1$ ad mensuram *H*$_4$ | horam *H*$_4$ | quam *H*$_3$^{3}; *b* | praeuiderit] praedixerit *δ* | ei abbas *tr.* *175 K*; *Y*; *t* | conpetere *BT*; *OMW*; *δ*; *H*$_3$; *L* conpetire *S* **6** nec] ne *B*; *O*^{1}*VSM*^{1} neque *O*^{o}*W*; *g* |

XXVI. De his, qui sine iussione iungunt se excommunicatis

1 Si quis frater praesumpserit sine iussionem abbatis fratri excommunicato quolibet modo se iungere aut loqui cum eo uel mandatum ei dirigere,
2 similem sortiatur excommunicationis uindictam.

XXVII. Qualiter debeat abbas sollicitus esse circa excommunicatos

1 Omni sollicitudine curam gerat abbas circa delinquentes fratres, quia *non est opus sanis medicus, sed male habentibus.*
2 Et ideo uti debet omni modo ut sapiens medicus inmittere senpectas, id est seniores sapientes fratres,

---

XXVII 1 Matth. 9, 12

XXVI 1–2 *cf.* Cassian. inst. 2, 16

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

nec a quoquam] nequaquam H_2 | transeuntem H_1 | cibum] *ACσT*^{1}*D*; *X*; *VSM*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}; *R*; *L* ciuum (*ex* ciuium) *B* cibus *αT*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OM*^{2}; *δî*; *H*$_3$^{3}*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *EFIJPQ*; *dfg, cett.* | quod] *ABσT*^{1}*D*; *X*; *O*^{1}*VSM*^{1}*W*; *δ*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *446*; *R*; *L* qui *αCT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o}*M*^{2}; *î*; *H*$_3$^{3}*Y*; *334*; *avbc*; *EFIJPQ*; *dfg, cett.* | *sequitur cap. XXIII in H*$_4$

XXVI tit. iussione] iussione abbatis *175*; *Km*; *δî*; *Y*; *334*^{2}; *Rbc*; *EFJQ*; *dfhijnorxz*^{1} | iungunt se] iunguntur *σG*$_4$; *175 K*; *OVSM*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*^{1}; *Ravb*; *EFIJPQ*; *dfghijnopr* iungunt *W* | excommunicati *V* -tos *R* -tio *S* **1** iussionem *AT*^{1}; *V*; *446* iussione *αBCD*; *O, cett.* | excommunicatio *S* | quolibet] quodlibet *V*; *E* | aut—dirigere *om. h*^{1}*i* | uel *om. V*; *L*^{1} | diregere *S* **2** similis *S* -ter *L* similem ei *v* | uindictae *S*; *o* uindicta *v*

XXVII tit. debeat abbas sollicitus esse] sollicitus sit abbas *t* debeat (debet *R*) esse abba(s) sollicitus *δî*; *Rb*; *I, alii aliter* | sollicitus *om. V* | esse] *om. B* | circa] erga *W* | excommunicatis *H*$_{1.2}$*e* -catus *E* delinquentes fratres *L* **1** omnem (omne *V* omni *H*$_1$*e*) sollicitudinem *B*^{1}*D*; *V*; *δ*; *H*$_{1.2.4}$*e*; *Q*^{1} omnis sollicitudinis *R* | curam] et curam *δ*, *fort. Q* curae *H*$_4$ | abba(s) gerat *tr. G*$_2$; *VSMW*; *H*$_{1.2}$*e*; *R*; *EP*; *g* debet abbas habere *H*$_4$ | quia *om. X* | male] mala *H*$_4$ | habentibus] habentibus humiliter pro infirmitate non extollatur pro misericordia et ita omnia membra erunt in pace (*ex cap. 34, 4 sq.*) *S* **2** uti] ita *T*^{1} utique *W* | omni modo] omnino *V* | inmittere senpectas

3 qui quasi secrete consolentur fratrem fluctuantem et prouocent ad humilitatis satisfactionem et consolentur eum, *ne abundantiori tristitia absorbeatur,*
4 sed sicut ait item apostolus: *Confirmetur in eo caritas* et oretur pro eo ab omnibus.
5 Magnopere enim debet sollicitudinem gerere abbas et omni sagacitate et industria currere, ne aliquam de obibus sibi creditis perdat.
6 Nouerit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem.

XXVII 3 II Cor. 2, 7 **4** II Cor. 2, 8

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* 4), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

(sin- *αG*$_4^1$; *P*)] in(m)mittere (intermittere *V* emittere debet *W*) quasi occultos (occultatos *V* occultores *H*$_2$) consolatores (*om.*; *H*$_2$; *i* consiliatores *x*) senpectas (-cta *i*, *om.* *δ*; *H*$_3^1$) *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *Rvc*; *L*^{2} (*mg*) *EFIJQ*; *dfghijnxtz*, *multi* | consolatores (senpectas *om.*) *H*$_4$ | id est] et *H*$_2$ | seniores *om.* *M*^{1}; *H*$_3^1$ | et sapientes *δ* | fratres sapientes *tr.* *V* | **3** secreto *D*^{2}*G*$_{1-4}$; *SM* | consoletur *H*$_{1.2}$ | fluctuantem] luctuantem *SM* | prouocent] prouocet *H*$_2$ prouocent eum (illum *δ*) *σD*; *444, 257, 47X*; *M*; *δî*; *H*$_3^3$*Ye*; *Rvbc*; *L*^{2}*EFJQ*; *dfg*^{2}*hijn oprtxyz* prouocet eum *I* | humilitatem *W*; *δ*; *H*$_2$ | satisfactione *W* | et *om.* *S* | consoletur *H*$_2$; *p*^{1} | abundantiori] habundantiori *BC*; *O*^{1}*W* (h)abundantiore *O*^{o}*VM*^{1}*S*; *δg*^{1} | absorbeatur] obs- *TD*; *W*; *H*$_{1.3}$ (a diabolo *add.* *H*$_3$); *gr* **4** sicut] ut *b* | item] *AB*; *175 KmX*; *O* idem *αCσT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *VW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rabc*; *LEFIJP*; *dfghijoprtxyz*, *eras. in Q*, *om.* *T*^{1}; *SM*; *δ*; *Y*^{1}; *v*; *n* | idem ait *tr.* *D* | oretur—omnibus] orent pro eo omnes *X* | orietur *i* | eo] eum *V* | ab] abba cum *H*$_1$ **5** magno opere *V*; *H*$_{1.3}$*e*; *i* | sollicitudine *D*; *334* | sollicitudinem debet abbas gerere *tr.* *W*; *g* | gerere] abere *H*$_1$ | abbas—currere *om.* *B*^{1} (*add. in fine pag.* *B*^{3}); *446* | omne sagacitatem *V*^{1} | sacitate *O*^{1} (ga *add. s. l.* *O*^{o}) | currere] *ABCσT*^{1}*G*$_2^1$$_{-4}$; *175, 444, 257, 47X*; *OM*^{2}; *î*; *Rav*; *LP*^{1}*Q*; *fop*^{1}*ry* curare *T*^{2}*DG*$_{1.2}$^{mp}; *Km*; *VSM*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *bc*; *FIJP*^{2}; *dg*, *cett.* procurare *E* | aliquam] aliquem *H*$_{1.2}$; *J*; *r* aliquid *W*; *R* | obibus] *A*; *179* ouibus *αBCTD*; *OV*, *cett.* quibus *S* omnibus *H*$_1$ | creditis sibi ouibus *tr.* *M*; *334* **6** se enim *tr.* *O*; *e* | se *om.* *B*^{1} | infirmorum *H*$_2$ | suscepisse] suscipere *Rb* | animarum suscepisse *tr.* *W*; *g* | non] nos *H*$_2$ | sanas] sanas mentes *H*$_1$ | tyrannidem] tyrannides *αT*^{3}*G*$_3$; *O*^{1} (m *s. l. add.* *O*^{o}) *VW*; *L*^{2}*E*^{1}; *Rb*; *f* | *post* tyrannidem (-des *W*): adsumat *add.* *O*^{4}*SMW*; *e* tyrannidem exercere

7 Et metuat prophetae comminationem, per quam dicit deus: *Quod crassum uidebatis, adsumebatis, et quod debile erat, proiciebatis.*

8 Et pastoris boni pium imitetur exemplum, qui relictis nonaginta nobem obibus in montibus habiit unam obem, quae erraberat, quaerere.

9 Cuius infirmitati in tantum conpassus est, ut eam in sacris humeris suis dignaretur inponere et sic reportare ad gregem.

XXVIII. De his, qui sepius correpti emendare noluerint

1 Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendauerit, acrior ei accedat correptio, id est, ut uerberum uindicta in eum procedant.

---

7 Ezech. 34, 3–4

XXVII 8 pastoris boni . . . exemplum, *cf.* Matth. 18, 12; Ioh. 10, 11; Luc. 15, 4–5 **9** cuius–conpassus est, *cf.* Luc. 15, 5; Hebr. 4, 15

XXVIII 1 si quis–procedant, *cf.* Concil. Agathense a. 506 (G. Morin, S. Caesarii opera omnia II [1942] p. 50, XXXVIII) *et* Ps. Macarii reg. 17

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* XXVIII 1), *î*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

I; *d* **7** et] sed *T*^{3}; *SM*; *e*; *446*; *n* | metua *A*^{1} (*corr. A*^{2}) metuant *H*$_1$; *R* | profeta *O* | comminationem] communicationem *B*^{1}; *r* | per quam] *ABTD*; *175 KmX*; *O*; *e*; *R* pro quod *V* super quem *S* per quem *αCσG*$_{1-4}$; *MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, 446*; *avbc*; *LEFIJPQ*; *dfg, cett.* | crasum *A*^{1} (s *alt. add. A*^{2}); *W* grassum *B*; *H*$_{1.3}$ | adsumebatis] sumebatis *V* | proiecebatis *V*^{1} proicebatis *H*$_1$; *i* **8** imitetur] emittetur *W* emitentur *V*^{1} (im- *V*^{2}) | nonaginta nobem obibus] *A* nonaginta nouem (XCVIIII *T*; *O*; *L*) ouibus *aBCTD*; *OS* nonaginta et nouem (nobem *H*$_3$ nobe *H*$_1$) ouibus (obib- *H*$_{1.3}$) *V*; *H*$_{1.3}$ | obibus *om. hi* | in montibus] in montem *H*$_1$ in deserto *R*; *I, om. V* | habiit] *AG*$_3{}^1$; *175*; *S*; *H*$_1$*e*; *b*; *IQ*; *dy* abiit *BCTD*; *OVS, cett.* | obem] *A*; *H*$_1$ ouem *aBCTD*; *OVS, cett., om. M*; *Y*; *334*; *bc*; *jx* | quae erraberat quaerere] quaerere quae perierat *W*; *g* | erraberat] *A*; *H*$_{1.3}$; *446* errauerat *aBCTD*; *OV, cett.* **9** infirmitate *V*^{1}*SM*; *i* | in (*ante* sacris) *om. Km* | umeris *G*$_1{}^1$; *O* | suis *om. σ* | reportare] reportaret *V*; *î*; *H*$_2$ portare *H*$_3{}^1$

XXVIII tit. de his fratribus *x* | saepius *C*; *O, alii* | correpti] correcti *δ*; *I* | emendare noluerint] non emendauerunt *B* non emendau(b)erint *Cσ*$\mathfrak{G}_2$; *175 KX*; *W*; *δ*; *H*$_2$; *446*; *avbc*; *FQ*; *dhjortz* non emendauerit *J*; *ip*^{1}*xy*^{1} non emendantur *I* **1** frequen-

2 Quod si nec ita correxerit aut forte, quod absit, in superbia elatus etiam defendere uoluerit opera sua, tunc abbas faciat, quod sapiens medicus:
3 si exhibuit fomenta, si unguenta adhortationum, si medicamina scripturarum diuinarum, si ad ultimum ustionem excommunicationis uel plagarum uirgae,
4 et iam si uiderit nihil suam praeualere industriam, adhibeat etiam, quod maius est, suam et omnium fratrum pro eo ora tionem,
5 ut dominus, qui omnia potest, operetur salutem circa infirmum fratrem.

---

2 in superbia elatus, *cf.* I Tim. 3, 6 **3** si exhibuit fomenta, *cf.* Orig. Hom. 7 in Ies. Nau. 6 (Vogüé, Règle de S. Benoît II p. 552); Cassian. inst. 10, 7, 1 sqq. ustionem, *cf.* Ambr. off. 2, 135 **5** qui—salutem, *cf.* Matth. 19, 26; Phil. 2, 12 ferro abscisionis, *cf.* Cass. inst. 10, 7, 7

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghjjnoprtxyz*

---

tur *S* frequentius *V* | correptus] correptus fuerit G_3; H_3 correctus *J*, *om.* D^1 *add.* D^2 | agrior *S* | accedit *D* | correptio] correctio D^1; *KX*; *SM*; *δ*; $H_{2.3}$; *b*; *J*; *dgopr* | acrior—correptio] acriori subiaceat correctioni *W* | id est] *om.* *W* | ut *om.* H_1e | uindicta] dicta B^1 uindictam *S*; H_1; *446*; *b* uindictae *OM*^{1}*W*; *R*; *EJ* | procedant] *AB*; *OVSW*; *EJ* procedat *αCσTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *M*; *δî*; $H_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LFIPQ*; *dfg, cett.* accedat H_2 **2** ita] sic H_3 | correpserit *X* | in] *om.* B^1 | superbia] *ABCσTDG*$_3$; *175*; *î*; $H_{1.3}$; *Rabc*; *LI*; *y* superbiam $G_{1.2.4}$; *KmX*; *OVSMW*; *δ*; H_2*Ye*; *334, 446*; *v*; *EFJPQ*; *dfg, cett.* | elatus] eleb(u)atus $H_{1.2}$ | faciat] faciens *δ* faciet H_3; *F*; *i* | quod] ut *δ*; *b* **3** exhibeat *SW* | ungumenta *E* | adhortationum] adortat- *TD*; *S*; H_3 ad(h)ortationem *C*; *W* ad orationem H_2 ab orationum *V* | medicamina] medicamenta *W*; *δ* medicina (-am H_1) $H_{1.2}e$ medicini H_3^1 | diuinarum scripturarum *tr.* $G_{1.2}$; *S*; *î*; H_3e; *opr* | si] se V^1 | ultimam O^1 (*corr.* O^1); *e* | ustionem] ultionem *αDG*$_3^1$; *OS*^{1}*MW*; *δî*; H_{2-4}*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *LEIQ*; *fx* ultionum *V*; H_1; *R* | excommunicationum V^1 (-nem V^2) | plagarum] $A^1BC\sigma T^1D^1$; *175 KmX*; *OVSW*; *î*; H_{1-4}; *446*; *Rac*; *L*; *f* plagis *α* (*errore*) plagas $A^2T^3G_{1-4}$; *M*; *δ*; *Y*; *334*; *vb*; *EFIJPQ*; *dg, cett., om. e* | uirgae] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *OVS*; H_{1-4}; *446*; *Ra*; *L* uirga* *W* uirgam *f* uirgas *175 Km*; *c* uirgarum *αT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *M*; *δî*; *Ye*; *vb*; *EFIJPQ*; *ghi, cett.* **4** et iam] quum H_3^1 quod H_3^3 | et—nihil] etiam adhibeatur si nihil uiderit *W* | maius] magis *V*, *fort.* H_3^1 | pro eum *V* **5** qui] quia *CT*^{1}; H_1 | omnia

6 Quod si nec isto modo sanatus fuerit, tunc iam utatur abbas
ferro abscisionis, ut ait apostolus: *Auferte malum ex uobis;*
7 et iterum: *Infidelis si discedit, discedat,*
8 ne una obis moruida omnem gregem contagiet.

XXVIIII. Si debeant fratres exeuntes de monasterio iterum recipi

1 Frater, qui proprio uitio egreditur de monasterio, si reuerti
uoluerit, spondeat prius omnem emendationem, pro quo egres-
sus est,

XXVIII 6 I Cor. 5, 13 **7** I Cor. 7, 15

---

8 una obis—contagiet, *cf.* Cypr. epist. 59, 15; hab. virg. 17; Aug. epist. 211, 11 orbis morbida, *cf.*Hier. epist. 2, 1; 16, 1; 130, 19; Orig.-Rufin. Hom. 7 in Ies. Nau. 6

XXVIIII 1—2 frater—recipiatur, *cf.* Pachom. reg. 136

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* XXVIII 8), *ĩ*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

potest] omnia potens est *T*^{1}*D*; *175*; *M*^{1}; *δ*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *Rav*; *E*; *g* omnipotens est *Km*; *OVSW*; *L*^{1}; *E* **6** in isto *H*$_1$ | iam *om. O*^{1} (*add. O*^{o}); *v* | abbas utatur *tr. G*$_2$ *m*; *OM*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334*; *Ravc*; *EFIJP*; *dfhinoprt* abbas iam utatur *W* | abbas *om. 334*; *δ* | ferrum *H*$_1$ | ex] a *H*$_1$ **7** discedit] discedat *A*^{1}; *δ*^{1}; *L*^{1} discidit *S* discendit *E* **8** ut ne *δ* | obis *A*; *446* ouis *αBCT*, *cett.* oues *V* | moruida *A*^{1}*H*$_3$; *446* morbida *cett.* | omnem] totum *δ*^{1}; *b* | contagiet] *AB*^{1}*CσT*^{1}*D*; *175 X*; *OVSW* (-giat); *ĩ*; *H*$_2$^{1} *Y*; *446*; *L*^{1}; *f* conturbet *H*$_2$ ^{pc} contaminet *αB*^{3}*T*^{3}*G*$_{1-4}$; *Km*; *M*; *δ*; *H*$_{1.3.4}$*e*; *334*; *Ravbc*; *EFIJPQ*; *dg*, *cett.* contaminet et ait Dauid propheta non habitet in domo domini faciens superbiam *H*$_4$

XXVIIII tit. si—recipi] *ABCσDG*$_{1.3}$ (recipi iterum *tr.*); *Q* si debeat iterum recipi frater exiens de monasterio *H*$_3$ si debeant fratres iterum recipi exeuntes de monasterio *tr. H*$_1$; *E* si debeant iterum de monasterio recipi fratres exeuntes *T* si debeant (debent *L* debeat *V*; *R*) iterum recipi (recipere *V*; *J*) fratres (fratres recipi *tr. W*; *L*) exeuntes (euntes *V*; *W*) de monasterio *tr. G*$_{2.4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *ĩ*; *H*$_2$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LFIJP*; *dfghjnoprtx* iterum recipi fratres exeuntes de monasterio si debeant *i*, *tit. om. y* **1** fratres *V*; *H*$_2$; *b* | proprio] pro aliquo *H*$_1$

2 et sic in ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc eius humilitas conprobetur.
3 Quod si denuo exierit, usque tertio ita recipiatur iam postea sciens omnem sibi reuersionis aditum denegari.

XXX. De pueris minori aetate, qualiter corripiantur

1 Omnis aetas uel intellectus proprias debet habere mensuras.
2 Ideoque quotiens pueri uel adulescentiores aetate, aut qui minus intelligere possunt, quanta poena sit excommunicationis,
3 hii tales, dum delinquunt, aut ieiuniis nimiis affligantur aut acris uerberibus coerceantur, ut sanentur.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

pro *W*; *H*$_3^1$ (quo *add. s. l.* *H*$_3^4$) | egreditur] *A*^{pc} *BCTDG*$_{1-4}$; *175, 179, 442, X*; *334, 446*; *ab*; *L* egredietur *A*^{1} egreditur aut (uel *jxz* ac *H*$_2$) proicitur (proiecetur *V*^{1}; *h*^{1}) *σG*$_2{}^{mp}$; *O*^{1} (a *supra* i *O*^{o}) *VS*^{1}*MW* (proiciatur *W*); *H*$_{1-3}$*Ye*; *Rvc*; *EFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz* egrediatur aut proiciatur *H*$_4$ | si reuerti uoluerit *om.* *D*^{1}, *add.* *D*^{2} | reuerti] uerti *W*; *H*$_3^1$ | prius] prorsus *H*$_2$ | emendationem] *ABCTG*$_{1-4}$; *X* emendationem (-nis *H*$_2$) uitii *σDG*$_2{}^{mp}$; *175 Km*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfg, cett.* | quo] qua *H*$_1$ **2** et *om.* *OVS*^{1}*W* | in ultimum gradum *H*$_2$ | recipietur *W* | humiliatis *X* **3** usque] usque ad *W*; *H*$_1$*e* | tertio] tertia uice *H*$_4$ tertium *W* | ita *om.* *X*; *O*^{1} (*add.* *O*^{o} *mg*); *334, 446* | iam] iam uero *Y*; *334*; *vc*; *FJQ*; *dghijtxz* | sciens] sciat *H*$_{1-3}$*Ye*; *avbc*; *LEFPQ*; *dghijnoprtxyz* | sibi omnem *tr.* *G*$_{1.2}$; *S*; *L* denegare *V*; *H*$_{1.3}^1$; *JP*^{1}; *r* negari *H*$_2$

XXX tit. de pueris] de puris *A*^{1} (*corr.* *A*^{2}) de pueri *S*^{1}; *R* pueri ℭ$_2$, *G*$_4$; *H*$_{1.3}$; *b* | minore *αG*$_{1.3}$; *S*^{mp}; *H*$_1$; *a*; *EJPQ*; *hijz* minoribus *g* minoris *VW*; | aetatis *V*; *x* aetatem *H*$_1$ | corripiatur *R* corrigatur *W* **1** omnes *V*^{1} **2** quoties *G*$_1{}^1{}_{.4}$; *c*^{1}; *FJQ*; *ip*^{1}*r* | aetates *W*; *H*$_3$; *R* | adulescentiores] *A* adulisc- *BCT*^{1}; *VS* adolisc- *D*; *OW* | aetates *W* | intelligere *A*; *H*$_{1.3}$*Y* intellegere *αBCTD*; *OVS* | quanta] quanta eis *H*$_{1.3}^1$ qualis *W* | poenas *S* **3** hii] *A*^{1}*T*; *X*; *VSW*; *H*$_{1.3}$*Y* hi *BCσDG*$_{1-4}$; *175m*; *OM* ita *H*$_2$ | hii tales dum *n* | nimiis] nimis *σ*; *S*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334*; *Rb*; *P*; *giy*^{1}, *om.* *j*^{1} | adfligantur *BT*; *VS* | aut *om.* *S* | acris] agris *B*^{1}*CσT*^{1}; *S*^{1} agrius *H*$_1$ acribus *D*^{3}; *c* acriter *H*$_2$ | ut] aut *R* | sanentur] satientur *X* salb(u)entur *H*$_{1.3.4}$

XXXI. De cellarario monasterii, qualis sit

1 Cellararius monasterii eligatur de congregatione sapiens, maturis moribus, sobrius, non multum edax, non elatus, non turbulentus, non iniuriosus, non tardus, non prodigus,
2 sed timens deum, qui omni congregationi sit sicut pater.
3 Curam gerat de omnibus;
4 sine iussionem abbatis nihil faciat;
5 quae iubentur, custodiat;
6 fratres non contristet.
7 Si quis frater ab eo forte aliqua inrationauiliter postulat, non spernendo eum contristet, sed rationabiliter cum humilitate male petenti deneget.
8 Animam suam custodiat memor semper illud apostolicum, quia *qui bene ministrauerit, gradum bonum sibi adquirit.*

XXXI 8 I Tim. 3, 13 (*cf.* Reg. IV Patr. 3, 26–27)

XXXI 1 *cf.* I Tim. 3, 2; Is. 42, 4 **7** si—humilitate, *cf.* Aug. in psalm. 103, 1, 19

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab cap.* XXXI), *ĩ*; H_{1-3} *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

XXXI tit. cellerario *W*; *LEP* cellario *DG*$_1$^{1}; *175*; *Y*^{1}*e*^{1}; *334*^{1}; *I*^{1}; *h*^{1}*ij* | monasterio *S*; H_2; *i* | quales *V* | qualis sit] *om. B*; *K*; H_3; *c*; *LE*; *opry* eligendum H_1 | qualiter (qualis *m*; *W*; *I*; *i*) debeat esse (esse debeat *δ*; *I*) *m*; *W*; *δ*; *I*; *h*^{3}*i* qualis debeat (debet H_4; *R*) esse cellararius monasterii (mon. *om. R*) H_4; *Rb*; *fgx* **1** cellarius *B*; *i* | monasterii *om. L*^{1} | eligatur] eligantur *T*^{1}; *175*^{1}, *442*; H_3^{1}; *R*; *d* elegatur *O V*^{1}*S W*; H_1*e* | congregationem *V*; H_1 | si sapiens H_1 | maturis] in maturis *S*^{2} maturus H_{1-3}; *c*; *EIP*; *y* bonis *I* | subrius *V*^{1}*S* | elatus] emulentus *X* | turbolentus *T*^{1}; *V*^{1}*S*; *I*^{1}, *cett.* | non turbulentus *om. δ* | non turbolentus non elatus *tr. D* | iniurgiosus *g* iurgiosus *h* | prodicus *T*^{1}; H_1 **2** congregationis *B*^{1} (s *eras.*); *p* congregatione *C*^{1}; *MW*; *e*; *R* -nem *V*^{1} | sit *om.* H_{1-4}; *b*; *E* **3** curam] curat *O* | *ante* curam: sic *add.* H_{1-4} | curam—nihil (4) *deest in* H_4 | omnibus] ouibus *D*^{1} **4** iussionem *A*^{1}*T*; H_1 iussione *aBCσD*, *cett.* **5** quae] quae ei *V* | iubetur $H_{1.2}$ **7** frater] autem frater *e*; *t*, *om. X*; *S*^{1}; *I* | forte frater ab eo *tr. V* | ab eo] habeo *S*^{2}; *R*; *d*, *om. δ* | aliqua] aliquid *V*; H_3 (aliquid inrationabiliter aliqua H_3^{1}, *corr.*) *b*; *pr* | inrationauiliter] *A* -biliter *aBCTD*; *O*, *cett.* irrationaliter *175* inrationabilia *δ*; *V*; *R* | postolat *C*; *V* postulet *X*; *O*; *g*^{1} | spernendum H_2 expernendo H_1 | eum *om. S*^{1} | cum *om.* H_2 | cum humilitate *om. O*^{1} (*add. O*^{o} *in mg*); *ĩ* | mali *B* | petendi H_1; *R* **8** memor] memoret

9 Infirmorum, infantum, hospitum pauperumque cum omni sollicitudine curam gerat sciens sine dubio, quia pro his omnibus in diem iudicii rationem redditurus est.
10 Omnia uasa monasterii cunctamque substantiam ac si altaris uasa sacrata conspiciat;
11 nihil ducat negligendum.
12 Neque auaritiae studeat neque prodigus sit et stirpator substantiae monasterii, sed omnia mensurate faciat et secundum iussionem abbatis.
13 Humilitatem ante omnia habeat, et cui substantia non est, quod tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus,

---

9 pro his—redditurus est, *cf.* Matth. 12, 36 **10** uasa—sacrata, *cf.* Basil. reg. 103; Cassian. inst. 4, 19, 3—20

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

H$_{3.4}$ memorans *c* memores *R* | semper *om.* *X* | illud apostolicum] illud apostolico *H*$_2$ illud apostolici *n* illius apostolici *t* illud apostolicum praeceptum *j* illius apostolici praecepti *î*; *334*; *ip* (praeceptum), *rx* | administrauerit *v* ministrat *δ* | sibi bonum *tr. e*; *Rvb*; *I* | adquiret *V*; *R*; *pr* adquerit *S* **9** infantium *H*$_1$; *v*; *g* | infantium infirmorum *tr. g* | infantorum *V* | hospitum pauperumque *om. δ* | pauperum *W*; *b* | omnem *H*$_1$, *om. O* | sollicitudinem *V*^{1}; *H*$_1$; *R*; *j*^{1} | duuio *B* | in diem] *A*^{1}*BCσT*^{1}; *175 Km*; *V*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *c*^{1}; *Q*^{1} in die *αDG*$_{1-4}$; *179, X*; *OSMW*; *δî*; *334, 446*; *Ravb*; *LEFIJPQ*^{2}; *dfg, cett.* | iudici *W* | redditurus est deo *H*$_1$ domino redditurus est *b* **10** monasterii *om.* *S*^{1} | cunctaque *VMW*; *H*$_{1.3}$^{1}*e*; *R*; *dop*^{1}*r* | substantia *VM*; *H*$_{1.3}$^{1}; *R*; *dr* | ac si] quasi *Cσ*; *446*; *z* hac (*om.* si) *R* | altaria *H*$_1$ | sacrati *VM*^{1} | conspiat *V* **11** negligendum *AG*$_{2.4}$; *X*; *î*; *v* neglegendum *BCT*, *plerique* ad neglegendum *W* **12** neque] nec *hi* | neque auaritiae studeat *om.* *S*^{1} | auaritiae] auaritia *G*$_{1.2.4}$; *S*^{2}*M*; *δ* | auaritiae—secundum] abaritię monasterii sed omnia mensurata faciat studeat neque prodigus sit stirpator substantiae et secundum *H*$_2$ | prodicus *T*^{1}; *V*^{1}*S*^{1}; *H*$_1$ | et *pr.*] uel *δ*; *P*; *j*^{1}*x* aut *H*$_3$^{2}*Y*; *446*; *c*^{1}; *FIJQ*; *dghij*^{2} (*supr. ras.*), *nt*, *om. OVS*^{1}*W*; *H*$_{1.3}$^{1}*e*; *o* | stirpator] stirpatur *BT*^{1}; *S*^{1}*MW*; *E* ex(s)tirpator *DG*$_2$^{mp}; *444, 257, 47*; *H*$_{1.3}$^{1} (aut praeposuit *H*$_3$^{3}); *L*^{1}; *n* | substantia *H*$_3$^{1}*Y*; *J* | mensurata *H*$_2$; *E*; *R* | et *om. R*, *eras. c* | *post* abbatis: sui *add. m*; *H*$_1$ **13** et] ut *M*; *L*^{2} | substantia (-am *H*$_1$) non est] non est ex substantia *D*; *b*; *P*; *fj*^{1}*x* | non est quod tribuatur ex substantia *T* | quod] quae *AG*$_{1-4}$; *444, 442, 257, 47*; *S*^{mp}; *H*$_3$^{4}; *334*; *avbc*; *L*^{2}*IJ*; *dghij*^{2}*np*^{1}*rtyz* cui *î* | retribuatur *h*

14 ut scriptum est: *Sermo bonus super datum optimum.*
15 Omnia, quae ei iniunxerit abbas, ipsa habeat sub cura sua; a quibus eum prohibuerit, non praesumat.
16 Fratribus constitutam annonam sine aliquo tyfo uel mora offerat, ut non scandalizentur, memor diuini eloquii, quid mereatur, *qui scandalizauerit unum de pusillis.*
17 Si congregatio maior fuerit, solatia ei dentur, a quibus adiutus et ipse aequo animo impleat officium sibi commissum.
18 Horis competentibus et dentur, quae danda sunt, et petantur, quae petenda sunt,
19 ut nemo perturbetur neque contristetur in domo dei.

XXXII. De ferramentis uel rebus monasterii

1 Substantia monasterii in ferramentis uel uestibus seu quibus-

14 eccli. 18, 17 (datum optimum, *cf.* Iac. 1, 17) **16** Matth. 18, 6

16 sine—offerat, *cf.* Aug. epist. 22, 6 **18—19** *cf.* Aug. epist. 211, 13

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ (*inde ab* XXXII 1), *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

sermonibus H_1 | porregatur V^1 corrigatur H_2 **14** ut] sicut $G_2{}^{pc}$; *Y*; *446*; *Rc*; *I*; *j* quia *175 Km*; *Q* | ut scriptum est *om.* $G_3{}^1$ | obtimum *T*; *VS*; H_{1-3} **15** abba S^1 | ipsa] ipse *hor* | a] pro H_2 | prohibuit *R* prohibuerat *I* prohibetur *W* (*om.* eum) **16** fratribus constitutam *om.* $G_3{}^1$ constituta annonam *R* | tyfo] *A* typho *BC*; *j* tipu T^1 tipo *VM*; *δ*; $H_{2.3}$ typo *σD*^{1}; *175*; *OS*^{1} *W* | moram V^1 | ut *om.* *R* | scandalizentur] scandazentur A^1 (*corr. s. l.* A^2) scandalizetur H_2 -ntur fratres H_1 | memor sit *vb* (*add.* semper) | diuine *B*; *V*; H_1 | diuino eloquio *I* | quid] qui *V* | meretur *V* | scandazauerit A^1 (*corr. s. l.* A^2) | pusillis] pusillis istis *D*; *î*; H_1 pusillis istis expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in profundum maris *175 KmX* pusillis et rł *W* **17** si] quodsi H_3 | maior congregatio *tr.* $DG_1{}^1$; *LQ*; *j* maior fuerit congregatio *Rvb* | maior *om.* B^1 | dantur H_2 | a] ad *V* | adiutus] adiutus sit *V*; *x* | ipse] ipso *m*; H_1 | officio V^1 | commisum *O* **18** conpetentibus *T*; *S*; H_{1-3} petentibus V^1 | et dentur] *αBCσTDG*$_{1-4}$; *175*^{1}*X*; *OSMW*; *δ*; H_{1-4}*Y*; *b*; *LEFIP*; *goprxy* ut dentur *f* et dantur *R* dentur *A*; *Km*; *V*; *î*; *e*; *334, 446*; *avc*; *JQ*; *dhijntz* (*cf. Plenkers, StudMitt. 47* [*1929*] *190*) | danda] data A^1 (n *s. l.* A^2) | et petantur—sunt *om.* T^1; *175*^{1}, *179* | petentur H_1 ut petantur *f* **19** ut] et *S* | perturbetur] preturbetur H_2 proturbetur H_3 conturbetur *δ* | dei] domini *B*; *b*; *IJ*; *i*

XXXII 1 substantia] substantiam $A^1G_1{}^1{}_{.2.4}$; *M*; H_1; *334*; *ab*; *F* substantie *W*;

libet rebus praeuideat abbas fratres, de quorum uita et moribus securus sit,
2 et eis singula, ut iudicauerit utile, consignet custodienda atque recolligenda.
3 Ex quibus abbas brebem teneat, ut, dum sibi in ipsa adsignata fratres uicissim succedunt, sciat, quid dat aut quid recipit.
4 Si quis autem sordide aut neglegenter res monasterii tractauerit, corripiatur;
5 si non emendauerit, disciplinae regulari subiaceat.

XXXIII. Si quid debeant monachi proprium habere

1 Praecipue hoc uitium radicitus amputandum est de monasterio,

---

XXXII 3 ex quibus—recipit, *cf.* eccli. 42, 7; Pachom. reg. 66 **4** si—tractauerit, *cf.* reg. IV patr. 3, 29; Caes. Arel. reg. virg. 32

XXXIII tit. *cf.* Basil. reg. 29 **1** radicitus amputandum, *cf.* Cassian. inst. 7, 21; conl. 16, 6, 4

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

c | uestibus] bestibus *B*^{1} rebus *175, 179, 442* | uel rebus seu uestibus uel quibuslibet rebus *V* | praeuideat] prouideat *BCσG*$_{1-3}$; *175 KmX*; *S*; *Y*; *446*; *Rc*; *l*$_1$; *JQ*; *dh* | uitae et] uitam et *H*$_1$ uitae *O*^{1} (t *add. O*^{o} *s. l.*) *VSW*; *δ* **2** ut] ut ille *T*; *a*; *f*, *om. G*$_3$; *E*; *d* | iudicauerit utile] *ATG*$_4$; *f* utile iudicauerit *BCσDG*$_{1-3}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$; *LEFIJPQ*; *g*, *cett.* utilem iudicab(u)erit *H*$_{1-3}$ iudicauerit (*om.* utile) *d* | custodienda] constituenda (-dam *V*) *OVSW*; *δ* et custodienda *E*^{1} constituenda custodienda *x* | atque recolligenda *om. I* | recollegendam *V* colligenda *W*; *d* recolenda *i*^{1} **3** brebem] *A*; *442*; *H*$_{1.3}$; *R* breuem *aBCT*, *cett.* breue *c*; *z* | ut] et *δ* | in ipsa *om. B* | uicissim] uicibus *BC*; *175 KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *δ*; *Ye*; *446*; *Rc*^{1}; *l*$_1$*LF*^{1}; *g* | succedant *G*$_4$ | succedunt fratres *tr. E*; *opr* | qui . . . qui *l*$_1$ | det *g* | aut] et *175 Km*; *OVS*; *H*$_2$; *av*; *EJ*; *dghiopr* | recepit *VS*^{1}*MW*; *E* recipiat *D*^{3}; *H*$_1$; *g* **4** autem] aut *OV*; *Y*; *o* | negligenter *S* | monasterio *S*^{1} **5** emendarit *A*^{1} (*corr. A*^{mp}) | disciplina *M*^{1}*W*; *e* | regulari] regularit *A*^{1} (t *eras.*) regulare *V*^{1} -ris *b* regulae *H*$_2$; *f*

XXXIII tit. proprium habere si quid debeant monachi *C* | si] ut non *W* | quid] quis *V*; *H*$_1$; *446*; *Rb* | debeant monachi] debent monachi *σ*; *Q* debeat monachus *T*; *175*; *VSW*; *î*; *H*$_2$*e*; *EFIJ*; *hijo* habere proprium *tr. g* | proprium] proprium quid *W* **1** uitium] uitium peculiare *175 Km*; *P*^{1}; *n*^{1} uitium peculiaris *E* | radicetus *V* |

2 ne quis praesumat aliquid dare aut accipere sine iussionem abbatis
3 neque aliquid habere proprium, nullam omnino rem, neque codicem neque tabulas neque graphium, sed nihil omnino,
4 quippe quibus nec corpora sua nec uoluntates licet habere in propria uoluntate.
5 Omnia uero necessaria a patre sperare monasterii nec quicquam liceat habere, quod abbas non dederit aut permiserit.
6 *Omniaque* omnium *sint communia,* ut scriptum est, *nec quisquam suum aliquid dicat* uel praesumat.
7 Quod si quisquam huic nequissimo uitio deprehensus fuerit delectari, ammoneatur semel et iterum;
8 si non emendauerit, correptioni subiaceat.

---

6 act. 4, 32 (*cf.* Aug. epist. 211, 5)

2–3 *cf.* Reg. II SS patr. 10 **2** accipere—abbatis, *cf.* Pachom. reg. 106 **3** neque proprium, *cf.* Vit. Pachom. 28; Ord. monast. l. 21; Sulp. Sev. Mart. 10, 6 codicem—graphium, *cf.* Cassian. inst. 4, 13 **5** omnia—dederit, *cf.* Caes. Arel. reg. mon. 2, 16 **8** correptioni subiaceat, *cf.* Pachom. reg. 22

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

amputetur *t* **2** accipere] recipere *V* | iussionem *A* (*solus*) iussione *aBCD*; *OV*, *cett.* **3** neque] nec *H*$_3$ | proprium habere *tr.* *H*$_3$ | nulla *B*; *H*$_1$; *I* | neque tabulas neque codicem *tr.* *M* | tabulam *H*$_{3.4}$ | graphium] *AD* grafyum *B* grafium *CT*; *175*; *VM* graffium *OS* | sed] si *V* | omnino *om.* *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$*e*; *g* **4** uoluntatis *V*; *H*$_1$ | habere—necessaria (5)] proprium habere. Omnia uoluntate que necessaria sunt *H*$_1$ | propriam *T*^{1}*D*^{1} | uoluntate] uoluntatem *T*^{1}*D*^{1} potestate *CσG*$_1{}^{mp}$ *G*$_4$; *mX*; *H*$_3$; *334*; *vbc*; *EJQ*; *gh*^{3}*t* **5** patrem *V*^{1} | monasterii sperare *tr.* *W*; *δ*; *e*; *l*$_1$; *gt* | quidquam *S*^{1} | licet *T*^{1}; *H*$_1$; *b* | non] aut non *O*; *H*$_{1.2}$; *h*^{1}*x* non aut *T*^{1}*D*^{1}; *S*^{1}*M*; *g*^{1} | aut] aut non *H*$_{1.3}$ | premiserit *H*$_2$ **6** omnium *AT*^{3}*G*$_{1-4}$; *Q*^{1} (*cf.* *ThLL III 1973, 30—39*) omnibus *BCσT*^{1}*D*; *O*, *cett.* in (*del.*) omnibus *W* | sint] sit *H*$_2$, *om.* *e* | ut] ut sicut *S* | *post* est: erant illis omnia communia *add.* *T*; *S*^{1}; *δ* | nec] *BCTDG*$_{1.2}$; *175 Km*; *OSMW*; *H*$_{1.3}$ *Y*; *334, 446, cett.* ne *AσG*$_{3.4}$; *X*; *V*; *H*$_2$*e*; *R*; *pr* neque *î* | quisquam] quicquam *VM*; *F*; *d* quisque *H*$_1$ quisquam liceat *W* | aliquid] esse aliquid *j* aliquid esse *TD*; *δî*; *Ye*; *Rav*; *EIPQ*; *noprtz* | dicat *om.* *D*^{1} dicebat *D*^{3} dicat esse *m* | dicat aliquid *tr.* *M* | uel] aut *X*; *δ*; *H*$_{1.3}$^{1}; *Y* **7** quod] *om.* *H*$_{1-3}$^{1} | quisquam] quicquam *V* quam *H*$_2$ | huic] hoc *G*$_2$ | depraehensus *O* | dilectari *O* delectare *VW* | ammoneatur] ammonetur *S*; *Q*^{1} ad(m)monitus *aBCσD*; *175 Km*; *OVW*; *H*$_{1.3}$ *Y*; *334*; *Rbc*; *l*$_1$ *L*^{1}*EFIJP*; *ghij*^{2}*np*^{1}*r* **8** emendarit *A*^{1} (*corr.* *A*^{2}) | correptioni]

XXXIIII. Si omnes aequaliter debeant necessaria accipere

1 Sicut scriptum est: *Diuidebatur singulis prout cuique opus erat.*
2 Ubi non dicimus, ut personarum, quod absit, acceptio sit, sed infirmitatum consideratio,
3 ubi, qui minus indiget, agat deo gratias et non contristetur;
4 qui uero plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia;
5 et ita omnia membra erunt in pace.
6 Ante omnia, ne murmurationis malum pro qualicumque causa in aliquo qualicumque uerbo uel significatione appareat.
7 Quod si depraehensus ⟨quis⟩ fuerit, districtiori disciplinae subdatur.

XXXIIII 1 act. 4, 35 (*cf.* Aug. epist. 211, 5)

---

2 personarum . . . acceptio, *cf.* Rom. 2, 11 **3—4** *cf.* Aug. epist. 211, 9 **5** omnia—pace, *cf.* I Cor. 12, 26 sq.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

-ne *C*; *V*^{2}; *i* -nem *V*^{1}; *H*$_1$ correctioni (-nis *R*) *αC*^{2}; *179*; *Rv*; *x* correptioni regulari *m* | legitima disciplina *S*^{1}

XXXIIII tit. debeant] debent *BCσT*^{1}*D*^{1}*G*$_3$^{1}.$_4$^{1}; *175, 179, 442, m*; *OMW*; *δ*; *a*; *LP*; *dhijopr* **1** diuidebantur *B*^{2}*T*^{1}; *H*$_1$*Y*; *j* **2** dicimus (nos *add. E*) quod absit *tr. EJ*; *opr* | ut] *om. B*; *E*; *y* quod *e* | infirmitatis *S*; *b* -tem *H*$_1$ **3** ubi] ut *S*; *δ*; *H*$_{1.3.4}$*e*; *I* et *V* | qui] si quis *V* | indigeat *W* **4** indiget] indeget *V*^{1}, *om. O* indiget necesse habere *E* indiget exhibeatur ei *SM*; *e*; *J*^{2} et non indigetus *i* | humilietur] humiliter *G*$_3$^{1}; *j* | infirmitati *B* -tem *V*; *H*$_{1.2}$ | non] et non *X*; *O*^{o}; *H*$_2$; *v*; *P*; *gh*^{2}*iy* | extollatur] exaltetur *h* | misericordiam *H*$_1$ **6** ante—subdatur (7) *om. V* | *post* omnia: ammonemus *h*^{3}*i* | murmurationes *H*$_2$ -ne *H*$_3$^{1} -tio (malum *om.*) *Q* | qualicumque *pr.*] qualecumque *SM*^{1}; *J*; *Rv* quacumque *C*^{1} | in] uel in *H*$_3$ | causa—apparet] causa uel significationem pro qualicumque uerbo appareat *H*$_1$ | uel] aut *G*$_3$; *S*; *H*$_3$^{1}; *I*, *om. D*^{1} **7** depr(a)ehensus quis (qui *i*) fuerit (fuerit quis *tr. av*; *I*; *t*)] *A* (*cf. Corona gratiarum Eligio Dekkers oblata I, 1975, 232*), *T*^{3}*G*$_{1-4}$; *δî*; *334*; *av*; *I*; *h*^{2}*ijty* quis deprehensus fuerit *X*^{1} (quis *eras.*); *opr* depr(a)ehensus (*om.* quis) fuerit *BCσT*^{1}*D*; *175 Km*; *O*^{1}*VSM*; *H*$_{1-3}$^{1}*Ye*; *446*; *Rbc*^{1}; *LEFJQ*^{1}; *dfg, cett.* -sum fuerit *O*^{o} *W*; *P*; *n* | disciplina *TG*$_{2.3}$; *S*; *H*$_4$ | subdatur] subiaceat *X*; *H*$_2$; *Rc*; *I*

XXXV. De septimanariis coquinae

1 Fratres sibi inuicem seruiant et nullus excusetur a coquinae officio, nisi aut aegritudo aut in causa grauis utilitatis quis occupatus fuerit,
2 quia exinde maior merces et caritas adquiritur.
3 Inbecillibus autem procurentur solatia, ut non cum tristitia hoc faciant,
4 sed habeant omnes solatia secundum modum congregationis aut positionem loci.
5 Si maior congregatio fuerit, cellararius excusetur a coquina uel si qui, ut diximus, maioribus utilitatibus occupantur.
6 Ceteri sibi sub caritate inuicem seruiant.
7 Egressurus de septimana sabbato munditias faciat.

XXXV 1 fratres—seruiant, *cf.* Hier. epist. 22, 35 **6** sub caritate seruiant, *cf.* Aug. civ. 14, 28 **6—11** *cf.* Cassian. inst. 4, 19, 1—3

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*desunt* § 5—9), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

XXXV tit. septimanariis] ebdomadariis *M* | quoquinae *TD*; *V*; *H*$_{1-3}$, *alii* **1** sibi] sic sibi *G*$_2$ ^{mp}; *SM*; *χ*; *Ye*; *P*; *nt* | seruiant] sic seruiant *m* | et] ut *BCD*^{1}*G*$_2$ ^{mp}; *175 KmX*; *OVSMW*; *χ*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFJP*; *ntz*, *om.* *δ*; *H*$_1$ | quoquinae *V*; *E* | officium *O*^{1} (um *eras.* o *O*^{o} *s. l.*); *H*$_2$ | nisi aut] nisi aut si *OV*; *opr* | aut *om.* *l*$_1$ | aegritudo] *AT*^{1}*D*^{1}; *X*; *O*^{1}*V* (egretudo *V*^{1}) *S*^{1}; *δχ*; *H*$_{1-3}$^{1}; *a*; *LQ*^{1}; *z*^{1} (a)egritudine *αBCσT*^{3}*D*^{2} *G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o}*S*^{mp}*M*; *Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *l*$_1$ *EFIJP*; *dfg*, *cett.* in aegritudine *W* | in *om.* *ĩ*; *V*; *H*$_2$; *I* | causam *H*$_3$*e* | gra(b)uioris *H*$_{1-3}$ | utilitatis] *om.* *A* (*solus*; *v. Morin, Rev. Bén. 34* [*1922*] *132 et Plenkers StudMitt. 47* [*1929*] *190*) utilitatis *αBCT*, *cett.* | quis] qui *H*$_1$; *b*^{1} | fuerit quis occupatus *tr.* *TD*; *L*; *j* **2** mercis *T*^{1}*D*^{1}; *OVS*^{1}*W*; *δχ*; *l*$_1$ mercede *179* | adqueritur et caritas *tr.* *S* | et caritas *om.* *G*$_3$; *O*^{1} (*add.* *O*^{o} *mg*) *M*; *δ*; *334*; *L*; *t* | adquiritur] adqueritur *V* conquiritur *δ* exquiritur *H*$_4$ **3** autem *om.* *D*^{1}; *b* | procurantur *W* | solacia *O* (*item 4*) | ut—solatia (*4*) *om.* *S*^{1} | contristitia *V*^{1} | hoc *om.* *D*^{1} **4** aut] ac *BCσ*; *X*; *446* ut *b* et *ĩ* | propositionem *V* **5** fuerit congregatio *tr.* *175 Km*; *W*; *ĩ*; *g* | cellararius *om.* *B*^{1} cellarius *S*; *y*^{1} | quoquina *T*^{1}; *VS* quoquine *D* | uel ut si quis *I* | qui] quis *V*; *H*$_{1.3}$; *J*^{1}; *R* quid *H*$_2$ | maioribus] in maioribus *O*^{o} (*mg*); *g* | occupentur *G*$_1$^{1}; *g* occupetur *H*$_1$ occupatus fuerit *H*$_3$ occupatur *X*; *b* **6** ceteri] ceteri uero *t* | sub caritatem *V*; *H*$_1$, *om.* *F* | sibi inuicem sub caritate (-tem *V*) seruiant *tr.* *G*$_3$; *VS*^{1}; *g* seruiant inuicem sub caritate *tr.* *G*$_{1.2}$ **7** egresurus *O* egressus *G*$_2$; *V*^{1}; *H*$_3$^{1} egressuri *v* | mundatias *O*^{1} (a *eras.*, *i* *O*^{o} *s. l.*) |

8 Lintea, cum quibus sibi fratres manus ac pedes tergunt, lauent.
9 Pedes uero tam ipse, qui egreditur, quam ille, qui intraturus est, omnibus lauent.
10 Uasa ministerii sui munda et sana cellarario reconsignet.
11 Qui cellararius item intranti consignet, ut sciat, quod dat aut quod recipit.
12 Septimanarii autem ante unam horam refectionis accipiant super statutam annonam singulas biberes et panem,
13 ut hora refectionis sine murmuratione et graui labore seruiant fratribus suis.

---

12 accipiant, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 16 **13** sine—suis, *cf.* Aug. epist. 211, 13

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

faciant *VS*^{1}; *H*$_{2.3}$^{3}; *v* **8** lintea] lentia *V*^{1}; *e* linteamina *CσD*; *H*$_3$; *LIQ*; *joprz* | sibi *om.* *H*$_2$ | ac] *AσTDG*$_{1-4}$; *S*^{mp}; *b*; *P*; *jy* aut *BCD*; *175 KmX*; *OVS*^{1} *MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_1$ *LEFIJQ*; *dfg, cett.* | tergunt] tergent *TD*; *OVS*^{1} *W*; *a*; *P*; *opr* tergant *f* terserint *g* detergent *H*$_2$ agunt *b* | lauent] *ACσTD*; *mX*; *O*; *H*$_3$*Ye*; *Rv*; *LEFJ*; *oprx* labent *B*; *175, 179, 442*; *V*; *H*$_{1-3}$; *446* lauet *aG*$_{1-4}$; *SM*; *î*; *334*; *abc*; *l*$_1$*IPQ*; *dfgh, cett., om. W* **9** pedes—labent] *om. Y* | uero *om. D* | est] *om. A*^{1} (*add. s. l. A*^{2}) | lauent] *ACσTDG*$_{1-4}$; *OS, plerique*; *a quod scripserat, erasum* labent *B*; *175, 179, 442, m*; *V*; *H*$_{1.3}$; *446* labet *H*$_2$ lauet *ab*; *fh*^{pc}*y* auet *i* **10** uasa autem *m* | ministri *C* monasterii *W* | sui *om. H*$_1$; *I* | *post* sui: egrediens *add. S*^{1} | cellario *G*$_3$^{1}.$_4$^{1}; *S*; *e, om. H*$_2$ | reconsignet] *B* (re *add. s. l. B*^{1}) *CσT*^{2}*D*; *175 KmX*; *S*^{1}; *χî*; *H*$_{1.3}$^{1} *Ye*; *Rbc*; *LEFIJPQ*; *dfhijntz* resignet *OVW*; *g* reconsignent *T*^{1}; *H*$_3$^{2}; *446*; *l*$_1$^{1} consignet *AG*$_{1-4}$; *S*^{pc}*M*; *δ*; *H*$_2$; *334*; *a*; *oprtxy* consignent *v* **11** qui *om. H*$_1$ | qui—consignet] *om. G*$_2$^{1}; *H*$_{2.3}$; *dr* | cellarius *D*^{1}; *S*; *v*; *jxy*^{1} | item] iterum *TD*; *OVS*^{1}*W*; *δ*; *Y*; *vb*; *l*$_1$ *FIJPQ*; *fghijnx* | consignet] reconsignet *H*$_1$ | ut] aut *G*$_2$^{1} | quod ... quod] quid ... quid *TDG*$_{1-3}$; *m*; *SM*; *H*$_2$; *b*; *l*$_1$ *E*^{2}*FIPQ*; *fghitx* quod ... quid *W* | det *g* | aut] et *V*; *v*; *gr* | recipit] recepit *SMW* recipiat *H*$_2$ *Y*; *g* **12** septinarii *H*$_3$^{1} | unam] una *D*^{1}; *O*^{1} (*hastam add. O*^{o}) *V*; *e, om. H*$_{1.3}$ | hora *D*^{1}; *O*^{1} (*hastam add. O*^{o}) *V*; *H*$_1$*e* | annonam *om. H*$_1$ | singulas] *A*^{1}*BC*^{1}*σTDG*$_{1-4}$; *175KX*; *H*$_{1-3}$*Y*; *446*; *Ravc*; *l*$_1$ *LEI*; *fy* singulos *A*^{pc}*C*^{2}; *m*; *MW* (*mg*); *δî*; *Ye*; *334*; *b*; *l*$_1$^{1} *FJPQ*; *dghijntx* singulos sibi *VS*^{1}; *oprz*^{2} singulus sibi *O* | biberes] biberis *S*^{1} bibere *C*; *O*; *H*$_3$ biberes sibi *W* | pane *O* panes *W* **13** ut] ad *H*$_2$ | horam *l*$_1$ | murmora-

14 In diebus tamen sollemnibus usque ad missas sustineant.
15 Intrantes et exeuntes ebdomadarii in oratorio mox matutinis finitis dominica omnium genibus prouolbantur postulantes pro se orari.
16 Egrediens autem de septimana dicat hunc uersum: *Benedictus es, domine deus, qui adiubasti me et consolatus es me.*
17 Quo dicto tertio accepta benedictione egrediens subsequatur ingrediens et dicat: *Deus, in adiutorium meum intende; domine, ad adiubandum me festina.*

---

16 Dan. 3, 52 *et* psalm. 85, 17 **17** psalm. 69, 2

---

15 omnium genibus prouoluatur, *cf.* Cassian. inst. 4, 3, 1 postulantes—orari, *cf.* Sacr. Gelas. 1, 41

ABCσTD (*usque ad* XXXV 17: accepta), G_{1-4}; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* 14), *î*; H_{1-3}*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; l_1*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

tione V^1S murmurationem $H_{1.2}$ **14** tamen] autem *δ*; *Y*; *b*; *LF*; j^1t | sollemnibus] sollemnitatibus *B*; *V* (sollempn-) sollempnis M^1 sollempnibus M^2W; *I* | misas *O* (*ita semper*) missa *S*; H_1; p^1 missam H_3 **15** *post* intrantes: autem *add. 175 Km*; *fhi* | ebdomadarii] septimarii *v* | matutinis] matutinis ymnis *W* | finitis] finis B^1; *R* | dominica] in dominica H_1 dominica die H_3; J^1 | omnium] *BCσTD*$G_{1.2.4}$; *175 KmX*; *OVSM*; *î*; H_3*Y*; *334, 446*; *avbc*; l_1 *LEFJP*; *dfghjntxyz* (*cf. cap. 58, 23*) omnibus *AG*$_3$; *W*; H_2*e*; *R*; IQ^1; *opr, om. i* in omnibus fratribus H_1 | genibus] genua H_1 genibus uel coram altare *g* prouolutis genibus coram altare *i* | prouolbantur] *A*; H_{1-3} prouoluantur *aBCTD, cett.* | ab omnibus postulent *i* | orari] orare *X*; VS^1W; *e*; *446*; *y* **16** egrediens] egredientes *aB*; H_1*Ye*; *avb*; l_1*LEJ*$^1Q^1$; *ioprty* | autem *om. W* | dicat] dicant *a*; H_1*Ye*; *avb*; l_1 *LJ*^{1}; *ioprty* | deus] deus meus VS^1; $H_3{}^4$; *J* | adiubasti] *A* adiuuasti *aBCTD*; *OV, alii* adiuuisti (-bisti $H_{1.3}$) $H_{1.3}$; *334*; *c* | me *pr.*] *om. V* | es *alt.*] *om.* $H_3{}^1$ **17** quod dicto *R*; *i* | accepta] ab omnibus accepta *D* | benedictione—*tit. XXXVIIII deest in D* | accepta benedictione] *ACσTG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *334*; *c*; *P*; *fz*^{1} acceptum benedictione *b* accipiat (-ant *W*; *v*; *i* -it H_1) benedictionem (-ne *R*; l_1) *B*; *OVS*^{1}*MW*; *î*; H_{1-3}*Ye*; *446*; *Rav*; l_1*LEFIJQ*; *g, cett.* accipiens benedictionem *d* | egrediens] egrediatur *334*; *b*; z^1 egredientes $H_2{}^1$; *v*; *i* | subsequantur B^1; *i* -itur H_1 -quens S^1 et subsequantur *v* | *post* subsequatur (-antur *i*): autem *add. B*; H_3 (*mp*) *Ye*; *446*; *Rb*; l_1 *LFIJQ*; *dhinoty* | ingredientes—dicant *v*; *i* | *inter* egrediens *et* subsequatur *longiorem orationum textum inseruit g* | et *om. OVS*^{1}*W*; H_1; *opr* | dicat] dicit H_1 dicat hunc

18 Et hoc idem tertio repetatur ab omnibus et accepta benedictione ingrediatur.

XXXVI. De infirmis fratribus

1 Infirmorum cura ante omnia et super omnia adhibenda est, ut sicut reuera Christo, ita eis seruiatur,
2 quia ipse dixit: *Infirmus fui et uisitastis me;*
3 et: *Quod fecistis uni de his minimis, mihi fecistis.*
4 Sed et ipsi infirmi considerent in honorem dei sibi seruire et non superfluitate sua contristent fratres suos seruientes sibi.
5 Qui tamen patienter portandi sunt, quia de talibus copiosior mercis adquiritur.
6 Ergo cura maxima sit abbati, ne aliquam neglegentiam patiantur.
7 Quibus fratribus infirmis sit cella super se deputata et seruitor timens deum et diligens ac sollicitus.

XXXVI 2 Matth. 25, 36 **3** Matth. 25, 40

XXXVI 1—3 infirmorum—fecistis, *cf.* Basil. reg. 36

ABCσTG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* XXXVI 1), *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

uersum *H*$_3$ dicant *i* | adiubandum] *A*; *H*$_{1-3}$ adiuuandum *aBCTD, cett.* **18** idem] quidem *H*$_3$; *g* item *L* id est *pr* | repetetur *i* | ingreditur *S*^{ac} | *post* ingrediatur *longiorem orationum textum iterum inseruit g*

XXXVI tit. *post* fratribus: diligendis *V*; *e* | qualiter diligantur *H*$_1$ **1** curam *V*; *H*$_1$; *R* | ut] et *L* | sicut *om. H*$_3$ | Christi *S*^{1} | ei *di* **2** dixit *om. L* | uisitasti *SW*; *H*$_2$; *x* **3** fecisti *H*$_2$; *I* | uni *om. M*^{1}; *R* | de] ex *b, om. d* | minimis] *ABCσG*$_{1-4}$; *175 Km*; *H*$_2$; *opr y*^{1}*z*^{1} minimis (minoribus *H*$_1$) meis *T*; *X*; *OVS*^{1}*MW*; *δi*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dfgh, cett.* **4** et *om. S*; *δ*; *Y*; *l*$_1$ | honorem] honore *VSM*; *δχ*; *v* timore *δ* | seruire] *AB*^{1}; *179 m*; *VSMW*; *δχ*; *H*$_{1.3}$^{1}; *R*; *l*$_1$ *Q* seru(b)iri *aB*^{2}*CσTG*$_{1-4}$; *175 KX*; *O*; *H*$_2$*Ye*; *334, 446*; *avbc*; *LEFIJP*; *dfgh, cett.* | contristet *X*; *H*$_1$ | suos *om. W* | **5** patienter] paciendi *V* | conpositior *S* | mercis] *AT*^{1}; *OVSMW*; *H*$_2$*e*; *o* merces *aBCσT*^{3}, *cett.* merces et caritas *H*$_3$; *Q* | adquiretur *V*^{1} adqueritur *S* exquiritur *G*$_3$ **6** curam maximam *H*$_1$ | ne] ne aliquando *H*$_3$ | aliqua negle(i)gentia *δ*; *V*^{1}*SW* | patiantur] patiantur infirmi *J*; *v* **7** infirmis *om. W* | seorsum super se *W* |

8 Ualnearum usus infirmis, quotiens expedit, offeratur, sanis autem et maxime iubenibus tardius concedatur.

9 Sed et carnium aesus infirmis omnino deuilibus pro reparatione concedatur; adubi meliorati fuerunt, a carnibus more solito omnes abstineant.

10 Curam autem maximam habeat abbas, ne a cellarariis aut a seruitoribus neglegantur infirmi; et ipsum respicit, quidquid a discipulis delinquitur.

XXXVII. De senibus uel infantibus

1 Licet ipsa natura humana trahatur ad misericordiam in his

---

8 ualnearum—concedatur, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 31 **9** carnium—abstineant, *cf.* Caes. Arel. reg. mon. 24

ABCσTG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* XXXVI 8), *i*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

super] per *δ*, *om. S* | depotata *V*^{1} | seruitor] seruiatur *V*^{1}*W* sit serbitor *H*$_1$ | et diligens *om. δ*; *F* | ac] hac *V*; *H*$_1$ | sollicitus sit *H*$_3$ **8** ualnearum] *A*; *H*$_2$ baln- *αBCT*; *OV*, *cett.* balnearium *S*^{1} balneorum *e*; *J*; *av* | quoties *G*$_{1-4}$; *l*$_1$ *FJQ*; *i* | expedit] expetit *H*$_{1.2}$ | offerantur *H*$_1$ offeretur *W* | iubenibus *A*; *V*; *H*$_{1.3}$ iuuen- *αBCT*, *cett.* | tardior *B* **9** sed—concedatur *om. R* | carnis *H*$_1$ | aesus] esus *CTG*$_{1.2}$; *O*; *H*$_3$; *g*^{1} usus *V*; *Q* escas *H*$_2$ | omnino] et omnino *444, 257, 47*; *c* omni *H*$_2$, *om. G*$_3$ | deuilibus] *A*; *H*$_{1.2}$ debilibus *αB*^{1}*CT*^{1}; *175*^{2} *KmX*; *OVSW*; *H*$_3$*e*; *446*; *vc* debilibusque *B*^{2}*σT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175*^{1}; *M*; *i*; *cett.* et debilibus *I*, *om. z*^{1} | reparationem *V*; *H*$_3$ repatione *S* | adubi] *ABσT*^{1}; *175*^{1}; *V*; *H*$_{2.3}$ (adh-); *jy*^{1} at ubi *αCT*^{3}*G*$_{1-4}$; *KmX*; *OSMW*; *H*$_1$*Ye*, *cett.* ac ubi *i* | fuerunt] *AT*^{1} fuerint *αBCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSM*, *cett.* | a *om. H*$_2$ | a carnibus] a carne *L*^{1}, *om. O*^{1} (*suppl. O*^{o} *mg*) | omnes] ab omnibus *V* | absteneant *S* abstineant omnes *g* **10** curam . . . maximam] cura . . . maxima *V*^{1}; *ot* | habeat abbas] sit abbati *t* semper habeat abbas *X* | a *pr.*] *om. O*^{1} (*add. O*^{o} *mg*) *V*^{1}; *H*$_2$; *g* aut *H*$_1$ aut a *H*$_3$; *n* | cellarario *M*; *H*$_1$; *r*^{1} cellararius *V*^{1}*S*; *x* | a *alt.*] *om. T*^{1}; *OSMW*; *i*; *H*$_2$*Ye*; *446, 334*; *av*; *FJPQ*; *dhjnoprtxz* | et ipsum] *ABCσT*^{1} *G*$_{3.4}$^{1}; *f* ad ipsum *T*^{2}*G*$_{1.2.4}$^{pc}; *VSW* quia ipsum *H*$_{1-3}$ quia ad ipsum *175 KmX*; *OM*; *i*; *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dgh*, *cett.* | respicit] respiciet *H*$_1$ recipiet *H*$_2$ respiciet ipsa natura *H*$_3$ | quicquid *A*^{2}*TG*$_{1.4}$; *VSM*; *H*$_{1.2}$; *EFP* | a] ad *B*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1}; *R*; *dy* | discipolis *V*^{1} | delinquetur *V*^{1}*W*

XXXVII 1 humana] huma *B*^{1} (na *add. s. l.*), *om. O*^{1} (*add. O*^{o} *mg*) | trahatur *C*^{2} (*in*

aetatibus, senum uidelicet et infantum, tamen et regulae auctoritas eis prospiciat.
2 Consideretur semper in eis inuecillitas et ullatenus eis districtio regulae teneatur in alimentis,
3 sed sit in eis pia consideratio et praeueniant horas canonicas.

XXXVIII. De ebdomadario lectore

1 Mensis fratrum lectio deesse non debet, nec fortuito casu qui arripuerit codicem legere ibi, sed lecturus tota ebdomada dominica ingrediatur.
2 Qui ingrediens post missas et communionem petat ab omnibus pro se orari, ut auertat ab ipso deus spiritum elationis.

XXXVII 1 sensum—infantum, *cf.* Hier. epist. 22, 35

ABCσTG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

ras.) tra(h)itur *OVM*^{1}*W*; *H*$_{2.3}$*e*; *L*^{1}*E* | in *om. B* | aetatibus] et talibus *H*$_1$ | et (*ante* infantum) *om. B*; *V* infantium *g* | et infantum uidelicet *tr. T*^{1} | tamen *eras. in H*$_2$ | eis] eum *H*$_1$, *om. X* | proficiat *V* propitiatur *S* prospiciatur *H*$_3$^{1}; *IJ* prospicit *H*$_1$ **2** in eis *om. I*; *i* | in eis semper *tr. B*; *V*; *i*; *334*; *c* | in *eras. in H*$_3$ | eum *H*$_1$ | inuecillitas] *A*; *H*$_2$ inb- *aBCT*, *cett.* inbicil- *S* | ullatenus—sed (3) *om. H*$_1$ | ullatenus] *AT*^{1} nullatenus *aBCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVM*, *cett.* nullatinus *S* | eis] in eis *W*; *H*$_{2.3}$; *n* | alimentis] alementis *V*^{1} alimoniis *J*; *v* **3** praueniat *O* peruenianat *H*$_1$

XXXVIII 1 mensis] mensa *O*^{1}*S*; *Y*; *E* mensas *VW* mensae *O*^{o}*M*^{1}; *e*; *x* ad mensa *H*$_1$ ad mensas *H*$_{2.3}$ | fratrum] *AB*^{1}*CT*; *175*^{1}*X*; *446*; *R* edentium fratrum *W*; *z* fratrum edentium (sedent- *H*$_2$) *aB*^{3}*σT*^{3}*G*$_{1-4}$; *Km*; *OVSM*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *avbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dfg*, *cett.* lectione *H*$_1$ | nec] ne *BG*$_4$; *175 KmX*; *O*^{1} (c *add. O*^{o}) *VSW*; *H*$_1$; *Rb*; *EF*; *di* | fortuito] *AT*^{3}*G*$_1$^{pc}; *175 KmX*; *O*; *i*; *446*; *bc*; *t* fortuitu *a BCσT*^{1}*G*$_{1-4}$; *47*; *V*^{1}*SM*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rav*; *l*$_1$*LEFIJ*^{1}*PQ*; *dfgh*^{1}, *cett.* (*cf. ThLL VI 1172. 73 sqq.*) | causa *S*^{1} | qui] quis *T*^{3}; *444*^{1}; *O*^{1} (s *linea del.*), *SM*; *H*$_3$; *v*; *F* | legere ibi] *ABCσT*^{1}; *175*^{1}*X*; *O*^{1}*SM*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$*e*; *R* legere sibi *O*^{o}*V*; *H*$_3$ audeat legere ibi *Km*; *f* (ibi legere *tr. f*) *opr* legere audeat ibi (sibi *I*) *aG*$_{1-4}$; *M*^{2}; *Y*; *334, 446*; *bc*; *l*$_1$ *EFIJPQ*; *dghijntxyz* legere ibi (ibi legere *i*) audeat *T*^{3}; *i*; *av*; *L* | sed] sit *V* se *O*^{1} (t *s. l. O*^{o}) *S*, *eras. in M* | lecturus] lecturus ergo *S* lecturus autem *M*; *L*^{2} | ebdomata *B*^{1} | dominica] dominico die *i* **2** qui] ubi *H*$_{1-3}$ | orare *SMW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e* | ipso] ipsum *V*^{1}; *y*^{1} eo *G*$_2$ | deus] dominus *179*; *z*^{1} deus omnipotens *H*$_{1-3}$ (omnipotens deus

3 Et dicatur hic uersus in oratorio tertio ab omnibus, ipso tamen incipiente: *Domine, labia mea aperies et os meum annuntiabit laudem tuam.*

4 Et sic accepta benedictione ingrediatur ad legendum.

5 Et summum fiat silentium, ut nullius musitatio uel uox nisi solius legentis ibi audiatur.

6 Quae uero necessaria sunt comedentibus et bibentibus, sic sibi uicissim ministrent fratres, ut nullus indigeat petere aliquid.

7 Si quid tamen opus fuerit, sonitu cuiuscumque signi potius petatur quam uoce.

XXXVIII 3 psalm. 50, 17

XXXVIII 5 et—silentium, *cf.* Rufin. hist. mon. 12 **5–7** *cf.* Cassian. inst. 4, 17 **7** si—uoce, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 18; Pachom. reg. 33. 116

ABCσTG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEF IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

tr. H_3) | spiritum] typpum H_1 tipum H_2 **3** dicatur hic uersus] dicat hunc uersum *OVSW*; *g* | uersus] uersum H_1 | tertio] tertio repetitum *g* | oraturio *S* | tertio *om. m* | ab] cum *OVSW* | tamen] ter *g* | incipiente] accipiente *M* | annuntiabit] an(d)-nuntiauit *T*; *175, 179, 442*; V^1W; $H_{2.3}$; *446*; *Rb*; *LI post* tuam *tres uersiculos cum collecta inseruit g* **4** sic *om.* L^1 | benedictionem H_1 **5** et summum] summumque *M*; *i*; H_{1-3}*Ye*; *334, 446*; *Rb*; l_1*LEFIJPQ*; *dhijnoprtxyz* | *post* summum: fratribus *add.* O^o (*mg*); *g* | et summum fiat *om. W* et summum fratribus fiat W^1 (*mg*) | silentium] *ABCσTG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *334, 446*; *R*; L^1P; *opry* silentium ad mensam *OVSMW*; *i*; H_{1-3}*Ye*; *avbc*; l_1 L^2*EFIJQ*; *dfghijntxz* | nullus H_1 nulla *g* | musitatio] fiat musitatio *B* | ibi nisi soli legentis *B* | solius *om. X* | legentis] gentis O^1 (le *antepos.* O^o) legendi $H_{1.2}$ | ibi] sibi $H_{1.2}$, *om. I* | audiantur H_1 **6** qui C^1 | uero *om.* O^1 (*add.* O^o) | et bibentibus *om.* G_3 | sic *om.* H_1 | uicissim] uicibus *OVSMW*; H_2Y; *R*; l_1 *LEFP*; *g*, inuicem $H_3{}^1e$; *t*, *om.* H_1; *v* | ministrant *W* | fratres ministrent *O* | fratres] frsb̄ $H_3{}^1Y$ | nullus] nullius H_2e; *R*; *EI* | indigeat] indigeant *E* egeat *a*; *334* | petere] petire *S* frater $H_{1-3}{}^1$ **7** quid] *aBCTG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVS*, *cett. praeter*: quis *A*; *R*; *d* (*sed cf. Cassian. inst. 4, 17*: si quid mensae superinferri . . . necessarium praeuiderit, sonitu potius quam uoce significat) quod *σ* | sonitu] sonitus *179*, *334*^{1} sonito M^1 sonitum H_1 *ante* sonitu: cum *add.* O^o; E^1 (*eras.*) | cuiuscumque] cuiusque A^1 |

8 Nec praesumat ibi aliquis de ipsa lectione aut aliunde quicquam requirere, ne detur occasio,
9 nisi forte prior pro aedificatione uoluerit aliquid breuiter dicere.
10 Frater autem lector ebdomadarius accipiat mixtum, priusquam incipiat legere, propter communionem sanctam, et ne forte grabe sit ei ieiunium sustinere.
11 Postea autem cum coquinae ebdomadariis et seruitoribus reficiat.
12 Fratres autem non per ordinem legant aut cantent, sed qui aedificant audientes.

XXXVIIII. De mensura cibus

1 Sufficere credimus ad refectionem cotidianam tam sextae quam nonae omnibus mensis cocta duo pulmentaria propter diuersorum infirmitatibus,

---

8 nec—requirere, *cf.* Reg. IV patr. 42 **9** prior—dicere, *cf.* Ps. Macar. reg. 18

ABCσTD (*inde ab* XXXVIIII 1), G_{1-4}; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; H_{1-3} *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; l_1*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

signo *M* **8** nec] ne *V*; H_2 | ibi] sibi *g*, *om. V* | aliquis] aliquid G_4; *X*; *W*; H_1; *a* | de *om.* H_1 | aliunde] aliquid *I* | quicquam] quisquam H_2 | requirere] querere *S* referre *e*, *t* | ne] non *S* | occasio] occasio loquendi H_3 **9** aedificationem V^1; H_2 | aliquid breuiter dicere *om. V* **10** frater—reficiat (11) *om. in textu, add. in fine pag.* W^1 (?) | lector *om.* $OVSM^1$; *î*; $H_{1-3}Ye$; l_1 L^1EFIJQ; *dghijntxz*^{1} | grabe] *A*; H_1 graue *aBCT*; *OV, cett.* | graue sit] grauetur *R* | ei *om. B* **11** quoquinae *σT*; *VS*; $H_{2.3}$ | ebdomadaris V^1 obdamadarius *S* | reficiant *g* **12** aut cantent *om. W*; $H_{1-3}Y$; l_1 *F*; *opr* | aedificant] *ACσT*; *175*$^1X^1$ aedificent *aB* G_{1-4}; *175*^{2} *Km*; *OVSMW*; *î*;H_2Ye; *334, 446*; *Ravbc*; l_1*EFIJPQ, cett.* edificet $H_{1.3}{}^1$; *L*

XXXVIIII tit. mensa Q^1 | cibus] A^1BC^1 (cibi *per ras.*), $\sigma T^1G_2{}^1{}_{.3}{}^1$; *X*; *O*; *χ* ci(y)bi $A^2DG_{1.4}$; *SW*; *gopr* cybis *V* ci(y)borum $T^2\mathfrak{G}_2$; *175 Km*; *M*; *î*; $H_{1-3}Ye$; *334, 446*; *Ravbc*; l_1*LEFIJPQ, cett.* **1** cotidianum G_1S | sexta *W*; H_1 sextam *V* | nonae] nonam *V* none hore H_1 | mensis] mensibus *CσG*$_2{}^2$; *444, 257, 47, m*; *M*; $H_{2.3}$ *Ye*; *334*; *Ra*^{1}*vc*; l_1 *LEF*^{2}*IJQ*;

2 ut forte, qui ex illo non potuerit edere, ex alio reficiatur.
3 Ergo duo pulmentaria cocta fratribus omnibus sufficiant; et si fuerit, unde poma aut nascentia leguminum, addatur et tertium.
4 Panis libra una propensa sufficiat in die, siue una sit refectio sibe prandii et cenae.
5 Quod si cenaturi sunt, de eadem libra tertia pars a cellarario seruetur reddenda cenandis.
6 Quod si labor forte factus fuerit maior, in arbitrio et potestate abbatis erit, si expediat, aliquid augere
7 remota prae omnibus crapula, et ut numquam subripiat monacho indigeries,
8 quia nihil sic contrarium est omni Christiano quomodo crapula,

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

dghij^2*nortxz* menses *V*, *om.* *H*$_1$ | dua *M*; *H*$_1$ | propter] pro *H*$_3$*e*; *It* | infirmitatibus] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *O* (bus *eras.* i *ult. in* e *mutat.*), *VS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$*e*; *l*$_1$; *t* infirmitates *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*^{mp}*M*; *î*; *Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *LEFIJPQ*; *dfg, cett.* **2** ut] ne *V* aut *H*$_1$ | ex *pr.*] de *H*$_2$ | illo] *ABTG*$_{1-4}$^{1}; *X*; *OS*^{2}*W*; *H*$_{1.3}$^{1}; *P*; *f* uno *CσDG*$_4$^{mp}; *175 Km*; *VS*^{1}*M*; *î*; *H*$_3$^{4}*Ye*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJQ*; *dgh, cett.* illo uno *H*$_2$; *y* | potuerit] poterit *V*; *i*^{1} potuit *j*^{1} | ex *alt.*] et *T*^{1} | reficiantur *V* **3** ergo] ergo dum *gh*^{1} | cocto *B*^{1} | cocta dua pulmentaria *M* | omnibus fratribus *tr.* *H*$_{1.3}$ | sufficiat *L*^{1}*I*; *R* sufficiunt *g* | fuerit] fuerint *Km*; *W*; *î*; *H*$_{1-3}$; *bc*; *ghitz* | unde] aut *S*^{1} inde *e*; *v, om.* *D*; *b* | nescentia *S*^{1} nascentie *H*$_1$ | legumina *av*; *pr* legumenum *V*^{1} | tertius *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e* **4** protensa *H*$_1$ | sufficiat] sufficiant *W*; *446* | sibe *alt.*] *A*; *H*$_{1.2}$ siue *αBCD, cett.* | et] siue *I* | caenę *G*$_{1.2}$; *S* **5** libram *H*$_2$ | a *om.* *VSM*^{1}*W*; *H*$_2$ *e*; *I*; *opr* | cellario *H*$_3$; *ry* | seruetur]*ABTG*$_{1-4}$; *175 KX*; *OVW*; *c*^{1}; *P*; *j*^{1} reseruetur *CσDG*$_2$^{mp}; *m*; *S*^{1}*M*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *R avb*; *l*$_1$ *LEFIJQ, cett.* | cenandis] *ABσT*^{1}; *X*; *VS*^{1}*M*^{1}*W*; *H*$_{2.3}$^{3}*e*; *a* caenandis *C*; *OW* cenantibus *D*; *H*$_{1.3}$^{1} cenaturis *αT*^{3}*D*^{2} *G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*^{2}*S*^{mp}; *î*; *Y*; *334, 446*; *Rvbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dfgh, cett.* **6** erit] sit *M*; *j* | expediat] expedit *m*; *H*$_3$; *v* | augeri *FJ*^{1}; *vb*; *or* **7** crapulę *V* -li *i* | et *om.* *αG*$_3$; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rb*; *l*$_1$ *LFIJQ*; *dfghijnoprt* | numquam] ne umquam *M* | subripiat] subrepat *334*; *b*; *n* | monachum *Km*; *VW*; *J*; *r* | indigeries] indegereis *V* indigerias *W* indigestio *H*$_{1-3}$ **8** contrario *V*^{1} | omni] homini *OM*; *H*$_{1.3}$^{1}; *g* | crapula] crapula est

9 sicut ait dominus noster: *Uidete, ne grauentur corda uestra crapula.*
10 Pueris uero minore aetate non eadem serbetur quantitas, sed minor quam maioribus serbata in omnibus parcitate.
11 Carnium uero quadripedum omnimodo ab omnibus abstineatur comestio praeter omnino deuiles egrotos.

XL. De mensura potus

1 *Unusquisque proprium habet donum ex deo, alius sic, alius uero sic.*
2 Et ideo cum aliqua scripulositate a nobis mensura uictus aliorum constituitur.

XXXVIIII 9 Luc. 21, 34
XL 1 I Cor. 7, 7

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

VS^1*W* **9** sicut] sicut etenim *g* | sicut—crapula *om.* G_2^1 | dominus ait *tr.* H_3 | dominus deus H_1 | noster *om.* H_3^1 | ne] ne quando H_3 | crapula] *ATG*$_{1-4}$; *X*; *OSMW*; *av* in crapula *BCσD*; *175 Km*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *l*$_1$ *LEFJPQ*; *fg, cett. praeter*: in crapula et ebrietate (-tem *V*) *V*; *I*; *dt* **10** uero *om.* *X* | minore] minori *BD*; *175 KmX*; *OMW*; *î*; *H*$_3$*e*; *334*; *abc*; *LI*; *gnopty* minoris G_2; *v*; *J* minoribus $H_{1.2}$ | aetatem *V*; H_2 aetatis *v*; *I* | serbetur . . . serbata] *A*; H_1 seruetur . . . seruata *aBCT*, *cett.* | serbetur (reseruetur *Q*) quantitas] seruetur mensura (-rae F^2) quantitas *F* | a maioribus *M* | serbata in omnibus *om.* *V* | in] prae H_3^1 | parcitate] parcitatem *V* paucitate (-tem H_1) H_{1-3} **11** uero *om.* *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *l*$_1$ *FJ*; *goprt* | quadripedum] *A*^{1}*T*^{1}*D*; *W* quadrupedum *A*^{2}*CσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O*^{1}*VM*; *î*, *cett. praeter*: quadrupedium *B*; *O*^{o}*S*; H_1 | omnimodo] *ABCTDG*$_{1-3}$; *175 KmX*; *S*^{2}; *î*; *334, 446*; *Rbc*; *L*; *x* omnino G_4; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *av*; *l*$_1$ *EFIJPQ*; *dfgh*, *cett.* omnino omnimodo *σ*, *eras. in* *S*^{1} | omnibus] hominibus l_1 | comestio *B* (com *supr. ras.*) *S*^{2} commixtio *V* commessatio *W*, *om.* *O*^{1} (*add.* *O*^{o}); *R*, *eras. in* *S*^{1} | deuiles] *A* debiles (-lis *B*; *V*^{1}) *aBCT*; *OV*, *cett.* | egrotos] *ACσT*^{1}*G*$_{2.4}$^{1}; *175 X*; *W*(-tes); H_2^1 aut egrotos *î* et (a)egrotos *BT*^{3}*DG*$_{1.3.4}$^{mp}; *Km*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1.2}$ (*s. l.*)$_3$*Ye*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfgh*, *cett.*

XL tit. potum H_1; *I* **1** donum ex deo habet *tr.* *V* | alius] alius quidem H_2 **2** scripulositate (-pol- *T*^{1}) *AT*^{1}*G*$_3$^{1}; *H*$_{1-3}$*e*; *l*$_1$ scrupul- (-pol- *S*) *BCσD*; *OS*^{1}, *cett.* scrupulositatem *V*^{1} | a nobis constituitur *tr.* *J*; *jprx* | constituetur *V*^{1} -atur *X*

3 Tamen infirmorum contuentes inuecillitatem credimus eminam uini per singulos sufficere per diem.
4 Quibus autem donat deus tolerantiam abstinentiae, propriam se habituros mercedem sciant.
5 Quod si aut loci necessitas uel labor aut ardor aestatis amplius poposcerit, in arbitrio prioris consistat considerans in omnibus, ne subrepat satietas aut ebrietas.
6 Licet legamus uinum omnino monachorum non esse, sed quia nostris temporibus id monachis persuaderi non potest, saltim uel hoc consentiamus, ut non usque ad sacietatem bibamus, sed parcius,
7 quia *uinum apostatare facit etiam sapientes.*
8 Ubi autem necessitas loci exposcit, ut nec supra scripta men-

---

7 eccli. 19, 2

---

4 tolerantiam—mercedem, *cf.* Cassian. conl. 24, 2, 3; I Cor. 3, 8 **6** uinum—esse, *cf.* Verb. Sen., Vitae patr. 5, 4, 31 ut non—bibamus, *cf.* Basil. reg. 9

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

3 contuentes] constituentes *B*; *Y* continentes *H*$_{1-3}$ contemnentes *VS*^{1} (?) (*eras.*) cogitantes continentiae *O* cogitantes *e* considerantes *W*; *i*; *l*$_1$ | inuecillitatem] *A*; *H*$_2$ (-te) inbe- *aBCT, cett.* | credimus] credimus enim *V* | emina *B* himinam *S*^{1} | per diem *om. 334* **4** tollerantiam *B*; *O* | proprium *I* | abituros *O*^{1} (h *antepos. O*^{o}) habiturus (ab- *H*$_2$) *V*^{1}; *H*$_2$; *opx*^{1} -urum *x*^{2} | sciant *om. H*$_2$ **5** quod si] si autem quod *H*$_2$ | si aut] si *B* sicut *S* | aut loci *om. X* | necessitas loci *tr. B* | uel] *ABCσTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*^{mp}; *334*; *avbc*; *E*; *fjz* aut *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446*; *R*; *l*$_1$ *LFIJPQ*; *dghinoprty* | aestatis] etatis *S* aestatas *V*^{1} | in—consistat] *om. O*^{1} (*add. in mg O*^{o}) | arbitrio et potestate prioris *R* | priori consistit *H*$_1$ | in *om. S*^{1} | ne] nec *VS*; *e* | subrepat] subrepit *W* subripiat *BG*$_4$; *H*$_{1.3}$; *fj*^{1}*xz* subrepit *V*^{1} subrepta *S*^{1} | ebrietas] ebrietas praepediat *S*^{1} **6** licet] licet autem *F* | omnino *om. Km* | monachorum omnino non esse *tr. OVSM*; *i*; *H*$_{1-3}$ (*ante* non: necesse necesse *H*$_3$) *Ye*; *334*; *Ravb*; *l*$_1$ *LP*; *fgopryz* omnino non esse monachorum *tr. T, alii aliter* | non—monachis *om. i* | a monac(h)is *H*$_1$ *Y*^{1} | persuadere *T*^{1}*VW*; *H*$_2$*e* suaderi *H*$_3$^{1} | potest] possumus *FJ*; *v* | saltim] saltem *G*$_3$; *KmX*; *334*; *av*; *F*; *gixy* salutem *C*^{1} | consentiamus] constituamus *W* sentiamus *H*$_2$ | satietatem *OV*^{2} | partius *TD*; *VM* **7** sapientes] sapiens et alibi nolite inebriari uinum in quo est luxoria (*Eph. 5, 48*) *V* **8** men-

sura inueniri possit, sed multo minus aut ex toto nihil, benedicant deum, qui ibi habitant, et non murmurent,
9 hoc ante omnia ammonentes, ut absque murmurationibus sint.

XLI. Quibus horis oportet reficere fratres

1 A sancto pascha usque pentecosten ad sextam reficiant fratres et sera cenent.
2 A pentecosten autem tota aestate, si labores agrorum non habent monachi, aut nimietas aestatis non perturbat, quarta et sexta feria ieiunent usque ad nonam.
3 Reliquis diebus ad sextam prandeant;
4 quam prandii sextam si operis in agris habuerint aut aestatis ferbor nimius fuerit, continuanda erit et in abbatis sit prouidentia.

XLI 1–4 *cf.* Hier. reg. Pachom. praef. 5

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* XLI 1), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

suram inuenire *V* | multum *V* | sed] se *E* | minus] magis *H*$_1$ | benedicat ... habitet ... murmuret *O*^{1} (n *ter add. O*^{o} *mg*) | deum] domino *H*$_1$ dominum *e*; *i* | murmorent *V*^{1}*S*^{1} **9** hoc] hoc autem *H*$_3$; *v*; *IJ*; *o* haec *P* | admonentes *OVS*; *H*$_3$ | murmurationibus] -tionis *i* -tione *î*; *H*$_2$ | sint] sunt *A*^{1}; *i* | sint monachi *S*^{1} sint fratres *Ye*; *t*

XLI tit. oporteat *v*; *J*; *dghjntx*, *om. i* | reficere fratres] *ADG*$_1$𝔊$_2$*G*$_{3.4}$; *175 Km X*; *SM*; *î*; *H*$_{1.3}$*e*; *334*; *Rvb*; *l*$_1$*LJPQ*; *fghi* (reficiunt), *opry* reficere *BCσT*; *OV*; *H*$_2$ *Y*; *446*; *ac*^{1}; *EFI*; *djntxz* refici *W* | oportet reficere] reficiant *δ* **1** sancto] sanctum *D*; *X*; *H*$_{1-3}$^{1}*e* sanctum *V* | paschae *VS*^{1}*M*^{1} | usque] usque ad *D*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rav*; *l*$_1$ *LEFIJ*; *fghijnoprtxy* | penticosten *O* (*item 2*) pentecussten *V*^{1} | ad sextam (-ta *W*; *r*)] ad hora sexta *V*^{1}; *e* usque ad sextam *334* | et *om. H*$_3$^{1} | sera] *ABCσT*; *X*; seras *446* ad sera *D*^{1}; *VS*^{1}*W*; *e*; *l*$_1$ a sera *M*^{1} ad serum *H*$_1$ ad seram *αG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OS*^{mp}*M*^{2}; *δî*; *H*$_{2.3}$*Y*; *334*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*, *cett.* **2** pentecoste *175 Km*; *S*^{pc}; *δî*; *bc*; *dt* | aestate] aestate usque ad idus septembres *H*$_3$ | non habent agrorum *tr. W*; *g* | aut] ut *H*$_2$ | nemietas *V* | perturbant *B*; *W* perturbet *G*$_3$^{1}; *ny* perturbat eos *444, 257, 47*; *I*^{2} | quarta] quarta feria *H*$_{1-3}$ | ieiunant *A*^{1}; *E* | ad *om. B* **3** reliquis] reliquis uero *î*; *v*; *J*; *jxz* | ad sexta *V*^{1}; *H*$_1$; *o* **4** quam] *ABCσTD*^{1}; *175*; *VS*^{1}; *H*$_{1-3}$ qua *X*; *M*^{1}; *opr* quae *α G*$_{1-4}$; *Km*; *OS*^{mp}

5 Et sic omnia temperet adque disponat, qualiter et animae salbentur et, quod faciunt fratres, absque iustam murmurationem faciant.
6 Ab idus autem septembres usque caput quadragesimae ad nonam semper reficiant.
7 In quadragesima uero usque in pascha ad uesperam reficiant.
8 Ipsa tamen uespera sic agatur, ut lumen lucernae non indigeant reficientes, sed luce adhuc diei omnia consummentur.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*desunt* § 6 *et* 7), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

M^2*W*; *δî*; *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfgh, cett.* | prandii] prandiis *A*^{1}; *V a in mg*: quae prandii sexta | sextam] *A*^{1}*BσTD*^{1}; *175*; *H*$_{2.3}$; *446* sexta *aCG*$_{1-4}$; *KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_1$*Ye*; *334, cett.* | operis] *A*^{1}*B*; *179 m*; *M*^{1} operas *CσT*^{1} (s *eras.*) *D*^{1}*G*$_4$; *175*; *M*^{2}; *H*$_{1-3}$*e*; *446*; *b*; *L*^{2}; *y* opera *A*^{pc}*G*$_{1-3}$; *KX*; *OVSW*; *î*; *Y*; *334*; *Ravc*; *l*$_1$*L*^{1}*EF, cett.* | in agris] in agros *aD*^{1}; *O*^{1} (s *eras.*) *VS*^{1}; *H*$_1$; *R* in agro *G*$_4$; *O*^{o}*W*; *H*$_{2.3}$^{1}; *vb*; *J*; *gopr* | ferbor] *AB*^{1}; *175*; *H*$_{1-3}$ feruor *aCTD*; *OV, cett., om. X* | nimius] minus *B* nimium *Q* | continuenda *SMW*; *y* continu *B*^{1} | et *om. H*$_{1-3}$ | sit *om. H*$_{1.3}$^{1}*e* | prouidentia sit *tr. g* **5** temperet omnia *tr. F*; *h* | adque] *A*; *175*; *H*$_1$; *l*$_1$*E*; *py*^{1} atque *aBCTD*; *OVS, cett.* ac *X* | disponet *O*^{1} (a *supra* e *O*^{o}) *W*; *z*^{1} | et (*post* qualiter) *om. S*; *H*$_{2.3}$^{1}*e* | salbentur] *A*; *H*$_1$ salu- *aBCT, cett.* | absque] abque *B* sine *H*$_3$ | iustam] *A*^{1} (m *eras.*) *T*^{1}*G*$_4$ iusta *BCσD*^{3}*G*$_{1-3}$; *175 K*; *î*; *J* iuxta *c* ulla (nulla *H*$_2$) *T*^{2}; *VMW*; *δ*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334*; *av*; *l*$_1$*LEP*; *dfghijnoprtxyz, om. D*^{1}; *mX*; *OS*^{1}; *H*$_3$; *446*; *Rb*; *FIQ* | murmurationem] *AT*^{1}*G*$_4$; *X*; *H*$_1$ murmuratione *BCσT*^{2}*DG*$_{1-3}$; *175 Km*; *OVS, cett.* **6** ab—septembres] ab octabo decimo autem klds octubres *H*$_3$ | idus] *ABCσT*^{1}*D*; *175 KmX*; *OVS*^{1}*M*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$*e*; *446*; *a*; *Q*^{1}; *fz* idibus *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *S*^{mp}*M*^{2}; *î*; *Y*; *334, cett.* | septembres] *ACσT*^{1}; *H*$_1$ september *B* septembris *D*^{1}; *444, 257, 47*; *OVS*^{1}*W*; *î*; *H*$_2$*Ye*; *334, 446*; *avc*; *l*$_1$*IJQ*; *grxy* septembrium *b* septembribus *aT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *R*; *LEFP*; *dfh, cett., om. X* | usque] *ABT*; *175 KmX*; *b* usque in *S*^{1}; *334, 446*; *R*; *L* usque ad *aCσDG*$_{1-4}$; *OVS*^{2}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *avc, cett.* | caput—usque (7) *om. R* | caput] capud *BD*; *S* introitum *H*$_1$ | quadragensimae *OV* quadragesima *H*$_2$ | nona *O* (*hastam add. O*^{o}) *W*; *H*$_1$ | semper *om. σ*; *H*$_3$; *y*^{1} | reficient *iy* reficiant fratres *H*$_3$ **7** in (*ante* quadrag.)] a *OS*^{1}*W*; *H*$_{2.3}$; *L*; *g* ad *e* | quadragensima *O* quadragensimo *V*; *F*; *h*^{1} -ginsima *S*^{1} -gissimae *W*; *e* | in quadragesima] ab initio (-um *H*$_1$) uero quadragesimae *M*; *H*$_1$; *av*; *n* | uero *om. LE*^{1} | usque in] usque ad *MW*; *î*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *334*; *ab*; *LE*; *yz*^{1} | uesperam] uesperum *OVMW*; *δ*; *H*$_1$*e*; *Rav*; *LEJQ*; *gopry* | reficiunt *R* **8** tamen] autem *OVS*^{1}*MW*; *δ*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *avb*; *LFJ*; *dghiopry* | agantur *B* | lumen] lumine *D*^{3}*G*$_2$^{mp}; *444, 257, 47*, *X*; *δî*; *334*^{2}; *avc*; *IJ*^{2}; *ntz* | indigent *B*^{1}; *W* indigeant

9 Sed et omni tempore sibe cena sibe refectionis hora sic temperetur, ut luce fiant omnia.

XLII. Ut post completorium nemo loquatur

1 Omni tempore silentium debent studere monachi, maxime tamen nocturnis horis.
2 Et ideo omni tempore sibe ieiunii siue prandii,
3 si tempus fuerit prandii, mox surrexerint a cena, sedeant omnes in unum et legat unus collationes uel uitas patrum aut certe aliud, quod aedificet audientes,
4 non autem eptaticum aut regum, quia infirmis intellectibus

XLII 2—5 *cf.* Ordo monast. l. 10 sqq.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* XLII 2), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

habere *g* | luce] in luce *H*$_1$ cum luce *J* | adhuc *om. H*$_1$ | consummentur] consumentur *CTD, alii* **9** et *om. G*$_4$; *H*$_2$; *l*$_1^1$*F*^{1} | tempore] tempore siue prandii *Km*; *L* | sibe-sibe] *A*; *H*$_1$ siue-siue *αBCTD, cett.* (siue *alt. om. m*) | cena] *BCT*^{1}; *OM*^{1}; *H*$_{1-3}^1$*e*; *R*; *I*; *z*^{1} cenae *A*^{1} (e *eras.*), *σT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *VSM*^{2}*W*; *î*; *H*$_3^3$*Y*; *334, 446*; *avbc*; *l*$_1$*LEFJPQ*; *dfghjnoprtxy* sit cenae *i* | sibe refectionis hora *om. L*; *z*^{1} | refectionis] rectionis *A*^{1} (*corr. A*^{2}) refectionis sit *D*; *O*; *R* | horae *H*$_1$ | luce] *ABC*^{1}*σTD*^{2}*G*$_{1-4}$; *S*^{pc}; *L*^{1} cum luce *C*^{2}*D*^{1}; *175 KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*L*^{2}*EFIJPQ*; *dfg, cett.*

XLII tit. ut—loquatur] de silentio *O* | completorios *Cσ*; *Y*; *f* completurium *T*; *S* conpleturio *V* conpleta *H*$_{1-3}$ | *post* loquatur: sed post cenam ad lectionem audiendam ab omnibus occurratur *add. f* **1** silentio *D*^{3}*G*$_1^{pc}$; *O*; *bc*; *nt* | studire *V*^{1}*S* | tamen *om. S*^{1} **2** sibe] *A*; *H*$_2$ siue *αBCT, cett.* **3** si] sit (t *eras.*) *O, om. V, eras. J* sibe (-ue *d*) *H*$_2$; *d* | si tempus fuerit prandii] *in D* si tempus *eras., pro* prandii: tempus *scripsit D*^{3}, *om. σ*; *m*; *W*^{1} (*add. in fine pag.*); *R* | fuerit prandii *om. O*^{1}, *add. O*^{o} *s. l.* | prandii *om. G*$_4^1$; *X*; *OVW*^{1}; *b* | mox] *ABCσTG*$_1^1$.$_2^1$.$_{3.4}$; *O*^{1}; *H*$_{1-3}^1$; *446*; *R*; *L*^{1}*J* mos *175* ut (*eras.*) mox *S* mox ut *DG*$_1^2$.$_2^2$ *KmX*; *O*^{o}*VMW*; *î*; *Ye*; *334*; *avbc*; *l*$_1$*EF, cett.* surrexerunt *W* | a *om. B* | in unum] in unum locum *B*^{2}; *VM*^{1}; *H*$_{1-3}$; *Rav*; *l*$_1$*LJQ* in uno *î*; *I* in uno loco *D*^{3}; *OS*^{1}*W*; *gnt* | collationes] collectiones *C*^{1} | aut] uel *Q* | certe *om. H*$_3^1$ | aliud] codicem alium *H*$_4$ | aliud quod] aliquid quod *σD*; *OW*; *î*; *Rb*; *LE*^{1}*IJ*; *fghinyz*^{1} aliquid *446* aliquid ut *Y*; *l*$_1$ *Q* codicem alium quod *opr* codicem (quodice *H*$_3$) alium qui *H*$_{1-3}$ | aedificent *V*^{1} **4** non autem eptaticum aut] *post ras. 12—13 litt.* (non autem eptaticum *add. S*^{mp} *in mg*): autem

non erit utile illa hora hanc scripturam audire; aliis uero horis legantur.

5 Si autem ieiunii dies fuerit, dicta uespera parbo interuallo mox adcedant ad lectionem collationum, ut diximus;

6 et lectis quattuor aut quinque foliis uel, quantum hora permittit,

7 omnibus in unum occurrentibus per hanc moram lectionis, si qui forte in adsignato sibi conmisso fuit occupatus,

8 omnes ergo in unum positi conpleant, et exeuntes a conpletoriis nulla sit licentia denuo cuiquam loqui aliquid.

9 Quod si inuentus fuerit quisquam praeuaricare hanc taciturnitatis regulam, grabi uindictae subiaceat,

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

aut *S* | non autem *om. OVM*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}; *op* | eptaticum] eptateucum *V* | aut] autem aut *H*$_3$ | intellectus *H*$_2$ intellegentibus *V* | erit *om. H*$_1$^{1} | utile] ut ille *S*^{1}; *H*$_2$ utilem *H*$_3$ | illa] ille *B* | scriptura *B*; *V*^{1}; *H*$_1$ | audire] legere *b* | uero *om. O* **5** dies ieiunii *tr. G*$_3$; *H*$_3$ | dies *om. H*$_1$ | fuerit] fuerint *aσTDG*$_{1-3}$; *OVSW*; *Y*; *334, 446*; *c*; *l*$_1$*LEF*^{pc}*JQ*; *dfgh*^{1}*ijopry* | parbo] *A*; *H*$_1$ paruo *aBCT, cett.* | adcedant] *AB*^{1} acc- *aCTD*; *O, cett.* | collationum] collec[tionum] *O* (*parte paginae abscisa*) quod lectionum *H*$_1$ con(l)lationis *H*$_3$^{1}.$_4$; *v, om. V* **6** quattuor aut *om. H*$_{1-3}$^{1}; *L* | aut] uel *B*; *op* | hora *om. H*$_2$ **7** omnibus uero *I* | in unum] in unum ad conplete (conplere *H*$_4$) psallisterium (psalterium *H*$_4$) *H*$_{3.4}$ | occurrentibus] concurr-*G*$_{1.2.4}$; *S*^{2} *W*; *î*; *H*$_1$; *J* | per hanc moram lectionis *om. O*^{1} (*add. O*^{o}) | moram] oram *W*; *H*$_2$ horam *R*; *I* | lectionis *supra ras. D*^{3} | si] nisi *OS*^{1}; *L* | si qui *om. D* si quid *s. l. D*^{3} | qui] *ABCσT*^{1}*G*$_{1-4}$; *175*; *P* quis *T*^{3}; *KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446, cett.* | conmisso] comisso *B* commiso *O* commissum *V* commissa *H*$_1$ opere (*supra ras.*) *D*^{3} | fuit] fuerit *G*$_2$^{mp}.$_4$; *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_3$^{3}*e*; *avb*; *FIJ*; *ghijnptz* fuerunt *supra ras. D*^{3} | occupatus] occupati *D*^{3} occupatus occurrat *G*$_2$^{mp}; *Km*; *M*; *î*; *H*$_3$^{3}*Ye*; *446*; *avb*; *l*$_1$ *EFIJQ*; *dghijntxyz* **8** omnis *S* | ergo *om. G*$_4$; *c* | unum] unum locum *M* uno *n* | positi] congregati *e*; *t* | compleantur *S*^{1} | et *om. G*$_{1.2}$; *H*$_{1-3}$^{1}, *eras. in S* | exeuntibus *g* exeuntes uero *H*$_3$ | a *om. B*^{1} ad *b* | completoriis *BT*^{2}*DG*$_4$ com(n)pleturiis *T*^{1}; *OV*^{1}*S* conpletorio *W*; *e*; *t* | nulla] nulli *334*; *M* | sit *om. D*^{1} | denuo] de uno *A*^{1}^{pc} (*ex* denuo!) denuo *aBCT, cett.* | loqui audeat *I* | aliquid—superuenerit (10) *deest partim in O* (*abscissa columnae dimidia parte*) **9** praeuaricare (*ex* -ri *corr. fort. A*^{1}*C*^{2})] *ABC*^{1}*TDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*^{1}; *446*; *Q*; *jxy* praeuaricari *σ*; *OVS*^{mp}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, cett.* | hanc (*om. M*^{1}) praeuaricari(-re) taciturnitatis (taciturnitas *W*; *Y*; *i*) regulam (-la

10 excepto si necessitas hospitum superuenerit aut forte abbas alicui aliquid iusserit;
11 quod tamen et ipsud cum summa grauitate et moderatione honestissima fiat.

XLIII. De his, qui ad opus dei uel ad mensam tarde occurrunt

1 Ad horam diuini officii mox auditus fuerit signus, relictis omnibus, quaelibet fuerint in manibus, summa cum festinatione curratur,
2 cum grauitate tamen, ut non scurilitas inueniat fomitem.
3 Ergo nihil operi dei praeponatur.

XLIII 1 mox—curratur, *cf.* Cassian. inst. 4, 12 **1—3** *cf.* Reg. patr. II, 31 **3** nihil—praeponatur, *cf.* Ps. Macar. reg. 14

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* XLIII 1), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

H$_1$*Y*, *om. i*) *tr. OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *R*; *l*$_1$ *LFIJQ*; *dghinopt* taciturnitatis regulam hanc praeuaricare *tr. T*^{1} | hanc *om. M*^{1}; *446* | regulam—excepto *om. i* | grabi] *A* graui *αBTG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *V*^{2}*SM*^{2}*W*; *î*; *e*; *av*; *JP*; *op*^{2} graue *V*^{1} grauiori (-re *F*^{1}) *CσD*; *M*^{1}; *î*; *Y*; *334, 446*; *Rbc*; *l*$_1$ *LEF*^{2}*IQ*; *dfgh*^{1}*jntxyz* grauis *pr*^{1} grab(u)ioris *H*$_{1-3}$ | uindicta *S*; *P* -tam *W*; *H*$_2$ | subiaceant *H*$_1$ **10** exceptum *V* | hominum hospitum *X* | forte] fortasse *O* | aliquod *h* **11** et *om. T*^{1}; *V*; *H*$_2$; *r* | ipsud] *ABT*^{1}*D*^{1}; *OVSMW*; *H*$_{1.3}$*e*; *Ra*^{1}; *l*$_1$*L*; *g*^{1} ipsum *αCσT*^{3}*D*^{mp}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *î*; *H*$_2$*Y*; *334, 446*; *vbc, cett.* | cum] con *V*^{1} | summa *om. G*$_3$ | moderatione] moratione *S* moderantiae *H*$_1$ | honestissima] *ACσDG*$_{1.2}^{1}_{.3}$; *175 X*; *c* honestissime *BTG*$_2$^{mp}*G*$_4$; *Km*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravb*; *l*$_1$*LEFIJPQ*, *cett.* | fiant *X*; *446*; *Rb*

XLIII tit. dei] domini *H*$_1$ | ad *alt. om. S*; *gx* | mensa *V*^{1}; *H*$_1$*e*; *i* missam *b* | occurrerunt *H*$_2$; *L* occurrerint *δ*; *H*$_1$; *t* ueniant (-unt *i*) *W*; *i* **1** hora *V* | mox] *ABCσT*^{1}*G*$_3$^{1}; *175*; *V*; *H*$_{1-3}$^{1}; *446*; *R*; *l*$_1$*L*^{1}; *fopr* mox ut *T*^{3}*D*; *G*$_{1.2.3}^{2}_{.4}$; *KmX*; *OSMW*; *δî*; *H*$_3$^{4}*Ye*; *334, cett.* mox cum *g* | auditus . . . signus] *ABCσT*^{1}; *V* auditum . . . signum *αT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*, *cett.* | fuerint] fuerit *V*; *H*$_{1.2}$, *om. D* | con *V*^{1} | cum summa *tr. W*; *l*$_1$; *g* | curratur] occurratur *D*; *H*$_1$ **2** tamen] tamen et modestia *D*; *L* | scurilitas] *ACTD*, *alii* scurr- *BG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *H*$_3$, *alii* scur(r)ilitatis *α*; *179*; *O* (*post ras. 2 litt.*), *VS*^{1}*MW*; *H*$_1$*e*; *P*; *opr* scurritatis *H*$_2$ **3** operi] opere *T*; *W*; *dx*^{1} operis *δ*; *H*$_1$; *R*; *l*$_1$ | prae-

4 Quod si quis in nocturnis uigiliis post *gloriam* psalmi nonagesimi quarti, quem propter hoc omnino subtrahendo et morose uolumus dici, occurrerit, non stet in ordine suo in choro,

5 sed ultimus omnium stet aut in loco, quem talibus neglegentibus seorsum constituerit abbas, ut uideantur ab ipso uel ab omnibus,

6 usque dum conpleto opere dei publica satisfactione paeniteat.

7 Ideo autem eos in ultimo aut seorsum iudicauimus debere stare, ut uisi ab omnibus uel pro ipsa uerecundia sua emendent.

8 Nam si foris oratorium remaneant, erit forte talis, qui se aut

---

4–6 *cf.* Cassian. inst. 3, 7, 1–2; Pachom. reg. 10 **8** *cf.* Eph. 4, 27; I Tim. 5, 13

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* XLIII 6), *ĩ*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

ponatur] praenuntietur uel praeponatur *H*$_4$ **4** in nocturnis uigiliis] *ABCTD*^{1}; *175 KmX*; *e*; *c*^{1}; *fgz* ex (et *W*^{1}*e* ad *H*$_3$) nocturnis uigiliis *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$ nocturnis uigiliis *σδ* ad nocturnas uigilias *αD*^{2}*G*$_{1-4}$;*S*^{2}*M* ; *ĩ*; *Y*; *334, 446*; *R* (ad uig. noct. *tr.*), *avbc*^{pc}; *l*$_1$ *LEFIJPQ, cett.* | post gloriam] post uersum et gloriam *H*$_{3.4}$ | psalmi nonagesimi (-gis *T*^{1}) quarti (XCIIII OVS)] nonagesimi quarti psalmi *tr. D* primi psalmi *δ* primi psalmi qui post uersum dicitur non occurrerit *H*$_{3.4}$ psalmi de quo prime uigilie inponuntur *H*$_1$ psalmi XVIIII *H*$_2$ | *post* quarti: uenite exultemus in domino *OVS*^{1}*W*; *eg* | quem] quod *V* | propter] pro *L* | subtrahendo] protrahendo *αG*$_{1-4}$; *S*^{2}*M*; *H*$_1$*Y*; *334, 446*; *b*; *l*$_1$*EFJPQ*; *hijnoprtx* subtrahendum *e* protraendum *H*$_2$ protendendo *H*$_3$ | uolemus *V* | dicere *H*$_1$ | occurrerit] non occurrerit *DG*$_2$; *S*^{1}; *δĩ*; *H*$_3$^{4}*Y*; *Rb*; *I* si non occurrerit *V*; *e* ut qui non occurrerit *W*, *om. H*$_3$^{1} **5** stet *eras. in O* | aut *om. Q* | talibus] de talibus *W* aliis *V* | constituerit abbas seorsum *tr. O* | uideantur] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *175*; *OVS*^{1}*M*; *e* uideatur *αT*^{pc}*D*^{2}*G*$_{1-4}$; *KmX*; *S*^{2}*W*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*^{1}; *dfg, cett.* **6** satisfactione publica *tr. 175 Km* | puplica *SW*; *H*$_1$ | poeniteat *C* **7** in ultimo] in ultimo loco *O*^{o}*S* (loco *eras.*), *W*; *e*; *Q*^{2}*g* in ultimum *H*$_1$ | iudicabimus *B*; *175 Km*; *VW*; *H*$_1$*Ye*; *l*$_1$ *LE*; *do* | debere] debemus *B*^{1} (*corr. B*^{2}) debet *V* | sua *om. O*; *i*^{1} | emendent] *ABCσTD*; *X*; *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$; *JP*; *p* alii emendent *e* emendentur alii *H*$_3$ emendentur *αG*$_{1.2.4}$; *175 Km*; *S*^{2}*M*; *ĩ*; *Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFQ*; *dfghijnotxyz* emendetur *G*$_3$; *r*^{1} emendantur *I*^{1} **8** foras *S*^{1}; *P* | oratorium]

recollocet et dormit aut certe sedit sibi foris uel fabulis uacat, et datur occasio maligno;
9 sed ingrediantur intus, ut nec totum perdant, et de reliquo emendent.
10 Diurnis autem horis, qui ad opus dei post uersum et *gloriam* primi psalmi, qui post uersum dicitur, non occurrerit, lege, qua supra diximus, in ultimo stent
11 nec praesumant sociari choro psallentium usque ad satisfactionem, nisi forte abbas licentiam dederit remissione sua,

---

10—11 diurnis—remissione sua, *cf.* Cassian. inst. 3, 7, 1; Pachom. reg. 9

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

ABTG$_{1-4}$; *X*; *î*; *446*; *c*; *I*; *foprx* oratorio *CσD*; *175 Km*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$^{1}*Ye*; *334*; *Rav*; *l*$_1$ *L*^{1}*EFJPQ*; *dg, cett.* oratorii *b* | remanent *O*; *H*$_1$ remaneat *H*$_3$; *Rb* | aut *om. X*; *H*$_1$^{1}.$_{3.4}$ | talis] aliquis *W* | recollocet] collocet *T*^{1}; *179, 442, m, X*; *O* (conl-), *S*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1}.$_4$*e*; *L*^{1}*FJ*^{1}; *hi* colecet *V* culicet *α*; *l*$_1$; *fp* reculicet *R* occultet *W* | et dormit] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *O*; *446*; *EP*^{1}; *jx* et (ut *G*$_2$^{1}) dormiat *αT*^{3}*D*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *VSMW*; *î*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *l*$_1$*LFIJQ*; *dfg, cett.* ad dormiendum *H*$_{3.4}$ | aut] et *H*$_3$^{1} | sedit] *AT*; *X*; *OVS*^{1}*W* sedet *B*; *446*; *EP*; *j*^{1}*xy* sedens *H*$_{3.4}$ sedeat *αCσDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *S*^{2}*M*; *î*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LFIJQ*; *dfg, cett.* | sibi *om. D*^{1}; *î*; *E*; *j*^{1}*ty* solus *H*$_{3.4}$ | foras *D*^{1}; *S*^{1} forus *g* | uel] et *446* | uacat] *ABT*^{1}*D*^{1}; *X*; *OVS*^{1}*W*; *446*; *a*; *EP*; *j*^{1}*xy*^{1} uagat *e* sibi uacet *H*$_{1.2.4}$ uacet *αCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *S*^{mp}*M*; *î*; *H*$_3$*Y*; *334*; *Rvbc*; *l*$_1$ *LFIJQ*; *dfg*; *cett.* | *post* uacet: uel cogitationibus uanis (uariis *H*$_4$) *add. H*$_{3.4}$ | et] ut *g* | datur] detur *D*^{2}; *175 Km*; *H*$_{3.4}$*Y*; *Rb*; *Q*^{2}; *ghit* | occansio *V*^{1} **9** ingrediantur] *ACσTDG*$_{1-4}$; *175, 444, 257, 47*; *OSM*; *H*$_1$; *334*; *c*^{1}; *J*^{1} ingrediatur *αB*; *KmX*; *V*^{1} (n *s. l. V*^{1}) *W*; *î*; *H*$_{2.3}$ *Ye*; *446*; *Ravb*; *l*$_1$ *LEFIPQ*; *dfg, cett.* | intus] intro *αT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *S*^{2}; *î*; *I*; *dghijoprxz* | ut] et *G*$_{1-3}$; *S, om. B* | perdat *αB*; *179 m*; *W*; *î*; *H*$_3$*Y*; *446*; *Ravb*; *l*$_1$ *LEFIPQ*; *dghijtxyz, om. X* | totum perdant] totam perdant (-at *Y*) oracionem *Ye* | emendent] *ABCσTD G*$_{1-4}$; *X*; *OVS*; *H*$_{1.2}$*e*; *J*^{1} emendet *H*$_3$^{1}; *P* se emendet *H*$_4$ -dat *W* emendentur *175 K*; *M*; *334*; *Rc*^{1}; *pr* emendetur *a*; *m*; *î*; *H*$_3$^{3}*Y*; *446*; *avb*; *l*$_1$*LEFIJ*^{2}*Q*; *dfghij notxyz* **10** post] iterum post *H*$_3$ per *W* | post—qui *om. 334* | post gloriam et uersum *O*^{1} (*signis tr. O*^{o}) | qui *alt. om. S*^{1} que *O*^{o} | non] *om. G*$_2$; *444, 257, 47, X*; *M*; *446*; *EFP*; *djoprtxyz* in *B* (*del., sed iterum scriptum*), *eras. in c* iterum non *H*$_4$ | qua] quae *G*$_3$; *S*; *H*$_1$; *E*; *y* | supra] superius *t* | diximus] subiacebit id est *H*$_4$ | stent] *ACσTG*$_{1-4}$; *175*; *S*^{mp} stet *αBD*; *KmX*; *OVS*^{1}*M*; *î*; *H*$_{1-4}$*Y*; *334, 446, cett. praeter*: stet loco *W*; *e*; *gt* **11** nec] ne *H*$_1$; *R* | praesumant] *ABCσTG*$_{1-4}$; *S*^{mp}

12 ita tamen, ut satisfaciat reus ex hoc.
13 Ad mensam autem qui ante uersum non occurrerit, ut simul omnes dicant uersu et orent et sub uno omnes accedant ad mensam,
14 qui per neglegentiam suam aut uitio non occurrerit, usque secunda uice pro hoc corripiatur.
15 Si denuo non emendauerit, non permittatur ad mensae communis participationem,
16 sed sequestratus a consortio omnium reficiat solus sublata ei

---

14–16 qui–solus, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 12

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (§ 15–17), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

praesumat *αD*; *175 KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446, cett.* | sociare *V*; *E* | forte *om. X* | remissione sua] *AB* (per *s. l.*), *CσTG*$_{1-4}$; *X*; *S*^{mp}*M*; *446*; *av* repromissione sua *D*^{1} permissione (-em *V*; *i*) sua (-am *V*; *i*) *175 Km*; *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfg, cett.* **12** ita–occurrerit (13) *om. O*^{1} (*add. in fine pag. O*^{3}) *VS*^{1}*M*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *L*^{1} ita ... occurrerit qui per neglegentiam suam *S*^{mp} *in fine pag.* **13** ad mensam autem] ad horam uero refectionis *t* | ut] et *OVS*^{1}*W* ut et *e* | omnes *pr. om. M*^{1}; *E*^{1} | uersu] *A* uersum *αBCσTD*; *O, cett.* | et sub] similiter ora refectionis sub *H*$_3$ | uno] unum *V* uno uerso *W* uno simul *v* | accedant] quum recitatione accedant *H*$_3$ **14** qui–occurrerit] aut (et *O*^{o}) uitio (*ante* uitio: qui *suppl. O*^{o}*W*) non occurrerit *O*^{1}*W* (qui–suam *in utroque cod. om.*) aut si ex uitio (uitio quis *H*$_{3.4}$) non occurrerit *H*$_{2.3.4}$ si quis (si quis autem *H*$_1$) aut tarditatem aut (aut si ex *H*$_1$) uitio non occurrerit *V*; *H*$_1$ aut si quis ex uitio aut tarde non occurrerit *e* qui uero tarde (ex uitio *add. v*) occurrerit *av* qui uero ex (*eras.*) uitio occurrerit *J*^{1} qui uero non occurrerit *L* ut si quis (ut si quis *eras.*, qui per neglegentiam suam *in fine pag.*, aut *in textu S*^{mp}) uitio non occurrerit *S* qui (*ras. 8–10 litt.*, per neglegentiam suam aut uitium non *add. M*^{2}) occurrerit *M*^{1} | suam *om. F*; *b* | uitio] *ABCσT*^{1}; *175*^{1}*X*; *OVS*^{1}; *f* si ex uitio *H*$_{1-4}$*e*; *v* uitium *αT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *Km* (suum *add.*); *S*^{2}; *î*; *334, 446*; *Rbc*; *l*$_1$ *EFIJ*^{2}*PQ*; *dfg, cett., om. W*; *a, eras. in M*, per uitium aut ex tarditate *Y* | usque] *ABCσTD*^{1}; *175 KmX*; *c*^{1}; *oprz* usque ad *αD*^{2}*G*$_{1-4}$; *OVSM W*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446, cett.* | secunda uice] *ABCσTD*^{1}; *X*; *S*^{1}; *H*$_1$; *opr* secundam (-da *V*) uicem *αG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVS*^{mp}*MW*; *î*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334, 446*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *a*; *dfg, cett.* | pro hoc] pro id *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$ pro hoc uitio *M*; *Rav*; *l*$_1$ *LIQ*; *dgfoprz* pro hoc uno *J* propter id *t* **15** si] et si *H*$_{1-3}$ | praemittatur *V* | mensae] mensam *αG*$_4$; *M*^{1}*W*; *δ*; *H*$_{1-4}$; *446*; *R*; *IJ*^{1}; *fop* | communis] communionis *MW*; *Y*; *L*^{1}*Q*^{1}; *o, om. H*$_4$; *b* | participationem] -nis *αG*$_4$; *V*; *δ*; *H*$_{1-4}$; *446*; *R*; *IJ*^{1}; *fopr* **16** sed *om.*

portione sua uinum usque ad satisfactionem et emendationem.

17 Similiter autem patiatur, qui et ad illum uersum non fuerit praesens, qui post cibum dicitur.

18 Et ne quis praesumat ante statutam horam uel postea quicquam cibi aut potus praesumere.

19 Sed et cui offertur aliquid a priore et accipere rennuit, hora, qua desiderauerit hoc, quod prius recusauit, aut aliud, omnino nihil percipiat usque ad emendationem congruam.

---

18 ne quis—praesumere, *cf.* Cassian. inst. 4, 18; 5, 20 **19** sed—congruam, *cf.* Basil. reg. 96

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (§ 15—17), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

B^1*G*$_3$ | sequestretur (-atur *e*) *H*$_1$*e* questratus *S* | omnium] hominum *H*$_4$ fratrum *M*^{1}; *P* omnium fratrum *n* | sublata] ablata *e*; *t* | ei] ei et *l*$_1$*Q*^{1} | portionem suam *V*^{1}*S*^{1} | uinum] *ABCσT*^{1} uino *e*; *pr* a uinum *V*^{1} a uino *S*^{1} *V*^{2} uini *OW*; *t* de uino *αT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*^{2}*M*; *δî*; *H*$_{1-4}$*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dfg, cett.* | ad *om. R* | satisfactione *H*$_{1.2}$ | et emendationem *om. î*; *H*$_{2.3}$^{1}*e*; *R*; *y* **17** patiantur *H*$_1$ | et qui *tr. J*; *pr* | et *om. D*^{1}; *OVS*^{1}*MW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *l*$_1$ *L*; *avb*; *dfgt* | qui non ad illum uersum fuerit praesens *H*$_{1-3}$; *v* | praesens fuerit *tr. B* | dicuntur *H*$_1$ **18** et *om. CσT*^{1}; *OVS*^{1}*M*^{1}*W*; *î*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *Rb*; *EI*; *dfghijyz* | ne] nec *H*$_3$*Y*; *334*; *FQ*^{1}; *dgh ijyz* | quis] quisquam *î*; *l*$_1$ *EIQ*; *dhiyz* | statuendam *H*$_1$ | uel] aut *M*; *î*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334, 446*; *l*$_1$ *LFIQ*; *dhint* nec *W, om. VS*^{1} | postea] post eam *V*; *H*$_1$ | praesumere] sumere *M*^{2}; *avbc*; *L*^{2}*F*^{2}; *gnopr* assumere *X* sibi sumere *O* percipere *î*; *446*; *EI*; *jz* **19** sed *om. W* | et (*post* sed) *om. VW*; *H*$_{1.2}$*e*; *R*; *FJ*; *i* | cui] si cui *Km*; *W*; *î*; *vc*; *EIQ*^{2}; *dghijntxy* | offeratur *g* | et (*ante* accipere)] et hoc *g, om. H*$_{1-3}$^{1} | a *om. B*^{1} (*add. s. l. B*^{1}) | rennuit (renuit *X*; *e*)] *ABCσT*; *175 X*; *VS*^{1}*W*; *e* rennuet *O*^{1} renuat *H*$_{1.2}$ ren(n)uerit *αDG*$_{1-4}$; *Km*; *O*^{o}*S*^{mp}*M*; *î*; *H*$_3$*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ, cett.* | hora qua] uel aliquid aliud *g eadem verba add. in fine pag. O*^{o} | hora—desiderauerit *om. G*$_3$; *H*$_4$ | desiderauit *L*^{1} | hoc *om. H*$_4$ | quod *om. H*$_2$*e* | recusauerit *I* | aut] *om. OVS*^{1}*M*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *R*; *E* et *J* | nihil] non *H*$_3$^{3}*e*; *E*^{1}; *jntxy* | percipiat] *ABTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *Rc*^{1}; *E*; *fz* accipiat *Cσ*; *OVSMW*; *î*; *H*$_2$*Ye*; *334, 446*; *avb*; *l*$_1$ *LFIJPQ*; *dg, cett.* acipiet *H*$_1$ accipiatur *H*$_2$

XLIIII. De his, qui excommunicantur, quomodo satisfaciant

1 Qui pro grauibus culpis ab oratorio et a mensa excommunicantur, hora, qua opus dei in oratorio percelebratur, ante fores oratorii prostratus iaceat nihil dicens
2 nisi tantum posito in terra capite stratus pronus omnium de oratorio exeuntium pedibus.
3 Et hoc tam diu faciat, usque dum abbas iudicauerit satisfactum esse.
4 Qui dum iussus ab abbate uenerit, uolbat se ipsius abbatis, deinde omnium uestigiis, ut orent pro ipso.

XLIIII 1–3 qui–satisfactum esse, *cf.* Ps. Macar. reg. 26; Cassian. inst. 4, 16, 1; 2, 16

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

XLIIII tit. *tit. om. I* | excommonicantur *O* | satisfatiant *A* satisfuerint *B* satisfaciunt *D*; *ry* **1** grauibus] *ABCσD*^{1}*G*$_3$^{1}; *175 X*; *O*^{1}*S*; *334, 446*; *Rav*; *P* graui *D*^{2}; *M*; *î*; *H*$_{1-3}$; *l*$_1$ *LEF*; *hijnopx* grauiori *Y*; *I* grauioribus *TG*$_{1.2.3}^{pc}_{.4}$; *Km*; *O*^{o}*VW*; *e*; *bc*; *JQ*^{1}; *dfgrtyz*^{1} | culpa *D*^{2}; *M*; *î*; *H*$_{1-3}$*Y*; *l*$_1$*LEFI*; *dhijnoprxz* | a *om. AG*$_{1-4}$; *H*$_{1-3}$; *i* ad *B*^{1} (d *eras.*) | excommunicantur] -atur *O*^{o} (n *linea del.*), *MW*; *î*; *Y*; *334*; *avc*; *l*$_1$ *EFJQ*; *ghijoprxy* | percelebratur in oraturio *tr. O* | percelebratur] celebratur *D*^{2}; *175 KmX*; *e*; *av*; *fy* preceleb- *H*$_1$ | fores] foris *B*; *O*^{1} (i *in* e *mutauit O*^{o}) *SM* foras *D*^{1}*G*$_3$^{1}; *Y*; *iy* | oraturio *O*^{1} (i *supra* o *alt. O*^{o}) *S*^{1} | prostratus iaceat] prosternatur iacens *H*$_4$ | nihil] et nihil *OVSM*^{1}*W*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *l*$_1$*FP* | dicens] dicat *A*^{1} (*corr. m 1*) **2** positum *V* positum posito *H*$_2$ | terram *G*$_1$; *OV*; *î*; *I*; *dgiy* | stratus] prostratus *D*^{2}; *W*; *î*; *H*$_{1-3}$; *334*; *EJ*; *dhjoprxyz* stans *e* prosternatur *gn* | pronus] pronos *V*^{1}, *om. D*^{1}; *i* | oratorio] oratione *B*; *M* | *post* pedibus: prouoluatur *add. V*; *Y* prouoluat *S* deuoluatur *I* uoluatur *e* obuolbat *H*$_1$ obsculet *H*$_3$, (pedes) osculetur *H*$_4$ **3** et *om. H*$_{1-3}$^{1} | hoc *om. H*$_1$ | tam diu hoc *tr. O*^{1} | usque *om. V* | iudicauerit] iudicat *D*^{1} praeuiderit *H*$_3^{1}_{.4}$ **3**sq. esse. Qui] Iste qui *V* **4** ab] *om. O*^{1} (*add. O*^{o} *mg*) *V*; *334*^{1}; *g*^{1}*iy* ante *orx* ad *H*$_3$^{1}; *v* | ab abbate uenerit] abba tenuerit *V* | abbatem *H*$_3$^{1}; *v*; *orx* | uolbat] *A*; *H*$_{1.3}$ uoluat *αBCσTD*, *plerique* prouoluat *S*; *e*; *P*; *ntx* uolu *O*^{1} at *add. O*^{o} | ipsius abbatis] *ABCT*^{3} (abbati *T*^{1}) *G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OSW*; *b*; *opr* ipsius abbatis pedibus (pedis *V*^{1}) *σD*; *X*; *VM*; *î*; *H*$_{1-3}$^{1}*Y*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dfghijnxyz* ante pedes ipsius abbatis *e*; *t* | uestigiis] *ABCσT*; *175 K*; *OVSW*; *H*$_{2.3}$*e*; *t* uestigiis fratrum *αDG*$_{1-4}$; *M*; *î*; *H*$_3$^{4}*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJ* (uest. omnium fratrum *J*) *PQ*; *dfghijnoprxyz* fratrum uestigiis *mX*; (omnium fra-

5 Et tunc si iusserit abbas, recipiatur in choro uel in ordine, quo abbas decreuerit,
6 ita sane, ut psalmum aut lectionem uel aliud quid non praesumat in oratorio imponere, nisi iterum abbas iubeat.
7 Et omnibus horis, dum perconpletur opus dei, proiciat se in terra in loco, quo stat,
8 et sic satisfaciat, usque dum ei iubeat iterum abbas, ut quiescat iam ab hac satisfactione.
9 Qui uero pro leuibus culpis excommunicantur tantum a mensa, in oratorio satisfaciant usque ad iussionem abbatis.
10 Hoc perficiant, usque dum benedicat et dicat: Sufficit.

XLV. De his, qui falluntur in oratorio

1 Si quis, dum pronuntiat psalmum, responsorium, antiphonam

XLV 1 si quis—humiliatus fuerit, *cf.* Cassian. 4, 16, 1 sq.; Pachom. reg. 14

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

trum uest.) *H*$_1$ | ipso] eo *V*; *b*; *t* **5** abbas *om. M* | in (*ante* ordine)] *AD*^{3}*G*$_{1-4}$; *VW*; *H*$_{1-3}$; *a*^{1} (*eras.*); *I*; *dghij* (*s. l.*), *om. BCσTD*^{1}; *175 KmX*; *OSM*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *l*$_1$ *LEFJP*, *cett.* | ordines *B* ordinem *D*^{3} *V*, *om. X* | quo] quos *B* quod *W*; *H*$_1$*e* | decreuerit] dicauerit *b* praeuiderit *H*$_4$ **6** sane] plane *D*; *OVSMW*; *H*$_{1.2}$*H*$_3$^{4}*Ye*; *334, 446*; *Rbc*; *l*$_1$ *L*^{1}*FIJQ*; *dghjt* tamen *H*$_3$^{1}.4 | psalmum] psalmum uel (ut *i*) antiphonam *X*; *i* | aut] uel *S* seu *i*, *om. H*$_2$ | uel] aut *σ*; *S* | aliud quid] aliud aliquid *X* aliud quod *R* aliquid *m*; *W*; *o* aliud quolibet *Y* | in oratorio *om. X* **7** omnibus] in omnibus *H*$_{1-3}$ | perconpletur] com(n)pletur *aBG*$_{1-4}$; *OVW*; *î*; *Ye*; *334*; *Rbc*; *l*$_1$ *LEFIJQ*; *dghijnxyz* | terra] terram *aBT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *X*; *î*; *H*$_3$; *334*; *c*; *LEFJPQ*; *dfghny* | quo] in quo *B*; *175 Km*; *M*^{2}*W*; *H*$_1$(qua)$_{2.3}$; *c*; *I*; *z* quod *R* **8** ei *om. Y*; *y* | iterum *om. D*^{1}; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *R*; *l*$_1$ *L*^{1}*FPQ*^{1}; *gtz* | ut] et *VS*; *H*$_{1-3}$^{1} | ab hac] ab hanc *S* hanc *H*$_2$ | satisfacionem *B*; *V*^{1}*S*; *H*$_{1.2}$*e*; *R* **9** leuibus] leuioribus *T*; *VW*; *Y*; *IQ*^{1} | tantum] tamen *O* tam *V* tantummodo *H*$_1$ | a] de *H*$_{1-3}$^{1} | ad mensam *l*$_1$^{1}*Q*^{2} | in] et in *O*; *H*$_3$^{3} | oratorium *H*$_3$^{1} | satisfaciat *T*^{1}; *Rc*^{1}; *opr* **10** hoc] non *i*^{1} et tam diu hoc *Km*; *c* | perficiant] proficiant *V*^{1} faciant *H*$_3$ semper faciant *t* perficiat *Rc*; *pr* | dum *om. x* | suffecit *T*^{1}

XLV tit. falluntur] fallunt *H*$_{1.3}$; *av*; *I*; *d* psallunt *H*$_2$ | in oratorio falluntur *tr. V* **1** responsorium] aut responsorium *V* (*ex* -rio), *W*; *e*; *L*; *t* | antiphonam] *ABTG*$_{1-4}$;

uel lectionem, fallitus fuerit, nisi satisfactione ibi coram omnibus humiliatus fuerit, maiori uindictae subiaceat,
2 quippe qui noluit humilitate corrigere, quod negligentia deliquit.
3 Infantes autem pro tali culpa bapulent.

XLVI. De his, qui in aliis quibuslibet rebus delinquunt

1 Si quis, dum in labore quouis, in coquina, in cellario, in ministerio, in pistrino, in orto, in artem aliquam dum laborat, uel in quocumque loco aliquid deliquerit

---

2 humilitate—negligentia, *cf.* Cassian. inst. 3, 7 **3** infantes—bapulent, *cf.* Ord. mon. l. 44 sq.

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

175 KmX; *P* aut antiphonam (antephanam *OS* -as *W*) *CσD*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *cett.* psalmum aut antiphonam aut responsum *H*$_1$ | lectione *V*^{1}; *H*$_1$ | fallitus fuerit] *ABCσTD*^{1}; *OVSW*; *446* fallit *J* et (*om. c*) fefellerit *175 KmX*; *c* fallitur *αD*^{3}*G*$_{1-4}$; *M*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravb*; *l*$_1$ *LEFIPQ*; *dfg, cett.* | satisfactione] satisfactionem *B*; *175*^{1} per satisfactionem *α*; *M*; *H*$_{1-4}$*Y*; *334*; *Ravbc*; *l*$_1$*L*^{2}*FJP*; *dghinoprtz* cum satisfactione *I* factione *D*^{1} satisfaciat *V*; *e* | omnibus] hominibus *l*$_1$ | fuerit] *om. V* fuerit et a senioribus pro excessum sue (excesso suo *M*) castigatus non se recognouerit (cognouerit *M*) excessisse *SM* | uindicta *V*^{1}*S*; *e* uindictis *H*$_2$ **2** qui] quia *H*$_3$ | noluit] noluerit *W*; *Ye* | humilitate] *αBCTDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *plerique* humilitatem *A*; *H*$_1$; *EI*; *d* per humilitatem *H*$_3$^{1} pro humilitate *H*$_4$ humiliter *W* | corrigere] corrigi *J* emendare *S* | negligentia] neglegentiam *V*^{1}; *X*; *R* per neglegentiam *KmX* in neglegentia *O*^{o}*W*; *g* | delinqui(d)t *W*; *H*$_3$^{1} | **3** autem] uero *O*; *H*$_3$; *b*; *LIP*; *t*, *om. VSM*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$*e*; *g*^{1}*o* | tale *V*^{1}*M* tales *T* talia *H*$_1$ | culpa] causa *V* | bapulent *A* uapulent *αBCTD, cett.* uabulent *S* uapulant *OV*

XLVI tit. qui *om. V* | aliis quibuslibet] aliquibus *m*; *OVSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *R*; *l*$_1$*LFIJ*; *dhjnt* aliquibuslibet *opr, alii aliter, om. W*; *P*; *i* | rebus] leuibus rebus *m*; *M*; *l*$_1$*LFIJP*; *hijnt* leuioribus rebus *V*; *d* leuibus culpis *W*; *H*$_2$, *om. X*; *H*$_3$; *334*; *R* leuibus delincunt qualibet rebus *H*$_1$ | delinquant *O* delinqui *D* **1** cellario] cella(e)rario *C*; *W* | ministerio] monasterio *T*; *OSMW*; *446*; *R*; *E*; *frx* in ministerio *om. V*; *H*$_3$^{1} (*post* pristrino: in ministerio, in oratorio *add. sub linea H*$_3$^{2}) | pristino *O*; *Y*; *c*; *r* pristrino *H*$_{1-3}$ | horto *A*^{2}*D*; *O*^{o}, *plerique* ortum *V* | in artem aliquam] *ABCσTD*^{1}; *V* in arte aliqua *αD*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc, cett.* |

2 aut fregerit quippiam aut perdiderit uel aliud quid excesserit ubi
3 et non ueniens continuo ante abbatem uel congregationem ipse ultro satisfecerit et prodiderit delictum suum,
4 dum per alium cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi.
5 Si animae uero peccati causa fuerit latens, tantum abbati aut spiritalibus senioribus patefaciat,
6 qui sciat curare et sua et aliena uulnera, non detegere et publicare.

XLVII. De significanda hora operis dei

1 Nuntianda hora operis dei dies noctisque sit cura abbatis aut ipse nuntiare aut tali sollicito fratri iniungat hanc curam, ut omnia horis conpetentibus conpleantur.

XLVI 2—3 fregerit—satisfecerit, *cf.* Cassian. inst. 4, 16, 1; Pachom. reg. 125. 131 **3** ultro satisfecerit, *cf.* Aug. epist. 211, 11 **5—6** *cf.* Cassian. inst. 4, 9; conl. 2, 12—13

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* XLVII 1), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

dum *om.* *X*; *g* | laboret *W* laborem facit *H*$_1$ **2** aut *om.* *h* | refregerit *V*^{1} (re *eras.*) | perderit *T*^{1} | uel] seu *M*; *Y*; *334, 446*; *Rb*; *L*; *nor* siue *FJ*; *hi* aut *G*$_4^1$ uel aut *VS* | aliud quid] aliquid *G*$_4$; *OW*; *Y*; *R*; *l*$_1^2$*FIQ*; *no* quid *VS*; *H*$_{1-3}^1$*e*; *446*; *gt* aliut *l*$_1^1$ ubi (= *alicubi*)] *AT*^{3}*G*$_{1-4}$; *VSM*^{1}*W*; *x* ibi *O*; *gi* ubiubi *BCσT*^{1}; *175, 444, 257, 47*; *H*$_{1-3}$ (ubi *pr. eras. in H*$_2$) *Y*; *334, 446*; *avc*; *l*$_1$*LFP*; *fjnt* ubi uel ubi *179, 442, m, X* ubi et ubi *D*; *î*; *e*; *Rb*; *EIJQ*^{1}; *dho*^{1}*p*^{1}*ry*^{1}*z* **3** et *om.* *P*; *j* | ueniens] uenies *S* inuenies *W*; *g*^{1}*j*^{1} uenerit *334*^{2} (*supr. ras.*) | abbate *V* | ultro] ultor *S* | satisfecerit] satisfaceret *V* se satisfecerit *H*$_1$ **4** maiori] maioris *fort.* *A*^{1} (*s. eras.*); *H*$_{1.2}$ | emendationem *T*^{1}; *V*^{1} emendatione *S post* emendationi: animae ueniam *M* **5** si *ante* fuerit *tr.* *OVS* | animi *H*$_1$; *y* | uero] uenia *O* ueniam *VSM* peccanti *W* | causam *H*$_1$ | tantum *om.* *O* | spiritualibus *mX*; *v*; *t* | senioribus spiritalibus *tr.* *W*; *L*; *g* | patefaciat] -ant *B*; *VSW*; *H*$_1$; *R* **6** hii qui *H*$_3$ | sciat] *A*; *442, 444, 257, 47, X*; *O*^{1}*V*; *H*$_1$*e*; *a* sciant *aBCσTDG*$_{1-4}$; *175, 179, m*; *O*^{o}*SM*; *î*; *H*$_3^4$*Y*; *334, 446*; *Rvbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz* sciunt *W*; *H*$_3^1$ discent *H*$_2$ | et (*ante* sua) *om.* *T*; *175 Km*; *W*; *î*; *e*; *334, 446*; *vb*; *EIJPQ*; *dh*^{1}*ijnotxy*^{1} | aliena] aliorum *S* | uulnera *om.* *O*^{1} (*add.* *O*^{o} *mg*); *i* | detegere] detere *A*^{1} (*corr. mp*) | publicare] puplicare *A*; *OW*; *446*

XLVII tit. hora] ora *A*; *OWM*; *e*; *446, om.* *H*$_2$ | dei *om.* *I* **1** opera *H*$_1$ |

2 Psalmos autem uel antiphonas post abbatem ordine suo, quibus iussum fuerit, inponant.
3 Cantare autem et legere non praesumat, nisi qui potest ipsud officium implere, ut aedificentur audientes.
4 Quod cum humilitate et grauitate et tremore fiat, et cui iusserit abbas.

XLVIII. De opera manuum cotidiana

1 Otiositas inimica est animae; et ideo certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum, certis iterum horis in lectione diuina.

XLVII 3–4 non praesumat–abbas, *cf.* Reg. IV patr. 2, 10
XLVIII 1 otiositas–animae, *cf.* Basil. reg. 192; eccli. 33, 29 et ideo–diuina, *cf.* Aug. op. monach. 37

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

dies noctisque] *ABCσT*^{1}*D*^{1} diei noctisque *X* diei ac noctis *H*$_4$ die noctuque *αT*^{2} *D*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ *LEFIJPQ*; *dfg, cett.* | sit cura] sub cura *OS*; *H*$_1$; *gh*^{3} sub cura sit *VW*; *I*; *g* sit sub cura *e* | abbatis] abbati *G*$_{1.2}$^{1}; *175 Km*; *H*$_{3.4}$*Y*; *334*; *avbc*; *J*; *h*^{2}*nt* | ut aut *c*; *P* | nuntiare] annuntiare *b* nuntiare debet *δ* nuntiare debeat *c* nuntiet *g* | tali] tam *O* ali**δ alio *W*; *e* alii *gh*^{1} | hanc curam] causam hanc *H*$_1$ | omnia] omnibus *Y*; *l*$_1$*Q*^{1}; *n* | ut *om.* *H*$_1$ | compleantur competentibus *tr.* *D* | conpleantur] impleantur *O*; *H*$_4$ **2** psalmus*T*; *V*^{1}; *H*$_{1.3}$^{1}; *iy*^{1} | autem *om.* *δ*; *H*$_{2.3}$; *R* | uel] et *L*^{1} | antiphone *H*$_1$ | abbate *B*; *V*; *H*$_1$ | ordine suo *om.* *V* | iussus *i* | fuerit] *αBCD, cett. praeter:* fuerint *AT*; *z* fuerat *O* | inponant] -at *H*$_{2.3}$^{1} -ent *179* -unt *g*^{1} **3** et] uel *B*^{1}; *O* aut *M*; *e*; *IJ*; *oprt* | praesumant *B*; *V*; *d* p̄mant S | potest] pot *B*^{1} (post *B*^{2}) possit *H*$_1$ possunt *S* | ipsud] *ACσT*^{1}; *M*; *l*$_1$*E*; *a* ipsum *αBT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446, cett.* | implere] impleri *H*$_1$ bene implere *J*; *dhi* | edificet *H*$_{1.3}$ edificent *R* **4** humilitatem *V*; *H*$_1$ | et grauitate] cum grauitate *G*$_3$ et grabitatem *H*$_1$ et tremore *Q*^{1}, *om.* *σ* | fiat] fiant *179* faciat *D*; *O*^{o}*W*; *δ*; *H*$_{1.3}$^{1}*e*; *t*

XLVIII tit. opera ... cotidiana] opere ... cotidiano *C*^{2}*σG*$_4$; *175 Km* (-na); *334, 446*; *avbc*; *LEFI*^{1}*JP*; *dfg, cett.* opera ... cotidiano *W* operam ... cotidiano *R* opera ... cotidianum *D*^{1}; *S* | manum *OVW*; *H*$_1$ **1** occupari] -are *V*; *H*$_2$*e*; *d* | debeant *g*^{1} | in *pr.*] et *V* ad *H*$_2$, *om.* *W*; *H*$_1$ | laborem *H*$_2$ opere *b* | iterum] igitur *X* uero *I*

2 Ideoque ac dispositione credimus utraque tempore ordinari,
3 id est ut a pascha usque kalendas octubres a mane exeuntes a prima usque hora pene quarta laborent, quod necessarium fuerit.
4 Ab hora autem quarta usque hora qua sexta agent lectioni uacent.
5 Post sexta autem surgentes a mensa pausent in lecta sua cum omni silentio aut forte, qui uoluerit legere sibi, sic legat, ut alium non inquietet.

---

3 a mane—laborent, *cf.*Vitae patr. 5, 6, 21

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* XLVII 4), *î*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

2 ac] *A*^{1}*C*^{1}*T*^{1}; *S*^{pc}; *H*$_2$*Y*^{1} ad *S*^{1}; *H*$_1$ (*cf.* is = his *prol. 35*) hac *α* (*etiam A*^{2} *in textu*) *BC*^{2}*σT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OV*, *plerique* hanc *M*^{1}; *IJ*^{1}; *op*^{1}*r* | dispositionem *V* (desp-), *M*^{1}*W*; *H*$_1$; *IJ*^{1}; *opr* | utrumque *E*^{1} | tempore] *A*^{1}; *175*^{1} *334*; *I*; *x*^{1}*y*^{1} tempora *α* (*etiam A*^{2} *in textu*) *BCσTDG*$_{1-4}$; *KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446*; *Rav bc*, *cett.* | ordinare *S*^{1} **3** ut] *om. W*; *P*; *i* | usque] *ABT*^{1}; *175 K*; *OV*; *446*; *l*$_1$*Q*; *g*^{1}*xy* usque ad *αCσT*$^{1\,pc}$*DG*$_{1-4}$; *mX*; *SMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFI JP*; *dfg*^{2}, *cett.* | kalendas] idus *H*$_3$ | octubres] *A*^{1}*C*^{1}*T*^{1}; *175, 179, 442*; *H*$_1$; *Rac*; *z* octuber *B* octobres *α* (*etiam A*^{2}) *T*^{3}*σG*$_{1-4}$; *Km*; *Y*; *LEF*; *y* octobris *D*; *OM*; *334*; *JPQ*; *fhijotx* octubris *S*^{1}; *446*; *vb*; *l*$_1$*I*; *dgrp* $\overline{\text{ocb}}$ *V*, *alii aliter* septembres *H*$_3$^{1} | a mane] mane *αG*$_{1-4}$; *e*; *334*; *ab*; *FJ*; *dghinty*, a *eras. in AD*; *S*; *Y*; *P*, *om. M*; *H*$_{2.3}$^{1}; *L* | exeuntes *om. H*$_3$ | a prima] a prima hora *TD*^{1}; *OVSMW*; *H*$_1$; *Eg*^{1} | usque] usque ad *D*^{2}; *MW* (pene usque ad *W*); *î*; *H*$_{2.3}$*e*; *LEIJP*; *v*; *dg*^{2}*hijnoprx* usque *om. O*^{1} *ante* quarta *inseruit O*^{o} | hora] *AB*^{1}*C*; *X*; *446*; *I*; *R* horam *aσD*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*; *î*; *H*$_{2.3}$; *Ye*; *334*; *avbc*, *cett.*, *om. TD*^{1}; *OVSW*; *H*$_1$ | pene] quasi *X* poene *D*; *M*; *FQ*; *pr* bene *V*, *om. H*$_1$, *eras. I* | pene usque (usque ad *W*) *O*^{o} *W* | quarta] *AB*^{1}*CT*^{1}*D*^{1}; *X*; *OV*; *H*$_{1.2}$; *R* quartam *aσT*^{3}*D*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *SMW*; *î*; *H*$_3$*Ye*; *334*, *446*, *cett.* | laborant *x* | necessarium] eis necessarium *O* | fuerit] -int *H*$_1$; *d* **4** usque] usque ad *D*^{3}*G*$_{1-3}$; *SMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446*; *Ravb*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfg*^{2}*hijnoprtxy*^{1} | hora *alt.*] *ABCT*^{1}*D*; *X*; *V*; *H*$_1$ horam *aσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OSMW*; *î*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334*, *446*; *R*, *cett.* | qua] *OV*; *H*$_{1.3}$^{1} quasi *ABCσTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*; *î*; *H*$_3$^{2}*e*; *334*; *avbc*; *IJP*; *dfhjnrtxyz*, *om. MW*; *H*$_2$*Y*; *446*; *R*; *l*$_1$*LEFQ*^{1}; *giop* | sexta] *ABCT*^{1}*D*^{1}; *X*; *V*; *H*$_{1.3}$^{1} sextam *aσT*^{3}*D*^{2}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OSMW*; *î*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334*, *446*, *cett.* | agent] *ACσT*^{3}; *OV*; *H*$_{1.2}$ (*cf. K. Zelzer, Wien. Stud. 81, 1968, 225 sqq.*) agente *BT*^{1}*D*^{1} agentem *S*; *P* agendi sunt *H*$_3$, *om. αG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *MW*; *î*; *Ye*; *334*, *446*; *Ravbc*, *cett.* | lectione *O*^{1} (e *eras.* i *s. l. O*^{o}) *S* -num *H*$_1$ **5** sexta]

6 Et agatur nona temperius mediante octaba hora et iterum,
quod faciendum est, operentur usque ad uesperam.
7 Si autem necessitas loci aut paupertas exegerit, ut ad fruges
recollegendas per se occupentur, non contristentur,
8 quia tunc uere monachi sunt, si labore manuum suarum
uibunt, sicut et patres nostri et apostoli.
9 Omnia tamen mensurate fiant propter pusillanimes.
10 A kalendas autem octobres usque caput quadragesimae usque
in hora secunda plena lectioni uacent.

---

8 labore—uibunt, *cf.* psalm. 127, 2; I Cor. 4, 12; Vita Anton. 25; Rufin. hist. mon. 1; Aug. mor. eccl. 1, 33, 70; Cassian. conl. 24, 11—12; inst. 5, 39, 3 (*v.* II Thess. 3, 10—12) **9** pusillanimes, Orsies. 15 **10—11** *cf.* Ps. Macar. reg. 11; Caes. reg. mon. 14

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_1$ (*usque ad* 8: nostri; *inde incipit l*$_2$) *LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

AC^1*σT*^{1}*D*; *VW*; *H*$_1$*e*; *334*^{2} sextam *αBT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OSM*; *i*; *H*$_{2.3}$*Y*; *334*^{1}, *446, cett.* | lecta sua] *A*^{1}*BC*^{1}*σT*^{1}*D*^{3}; *OVS*^{1}*M*; *H*$_1$*e* lectula sua *W* lecto suo *D*^{1} lectis suis *T*^{3}; *175 KmX*; *i*; *Y*; *446*; *Ravbc*; *l*$_1$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz* lectulis suis *A*^{mp} (*ex α = Amg eras.*?) *G*$_{1-4}$; *S*^{2}; *H*$_{2-4}$; *334* | cum omne silentium *V* | qui] quum *H*$_1$ quod *H*$_4$ | sibi *om. D*; *X*; *E*; *xy*^{1}*z* | sibi legere *tr. Ye*; *334*; *l*$_1$*FJ*; *dhij* | sic sibi *tr. O*; *L* | alium] alterum *G*; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*e*; *I*; *g* | inquietat *O*^{1} (a *eras.* e *s. l. O*^{o}) *S* **6** et *om. OVSM*; *H*$_{1-3}$; *446*; *R*; *l*$_1$*LEFIJPQ*^{1}; *dghijnoprxyz* | temperius] temporius *444, 257, 47*; *VS*^{1}*M*^{1}; *e*; *c*; *I*; *z*^{1} | temporibus *H*$_{1-3}$^{1} | octaba] *A*^{1}; *H*$_{1-3}$; *446*; *R* octaua *α* (*eras.*), *BCTD*; *O, cett.* | et] ut *R*; *d* | uesperum *l*$_1$ | iterum] ideo *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e* | est faciendum *tr. H*$_{2.3}$ | ad] *om. B* | uesperam] uesperum *C*^{1}*D*; *MW*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, 446*; *R*; *l*$_1$*FIJQ*; *dijnx* **7** exegerit] exigerit *αC*^{2}*T*^{3}*G*$_{3.4}$^{1}; *179, 442, m, X*; *OS*^{1}*M*; *H*$_{2.3}$*Y*; *446*; *Ravb*; *l*$_1$*LEP*; *dfg*^{1}*hop* exierit *B*^{1}*D*; *W*; *g*^{1}*ij* | ad] et *B*^{1} | recollegendas *A*^{1}*T*^{1} recollig- *A*^{mp}*BCσT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *KmX*; *334*; *avbc*; *L*; *f* collegendas *V*^{1} colligendas *175*; *OSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *446, R*; *l*$_1$*EFIJPQ*; *dg, cett.* | *post* occupentur: fratres *add. H*$_3$ **8** quia] qui *A*^{1} (*corr. mI*) | uere] ueri *SM*; *gi* | si] dum sibi *H*$_1$ | labore] labores *B*^{1}; *E*; *i* laborem *H*$_1$ ex labore *H*$_{2.3}$ de labore *e*; *c* | uibunt] *A*; *H*$_{1.3}$ uiuunt *αBCTD*; *O, cett.* | et (*ante* patres) *om. H*$_{2.4}$ | apostoli (et *add. H*$_3$) patres nostri *tr. H*$_{3.4}$; *y* **9** tamen] autem *I* | mensurate] mensute *O* | fiant] fiat *R* faciant *H*$_{1.3}$^{1}*e* **10** a kalendas] *A*^{1}*Cσ*; *OW*; *e*; *Rb*; *I* a kalen *B* a kał *T*^{1} a kł *D*; *VS*^{1}*M*; *LFJPQ*; *fg* a kłds *H*$_{1.2}$ a kalendis *A*^{2} (*ex α = Amg*?) *T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*^{2}; *i*; *Y*; *334, 446*; *avc*; *l*$_2$*E*; *dhijnoprtxyz* ab octab(u)o decimo autem kalendas *H*$_{3.4}$ | octobres (octub- *BCT*^{1}, *alii*)] *A*^{1}*BCσT*^{1}; *H*$_{1.3}$*e*; *L* octo(u)bris *D*; *442, X*; *OS*^{1}*M*^{1}; *i*; *H*$_4$*Y*; *334*^{2}, *446*;

11 Hora secunda agatur tertia et usque nona omnes in opus suum laborent, quod eis iniungitur.
12 Facto autem primo signo nonae horae deiungant ab opera sua singuli et sint parati, dum secundum signum pulsauerit.
13 Post refectionem autem uacent lectionibus suis aut psalmis.
14 In quadragesimae uero diebus a mane usque tertia plena uacent lectionibus suis et usque decima hora plena operentur, quod eis iniungitur.

ABCσTDG$_{1-3}$ *G*$_4$ (*usque ad* 12: primo); *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

Ravc; *l*$_2$*EFIJPQ*; *dfghjnp*^{1}*rtxyz* octo(u)bribus *A*^{2} (*ex α=Amg?*) *T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *S*^{mp}; *334*^{1}; *b*; *iop*^{pc} octimbris *W* $\overline{\text{ocb}}$ *V* $\overline{\text{ocbrs}}$ *H*$_2$ | usque] *A*^{1}*BCσT*^{1}; *175 KmX*; *c* usque in *S*^{1}; *L*; *b* usque ad *αT*^{2}*DG*$_{1-4}$; *OVS*^{pc}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446, cett.* | quadragisime *D* quadragens- *OV* quadragins- *SM*^{2} | usque in] usque ad *D*; *SM*; *e*; *I*; *ft* usque *σ*; *V*; *H*$_1$; *L* | hora secunda plena] *A*^{1}*B*^{1}*CσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *H*$_{2.3}$^{1}; *L* secunda plena (*om.* hora) *V* horam secundam plena *D*^{2} hora secunda plenam (-um *H*$_1$) *179*; *H*$_1$ horam secundam plenam *A*^{2} (*ex α=Amg*) *B*^{2}*T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OSMW*; *î*; *H*$_3$^{2}*Ye*; *334, 446, cett.* | lectioni] -ibus *B* **11** usque nona] *A*^{1}*BC*^{1}*σT*^{1}; *X*; *H*$_2$ usque hora nona *OV* usque ad hora nona *D*^{1}; *H*$_1$ usque nonam *A*^{2} (*ex α=Amg*) *C*^{2}*T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *M*^{1}; *î*; *Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*EFIJPQ*; *fg*^{1}*jnxyz* usque ad horam nonam *D*^{2}; *W*; *Ye*; *g*^{2}*t* usque ad nonam *X*; *S*^{1} (ad *del.*); *L*; *dhiopr* sic usque ad nonam *H*$_3$ | in *eras. h* | opere suo *g* | quo *H*$_3$^{1} | eis] in eis *H*$_{1.2}$ | iniungitur] -untur *B*^{1} -etur *V* -endum est *H*$_1$ -atur *g* **12** signum *V* | signo—sine (*49,9*) *deest in G*$_4$ | nonae horae] hora *V* horae nonae *tr. TDG*$_2$^{mp}; *X*; *OSMW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Rb*; *l*$_2$*LFIJP*; *dghijnoprtyz* | deiungant] *A*^{1}*BσT*^{1}; *X* disiungant *αCT*^{3} *DG*$_{1-3}$; *175 Km*; *VSM*; *H*$_1$; *334, 446*; *Ravb*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfgh*^{1}*ijopxyz* disiungantur *W*; *I*; *r* disiungant se *O*; *î*; *Y*; *c*; *gh*^{2}*it* discedant *H*$_{2.3}$^{1}.$_4$ | ab] *om. D*^{1} (*add. D*^{1} *s. l.*) | opera sua] *ABCσTD*^{1}*G*$_{1-3}$; *X*; *VS*^{pc}; *H*$_{1.2}$*e*; *c*^{1} opere suo *D*^{1} (*supra ras.*), *OS*^{1}*M*; *î*; *H*$_3$*Y*; *334, 446*; *Ravb*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfg*, *cett. praeter*: opere (*om.* suo) *175 Km* operibus suis *W* | singuli *om. T*^{1} | pulsauerit] sonaberit *H*$_3$^{1} pulsaberit omnes in unum congregent *H*$_1$ pulsauerit mox ut auditum (-tus *V*) fuerit signum (-us *V*) relictis omnibus quaelibet (quaelibet fuerint in manibus *T*^{2}; *e*) summa cum festinatione curratur (*ex cap. 43, 1*) *B*^{2}*T*^{2}; *OVS*^{1}*M* (mox—curratur *delendum significauerunt O*^{o}, *S*); *e*; *E*^{2}*J* **14** a mane] orationibus *O*^{1} (*eras.*, a mane *add. O*^{o} *mg*) *V* a prima *H*$_4$, *om. G*$_3$ | usque] *ABCσT*; *175 Km*; *X*; *c*^{1}; *Q*^{1} usque ad *αG*$_{1-3}$*D*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *cett.* | tertia plena] *ABC*^{1}*σT*^{1} tertia hora plena *X* tertiam (-tia *H*$_1$) plenam *αC*^{2}*T*^{3}*DG*$_{1-3}$; *175 Km*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *334, 446, cett.* | uacent—plena *om. D*^{1}, *add. D*^{3} | suis] suis aut psalmis *L*, *om. M*; *Q* | usque] usque ad *VS*^{1}*M*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *v*; *l*$_2$*EIJ*; *dghijoprtxyz* | decima hora plena] *ABσT*^{1}; *X* decimam horam plenam *αC*^{1}*T*^{3}*D*^{3}

15 In quibus diebus quadragesimae accipiant omnes singulos codices de bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant;
16 qui codices in caput quadragesimae dandi sunt.
17 Ante omnia sane deputentur unus aut duo seniores, qui circumeant monasterium horis, quibus uacant fratres lectioni,
18 et uideant, ne forte inueniatur frater achediosus, qui uacat otio aut fabulis et non est intentus lectioni et non solum sibi inutilis est, sed etiam alios distollit.
19 Hic talis si, quod absit, repertus fuerit, corripiatur semel et secundo;
20 si non emendauerit, correptioni regulari subiaceat taliter, ut ceteri timeant.
21 Neque frater ad fratrem iungatur horis inconpetentibus.

---

18 achediosus, *cf.* Cassian. inst. 5, 1; conl. 5, 2 **20** ut—timeant, *cf.* I Tim. 5, 20 **21** Cassian. inst. 2, 15, 1

ABCσTDG$_{1-3}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

G$_{1-3}$; *175 Km*; *avc*; *JP*; *dhin* decimam plenam (*om.* horam) *OSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rb*; *l*$_2$*EFIQ*; *fg, cett. praeter*: uesperam plenam *V* decimam *L* | iniungetur *V* iniunguntur *H*$_1$; *Q*^{1} (?) **15** quibus] *om. V* | sanctae quadragensimae *V* | omnes *om. l*$_2$ | per ordine *S*^{1} ex integrum *I* **16** caput] capite *vc*; *E*; *jnyz* **17** deputentur] -etur *aB*; *OVMW*; *H*$_{1.3}$^{1} *Y*; *Rb*; *L*^{1}*EFIJPQ*; *dghipr* disputentur *H*$_2$ | duo] duos *175*^{1} *m*; *H*$_{1.3}$^{1}; *446*; *dy* | circumeant] circumdent *H*$_1$ | monasterio *H*$_3$^{1} in monasterio *V* | horis] honoris *E* | uacant] uagant *H*$_1$*e*; *l*$_2$ uacent *W*; *R*; *g* | fratres *om. B*^{1} | lectioni] -ne *V*; *H*$_1$ -nem *M*^{1} *post* lectioni: uacant *alt. deletum esse in O*^{1} *suspicatur Barbara Giorgi* **18** et—achediosus *om. R* | uiderit *Y* | achediosus] *A* acediosus *aTDG*$_{1-3}$; *175 KX*; *S*^{pc}*M*; *H*$_2$; *446*; *F*; *c*^{2}; *dopx* accediosus *Cσ*; *m*; *O*; *bc*^{1}; *L*; *r* acidiosus *V*; *H*$_1$*e* accidiosus *W*; *H*$_3$; *334*; *av*; *l*$_2$*EIJPQ*; *fghijntxyz* ac**iosus *S*^{1} accedisus *B*^{1} | uacat] uacet *175 Km*; *H*$_1$; *c*^{2}; *I*^{2}*J*; *dghijnt* uocat *σ*; *E*^{1} | aut] et *W* | fabulis] fabulis uanis *W* | intentus] inuentus *S*^{1}; *H*$_1$ | lectione *V* in lectione *H*$_1$ | solum *om. X* | sibi *om. D* | sed *om. VS*^{1} | distollit] extollit *175 Km*; *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_{1-3}$*e*; *334, 446*^{1}; *Rb*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijoprtxyz* extollat *n* **19** tales *V*; *e* | si *eras. in D*; *I* | si quod absit] quod absit *S*^{1}; *H*$_2$ sicut absit *V* quod absit si *X*; *W*; *H*$_1$; *IP* | repertus] inuentus *H*$_1$ | corripiatur *om. V* | secundo] -um *V* iterum *M* **20** correptioni] correptione *M* correctioni (-nē *V*) *aG*$_1$; *OVS*; *H*$_2$; *334*; *l*$_2$*E*^{1}*F*; *fgr* | regulare *V* | taliter] et taliter *M*^{2}; *R*; *l*$_2$*EFJQ*; *hij*^{2}*optz* | timeant] metum habeant *D*; *t* (*cf. I Tim. 5, 20*) **21** iungatur] iniun-

22 Dominico item die lectioni uacent omnes excepto his, qui uariis officiis deputati sunt.
23 Si quis uero ita neglegens et desidiosus fuerit, ut non uellit aut non possit meditare aut legere, iniungatur ei opus, quod faciat, ut non uacet.
24 Fratribus infirmis aut delicatis talis opera aut ars iniungatur, ut nec otiosi sint nec uiolenti laboris opprimantur aut effugentur.
25 Quorum inuecillitas ab abbate consideranda est.

XLVIIII. De quadragesimae obseruatione

1 Licet omni tempore uita monachi quadragesimae debet obseruationem habere,

---

22 dominico—uacent, *cf.* Hier. epist. 22, 35 **24** nec—effugetur, *cf.* Pachom. reg. 179

XLVIIII 1—4 *cf.* Leo M. serm. 39, 2; 42, 1 *et* 6

A B C σ T D G_1(*deest inde ab* 23), $G_{2.3}$; *175 Km X*; *O V S M W*; *δ* (*inde ab* XLVIIII 1), *i*; H_{1-3} *Y e*; *334, 446*; *R a v b c*; l_2 *L E F I J P Q*; *d f g h i j n o p r t x y z*

---

gatur B^1 iungantur H_1 | conpetentibus *X*; $H_3{}^1$ **22** item] idem T^1; *V*; $H_1 e$ autem *334*; *g, om. X*; *M*; *i*; $H_{2.3}$ *Y*; *446*; *R*; l_2 *E F I Q*; *d h i j n o p r t x y z* | diem *V* | omnes *om.* A^1 (*add. s. l.* A^2) | excepto] *A C σ T D*; O^1 (o *eras.*), S^1 *W*; $H_{1.2} e$; *a* exceptos B^1 exceptum *V* exceptis *a* G_{1-3}; *175 Km X*; $O^o S^2$ *M*; *i*; H_3 *Y*; *334, 446*; *R v b c*; l_2 *L E F I J P Q, cett.* | hiis *B*; *O* | depotati V^1 **23** uero *om. R* | et] aut *S*; *e*; *P*; *n* uel *334* ita $G_3{}^1$ | desediosus V^1 | ut] aut D^1; *R* | uellit] $A T^1 D^1$; *W*; $H_1 e$; $l_2 o$ uellet *V* S^1 *M* uelit *B C σ* $G_{2.3}$; *175 Km X*; *O*; *i*; $H_{2.3}$ *Y*; *334, 446, cett.* | posset *M* | meditare] $A B C^1 \sigma T^1 D$; *175, 179, 442m*; O^1 *V W*; $H_{1-3}{}^1$; *L*; *a* meditari *a* $C^2 T^3 G_{2.3}$; *K X*; O^o *S M*; *Y e*; *334, 446*; *R, cett.* | aut] ea aut *W* | iniungantur *V*; H_1; *v* | ut non] et non *O*; *j x y* **24** autem *post* fratribus *add. m*; M^{mp}; *v*; *J*; *i* | aut *pr. om. 334* | delicatis] deligatis *B* T^1; V^1; $H_1 e$; $l_2 p^1 r^1$ delecatis *O* diligatis S^1 | talis opera] tale (-is *I*) opus D^3; *Km*; *O*; *Y*; *a v b*; *I* | aut *sec.*] ut T^1 | uiolenti] $A B C^1 T^1$; S^2; *j* (uiolenti laboris *genet. inst. pro ablat.*) uiolentia *a* $C^2 \sigma T^3 D G_{2.3}$; *175 Km X*; *O V* S^1 *W*; *i*; $H_{1.3} e$; *334, 446*; l_2 *L E F, cett.* uiolentiam *M* uiolentis *Y* uiolentis a H_2 | labori Y^1 | oppraemant S^1 | aut (*ante* effugentur)] ut *175 Km X*; *i*; *Y*; 334^2, *446*; *R a v b*; l_2 *E F I P Q*; *d g h i j n t y z* | effugentur] -antur *O*; *i y*^{1} -erentur J^1 effugientur D^2; *V W*; H_1; *I*; h^1 affligantur *e* **25** inuecillitas] *A*; H_2 inb- *a B C T .cett.* inbic- *V* | ab *om.* S^1

XLVIIII tit. quadragis *B*; *L* quadragens- *O* (*semper*) | obseru(b)ationem *V*; $H_{1.2}$ | *tit. deest in 334* **1** monachi] monachi custodienda sit H_1 | debet] debent *V*

2 tamen quia paucorum est ista uirtus, ideo suademus istis diebus quadragesimae omni puritate uitam suam custodire
3 omnes pariter et neglegentias aliorum temporum his diebus sanctis diluere.
4 Quod tunc digne fit, si ab omnibus uitiis temperamus, orationi cum fletibus, lectioni et conpunctioni cordis atque abstinentiae operam damus.
5 Ergo his diebus augeamus nobis aliquid solito pensu seruitutis nostrae, orationes peculiares, ciborum et potus abstinentiam,
6 ut unusquisque super mensuram sibi indictam aliquid propria uoluntate *cum gaudio sancti spiritus* offerat deo,

---

XLVIIII 6 I Thess. 1, 6

---

4 conpunctioni cordis, *cf.* Cassian. conl. 3, 22, 4 **5** his diebus—aliquid, *cf.* Ambr. virg. 3, 4, 15; Leo M. serm. 40, 1

ABCσTDG$_{2.3}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

debeat *334*; *ghinz* **2** ista] ita *S* | suademus ut *H*^{1} | omni] -nem *B*^{1} -ne *V* | quum omni *H*$_3$ ut omni *H*$_4$ | puritatem *B*^{1}; *V*; *Rb* | uita sua *V* | suam *om. c*; *z* **2 sq.** omnes pariter (studeant *add. H*$_4$) custodire *tr. H*$_{1-4}$ (omnes *om. H*$_3$) **3** omnes] id est omnes *Y*; *t* et omnes *ij*^{1} omnesque *h* | *post* pariter: sordes *add. A*^{mp}; *S*; *δ*; *e*, *pauci* | et *om. D*; *M*; *î*; *Y*; *334*; *av*; *EFJPQ*; *dhijntxyz*, *eras. in BC*; *179*; *O*; *I*; *g* | neglegentias] neglegentias suas *gi* | aliorum temporum *om. OVSW*; *g* | his *om. E*^{1} | sanctis *om. S*^{1}; *i*^{1} | deluere *VW*; *H*$_2$; *Q*; *g* defluere *i* **4** fit] fuerit *G*$_3$^{1} | temperamus] temperemus *175*^{1}; *SM*; *î*; *H*$_{1.3}$*e*; *E*; *dghijnrtxyz* temperamur *T*^{1} temperemur *J* nos temperamus *Y* | orationi] -ne *S*^{1}; *δ*; *e* -nem *V*^{1} -ibus *g* et orationi *H*$_3$ | lectioni] -ne *V*^{1}; *δ*; *e*; *E* -ibus *g* | conpunctioni] -ne *B*^{2}; *O*^{1} (e *eras.*, i *s. l. O*^{o}) *V*^{1}*S*^{1}; *δ*; *H*$_3$^{1}*e*; *LE*; *y*^{1} | cordis—ergo (*5*) *om. R* | atque] aquae *V*^{1} | opera *V*^{1} | damus] *ABCσTD*^{2}*G*$_{2.3}$; *X*; *V* (-mur) *S*; *δ*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *vc*; *P* demus *aD*^{1}; *175 Km*; *OMW*; *î*; *H*$_3$^{4}*Y*; *334, 446*; *ab*; *l*$_2$*LE FIJQ*, *cett.* **5** his] in his *V*, *om. i* | diebus] diebus quadragesimae *D* (*postea desunt duae lineae in D*); *L* | solito] *ABCσTDG*$_{2.3}$; *OVS*; *δ*; *H*$_{1-4}$*e*; *R*; *P*; *o* solitu *p* a solito *175 Km*; *M*^{1}*W*; *b* absoluto *X* ad solito *l*$_2$^{1}*L*^{1} ad solitu *E* ad solitum *î*; *Y*; *334, 446*; *avc*; *FIJQ*, *cett.* | pensu] *AT*; *175 KmX*; *L*^{1}*E*; *fop* pensus *R* penso *BCσ D*^{mp} (*folio partim abscisso*) *G*$_{2.3}$; *OVSM*^{1}*W*; *δ*; *H*$_{1-4}$*e*; *b*; *l*$_2$*P* pensum *179*; *î*; *Y*; *334, 446*; *avc*; *FIJQ*, *cett.* | peculiaris *V*^{1} | cyborum *S* cybi *334* | abstinentia *O*^{1} -am *O*^{o} **6** ut] et *Y*; *b*; *hitz*^{1} et ut *n*, *om. B* | super] sibi super *H*$_3$ | mensura *V*^{1} | indictam] inditam

7 id est subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate et cum spiritalis desiderii gaudio sanctum pascha expectet.
8 Hoc ipsud tamen, quod unusquisque offerit, abbati suo suggerat et cum eius fiat orationem et uoluntatem,
9 quia, quod sine permissionem patris spiritalis fit, praesumptioni deputabitur et uanae gloriae, non mercedi.
10 Ergo cum uoluntate abbatis omnia agenda sunt.

---

7 *cf.* Leo M. serm. de quadrag. 42, 2 subtrahat—somno, *cf.* Pallad. hist. mon. 1 (De Macario Alex.) desiderii—expectet, *cf.* Sacr. Gelas. 1, 55 **10** *cf.* Reg. II SS patr. 1

ABCσTDG$_{2.3}$ *G*$_4$ (*inde ab* 9: permissionem); *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* 9), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

D uindictam *S*^{1} | propriam *M* | uoluntate] -em *VM*; *H*$_1$; *j*^{1} | spiritus sancti *tr.* *VW*; *e* **7** se corpori *S*^{1} | poto *VW* | scurrilitate] *ABD* scuril- *CT* scurilitatem *V*^{1} | et] ut *R*; *Q*; *g* | spiritalis (s *eras. in B*)] spiritali *X*; *δ*; *Y*; *d* spiritualis *m*; *334*; *v* | desiderii] -io *B*; *δ*; *Y*; *i*^{1} | gaudio] gaudium *δ*; *H*$_1$*Y*; *y*^{1} et gaudio *e*, *om.* *z* | sanctum pascha] sanctum paschae *M*^{1}*W*; *δ*; *Y*; *l*$_2$; *y* diem sanctae paschae *V* sanctum paschae diem *H*$_{1-4}$*e* | expectet] -at *i* -ent *V* -emus *g* spectet *O* **8** ipsud] *AB*^{1}*CσT*; *OS*^{1}*W*; *δ*; *H*$_{2.3}$^{1}*e*; *Ra*; *LE*; *g*^{1} et ipsut *H*$_1$ ipsum *DG*$_{2.3}$; *175 KmX*; *VS*^{2}*M*; *î*; *Y*; *334, 446*; *vbc*; *l*$_2$*FIJPQ*, *cett.* | quod] quia *W* ut *b* | offerit] *AT*^{1}*D*; *175*^{1}; *OS*^{1}*W*; *H*$_3$; *L* offeret *BT*^{3}*G*$_3$; *S*^{2}; *H*$_{1.2}$; *334* offerat *G*$_2$; *V*; *b* offert *Cσ*; *KmX*; *M*; *δî*; *Y*; *446*; *Ravc*; *l*$_2$*EFIJ*^{3}*PQ*, *cett.*, *post* offerit: deo *add.* *S* | suggeret *L* | orationem et uoluntatem (-te *B*)] *ABC*^{1}*σT*; *V*; *446*; *l*$_2$ oratione et uoluntate *αDC*^{2}*G*$_{2.3}$; *175 KmX*; *O* (*pro* et: uel), *SMW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, cett.* **9** sine permissionem patris spiritalis fit] *AC*^{1}*T* sine permissione patris spiritalis fit uoluntate (uoluntate *eras.*) *D* sine permissione patris (patri *E*) spiritalis (spiritualis *m*; *334*) fit (uoluntate *add.* *Y*) *αB*^{1}*C*^{2}*σG*$_{2-4}$; *175 KmX* (sine perm. abbatis siue patr. spir. fit *X*); *M*; *î*; *Y*; *334*; *avb*; *EIP*; *fjnxyz* sine patris spiritalis fit permissione (permissione fit *tr.* *δ*) *δ*; *446*; *c* sine patris permissione spiritalis fit *J* sine patris spiritalis uoluntate fit *O* sine patris spiritalis fit (fiat *i*) uoluntate (-em *H*$_1$) *D*^{1}; *H*$_{1-3}$*e*; *R*; *l*$_2$*LFQ*^{1}; *hiopr* sine patris spiritalis fit consilio *W* sine conscientia patris spiritalis fit *g* sine patris spiritalis fit (*om.* permissionem) *VS* | praesumptioni] -ne *X*; *S*^{1}*MW*; *334*^{1} -nis *V* et praesumptioni *R* | reputauitur *H*$_3$ | mercedi] -dis *O*^{1} (s *eras.*), *VS*^{1} (-cidis) *M*^{1}; *H*$_2$; *Q* mercide *W* mercedis affectu *î*; *z* **10** uoluntatem *V* | omnia *om.* *A*^{1} (*s. l. add. fort.* *A*^{2}) | abbatis agenda *A*^{1} *supra ras.*

L. De fratribus, qui longe ab oratorio laborant aut in uia sunt

1 Fratres, qui omnino longe sunt in labore et non possunt occurrere hora conpetenti ad oratorium
2 et abbas hoc perpendet, quia ita est,
3 agant ibidem opus dei, ubi operantur, cum tremore diuino flectentes genua.
4 Similiter, qui in itinere directi sunt, non eos praetereant horae constitutae, sed, ut possunt, agant sibi et seruitutis pensum non neglegant reddere.

LI. De fratribus, qui non longe satis proficiscuntur

1 Frater, qui pro quouis responso dirigitur et ea die speratur reuerti ad monasterium, non praesumat foris manducare, etiamsi omnino rogetur a quouis,

---

L 1 non possunt—oratorium, *cf.* Basil. reg. 107 **4** in itinere—reddere, *cf.* Pachom. reg. 142

LI 1 non praesumant foris manducare, *cf.* Ordo monast. l. 31

ABCσTDG$_{2-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*L EFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

L tit. longe] non longe *D*; *R* longe non *G*$_3$ | ab oratorio *om. 334*; *F* | oraturium *O*^{ac} -orium *O*^{pc} | laborant] -at *175* -ent *S* operantur *G*$_4$; *Q*; *gx, om. R*; *v*^{1} | aut] uel *B*; *H*$_3$ ut *175*^{1} et *H*$_1$ | uia sunt] itinere uadunt *H*$_3$ | sunt] sua *O* | aut in uia sunt *om. G*$_4$; *V*; *e*; *334*; *Q*; *g, eras. I* **1** qui omnino *om. D*^{1} | omninum *V*^{1} | in labore] in labore aut in uia *175 KmX*; *vc, om. OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *R*; *l*$_2$*FQ*; *fgopr* | occurrere] occure *C*; *175* | oratorio *V*^{1}; *H*$_1$ **2** perpendet] *AC*^{1}*σT*^{1}; *175X*; *c*^{1}; *y*^{1} perpendit *aBC*^{2}*T*^{3}*DG*$_{2-4}$; *Km*; *VSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *Ravb*; *l*$_2$*LEF, cett.* perpenderit *O*; *446* | quia] qui *B* **3** agatur *E*^{1} | ibidem] ibi *O* ibi idem *W* | operentur *O*; *g* | tremore] timore *R* | flectentes] flecten *A*^{1} (*corr. A*^{2}) flectens *W* | genua] ienua *175*; *442*; *l*$_2$*EF* genua sua *X*; *z* **4** qui] et qui *H*$_{1-3}$; *R* hii qui *W* | itenere *D*^{1}; *O* | praetereant] -eat *B*^{1} praetereat opus dei *e*; *opr* | ut] quod *H*$_{1-4}$ | sibi] ibi *DG*$_2$^{pc}; *H*$_2$ suum cursum *V* | pensum *om. D*^{1}

LI tit. non *om. X*; *H*$_2$; *h*^{1}*j* | satis] ab oratorio *V, om. 442*; *H*$_3$; *gtx* | satis longe *tr. K*; *H*$_1$; *Q* **1** frater] fratres *175*; *V*^{1}*M*; *i*; *H*$_{1-3}$*Y*; *446*^{1}; *R*; *l*$_2$*EFIJP*^{1}*Q*; *dhijntxz* | responsum *V*^{1}; *H*$_1$ | dirigitur] dirigetur *D*^{1}; *VW* dirigatur *e*; *g* diriguntur

2 nisi forte ei ab abbate suo praecipiatur.
3 Quod si aliter fecerit, excommunicetur.

LII. De oratorio monasterii

1 Oratorium hoc sit, quod dicitur, nec ibi quidquam aliud geratur aut condatur.
2 Expleto opere dei omnes cum summo silentio exeant et habeatur reuerentia deo,
3 ut frater, qui forte sibi peculiariter uult orare, non inpediatur alterius inprobitate.

LII 1—3 oratorium—inprobitate, *cf.* Aug. epist. 211, 7; Cypr. or. 4—5 **2—4** expleto—uoce, *cf.* Cassian. conl. 9, 35, 1—3; inst. 2, 10, 2

ABCσTDG$_1$ (*inde ab* LII 1) *G*$_{2-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* LII 1), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

î; *H*$_3$; *EI*; *xz* proficiscitur *P* proficiscuntur *M*; *Y*; *446*; *R*; *l*$_2$*FJP*^{1}*Q*; *dhijnt*, *om.* *H*$_2$ | ea—monasterium *om.* *h*^{1} | die speratur] desperat *S*^{1} | speratur] sperat *D*^{mp}; *b*; *p* speret *g* sperant *M*; *FQ*; *dnt* sperantur *175*; *î*; *H*$_{2.3}$^{1}*Y*; *446*^{1}; *R*; *l*$_2$*EIJP*; *ijxz*^{1} | speratur reuerti] reuerti *D*^{1} sperat reuerti *D*^{3} | ad monasterium *om.* *I* | praesumat] -ant *175*; *M*; *î*; *H*$_{1.3}$*Y*; *446*; *l*$_2$*EFIJPQ*; *dhijntxz* | foris] foras *SM*; *op* | etsi *H*$_3$^{1} | omnino *om.* *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rv*; *l*$_2$*L*^{1}*EFIPQ*; *dghijnoprxz* | rogetur a quouis] a quouis rogetur *OVS*^{1}*W*; *e*; *334*, *P*^{1}; *gpyz* a quouis rogentur *M*; *î*; *Y*; *R*; *l*$_2$*EFIJQ*; *dhijntxz* a quolibet rogetur (-entur *H*$_3$) *H*$_{1-3}$ a quouis rogatus (fuerit *add.* *W*) *W*; *L*; *o* rogentur a quouis *446* **2** nisi—praecipiatur *om.* *H*$_3$^{1} | ab *om.* *B*^{1}; *G*$_4$^{1} | ei ab abbate suo] ab (*om.* *H*$_1$; *b*) abbate suo ei *OVS*^{1}*W*; *H*$_1$*e*; *334*; *b*; *LP*; *gopr* ab abbate suo (*om.* ei) *v*^{1}; *y* eis ab abbate suo *EQ*; *xz* ab abbate suo eis *M*; *î*; *H*$_2$*Y*; *446*; *R*; *FIJP*^{1}; *dhij* (eis *s. l.*), *nt* | praecipiatur ei ab abbate (*om.* suo) *X* **3** fecerint excommunicentur *M*; *î*; *H*$_{2.3}$*Y*; *446*^{1}; *R*; *l*$_2$*EFIJP*^{1}*Q*; *dhijntxz* | excommunicatur *D*^{1}; *W*

LII 1 oraturium *O*^{ac}*S*^{ac} -torium *O*^{pc}*S*^{pc} oratorius *V* oratorio monasterii hoc opus sit *H*$_1$ | dicitur *om.* *O*^{1}, *suppl.* *O*^{o} | quidquam *A*; *î* quicquam *αBCTD*; *OV*, *cett.* | aliud] aliter *H*$_{1.2}$, *om.* *O* | aut] at *O*^{1} (u *s. l. add.* *O*^{o}) | condetur *E*^{1} **2** expleto] exepto *H*$_{1.2}$ excepto *δ*; *H*$_3$ | dei *om.* *B* | cum *om.* *B* | silentio] -ium *V*; *H*$_1$ | *post* silentio: ingrediantur et quum summo silentio *add. in mg.* *H*$_3$^{1} | habeatur] *ABCσTG*$_{1-4}$; *175X*; *S*^{mp} *in mg*; *446*; *c*^{1} agatur *αD*; *Km*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334*; *Ravb*; *l*$_2$*LEF*, *cett.* agantur *H*$_1$ | reuerentia] -iam *V*; *H*$_1$ | deo] dei *δ* domini *X* **3** impediantur *E*^{1}

4 Sed et si aliter uult sibi forte secretius orare, simpliciter intret et oret, non in clamosa uoce, sed in lacrimis et intentione cordis.

5 Ergo qui simile opus non facit, non permittatur explicito opere dei remorari in oratorio, sicut dictum est, ne alius impedimentum patiatur.

LIII. De hospitibus suscipiendis

1 Omnes superuenientes hospites tamquam Christus suscipiantur, quia ipse dicturus est: *Hospis fui et suscepistis me.*

2 Et omnibus congruus honor exhibeatur, *maxime domesticis fidei* et peregrinis.

3 Ut ergo nuntiatus fuerit hospis, occurratur ei a priore uel a fratribus cum omni officio caritatis;

LIII 1 Matth. 25, 35 **2** Gal. 6, 10

---

4 intentione cordis, *cf.* Cassian. inst. 2, 5, 5 **5** *cf.* Aug. ep. 211, 7

LIII 1 sqq. *cf.* Rufin. hist. mon. 7 **2** omnibus—exhibeatur, *cf.* Pachom. reg. 51

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* LII 5), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

4 sed et si] *BCσTDG*$_2^{mp}$; *KmX*; *OVSM*; *δĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfgijnoptxyz* sed si *AG*$_{1-4}$; *175*; *W*; *a*; *h*^{1}*r* | aliter] *A*^{1} (i *eras.*), *B*; *X*; *V*; *δ*; *H*$_{2.3}$; *R*; *J*; *i* alter *CσTDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OSMW*; *ĩ*; *H*$_1$*Ye*; *334, 446, cett.* | forte *om. M*; *334, 446*; *E*; *j* | in *pr. om. VW* | intentione] in contritione *V*; *e* **5** simile] -em *T*; *VW*; *l*$_2$ | faciunt ... permittantur *H*$_4$ | explicito (explecito *A*^{1}, *corr. A*^{2})] *ACσT*^{1}*G*$_{1-4}$; *175 X*; *OS*^{mp} (*in mg*); *H*$_3$^{4}*e*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*L*^{2}*FJQ*; *ghij*^{2}*oprt* expleto *BT*^{pc}*D*; *Km*; *VS*^{1}*MW*; *δĩ*; *H*$_1^{1}_{-4}$*Y*; *L*^{1}*EIP*; *d, cett.* | remorari] rememorari *T*^{1}; *V* remorare *H*$_1$ remanere *W*; *δ*; *L* ibi remorari *H*$_4$ | in oratorio *om. OVS*^{1}*MW*; *δ*; *H*$_{1-3}$^{1} (*verisim. etiam H*$_4$) *e*; *LP*; *opr* in aecclesia remorari *g* | alii ... patiantur *Y* | inpedimento *H*$_1$; *l*$_2$

LIII 1 hospites superuenientes *tr. D* | Christo *O*^{1} (o *eras.*, s *s. l. O*^{o}) | suscipiantur] -atur *B*^{1}; *H*$_{1.3}$; *R*; *o*^{1}*p*^{1} | hospis] *AT*^{1}*D*; *VS*^{1}*MW*; *L*; *o*^{1} hospes *αBCσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *O, cett.* | suscepistis] suscepisti *175*^{1}; *H*$_3$^{1}; *334* collegistis *H*$_{1.3.4}$ **2** in omnibus *H*$_1$ | congruis *W*; *d* | maxime tamen *Y*; *PQ*; *n* **3** nuntiatum *V* | hospis] *ATD*^{1};

4 et primitus orent pariter et sic sibi socientur in pace.
5 Quod pacis osculum non prius offeratur, nisi oratione praemissa propter inlusiones diabolicas.
6 In ipsa autem salutatione omnis exhibeatur humilitas omnibus uenientibus sibe discedentibus hospitibus;
7 inclinato capite uel prostrato omni corpore in terra Christus in eis adoretur, qui et suscipitur.
8 Suscepti autem hospites ducantur ad orationem et postea sedeat cum eis prior, aut cui iusserit ipse.
9 Legatur coram hospite lex diuina, ut aedificetur. Et post haec omnis ei exhibeatur humanitas.
10 Ieiunium a priore frangatur propter hospitem, nisi forte praecipuus sit dies ieiunii, qui non possit uiolari;
11 fratres autem consuetudines ieiuniorum prosequantur.
12 Aqua in manibus abbas hospitibus det,

---

7 prostrato—terra, *cf.* Sacr. Gelas. 1, 16; 1, 38 **7 sq.** *cf.* Ambr. off. 2, 107 **9** exhibeatur humanitas, *cf.* Act. 28, 1; Cassian. conl. 2, 25 **10** nisi forte—ieiunii, *cf.* Cassian. inst. 5, 24; conl. 21, 14, 23

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *l*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQZ*$_1$ (*inde ab* 10); *dfghijnoprtxyz*

OS^1*MW*; *R*; *L* hos *V* hospes *αBCσG*$_{1-4}$, *cett.* | occurratur] occurrantur *H*$_1$ curratur *H*$_3$^{1} (oc *s. l.* *H*$_3$^{4}) | ei] ei et *V* | caritis *O* **4** sibi] ibi *H*$_2$; *R* **5** quo pacis obsculo *H*$_1$ | oratione] -em *V*^{1}; *H*$_1$ | praemisa *O* **6** in *om.* *B* | salutationem *V*^{1} | ei exhibeatur *g* | humilitas] humanitas *h* | sibe] *A*; *442*^{1}; *H*$_{1.2}$ siue *αBCT*, *cett.* | omnes *V* | discedentibus] discend- *C*^{1}; *S*^{1}; *E* **7** corpore] corpo *A*^{1} (-re *s. l.* *A*^{2}) | in terra] in terram *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *S*^{2}; *χ*; *334*; *b*; *dghij*, *om.* *O* **8** ad *om.* *S*^{1} | ad oratione *V*^{1} ad rationem *H*$_2$ | sedeant *V* | sedeat—ipse *om.* *H*$_4$ | cui] quem *O* | ipse] abbas *b*; *z*^{1} ipse abbas *W* | *post* ipse *sequuntur orationes in g* **9** legatur] et legatur *vc* | hospite] -em *V*; *H*$_1$ | lex diuina] lex diuina scriptura *VS*^{1} lex diuinae scripturae *e*; *c* | ut aedificetur *om.* *S*^{1} | aedificetur] -entur *W*^{1}; *R*; *L*^{1}; *y* | omnes *S*^{1} | omnis ei] omnis (ei *om.*) *S*^{2} (ei *add.* *S*^{mp}) *W*; *H*$_{1-3}$*e*; *Rv*^{1}*b*; *Q*^{1}; *p*^{1}*y* eis omnis *L* omni se *O*^{1} (*ad* se *add.* i *O*^{o}, *vide Neufville in app. crit.*) | exhibetur *E*^{1} | humanitas] humilitas *b* **10** priora *S* | hospites *W*; *L* | posset *M* | uiolare *F*^{1} **11** consuetudines] -em *O*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *Q*; *l* -ibus *i* **12** aqua] *ABCT*^{1}; *O*^{1}*S*^{1}*M*; *H*$_{1-3}$^{1}; *R* aquam *ασT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O*^{o}*VS*^{pc}*W*; *l*; *Ye*; *334*, *446*; *avbc*; *l*$_2$*LEF*, *cett.* | abbas *om.* *X* | hospitibus—abbas (13) *om.* *S*^{1} | det] labet *H*$_2$

13 pedes hospitibus omnibus tam abbas quam cuncta congregatio labet;
14 quibus lotis hunc uersum dicant: *Suscepimus, deus, misericordiam tuam in medio templi tui.*
15 Pauperum et peregrinorum maxime susceptioni cura sollicite exhibeatur, quia in ipsis magis Christus suscipitur; nam diuitum terror ipse sibi exigit honorem.
16 Coquina abbatis et hospitum super se sit, ut incertis horis superuenientes hospites, qui numquam desunt monasterio, non inquietentur fratres.
17 In qua coquina ad annum ingrediantur duo fratres, qui ipsud officium bene impleant.
18 Quibus, ut indigent, solacia amministrentur, ut absque mur-

---

14 psalm. 47, 10

---

15 pauperum—cura, *cf.* Cassian. inst. 4, 7 quia—suscipitur, *cf.* Ps. Macar. reg. 20

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQZ*$_1$ (*usque ad* 18: solacia); *dfghijnoprtxyz*

---

13 pedes] pedes uero *Y*; *l*$_2$*FJQ*; *dghint* | omnibus hospitibus *tr.* *î*; *O* | hospitibus] -tum *V*; *e* | omnibus] omnes *V* in Christo dignis *g*, *om.* *W*; *H*$_3$; *R*; *P* | cuncta *om.* *B*^{1} | labet] *AB*; *175, 442*; *H*$_3$; *446* lauet *αCTD*; *O*, *plerique* labent *H*$_{1.2}$ lauent *V*; *e* **14** suscepimus] -cipimus *BT*; *OS*^{1}*W* | templi tui] templo tuo *H*$_{1-4}$*e* | *post* tui *sequitur oratio in g* **15** pauperum] -rem *S*^{1} pauperum autem *î*; *j*^{1}*x* | maxime *om.* *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *I*; *g* | susceptioni] *BCσT*^{1}*D*; *X*; *O*; *Y*; *PQ*; *fnz* susceptio *A*^{1}; *t* susceptionis *A*^{2}*T*^{3}*G*$_{1-4}$; *VS*^{2}; *H*$_{1-4}$*e*; *c*; *I* susceptione *S*^{1}*W*; *L*^{1}; *b* susceptionum *a*; *175 Km*; *M*; *î*; *334, 446*; *Rav*; *l*$_2$*E*^{1}*FJZ*$_1$; *dghijoprxy* | cura] curam *A*^{1} (m *del.*) curae *Q* omni cura *t* | exhibeatur sollicite *tr.* *O* | quia—suscipitur *om.* *R* | Christus] et Christus *L*, *om.* *D*^{1} | suscipitur] cipitur *A*^{1} (sus *s. l.* *A*^{2}) | exigit] exiget *D*; *H*$_2$ exegit *H*$_1$ | honorum *A*^{1} (*corr. m 1*) **16** hospitibus *W* | super] per *m*^{2}; *V*; *Ye*; *vc*; *fntz* | sit] sit posita *V* | ut] et *B*; *S* | incertis] certis *H*$_1$ ceteris *H*$_2$ | superueniens *S*^{1} | monasteriis *V* | inquietentur] inquietent *D*^{1}*G*$_1$^{pc}; *444, 257, 47*; *î*; *Ye*; *334*; *c*; *EFIJP*^{pc}*Q*^{1}; *dghijntxyz* | fratres] monachi *X* **17** in quam coquinam *αT*^{2}*G*$_{1-4}$; *m*; *SMW*; *î*; *H*$_3$^{4}*Y*; *l*$_2$*EFIJQ*; *dghijnoprtxyz* in coquina (*om.* qua) *175*; *H*$_2$; *cI*^{2} | ad anno *H*$_{1-3}$^{1} | ipsud] *ACσT*^{1}; *OVMW*; *H*$_{1-3}$; *l*$_2$*LEQ*; *Z*$_1$; *g*^{1} ipsum *BT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*; *î*; *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *FIJP*, *cett.* **18** ut] si *H*$_3$, *om.* *H*$_2$ |

murationem seruiant; et iterum, quando occupationem minorem habent, exeant, ubi eis imperatur, in opera.
19 Et non solum ipsis, sed et in omnibus officiis monasterii ista sit consideratio,
20 ut, quando indigent, solacia adcommodentur eis, et iterum, quando uacant, oboediant imperatis.
21 Idem et cellam hospitum habeat adsignatam frater, cuius animam timor dei possidet,
22 ubi sint lecti strati sufficienter. Et domus dei a sapientibus et sapienter amministretur.
23 Hospitibus autem, cui non praecipitur, ullatenus societur neque conloquatur;

23—24 *cf.* Reg. IV patr. 2, 37. 38. 40; Basil. reg. fus. 32 sq.; Cassian. inst. 4, 16, 2

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

amministrentur] -antur A^1 ministrentur G_1; *mX*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *334*; *avb*; *LFP*; *dghij*^{2} ministrantur *J* administrentur eis *Y* | murmurationem] *AB*^{1}*C*^{1} *σT*^{1}; *H*$_{1.2}$; *446* -tione *aB*^{2}*C*^{2}*T*^{pc}*DG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVSMW*; *i*; *H*$_3$*Ye*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEF*, *cett.* -ibus *X* | seruiant] sint *O* faciant *R* | occupatione *T*^{1} | habent] habeant *T*^{1}; *W*; *H*$_2$; *Z*$_1$ | ubi—opera] ad opus quod imperantur *H*$_{1-4}$ (-ratur *H*$_{2.4}$) | imperatur] imperetur *O*^{o} imperatum fuerit *BD*; *E*^{2}*P*; *n* imperantur *W* | in *om. W* | opera] -re *S*^{1}; *R*; *Q*^{1}; *jopr* **19** ipsis] ab ipsis *VS*^{1}; *e* in istis *O* in ipsis *D*^{2}; *KmX*; *W*; *i*; *H*$_{1-3}$*Y*; *avc*; *I*; *dghioprtxyz* | sed] set *V* uerum *O* | et] *BCσTDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *i*; *e*; *334, 446*; *Rc*; *l*$_2$^{1}*LEIPQ*; *fj*^{1}*ntx* etiam*A* et etiam *X*, *om. OVSMW*; *H*$_{1-3}$*Y*; *ab*; *FJZ*$_1$; *dghiopryz* | in *om. L* | ista sit] ita sit *Z*$_1$; *b* ista (*om.* sit) *H*$_3$^{1}, *om. H*$_2$ **20** solatio *G*$_3$ | adcommodentur] acc- *D*; *O*, *alii* adcommedentur *B* administrentur *t*, *om. R* | eis *om. 334, 446*; *R*; *l*$_2$*Q*^{1} | uagant *H*$_1$ uacent *L*^{1} | imperatis] *ABC*^{1}*σTDG*$_3$; *175*; *OW*; *H*$_2$; *446*^{1}; *L*; *fopr* imperantis *V*; *H*$_1$*e*; *Rb*; *l*$_2$*E* imperantibus *S*^{1} imperanti *aG*$_{1.2.4}$; *KmX*; *M*; *i*; *H*$_3$*Y*; *334*; *avc*; *FIJPQ*; *dghijntxyz* **21** idem] *ACσTDG*$_{1-4}$; *X*; *O*^{1}*VS*^{1}*M*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *a*; *L* et idem *B* item *a*; *175 Km*; *O*^{o}*W*; *Y*; *334, 446*; *Rvbc*, *cett.* | et *om. H*$_{1-3}$ | cellam] cella *K*; *H*$_{1.3}$^{1}*e*; *bc*; *l*$_2$*L*; *d* cellas *R* | adsignatam] -ta *B*; *H*$_1$*e*; *R*; *x* -tum *K*; *H*$_3$; *L* | frater] fratrem *K*; *L*; *z*^{1} fratre *S* | anima *e*; *R* animum *H*$_{1.3}$ | possidet] possedet *A*^{1}; *z*^{1} possedit *S*^{1} possideat *Km*; *O*^{o} *W*; *Ye*; *334*; *bc*; *LIJ*; *g* **22** ibi *L*^{1} | lecti strati] lecta strata *f* lectisternia *179, 442, m* | et *pr.*] ut *H*$_{1-3}$^{1}; *J*, *om. T*^{1} | et *alt.*] *om. mX*; *OVW*; *i*; *H*$_1$*Ye*; *334*; *v*; *LEFJPQ*; *dfghij*^{1}*noprtxyz* **23** cui]

24 sed si obuiauerit aut uiderit, salutatis humiliter, ut diximus, et petita benedictione pertranseat dicens sibi non licere conloqui cum hospite.

LIIII. Si debeat monachus literas uel aliquid suscipere

1 Nullatenus liceat monacho neque a parentibus suis neque a quoquam hominum nec sibi inuicem literas, eulogias uel quaelibet munuscula accipere aut dare sine praecepto abbatis.
2 Quod si etiam a parentibus suis ei quicquam directum fuerit, non praesumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit abbati.
3 Quod si iusserit suscipi, in abbatis sit potestate, cui illud iubeat dari;

LIIII 1 literas—munuscula, *cf.* Aug. epist. 211, 11; Pachom. reg. 106; Caes. Arel. reg. mon. 15; reg. virg. 25 **3** in abbatis—dari, *cf.* Aug. epist. 211, 12; Caes. Arel. reg. mon. 1; reg. virg. 43

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (§ 1–3), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

quibus *X*; *v* | ullatenus *AT*^{1} (*cf. Löfstedt, Syntactica I 277, adversante Hofmann, Lat. Synt.*^{6} *§ 241 E*) nullatenus *aBCσT*^{3}*D*; *OVS*, *cett.* | socientur . . . conloquantur *X*; *H*$_1$; *v* **24** sed si] sed et si *DG*$_4$; *vc*; *FJP*; *dh*^{2}*in* | obuiauerit] -int *BC*^{1}*T*^{1} *G*$_2$^{mp}; *175 X*; *446*; *vc*^{1} | aut uiderit *om. P, eras. E* | uiderit] -int *175 X*; *446*; *vc*^{1} | salutatis] et salutauerit *J*; *h*^{1} | diximus] dictum est *G*$_2$^{mp}; *m*; *M*; *ĩ*; *H*$_3$^{4}*Y*; *R*; *EFIJQ*^{1}; *hijnoprtxyz*^{2} | et *om. B* | pertranseat dicens] pertranseant dicentes *X*; *v* | sibi] ibi *S*^{1} | conloqui] loqui *G*$_{1.2}$^{1}; *S*^{mp}; *H*$_2$*Y*; *446*; *Rv*; *I*

LIIII tit. si] ut non *334*; *b*; *FPQ*; *dfghijoprt* quod non *W* non *H*$_1$ an *z* | debeat monachus] debeant monachi *G*$_4$; *H*$_1$*Y*; *b* | literas] *A*, litt-*O*, *plerique* (*item postea*) | uel] aut *H*$_1$; *I* | aliquid] aliquis *T* alium *X* eulogias *m*; *H*$_1$*Y*; *334*; *b*; *FJQ*; *dfghijo prtxz* literas eulogias uel aliquid *vc*; *n* | suscipere] accipere *H*$_3$; *P*; *t* recipere *Q* **1** licet *S*^{1} | suis *om. G*$_2$^{1}; *H*$_1$ | neque] nec *E*; *y*, *om. δ* | hominum *om. D*^{1} | nec sibi inuicem *om. H*$_{2.3}^{1}_{.4}$ | eulogias *aBCσTD*; *175 X*; *OVW*, *cett. praeter* eologias *A* elogias *δ* et eologias *H*$_{1.2}$ aut eulogias (euglogias *m*; *S*; *I*) *m*; *SM*; *ĩ*; *334*; *IP*; *gh*^{2}*jntxyz* uel eulogias *opr* | qualibet *H*$_3$^{1} | sine] nisi *H*$_3$ | praeceptum *S* -ta *Q* | abbatis] abbatis sui *H*$_3$^{4}; *t* sui abbatis *h*^{2} **2** quod *om. S*^{1} | ei] eis *B*^{2}*C*^{1}*T*^{1}; *175*, *179*, *442*^{1}, *X*; *OV*; *H*$_1$, *om. g*^{1} | quicquam] quicquid *S*^{1}; *446* quisquam *H*$_{1.3}$ | praesumant *O* | suscipere] accipere *X*; *e* **3** suscipi] suscipere *D*^{1}; *H*$_{1-4}$ suscepi

4 et non contristetur frater, cui forte directum fuerat, ut non detur occasio diabulo.
5 Qui autem aliter praesumpserit, disciplinae regulari subiaceat.

LV. De uestiario uel calciario fratrum

1 Uestimenta fratribus secundum locorum qualitate, ubi habitant, uel aerum temperie dentur,
2 quia in frigidis regionibus amplius indigitur, in calidis uero minus.
3 Haec ergo consideratio penes abbatem est.
4 Nos tamen mediocribus locis sufficere credimus monachis per singulos cucullam et tunicam,

---

LIIII 4 ut non—diabulo, *cf.* Eph. 4, 27; I Tim. 5, 14; Cypr. epist. 4, 2
LV 1 uestimenta—dentur, *cf.* Cassian. inst. 1, 10

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

V^1 accipi (*fort.*) *B*^{1} | abbati *E* | potestate] -em *H*$_{1.2}$ | illud] id *X* illa *Y* | dari] dare *C*^{1}*T*^{1}; *X*; *OVS*^{1}*MW*; *δ*; *H*$_{1-4}$*e*; *avb*; *LFIQ*; *dghij*^{2}*tz* **4** forte *om.* *G*$_{1.2}$; *H*$_3$^{1} | fuerat] fuerit *179 mX*; *S*^{1}*MW*; *i*; *446*; *R*; *LIJ*; *dpt* | ut non] ne *M*; *R* et non *x* ut *E* | occassio *O* | diabulo] diaboli *H*$_{1.2}$^{1}, *om.* *D*^{1} **5** aliter *om.* *R* | regulari subiaceat *in fine pag. om.* *D*^{1} regulari subdatur *add.* *D*^{mp} | regulari] regula *A*^{1} (ri *add. fort.* *A*^{2}) regulare *S*^{1} regule *H*$_1$

LV tit. uestiario ... calciario] uestiariis ... calciariis *B*^{2}*G*$_2$^{mp}; *175 Km*; *VM*; *i*; *Y*; *Rc*^{1}; *l*$_2$*LEFJPQ*; *dghijn* de uestiariis (*om.* uel calciariis) *H*$_1$ uestimentis ... calciamentis *47*; *H*$_3$; *334*; *vbc*^{2}; *I*; *z* | uel] et *Cσ*; *175 Km*; *OS*^{1}*W*; *H*$_2$*e*; *334, 446*; *avb*; *LEFIJP*; *dfhijnoprz* uel de *X* | fratrum] monacorum *H*$_3$, *om.* *X*; *R* | de—fratrum] de indumentis fratrum *t* **1** fratrum *H*$_2$ | qualitate] *A*^{1}*C*^{1}*T*^{1} -ibus *S*^{1} -tem *aBC*^{2}*σT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVS*^{2}*MW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*, *cett.* | ubi habitant *om.* *R* | aerum] aeris *J*; *n* uernum *V* hiemis *O*^{1} (*eras.*, aerum *O*^{o} *in mg*) | temperie] *A*^{1}*BCT*^{1}*D*; *H*$_1$; *R*; *Q* temperies *L* temperiem *aσT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OSMW*; *i*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334, 446*; *avbc*^{1}, *cett.* tempore *V* | dentur] dantur *T*^{1} **2** indigitur] *A*^{1}*BC*^{1}*σT*^{1}; *SM*; *H*$_{1.3}$*e* indigetur *A*^{2}*C*^{2}*T*^{2}*DG*$_{1-3}$; *175 Km*; *OV*; *i*; *H*$_2$*Y*; *334, 446*; *R*, *cett. praeter*: indigentur *G*$_4$^{1}; *W* indigent *X* | minus] minus indigetur *j* **3** ergo *om.* *H*$_3$^{1} | penes] apud *D*; *OVW*; *e*; *g* in *H*$_{1-3}$; *R*; *LP*; *fx* ab *M* penes *eras.*, *supra ras.*: in *T*^{2}, *om.* *S*^{1} | abbatem] -te *T*; *V*^{1}*SM*; *R*; *P*; *x* **4** monachis per singulos]

5 cucullam in hieme uellosam, in aestate puram aut uetustam,
6 et scapularem propter opera, indumenta pedum, pedules et caligas.
7 De quarum rerum omnium colorem aut grossitudinem non causentur monachi, sed quales inueniri possunt in prouincia, qua degunt, aut quod uilius conparari possit.
8 Abbas autem de mensura prouideat, ut non sint curta ipsa uestimenta utentibus ea, sed mensurata.
9 Accipientes noba uetera semper reddant in praesenti reponenda in uestiario propter pauperes.

---

7 quales—conparari, *cf.* Basil. reg. 9 **9** accipientes—pauperes, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 43

ABCσTDG$_1$ (*usque ad* 8: ipsa), *G*$_{2-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

per singulos monachos *H*$_{1-3}$ | cucullam (coc-*O*) et tunicam (ton-*O*)] cu(o)culla et tu(o)nica *VW*; *H*$_{1-3}$^{1}, *om.* *A*^{1}*G*$_3$; *S*^{1} **5** cucullam] cocullam *OVS*^{1} coculla *W*; *H*$_{1.3}$^{1}; *R* cuculla *H*$_2$ | uellosam] uellosa *W* uillosam *BCσT*^{1}*DG*$_2$^{pc}; *175 KmX*; *O*; *ĩ*; *Y*; *334, 446*; *Rvc*; *FJP*; *dfhint* uillosa *H*$_{1-3}$^{1} uillosum *b* | aestate] -tem *σ*; *V*^{1}; *l*$_2$ aestatem (-te *x*) uero *e*; *x* | pura . . . uetusta *V*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$^{1}; *l*$_2$ (uetustã) | aut] uel *O* atque *b* et *l*$_2$ **6** scapularem] *A*^{1}*BCD*^{1}; *446*; *Rb*; *I* scapulare *aσTG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O* (scapulure *O*^{1}), *VSMW*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*; *avc, cett.* | opera] -am *X*; *H*$_2$; *l*$_2$*I*; *r* | peduum *H*$_3$ | calligas *A*^{1} (l *pr. del.*), *B* caligas *aCTD*; *O, cett.* **7** quarum] quorum *LE*^{1}*P* | omnium rerum *tr.* *D*, *om.* *LP*; *y* | rerum *om.* *Y* | omnium] omnino *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *334*; *b*; *FJ*; *dhij*^{2}*prx* | colorem] *Aσ*; *H*$_{1.2}$; *446*; *R* calorem *C*^{1} calore *T*^{1} colore *aBT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *OS, cett.* | grossitudinem] *AC*^{1}*σ*; *H*$_{1.2}$; *R* -dine *aBC*^{2}*TDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVS, cett.* | non] ne *x* | inueniri] -re *175*^{1}; *OVSW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *bc*; *L*^{1} | possunt] possint *D*; *Y*; *L* | qua] in qua *Q*^{2}; *g* quo *j* | degunt] *om.* *T*^{1} (habitant *add. s. l.* *T*^{2} *postea eras. et* degunt *scripsit* *T*^{3}) habitant *OVS*^{1}*MW*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *av*; *l*$_2$*LEFIQ*; *ghijnoprtxyz* | aut—possit *om.* *R* | uilus *O*^{1} (i *add.* *O*^{o} *s. l.*) | conparari] -re *T*; *OS*^{1}; *H*$_1$*e* | possit] *ACσT*^{1}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *S*^{2}; *446*; *avc* potest (pote est *H*$_1$) *aBD*; *M*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334*; *b*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz* possunt *T*^{2}; *X*; *OV*; *e* possent *S*^{1}*W* **8** prouideat] praeuideat *aDG*$_4$; *175 Km*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, 446*; *Rvc*; *l*$_2$*LFIJ*; *fhij*^{1}*noprxz* | sint] sit *C*^{1}; *175*^{1}; *H*$_1$; *R* sunt *b* | ea] eis *aG*$_{2-4}$; *K* (*praeter 179 et 442*^{1}) *m*; *S*^{mp}; *334*; *c*; *nz*^{1} eas *S*^{1}*W*; *e* eam *H*$_1$; *R* **9** accipientes] accipiens *A*^{1} (*corr.* *A*^{1}) | noba] *A*^{1}; *H*$_3$ noua *aBCTD, cett.* nobam *H*$_1$ | ueteres *H*$_1$ | in praesenti *om.* *ĩ*; *H*$_{2.3}$^{1} | in praesenti reponenda *om.* *446* | reponenda] ponenda *O* | uestiario] uestario *BT*^{1};

10 Sufficit enim monacho duas tunicas et duas cucullas habere propter noctes et propter labare ipsas res;
11 iam quod supra fuerit, superfluum est, amputari debet.
12 Et pedules et, quodcumque est uetere, reddant, dum accipiunt nobum.
13 Femoralia hi, qui in uia diriguntur, de uestiario accipiant, quae reuertentes lota ibi restituant.
14 Et cucullae et tunicae sint aliquanto a solito, quas habent, modice meliores; quas exeuntes in uia accipiant de uestiario et reuertentes restituant.
15 Stramenta autem lectorum sufficiant matta, sagum et lena et capitale.

---

10 sufficit—cucullas, *cf.* Orsies. 22; Pachom. reg. 81 **11** superfluum—amputari, *cf.* Cassian. inst. 1, 2, 2

ABCσTDG$_{2-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQZ*$_1$ (*inde ab* 14: quas habent); *dfghijnoprtxyz*

H$_3^1$; *I* | propter] ad *H*$_{1-3}^1$ *Y*; *R*; *F*; *dx* **10** duas *alt.*] duos *T* | tonicas ... cocullas *OVS MW*; *L*; *opr* | propter labare] *A*^{1}; *446* propter lauare *aBCTD*; *OVS*, *plerique* pro labare *H*$_2$; *L* pro (propter *H*$_3^4$) laborem *H*$_{1.3}$ propter labores *W* propter laborare *e* | labare ipsas res] lauationem *i* lauationem ipsarum rerum *g* **11** supra fuerit] super fuerit *IP*, *om. KmX*; *L* | est *om. 175*; *H*$_{1-3}^1$; *P*; *fprx* | amputari] -re *T*^{1}; *MW* et amputari *H*$_3^4$; *bc*; *gjz* **12** et *pr.*] *om. H*$_{1-3}$ | quodcumque] quocumque *H*$_{1-3}$ | uetere] *A*^{1}*BCσ*; *X*; *VS*^{1}*W*; *H*$_1$ (-rem).$_{2.3}^1$; *f* ueteris *L*^{1} uetera *T*^{1}*D*^{1}; *O*; *e*; *446* ueterum *σ* uetus *aT*^{3}*G*$_{2-4}$; *175 Km*; *S*^{mp}; *avc* uetustum *M*; *î*; *H*$_3^4$*Y*; *334*, *Rb*; *l*$_2$ *EFIJPQ*; *dghijnoprtxz*, *om. y*^{1} | reddant] semper reddant *D*^{1}; *v*^{1}; *ghioprx* | accipiant *W* | nobum] *A*^{1}; *H*$_{1-3}$; *446* nouum *aBCT*; *O*^{1}*VS* noua *D*; *O*^{o} **13** hi] hii *OV*^{1}*S*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$ ii *334* | uesta⟨rio⟩ *T*^{1} (rio accipiant *deest in T*) uestario *175*; *I* | accipiunt *G*$_4$ | quae] qui *444*, *47*, *m*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}^1$*Ye*; *334*; *Ravb*; *l*$_2$*LFIJQ*; *dhinoprtxy* | et *fj*^{1} | reuertentes] reuertentes de uia *M* **14** et—restituant *om. h*^{1} | et *pr.*] *om. S*; *H*$_{1-3}^1$*e*; *ij*^{1}*x* | a solito quas habent (habeant *L*)] solito (soluto *H*$_1$) quas habent *446*; *H*$_{1-3}$ (monachi *add. H*$_3$); *PQ*^{2}; *j*^{1}*x* solito (a solito *D*; *v*) quam eas quas habent (-eant *a*) *D*^{1}; *Ravb*; *l*$_2$*FZ*$_1$; *opr* his quas habere soliti sunt *î*; *Y*; *EIJQ*^{1}; *dgntyz* modice meliores quam illae quas habere soliti sunt *334* solito (*om.* quas habent) *m*, *alii aliter* | modice *om. m*; *H*$_3$ | uia] uiam *G*$_2^{mp}$; *c*; *E*^{1}*I*; *gijntz* | de uestiario accipiant *tr. J*; *dgjx* | accipiunt *Z*$_1$ | uestario *T*^{1}; *I* | reuertentes] reuertentes de uia *S*^{1} | restituant] lota (*om. l*$_2$) ibi restituant *î*; *l*$_2^1$ (ibi *eras.*), *I* lota reuertentes (reuertentes lota *Y*) restituant *Y*; *g* **15** sufficiant] -iunt *D*; *J*; *R*

16 Quae tamen lecta frequenter ab abbate scrutinanda sunt propter opus peculiare, ne inueniatur.
17 Et si cui inuentum fuerit, quod ab abbate non accepit, grauissimae disciplinae subiaceat.
18 Et ut hoc uitium peculiaris radicitus amputetur, dentur ab abbate omnia, quae sunt necessaria,
19 id est cuculla, tunica, pedules, caligas, bracile, cultellum, graphium, acum, mappula, tabulas, ut omnis auferatur necessitatis excusatio.

---

16 opus peculiare, *cf.* Cassian. inst. **4, 14; 4, 16, 3**

ABC (*usque ad* 17: subiaceat; *inde U*), σTDG_{2-4}; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; $H_{1-3}Ye$; *334, 446*; *Ravbc*; $l_2LEFIJPQZ_1$; *dfghijnoprtxyz*

-iat OVS^1M; $H_{1.2}Y$; E^1Z_1 | sagum] saga S^1; H_1 sago H_2 et sagum TD; *v*; *J*; *dghio prx* | et (*ante* lena) *om.* G_2; *î*; H_{1-3}; *334*; *Rvbc*; *LEJQ*; *dhijnoprtyz* | lena] laenea *V* lenea H_1 lina *O* lenę H_3 lenam *X*; *446, om. R* | capitale] capitiale *V*; *e*; *o* cap**ale H_3 capitule H_2; *i* **16** quae] qui αD^2G_{2-4}; *mX*; VS^{mp}; *334*; *b*; *opr* | lecta] lecti $\alpha T^3D^2G_{2-4}$; *X*; S^{mp}; *334*; *b*; *opr* lecte E^1 | frequenter *om.* AG_{2-4}; *E, del. in S* | ab *om.* (*fort.*) A^1 (*add.* A^1) *B*; *I*; j^1p^1r | scrutinanda] A^1BCD^1; *175*; *OV*; *446*; *Ra* scrutinandi $A^2T^3G_{2-4}$; *334*; *b*; *r* requirendi *X* scrutanda σT^1; *Km*; S^1MW; *î*; $H_{1.3}Ye$; *vc*; $l_2LEFIJPQZ_1$, *cett.* scrutenda H_2 | peculiares *R*; *d* **17** inuentum] -tus S^1; *d* | quod—accepit *om.* *Y* | ab *om.* CD^1; 175^1; H_1; *b*; $j^1p^1ry^1$ | accepit] -erit *m*; OVS^1 (acciperit S^1W) *MW*; *î*; $H_{1-3}Ye$; *334*; *Ravc*; $l_2EFIJPQZ_1$; *dfghijnoprtx* **18** et ut] ut autem H_{1-3} | peculiaris (= *genit.*)] peculiare *D*; *175 Km*; *W*; *Y*; *334*; *avb*; *ghj*^{pc}*nz* peculiares *i* peculiaris rei c^1; *t* | dentur *om.* H_{1-3} (*post* necessaria: dentur *add.* H_3, accipiant *add.* H_1) | ab *om.* *B*; *b* **19** cuculla (et *add.* σ) tunica] coculla tonica *O* cucullam tunicam *175, 179, 442, m* cucullae tunicae *334*; *b*; *Q*; *z* cocula et tonica *L* | pedules *om.* D^1 | caligas] -g(a)e αT^3G_{2-4}; *X*; S^{mp}; *î*; *334*; *avbc*; *EIJ*; *dghijnoprtyz, om.* D^1; $H_{2.3}Y$; FZ_1 caligas cingulo V^1 | bracile] brachile *O*; *Fj* braciles *D* brac(h)iale *X*; $H_{1.3}Y$ | cultellum] -us $\alpha D^2T^3G_{2-4}$; *K* (*praeter 179 et* 442^1) *m*; O^oS^{mp}; *avbc*; *FIJ*; *dghintz* cultello O^1VS^1MW; H_1e cultrum H_3 | graphium] graf(f)io O^1 (*corr.* O^o) VS^1MW; *e* | acum (agum H_1)] $AB\sigma T$; *175, 179, 442, m*; $H_{1-3}{}^1$; *R*; *f* acus αUDG_{2-4}; *KX*; $O^oV^2S^{mp}MW$; *î*; $H_3{}^4Ye$; *334, 446, cett. praeter*: acu O^1 ago V^1 ac S^1 | mappula] -am H_1 -as *W*; *e*; *x* mappola O^1 (u *supra* o O^o) | tabulas] $AB\sigma T^1$ (-bol-T^1); *175, 179,* 442^1m; OVS^1W; $H_{1-3}{}^1e$; *446*; *R*; *L* -la *D*; *K*; *P* -lae αT^3G_{2-4}; *X*; $S^{mp}M$; *î*; *Ye, cett.* | ut *om.* *S* | omnis] $\alpha A^2UT^2DG_{2-4}$; *175, cett. praeter*: omnia

20 A quo tamen abbate semper consideretur illa sententia actuum apostolorum, quia *dabatur singulis, prout cuique opus erat.*
21 Ita ergo et abbas consideret infirmitates indigentium, non malam uoluntatem inuidentium.
22 In omnibus tamen iudiciis suis dei retributionem cogitet.

LVI. De mensa abbatis

1 Mensa abbatis cum hospitibus et peregrinis sit semper.
2 Quotiens tamen minus sunt hospites, quos uult de fratribus uocare, in ipsius sit potestate.
3 Seniore tamen uno aut duo semper cum fratribus dimittendum propter disciplinam.

LV 20 act. 4, 35 (*cf.* Basil. reg. 94; Aug. epist. 211, 5)

LVI 1 *cf.* Reg. IV patr. 2, 41

ABUσTDG$_{2.3}$ *G*$_4$ (*usque ad* 21: indigentium); *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQZ*$_1$ (*usque ad* LVI 2); *dfghijnoprtxyz*

A^1 (*fort. ex* omnib) *BT*^{1}; *446* omni *H*$_2$ | necessitatis] -tas *A*^{1}; *H*$_1$ *Y*^{1}*e*; *o*^{1} **20** abbate] ab abbate *TD*; *175*^{1}; *S*^{1}*M*; *H*$_{1.2}$*Ye*; *334*; *IZ*$_1$; *o*^{1} | semper *om.* *M*; *Q*^{1} | quia] qua *x* qui *H*$_2$ | dabantur *334* diuidebatur *Q* | prout—erat *om.* *H*$_3$^{1} | unicuique *j* **21** et *om.* *H*$_3$^{1}; *c*^{1} | considerat *S*^{1} | infirmitates] -is *S*^{1}; *x* -em *m*; *M* | [indigen]tium—ingressus (58,2) *deest in* *G*$_4$ | malam] mala *OS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *R*; *I*; *ox* | uoluntatem] -te *OS*^{1}*M*; *H*$_{2.3}$^{1}*e*; *I*; *x* uoluptate *W* **22** iudicis *W* iudicibus *H*$_1$ | retributione *M*; *H*$_1$

LVI tit. abbatis] abbatis uel ospitum *H*$_1$ **1** hospitibus et peregrinis] *ABU σT*^{pc}*G*$_2$; *175 KX*; *i*; *yz* peregrinis et hospitibus *T*^{ac}*DG*$_3$; *m*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEF*, *cett.* **2** sunt] sint *gh* | potestate] -em *175*^{1}; *VS*^{1}; *H*$_1$ **3** seniore] *AT*^{pc}; *V*^{1}*S*^{1} senior *O* seniorem *V*^{2}*S*^{mp}; *i*; *E*^{1}*I*; *j*^{1} seniorum *W* seniores *αBUσT*^{1}*DG*$_{2.3}$; *175 KmX*; *M*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LFJ*, *cett.* | uno] *AT*^{1}; *V* unus *O*; *e* unum *αBUσT*^{3}*D*^{2}*G*$_{2.3}$; *175 KmX*; *SMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEF*, *cett.*, *om.* *D*^{1} | duo] *AUσT*^{1}*D*; *X*; *V*; *H*$_1$*e*; *446*; *R*; *I*^{1}*P*; *f* duos *αBT*^{3}*G*$_{2.3}$; *175 Km*; *O*^{1} (s *eras.*), *SMW*; *i*; *H*$_2^{1}_.$$_3$*Y*; *334*; *avbc*; *l*$_2$*LEF*, *cett.* | dimittendum] *AB*^{1}*UσT*^{1}*G*$_2^{1}_.$$_3$; *175 X*; *O*^{1}*VSW*; *446*; *Rbc*; *pr* dimittendo *i* dimittendum (-dos *334*) procuret (curet *y*) *B*^{3}*T*^{2}*G*$_3$^{mp}; *Km*; *M*; *H*$_{1-3}$*Y*; *334*; *EFJPQ*; *dfhjotxyz* dimittere procuret *n* dimitti debet *L* dimittendum est *D*; *av*; *I* dimittendi sunt *O*^{o} dimittantur *e* mandamus dimittendos *g* | disciplina *B*

LVII. De artificibus monasterii

1 Artifices si sunt in monasterio, cum omni humilitate faciant ipsas artes, si permiserit abbas.
2 Quod si aliquis ex eis extollitur pro scientia artis suae, eo quod uideatur aliquid conferre monasterio,
3 hic talis erigatur ab ipsa arte et denuo per eam non transeat, nisi forte humiliato ei iterum abbas iubeat.
4 Si quid uero ex operibus artificum uenundandum est, uideant ipsi, per quorum manus transigenda sint, ne aliquam fraudem praesumant.
5 Memorentur semper Ananiae et Saphyrae, ne forte mortem, quam illi in corpore pertulerunt,
6 hanc isti uel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monasterii fecerint, in anima patiantur.

LVII 2 si—monasterio, Aug. epist. 211, 6; Cassian. inst. 4, 14 **4—7** *cf.* Ord. monast. l. 32 sqq. **5** Ananiae et Saphyrae, *cf.* act. 5, 1—11 *et* Cassian. inst. 7, 25, 1

ABUσTD (*usque ad* 6: in), $G_{2.3}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; H_{1-3}*Ye*; *334*, *446*; *Ravbc*; l_2*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

LVII tit. de artifices *T* de artifices si sunt in monasterio *R* **1** arteficis V^1 artefices *S* | sunt] sint *X*; *n* | humilitate] humilitate et reuerentia *W*; *Ye*; *j* | si] si tamen $H_3{}^4$ *Y*; *c*; l_2*FQ*; *nt* | permiserit] iusserit *t* **2** aliquid *I* | ex eis *om.* *X*; *i* | tollitur D^1 (ex *s. l.* D^3) extollatur *L* | scientia] -tiae *D* -tiam *V* | uideatur *g* **3** talis] tales V^1; H_1 | erigatur] egrediatur O^1; *e* elegatur (-lig-*m*; *d*) *m*; *V*; *dr* euellatur S^1*M*; *î*; $H_3{}^4$; *EPQ*; *nj*^{2}*tyz* auellatur *334* suspendatur $H_{2.3}{}^1$ tollantur H_1 segregatur (-getur *gh*^{2}) O^o (*in mg*); *L*; *gh*^{2} (*s. l.*) arguatur *W* eruatur *IJ* | et] ut H_1, *om.* H_2 | eam] eum *L* ipsa H_1 | humiliato] humilietur et *V* | ei] eum H_1 **4** quid] quis *175*^{1}; *334*^{2}; *R* | uero] forte $H_3{}^1$ | artificium *X*; *W*; $H_2{}^1$ | uenundandum] uenundatum H_{1-3} | manus] -ibus *M*; H_2*e* | transigenda] -ienda *î*; *P*; *f* | sint] *ABT*; *O*; *L*; *fg* sit S^1 sunt *αUσDG*$_{2.3}$; *175 KmX*; *VS*^{2}*MW*; *î*; H_{1-3} (*post* sunt: per illa sententia actuum apostolorum quia dabatur ne aliqua fraude praesumant inferre H_2) *Ye*; *334*, *446*; *Ravbc*, *cett.* | aliquam fraudem] aliqua fraude *OVW*; $H_{1-3}{}^1$; *d* in aliqua fraude S^1 | praesumant] *AB*^{1}*U σTG*$_{2.3}$; *X*; *OVSW*; *446*; *L*; *g* facere praesumant *175* monasterio facere praesumant *Km* inferre praesumant *D*; *P*; *n* praesumant inferre *M*; *î*; H_{1-3} (-munt $H_3{}^1$), *Ye*; *Ravc*; l_2*EFJQ*; *dfhijoprtxyz* praesumant inferre (praeferre $G_2{}^{mp}$) monasterio *B*^{2}*G*$_2{}^{mp}$; *334*; *b*; *I* **5** memoretur H_1 | Ananiae] annaniae *O* animę S^1 | saffir(a)e *T*; *OVS*; H_2 | mortem] -te *M*; H_1; *d* | illi] ille *V*, *om.* F^1 **6** uel *om.* O^1 (*add.* O^o

7 In ipsis autem praeciis non subripiat abaritiae malum,
8 sed semper aliquantulum uilius detur, quam ab aliis saecularibus dari potest,
9 *ut in omnibus glorificetur deus.*

LVIII. De disciplina suscipiendorum fratrum

1 Nobiter ueniens quis ad conuersationem, non ei facilis tribuatur ingressus,
2 sed sicut ait apostolus: *Probate spiritus, si ex deo sunt.*
3 Ergo si ueniens perseuerauerit pulsans et inlatas sibi iniurias et difficultatem ingressus post quattuor aut quinque dies uisus fuerit patienter portare et persistere petitioni suae,

---

LVII 9 I Petr. 4, 11
LVIII 2 I Ioh. 4, 1

LVIII 1 ueniens—conuersationem, *cf.* Caes. Arel. reg. mon. 1 non—ingressus, *cf.* Pachom. reg. 49 **3** ergo si—ingressus, *cf.* Reg. IV Patr. 2, 27 *et* Cassian. inst. 4, 3, 1 perseuerauerit pulsans, *cf.* Luc. 11, 8; act. 12, 16

A B U σ T $G_{2.3}$ G_4 (*inde ab* LVIII 2); *175 Km X*; *O V S M W*; *δ* (*inde ab* LVIII 3), *ĩ*; H_{1-3} *Y e*; *334, 446*; *R a v b c*; l_2 *L E F I J P Q*; *d f g h i j n o p r t x y z*

---

in mg); $H_3{}^1$ | omnes *om. X* | aliquam] aliquando H_1 | monasterii *om.* H_1 | *inde ab* in *desunt reliqua usque ad* monasterii (58,26) *in D (fol. 63)* | anima] -am *B*; *X*; *W*; *Y*; *446*; *x* **7** autem] tamen $H_{1-3}{}^1$ | praeciis] *A* pretiis *B* praetiis *O V* praetis *W* | subripiat] -ant S^1 -et H_1; *J* subrepat *334*; *Q*; g^2 -ripiat *W* | abaritiae] *A*; H_2 auaritiae *α U T, cett.* auarię *B* auaritia *L* **8** aliquantulum] aliquantum H_{1-3}; *I* | melius *W* | detur] dentur S^1 uenun(m)detur $H_{1-3}{}^1$*e, om. g* | dari potest] datur *O V M W*; H_{1-3} *Y e*; *v*; l_2 *L E F I J P Q*; *d h j n x y z* detur *f g, om. ĩ*; *334*; *it* **9** in *om. S* | glorificetur] honorificetur *B*; l_2

LVIII tit. de disciplina] de ordine H_1; *334*; *I*; *g* de disciplina et (*om. Q*) ordine *e*; l_2*Q* | fratrum] fratrum nouitiorum *b*; f^1 fratrum in monasterio *W* **1** nobiter *A*; $H_{1.2}$ nouiter *α B U T, cett.* | conuersationem] conuersionem *B U σ T* $G_2{}^{mp}$; *K* (*praeter 179 et 442*) *m*; S^1 *M*; *ĩ*; $H_2{}^{pc}$ *Y*; *334*; *R b*; l_2 *E F I J P Q*; *d h j n o p r t x y z* | facilis] -le *W*; *b* -lius B^1; H_1; *x* | tribuatur] annuatur (*ex* 58,4) *B*; H_1; *R*; *P* **2** ait *om. O*; *b* **3** inlata T^1; *X*; *R* | iniuria *X* | difficultatem] -te *d* -tes *W*; *δ ĩ*; I^1; *g y* -tis *x* -tum *S* | et—suae *om. U*; *X* | petitioni suae] *α B σ* $G_{2.4}$; *175 K* (*praeter 179*) *X*; *O V S W*; *δ ĩ*; *Y e*; *446*; *R a v c*; l_2*F*; *f* h^1 *i j n o r t x y z* petitionis suae *A U T* G_3; *179 m*; *M*; *334*; *b*;

4 annuatur ei ingressus et sit in cella hospitum paucis diebus.
5 Postea autem sit in cella nobiciorum, ubi meditent et manducent et dormiant.
6 Et senior eis talis deputetur, qui abtus sit ad lucrandas animas, qui super eos omnino curiose intendat.
7 Et sollicitudo sit, si reuera deum quaerit, si sollicitus est ad opus dei, ad oboedientia, ad obprobria.
8 Praedicentur ei omnia dura et aspera, per quae itur ad deum.
9 Si promiserit de stauilitate sua perseuerantia, post duorum mensuum circulum legatur ei haec regula per ordinem

---

6 ad lucrandas animas, *cf.* Matth. 18, 15; I Cor. 9, 20 senior—deputetur, *cf.* Cassian. inst. 4, 7 **8** praedicentur—aspera, *cf.* Reg. IV patr. 2, 26 dura et aspera, *cf.* Cassian. conl. 24, 25, 2 **9** legatur—regula, *cf.* Caes. Arel. reg. virg. 58

ABUσTG$_{2-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* 9: perseuerantia), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

LEIJP^1*Q*; *dp* in petitione sua *H*$_{1-4}$; *gh*^{3} **4** adnuatur *O* | hospitum—cella (5) *om.* *I*^{1} | paucis] paugis *A*^{1} paucis *αBT*, *cett.* **5** nobiciorum *A*; *H*$_{1.2}$ nouic- *α* nouit- *B* | meditent] *ABUσT*^{1} meditet *X*; *O*^{1}*VS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}*e* meditetur *αT*^{3}*G*$_{2-4}$; *175 Km*; *O*^{o}*S*^{pc}*M*; *H*$_3$^{2}*Y*; *δĩ*; *334, 446*^{1}; *l*$_2$*LEFIJ*, *cett.* | et *om.* *I*^{1} *g* | manducent ... dormiant] *ABUσT* manducet ... dormiat (-et *x*) *A*^{mp} *G*$_{2-4}$; *175 KmX*; *O*, *cett.* et dormiat (*om.* manducet) *334* manducet et bibet *W* **6** et senior] senior uero *H*$_{1-3}$^{1}; *I* | eis] *ABUσTG*$_2^{1}_{.3}$; *175*^{1}*X*; *O*^{1} (s *eras.*), *SM*; *e*; *446*; *l*$_2$*L*; *R* ei *G*$_2^{pc}_{.4}$; *Km*; *VW*; *δĩ*; *H*$_{1-3}$^{4}*Y*; *334*; *avbc*; *EFIJPQ*, *cett.* | deputat *S*^{1} | deputetur ei *H*$_{1-3}$; *I*^{1} | qui] quia *S*^{1} | abtus] *A*^{1}; *175*^{1}; *H*$_{1-3}$; *j*^{1} aptus *BT*; *O*, *cett.* | eos] *ABUσTG*$_2^{1}_{-4}$; *175 X*; *OVSMW*; *H*$_{1.2}$*e*; *446*; *R*; *l*$_2$*L*; *g*^{1} eum *G*$_2$^{mp}; *Km*; *ĩ*; *H*$_3$*Y*; *334*; *avbc*; *EFIJPQ*; *dfg*^{2}, *cett.* **7** sollicitudo] *A*^{1}*BUσG*$_3$; *X* sollicitus *αTG*$_{2.4}$; *175 Km*; *OVSMW*; *δĩ*; *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334, 446, cett.* | reuera] uera *S*^{1}; *R*^{1} uere *t* reuera certe *E* reuere *L* | quaerat *g* | est] sit *g* | oboedientia] *A*; *m*; *446*; *R*; *F*; *h*^{1} oboedientiam *αBUσT G*$_{2-4}$; *175 KX*; *OVSMW*; *δĩ*; *334, cett.* oboedientiam paratus *g* | ad] et *g* et ad *H*$_{2.3}$ | obpropria *O* obprobrium *W* **8** praedicentur] -antur *OS*^{1}*W*; *L* | omnia *om.* *m*; *Y*; *l*$_2$*FQ*^{1}; *t* | per quae] qua *O*^{1} (*corr.* *O*^{o}) *M* per qua *W*; *H*$_{1-3}$^{1}*e* quae *S*^{1} **9** si] et si *m*; *M*; *δĩ*; *H*$_3$^{4}*Y*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*EFJPQ*; *dhijnoprtxyz* | de] deo *H*$_4$ | stauilitate sua] *A* stabilitate sua *α 175*; *MW*; *ĩ*; *FIJ*; *dghijntz* stabilitatis suae *A*^{mp}*BUσT G*$_{2-4}$; *KmX*; *OVS*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEPQ*; *fopr xy* | perseuerantia (*ex* -tiae *corr.* *A*^{1})] perseuerantiam *X*; *V*^{1}*M*; *δĩ*; *H*$_{2-4}$*e*; *R*; *l*$_2$ *LFIQ*; *dghijno*^{1}*pr* perseuerantiae *J* obseruantiam *z* | duos menses (*om.* circulum) *X* | mensuum] *A*^{1}*BUσT*^{1}*G*$_4$^{1}; *175, 179, 442*^{1}*m*; *OVSM*; *H*$_{2.3}$^{1}*Ye*; *446*; *R*;

10 et dicatur ei: Ecce lex, sub qua militare uis; si potes obseruare, ingredere, si uero non potes, liber discede.
11 Si adhuc steterit, tunc ducatur in supradictam cellam nobiciorum et iterum probetur in omni patientia.
12 Et post sex mensuum circuitum legatur ei regula, ut sciat, ad quod ingreditur.
13 Et si adhuc stat, post quattuor menses iterum relegatur ei eadem regula.
14 Et si habita secum deliberatione promiserit se omnia custodire et cuncta sibi imperata seruare, tunc suscipiatur in congregatione
15 sciens et lege regulae constitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de monasterio,

---

11 in omni patientia, *cf.* II Tim. 4, 2 **12** legatur—ingreditur, *cf.* Ps. Macar. reg. 23 **14** si—deliberatione, *cf.* Decret. Gelas. 21

ABUσTG$_{2-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

l$_2$*LEI*^{1} mensum *A*^{pc}*T*^{pc}*G*$_2{}^1{}_{.3}$; *H*$_1$ mensium *K*; *W*; *î*; *334*; *avbc*; *FJPQ*^{1}; *ghijno prtxyz* | circulum] circum *L* crebro *H*$_2$ | circulum legatur *om.* *V*^{1} | ei *om.* *v* | haec regula ei *tr.* *O* **10** et *om.* *V* | dicatur] dicat *B* | lex *om.* *S*^{1} | obseruare] seruare *Y*; *F* si uero] et si *l*$_2$ | potes *om.* *l*$_2$ **11** si] et si *Rv*; *j*^{2} | ducatur] adducatur *H*$_3{}^1$ | supradictam cellam] supradicta cella *H*$_{1-3}$ *Ye*; *334*; *Rb* superdictam cellam *OVS*; *L* | cellam *om.* *l*$_2{}^1$ | nobiciorum *A*; *H*$_{1.2}$ nouic- *a* nouit- *T*; *O* | iterum] item *H*$_3{}^1$ | patientia et doctrina *B* **12** mensuum] mensium *A*^{pc}*U*; *σ*; *K* (*praeter 179, 442*) *X*; *W*; *î*; *H*$_4$; *334*; *avbc*; *FJPQ*; *ghijnoprtxyz* mensis *d* mensum *G*$_2{}^1{}_{.3}$; *S*^{2}; *H*$_1$ | circuitum (-tu *S*^{1}; *H*$_1$)] *ABUTG*$_2{}^1{}_{-4}$; *175 KmX*; *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-4}$*e*; *ac*^{1}; *L*; *f* circulum *aσG*$_2{}^{mp}$; *M*; *î*; *H*$_3{}^4$*Y*; *334, 446*; *Rvbc*^{2}; *l*$_2$*EFIJPQ*, *cett.* | legatur] *AUσTG*$_2{}^1{}_{-4}$; *175 KX*; *OS*; *c*; *I*; *fz* relegatur *BG*$_2{}^{mp}$; *m*; *VMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *avb*; *l*$_2$*LEFJPQ*, *cett.* regatur *R* | ei *om.* *X* | regula] haec regula *m*; *M*; *J* eadem regula *R* regulam *446*; *d* | ut] et ut *L* | ut—regula (13) *om.* *j*^{1} | ad *om.* *H*$_1$ | ingreditur] -iatur *m*; *H*$_1{}^{pc}{}_{.3}{}^1$ **13** et—regula *om.* *H*$_1$ | mensis *S*^{1} | iterum] igitur *X* | relegatur] legatur *KX*; *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_{2.3}$*Y*; *l*$_2$*EFIJQ*^{1}; *dfghijoprxyz* | ei *om.* *c*; *J*; *r* | eadem *om.* *OVS*^{1}*W*; *H*$_{2.3}{}^1$*e*; *g* **14** habita secum] habitare secum *A*^{1}; *M*^{1}; *H*$_{1.2.3}{}^2$*e* habitare cum *VS*^{1}*M*^{2}; *H*$_3{}^1$ | promiserit] uoluerit et promiserit *H*$_3$ | omnia *om.* *X* | sibi *om.* *H*$_3{}^1$ | congregatione] -em *OW*; *H*$_{1.2}$; *c*; *EI*; *fg* **15** et] se *mX*; *O*^{o} (t *eras.*, s *s. l.*), *V*; *î*; *Ye*; *Ravb*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *df ghijnoprxyz* se iam *175 K* se et *aG*$_2{}^1{}_{.4}$; *S*^{2} se e *S*^{1}*M* se in *H*$_{1.3.4}$ in *H*$_2$ se sibi *334* sibi

16 nec collum excutere desub iugo regulae, quem sub tam morosam deliberationem licuit aut excusare aut suscipere.
17 Suscipiendus autem in oratorio coram omnibus promittat de stauilitate sua et conuersatione morum suorum et oboedientiam
18 coram deo et sanctis eius, ut, si aliquando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem inridit.
19 De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen sanctorum, quorum reliquiae ibi sunt, et abbatis praesentis.
20 Quam petitionem manu sua scribat aut certe, si non scit literas, alter ab eo rogatus scribat; et ille nobicius signum faciat et manu sua eam super altare ponat.

---

16 iugo regulae, *cf.* Vit. Macar. Rom. 2 **18** coram deo et sanctis eius, *cf.* Cassian. inst. 4, 36, 2 quem inridit, *cf.* Gal. 6, 7

ABUσTG$_1$ (*inde ab* 19: ibi), *G*$_{2-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

ex *c*, *om. W*; *t* | et lege regulae] se in lege regulare *H*$_1$ | et *om. Q* | lege] legi *m*; *W*; *v*; *FI PQ* sub lege *O*^{o} (*in mg*); *e*; *334*; *b*; *gh*^{3}*j*^{2}*x*^{2} legem *H*$_4$ | constitutum] subditum *Q*; *v* constrictum *J* | quod] et quod *gh*^{3} | non *om. O*^{1} (*add. O*^{o} *in mg*) | ei *om. H*$_2$^{1} | liceat] licet *Uσ*; *V* **16** collo *H*$_1$ | desub] de *H*$_{2.3}$^{1} sub *b* | iugum *H*$_2$ | quem] quam *K*; *W*; *î*; *334*; *LIJ*; *dghijntx* quia *OVS*^{1}; *e* quae *M*; *H*$_{1-3}$^{1}*Y*; *Ra* quod *H*$_3$^{4}; *b*; *P* qua *E* quo *Q*; *z* | tam *om. V*^{1} | morosam deliberationem] *AσT*^{1}; *X*; *S*^{1}*M*; *H*$_{1.2}$; *L* morosa (-sam *U*) deliberatione (-nem *I*) *αBUT*^{pc}*G*$_{2.4}$; *175 Km*; *OVS*^{pc}*W*; *î*; *H*$_3$^{4}*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*EFIJPQ*; *dfg, cett.* morose deliberatione *G*$_3$; *H*$_3$^{1} | aut *pr.*] ei *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_1$*e*; *l*$_2$*E*; *j*^{1}*xy* ei aut *J*; *dhij*^{2}, *om. H*$_{2.3}$^{1}*Y*; *Rb*; *FPQ*; *fgtz* | aut suscipere aut excusare *334* | aut suscipere *om. Y*; *R*; *l*$_2$*L*^{1}*FQ*; *t* **17** oratorio] -ium *VW* monasterio *H*$_3$^{1} | omnibus *om. W* | stauilitate] *A*^{1} stab- *αBU*, *cett.* | conuersatione] *A*^{1}*Bσ*G_3; *mX*; *OS*^{1}*W*; *H*$_{2.3}$*e*; *av*; *I*; *gj*^{1} conuersationem *V*; *H*$_1$ conuersione *A*^{2}*UTG*$_{2.4}$; *175 K*; *S*^{pc}*M*; *î*; *Y*; *334, 446*; *bc*; *l*$_2$*LEFJPQ*; *dfhij*^{2} *noprtxy* conuersionem *R*; *z* | oboedientiam] *AσT*; *175*^{1}; *O*; *H*$_1$*e*; *R*; *L*; *z* -tia *αBUG*$_{2-4}$; *KmX*; *VSMW*; *î*; *H*$_{2.3}$*Y*; *334, 446*; *avbc*; *l*$_2$*EFIJPQ*; *dfg, cett.* **18** ut] et *H*$_1$; *J* | faceret *W* | ab eo] a deo *OVS*^{1} *MW*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *334, 446*; *Rav*; *l*$_2$ *EFIJPQ*; *dfghijnoprtx* ad eo *T*^{1} | damnandum] damnatum *H*$_{1-3}$^{1} | inridit] *A*^{1}*T*^{1}*G*$_4$^{1}; *X* in(r)ridet *A*^{2}*BUσT*^{3}*G*$_{2.3.4}$^{pc}; *175 Km*; *VSM*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446, cett. praeter*: inritat *O* inritet *W* **19** promissione] petitione *V*^{1}; *j*^{2} | ad—quam (*20*) *om. W* | nomen] nomina *H*$_{2.3}$ | abbatis praesentis] abbate praesente *T*^{3}; *179, 442*; *O*; *b*; *LP* abbati praesenti *V* abbates praesentes *S*^{1}; *E*^{2} abbatis (-ti *H*$_1$) praesentibus fratribus *H*$_{1-3}$*e* **20** quam] ipsamque *H*$_{1-3}$ | petitio *A*^{1} (*corr. A*^{mp}); *Y*^{1} |

21 Quam dum inposuerit, incipiat ipse nobicius mox hunc uersum: *Suscipe me, domine, secundum eloquium tuum et uibam, et ne confundas me ab expectatione mea.*

22 Quem uersum omnis congregatio tertio respondeat adiungentes: *gloria patri.*

23 Tunc ille frater nobicius prosternatur singulorum pedibus, ut orent pro eo, et iam ex illa hora in congregatione reputetur.

24 Res si quas habet, aut eroget prius pauperibus aut facta sollemniter donatione conferat monasterio nihil sibi reseruans ex omnibus,

---

21 psalm. 118, 116

---

24 eroget—pauperibus, *cf.* Ps. Macar. reg. 24 nihil—reseruans, *cf.* Caes. Arel. reg. mon. 1

ABUσTG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

scribat *pr.*] subscribat H_1 | aut—scribat *alt.*] *om.* H_1; *R*; *fy* | certe si] si certe *tr.* *M*; H_2*Y*; *c*; *P*; *n* | non scit] non sciat *E* nescit *X* | literas A^1*B*; *E* litt- *cett.* | rogatus] rogetur qui $H_{2.3}$ | ille] ipse *W* | nobicius] *A*; *175, 442*; $H_{1.2}$ nouic- *αB*; O^o nouit- *T*; O^1 nouius S^1 | altarem *R* | eam (*om.* H_2) super altare ponat] super altare ponat eandem petitionem *X* **21** quam] quia S^1 | quam—incipiat *om.* B^1 | inposuerit] *AG*$_{1-4}$; *175 K*; *e*; j^1*n* posuerit *UσT*; *mX*; *OVS*^{1}*MW*; H_{1-3}*Y*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfg, cett.* | incipiat] -iens $H_{2.3}$ | ipse] ille T^3 G_{1-3}; *S, om.* O^1 (ipse *add.* O^o); *x* | nobicius]*A*; $H_{1.2}$ nouic- *αBU*; O^o nouit- *T*; O^1 nouius S^1, *om.* *x* | mox *om.* $G_4{}^1$; *m*; S^1 | hunc] unum H_2 | uersum (et *add.* *e*) dicat H_{1-3}*e* | domine] et S^1 | et] ut H_{1-3}*e* | et uiuam *om.* I^1 | uibam] *A*; H_{1-3} uiuam *αBUT*; *O, cett.* | ne] non *σG*$_1{}^1$.$_4$; *SM*; *Ye*; I^1*JPQ*; *fjxy* | exspectatione *O* **22** omnis] -es *V* -ni O^1 (s *add.* O^o) | tertio *om.* $H_{2.3}$; *334* | respondeat] -ant *B*; S^1; *446* | adiungentes] adiuncta H_3 | gloria] -am A^1 (*corr.* A^1); *VS*^{1} | patri] et caput H_3 **23** tunc] et tunc $H_{2.3}$ | ille] ipse *M*; *Y*; *334, 446*; *EFIJPQ*; *hijnoprtxyz, om.* $G_4{}^1$ | frater *om.* G_3 | nobicius] *A*; $H_{1.2}$ nouic- *αBU*; O^o nouit- *T*; O^1 | prosternatur] prosternat se *X*; *V*; *op* prostratus H_1 prosternatus $H_3{}^4$ | singulorum] omnium *175 K* omnibus *m* | pro eum *OW* pro ipso *I* | illa hora] *AG*$_{1-4}$; S^{mp}; *av*; *J*; *dhij*^{2}*yz* illo die *W*; *R* illa die *BUσT*; *175 KmX*; *OVS*^{1}*M*; H_{1-3}*Ye*; *334, 446*; *bc*; *l*$_2$*LEFIPQ*; *fgj*^{1}*noprtx* | reputetur] deputetur $H_{1.3}$ deputabitur G_4 **24** si *om.* H_1; *E* | habet] -bent *R* -beat *g, om.* *X* | eroget] roget *B*; S^1 preroget *175*^{1} erogent *R* | donationem *m*; *W*; *E* | monasterio] in monasterio $H_{1.2}$ | reseruans] seruans *M*; *Y*; *b*

25 quippe qui ex illo die nec proprii corporis potestatem se habiturum scit.
26 Mox ergo in oratorio exuatur rebus propriis, quibus uestitus est, et induatur rebus monasterii.
27 Illa autem uestimenta, quibus exutus est, reponantur in uestiario conseruanda,
28 ut, si aliquando suadenti diabulo consenserit, ut egrediatur de monasterio, quod absit, tunc exutus rebus monasterii proiciatur.
29 Illam tamen petitionem eius, quam desuper altare abbas tulit, non recipiat, sed in monasterio reserbetur.

LVIIII. De filiis nobilium aut pauperum, qui offeruntur

1 Si quis forte de nobilibus offerit filium suum deo in monasterio, si ipse puer minor aetate est, parentes eius faciant petitionem, quam supra diximus;

---

25 proprii—habiturum, *cf.* I Cor. 7, 4; Cassian. inst. 2, 3, 1; Basil. reg. 106
26—28 exuatur—monasterii, *cf.* Cassian. inst. 4, 5 *et* 6; Pachom. reg. 49

ABUσTD (*inde ab* 26: monasterii), G_{1-4}; *175 KmX*; *OVSMW*; H_{1-3} *Ye*; *334, 446*; *Ravb* (*usque ad* LVIIII), *c*; l_2*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

25 qui] quia *FJ*; *hp*^{1}*r*, *om.* S^1; H_1 | illo] illa *m*; $H_{1.2}$*e*; *334, 446*; *Ravc*; *LFJ*; *dhij oprtx* | proprii corporis] propriam *M* | potestatem *om. L* | se *om. X*; $H_{2.3}^1$; *i* | habiturum] habere *OVS*^{1}*W*; H_1*e*; *L*; *g* (h)abet $H_{2.3}^1$, *om. i* | scit] *ABT*^{ac}G_{1-3}; *X*; O^1 sciat *Uσ T*^{pc}G_4^1; *175 Km*; O^o *VS*^{1}*MW*; *l*; $H_{1.3}^4$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; l_2*LEF*, *cett.*, *om.* $H_{2.3}^1$ **26** exutur A^1 (*s. l. corr.*) | rebus] uestibus H_1 (*item* 28) | proprii his S^1 **27** exutus est] exuitur *t* | reponantur] -atur $H_{1.3}^1$*e*; I^1; *dr*^{1} | in uestiario] in uestario *T*; *IJ*, *om.* H_2 | reseruanda (-am *d*) *M*; *EJ*; *d* **28** suadenti] *ABσT*^{1}*DG*$_{1-4}$; *175*; *VS*^{mp}; *334*; *c*; *fz* suadente *UT*^{3}; *KmX*; *OS*^{1}*MW*; *l*; H_{1-3} *Ye*; *446*; l_2*LEF*, *cett.* | exutus] exuatur $H_{1.3}^1$*e* | *inde ab* monasterii *incipit D* | proiciatur] et proiciatur (-itur H_1) *V*; $H_{1.3}^1$*e* **29** tamen] autem H_3^1 | petionem V^1 | eius *om. MW*; *e*; *v*; *t* | desuper] desupra *O* | altare] -ri *J*; *dhor* | tullit *V* tollit *W*; *Y* tullerat S^1 | reserbetur] *A*; H_2 -uetur *aBUTD*; *OV*, *plerique* reseruatur *W* seruetur (-betur H_1) $H_{1.3}^1$; *446*; *av* conseruetur *I*

LVIIII tit. aut] uel *Uσ*G_4; *KmX*; S^1*M*; *l*; $H_{1.3}$ *Y*; *446*; *R*; l_2*EFIJPQ*; *dnry* et *L* | qui] quomodo *t* | offeruntur] offeruntur in monasterio *opr* deo offeruntur H_3 suscipiuntur (-iantur *t*) *b*; *t* | qui offeruntur *om.* S^1; H_1; *L*; *g* **1** offerit] A^1*BTD*;

2 et cum oblationem ipsam petitionem et manum pueri inuolbant in palla altaris et sic eum offerant.
3 De rebus autem suis aut in praesenti petitione promittant sub iureiurando, quia numquam per se, numquam per suffectam personam nec quolibet modo ei aliquando aliquid dant aut tribuunt occasionem habendi;
4 uel certe, si hoc facere noluerint et aliquid offerre uolunt in elemosinam monasterio pro mercede sua,

---

ABUσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

x^1 offeret *OVW*; *H*$_2$ offert *Uσ*G_{1-4}; *175 KmX*; *SM*; *î*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravb*; *l*$_2$*LEF, cett.* -rat *c* offert uel dat *g* | suum *om. B*^{1} | deo *om. H*$_1$ | monasterium *g* | puer *om. X* | minor] *A*^{1}*BT*^{1}*D*; *m*; *W*; *î*; *H*$_1$; *c*; *P* minore *Uσ*; *OVS*^{1}; *H*$_2$; *a*; *EIJ*; *dh*^{1}*jxz* minori *A*^{2} *T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 K*; *S*^{mp}*M*; *H*$_3^1$*Ye*; *334, 446*; *Rb*; *l*$_2$*LF*; *fgh*^{3}*i noprty* minoris *H*$_3^4$; *v*; *Q* iuniori *X* | aetatem *V* aetatis *H*$_3^2$ | est *om. S*^{1} | quam—petitionem (2) *om. H*$_1$ **2** oblationem] *ABσT*; *V*; *H*$_{1.2}$; *R*; *l*$_2$; *x*^{1} -ne *aUDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OSMW*; *î*; *H*$_3$*Ye*; *avc*; *LEFIJPQ, cett.* | ipsam] ipsa *V*^{1}*S*^{1} | manum] -nu *S*^{1}*W*; *d* | pueri *om. D*^{1} | inuolbant] *A* -uant *aBUσTDG*$_{1-4}$; *175 KX*; *S*^{mp}; *î*; *Ye*; *334, 446, plerique* inuolbat *H*$_{1-3}$ inuoluat *m*; *OVS*^{1}*M*; *Rav*; *l*$_2$*F*^{1}; *io*^{1} immolant *W* | in *om. t* | pallia *X* | offerant] -at *179, 442, m*; *OVS*^{1}*M*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *446*; *Rav*; *F*^{1}*o*^{1}*p*^{1} **3** aut *om. H*$_{2.3}$^{1} | suis *om. D*^{1} | praesenti] -tem *V* -te *M* | petitione] -em *BT*^{1}*D*^{1}; *H*$_1$*e*; *334*^{1}; *R*; *i* per petitionem *OS*^{1}*M* per petitione *V*^{1} petitioni *T*^{3}; *P, om. c* | promittant] promittant se *G*$_{1.2}$^{1}; *S*^{mp} promittant sibi *G*$_3$ promittat *σ*; *m*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$^{1}*e*; *446*; *Ra*; *l*$_2$*F*^{1}; *fiop*^{1} | sub *om. G*$_3$ | sub iureiurando *om. L* | quia] quod *L, om. H*$_{2.3}$^{1} | numquam per se *om. G*$_1$^{1}; *S*^{1}; *H*$_1$; *I*^{1} numquam per se ipsum aut *H*$_3$ | suffectam *ABUσT*^{1}(?) *D*^{1}*G*$_{1-4}$; *175*; *S*^{mp}; *v*; *F*^{1}; *ghinop*^{2}*r*^{1} susceptam *a* subiectam *T*^{3}*D*^{3}; *179, 442, mX*; *OVS*^{1}*M*; *e* subiecta (persona) *I* subpositam *H*$_{1-3}$^{1} suspectam *K*; *W*; *î*; *334, 446*; *Rac*; *l*$_2$*LEF*^{2}*JPQ*; *djp*^{1}*txyz* | nec] ne *B*; *O*^{1} (c *s. l. add. O*^{o}) *VS*^{2}*W*; *R*; *oprz, om. S*^{1} | quolibet] quodlibet *W*; *H*$_1$; *l*$_2$*Q*; *g*^{1} | modo *om. W* | ei] ut *opr* | aliquid] aliquid ei *O*^{1} (ei *del. O*^{o}), *om. Uσ*; *R*; *L*; *z* | dant] *ABσTG*$_{1-4}$; *X*; *O*^{1}*SM*; *a*; *l*$_2$*L* det *W* dare *H*$_{1-3}$^{1} dent *UDG*$_2$^{mp}; *175 Km*; *O*^{o}*V*; *î*; *H*$_3^4$*Ye*; *334, 446*; *Rvc*; *EF, cett.* | aut] ne *334*; *EI*; *d* nec *J*; *hij, om. L*^{1} | tribuunt] *ABσTG*$_{1-4}$; *X*; *O*^{1}*SM*; *a*; *l*$_2$ tribuat *H*$_{1-3}$^{1}; *I* tribuet *W* tribuant *UD*; *175 Km*; *O*^{o}*V*; *Ye*; *334, 446*; *Rvc*; *EF, cett., om. L*^{1} | aut tribuunt occasionem] occasionem tribuendi *î* **4** uel] aut *H*$_1$, *om. H*$_{2.3}$ | noluerint] noluerit *W*; *H*$_{1-3}$^{1}*e* | et—uolunt *om. H*$_3$^{1} (et aliquid offerre uoluerit *add. H*$_3$^{2}*mg*); *dx* | offerri *B* | uolunt] *A*^{1} (-erint *mp*) *BT*^{1}; *175 KX*; *f* uoluerit *W*; *H*$_{2.3}$*e* uoluerint *aUσT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *m*; *OVSMW*; *î*; *H*$_1$*Y*; *334, 446, cett.* | elemosinam] -na *Uσ*; *m*; *VS* (ely-*VS*)*MW*; *H*$_3$*Ye*; *Ravc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dhijoxy* aeli-

5 faciant ex rebus, quas dare uolunt, monasterio donationem, reserbato sibi, si ita uoluerint, usum fructum.

6 Atque ita omnia obstruantur, ut nulla suspicio remaneat puero, per quam deceptus perire possit, quod absit. Quod experimento didicimus.

7 Similiter autem et pauperiores faciant.

8 Qui uero ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant et cum oblationem offerant filium suum coram testibus.

LX. De sacerdotibus, qui forte uoluerint in monasterio habitare

1 Si quis de ordine sacerdotum in monasterio se suscipi rogauerit, non quidem citius ei adsentiatur.

LVIIII 8 oblationem—testibus, *cf.* Basil. reg. 7

ABUσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

mosina O^1 (*corr.* O^o) | monasterio] -ii $H_{1.3}{}^3$; *I* in monasterio *R* **5** faciant] -at M^1; $H_{2.3}{}^1e$, *om. m*; S^1 | quas] qua D^1; o^1 | uolunt] nolunt *B* uult $H_{2.3}{}^1$ uoluerit *e* | donationem] donationem faciant S^1M; $H_3{}^2$ | reserbato] *A*; H_2 (-tos) reseruato *αBUT*, *cett.* serbato H_1; *L* | si *om.* S^1 | uoluerint] -erit *W*; $H_{2.3}{}^1$ | usum fructum] $A^1B^1\sigma$; S^1W; H_2 usum fructu *U* usum fructuum T^1D; *O* usufructum *446*; P^1 fructu usus H_4 usu fructu *V*; c^1 usum fructuarium $H_{1.3}{}^1$ usu (usus *R*) fructuario *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; $S^{mp}M$; *î*; $H_3{}^3Ye$; *Ravc*^{2}; $l_2LEFIJQ$; *dfg*, *cett.* **6** atque—suspicio] atque non quidem ei citius assentiatur H_2 | atque] aut quae S^1 | obstruantur] -atur H_1 astruantur *X* obseruantur O^1 (obstruantur $O^o mg$) *S*; E^2 obseruentur *VW* obseruentur uel obstruantur *334* | ut] et H_1 | suspicio] suscipio *B* suspectio *VM*; *ej*^{2} sit suspectio uel H_1 suspicatio *W* | maneat H_2 | puero] a puero *V* | quod absit perire possit *tr. t* | quod absit *om.* $H_3{}^1$; *R* | experimentum H_1 | didicimus] dedicimus *T*; VS^1 quod supra diximus ut cum oblationem ipsam petitionem didicimus H_1 **7** autem *om.* D^1; *v* | pauperiores] pauperes *X*; *W*; J^1 pauperibus hoc H_1 | faciunt H_1 **8** uero *om. M* | nihil] nil *175 K* corde $H_3{}^1$, *om.* S^1 | habent] -et *OVS*^{1}; $H_{2.3}{}^1$ | petitionem suam *Q* | faciant] -iat *OVS*^{1}*W*; $H_{2.3}{}^1$; *n* | et *om.* G_4 | oblationem] *AσT*; S^1; H_1; l_2I; *di* -one *αBUDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVS*^{pc}*MW*; *î*; $H_{2.3}Ye$; *334, 446*; *Ravc*; *LEF*, *cett.* | offerant] -at *m*; *OVS*^{1}*W*; $H_{2.3}{}^1e$; *i*

LX tit. sacerdote H_3 | qui—uoluerint *om. L* | forte *om.* $DG_4{}^1$; *OVS*^{1}*MW*; *î*; $H_{1-3}Ye$; *334, 446*; *Rav*; $l_2LEFIJPQ$; *dfghijnoprtxyz* | uoluerint] -it O^1 (n *add. s. l.* O^o) W^1; H_3 | in monasterio habitare uoluerint (-it H_3) S^1; $H_{1.3}$; l_2IQ; *g* **1** de ordinem D^1 | sacerdotium *x* | monasterio] -ium

2 Tamen si omnino persteterit in hac supplicatione, sciat se omnem regulae disciplinam seruaturum;
3 nec aliquid ei relaxabitur, ut sit, sicut scriptum est: *Amice, ad quod uenisti?*
4 Concedatur ei tamen post abbatem stare et benedicere aut missas tenere, si tamen iusserit ei abbas;
5 sin alias, ullatenus aliqua praesumat sciens se disciplinae regulari subditum et magis humilitatis exempla omnibus det.
6 Et si forte ordinationis aut alicuius rei causa fuerit in monasterio,
7 illum locum adtendat, quando ingressus est in monasterio, non illum, qui ei pro reuerentia sacerdotii concessus est.

LX 3 Matth. 26, 50

ABUσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

FJ; *dghij*^{2} | in monasterio *om. Y* | se *om. mX*; *I*^{1} | rogaberit *H*$_{1-3}$; *446* | non—adsentiatur *om. H*$_2$ | cicius *A*^{1} | ei citius *tr. T*^{3}*DG*$_{1-3}$; *m*; *OVSMW*; *i*; *H*$_{1.3}$; *Ravc*; *LEFIJPQ*; *dfghjnoprxz* excitius *i* ei quidem citius *e*; *l*$_2$ ei citius quidem *t* | absentiatur *l*$_2$ **2** persteterit] perstiterit *175 K*; *334, 446*; *c, alii* persisterit *W*; *e* | hanc (hac *H*$_1$) supplicationem *VS*^{1}*W*; *H*$_1$ | omnem] omne *T*^{1} omnino omne *V*^{1} (omnem *V*^{2}), *om. W* | disciplinam] -nae *S*^{1} *MW*; *e*; *I*; *x* **3** nec] ne *BG*$_{1.2}$; *S*^{1}*M*; *H*$_1$ | relaxabitur] relaxetur *T*^{3}; *g* | ut sit] *om. H*$_3$^{1} | sit *om. 179*^{1}*mX*; *H*$_2$^{1} | uenisti] uenistis *A*^{1} **4** tamen *om. P* | et] aut *m*; *S*^{1}*M*, *om. W* | aut] et *m*; *R*; *L*^{1} | missas] -am *B*; *H*$_1$ misas *O* | iusserit] permiserit *m*; *M* | ei *om. TG*$_3$; *mX*; *M*; *H*$_3$*e*; *L*^{1}*PQ* **5** aliquid *S*^{1} alias *S*^{mp} | ullatenus] *ABT*^{1}; *X* nullatenus *αUσT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVSMW*; *i*, *cett.* | aliqua] aliquam *D*^{1}; *S*; *H*$_1$ aliquid *H*$_2$ aliquod *H*$_3$^{1} | praesumat aliqua *tr. m*; *MW*; *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *R*; *l*$_2$*FIJP*; *dhinoprtx* | sciat *L* | disciplinae] -na *W* lege *D*, *om. S*^{1} | regulari] regulae *OS*^{1}; *H*$_1$, *om. H*$_2$ | et magis] magis *H*$_1$ magisque *H*$_{2.3}$^{1} | exempla] -lo *H*$_2$ -um *H*$_3$^{1}; *I*; *d* **6** et si] quod si *446* ut si *J* si (*om.* et) *MW*; *i*; *H*$_{2.3}$^{1}*Y*; *l*$_2$*EP*; *tyz* | ordinationis] ordinis *X* hordines *H*$_1$ ordinationes *O* | aut *om. B* | causa *om. B* **7** illum—monasterio *om. M*^{1}; *H*$_2$; *R* | adtendat] semper adtendat *n* adtendat quem (quam *e*) habuit *G*$_2$^{1}; *H*$_3$*e*; *gy* aspiciat uel adtendat quam habuit *H*$_1$ | quando] quo *G*$_2$^{2}; *I* | in *om. H*$_3$^{1}; *P* | monasterio] -um *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *O*^{o}*S*^{2}; *i*; *446*; *LEFPQ*^{2}; *dghij*^{2}*nop*^{1}*z* | qui] quod *H*$_3$^{1} | pro *om. S* | concessum *H*$_{1.3}$; *p*^{1}

8 Clericorum autem si quis eodem desiderio monasterio sociari uoluerit, loco mediocri conlocentur,
9 et ipsi tamen, si promittunt de obseruatione regulae uel propriam stauilitatem.

LXI. De monachis peregrinis, qualiter suscipiantur

1 Si quis monachus peregrinus de longinquis prouinciis superuenerit, si pro hospite uoluerit habitare in monasterio
2 et contentus est consuetudinem loci, quam inuenerit, et non forte superfluitate sua perturbat monasterium,
3 sed simpliciter contentus est, quod inuenerit, suscipiatur, quanto tempore cupit.
4 Si qua sane rationabiliter et cum humilitate caritatis repraehendit aut ostendit, tractet abbas prudenter, ne forte pro hoc ipsud eum dominus direxerit.

ABUσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravb* (*inde ab* LXI 2: loci), *c*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

8 clericorum autem si] si quis autem (aut *H*$_1$) clericorum *H*$_{1-3}$ | quis] qui *F*; *ghi* quis se *W*; *L*^{1} | eodem] eo *B*; *H*$_3$^{1} de eodem *W* | monasterio] -ii *B*; *o* -ium *R* | sociari] -re *G*$_2$; *O*^{1} (e *eras.* i *s. l.* *O*^{o}) *S*^{1}: *H*$_{1.3}$^{1}*e*; *R*; *l*$_2$ *I*^{1}; *djx* se sociari *V* | uoluerit] -int *VS*^{1}; *Ye*^{1}; *FQ*; *dghij*^{2}*n* | locum *V*^{1}*S*^{1} | conlocentur] -etur *T*^{pc}; *m*; *M*; *334, 446*; *H*$_{1-3}$^{1}; *Ravc*; *L*^{1} *EIJP*; *dfij*^{1}*opxy* **9** et—promittunt] si promittit tamen ipse *t* | ipsi] ipse *M*; *î*; *H*$_1$; *334*; *av*; *EIP*; *fj*^{1}*oprxyz*^{1} ipsum *D*^{1} | si] sic *H*$_{1.3}$^{1}, *om.* *T* | promittunt] -ant *H*$_{2.3}$ promiserint *Q*; *nz*^{2} promittit *m*; *M*; *î*; *334*; *a*; *EIP*; *fjop rtxyz*^{1} promittat *H*$_1$ promiserit *J* | propriam stauilitatem] *A*^{pc}*σT*^{1}*D*^{1}; *X* propria stabilitatem *B*; *H*$_1$ propria (-am *U*^{1}) stabilitate *UT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{2.3}$*Ye*; *334, 446, cett.* | stauilitatem] stauitatem *A*^{1} (*punctum ante* u, *sed a in mg om.*; li *s. l.* *A*^{mp})

LXI tit. qualiter *om.* *B* | qualiter suscipiantur *om.* *S*^{1}; *H*$_{1.3}$*Y*; *334, 446*; *FIQ*; *dghijn* **1** monaschus *A*^{1} | monachis peregrinis *V*^{1} ex monachis peregrinis *g* | hospitalitate *W* **2** contemptus *X*; *E* | est] fuerit *m*; *M*; *Y*; *334, 446*; *avc*; *l*$_2$*E*^{1}*FIJQ*; *hij ntxy* | consuetudinem] *ABUσT*^{1}*D*^{1}; *mX*; *VM*; *H*$_{1.3}$*e*; *446*; *a*; *l*$_2$*LEQ*; *op* -ne *αT*^{3} *G*$_{1-4}$; *175K*; *OSW*; *î*; *Y*; *334*; *Rvc*; *FIJP*, *cett.* quod in consuetudine *H*$_2$ | quam] quem *VS*^{1}; *EJ* que *M* qua *H*$_{1-3}$^{1} | inuenerit—quod (3) *om.* *X* | non] ne *S*^{1}; *e*; *334*; *P* | forte *om.* *D*; *m*; *M*; *446*; *Rb*; *LF*; *x* | perturbat] -et *M*; *î*; *E*; *i*^{1} | monasterium] -io *V*^{1}; *H*$_{1.2}$ **3** sed] et *S*^{1} | contentus] contemptus *X*; *H*$_1$*e*; *R* | est] sit *n*, *om.* *S*^{1} **4** et] aut

5 Si uero postea uoluerit stauilitatem suam firmare, non rennuatur talis uoluntas et maxime, quia tempore hospitalitatis potuit eius uita dinosci.
6 Quod si superfluus aut uitiosus inuentus fuerit tempore hospitalitatis, non solum non debet sociari corpori monasterii,
7 uerum etiam dicatur ei honeste, ut discedat, ne eius miseria etiam alii uitientur.
8 Quod si non fuerit talis, qui mereatur proici, non solum si petierit, suscipiatur congregationi sociandus,
9 uerum etiam suadeatur, ut stet, ut eius exemplo alii erudiantur,
10 et quia in omni loco uni domino seruitur, uni regi militatur.
11 Quem si etiam talem esse perspexerit abbas, liceat eum in superiori aliquantum constituere loco.

LXI 6 sociari—monasterii, *cf.* Basil. reg. 6 (*cf. Vogüé II 638 n. 6*)

A B U σ T D G_{1-4}; *175 Km X; O V S M W; î;* H_{1-3} *Y e; 334, 446; R a v b c;* l_2 *L E F I J P Q; d f g h i j n o p r t x y z*

$H_{1.3}{}^2$, *om.* $H_3{}^1$; *v* | cum *om. S* | cum omni humilitate $G_{1.2}$ | repraehendit (it *supr. ras. A*)] reprehenderit *Km X*; H_2 *Y*; *g* | aut ostendit] aut ostenderit *Km*; *Y*; *g*, *om. 175*; *R*; *t* | prudenter] prouidenter T^1 | pro] propter *σ*; *m*; *M*; *R*; *t* per *fi* ad *α*; S^2 (*mg*); *334*; l_2 | ipsud] $A^1 B^1 \sigma T^1 D^1$; *O*; $H_{1.3}{}^1$; E^1 ipsu U^1 ipsum *α D*^{3}; *mX*; *M*; H_2 *Y e*; *334*; *R a*; l_2 *I J Q*; *f n t y* ipso $A^2 T^3 G_{1-4}$; *175 K*; *V S W*; *î*; *446*; *v b c*; *L F P*; *d g h i j o p r x z* | direxerit] direxit *179*; *S W*; H_2; *b*; L^1; *h y* **5** uoluerit *om.* B^1 | stauilitatem] *A* stab- *α B U T, cett.* | stabilitate sua *M*; H_2 | suam *om. I* | firmare] -ri *V M* | rennuatur] rennuatur ei *K* renuetur H_1 | et *om. Y*; *g* | quia] *om.* AG_{1-4}, *del. in S* | denosci *V* | hospitalitates B^1 **6** superfluus] superfluum $H_3{}^1$ superbus H_1; *P* | fuerit inuentus *tr. B*; *Y* | tempore *om. S* | non (*ante* debet) *om. B D* G_3; *X*; *W*; H_{1-3}; y^1 | debet *om. W* | corpori] -re T^3; S^1; $H_{1.3}$ $Y^1 e$; *I*; $j^1 x^1$ -ris *W* | monasterii] -io *m*; H_1 Y^1; i^1 **7** etiam *pr. om.* T^1 (*add. s. l.* T^3); Y^1 | ducatur S^1 | ei *om. I* | honeste] hospiti *W* | ne] non S^1 | miseria] miseri uitio H_4 mysteria j^1 | etiam (*ante* alii) *om. D*; $H_1 Y^1$; *P* **8** si *pr.*] *om. S* | talis *om.* H_2 | si *alt.*] sibi S^1 | congregationi] congregatio T^1 -ionis *R* -ne H_1; l_2 in congregationi V^1; *e* (-ne) **9** uerum] ueram A^1 (*corr.* A^{mp}) | suadeatur] suadeatur ei *Km X*; *î*; *R c*; *J Q* suadetur *D*; $H_1{}^1{}_{.2}$; *334*^{2}; *L P*; *f h*^{1} suadatur H_3; *334*^{1} suadet S^1; *I* | stet] instet S^1 **10** et *om. 175 K*; *V*; *î*, *eras. c* | in] et in H_3, *om.* H_2 | uni] et uni $V M^1$ | domino] deo *W*; H_1 | serbimus . . . militamus H_1 **11** quem] quod $G_{1.2}{}^1$; S^{mp} | si *om. S* | etiam *om. W* | esse

12 Non solum autem monachum, sed etiam de suprascriptis gradibus sacerdotum uel clericorum stabilire potest abbas in maiori, quam ingrediuntur, loco, si eorum talem perspexerit esse uitam.

13 Cabeat autem abbas, ne aliquando de alio noto monasterio monachum ad habitandum suscipiat sine consensu abbatis eius aut literas commendaticias,

14 quia scriptum est: Quod tibi non uis fieri, alio ne feceris.

---

13 cabeat—suscipiat, *cf.* Reg. IV patr. 4, 3—8 **14** *cf.* Tob. 4, 16; Matth. 7, 12; Luc. 6, 31

ABUσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

om. *G*$_3$; *m*; *MW*; *H*$_{2.3}$*e*; *vbc*; *l*$_2$*LJP*; *opr* esse *post* persepexerit *OVS*^{1}; *H*$_1$; *I*; *gx* | perspexerit] perspexit *B* prespexerit (-xit *H*$_1$) *H*$_{1-3}$*e*; *l*$_2$; *x* prospexerit *Y*; *c* inspexerit *V* | liceat] habeat *Q*^{1} | eum *om.* *B*; *S*^{1}; *y* | superiori] -re *m*; *VS*^{1}; *H*$_1$*e*; *R*; *FJ*; *jy* superiorem *O*; *Q*^{2}; *gi* superiori loco *G*$_3^1$ (loco *eras.*) | aliquantum] *ABUσT*^{1}*D*^{1}*G*$_{1-3}$; *175 K*; *OVS*^{2} *W*; *H*$_{2.3}$; *446*; *Rac*; *LFP* aliquantulum *T*^{3}*D*^{2}*G*$_4$; *mX*; *S*^{1}*M*; *î*; *H*$_1$*Ye*; *334*; *vb*; *EIJQ*, *cett.* | constituere] -tui *H*$_1$ -tueri *H*$_3^1$ | loco] locum *OVS*^{1}*M*; *H*$_3^1$; *334*; *R*; *giop*^{1}*r*, *om.* *h*^{1} **12** autem *om.* *M*; *H*$_2$*Y*; *R* | monachum] -orum *T*; *L* -us *X* -o *H*$_1$ | de *om.* *V* | suprascriptis] superscriptis *G*$_{1-3}$; *S*; *H*$_3^1$; *R*; *d* supra dictis *X*; *OM*; *L* suis *W* | uel] et *H*$_1$ | stabilire] -ri *H*$_{1.3}^1$*e*; *l*$_2$ stabilere *G*$_3^1$; *O*^{1} (i *s. l.* *O*^{o}) | potest] pote est *H*$_1$, *om.* *T* | in maiori] *BUσTD*; *175 KmX*; *OVS*^{2}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LFIJPQ*, *cett.* in maiore *S*^{1}; *î*; *E*; *gyz* maiori *AG*$_{1-4}$ | ingrediuntur] *AUσTDG*$_{1-4}$; *X*; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *avc*; *l*$_2$*P* ingreditur *B*; *175 K*; *î*; *Y*; *446*; *Rb*; *l*$_2$*LEFIJQ*^{1}, *cett. praeter*: ingrediatur *m*; *g*^{1} | loco] -um *B*; *VS*^{1}; *H*$_1$ | eorum] *ABUσTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*; *vbc*; *l*$_2$*P*; *foprtx* eius *î*; *Y*; *446*; *Ra*; *LEFIJQ*; *dghijnyz* | talem] tamen talem *g* | perspexerit] praespexerit *S*^{1}; *H*$_2$*e*; *l*$_2$*P*; *x* prospexerit *H*$_{1.3}$ | uitam esse *tr.* *σG*$_{1-4}$; *m*; *OVSM*; *H*$_1$*e*; *av*; *l*$_2$ *LFIJP*^{1}; *dghijnoprtx* uitam (*om.* esse) *î*; *y* esse uitam *om.* *W* | esse *om.* *Y* **13** cabeat] *A*; *H*$_{1-3}$ cau- *αBUT*; *O*, *cett.* | abbas] eius abbati *H*$_2$ | aliquando] aliquando iam *175 K* | alio] aliquo *H*$_1$ | monasterio] -ium *B* | consesnu] consensum *V*; *H*$_1$ iussione *334*; *I* | literas (litt-*BT*, *alii*) commendaticias (comendatias *B*)] *A* (liteteras *A*) *BUσTD*; *175*; *O*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}^1$*Y*; *446*; *R*; *L* litteris commendaticias *S*^{1} litteris commendatic(t)iis *α* (litete *non corr.*); *G*$_{1-4}$; *KmX*; *O*^{o}*VS*^{mp}; *H*$_3^4$*e*; *334*; *avbc*; *l*$_2$*EFIJPQ*, *cett.* **14** fieri *om.* *334* | alio] *ABTDG*$_1$; *175, 179, 442*^{1}*X*; *W*; *446*; *j*^{1}*noprx*^{1} ali *E* alii *αUσ*; *G*$_{2-4}$; *K* (*cett.*); *S*^{mp}; *î*; *Y*; *Rvbc*; *l*$_2$*FIJP*; *dfghijtx*^{2}*yz* alteri *m*; *OVS*^{1}*M*; *H*$_{2.3}$*e*; *a*; *LQ* alterius *H*$_1$ aliud *334*^{1} | ne] non *T*^{1}; *S*^{1} | feceris] facias *H*$_1$*e*; *b*; *I*

LXII. De sacerdotibus monasterii

1 Si quis abbas sibi presbyterum uel diaconem ordinari petierit, de suis elegat, qui dignus sit sacerdotio fungi.
2 Ordinatus autem cabeat elationem aut superbiam,
3 nec quicquam praesumat, nisi quod ei ab abbate praecipitur, sciens se multo magis disciplinae regulari subdendum.
4 Nec occasione sacerdotii obliuiscatur regulae oboedientiam et disciplinam, sed magis ac magis in deum proficiat.
5 Locum uero illum semper adtendat, quod ingressus est in monasterio,
6 praeter officium altaris et si forte electio congregationis et uoluntas abbatis pro uitae merito eum promouere uoluerint.

LXII 1 sacerdotio fungi, *cf.* eccli. 45, 19 **4** magis—proficiat, *cf.* Cypr. epist. 13, 6

A B U σ T D G_{1-4}; *175 Km X*; *O V S M W*; *î*; $H_1 H_2$ (*usque ad* 6: electio), H_3 *Y e*; *334, 446*; *R a v b c*; l_2 *L E F I J P Q*; *d f g h i j n o p r t x y z*

LXII 1 praesbiterum *T*; *O* | uel] aut *X*; *334*; *R*; l_2; *t*, *om.* S^1 | diaconem] -um D^3 G_4 *X*; *W*; *334*; l_2 *P* Q^1; *n o p r x* | ordinari] -re G_4; O^1 (i *supra* e O^o) *V* S^1; $H_{1.3}{}^1$ *e*; *446*; *I P*; *d* | suis] his H_3 | elegat] *A* T^1; *O V* S^1 *W*; H_2 eligatur H_1 eligat *B σ D* G_{1-4}; *175 Km X*; *M*, *cett.* | sit] est *R* | sacerdotio] -tium S^1 *W* -tii *x* | sacerdotio fungi *om. 334* **2** cabeat] *A*; H_{1-3} cau- *α B U T*, *cett.* **3** ab *om.* S^1; H_1 *e*; *R b*; *i r y* | praecipiatur *g* | se] se esse H_3 | regularis S^1 | subdendum] *A B U σ T* G_{1-4}; *175 X*; S^{mp}; *334*; *R b c* subditum *D*; *Km*; *O V* S^1 *M W*; *î*; H_{1-3} *Y e*; *446*; *a v*; l_2 L^1 *E F I P Q*, *cett.* subiectum *J* **4** nec] ne *B D* $G_{1.2}$; *V*; $H_{1.2}$; *R*; L^2 *I*; *o p r z* neque H_3 | occasione] -em *S*; *e* per occasionem (-ne $H_3{}^1$) $H_{1.3}$ | sacerdotii] *α B U T*, *cett.* sacerdotio *A* | oboedientiam] -iae H_3; *P* et oboedientiae S^1 oboediendam *I* | disciplinae *V* | et *om.* S^1 | ac magis *om. P* | deum] deo *e*; *c* domino *y* **5** illum] illud *334*^{1}; *R* | semper *om. X*; Q^1 | adtendat] intend- H_3 | quod] *A*; O^1 S^1; $H_{1.3}{}^1$ *e* quo *α B U σ T D* G_{1-4}; *175 Km X*; O^o (d *linea del.*), *V* S^2 *W*; *î*; H_2 *Y*; *334, 446*; *a v b c*; l_2 *E F I Q*; *d f g h i j o p r t x y z* quando *M*; *R*; *L J P*; *n* | in *om. J*; *t* | monasterio] *A B σ*; *175 K X*; *O* S^1 *M*; $H_{1.3}$; *f* monasterii *α* monasterium *U T D* G_{1-4}; *m*; *V* S^2 *W*; *î*; H_2 *Y e*; *334, 446*; *R a v b c*; l_2 *L E F*, *cett.* | **6** praeter] propter S^1; I^1 | altaris] sacerdotis H_4 | et] aut *E J*; *h i j*^{2}, *om. f* | et si] nisi O^o | si (et *om.* D^1, *add. fort. m 1*) *D* aut si *E* | electio] elatio *W* | congregationis] quia in frigidis regionibus amplius indigitur (*v. cap. 55,2 sqq.*) *prosequebatur* H_2 *quibus uocibus erasis usque ad finem cap. LXII scribere omisit* | propter uitae meritum L^1 *g* | eum merito *tr. O* | promouere] -ri *B*; *V*; H_1; r^1 promoueret $G_4{}^1$ | uoluerint] *A B U σ T D* $G_{1-3.4}{}^{mp}$; *175*^{1} *X*; $H_{1-3}{}^2$;

7 Qui tamen regulam decanis uel praepositis constitutam sibi seruare sciat.
8 Quod si aliter praesumpserit, non sacerdos, sed reuellio iudicetur.
9 Et saepe ammonitus si non correxerit, etiam episcopus adhibeatur in testimonio.
10 Quod si nec sic emendauerit, clarescentibus culpis proiciatur de monasterio,
11 si tamen talis fuerit eius contumacia, ut subdi aut oboedire regulae nolit.

LXIII. De ordine congregationis

1 Ordines suos in monasterio ita conseruent, ut conuersationis tempus, ut uitae meritum discernit utque abbas constituerit.

---

10 nec sic—monasterio, *cf.* Vigil. reg. (orient.) 35; Aug. epist. 211, 11

ABUσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* LXIII 1), *î*; *H*$_1$*H*$_2$ (*inde ab* LXIII 1), *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

S^{mp}; *446*; *vc*^{1} uoluerit *175*^{2} *K*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_3$^{1}*Ye*; *334*; *Rab*; *l*$_2$*LEFIJPQ*, *cett.*, *om.* *G*$_4$^{1}, *deest in m* **7** decanis] *A*^{1}*BUσT*^{1} (a *add. fort.* *T*^{1}) *G*$_{1.2}$; *175*^{1}*X*; *S*^{2}; *446*; *a*; *oprx* decani *αG*$_4$; *H*$_{3.4}$; *P* | decani uel praepositi decanis uel praepositis *G*$_3$ a (ad *H*$_1$; *I*) decanis *D*; *175*^{2} *Km*; *OVS*^{1}*MW*; *î*; *H*$_1$*Ye*; *334*; *Rvbc*; *l*$_2$*LEFIJQ*, *cett.* | praepositis] *A*^{1} (prep-; s *del.*) *BUσTD*^{1}*G*$_{1.2}$; *KmX*; *SM*; *î*; *334*^{1}, *446*; *Ravc*, *pauci* praepositi *αG*$_{3.4}$; *H*$_{3.4}$; *P*; *x* a praepositis *D*^{3} *W* propositis *175*, *442*; *LJ*; *fi* praeposito *OV*; *334*^{2}; *opr* proposito *b* praepositum *H*$_1$ | constitutam sibi] sibi constitutam *tr.* *D*^{3} (et seruare *del. in D*), *Y*; *446*; *Rc*; *l*$_2$*FQ*; *dhijoprx* se constitutam *OVS*^{1}*W*; *H*$_1$ constitutam se *m*; *H*$_3$^{1}*e*; *vb*; *J* constitutam (*om.* sibi) *B* | sibi seruare] seruare se *g* seruandam a se *334* (*supr. ras.*) | seruare] -ri *Km*; *P* | sciat se seruare *t* **8** reuellio] *A*; *175*^{1}, *179* rebellio *αBUT*, *plerique* reuellis (reb- *O*^{1}) *O*^{1}; *H*$_{1.3}$ **9** et] qui *H*$_{3.4}$ | si] si se *H*$_1$ | adhibetur *E* | ab episcopo *H*$_1$ | testimonio] *AUσD*; *175*, *179X*; *OMW*; *H*$_1$*Y*; *av*; *LFP* testimonium *αBTG*$_{1-4}$; *Km*; *VS*; *î*; *H*$_3$*e*; *334*, *446*; *Rbc*; *l*$_2$*EIJQ*^{1}, *cett.* **10** si *om.* *H*$_1$ | sic *om.* *X* | emendauerit] emendauerit in illis sacerdotibus *G*$_3$ correxit nec non se emendaberit *H*$_1$ | clariscentibus *T*^{1}; *O*^{1} (e *ex* i *O*^{o}) *V*^{1} **11** tamen *om.* *I* | ut] aut *W*; *H*$_3$^{1}; *L*^{1} | subdi aut] *om.* *H*$_1$ | regulae *om.* *I* | nolit] nollit *OV*^{1}*SW*; *x* nollet *H*$_3$*e* noluit *L*^{1} noluerit *g*

LXIII tit. *tit. om. in H*$_1$ | ordine] -ibus *V*; *H*$_2$*e*; *b*; *t* -nes *O* | congregationis] -nes *O* **1** ordine suo *H*$_1$ | ut—tempus *om.* *X* | in monasterio *om.* *B*^{1} | *ante* ita: omnino *in*

2 Qui abbas non conturbet gregem sibi conmissum nec quasi liuera utens potestate iniuste disponat aliquid,
3 sed cogitet semper, quia de omnibus iudiciis et operibus suis redditurus est deo rationem.
4 Ergo secundum ordines, quos constituerit uel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad pacem, ad communionem, ad psalmum inponendum, in choro standum.
5 Et in omnibus omnino locis aetas non discernat ordines nec praeiudicet,
6 quia Samuhel et Danihel pueri presbyteros iudicauerunt.
7 Ergo excepto hos quos, ut diximus, altiori consilio abbas praetulerit uel degradauerit certis ex causis, reliqui omnes, ut conuertuntur, ita sint,

---

LXIII 4 *cf.* Hier. praef. reg. Pachom. 3 **6** Samuhel et Danihel, *cf.* I Sam. 3, 11—18; Dan. 13, 45 sqq.; Hier. epist. 37, 4; 58, 1 **7** altiori consilio, *cf.* Sulp. Sev. dial. 1, 5, 10

ABUσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δî*; *H*$_1$*H*$_2$(*usque ad* 4: pacem), *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEF* (*usque ad* 6: presbyteros), *IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

mg inseruit O^o | ita *om. H*$_1$ | conuersationis] *ABUσTDG*$_3$; *175, 442, m*; *O*; *î*; *H*$_{1-4}$*Ye*; *446*; *R*; *l*$_2$*L* conuersionis *G*$_{1.2.4}$; *K*; *VSMW*; *δ*; *334*; *avbc*; *EFIJPQ, cett.* | tempus] tempus inuenit *S*^{1}*M*; *J*; *n* tempus aduenit *m, om. H*$_2$ | ut] aut *G*$_{1.2}$^{1}; *m*; *VSM*; *l*$_2$*J*; *j*^{1} uel *or* et *UσDG*$_2$^{mp}; *175*^{2}; *O*; *î*; *334*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *avc*; *LEIPQ*; *yz* in *W* | meritum discernit] merito discreto *H*$_1$ | utque] ut quae *ADG*$_4$; *δ*; *Y*; *334*; *Q*; *ry*^{1} ut quem *H*$_1$ atque *V*; *v* aut que *H*$_2$; *j*^{1}*xz* aut quem *e* aut qualiter *H*$_{3.4}$ aut quomodo *179* ut *X* **2** conturbet] turbet *S* conturbat *W* | conmissum] -am *V*^{1}*W* commisum *O* | nec] ne *H*$_{1.2}$*e*; *l*$_2$*I* | liuera] *A* lib- *αTD, cett.* | liberam utens potestatem *δ*; *l*$_2$ | liuera utens] liber autem *B*^{1} liber aut (h)abens *W*; *H*$_{1-3}$^{1}(?) | utens] ut nos *i, om. m* | iniuste *om. 175* | potestate] -em *V*^{1}*S*^{1}*W*; *δ*; *H*$_{1-3}$*e*; *d* | aliquit *O* **3** iudiciis suis et operibus (suis *add. H*$_3$) *tr. m*; *M*; *H*$_{1.3}$; *P* | et operibus *om. L*^{1} **4** ordines] -em *H*$_1$; *d* dignum ordinem *H*$_3$, *om. H*$_2$, *praeterea inde a* pacem—meri[to] (*LXIIII 2*) *om. H*$_2$ | quos *pr.*] quis *S*^{1} sic quos *H*$_1$ si quos *H*$_3$ | habuerint] -it *H*$_{1.3}$; *d* | ad] uel ad *x* | psalmum] psalmum primum venite *W* psalmo *H*$_1$ | inponendo . . . stando *H*$_1$ **5** et] uel *H*$_3$ | discernat] *ABUσTDG*$_{1-4}$; *175 KX*; *O*; *H*$_1$; *446*; *c*; *g* -atur *m*; *VS*^{1}*MW*; *δî*; *H*$_{3.4}$*Ye*; *334*; *Ravb*; *l*$_2$*LEFIJPQ, cett.* | ordines] *ABUσTD*^{pc}*G*$_{1-4}$; *175 K*; *OS*; *H*$_1$; *446*; *c*; *g* ordinis *V* ordinem *X* in ordines *m*; *H*$_{3.4}$*Ye* in ordine *B*^{2}; *MW*; *δî*; *Y*; *334*; *Ravb*; *l*$_2$*LEFIJPQ, cett., om. G*$_4$^{1} | praeiudicet] -etur *n* | nec praeiudicet *om. H*$_3$ **7** excepto

8 ut uerbi gratia, qui secunda hora diei uenerit in monasterio, iuniorem se nouerit illius esse, qui prima hora uenit diei, cuiuslibet aetatis aut dignitatis sit,
9 pueris per omnia ab omnibus disciplina conserbata.
10 Iuniores igitur priores suos honorent, priores minores suos diligant.
11 In ipsa appellatione nominum nulli liceat alium puro appellare nomine;
12 sed priores iuniores suos fratrum nomine, iuniores autem priores suos nonnos uocent, quod intelligitur paterna reuerentia.
13 Abbas autem, quia uices Christi creditur agere, dominus et abbas uocetur, non sua assumptione, sed honore et amore Christi.

ABU (*usque ad* 13), *σTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (§ 13 *et* 14 *desunt*), *ĩ*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

hos] *ABUσT*^{1}*D*^{1} exceptos hos *X*; *O*^{1}*W*; *H*$_3{}^1$ excepto his *D*^{3}; *H*$_1$ exceptis his *αT*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o}*VSM*; *Ye*; *334, 446*; *R*, *cett.* extra has *δ* | quos *om. B T*^{1} | ut] ux *B* | altiori] altiore *O*^{o} (e *ex* i), *V*; *g* | pertulerit *H*$_3$ | degradauerit] decreberit *H*$_1$ | conuertuntur] -entur *V* -antur *L*; *x* | sint] sunt *G*$_1$; *X* **8** ut *om. O*^{1} (*add. s. l. O*^{o}) *W*; *X*^{1} | qui *pr.*] qui a *A* (a *eras.*); ad *H*$_1$, *praepositio deest in BUTD, cett.* | monasterio] -ium *T*^{3}*G*$_4$; *δĩ*; *334*; *av*; *EIP*; *dfghijnz* | hora *om. g* | uenit] -erit *OW*; *δ*; *Lhi*, *om. G*$_3$ | diei *om. 334* | aetati *X* **9** pueris] pueris uero *D*^{3}; *m*; *M*; *H*$_{1.3}$*Y* (pueri *H*$_1$*Y*); *334*; *R* (pueri), *avb*; *l*$_2$*EIJPQ*; *dfhijnprtyz* | ab omnibus] abbatis digni omnibus *H*$_1$ | conserbata] *A* conseruata *αBUσTG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O* (conseru. disc. *tr.*), *VS*; *H*$_1$*e*; *446*; *b* conseruetur *334*; *c*; *Q*; *g* (iuuenculae . . .) teneantur *δ* teneatur *MW*; *ĩ*; *H*$_3$*Y*; *Rav*; *l*$_2$*LEIJP*, *cett.* conseruata teneatur *D* **10** priores] maiores *V* | minores] iuniores *σG*$_{1.2}{}^{mp}$; *S*^{2}*W*; *δĩ*; *H*$_1$; *LE*^{2}*JP*; *dfh*, *om. i* | suos *om. X*; *g* **11** ipsa] ipsa autem *O*^{o}; *ĩ*; *H*$_3{}^4$*Ye*; *J*; *dhiy* | ipsam (autem *add. S*^{1}*W*) appellationem *V*^{1}*S*^{1}*W* | alium] talium *B*^{1}, *om. G*$_3$; *H*$_1$ | puro appellare nomine] puro nomine appellare (-ri *V*^{1}*M*^{1}) *tr. m*; *OVSMW*; *δ*; *Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*LIJPQ*; *dghijnoprxz* puro nomine uocare *G*$_3$ per nomen appellare *H*$_1$ per nomen id est puro nomine appellare *H*$_{3.4}$ | appellari *b* **12** fratrum nomine] in fratrum nomine *H*$_3{}^1{}_{.4}$ fratrem nominem *X* fratres nominent *T*^{2}; *175 KmX*; *M*; *δĩ*; *334, 446*; *Ravc*; *LIJPQ*; *dghij* (fratrum), *nt* fratres uocent *H*$_1$; *b* | autem *om. MW*; *δ*; *b* | nonnos] n*nnos *O* (i *eras. uidetur*) nunnos *S*; *H*$_1$ dompnos *X* | uocent] nominent *H*$_1$ | intelligitur] *A*; *X*; *H*$_{1.3}$*Y*; *334* intelleg- *αBTDG*$_{1-4}$; *OV* **13** quia]

14 Ipse autem cogitet et sic se exhibeat, ut dignus sit tali honore.
15 Ubicumque autem sibi obuiant fratres, iunior priorem benedictionem petat,
16 transeunte maiore minor surgat et det ei locum sedendi. Nec praesumat iunior consedere, nisi ei praecipiat senior suus,
17 ut fiat, quod scriptum est: *Honore inuicem praeuenientes.*
18 Pueri parui uel adulescentes in oratorio uel ad mensas cum disciplina ordines suos consequantur.
19 Foris autem uel ubiubi et custodiam habeant et disciplinam, usque dum ad intelligiuilem aetatem perueniant.

LXIII 17 Rom. 12, 10

---

16 *cf.* Lev. 19, 32

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* LXIII 17), *ĩ*; *H*$_{1.3}$ *Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

qui *BG*$_1$$^{1.2}$; *V*; *H*$_3$$^{1.4}$; *P*; *j* qua *EI*^{2} (*ex* que) | uices] uice *m*; *X*; *W*; *R* uicem *B*^{1}; *H*$_4$*e*; *c* | creditur agere] agere creditur *G*$_2^{mp}_{.4}$^{1}; *446*; *b*; *nt* agere uidetur *D*; *M*; *LE*; *av*; *P*; *z* agere non dubitatur *H*$_{3.4}$ agere debet *W* agit *OV* (agit Christi *tr. V*), *S*^{1}; *H*$_1$; *g* agitur *e* | non suam adsumptionem petat sed honorem et amore Christi *H*$_1$ **14** se *om. X* **15** autem *om. I* | priorem] *ABCσTG*$_{1-4}$; *X*; *S*^{2} priori *H*$_{1.3}$$^{1.4}$ a priore *DG*$_2$^{mp}; *175 Km*; *OVS*^{1}*MW*; *δĩ*; *H*$_3$^{4}*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJ*, *cett.* | petant *S*^{1} **16** et transeunte *G*$_4$ transeunte autem *jx* | surgat] resurgat *O* | loco *V*^{1} | ei] ut ei *H*$_1$, *om. G*$_{1.2}$$^{1.4}$, *del. in S* | praecipiat ei *tr. V*; *I* **17** fiat] faciat *H*$_1$ | quod] sicut *B* | honore] -em *B*; *V*; *δ*; *H*$_1$*Ye*; *334*; *I* honorent *H*$_4$ | praeuenientes] praebentes *H*$_1$ **18** parui] paruuli *V* (-uol-); *H*$_1$; *b*; *rt* | adulescentes] *ABC*, *alii* aduliscentes *T*; *V*^{1}*S*^{1}*MW* adolisc- *D*; *O* adolesc- *175 m*, *plerique* | mensas] -am *W*; *H*$_3$*e*; *446*; *IP* | consequantur] sequantur *H*$_{3.4}$ conseruent *S*^{1} conseruentur *y*^{1} custodiant *334* **19** foras *S* | ubiubi] *ABCTG*$_4$; *175 K* (*praeter 179, 442*); *X*; *H*$_1$*Y*; *334, 446*; *vc*; *l*$_2$*fjnoprt* ubiubique *H*$_3$ ubicumque *G*$_3$; *W*; *i* ubique *O*^{o}; *H*$_4$; *L* ubi et (uel *d*) ubi *σD*^{1}; *179, 442, m*; *O*^{1} (et ubi *eras.*), *VS*^{1}*M*; *Rab*; *EIJP*; *dgh*^{1}*xy*^{1}*z* ubi *G*$_1$$^{1.2}$^{1}; *e*; *Q* | et *pr.*] *ABCσG*$_{1-4}$; *175 X*; *ac*, *om. TD*; *Km*; *OVSMW*; *ĩ*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Rvb*; *l*$_2$*LEIJPQ*, *cett.* hanc *H*$_4$ | custodia *V*^{1} | habeant] teneant *D* | habeant et disciplinam *om. H*$_3$^{1} | dum *om. G*$_4$; *W*; *P*; *i* | ad *om. X* | intelligiuilem] *A* intelligib- *αG*$_2$; *X*; *O*, *alii* intellegib- *BCTD*, *alii* | ueniant *I*^{1}

LXIIII. De ordinando abbate

1 In abbatis ordinatione illa semper consideretur ratio, ut hic constituatur, quem sibe omnis concors congregatio secundum timorem dei, sibe etiam pars quamuis parua congregationis saniore consilio elegerit.

2 Uitae autem merito et sapientiae doctrina elegatur, qui ordinandus est, etiam si ultimus fuerit in ordine congregationis.

3 Quod si etiam omnis congregatio uitiis suis, quod quidem absit, consentientem personam pari consilio elegerit

4 et uitia ipsa aliquatenus in notitia episcopi, ad cuius diocesim pertinet locus ipse, uel ad abbates aut Christianos uicinos claruerint,

---

2 sapientiae doctrina, *cf.* prov. 24, 14

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_1$*H*$_2$(*inde ab* 2: merito), *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

LXIIII tit. ordinando abbate] abbate ordinando *tr.* *H*$_1$; *I*; *g* ordine abbatis *O*; *L* abbatis ordinatione *V* **1** ordinatione] -em *VW* | illam *O*^{1} (m *linea del.*) | semper illa *tr.* *B* | hic] in hoc *H*$_1$, *om.* *X* | constituantur *H*$_{1.3}$^{1} constitur *O*^{1} (tua *add.* *O*^{o}) | sibe (*ex* sibi *A*^{1})] *A*^{1}; *175* siue *αD*^{3}*G*$_{1-4}$; *X* sibi *BCσTD*^{1}; *Km*; *OVSMW*, *cett.* | omnis] omnes *T*^{1}; *V* ominis *E* | concors congregatio] congregatio (*om.* concors) *H*$_1$ cohors (coors *H*$_3$) congregationis *H*$_{3.4}$*e*; *t* | congregatio—parua *om.* *W*; *H*$_{3.4}$ | sibe] *A* siue *αBCT*, *cett.* sibi *H*$_{1.3}$ | etiam *om.* *S*^{1} | parua] -uae *V*; *e* | congregationis] -tione *V* -tioni *M* -tio *H*$_1$ | saniore] -ri *DG*$_{1.2}$; *175 Km*; *O*^{1} (e *ex* i *O*^{o}) *M*; *H*$_3$*e*; *Ravbc*; *L*^{1}*JQ*; *fnop*^{1}*rt* seniore *B*^{3}; *H*$_4$ (-ri); *446*; *E*; *xy* seniorem cum *H*$_1$ salubriore *V* | elegerit] -int *B*^{2}; *175*^{1}, *179, 442, m*; *H*$_3$; *l*$_2$*Q* eligerit *D*^{1} **2** merito *om.* *G*$_1$ (*add. s. l. m 1*) | doctrina] -nae *X*; *SM* (et doctrine), *W*; *H*$_1$*e*; *R*; *P*; *xy*^{1}, *om.* *H*$_3$ | elegatur] *AT*^{1}; *OVS*^{1}*W*; *H*$_2$; *L* elig- *BCσT*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 KmX*; *S*^{2}*M*; *i*; *334, 446*; *H*$_{1.3}$*Ye*, *cett.* eligant *D*^{1} | omnis congregationis *S*^{1} **3** suis] fuerit *X*, *om.* *W* | quidem *om.* *L*, *eras.* *D* | consentientem—elegerit *om.* *H*$_4$ | elegerit] -int *VS*^{1}; *446*; *H*$_{1-3}$^{1}; *l*$_2$*PQ*; *x*^{1} eligerint *Rv*; *or* **4** notitia] *A*^{1}*BCσTD*; *175 KX*; *V*; *H*$_1$*Y*; *l*$_2$*E* notitiam *αG*$_{1-4}$; *m*; *OSMW*; *i*; *H*$_{2.3}$*e*; *334, 446*; *R* (ad notitiam), *avbc*; *LIJPQ*, *cett.* noticiam peruenerint *t* notitiam episcopi perueniant (-iam *i*) *gi* | diocesim] *AC*^{2}*σDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *S* (d. esse *S*^{1}) *M*; *H*$_3$*Y*; *446*; *avbc*; *IEPQ* (dyoc-); *dfghjnoprtxyz* diocessim *O*; *i* diocissis *W* diocesem *BC*^{1}*T*^{1}; *X*; *H*$_{1.2}$; *R*; *L*^{2}*J* -ses *V*; *e* -si *Y*; *334* | pertinet diocesim *tr.* *G*$_{1.2}$ | ipse locus *tr.* *t* | ad abbates (-tis *L*^{1}*E*)] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *i*; *c*; *LEJ*; *dfghij* ad (*eras.*) abbatibus *y* abbates *O*^{1}*W* abbatis *S*^{1} abbas *H*$_{2.3}$ (peruenerit *add.* *H*$_3$^{1}, -erint *H*$_3$^{2}) abbatibus *αD*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *O*^{o}*VM* (abbatisbus); *H*$_1$*Ye*; *334, 446*; *Ravb*; *l*$_2$*IPQ*; *noprtxz* ab

5 prohibeant praborum praeualere consensum, sed domui dei
dignum constituant dispensatorem
6 scientes pro hoc se recepturos mercedem bonam, si illud caste
et zelo dei faciant, sicut e diuerso peccatum, si neglegant.
7 Ordinatus autem abba cogitet semper, quale onus suscepit et
cui redditurus est rationem uilicationis suae.
8 Sciatque sibi oportere prodesse magis quam praeesse.
9 Oportet ergo eum esse doctum lege diuina, ut sciat et sit, unde
proferat noba et uetera, castum, sobrium, misericordem;
10 et semper superexaltet misericordia iudicio, ut idem ipse con-
sequatur.

LXIIII 5 domui—dispensatorem, *cf.* psalm. 104, 21; Luc. 12, 42 **6** zelo dei, *cf.* Ambros. off. 2, 154; Cypr. epist. 83 **7** redditurus—suae, *cf.* Luc. 16, 2 **8** prodesse—praeesse, *cf.* Aug. serm. 340, 1; civ. 19, 19; Faust. 22, 56 **9** oportet—sobrium, *cf.* I Tim. 3, 2 noba et uetera, *cf.* Matth. 13, 52 **10** superexaltet—iudicio, *cf.* Iac. 2, 13; Matth. 5, 7

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* 7), *ĩ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

abbatibus *T*^{3}; *334* | aut] uel *σ* et ut *H*$_3$, *om.* *H*$_2$ | Christianos (-is *D*) uicinos] *A*^{1}*BCσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *W*; *ĩ*; *H*$_2$; *c*; *J*; *fghj*^{1}*y* christianus uicinus (uicinis *S*) *VS* christianis uicinis *A*^{mp}*T*^{3}*G*$_{1-4}$; *175 Km*; *OM*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334*, *446*; *Ravb*; *l*$_2$*LEIPQ*; *j*^{2}*noprtxz*^{1} christianos uicinis *i* christianos (*om.* uicinos) *d* | claruerint] -it *X*; *O*^{1} (n *add.* *O*^{o} *s. l.*) *VS*^{1}*W*; *H*$_{1.3}$^{1}; *L*^{1}*EI*^{1} **5** prohibeant] -at *X*; *W*; *H*$_{1-3}$ | praborum] *A*; *H*$_{1.2}$ prau- *αBCT*, *cett.* | consensus *I* | sed] et *b*; *I*^{2}*gt* sed et *X*; *v*, *om.* *H*$_3$ | domui] domus *O*^{1} (i *supra* s *O*^{o}) *VS*^{1} domum *G*$_3$^{1}; *M*; *Y*; *r* domui uero *H*$_3$ | constituant] -at *VS*; *H*$_{2.3}$^{1} **6** scientes] sciens *H*$_{2-4}$ | pro] propter *Q* | se *om.* *T*; *334*; *L* | recepturos] -um *H*$_{2.3}$^{1}; *R* recepturos habere *H*$_1$ | et] ac *TD* ea *X* | zelo] cum zelo *H*$_{1.3.4}$*Y* | faciant] -at *175*; *H*$_{1-4}$*e* fiat *O*^{1} (*corr.* *O*^{o}) *VS*^{1} | e] et *H*$_2$*e*, *om.* *H*$_1$ | e diuerso] e contrario *M*; *ĩ*; *L*^{2}*EIJQ*; *dhijyz* e contra *P*; *n* | peccato *175*; *V*; *H*$_1$ | neglegant] -unt *175*; *X* -at *V*; *H*$_{2-4}$ **7** autem *om.* *L*^{1} | abba *A*^{1}*BCσT*^{1}*D*; *OV* abbas *αG*$_{1-4}$; *X*; *W*; *H*$_{1-3}$, *om.* *S*^{1} | honus *O*^{1} (h *eras.*) | suscepit] suscipit *X*; *OM*^{1}*W*; *R* | et *om.* *x* | uilicationis] *ABCTD*; *O* uillic-*Km* **8** sciatque—praeesse *om.* *R* | prodesse—praeesse *om.* *H*$_4$ **9** ergo] autem *E*, *om.* *MW* | esse eum *tr.* *VS*^{1}; *H*$_1$ | doctum esse *tr.* *T*; *W*; *e*; *L* instructum esse *δ* | in lege *H*$_3$^{1} | et] ut *S*; *H*$_2$ | et sit] *om.* *D*; *W*; *δ*; *H*$_3$; *334*^{1}; *bj*^{1} | sit] scit *I*; *x*^{1} se *e*, *om.* *D*; *W*; *δ*; *H*$_3$; *334*^{1}; *J*; *bj*^{1} | noba] *A*, *H*$_{1.3}$ noua *αBCT*, *cett.* | noba et] nouiter *O*^{1} (a *et* t *s. l.* *O*^{o}, it *et* r *eras.* *uidit Barbara Giorgi*) | et] hac *H*$_2$ ac *a* | castum—misericordem] sit castus sobrius misericors *H*$_4$ | subrium *V*^{1} | misericordem] misericordem humilem *t* **10** semper

11 Oderit uitia, diligat fratres.
12 In ipsa autem correptione prudenter agat et ne quid nimis, ne dum nimis eradere cupit eruginem, frangatur uas.
13 Suamque fragilitatem semper suspectus sit memineritque calamum quassatum non conterendum.
14 In quibus non dicimus, ut permittat nutriri uitia, sed prudenter et cum caritate ea amputet, ut uiderit cuique expedire, sicut iam diximus.
15 Et studeat plus amari quam timeri.
16 Non sit turbulentus et anxius, non sit nimius et obstinatus, non sit zelotipus et nimis suspiciosus, quia numquam requiescit;

---

11 *cf.* Aug. serm. 49, 5; civ. 14, 6; Caes. Arel. reg. virg. 24 **12** ne quid nimis, *cf.* Ter. Andr. 61; Hier. epist. 60, 7; 130, 11 **13** calamum, *cf.* Is. 42, 3 **15** plus—timeri, *cf.* Aug. epist. 211, 15 **16** *cf.* Is. 42, 4 (turbulentus)

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δi*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

om. H_4; *E* | superexaltet] -at *B*; *W*; *L* -antem *t* superexultet *X* exaltet *R* | misericordia] A^1*Cσ*; *179X*; *VS*^{1}*M*; H_3*Y*; *334*^{2}, *446*; l_2E^1*PQ*; *fj* misericordiam *aBTDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *OS*^{mp}*W*; *δi*; $H_{1.2}$*e*; *334*^{1}; *Ravbc*; *LE*^{2}*IJ*; *dg, cett.* | iudicio] -ium *VM*; *Y*; *334*^{2}; *446*; *Rb*; l_2*EIPQ*; *fix* in iudicium $H_{1.3}$ | idem] item S^1 eadem O^1 (eandem O^o) | misericordiam consequatur G_4 **11** odiat H_1 odio habeat *δ* **12** ipsa] -am *SW* | autem *om.* *X*; *W* | correptione] -em *B*; *SW*; $H_{1.2}$ correctione *δ*; *IJ* | et *om.* *X*; *e*; *L* | ne *pr.*] nec B^1; H_1 | nimis] nimis superfluus sit $H_3{}^1{}_{.4}$ fit nimis H_1 | et ne quid nimis *om.* *V*, *eras.* *334* | ne *alt.*] et ne *B* nec *W*; H_1 ne (*ex* et) *V* | nimis *alt.*] *om.* *W*; *δ*; *334*^{1} satis H_4 | nimis eradere cupit eruginem D^1, *sed a* D^3 *ita depravatum, ut praebeatur*: cupit nimis eruginem eruginem | cupit eradere *tr. m*; *OVSMW*; *δi*; H_{1-3}*Ye*; *446*; *avc*; l_2*LEIJP*; *dghijnoprtx* | eruginem] -ne T^1; *m*; *M*; *R*; *d* | frangatur] fragatur B^1; *V* **13** suamque fragilitatem] A^1 (m *eras.*), *BCσTD*^{1}; *V*, *alii* suam (que *add. s. l.* O^o) fragilitatem O^1 suaque fragilitate (-ti G_4) *a* = *Amg* (*eras.*), D^2G_{1-4}; *m*; S^{pc}; *446*; *b*; *n* suaque fragilitatem S^1 suaeque fragilitatis *334*^{2}; *g* | meminereque *V* **14** permittat] -atur H_3; *a* | nutriri] -re B^1; O^1 (i *supra* e O^o) *VS*^{1}*MW*; *δ*; H_1*e*; *R*; l_2*JPQ*^{1}; *x* | ea] eam H_1*e*; *R*; l_2; *j*, *om.* *σ*; *m*; *E*; *y*, *eras.* *334* | ut] et *T* prout *m*; $H_3{}^4$; *vc*; I^2*dhij*^{2}*ntx* | cuique] unicuique *X*; *S*; *334*^{2} | iam *om.* S^1 | diximus] diximus ut humiliter castigando $H_{3.4}$ **15** et] ut *BG*$_4$; *e*; *g*, *om.* $H_3{}^1$ | amari] -re H_1*e* | timeri] -re H_1*e*; *R*; *I*; j^1 **16** sit *om.* *Q* | turbolentus T^1; *S* | anxius] anxio(u)sus $H_{3.4}$ | nimius *om.* *W* | et *alt.*] *om.* S^1 *W* | obstenatus V^1 abstin- S^1 | zelotypus *BC*; *OW* | requiescit] -et S^1; H_3; *n* -eret H_4 quiescit *179* requies *M*

17 in ipsis imperiis suis prouidus et consideratus, et sibe secundum deum sibe secundum saeculum sit opera, quam iniungit, discernat et temperet
18 cogitans discretionem sancti Iacob dicentis: *Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morientur cuncti una die.*
19 Haec ergo aliaque testimonia discretionis, matris uirtutum, sumens sic omnia temperet, ut sit, et fortes quod cupiant et infirmi non refugiant.
20 Et praecipue ut praesentem regulam in omnibus conserbet,
21 ut, dum bene ministrauerit, audiat a domino, quod seruus bonus, qui erogauit triticum conseruis suis in tempore suo:
22 *Amen dico uobis,* ait, *super omnia bona sua constituit eum.*

LXIIII 18 Gen. 33, 13 **22** Matth. 24, 47

---

19 discretionis—uirtutum, *cf.* Cassian. conl. 2, 4, 4 sic—refugiant, *cf.* Cassian. inst. 2, 12, 2 **21** seruus bonus, *cf.* Matth. 25, 21; I Tim. 3, 13

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*om.* § 18 *et* 19), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

17 in] et in *S*^{1} | operibus *Q*^{1} | prouidus] sit prouidus (prouisus *e*) *TD*; *175 Km*; *OVS*^{1}*M*; *δî*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334*; *avb*; *LJP*; *gj*^{2}*noprtyz* prouidus sit *h* | et (*ante* sibe) *om. Km*; *M*; *Y*; *334*; *R*; *l*$_2$*EIJQ*; *dghijnoprtx, eras. in 175*; *c*; *z* | sibe *pr. et alt.*] *A*; *H*$_{1.2}$ siue *aBCT, cett.* | deum *om. S* | sibe] sic *S*^{1} (c *eras.*) | sit] sint *t, om. Km*; *H*$_1$; *334*^{1}; *c*; *L, eras. in 175* | opera] -am *B*; *X*; *H*$_1$; *v* | quam] *ABCσTD*^{1}*G*$_4$; *X*; *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$; *vc*; *L*; *z* quae *D*^{3}*G*$_{1-3}$; *175 Km*; *M*; *δî*; *Ye*; *334, 446*; *Rab*; *l*$_2$*EIJPQ*; *dfg, cett.* | discernat] -it *dj*^{1}*x* -net *M* **18** Iacobi *S* | dicentes *S*^{1}*W* | plus *om. S*^{1} | uno *l*$_2$ **19** ergo] autem *X* aliaque] alia *H*$_{1.3}$; *I* aliam *W* aliqua *H*$_4$*e* aliaque una *S*^{1} alia quae *TD*^{1} | uirtutis *l*$_2$ | temperet] temperet atque disponat *M* | ut sit et fortes quod] *AB*^{1}*CσT* (-tis *T*^{1}) *G*$_{1.2}$^{1}; *X*; *c* ut sint et (*om. f*) fortes quod *D*; *G*$_{3.4}$^{1}; *f* ut et fortes (-is *H*$_1$ -ibus *H*$_4$) sit quod *K* (*praeter 179 et 442*) *m*; *H*$_{1.4}$; *334*^{2}, *446*; *l*$_2$*EIQ*; *xy*^{1}*z* ut et forte (fortes *x*^{1}) sit quod *O*; *H*$_2$; *g*^{1}*hix* ut et (*om. H*$_3$^{1} *Y*) fortes sint quod (qui *b, t*) *175, 179, 442*; *V* (n *eras.*), *MW*; *î*; *H*$_3$*Ye*; *334*^{1}; *Rb*; *JP*; *dg*^{2}*noprt* et ut fortes sint quod *334*^{1}; *S*^{1}; *j* ut sit quod et fortes cupiant *tr. av*; *L* **20** praecipue] praecipue ammonemus *h*^{2}*n* | ut] et *S*^{1}, *om. W*; *H*$_1$; *j*^{1} | regulam] hanc regulam *O* | conserbet] *A*; *H*$_{1.2}$ -uet *BCT, cett. praeter*: -uent *a* (n *eras.*); *Y*; *JP*; *dfhijopr* **21** ut] et *W*; *H*$_2$*Y*; *R*; *l*$_2$; *fop* | audiat *om. V* | domino] domino recepturus mercedem *V* | erogauit] -bit *D*; *O* -berit *H*$_1$ -uerat *G*$_4$ | tri*ticum *A* | conseruis] cum seruis *OM*; *H*$_1$; *R*; *j*^{1}*x* seruis *S*; *e* | suis *om. G*$_1$ | in *om. M* **22** sua *om. A*; *H*$_2$; *l*$_2$^{1} |

LXV. De praeposito monasterii

1 Sepius quidem contigit, ut per ordinationem praepositi scandala grabia in monasteriis oriantur,
2 dum sint aliqui maligno spiritu superbiae inflati et aestimantes se secundos esse abbates, adsumentes sibi tyrannidem, scandala nutriunt et dissensiones in congregationes faciunt
3 et maxime in illis locis, ubi ab eodem sacerdote uel ab eis abbatibus, qui abbatem ordinant, ab ipsis etiam et praepositus ordinatur.
4 Quod quam sit absurdum, facile aduertitur, quia ab ipso initio ordinationis materia ei datur superbiendi,

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LE IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

constituit] *AC*^{1}*σT*^{1}; *OVS*^{1}*M* -tuet *BC*^{2}*T*^{3}*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *W*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc, cett.*

LXV tit. praeposito] proposito *BT*; *W*; *LI* | monasterii] -io *ix, om. S*; *L* **1** *H*$_1$ *praemittit breuiorem capituli textum, qui praeter paucas voces idem est ac cap. V regulae Donati:* praepositus monasterii eligatur... retrudatur, *cf. praefat. p. XLIX* | quidem *om. X* | contigit] *ABCσ*; *X*; *OS*^{1}*W*; *H*$_{1-3}$^{1}*Ye*; *c*; *IJ*; *frxy* contingit *αTDG*$_{1-4}$; *175 Km*; *S*^{mp}*VM*; *î*; *H*$_3$^{2}; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEPQ*; *dg, cett.* | per ordinationem *V*^{1} | grabia] *A*; *H*$_{1-3}$ grauia *αBCT*; *OV, cett.* | in monasteriis] monasteriis *G*$_3$; *OV*; *H*$_{2.3}$^{1}; *jx* monasterii *S*^{1}*W*; *H*$_1$, *om. e* | oriuntur *W* **2** sint] sunt *W*; *H*$_3$; *b* sit *S*^{1} fuit *i* | aliquo *O*^{1} (i *supra* o *O*^{o}) | maligno] maligni *444, 257, 47*; *334*; *b*; *I* a maligno *W*; *quod in mg α scripserat, erasum* | spiritu] -us *H*$_1$; *b* | superbiae] superb(u)i *VS*^{1}*M*; *H*$_{2.3}$^{1}; *IP*^{1} superbia *W*; *P*^{2}; *b, om. L*^{1} | et *pr. om. H*$_3$^{1}*e*; *J*; *t* | aestimantes] existimantes *I*; *gr* ex(a)estimantes *SM* extimantes *m*; *H*$_{1-3}$ existimant *OW*; *Q* aestimant *334*^{2}; *b* extimant *l*$_2$ | secundos] -us *T* -um *H*$_1$ | esse abbates] abbates esse *tr. m*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{2.3}$*e*; *v*; *l*$_2$*LIP*; *gt* abbatis (-tes *σ*) (*om.* esse) *σT*^{1}; *H*$_1$ | adsumentes] adsumantes *BT*^{1}; *m* ac sumentes *S* aut sumentes *H*$_2$ et assumentes *m* | sibi] sibe *H*$_1$, *om. X*; *H*$_3$^{1} | tyrannidem] -es (-is *S*^{1}; *e*) *VS*^{1}*W*; *H*$_2$^{1}*e*; *l*$_2$ | dissensionis *S*^{1} | congregationes] *ABC*^{1} (s *eras.*), *T*; *175, 179, 442*; *H*$_3$; *y* -em *S*^{1} -ne *ασDG*$_{1-4}$; *KX*; *OVMW*; *H*$_2$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LE, cett.* monasterio *H*$_1$ | in congregationes *om. m* | faciunt] -ant *B*^{1} **3** sacerdotem *l*$_2$ | eis] his *S*^{1} ipsis *V*; *e*; *Q* eisdem *W* | ordinat *X* | et *alt. om. X*; *I* | praepositus] -ti *Y*; *R* propositus *T*; *i* -tis *G*$_1$^{1}; *X* | ordinatur] -antur *M*; *Y*; *R* -etur *G*$_2$^{1}; *X*; *446* **4** quam] quamuis *VS* quum *H*$_2$ | sit] ita *W, om. S*^{1} | aduertitur] auertitur *H*$_1$; *446*; *R* | quia] qui *G*$_{1.2}$^{1}; *S*^{1}; *d* quando *Km*; *334*^{1} aut *e* | materia] misteria *H*$_1$

5 dum ei suggeritur a cogitationibus suis exutum eum esse
a potestate abbatis sui,
6 quia „ab ipsis es et tu ordinatus, a quibus et abbas".
7 Hinc suscitantur inuidiae, rixae, detractiones, emulationes,
dissensiones, exordinationes,
8 ut, dum contraria sibi inuicem abbas praepositusque sentiunt,
et ipsorum necesse est sub hanc dissensionem animas pericli-
tari
9 et hii, qui sub ipsis sunt, dum adulantur partibus, eunt in
perditione.
10 Cuius periculi malum illos respicit in capite, qui talius in-
ordinationis se fecerunt auctores.

LXV 7 inuidiae—exordinationes, *cf.* II Cor. 12, 20; Gal. 5, 20

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

5 postestate *A*^{1} potestatem *H*$_3$ | abbatis suis *S* **6** ab ipsis] in ipsis *H*$_{1.3}$ ab ipsius *H*$_2$^{1} | es et tu] *BCσT*^{1}*D*^{1} (tu *adras. in D*); *175 KX*; *334, 446*; *Rvbc*^{1}; *l*$_2$; *foprx* est *AT*^{3}*G*$_{1-4}$; *m*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *a*; *LEIJPQ*; *dghijntyz* | ordinatur *S*^{1} **7** inuidiae] inuidiae irae *t* | detractiones] detractat- *O*; *g*^{1} ac detractiones *S*^{1} et detractationes *W* | emulationes—exordinationes *om. W* | dissensiones aemulationes *tr. 175 KX*; *334*^{1}, *punctis etiam in A indicatum* | dissensiones] discensionem *S*^{1} discesionis *H*$_1$ discensiones *H*$_2$; *R* discensiones animas *H*$_2$, *om. e* | exordinationes—dissensionem (8) *om. S*^{1} **8** ut] et *Cσ*; *W*; *Y*; *334*^{1}; *R*; *LQ*^{2}; *dghijnoprx* | inuicem] *A* (*punctis seclusum*); *m*; *S*^{1}*M*; *î*; *Y*; *avb*; *l*$_2$*EIJP*; *dhijny*, *om. BCσTDG*$_{1-4}$; *175 KX*; *OVW*; *H*$_{1-3}$*e*; *334*^{1}, *446*; *Rc*; *LQ*; *fgoprtxz*, *del. in S* | et] in *V*^{1} (*eras.*) | est] sit *W*, *om. 334* | sub] ab *W*; *H*$_1$, *om. H*$_2$ | hanc dissensionem] *ABCσ*; *VS*^{1}; *H*$_3$; *x* hac discessionem *H*$_1$ hanc discensiones *H*$_2$ ha*c dissensione *O*^{1} hac desentione *W* hanc dissensione *T*; *c*^{1}; *j*^{2} hac dissensione *aDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *O*^{o}*S*^{mp}*M*; *Ye*; *334*^{2}, *446*; *Rabc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfg*, *cett.*, *om. v* | periclitari] -re *V*; *x* pereclitari *T*; *S*; *H*$_2$^{1} **9** hii] *ATD*; *OV*^{1} hi *BC*; *W* in his *S*^{1} | qui] *om. X* | sub ipsis sunt *om. H*$_2$ ipsos *G*$_1$^{1} | dum] qui dum *S*^{1} | adolantur *T*; *OS*^{1} | perditione] *AT*; *R*; *c*; *i* perditionem *aBCσDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OS*^{pc}*MW*; *î*; *H*$_3$*Y*; *334, 446*; *avb*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghjnopr*^{2}*txyz* perdictione *H*$_2$*e* perdictionem *VS*^{1}; *H*$_1$; *r*^{1}*y*^{1} **10** cuius periculi *om. H*$_2$ | illos] illis *aD*; *m*; *M*; *Y*; *Ravb*; *l*$_2$*EJP*; *dghj*^{2}*noprtxy* illi *i* | respiciat *x* | qui] quia *X*; *S*^{2} | talius] *AB* (*ex* talib; *B*^{1}) *T*^{1} *G*$_2^{mp}_{.3.4}$^{1}; *X*; *z*^{1} tali *G*$_1^{1}_{.2}$^{1}; *S*^{pc}; *P*; *n* talis *G*$_1^{2}_{.4}$^{mp} tales *H*$_2$; *Q* talium *446* talibus *Cσ T*^{3}*D*; *175 Km*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334*; *Ravbc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfg*, *cett.* | inordina-

11 Ideo nos uidimus expedire propter pacis caritatisque custodiam in abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterii sui.
12 Et si potest fieri, per decanos ordinetur, ut ante disposuimus, omnis utilitas monasterii, prout abbas disposuerit,
13 ut, dum pluribus conmittitur, unus non superbiat.
14 Quod si aut locus expetit aut congregatio petierit rationabiliter cum humilitate et abbas iudicauerit expedire,
15 quemcumque elegerit abbas cum consilio fratrum timentium deum, ordinet ipse sibi praepositum.
16 Qui tamen praepositus illa agat cum reuerentia, quae ab abbate suo ei iniuncta fuerint nihil contra abbatis uoluntatem aut ordinationem faciens,
17 quia, quantum praelatus est ceteris, ita eum oportet sollicitius obseruare praecepta regulae.

---

16 praepositus—faciens, *cf.* Pachom. reg. 158

A B C σ T D G$_{1-4}$; *175 Km X*; *O V S M W*; *δ* (*inde ab* 16), *ĩ*; *H*$_{1-3}$ *Y e*; *334, 446*; *R a v* (*usque ad* 11: pacis), *b c*; *l*$_2$ *L E I J P Q*; *d f g h i j n o p r t x y z*

---

tionis] *A T G*$_{1-4}$; *X*; *S*^{2}; *Q*^{1} inordinationibus *D*; *175 K*; *c* inordinatione *B C σ*; *m*; *O V S*^{1} *M*; *ĩ*; *Y e*; *334, 446*; *R a v b*; *l*$_2$ *L E I J P Q*^{2}, *cett. praeter*: inordinationem *W* inordinationes *H*$_{1.3}$, *om. H*$_2$ | se *om. D*^{1}; *H*$_{1-3}$^{1}; *334*; *y* | fecerunt] -erint *X*; *S*^{1} effecerunt *H*$_{1.3}$ **11** ideo] ideoque *σ* | uidimus] *A B C T*^{1}; *X* nos uidimus *σ* uidemus *L* praeuidemus *aG*$_{1.2.4}$; *S*^{2} *M W*; *ab*; *PQ*; *j*^{1} *o r t x y* praeuideamus *E*^{1}; *p* praeuidimus *DG*$_3$; *175*; *O V*; *ĩ*; *H*$_{1-3}$ *Y e*; *334, 446*; *R v c*; *l*$_2$ *I J*; *d f g h i j*^{2} *n z* iudicauimus *Km*; *334*^{1} praeiudicamus *S*^{1} | pacis *om. V* | caritatis quae *T*; *H*$_2$ | custodia *H*$_{1.3}$^{1} | expedire—iudicauerit (14) *om. x* | arbitrio] -ium *V W*; *H*$_{2.3}$; *I* | ordinatione *l*$_2$ | sui *om. B*^{1} **12** decanis *S* | ante] antea *m*; *M* | omnis utilitas] omnes utilitates (-is *S*^{1}) *S*^{1} *M*; *E* **13** ut] ita fiat ut *H*$_3$ | pluribus] plurimis *V W* | non *om. S*^{1} **14** locus] locus (loci *D*^{3}) necessitas *D* | expetit] -dit *T*^{1}; *V*; *H*$_3$^{1} -diat *P* | humilitatem *X*^{1}; *H*$_1$ | et] et ut *H*$_3$ | abbas *O*^{1} (s *del. signif. O*^{o}) | expetire *S* **15** quemcumque] quocumque *H*$_1$ quemcumque uero *H*$_3$ quemquum *H*$_2$^{1}; *d* quaecumque *Y*^{1}; *R*; *J* | abbas *O*^{1} (s *del. O*^{o}) | fratruum *D*; *O* | ipse sibi] sibi ipse *tr. 179 m*; *I* ipse *Y*; *L* sibi *e*; *R*; *d* | ipse ordinet praepositum sibi *D*^{1} ordinet sibi ipse praepositum *D*^{3} **16** qui tamen praepositus *om. O*^{1} (*add. O*^{o} *mg*) | tamen *om. δ*; *H*$_1$; *R*; *z*^{1} | illa] ea *δ* | quae] quae etiam *δ* | ab *om. G*$_4$^{1}; *S*^{1}; *ix*^{1} | ei *om. M*; *H*$_1$ | iniunctum *H*$_1$; *R* | fuerint] -it *O*^{1} (n *add. O*^{o} *s. l.*); *Y*^{1}; *R* acceperit *H*$_1$ | abbatis] abbatis sui *V*^{2}; *e*; *l*$_2$ abbati suo *V*^{1} | abbatis (-ti *i*) *post* ordinationem *tr. Y*; *334*^{2}; *b*; *l*$_2$ *J P*; *d h i n o p r x*, *om. R* | aut] et *G*$_2$^{mp} *C σ*; *M*; *Y*; *334*; *R b*; *l*$_2$ *J P Q*; *d f h i j*^{1} *n o r t x z*^{1} **17** quantum]

18 Qui praepositus si repertus fuerit uitiosus aut elatione deceptus superuire aut contemptor sanctae regulae fuerit conprobatus, ammoneatur uerbis usque quater.
19 Si non emendauerit, adhibeatur ei correptio disciplinae regularis.
20 Quod si neque sic correxerit, tunc deiciatur de ordine praepositurae et alius, qui dignus est, in loco eius subrogetur.
21 Quod si et postea in congregatione quietus et oboediens non fuerit, etiam de monasterio pellatur.
22 Cogitet tamen abbas se de omnibus iudiciis suis deo reddere rationem, ne forte inuidiae aut zeli flamma urat animam.

LXVI. De hostiariis monasterii

1 Ad portam monasterii ponatur senes sapiens, qui sciat ac-

LXVI 1 *cf.* Rufin. hist. mon. 17 *et* Cassian. inst. 4, 7

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*deest* LXV 22), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334*, *446*; *Rabc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

-to D^1; *M*; *i* | praelatus] plus praelatus *op*, *om.* H_1 | ita] tantum *î*; *446*; *a*; *IJ*; *gt* in tantum *175 Km* tanto *D*; *M*; *Y*; *334*; *Rbc*; *EIPQ*^{1}; *hijnxy* tanto magis *δ* | eum *om.* l_2 | sollicitius] sollicite *OVS*^{1}*MW*; *δî*; H_{1-3}; *a*; *EPQ*^{2}; *nty* -tus L^1; *i* -ti I^1 **18** qui *om.* H_{1-3} | si] qui $H_{2.3}$, *om.* *R* | repertus *om.* H_1 | aut—fuerit *om.* H_1 | superuire A^1; H_3 superbire *aCσTG*$_{1-4}$; *175*; *446*; *ac* superb(u)iae A^{mp}*BD*; *KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *δî*; $H_{2.3}$*Ye*; *334*; *Rvb*, *cett.* | ammoneator B^1 admoneatur *OV*, *alii* | uerbis] semel O^1 (semel *lineis del.*, uerbis *add.* O^o *mg*), *om.* G_2 | usque *om.* *X* | quater] quaque H_2 ter *δ* **19** ei *om.* S^1; *I* | correptio] correctio *OM*; *δ*; H_2; *J*; *o*, *om.* S^1 | disciplinae *om.* *L* **20** neque] nec *V*; *I*; *oprx* | sic] si S^1; *y* | correctus I^1 | praepositurae] prępositurię *V* praepositi *W*, *om.* H_1 | aliud *S* | est] sit G_2^{mp} | locum *g* | subrogetur] -atur D^1 **21** si et] et si *tr.* DG_4; *m*; *M*; *a*; *IJ*; *dht* si H_1; *giy* et O^1 (*ante* et: si *add.* O^o) si etiam *334*^{1} | congregationem S^1 congregatione fratrum *g* | quietus] quietus et bonus H_1 | pellatur] *ABCTG*$_{1-4}$; *175 KX*; *OVW*; *334*^{1}; *Ra*^{1}*b*; *L*; *z*^{1} expellatur *σD*; *m*; S^1*M*; *δî*; $H_{1.3}$*Ye*; *446*; *c*; *l*$_2$*EIJPQ*, *cett. praeter*: repellatur H_3^1; *foprx* eiciatur H_2 **22** abbas *O* (s *del. sign.* O^o) | se *om.* H_3; *Rb*; *x* | reddere] redditurum *JP*; *dhijt* | zeli aut inuidiae *tr.* *T*; *m*; *OVS*^{1}*MW*; H_3*Ye*; *446*; *Rabc*; *LE*^{2}*IJPQ*^{2}; *dfghijn oprx* zeli aut (*om.* H_1) inuidia $H_{1.2}$ | flamma] -mae T^1; S^1 | urat] -et D^1; *or* | animam] mam *supr. ras.* A^{mp} -as H_2 animam suam M^2; H_3^4*e*; *P*

LXVI tit. hostiariis] ostiariis *BC*; *VS* (h)ostiario *W*; *î*; $H_{1.3}$; *I*; *nz* portarariis *b* **1** portam] -as *W*; $H_{1.2}$ | senes *ABT*^{1}*D*; *175*^{1}; H_2*e* senex *aCσT*^{2}*DG*$_{1-4}$; *KmX*;

cipere responsum et reddere et cuius maturitas eum non sinat uacari.

2 Qui portarius cellam debebit habere iuxta portam, ut uenientes semper praesentem inueniant, a quo responsum accipiant.

3 Et mox ut aliquis pulsauerit aut pauper clamauerit, „deo gratias“ respondeat aut „benedic“,

4 et cum omni mansuetudine timoris dei reddat responsum festinanter cum feruore caritatis.

5 Qui portarius si indiget solacio, iuniorem fratrem accipiat.

6 Monasterium autem, si possit fieri, ita debet constitui, ut omnia necessaria, id est aqua, molendinum, hortum uel artes diuersas intra monasterium exerceantur,

---

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* 2), *î*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Rabc*; *l*$_2$*LEIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

OVSMW; *î*; *H*$_{1.3}$*Y*; *334, 446, cett.* | sapiens] sapiens timens deum *H*$_1$ | sapiens qui sciat *om. H*$_2$ | scit *W* | et (*ante* cuius) *om. OVS*^{1}*MW*; *δî*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *b*; *LEIJP*; *dghijnoprtxyz, eras. in l*$_2$ | eum *om. D*^{1}; *H*$_{2.3}$^{1} | sinat eum *tr. 334*^{1}; *b*; *y* | uacari] *ABT*^{1}; *V*^{1}*S*^{2}*M*; *R*; *P* uacare *DG*$_4$; *S*^{1}; *δ*; *l*$_2$ uagare *αG*$_1$^{2}; *O*; *334*^{2}; *b*; *JQ*^{1} uagari *CσT*^{3}*G*$_1^{1}_{-3}$; *175 KmX*; *V*^{2}*W*; *î*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334*^{1}, *446*; *ac*; *EI*; *dfghijnoprtxyz* uereri *H*$_2$ agere negligenter *H*$_4$ (*v. S. Brechter, Benedictus, Vater des Abendlandes 475–504*) **2** portarius] portararius *mX*; *334*^{1}; *Rbc*; *IJ*; *d* | debebit] *ABTG*$_{1-3}$; *175*; *f* debet *CσDG*$_4$; *KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *δî*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *l*$_2$*LE, cett.* | cellam debebit habere *om. H*$_2$ | semper] semper eum *H*$_3$ | a quo *C*^{2} (*in ras.*) **3** et mox ut] ut mox *H*$_1$ | pauper clamauerit] praeclamaberit *H*$_1$ | aut (*ante* benedicat)] et *î*; *Y*; *n* **3 sq.** benedic et] *BσT*^{1}*G*$_{1-4}$; *175*^{1}; *l*$_2$*P*; *y*^{1} benedicet *D* benedicat *G*$_1$^{2}; *VS*^{1}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *ix* benedicat (at *eras. in AC*) et *A*^{1}*C*^{1}; *KmX*; *S*^{mp}; *334, 446, cett.* benedicet et *G*$_3$^{mp}; *O*; *E* **4** ex timore *x* | reddat responsum] responsum reddat *tr. t* et reddat responsum *H*$_3$ **5** portarius] portararius *m*; *Rbc*; *IJ*; *d* | indigeat *g* | solacio] -ium *OVS*^{1}*W*; *H*$_{1.2}$ *e*; *Ra*; *l*$_2$*L*^{1}; *opr* solatia *K*; *M* solacia accomodentur ei *D* | iuniorem] et iuniorem *D* **6** monasterium] -ia *V* -io *H*$_1$ | possit fieri] fieri possit *tr. B* posset fieri *446*; *d* potest fieri *m*; *M*; *H*$_3$; *334*; *gopr* possit (*om.* fieri) *W*^{1} | debent *V* | constituit *S*^{1} | molendinum] *ABCσTD*; *175 KX*; *Y*; *446*; *c*; *EJPQ*; *dhintz* molendinum pistrinum *αG*$_{1.3}$*G*$_4$ (*tr.*); *m*; *VS*^{2}; *î*; *H*$_3$*e*; *334*^{1}; *Rab*; *LI*; *fgjoprxy* molendino (-num *O*^{o}) pistrino (pristrino *W* pistrinum *O*) *OS*^{1}*MW*; *H*$_2$ molendi pristrino *H*$_1$ pistrinum molinum molendinum *l*$_2$ | hortum] -us *αG*$_{1-4}$; *O*^{o}; *î*; *H*$_3$^{4}; *334*; *abc*; *L*^{1}*I*; *gjopry* ortum *D*; *V* (h)orto *S*^{1}*MW*; *H*$_{1.2}$ hortus (ortum *Y*) pistrinum *Y*; *EJPQ*; *dhntz* ortos *l*$_2$ ortu pistrinum *i om. O*^{1} (hortus *O*^{o} *mg*) | diuersas] *ABCσTD*; *175 X*; *O*^{1}*VS*^{1}*M*;

7 ut non sit necessitas monachis uagandi foris, quia omnino non expedit animabus eorum.
8 Hanc autem regulam sepius uolumus in congregatione legi, ne quis fratrum se de ignorantia excuset.

LXVII. De fratribus in uiam directis

1 Dirigendi fratres in uia omnium fratrum uel abbatis se orationi commendent
2 et semper ad orationem ultimam operis dei commemoratio omnium absentum fiat.
3 Reuertentes autem de uia fratres ipso die, quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus dei, prostrati solo oratorii
4 ab omnibus petant orationem propter excessos, ne qui forte subripuerint in uia uisus aut auditus malae rei aut otiosi sermonis.

---

7 necessitas—foris, *cf.* Rufin. hist. mon. 17, 2

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_1$*H*$_2$ (*usque ad* LXVI 7: uagandi), *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Rav* (*inde ab* LXVII 4), *bc*; *l*$_2$*LEF* (*inde ab* LXVI 8: fratrum), *IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

H$_{1-3}$^{1}*Y*; *446*; *R*; *l*$_2$*I*; *x* diuers(a)e *aG*$_{1-4}$; *Km*; *O*^{o}*S*^{2}*W*; *i*; *H*$_3$^{4}*e*; *334*; *abc*; *LEJPQ*, *cett.* | intra] infra *m*; *M*; *a*; *E*^{2}*P*; *n* in *S*^{1}; *H*$_2$ | monasterium] -io *V*^{1}*S*^{1}*W*; *H*$_{1.3}$ | exerceantur] -eant *V* -citantur *x* **7** ut—foris *om.* *H*$_1$ | non *om.* *V*^{1} | uagandi] uacandi *VSM*; *l*$_2$*Q* ua⟨gandi⟩—⟨sanguinita⟩tis (69,2) *om.* *H*$_2$ | foris] foras *CD*^{3}*G*$_{1.2}$; *SM*; *i*; *e*; *EIQ*^{1}; *dghj*^{2}*ntyz* | non expedit omnino *tr.* *O* **8** congregatione] -em *H*$_{1.3}$; *I* | legi] legere *W*; *H*$_3$^{1} | se *om.* *W* | de ignorantia se *tr.* *H*$_1$*Y* | excusit *S*^{1} excusetur *H*$_1$

LXVII tit. uiam] uia *BσTG*$_3$; *KmX*; *M*; *i*; *H*$_{1.3}$^{1}*Ye*; *334, 446*; *Rab*; *EIJPQ*; *fhjnoprtxy* | directis] dirigendis *O*; *Y*; *Q*; *g* **1** uia] uiam *O*; *c*; *F*; *dghijn* | abbati *S*^{1} | orationi] -ne *VW*; *e*; *x* -ibus *175 Km*; *g* | conmendent] -et *BT*^{1}*G*$_4$^{1}; *X* **2** semper cum in oratione ultima *W* | dei *om.* *S*^{1} | absentum] -ium *BσTDG*$_{1-4}$; *X*; *OSW*; *H*$_{1.3}$*e*; *Ra*; *l*$_2$*L*^{1}*EFIQ*; *dghijt* uel absentium *B*^{1} | *post* fiat: *sequuntur orationes in g* **3** reuerentes *S*^{1} | autem *om.* *m*; *M* | fratres de uia *tr.* *b*; *opr* | quo] qua *H*$_1$, *om.* *S*^{1} | horas canonicas *tr.* *S*^{1} | horas] orationes *H*$_1$ | prostrati] -to *S*^{1}; *H*$_1$; *R* | solo] loco *O VS*^{1}*MW*; *H*$_{1.3.4}$; *334*; *a*; *x* solo (in *add.* *g*) loco *fg* | oratorii] -io *Q*^{1}; *z* orationis *O* *post* oratorii: in loco quo stant *add.* *g* **4** orationem] -is ueniam *H*$_{3.4}$ | excessos] *ABC*^{1}; *O*; *l*$_2$ -um *H*$_1$; *334*^{1}; *b*; *i* -us *aC*^{2}*σTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *VSMW*; *i*; *H*$_{3.4}$*Ye*;

5 Nec praesumat quisquam referre alio, quaecumque foris monasterium uiderit aut audierit, quia plurima destructio est.
6 Quod si quis praesumpserit, uindictae regulari subiaceat.
7 Similiter et qui praesumpserit claustra monasterii egredi uel quocumque ire uel quippiam quamuis parbum sine iussione abbatis facere.

LXVIII. Si fratri inpossibilia iniungantur

1 Si cui fratri aliqua forte grabia aut inpossiuilia iniunguntur,

---

LXVII 5 *cf.* Pachom. reg. 57; 86 **7** *cf.* Pachom. reg. 84; Vigil. reg. (orient.) 31; Cassian. inst. 4, 10

LXVIII 1 *et* **4** *cf.* Cassian. inst. 4, 10

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *l*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravb* (*deficit voce* regulari LXVII 6), *c*; *l*$_2$*LEFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

334^2, *446*; *LEF*, *cett.* | ne] nec *T*; *O*^{pc} | ne qui] neque *R* | qui] *ABCσTG*$_{2-4}$; *c*; *446* cui *G*$_1$; *175 X* quis *OVS*^{1}; *H*$_1$ quid *D*; *MW*; *l*; *H*$_3$*Ye*; *334*; *avb*; *l*$_2$*LEFIJPQ*, *cett.*, *om. Km*; *R* | forte *om. D*^{1} | subripuerint] *ABCσTG*$_{1.2}{}^1{}_{.3}$; *175*; *446*; *c*^{1}; *I* -erit *DG*$_2{}^{mp}{}_{.4}$; *KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *H*$_3$*Ye*; *334*; *Ravb*, *cett.* -uit *H*$_1$ | aut (*ante* auditus) *om. H*$_1$; *b* | otiosi sermonis] otiosi sermones *T*; *M*; *H*$_1$; *l*$_2$*or* otiosus sermo *H*$_{3.4}$ *post* sermones: *sequuntur orationes in g* **5** nec] ne *B*; *O*^{1} (c *add. O*^{o} *mg*) *W*; *a* non *S*^{1} | referre alio] *ABCσD*; *175 KmX*; *c*; *Q*; *z* referre aliquo *G*$_4$ referre alii (aliis *334*) *l*; *334*; *fj*^{1} alio referre *TG*$_{1-3}$; *OVSW*; *L*; *opt* alii (ali *E*) referre *446*; *Rb*; *l*$_2$ *EFI P*; *rx* aliis referre *M*; *av*; *J*; *dghij*^{2}*ny* aliquid (alicui *H*$_3$ cum alio *e* aliud *Y*) referre *H*$_{1.3}$*Ye* | quaecumque] quae cum *B* | foris] -as *BT*^{1}; *O*^{1} (i *supra O*^{o}) *M*; *H*$_{1.3}$; *EIQ* | monasterium] -io *αCσT*^{1}*G*$_{1-4}$; *K*; *O*^{1} (um *supra* o *O*^{o}) *V*; *H*$_1$*Ye*; *334*^{2}, *446*; *avbc*; *l*$_2$*LFIPQ*; *dhij*^{1}*nprz* in monasterio *S*^{1} | quia] quem *I* | destructio (distructio *DG*$_2$; *Y*; *l*$_2$ districtio *H*$_3{}^1$; *Q*^{1}) est] discretio est *OVW*; *H*$_1$ discretionem *S*^{1} **6** quod si quis] quid si se *S*^{1} | quis] quisque *H*$_1$, *om. R* | regulari subiaceat uindictae *tr. T* | uindictae] disciplinae *334*^{1} | regulari] -re *VS*^{1} -ris *H*$_1$ (uindicta); *i* corporali *v* **7** qui *om. W*; *H*$_1$ | claustro *D*^{1} | ire *om. H*$_3$ | parbum] *A*; *H*$_1$ paruum *αBCTDG*$_{2-4}$; *mX*; *S*^{2}*W*^{1}; *H*$_3$; *334, 446*; *c*; *EJ*; *fghip*^{1}*rxy* parum *σG*$_1$; *175 K*; *O*^{1} (u *add. O*^{o} *mg.*) *VS*^{1}*M*; *Ye*; *334*; *Rav*; *l*$_2$*LFIPQ*; *djnotz* | facere] facere (regulari *add. H*$_1$) uindictae subiaceat *H*$_{1.3.4}$ fecerit *G*$_3$

LXVIII tit. inpossibili *A*^{1} (a *s. l.*) | iniungantur] -guntur *A*^{1}*G*$_{1.2.4}$; *179, 442, m*; *VS*; *H*$_1$; *446*; *avc*; *hjoprtx* iniungatur *D* iunguntur *L*^{1} iungantur *I* iubentur *g* a priore iniunguntur *l*$_2$ a priore iubeantur *Y* **1** fratri] fratri ab aliquo fratre *W* |

suscipiat quidem iubentis imperium cum omni mansuetudine et oboedientia.
2 Quod si omnino uirium suarum mensuram uiderit pondus oneris excedere, inpossibilitatis suae causas ei, qui sibi praeest, patienter et oportune suggerat,
3 non superbiendo aut resistendo uel contradicendo.
4 Quod si post suggestionem suam in sua sententia prioris imperium perdurauerit, sciat iunior ita sibi expedire
5 et ex caritate confidens de adiutorio dei oboediat.

LXVIIII. Ut in monasterio non praesumat alter alterum defendere

1 Praecauendum est, ne quauis occasione praesumat alter alium defendere monachum in monasterio aut quasi tueri,
2 etiam si qualiuis consanguinitatis propinquitate iungantur.

---

2 *cf.* Basil. reg. 69
LXVIIII 1 defendere monachum, *cf.* Orsies. 24

ABCσT (T^3 *inde ab* LXVIII 2: suggerat), DG_{1-4}; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*inde ab* LXVIII 1), *ĩ*; H_1H_2 (*inde ab* LXVIII 2: propinquitate), H_3Ye; *334, 446*; *Ravc*; $l_2LEFIJPQ$; *dfghijnoprtxyz*

---

grabia] *A*; $H_{1.3}$ grauia *αBCT, cett.* | inpossiuilia *A* -bilia *αBC* | iniunguntur] -antur *B*; *W*; *ĩ*; $H_3{}^1e$; *Ra*; *EIP*; gj^2ny -atur *D*; *X* | suscipiet S^1 -iant H_1 aspiciat *W* | oboedientie S^1 -tiam l_2 **2** quod] aut *OVS*^{1}; *g* ut *W*; $H_{1.3}{}^1e$ et *δ*, *om.* W^1 | uirium] super uirium H_3 | mensuram] -ra *VS*^{1}; *e*, *om.* *MW*; *δ*; $H_3{}^1$; *EJ* | pondus] -eris H_1 opus H_3 | oneris] honeris O^1 (h *del.* O^o) oneris sui *V* operis M^1; *E*; *y* | excedere] excidere H_1e; *v* incedere H_3 | suae *om.* *OVS*^{1}*W*; *δ*; $H_{1.3}{}^1e$; L^1F^1; *g* | sibi *om.* G_3 **3** uel] aut G_3 | uel contradicendo *om.* H_1 **4** suggestionem] susceptionem V^1 | suam *om.* S^1; *Y*; *R*; *F* | imperio $H_3{}^1$ | iunior *om.* Q^1 | expetire S^1 **5** ex] de *M*; H_1; *P*, *om.* g^1 | de] et de *M*; LE^2P; *nopr*

LXVIIII tit. *tit. om. i* | ut—defendere] ut non praesumat alter alium (*om. X*) defendere monachum in monasterio *K*; *X* | in monasterium *I*, *om.* *W*; *δ* | non *om.* *W* | alter] alius *W*; *ĩ*; H_3Y; *a*; *FIJ*; *hjz* | alterum] alterium *B* alium *K*; *VS*^{1}; *δĩ*; H_3Ye; *R*; *FIJ*; *dhjz* alterutrum S^2 **1** praecauendum] praecabendus $H_3{}^1$ summo opere cauendum (praecauendum *m*; S^2) *m*; *SM* omnimodis cauendum *χ* caueatur omnino *δ* recauendum *OW* cauendum *V*; *L*; *g* | quauis] qualibet *δ*; H_1; Q^1 qualicumque *g* | occasione S^1 | praesumat *om.* L^1 | alter] alius *αT*$^3G_{1-4}$; *m*; S^2M; *ĩ*; *av*; l_2EFIJ; *dhiy* | alium] alterum *D*; *ĩ*; *334*; *c*; *LP*; *gjoprtx* | monachum *del.* *α*=*Amg*, *om.* (*exempli gratia*) *Paris. 10158* | in monasterio *om.* *LP* | aut] et *V* at S^1 nec H_3; *P*; *pr* | aut—tueri *om.* O^1 (*add.* O^o *mg*) | tueri] uiri S^1 **2** si *om.* *B* | qua-

3 Nec quolibet modo id a monachis praesumatur, quia exinde grauissima occasio scandalorum oriri potest.
4 Quod si quis haec transgressus fuerit, acrius coherceatur.

LXX. Ut non praesumat passim aliquis cedere

1 Uitetur in monasterio omnis praesumptionis occasio,
2 atque constituimus, ut nulli liceat quemquam fratrum suorum excommunicare aut cedere, nisi cui potestas ab abbate data fuerit.
3 *Peccantes* autem *coram omnibus arguantur, ut ceteri metum habeant.*

LXX 3 I Tim. 5, 20

LXVIIII 4 quod si—coherceatur *cf.* Pachom. reg. 176; Basil. reg. 126

ABCσT^3*DG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *δ* (*usque ad* LXVIIII 4 fuerit), *ℓ*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*L* (*deficit voce* praesumatur LXVIIII 3), *EFIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

liuis] *AD*^{1} (qualisuis *D*^{3}) *G*$_{1-4}$; *c*; *EP*; *or*^{1} qualeuis *BCσ*; *175 X*; *S*^{1}*W*; *H*$_1$; *446*; *R*; *L*^{1}; *p* qualemuis *H*$_3$ quauis *T*^{3}; *K*; *OM*; *e*; *334*; *fgx* qualibet *179 m*; *V*; *δℓ*; *Y*; *av*; *FIJQ*; *dhijntyz* qua *l*$_2$ | propinquitate] -is *V*; *I* | iungantur] -atur *B*^{1}; *OM*; *H*$_{2.3}$^{1}; *R*; *E*; *z*^{1} -untur *y* **3** nec—praesumatur *om. I* | nec] ne *S*^{1}*W*^{1}; *H*$_1$; *334*; *jx* | quolibet] quodlibet *V*; *H*$_1$ | a] ad *B*; *i, om. X*; *W* | grauissime *D*^{1} | occassio *O* occassione *W*^{1} | oriri] -re *S*^{1} hurire *H*$_1$ **4** acrius] agrius *S*; *χ*; *H*$_1$ | coherceatur *O*^{1} coerc-*O*^{o}

LXX tit. *tit. om. i* | non *om. V* | passim *om. G*$_{1.4}$; *175*; *S*^{1}*VM*; *H*$_1$*e*; *l*$_2$^{1}*IQ*^{1}; *gt* | aliquis] aliquid *X* quisquam *334* aliquid *X* alium *T*^{3}; *R* quisquam (pro alio *add. I*) alium *G*$_{1.4}$; *175 m*; *VS*^{1}*M*; *H*$_1$; *446*; *l*$_2$*EIJPQ*; *dfgjnprtz* quis alium *H*$_3$ quis aliquem *H*$_2$ alius alium *ℓ* alius quis *W* quisquam passim alium *Y*; *FP*; *hj, alii aliter* | cedere] cedere aut excommunicare (inuicem *add. e*) *G*$_{1.3.4}$; *m*; *S*^{1}; *ℓ*; *e*; *334*; *opry* cedere in monasterio *G*$_2$; *Y*; *446*; *c*; *I*; *P*; *nz* **1** uitetur] *AT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *334*; *j*^{2} uetetur *BCσ*; *175 KmX*; *OVS*^{1}*MW*; *χℓ*; *H*$_{2.3}$*Ye*, *cett.* ut non debeatur *H*$_1$ | monasterio] monasterio (aut *add. V*) excommunicare *VS*^{1} monasterio aut excommunicare aut cedere *H*$_1$ (*ex titulo*) | occasio] occisio *A*^{1} (*corr. A*^{mp}) occassio *O*, *om. W* **2** atque constituimus] *AC*; *175*; *OS*^{1} at constituimus *X* aut quae constituimus *V* constituimus *K* ordinamus atque (ideo *add. e*) constituimus *αBσT*^{3}*DG*$_{1-4}$; *m*; *S*^{mp}*MW*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*EF*, *cett.* iubemus atque constituimus *χ* | quemquam *om. H*$_3$^{1} | excommunicare] aut excommunicare *O* excommunicari *G*$_1^{1}_{.2}$; *S*^{2} | cui *om. G*$_4$^{1}; *S*^{1}; *Q* qui *H*$_2$ | abbate suo *M* | fuerit data *tr. K*; *334*^{1} **3** peccantes—habeant

4 Infantum uero usque quindecim annorum aetates disciplinae diligentia ab omnibus et custodia sit,
5 sed et hoc cum omni mensura et ratione.
6 Nam in fortiori aetate qui praesumit aliquatenus sine praecepto abbatis uel in ipsis infantibus sine discretione exarserit, disciplinae regulari subiaceat,
7 quia scriptum est: Quod tibi non uis fieri, alio ne feceris.

LXXI. Ut oboedientes sibi sint inuicem

1 Oboedientiae bonum non solum abbati exhibendum est ab omnibus, sed etiam sibi inuicem ita oboediant fratres

---

LXX 7 quod—feceris, *cf.* Tob. 4, 16; Matth. 7, 12
LXXI 1 oboedientiae bonum, *cf.* Cassian. inst. 4, 30, 1; Aug. civ. 13, 20

ABCσT^3DG$_{1-4}$; 175 KmX; OVSMW; î; H$_{1-3}$Ye; 334, 446; Ravc; l$_2$EF IJPQ; dfghijnoprtxyz

---

om. S^1 (*s. l.* S^{mp}) | metum] timorem $H_{1.3}$; *446* **4** infantum] *ABCσ*$D^1G_2^{mp}$; *175 KmX*; O^o *VW*; $H_{2.3}e$; *334, 446*; *c* infantium S^1 infantes O^1; H_1 infanti *α*=*Amg* (*per errorem*) infantibus $T^3D^3G_{1-4}$; *M*; *Y*; *Rav*; l_2*EFIJPQ*, *cett.* | usque] *ABCσD*; *175 KX*; *O*; *446*; *c* usque ad *α*T^3G_{1-4}; *m*; *VSMW*; *î*; H_{1-3}*Ye*; *334, cett.* | quindecim (quindecimum *C*) annorum aetates (-tis S^1; *446*; *f* -em *O*; *c*)] *ABCσ*D^1; *175 KmX*; *OVS*^{1}; *c*; *f* quinto decimo (XX H_1) annorum aetates (-tis H_1) $H_{1.2}$ quinto decimo (uicesimo H_3) anno (annum l_2) aetatis H_3e; l_2 quintum decimum annum (annorum *x*) aetatis *α*$T^3D^3G_{1-4}$; *MW*; *î*; *Y*; *Rav*; *EFIJPQ*, *cett.* quintum decimum aetatis suae annum *334* | diligentia] -am H_3; *d* diligentia (disciplina diligentie I^1) adhibeatur *î*; $H_{2.4}$; *EIQ*; *yz* | ab omnibus] ab omnibus adhibeatur D^3; *M*; H_3*Ye*; *Rv*; l_2*FJP*; *dfghijnoprx deest in d, om. 334*; *Q*, *del. sign.* O^o | et] et eis H_4, *om.* H_1 | sit] sit ab omnibus *M*; $H_{3.4}$; *EIJPQ*, *om. v* | diligentia—sit] diligentia sit et custodia adhibeatur ab omnibus *t* **5** ratione et mensura *tr.* T^3 mensura sit et rationem H_1 **6** fortiori] -re *V*; *Y*; *av*; *EP*; *gjz* fortiora H_1e | qui *om.* l_2 | praesumit] -pserit *m*; *MW*; *î*; *Ye*; *446*; *Rc*; l_2*EFIJPQ*^{1}; *dghijntxyz* presunt $H_{2.3}$ ne quis presumat H_3^4 | in ira exarserit H_1 | uel *om.* H_3^1 | disciplinae] -na $G_{2.3}$; S^1 *W* | regulari] -re S^1 -ris H_1; *I*; *d* **7** non *om.* *X* | alio] alii *444, 257, 47*; *î*; *334*; *v*; *EJ*; *dfghijx*^{2}*yz* alterius H_1 | ne] non H_1e | feceris] facias *M*; $H_{1.2}$; *I*

LXXI tit. sint sibi *tr.* H_1; *E*; *tx* | sibi *om.* *Y* | inuicem] inuicem fratres *D*; *175 m*; *S*; $H_{1.3}$ (fratres inuicem), *e*; *c*; *EJQ*; *finoprtxyz*, *om. M* **1** abbati] -is H_1 abba H_2 | ab omnibus *om.* *K* (*praeter 179*); *Ye*; *334*; *R*; *Q*; o^1*tx* | ita *om.* G_1^1.$_2$; *X*; S^1; *î*;

2 scientes per hanc oboedientiae uiam se ituros ad deum.
3 Praemisso ergo abbatis aut praepositorum, qui ab eo constituuntur, imperio, cui non permittimus pribata imperia praeponi,
4 de cetero omnes iuniores prioribus suis omni caritate et sollicitudine oboediant.
5 Quod si quis contentiosus repperitur, corripiatur.
6 Si quis autem frater pro quauis minima causa ab abbate uel a quocumque priore suo corripitur quolibet modo
7 uel si leuiter senserit animos prioris cuiuscumque contra se iratos uel commotos quamuis modice,
8 mox sine mora tamdiu prostratus in terra ante pedes eius iaceat satisfaciens, usque dum benedictione sanetur illa commotio.

---

5 si—repperitur, *cf.* I Cor. 11, 16 **7** senserit—commotos, *cf.* Cassian. conl. 16, 15 **8** *cf.* Cassian. inst. 4, 16, 1

ABCσT (*T*³ *usque ad* LXXI 3: permittimus), *DG*₁₋₄; *175 KmX*; *OVS MW*; *i*; *H*₁₋₃*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*₂*EF* (*deficit voce* imperio LXXI 3), *IJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

*H*₁; *R, eras. D*; *334* | oboediant fratres] obedienti *H*₂ **2** oboedientiae] -am *M*; *H*₁.₃¹.₄*Ye*; *446* | uiam *om. H*₃¹.₄ *Y*| se] sibi *S*¹ | ituros] -rus *B*; *M* **3** praemisso] praemiso *OW* praemissio *334*¹ permissio *H*₁, *om. H*₂ | aut] atque *h* | propositorum *I* | cui] quibus *D*; *P* alicui *V* qui *W* | pribata] *A*; *H*₁.₂ -uata *αBCT*, *cett.* **4** caetero *O* | omnes] omnis *B*¹ | omni] ut omni *V* cum omni *M*; *H*₃ omnia cum *H*₁ | oboedient *T* **5** contemptiosus *Y*; *l*₂ | repperitur] fuerit *T*³ (*s. l.*) repertus fuerit *H*₃¹*e* fuerit repertus *g* **6** frater *om. Y*; *Q*¹ | quauis *O* (*hastam add. O*°) | ab abbate] ad abbate *C*, *om. OVS*¹ *W*; *H*₁₋₃; *j*¹ | quocumque priore] pro quocumque a priore *H*₄ | suo *E*² | corripitur] -iatur *X*; *V*; *j*¹ | quolibet] quodlibet *S*¹; *H*₁; *Q* **7** cuiuscumque prioris *tr. O* | animos] *A*²*Cσ BTG*₁₋₄; *175 KX*; *H*₃¹.₄; *334, 446*; *c*; *l*₂*PQ*ᵖᶜ; *fopr* (*sic recte, cf. Cassian. conl. 16, 15*: senserit animos excitatos) animus *A*¹; *V*¹*S*¹*MW*; *H*₁*R* animum *D*; *m*; *O*; *i*; *H*₃⁴*Ye*; *av*; *EIJQ*; *dghijntxyz* animo *e* anima *H*₂ | cuiusque *l*₂ | cuiuscumque prioris *tr. O* | iratos] *ACσTDG*₁₋₄; *175 KX*; *W*; *H*₂₋₄; *334, 446*; *Rc*; *l*₂*PQ*ᵖᶜ; *fopr* ira eos *B* iratus *V*¹*S*¹*M*; *H*₁ iratum *m*; *O*; *i*; *H*₃⁴*Ye*; *av*; *EIJQ*¹; *dghijntxyz* | uel] et *H*₄ | commotos] *A*²*BCσDG*₁₋₄; *175 KX*; *V*²*S*ᵐᵖ*W*; *H*₂₋₄; *334, 446*; *Rc*; *l*₂*PQ*ᵖᶜ; *fopr* commotus *A*¹*T*; *V*¹*S*¹*M*; *H*₁ commotum *m*; *O*; *i*; *H*₃⁴*Ye*; *av*; *EIJQ*¹; *dg*²*hij ntxyz* motum *g*¹ **8** in terra] in terram *X*; *E*, *om. e*; *I* | satisfaciens iaceat *tr. D* iaceat satisfaciat *X* iaceat adque satisfaciat *H*₁ | illa commotio] illa commotio et

9 Quod qui contempserit facere, aut corporali uindictae subiaceat aut, si contumax fuerit, de monasterio expellatur.

LXXII. De zelo bono, quod debent monachi habere

1 Sicut est zelus amaritudinis malus, qui separat a deo et ducit ad infernum,
2 ita est zelus bonus, qui separat a uitia et ducit ad deum et ad uitam aeternam.
3 Hunc ergo zelum feruentissimo amore exerceant monachi,
4 id est ut *honore se inuicem praeueniant,*
5 infirmitates suas sibe corporum sibe morum patientissime tolerent,
6 oboedientiam sibi certatim inpendant;

LXXII 4 Rom. 12, 10

LXXII 1 zelus amaritudinis, *cf.* Iac. 3, 14 separat—infernum, *cf.* Clem. ad Cor. 9 **2** ita est—aeternam, *cf.* Hier. in Ezech. 16, 52 **5** infirmitates—tolerent, *cf.* Cassian. conl. 6, 3, 5; 19, 9, 1

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *i*; *H*$_1$*H*$_2$ (*usque ad* LXXI 9: facere), *H*$_3$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*EIJPQ*; *dfghijnoprtxyz*

---

ira commoti *H*$_{3.4}$ (et ira commoti *add. H*$_3^1$ *s. l.*) **9** qui] quis *O*^{1}; *H*$_1$ si *hi* si quis *O*^{o}*VS*^{1}; *H*$_{2.3}$*e*; *P*; *gjopr* | facere *om. X* | aut—conuersationis (73,2) *om. H*$_2$ | corporali] -le *S*^{1} -lis *H*$_3$ | uindictae] -ta *G*$_{2.3}$; *S*; *H*$_1$; *Q*; *x* | fuerit] est *G*$_{1.2}^1$; *S* | expellatur] pellatur *G*$_1$; *S*^{pc}; *W*; *v*

LXXII tit. quod] *ABCσT*^{1}*DG*$_3$; *X*; *OVSMW*; *Ye*; *Ra*; *446*; *Q*; *opr* quem *αT*^{3}*G*$_{1.2.4}$; *175 Km*; *i*; *H*$_{1.3}$; *334*; *vc*; *l*$_2$*EIJP*, *cett.* | debeant *X* **1** zelo . . . mali *I* | separat] *σTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVMW*; *χi*; *H*$_{1.3}$*Y*, *cett. praeter* seperat *ABC*; *S*; *334*; *E* **2** est *om. H*$_1$ | zelus] *ACσT*^{1}*D*; *175 KmX*; *O*; *χi*; *H*$_1$*Y*; *446*; *Rvc*; *fgij*^{1}*rty* et zelus *αBT*^{3}*G*$_{1-4}$; *VSMW*; *H*$_3$*e*; *334*; *a*; *l*$_2$*EJPQ*; *dhnopxz* | qui *om. H*$_1$ | separat] *ABCσTD*; *O*, *plerique* seperat *S*^{1}*W*; *Y*; *334*; *r* | a uitia] *ABCσT*^{1}*D*^{1}; *X*; *VM*; *χ*; *H*$_3^1$*Y*; *R* uitia (*om.* a) *W*; *H*$_1$ a uitio *α*; *Km*; *a*=*Amg*; *EP*; *gij*^{1}*oprx* a uitiis *T*^{3}*D*^{3}*G*$_{1-4}$; *175*; *OS*; *H*$_3^2$*e*; *334, 446*; *vc*; *l*$_2$*IJQ*; *dfhntyz* **4** honore] -es *T*^{1} -em *W*; *H*$_1$; *I*; *do* | se *om. H*$_1$ | sibi inuicem *I*; *j* | praeueniant] praebeant *V*; *H*$_1$ **5** infirmitates] infirmitas *V* et infirmitates *S*^{1}*M*; *χ*; *J*^{2} | suas *om. S*^{1} | sibe *pr.*] *A*; *175, 179*; *H*$_1$ si *V*^{1} siue *αBCT*, *cett.* | sibe *alt.*] *A*; *H*$_1$ siue *αBCT*; *O*, *cett.* | tolerent] tollerent *X*; *OW*; *R*; *v*; *J* tolerant *S*^{1}; *y* gerat *H*$_1$ **6** oboedientiae *M* oboedientes *X* | certa-

7 nullus, quod sibi utile iudicat, sequatur, sed quod magis alio;
8 caritatem fraternitatis caste impendant;
9 amore deum timeant;
10 abbatem suum sincera et humili caritate diligant.
11 Christo omnino nihil praeponant,
12 qui nos pariter ad uitam aeternam perducat.

LXXIII. De hoc, quod non omnis iustitiae obseruatio in hac sit regula constituta

1 Regulam autem hanc descripsimus, ut hanc obseruantes in monasteriis aliquatenus uel honestatem morum aut initium conuersationis nos demonstremus habere.

---

7 *cf.* I Cor. 10, 24 *et* 33; Phil. 2, 4 **8** *cf.* Rom. 12, 10; I Thess. 4, 9; I Petr. 1, 22 **8–11** *cf.* Cypr. domin. orat. 15 **9** *cf.* I Petr. 2, 17 **11** *cf.* Aug. in psalm. 29, 9

LXXIII 1 initium conuersationis, *cf.* Cassian. inst. 4, 39, 1; conl. 21, 10, 1

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *OVSMW*; *î*; *H*$_{1.3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*E IJPQ*; *dfghijn* (*deficit voce* descripsimus 1), *oprtxyz*

---

tim] certatem *175*^{1} certam *e* caritatis H_1 certam (certatim H_4) quum caritate $H_{3.4}$ **7** quod (*ante* magis) *om.* $G_{1.2}$, *del. in S* | alio] alii *K* (*praeter 179*); *V*; *î*; *Y*; *334*; *vc*^{2}; *E*^{1}*IJ*; *ntyz* **8** charitate H_4 | caste] *ABCT*; *X*; *M* casti $G_{3.4}$ castum H_4 casto *σD*; $G_{1.2}$; *175 Km*; *OVSW*; *î*; $H_{1.3}$*Ye*; *334, 446, cett. post* caste: in A^1 (*eras.*) **9** amore (amorem H_4) *ad uerbum* timeant, *non ad* impendant (*ut in* $\sigma G_{1.4}$; *m*; *OVSM*; H_{1-4}; *334*; g^1) *pertinet in codd.* AG_3, *aliis*; *recte, cf. Brechter, StudMitt. 1946, 48, Penco, Rev. Bén. 64 (1954) 273–77* **10** abbate suum *V* | sincera] -re *M*; H_3; *E*; *opr* | humili] -le *V* | humili caritate] humilitate O^1 (*corr.* O^o *mg*), *W*; H_1 (-em); *Q* | caritate] et caritate *W*, *om.* O^1; H_1; *Q* **11** praeponant] -at B^1; *y* **12** perducat] -ant T^1; *446* -it *W* deducat S^1 *post* perducat: amen *add.* G_{1-3}; *m*; *S*; *l*$_2$*E*

LXXIII tit. *tit. om.* H^1; *jx* | hoc] eo *m*; *MW*; *Ye*; *334*; *R*; *IJP*; *dhntz* | obseruatio iustitiae *tr. W*; *î*; H_3; *vc*; *l*$_2$*IQ*; *rz* | hanc *O* | constituta *om.* G_3 **1** autem *om.* W^1; *E*; *tz* | hanc] haec H_1 hanc ita $H_{3.4}$ | descripsimus] discripsimus $G_1{}^1$; *SW*; H_3; *E*; *gh*^{1}*ix* conscripsimus H_1*e* adsc- H_4 | hanc] in hac *O* eam *î*; $H_3{}^4$; *E*^{1}*I*; *tyz* | obseruantes] seruantes *C* obseruationem *O* | in] *om.* *OS*^{1}*M*^{1}; *446* | monasteriis] -io H_1 -ii *O* | honestatem] -te *B*; *175*; *V*; $H_3{}^1$*e*; *446*; *R*; *l*$_2$*Q*; *pr* | morum] malorum B^1 morem C^1 | initio *l*$_2$ | conuersationis] conuersionis *M*; $H_3{}^1{}_{.4}$*Y*; *446*; *av*; *x* conuentionis H_1

2 Ceterum ad perfectionem conuersationis qui festinat, sunt doctrinae sanctorum patrum, quarum obseruatio perducat hominem ad celsitudinem perfectionis.
3 Quae enim pagina aut qui sermo diuinae auctoritatis ueteris ac nobi testamenti non est rectissima norma uitae humanae?
4 Aut quis liber sanctorum catholicorum patrum hoc non resonat, ut recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum?
5 Necnon et collationes patrum et instituta et uitas eorum, sed et regula sancti patris nostri Basilii
6 quid aliud sunt nisi bene uiuentium et oboedientium monachorum instrumenta uirtutum?
7 Nobis autem desidiosis et male uiuentibus atque negligentibus rubur confusionis est.
8 Quisquis ergo ad patriam caelestem festinas, hanc minimam inchoationis regulam descriptam adiuuante Christo perfice,

---

2 ad perfectionem—festinat, *cf.* Cassian. conl. 21, 5, 4 **3** rectissima norma, *cf.* Cassian. conl. 1, 4, 4 **6** instrumenta uirtutum *cf.* Cassian. conl. 6, 10, 3 **8** *cf.* Hebr. 4, 11

ABCσTDG$_{1-4}$; *175 KmX*; *O* (*deficit uocibus* quarum obserua LXXIII 2), *VSMW*; *H*$_1$*H*$_2$ (*inde ab* 2: qui), *H*$_3$*Ye*; *l*$_2$*EIJPQ*; *Ravc*; *dfghijoprtxyz*

---

bone conuersationis S^1 | nos—conuersationis (2) *om.* S^1 (*add.* S^{mp} *in mg*) | nos] nostrae *OW* | demonstremus] -aremus *O* | haberi *O* **2** caeterum *O* | conuersationis] conuersionis *av*, *om.* *P* | qui] his qui *m*; *EJ*; j^2 | festinat] -ant *m*; *SMW*; *H*$_{3.4}$*e*; *R*; *IJQ*; j^2*oz* tendit *P* destinati $H_3{}^1{}_{.4}$ | doctrinas H_4 | patrum] patruum *O* patruum sufficere credimus H_4, *om.* *Y*; *Q* | quarum] quorum $G_{1.4}{}^{pc}$; S^{mp}; H_1; *i* qua *W* | obseruatione *W* obserua *O*, *qui fol. 76*^{v} *desinit* | perducat] -it $G_2{}^{pc}$; *î*; $H_{1.3}{}^2$; *334*^{2}; *v*; *JQ*; *dghij*^{2}*tx*^{2} **3** qui] *ACσT*^{1}*D*^{1}*G*$_{1-4}$; *X*; S^{pc}; *gopr* que $H_3{}^1$ quis *BT*^{3}*D*^{3}; *175 Km*; *VS*^{1}*MW*; *î*; H_1*Ye*; *334*, *446*; *Ravc*; *l*$_2$*EIJPQ*, *cett.* | ueteris] ueris V^1 | ac] aut $G_1{}^1$ hanc S^1, *om.* H_1 | nobi] *A*; $H_{1.3}$ noui *αBCTD*, *cett.* | rectissima] -ae S^1*MW* | uitae] *om.* *A* uitae huius *Y*; l_2*JQ*^{1}; *dfh* | umanae *A* | uitae humanae *om.* I^1 **4** resonat] -et H_1 -ant *446* | corsu V^1S^1 curso *E* **5** institutas H_4 | et (*ante* uitas)] uel *P*, *om.* $H_{3.4}$; *c*; *ghir* | conlationis S^1 *W* | uitas] *ABCσTD*; *175*, *179*^{1}, *442*^{1}, *mX*; *VS*^{1}*MW*; $H_{1.2.4}$ Y^1; *446*; *Ra*; *I* uitae *dghi* uita *αG*$_{1-4}$; *K*; S^{pc}*î*; H_3*e*; *334*; *vc*; *l*$_2$*EJPQ*; *fjprtxyz* | sed *om.* *î*; H_1; *E*; *t* | et] *om.* *334E* | regula] -lae *X*; *VS*^{1} -lam *I* | sancti *om.* H_3*Y* **6** instrumenta] exempla et instrumenta *t* instituta *gi* **7** nobis—est *om.* *T* | atque neglegentibus *om.* I^1 | rubur] *AG*$_4$ robur G_3; *i* robor S^1 rubor *α BC*, *cett.*, *om.* T^1 **8** ergo] igitur *Q*, *om.* *I* | festinas] -ans *X*; *VS*^{1}*MW*; $H_{1.2.3}{}^1$; *Q*; *di* | descrip-

9 et tunc demum ad maiora, quae supra commemorabimus, doctrinae uirtutumque culmina deo protegente peruenies.

---

9 doctrinae—culmina, *cf.* Cassian. conl. 21, 34, 3; inst. 4, 23

A (*deficit voce* doctri 9), *BCσTDG*$_{1-4}$; *175 KmX*; *VSMW*; *i*; *H*$_{1-3}$*Ye*; *334, 446*; *Ravc*; *l*$_2$*EIJPQ*; *dfghijoprtxyz*

---

tam] discriptam *D*; *M*^{1} *W*; *H*$_1$; *E*; *gij* | perfice] -iat *V*; *H*$_1$ -ias *gi* | Christo] domino nostro Jesu Christo *X* **9** quae] quem *T* | supra] super *VS*^{1} | commemorabimus] *A*; *H*$_2$ -uimus *αBCTD*, *cett.* memorauimus *W*; *H*$_3$^{1} commemoraui *j*^{1} | (doctri) nae—peruenies *deest in A, folio avulso* | doctrina *B* | peruenies] -amus *H*$_1$ -amur *V* ueries *S*^{1} (uenies *S*^{mp}) | amen *add. CσTDG*$_{1-3}$; *X*; *VSM*, *permulti*; *praeterea sequuntur uariae subscriptiones, uelut*: explicit regula ($\overline{\text{sci}}$ Benedicti abbatis *add. G*$_1$ patris eximii $\overline{\text{sci}}$ Benedicti *G*$_2$). facienti (facti *T*^{1}) haec uita erit aeterna *CσTDG*$_{1-3}$ explicit regula *V* explicit regula sancti Benedicti (abbatis *add. S*) *SM* facientibus haec regna patebunt aeterna *W*; *v*; *EP*; *gi* facientibus haec regna patebunt superna. explicit regula monachorum *H*$_2$ explicit regula patris nostri domni Benedicti abbati. deo gratias *H*$_1$; *hj* (*add.* amen *hj*) facientibus haec regna patebunt (superna *add. H*$_3$^{4}). explicit regula sancti patris (*om. I*) Benedicti abbatis. Deo gratias *H*$_3$; *I*; *talia desunt recte in codd. B*; *175 aliisque.*

INDICES

INDEX SCRIPTORUM

I. SCRIPTURA SACRA

Gen.
*27, 3: pr. 3
*28, 12: 7, 6–9
33, 13: 64, 18
Ex.
*12, 11: pr. 21
*18, 21: 21, 1
*20, 13: 4, 3
*20, 17: 4, 6
Lev.
*19, 17: 4, 65
*19, 32: 63, 16
Deut.
*1, 13–15: 21, 4
*5, 21: 4, 6
*6, 5: 4, 1
I Sam.
*2, 27–34: 2, 26
*3, 11–18: 63, 6
*4, 12–18: 2, 26
*7, 3: pr. 40
Tob.
*1, 20: 4, 17
*2, 7–9: 4, 17
*4, 16: 4, 9; 61, 14; 70, 7
Iud.
*7, 20: 7, 30
*15, 11: 4, 64
psalm.
2, 11: 19, 3
7, 10: 7, 14
13, 1: 7, 22
13, 2: 4, 49; 7, 13. 27
14, 1: pr. 23
14, 2–3: pr. 25–27
*14, 3: 4, 28
*14, 4: pr. 28
*15, 11: pr. 20
17, 24: 7, 18
17, 45: 5, 5
21, 7: 7, 52
26, 14: 7, 37
*27, 3: 4, 25
31, 5: 7, 47–48
33, 10: 2, 36
33, 12: pr. 12
33, 13: pr. 15
*33, 14: 4, 51; 7, 56
33, 14sq.: pr. 17
*33, 16: pr. 18
*35, 2: 7, 10
36, 5: 7, 45
37, 7 *et* 9: 7, 66
37, 10: 7, 23
38, 2–3: 6, 1
39, 11: 2, 9
43, 22: 7, 38
*44, 11: pr. 1
46, 8: 19, 4
47, 10: 53, 14
49, 16–17: 2, 14
49, 21: 7, 30
50, 17: 9, 1; 38, 3
65, 10–11: 7, 40
65, 12: 7, 41
69, 2: 17, 3; 18, 1; 35, 17
72, 22–23: 7, 50
*72, 28: 4, 41
75, 11: 7, 17
*77, 7: 4, 41
*80, 16: 1, 7
85, 17: 35, 16
87, 16: 7, 53
93, 11: 7, 15
94, 8: pr. 10

*104, 21: 64, 5
105, 1: 7, 46
113b, 1: pr. 30
117, 1: 7, 46
*118, 32: pr. 49
118, 62: 16, 4
*118, 62: 16, 5
118, 71.73: 7, 54
118, 107: 7, 66
118, 116: 58, 21
118, 164: 16, 1.3.5
*127, 2: 48, 8
130, 1—2: 7, 3—4
*136, 9: pr. 28; 4, 50
137, 1: 19, 5
138, 3: 7, 16
139, 12: 7, 58
*140, 1 sq.: pr. 3
prov.
*1,8: pr. 1
*4, 20: pr. 1
*6, 6sqq.: 4, 38
*6, 20: pr. 1
*6, 23: pr. 20
10, 19: 6, 4; 7, 57
*12, 20: 4, 24
*14, 12: 7, 21
15, 3: 4, 49; 7, 13.26; 19, 1
16, 25: 7, 21
18, 21: 6, 5
*20, 13: 4, 37
23, 14: 2, 29
*24, 14: 64, 2
*27, 21: 1, 6
29, 19: 2, 28
eccle.
*3, 1sqq.: 2, 24
sap.
*1, 11: 4, 39sq.
*3, 6: 1, 6
*4, 8: pr. 5
*5, 5: pr. 5
*5, 20: pr. 3
*11, 24: 2, 26
eccli.
*2, 5: 1, 6
*2, 13: 7, 30
*6, 37: 4, 63
18, 17: 31, 14
*18, 30: 4, 60
18, 30: 7, 19; 7, 25
19, 2: 40, 7
21, 23: 7, 59
32, 24; 3, 13
*33, 29: 48, 1
*35, 10—11: 5, 16
*37, 32: 4, 36
*42, 7: 32, 3
*45, 19: 62, 1
Is.
1, 2: 2, 9
*1, 17: 4, 18
*25, 8: 2, 10
*42, 3: 64, 13
*42, 4: 31, 1; 64, 16
*46, 12: 2, 12
58, 9; pr. 18
*61, 2: 4, 19
64, 4: 4, 77
*65, 24: pr. 18
Ier.
*9, 8: 4, 25
*21, 8: pr. 20
Ez.
*18, 23: pr. 38
*20, 27: 2, 9
33, 11: pr. 38
34, 3—4: 27, 7
Dan.
3, 52: 35, 16
*13, 45sqq.: 63, 6
Matth.
*5, 7: 64, 10

*5, 10: 4, 33
*5, 22: 4, 22
*5, 33sq.: 4, 27
*5, 39—41: 7, 42
*5, 44: 4, 31.72
*6, 7: 20, 3
*6, 10: 7, 20
6, 12: 13, 13
6, 13: 13, 14
6, 33: 2, 35
7, 3: 2, 15
*7, 12: 4, 9; 61, 14; 70, 7
7, 14: pr. 48; 5, 11
7, 24—25: pr. 33—34
*8, 8: 7, 65
9, 12: 27, 1
10, 22: 7, 36
11, 15: pr. 11
*11, 25: 3, 3
*12, 36: 31, 9
*13, 33: 2, 5
*13, 52: 64, 9
*16, 24: 4, 10
18, 6: 7, 21; 31, 16
*18, 12: 27, 8
*18, 15: 23, 2; 58, 6
*19, 16: pr. 17
*19, 18: 4, 4—7
*19, 26: 28, 5
*22, 39: 4, 2
23, 3: 4, 61
*23, 12: 7, 1
24, 47: 64, 22
*25, 21: 64, 21
25, 35: 53, 1
25, 36: 4, 15sq.; 36, 2
25, 40: 36, 3
26, 50; 60, 3
Marc.
*10, 19: 4, 7
*12, 30sq.: 4, 1sq.
*12, 31: 4, 2
Luc.
*6, 27: 4, 31
*6, 28: 4, 32; 7, 43
*6, 29: 7, 42
*6, 31: 4, 9; 61, 14
*9, 23: 4, 10
10, 16: 5, 6; 5, 15
*10, 21: 3, 3
*10, 27: 4, 1.2
*11, 8: 58, 3
*12, 35: pr. 21
*12, 42: 64, 5
*12, 48: 2, 30
14, 11: 7, 1
*15, 4—5: 27, 8.9
*16, 2: 64, 7
*17, 10: 7, 49
*18, 1: 4, 56
*18, 13: 7, 65
18, 14: 7, 1
*18, 20: 4, 5
21, 34: 39, 9
Ioh.
6, 38: 5, 13; 7, 32
*10, 11: 27, 8
12, 35: pr. 13.43 sq.
Act.
*2, 42: pr. 50
4, 32: 33, 6
4, 35: 34, 1; 55, 20
*5, 1—11: 57, 5
*5, 3: 1, 7
*6, 1—6: 21, 1
*12, 16: 58, 3
*28, 1: 53, 9
Rom.
2, 4: pr. 37
2, 11: 2, 20; 34, 2
8, 15: 2, 3
*8, 17: pr. 50
8, 36: 7, 38
8, 37: 7, 39

12, 10: 63, 17; 72, 4.8
*12, 11: 4, 38
*13, 9: 4, 6
13, 11: pr. 8
*14, 12: 2, 34
I Cor.
2, 9: 4, 77
*3, 8: 40, 4
*4, 12: 4, 33; 7, 43; 48, 8
5, 5: 25, 4
5, 13: 28, 6
*7, 4: 58, 25
7, 7: 40, 1
7, 15: 28, 7
*9, 20: 58, 6
*9, 24: pr. 44
*9, 27: 2, 13; 4, 11
*10, 4: pr. 28; 4, 50
*10, 10: 5, 19
*10, 24: 72, 7
*10, 33: 72, 7
*11, 16: 71, 5
*12, 26sq.: 34, 5
15, 10: pr. 31
II Cor.
*1, 4: 4, 19
2, 7: 27, 3
2, 8: 27, 4
9, 7: 5, 16
10, 17: pr. 32
*11, 26: 7, 43
*12, 20: 65, 7
Gal.
3, 28: 2, 20
*5, 16: 4, 59
*5, 20: 65, 7
*6, 7: 58, 18
6, 10: 53, 2
Eph.
*1, 18: pr. 28
*4, 26: 4, 73
*4, 27: 43, 8; 54, 4
6, 8; 2, 20
*6, 14: pr. 3
Phil.
*2, 4: 72, 7
2, 8: pr. 50; 7, 34
*2, 12: 28, 5
*2, 13: pr. 30
Col.
3, 25: 2, 20
I Thess.
1, 6: 49, 6
2, 12: pr. 21
*4, 9: 72, 8
*5, 14: 4, 19
*5, 15: 4, 29
*5, 17: 4, 56
II Thess.
*3, 10—12: 48, 8
I Tim.
*3, 2: 64, 9
*3, 3: 4, 35
*3, 6: 28, 2
3, 13: 31, 8; 64, 21
*5, 13: 43, 8
*5, 14: 54, 4
5, 20: 23, 3; 48, 20; 70, 3
II Tim.
4, 2: 2, 23; 58, 11
Tit.
*1, 7: 4, 34 sq.
Hebr.
*4, 11: 73, 8
*4, 15: 27, 9
*13, 17: 2, 38
Iac.
1, 17: 31, 14
*1, 27: 4, 20
*2, 13: 64, 10
*3, 14 sq.: 4, 66.68; 72, 1
I Petr.
*1, 22: 72, 8
*2, 17: 4,8 ; 72, 9

*3, 9: 4, 29.32
3, 10: pr. 15
*4, 8: 4, 26
4, 11: 57, 9
*4, 13: pr. 50
I Ioh.
4, 1: 58, 2
4, 18: 7, 67
II Ioh.
*9: pr. 50
apoc.
2, 7: pr. 11

II. AUCTORES ECCLESIASTICI

Act. SS. Agapes, Chioniae et Irenes Boll. act. SS. Apr.
1, 250: 7, 33
Act. S. Sebast. (PL XVII 1021)
14: 7, 24
Ambr. apol. Dav. (CSEL XXXII/2 299–355)
51: 2, 30
Ambr. epist. (PL XVI 876–1286)
63, 85: 2, 20
Ambr. off. (PL XVI 23–184)
1, 28: 4, 10
2, 107: 53, 7sq.
2, 135: 28, 3
2, 154: 64, 6
Ambr. paenit. (CSEL LXXIII 119–206)
2, 96sq.: 4, 10
2, 106: pr. 28
Ambr. virg. (ed. E. Cazzaniga, Corp. Par., 1948)
3, 4, 15: 49, 5
Ambr. exhort virg. (PL XVI 335–364)
74: 4, 27
Aug. civ. (Corp. Christ. XLVII; XLVIII)
11, 28: pr. 2
13, 20: 71, 1
14, 6: 64, 11
14, 28: 35, 6
19, 19: 64, 8
Aug. conf. (CSEL XXXIII)
8, 12, 28: pr. 28
Aug. cons. euang. (CSEL XLIII)
1, 8, 13: 5, 14
Aug. c. Cresc. (CSEL LII p. 325–582)
4, 37: 1, 9
Aug. c. Faust (CSEL XXV/1 p. 251–797)
22, 56: 64, 8
Aug. epist. (CSEL XXXIV 1; 2; XLIV; LVII; LVIII)
22, 6: 31, 16
48, 3: 19, 7
93, 14: 1, 9
130, 20: 20, 3sq.
157, 40: 4, 27
211, 5: 33, 6; 34, 1; 55, 20
211, 6: 57, 2
211, 7: 19, 7; 52, 1–3.5
211, 9: 34, 3–4
211, 11: 28, 8; 46, 3; 54, 1; 62, 10
211, 12: 54, 3
211, 13: 31, 18–19; 35, 13
211, 15: 2, 34; 64, 15
Aug. de mend. (CSEL XLI p. 413–466)
15, 28: 4, 27
Aug. mor. eccl. (PL XXXII 1309–1344)
1, 31, 67: 21, 1
1, 33, 70; 48, 8
Aug. nat. et grat. (CSEL LX p. 233–299)
20, 22: pr. 2
Aug. op. mon. (CSEL XLI p. 531–596)
36: 1, 10sq.
37: 48, 1
Aug. c. Parm. (CSEL LI, 19–141)
2, 13, 31: 1, 9
Aug. in psalm. (Corp. Christ. XXXVIII–XL)
29, 9: 72, 11

33, 16—18: pr. 12—18
43, 17: 5, 11
103, 1, 19: 31, 7
132, 3: 1, 10—11
136, 21: pr. 28
Aug. serm. (PL XXXVIII; XXXIX)
49, 5: 64, 11
56, 13: 13, 13
96, 2: 4, 14. 42sq.
113, 6; 2, 33
211, 5: 6, 6
340, 1: 64, 8
Aug. serm. Morin Guelf. (PLS 2, 593—8)
22, 5: 4, 41sq.
Basil. ad fil. (ed. P. Lehmann, Sitz. Ber. Bayer. Akad. Wiss. 1955 VII)
1: pr. 1—4
11: pr. 4
Basil. ad mon. (Rev. Bén. 27, 1910, p. 228)
1, 11: 7, 59
1, 12: 7, 63
Basil. in psalm. (ed. Morin, Anecd. Maredsolana III 2, 1—316)
1, 4: 7, 6—9
Basil. (Rufin.) reg. (Holstenius, Cod. reg. monast. 1759, 1 p. 67sq. = PL CIII 483—554)
6: 66, 6
7: 59, 8
9: 40, 6; 55, 7
12: 7, 32
15: 2, 4
17: 4, 54
29: 33 tit.
36: 36, 1—3
65: 7, 34
69: 68, 2
86: 7, 63
94: 55, 20
96: 43, 19
98: 2, 25
103: 31, 10
106: 58, 25
107: 50, 1
108: 20, 1—2
126: 69, 1—4
192: 48, 1; 61, 6
Basil. reg. fus. (PG XXXI 889—1052)
32sq.: 53, 23—24
Caes. Arel. reg. mon. (ed. Morin II 1942, p. 149—155)
1 p. 150, 3sqq.: 54, 3; 58, 1; 58, 24
2 p. 152, 2sq.: 33, 5
14 p. 153, 4sq.: 48, 10—11
15 p. 150, 5sqq.: 54, 1
16 p. 150, 12: 33, 5
21 p. 153, 8 et 13: 17, 9
21 p. 154, 5sq.: 36, 9
Caes. Arel. epist. ad virg. (ed. G. Morin II 1942, p. 145—148)
4: 2, 16—22
Caes. Arel. reg. virg. (ed. G. Morin II 1942, p. 101—124)
12: 21, 5; 43, 14—16
13: 24, 4
16: 35, 12
18: 38, 7
24: 64, 11
25: 54, 1
31: 36, 8
32: 32, 4
34: 20, 4
35: 2, 34; 20, 2sq.
43: 54, 3; 55, 9
58: 58, 9
69: 9, 8; 11, 8
Cassian. conl. (CSEL XIII)
1, 4, 3: 20, 3
1, 4, 4: 73, 3
2, 4, 4: 64, 19
2, 10, 1: 7, 44
2, 12, 2: 64, 19
2, 12—13: 46, 5—6

2, 25: 53, 9
3, 15, 2: pr. 49
3, 22, 4: 94, 4
5, 2: 48, 18
6, 3, 5: 72, 5
6, 10, 3: 73, 6
8, 16, 1: 17, 7
8, 36, 3: 17, 7
9, 8, 1: 20, 3
9, 24: 2, 33
9, 28, 1: 20, 3
9, 33: 13, 12
9, 35, 1—3: 52, 2—4
9, 36, 1: 4, 56; 20, 4
10, 10, 2sqq.: 18, 1
11, 8, 1: 7, 69
14, 2: 7, 9
16, 6, 2: 4, 47
16, 6, 4: 2, 26; 5, 13; 7, 32; 33, 1
16, 9: 2, 33
16, 14, 4: 2, 16
16, 15: 71, 7
16, 26, 2: 7, 35
18, 4, 2.6.7.8: 1, 1—8
18, 5, 1sqq.: 1, 2
18, 7, 4: 1, 8
19, 6, 6: 7, 34
19, 7: 1, 6
19, 9, 1: 72, 5
20, 6, 7: 4, 57
20, 9, 5: 7, 21
21, 5, 4: 73, 2
21, 10, 1: 73, 1
21, 14, 3: 53, 10
21, 34, 3: 73, 9
23, 6, 3sq.: 20, 1—2
23, 7, 2: 5, 14
24, 2, 3: 40, 4
24, 11—12: 48, 8
24, 16: 7, 51
24, 25, 2: 58, 8
24, 26, 14: 3, 5; 5, 12

Cassian. inst. (CSEL XVII p. 3—231)
1, 2, 2: 55, 11
1, 10: 55, 1
2, 3, 1: 58, 25
2, 4: 10, 3
2, 5, 5: 52, 4
2, 7, 3: 20, 5
2, 10, 2: 52, 2—4
2, 10, 3: 4, 56; 20, 4
2, 12, 2: 64, 19
2, 15, 1: 25, 3; 48, 21
2, 16: 25, 1—2; 26, 1—2; 44, 1—3
3, 3, 10: 12 tit.
3, 4, 3: 16, 1.3
3, 7, 1: 43, 10—11
3, 7, 2: 43, 4; 45, 2
4, 2: 6, 7
4, 3, 1: 35, 15; 58, 3
4, 5.6: 58, 26
4, 7: 53, 15; 58, 6; 66, 1
4, 8: 5, 7
4, 9: 4, 50; 46, 5—6
4, 10: 67, 7; 68, 4sq.
4, 12: 5, 8; 43, 1
4, 13: 33, 3
4, 14: 55, 16; 57, 2
4, 16, 1: 44, 1—3; 46, 2—3; 71, 8
4, 16, 2: 45, 1; 53, 23—24
4, 16, 3: 55, 16
4, 17: 38, 5—7
4, 18: 43, 18
4, 19, 1—3: 35, 6—11
4, 19, 3—20: 31, 10
4, 23: 73, 9
4, 24, 4: 5, 4
4, 30, 1: 71, 1
4, 36, 2: 58, 18
4, 39, 1: 73, 1
4, 39: 7, 10.31sqq.
4, 39, 1: 73, 1
4,39,2:4,30;7,35.44.49.51.55.56.59
4, 39, 3: 7, 67—69

5, 1: 48, 18
5, 20: 43, 18
5, 24: 53, 10
5, 36, 1: 1, 3–5
5, 39, 3: 48, 8
7, 9, 2: 3, 12
7, 21: 33, 1
7, 25, 1: 57, 5
10, 6: 1, 11
10, 7sqq.: 28, 3.5
11, 4: 6, 3
11, 10, 3: 7, 9
12, 25: 4, 47
12, 26: 1, 6
12, 32, 1: 7, 51
12, 32, 2: 5, 4
18, 4, 7: 1, 3–5
19, 7: 1, 3–5

Clem. ad Cor. (SC 167)
9: 72, 1

Cypr. domin. orat. (CSEL III 1, p. 265–294)
4: 19, 1.6
4–5: 52, 1–3
14: 7, 20
15: 4, 21; 4, 30; 72, 8–11
23: 13, 13

Cypr. epist. (CSEL III 2, p. 465–842)
4, 2: 54, 4
13, 6: 62, 4
58, 11: 7, 10–11
59, 15: 28, 8
63, 10: pr. 50
65, 5: pr. 2
83: 64, 6

Cypr. hab. virg. (CSEL III 1, p. 185–205)
17: 28, 8

Cypr. testim. (CSEL III 1, p. 33–184)
3, 18: 4, 21

Euagr. sent. mon. (Rev. Bén. 1911, p. 149)
1, 55: 4, 50

Fulg. Rusp. epist. (PL LXV 303–498)
17, 47: pr. 41

Hier. epist. (CSEL LIV–LVI)
2, 1; 28, 8
14, 9: 2, 30
16, 1: 28, 8
22, 1: pr. 1
22, 6: pr. 28
22, 15: pr. 3
22, 34: 1, 1–8
22, 35: 1, 13; 21, 1; 35, 1
37, 1: 48, 22
37, 4: 63, 6
53, 9: 2, 12
58, 1: 63, 6
58, 6: 4, 55
60, 7: 64, 12
60, 10: 4, 55
84, 1: 4, 29
98, 3: 7, 6–9
125, 9: 1, 3–5
130, 11: 64, 12
130, 19: 28, 8

Hier. in Ezech. (PL XXV 15–490)
16, 52: 72, 2

Hier. Orsies. doctr. (Boon, Pachomiana, Bibl. de la revue d'hist. eccl. VII 1932. p. 109–147)
1: pr. 1
9: 2, 12.16sq.: 22
10: 2, 37
11: 2, 34.38
13: 2, 12
15: 2, 30
16: 2, 16–17
17: 2, 32
19: pr. 21
22: 55, 10
24: 69, 1
37: pr. 8

Hier. reg. Pachom. (Boon, Pachomiana p. 3–9)
praef. 3: 63, 4
praef. 5: 41, 1–4
Hil. in psalm. (CSEL XXII)
136, 14: pr. 28
Leo M. serm. (PL LIV 141–468)
39, 2: 49, 1–4
40, 1: 49, 5
42, 1: 49, 1–4
42, 2: 49, 7
42, 6: 49, 1–4
Ps. Macar. reg. (PL CIII 447–452)
11: 48, 10–11
12: 23, 1; 24, 1
14: 43, 3
17: 28, 1
18: 38, 9
20: 53, 15
21: 4, 30
23: 58, 12
24: 58, 24
26: 44, 1–3
27: 23, 5
Optat. (CSEL XXVI)
7, 1, p. 160, 5: 7, 33
Ordo mon. (Rev. Bén. 42, 1930, 318sq.)
l. 2: 4, 1
l. 10sqq.: 42, 2–5
l. 15: 21, 5
l. 21: 33, 3
l. 31: 51, 1
l. 32sq.: 57, 4–7
l. 44sq.: 45, 3
Ordo psalmod. Lirin. (apud Caes. Arel. reg. virg. 66sqq.)
69: 11, 12
Orig. c. Cels. (GCS 2–3)
7, 22: pr. 28
Orig. hom. in Iesu Nav. (PG XII 825)
7: 28, 38
Orsies. doctr., v. Hier. Orsies. doctr.
Pachom. reg. (Boon, Pachomiana 13–74)
6: 20, 5
9: 43, 10–11
10: 43, 4
14: 45, 2
22: 33, 8
30: 5, 4
33: 38, 7
49: 58, 1; 58, 26
51: 53, 2
57: 67, 5
66: 32, 2
81: 55, 10sq.
84: 67, 7
86: 67, 5
106: 33, 2; 54, 1
116: 38, 7
125: 46, 2–3
131: 46, 2–3
136: 29, 1–2
142: 50, 4
150: 23, 1
153: 2, 26
158: 65, 16
165: 23, 1
176: 69, 1–4
179 (p. 71): 48, 24
190 (p. 74): pr. 49
Pallad. hist. mon. (C. Butler, Textes and Studies VI 1898/1904, 1–2)
De Macario Alex. 1: 49, 7
Reg. IV Patr. (ed. I. Neufville, Rev. Bén. 77, 1967, 47–106)
2, 10: 47, 3–4
2, 26: 58, 8
2, 27: 58, 3
2, 37.38.40: 53, 23–24
2, 41: 56, 1
2, 42: 38, 8
3, 26sq.: 31, 8

3, 29: 32, 4
4, 38: 61, 13–14
4, 42: 38, 8
5, 1: 24, 1
5, 11–12: 2, 16

Reg. II SS patr. (PL CIII 441–444)
1: 49, 10
10: 33, 2–3
31: 43, 1–3

Passio Iuliani et Basilissae (P. Salmon)
12: pr. 18
46: 4, 10; 20sqq.: 4, 62

Rufin. hist. mon. (PL XXI 387–462)
1: 48, 8; 53, 4
7: 1, 12; 53, 1sqq.
9: pr. 48
12: 38, 5
17: 66, 1.7
31: pr. 3; 4, 10; 7,5

Sulpic. Sever. dial. (CSEL I 152–216)
1, 5, 10: 63, 7
1, 10, 1: 3, 5; 5, 12

Sulpic. Sever. epist. 2 ad soror. (CSEL I 142–145)
17: 4, 62

Sulpic. Sever. Mart. (CSEL I 109–137)
10, 6: 33, 3

Vigil. reg. (orient.) (PL L 373–380)
1: 2, 22
31: 67, 7
32: 23, 2–4; 24, 2.4; 25, 1–2
35: 62, 10

Vita Anton. (PL LXXIII 127–168)
25: 48, 8

Vita Macar. Rom. (PL LXXIII 415–426)
2: 58, 16

Vita Pachomii (PL LXXIII 231–272)
28: 33, 3
33: 78, 7

Vitae patr., Verb. senior. (PL LXXIII 855sqq.)
5, 1, 9: pr. 3
5, 4, 31: 40, 6
5, 4, 57: 18, 25
5, 6, 21: 48, 3
5, 14, 10: 1, 11
7, 32, 3: 7, 56
7, 35, 1: 4, 47

III. ALII AUCTORES

Concil. Agathense a. 506 (apud G. Morin, Caes. Arel. op. II 1942, p. 37–59)
38: 28, 1

Concil. Gerunda a. 517 (Mansi, Concil. ampliss. coll. VIII 549sqq.)
can. 10: 13, 12

Dig. 41, 2, 20 (ed. Mommsen): 2, 18

Decret. Gelasianum (v. Dobschütz TU XXXVIII 4)
21: 58, 14

Sacr. Gelasianum (L. C. Mohlberg, Liber Sacrament. Rom. Aeclesiae, Rer. eccles. Docum. Fontes IV [1960] 1926, 357–373)
1, 16: 53, 7
1, 37: 16, 2
1, 38: 2, 32; 53, 7
1, 41: 35, 15
1, 55: 49, 7
3, 25: pr. 49

Porphyr. ad Marcell. (Nauck, Porphyr. op. 1886², p. 271–297)
XII p. 282: 4, 42sq.

Sext. Pythagor. enchirid. (Elter 1892)
134: 7, 61

Stob. flor. (Hense I–V)
3, 1, 173: 4, 70sq.

Ter. Andr.
61: 64, 12

INDEX VERBORVM

a

a, ab: a quo ... recesseras *pr. 2;* ab eo perfici *pr. 4;* irritatus a malis *pr. 7; prohibe ... a malo pr. 17; deuerte a malo pr. 17;* dulcius ... ab hac uoce *pr. 19;* a conspectibus ... respuens *pr. 28;* a se posse *pr. 29;* a domino fieri *pr. 29;* ab ... magisterio discidentes *pr. 50;* appellatur ab hoc, quod *post cap.;* ab eo ... discernatur *2, 16;* meliores ab aliis *2, 21;* aequalis sit ab eo ... caritas *2, 22; liberabis ... a morte 2, 29;* ab eo exigitur *2, 30;* a uitiis emendatus *2, 40;* ab ea ... declinetur a quoquam *3, 7;* a se factum *4, 43;* a malo ... eloquio custodire *4, 51;* a nobis ... adimpleta *4, 76;* a domino reconpensabitur *4, 76;* a Christo carius aliquid existimant *5, 2;* imperatum a maiore *5, 4;* a discipulis praeueri *5, 16; silui a bonis 6, 1;* a bonis eloquiis ... tacere *6, 2;* a malis uerbis ... cessari *6, 2;* requirenda sunt a priore *6, 7;* a nobis intellegitur *7, 7;* a domino erigatur *7, 8;* custodiens se ... a peccatis *7, 12;* a deo ... respici *7, 13;* ab aspectu ... uideri *7, 13;* ab angelis ... renuntiari *7, 13; intellexisti ... a longe 7, 16; obseruauero me ab iniquitate 7, 18; a uoluntatibus ... auertere 7, 19; uidentur ab hominibus rectae 7, 21;* ab angelis ... nuntiantur *7, 28;* mala a se ... conmissa *7, 44;* mundum a uitiis *7, 70;* a kalendas Nobembres *8, 1;* a fratribus ... inseruiatur *8, 3;* a pascha *8, 4;* legantur ... a fratribus *9, 5;* a ... patribus factae *9, 8;* a pascha *10, 1;* minus a ... quantitate ... dicantur *10, 3;* dicatur a cantante *11, 3;* dicatur a priore *13, 12;* purgent se ab ... uitio *13, 13;* ab omnibus respondeatur *13, 14; libera ... a malo 13, 14;* a sanctum pascha *15, 1;* a pentecosten *15, 2;* a pascha *15, 4;* a nobis ... implebitur *16, 2;* a uicesimo incipiatur *18, 6;* a centesimo nono decimo *18, 9;* a centesimo octabo decimo incipietur *18, 11;* incipiantur a centesimo nono *18, 13;* a centesimo septimo decimo *18, 14;* a caput reprendatur *18, 23;* minus a psalterio ... psallunt *18, 24;* facto ... a priore *20, 5;* ammoneatur ... a senioribus *23, 2;* a ... participatione pribetur *24, 3;* pribati ... a mensae consortio *24, 4;* suspendatur a mensa simul ab oratorio *25, 1;* a quoquam benedicatur *25, 6;* oretur ... ab omnibus *27, 4;* ab eo ... postulat *31, 7;* a quibus ... prohibuerit *31, 15;* a quibus adiutus *31, 17;* a patre sperare *33, 5;* excusetur a coquinae officio *35, 1;* excusetur a coquina *35, 5;* repetatur ab omnibus *35, 18;* a carnibus ... abstineant *36, 9;* a cellarariis aut a seruitoribus neglegantur *36, 10;* a discipulis delinquitur *36, 10;* petat ab omnibus ..., ut ... auertat ab ipso *38, 2;* dicatur ... ab omnibus *38, 3;* a cellarario seruetur *39, 5;* ab omnibus abstineatur comestio *39, 11;* a nobis ... constituitur *40, 2;* a sancto pascha *41, 1;* a pentecosten *41, 2;* ab idus ... Septembres *41, 6;* surrexerint a cena *42, 3;* exeuntes a conpletoriis *42, 8;* uideantur ab ipso uel ab omnibus *43, 5;* uisi ab

omnibus *43, 7;* sequestratus a consortio *43, 16;* offertur . . . a priore *43, 19;* ab oratorio et a mensa excommunicantur *44, 1;* iussus ab abbate uenerit *44, 4;* quiescat . . . ab hac satisfactione *44, 8;* excommunicantur . . . a mensa *44, 9;* a pascha . . . a mane exeuntes a prima laborent *48, 3;* ab hora . . . quarta *48, 4;* surgentes a mensa *48, 5;* a kalendas . . . Octobres *48, 10;* deiungant ab opera sua *48, 12;* a mane *48, 14;* ab abbate consideranda *48, 25;* ab . . . uitiis temperamus *49, 4;* longe ab oratorio *cap. 50; 50, t;* rogetur a quouis *51, 1;* ab abbate . . . praecipiatur *51, 2;* occurratur ei a priore uel a fratribus *53, 3;* a priore frangatur *53, 10;* a sapientibus . . . amministretur *53, 22;* neque a parentibus . . . neque a quoquam . . . accipere *54, 1;* a parentibus . . . directum fuerit *54, 2;* aliquanto a solito . . . meliores *55, 14;* ab abbate scrutinanda *55, 16;* ab abbate non accepit *55, 17;* dentur ab abbate *55, 18;* a quo . . . abbate . . . consideretur *55, 20;* erigatur ab ipsa arte *57, 3;* ab aliis . . . dari *57, 8;* ab eo . . . damnandum *58, 18;* ab eo rogatus *58, 20; ne confundas me ab expectatione 58, 21;* ab abbate praecipitur *62, 3;* ab omnibus disciplina conserbata *63, 9;* audiat a domino *64, 21;* ab eodem sacerdote uel ab eis abbatibus . . ., ab ipsis . . . ordinatur *65, 3;* ab ipso initio *65, 4;* suggeritur a cogitationibus *65, 5;* exutum . . . a potestate *65, 5;* ab ipsis es . . . ordinatus, a quibus *65, 6;* ab abbate . . . iniuncta *65, 16;* a quo . . . accipiant *66, 2;* ab omnibus petant *67, 4;* a priore iuueantur *cap. 68;* a monachis praesumatur *69, 3;* ab abbate data *70, 2;* diligentia ab omnibus . . . sit *70, 4;* exhibendum est ab omnibus *71, 1;* ab eo constituuntur *71, 3;* ab abbate uel a quocumque priore . . . corripitur *71, 6;* separat a deo *72, 1;* separat a uitia *72, 2*

abaritia, *v.* **auaritia**

abbas: militans sub . . . abbate *1, 2;* qualis debeat abbas esse (esse abbas *cap. 2*) *cap. 2; 2, t;* abbas qui praeesse dignus est *2, 1; abba, pater 2, 3;* abbas nihil extra praeceptum domini . . . debet . . . docere *2, 4;* memor . . . abbas, quia *2, 6;* sciatque abbas culpae pastoris incumbere *2, 7;* cum . . . suscipit nomen abbatis *2, 11;* si . . . abbati uisum fuerit *2, 19;* in doctrina sua . . . abbas . . . debet . . . seruare *2, 23;* meminere debet . . . abbas *2, 30;* conuocet abbas . . . congregationem *3, 1;* in abbatis pendat aruitrio *3, 5;* cum abbate . . . contendere *3, 9;* abba cum timore dei . . . faciat *3, 11;* praeceptis abbatis . . . oboedire *4, 61;* abbatem sibi praeesse desiderant *5, 12;* mala . . . abbatem non celauerit *7, 44;* benedicat abbas *9, 5;* cantica . . ., quas instituerit abbas *11, 6;* benedicente abbate *11, 7;* incipiat abbas hymnum *11, 8;* legat abbas lectionem *11, 9;* subsequatur . . . abbas hymnum *11, 10;* secundum mandata dei et praecepta abbatis *21, 2;* decani . . . in quibus securus abbas partiat onera *21, 3;* secundum dispositionem abbae sui *22, 2;* culparum modus in abbatis pendet iudicio *24, 2;* hora qua praeuiderit abbas *25, 5;* sine iussionem abbatis fratri excommunicato . . . se iungere *26, 1;* qualiter debeat abbas sollicitus esse *cap. 27; 27, t;* curam gerat abbas *27, 1;* debet sollicitudinem

gerere abbas *27, 5;* abbas faciat quod . . . medicus *28, 2;* utatur abbas ferro abscisionis *28, 6;* sine iussionem abbatis nihil faciat *31, 4;* secundum iussionem abbatis *31, 12;* quae ei iniunxerit abbas *31, 15;* substantia . . . praeuiderit abbas fratres *32, 1;* abbas brebem teneat *32, 3;* accipere sine iussionem abbatis *33, 2;* quod abbas non dederit *33, 5;* cura maxima sit abbati *36, 6;* curam . . . maximam habeat abbas *36, 10;* in . . . potestate abbatis erit *39, 6;* in abbatis sit prouidentia *41, 4;* aut forte abbas . . . iusserit *42, 10;* loco quem . . . constituerit abbas *43, 5;* nisi forte abbas licentiam dederit *43, 11;* usque dum abbas iudicauerit *44, 3;* iussus ab abbate *44, 4;* uolbat se ipsius abbatis . . . uestigiis *44, 4;* si iusserit abbas recipiatur *44, 5;* in ordine quo abbas decreuerit *44, 5;* nisi iterum abbas iubeat *44, 6;* iubeat iterum abbas *44, 8,* usque ad iussionem abbatis *44, 9;* ueniens . . . ante abbatem *46, 3;* abbati aut spiritalibus senioribus patefacit *46, 5;* sit cura abbatis *47, 1;* psalmos . . . post abbatem ordine suo . . . inponant *47, 2;* cui iusserit abbas *47, 4;* inuecillitas ab abbate consideranda est *48, 25;* abbati suo suggerat *49, 8;* cum uoluntate abbatis omnia agenda sunt *49, 10;* abbas hoc perpendet *50, 2;* nisi . . . ab abbate suo praecipiatur *51, 2;* aqua . . . abbas hospitibus det *53, 12;* pedes hospitibus . . . abbas . . . labet *53, 13;* coquina abbatis *53, 16;* munuscula . . . dare sine praecepto abbatis *54, 1;* nisi . . . indicatum fuerit abbati *54, 2;* in abbatis sit potestate *54, 3;* consideratio penes abbatem est *55, 3;* abbas . . . de mensura prouideat *55, 8;* lecta . . . ab abbate scrutinanda *55, 16;* quod ab abbate non accepit *55, 17;* dentur ab abbate omnia *55, 18;* a . . . abbate . . . consideretur . . . sententia *55, 20;* abbas consideret infirmitates indigentium *55, 21;* de mensa abbatis *cap. 56; 56, t;* mensa abbatis cum hospitibus . . . sit *56, 1;* artes si permiserit abbas *57, 1;* nisi . . . abbas iubeat *57, 3;* faciat petitionem ad nomen . . . abbatis praesentis *58, 19;* petitionem . . . quam desuper altare abbas tulit *58, 29;* post abbatem stare *60, 4;* si . . . iusserit ei abbas *60, 4;* tractet abbas prudenter *61, 4;* si . . . perspexerit abbas *61, 11;* stabilire potest abbas *61, 12;* cabeat . . . abbas *61, 13;* sine consensu abbatis eius *61, 13;* si quis abbas sibi presbyterum . . . ordinari petierit *62, 1;* nisi . . . ab abbate praecipitur *62, 3;* uoluntas abbatis . . . promouere uoluerint *62, 6;* utque abbas constituerit *63, 1;* abbas non conturbet gregem *63, 2;* quos . . . abbas praetulerit *63, 7;* abbas . . . quia uices Christi creditur agere *63, 13;* dominus et abbas uocetur *63, 13;* de ordinando abbate (abbate ordinando *cap. 64*) *cap. 64; 64, t;* in abbatis ordinatione *64, 1;* uitia . . . ad abbates . . . claruerint *64, 4;* abba cogitet *64, 7;* se secundos esse abbates *65, 2;* ab eis abbatibus . . . praepositus ordinatur *65, 3;* qui abbatem ordinant *65, 3;* exutum eum esse a potestate abbatis *65, 5;* es et tu ordinatus a quibus et abbas *65, 6;* contraria . . . abbas praepositusque sentiunt *65, 8;* in abbatis pendere arbitrio *65, 11;* prout abbas disposuerit *65, 12;* abbas iudicauerit expedire *65, 14;* quemcumque elegerit abbas

65, 15; quae ab abbate . . . iniuncta fuerint *65, 16;* nihil contra abbatis uoluntatem . . . faciens *65, 16;* cogitet . . . abbas . . . reddere rationem *65, 22;* abbatis se orationi commendent *67, 1;* sine iussione abbatis facere *67, 7;* cui potestas ab abbate data fuerit *70, 2;* sine praecepto abbatis *70, 6;* oboedientiae bonum . . . abbati exhibendum est *71, 1;* praemisso . . . abbatis . . . imperio *71, 3;* si . . . frater . . . ab abbate . . . corripitur *71, 6;* abbatem . . . diligant *72, 10*

abesse: si . . . aliter quod absit agat *4, 61;* nisi . . . quod absit tardius surgant *11, 12;* si . . . quod absit in superbia elatus *28, 2;* ut personarum quod absit acceptio sit *34, 2;* talis si quod absit repertus fuerit *48, 19;* ut egrediatur . . . quod absit *58, 28;* perire possit quod absit *59, 6;* uitiis suis quod quidem absit consentientem personam . . . elegerit *64, 3* — commemoratio . . . absentum *67, 2*

abiectio: *ego . . . abiectio plebis 7, 52*

abire: habiit . . . obem . . . quaerere *27, 8*

ablactatum: sicut ablactatum *7, 4*

abnegare: abnegare semetipsum *4, 10*

abominabilis: *abominabiles facti sunt 7, 22*

abrenuntiare: quisquis abrenuntians . . . uoluntatibus *pr. 3*

abscisio: utatur . . . ferro abscisionis *28, 6*

abscondere: *iustitiam . . . non abscondi 2, 9*

absconsus: mala . . . absconse commissa *7, 44*

absens, *v.* **abesse**

absoluere: in iudicio . . . absolutus *2, 9*

absorbere: *ne . . . tristitia absorbeatur 27, 3*

absque: absque ullo labore *7, 68;* absque mora surgentes *22, 6;* absque murmurationibus sint *40, 9;* absque iustam murmurationem faciant *41, 5;* absque murmurationem seruiant *53, 18*

abstinentia: donat deus tolerantiam abstinentiae *40, 4;* abstinentiae operam damus *49, 4;* augeamus . . . potus abstinentiam *49, 5*

abstinere: a carnibus . . . abstineant *36, 9;* carnium . . . abstineatur comestio *39, 11*

absurdus: quam sit absurdum *65, 4*

abtus, *v.* **aptus**

abundare: *ne abundantiori tristitia absorbeatur 27, 3*

ac: excitante . . . ac dicente *pr. 8;* duros ac superbos *2, 28;* ac si diuinitus imperetur *5, 4;* facilis ac promtus *7, 59;* ac si altaris uasa . . . conspiciat *31, 10;* manus ac pedes *35, 8;* et diligens ac sollicitus *36, 7;* magis ac magis . . . proficiat *62, 4;* ueteris ac nobi testamenti *73, 3*

ac (= hac), *v.* **hic**

accedere: acrior ei accedat correptio *28, 1;* mox adcedant ad lectionem *42, 5;* omnes accedant ad mensam *43, 13;* sic accedant ad pacem *63, 4*

acceptauilis: oboedientia . . . acceptauilis erit *5, 14*

acceptio: *personarum acceptio 2, 20;* personarum . . . acceptio *34, 2*

accipere: *opprobrium non accepit pr. 27; accepistis spiritum 2, 3;* acceptum . . . non erit deo *5, 18;* lectisternia . . . accipiant *22, 2;* refectionem . . . cibi . . . accipiat *24, 5;* aliquid dare aut accipere *33, 2;* necessaria accipere *cap.*

34; 34, t; accipiant . . . biberes et panem *35, 12;* accepta benedictione *35, 17; 35, 18; 38, 4;* lector . . . accipiat mixtum *38, 10;* accipere rennuit *43, 19;* accipiant omnes . . . codices *48, 15;* munuscula accipere aut dare *54, 1;* accipientes noba *55, 9;* dum accipiunt nobum *55, 12;* femoralia . . . accipiant *55, 13;* quas . . . accipiant de uestiario *55, 14;* quod ab abbate non accepit *55, 17;* accipere responsum *66, 1;* responsum accipiant *66, 2;* iuniorem fratrem accipiat *66, 5*

acer: acrior . . . accedat correptio *28, 1;* acris uerberibus coerceantur *30, 3;* acrius coherceatur *69, 4*

achediosus: frater achediosus *48, 18*

acies: fraterna ex acie . . . pugnare *1, 5*

actus: de malis actibus . . . contristari *pr. 5;* obseruantia bonorum actuum *pr. 21;* nisi . . . actibus curritur *pr. 22;* morbidis . . . actibus . . . fuerit cura exhibita *2, 8;* in bonis actibus . . . meliorem *2, 17;* saeculi actibus . . . alienum *4, 20;* actus uitae . . . custodire *4, 48;* actibus nostris ascendentibus *7, 6;* sententia actuum apostolorum *55, 20*

acus: graphium, acum *55, 19*

ad: ad eum . . . redeas *pr. 2;* ad te . . . dirigitur *pr. 3;* tradat ad poenam *pr. 7;* sequi . . . ad gloriam *pr. 7;* apertis oculis . . . ad . . . lumen *pr. 9;* ad preces uestras *pr. 18;* deduxit ad nihilum *pr. 28;* adlisit ad Christum *pr. 28;* ad indutias relaxantur *pr. 36; ad paenitentiam te adduxit pr. 37;* ad uitam . . . peruenire *pr. 42;* usque ad mortem . . . perseuerantes *pr. 50;* exstructi . . . ad . . . pugnam *1, 5;* ad . . . genus disponendum . . . ueniamus *1, 13;* paret se ad rationem reddendam *2, 37;* adhibendis ad consilium *cap. 3; 3, t;* ad consilium uocari *3, 3;* ad Christum allidere *4, 50;* ad uitam aeternam gradiendi amor *5, 10; uia . . . ducit ad uitam 5, 11;* ad talia eloquia . . . aperire os *6, 8;* ad exaltationem . . ., ad quam . . . ascenditur . . ., peruenire *7, 5;* erigatur ad caelum *7, 8; usque ad profundum 7, 21; usque ad mortem 7, 34; reuela ad dominum uiam 7, 45;* ad omnia . . . operarium se . . . iudicet *7, 49; ad nihilum redactus sum 7, 50;* ad loquendum prohibeat *7, 56;* usque ad interrogationem *7, 56;* lebare . . . ad caelos *7, 65;* ad caritatem dei perueniet *7, 67;* usque ad . . . Nobembres *8, 4;* ad necessaria . . . exeant *8, 4;* usque ad kalendas *10, 1;* ad uigilias nocturnas dicantur *10, 3;* surgatur ad uigilias *11, 1;* occurrant ad quinquagesimum *13, 2;* ad . . . diem pertinentes *14, 2;* tantum ad nocturnos dicatur *15, 2; surgebam ad confitendum 16, 4;* surgamus ad confitendum *16, 5; ad adiubandum me festina 18, 1;* ad primam . . . dicantur *18, 4; 5;* ad uigilias . . . incipiatur *18, 6;* ad tertiam *18, 7; 18, 9;* ad completorios *18, 19;* ad uigilias *18, 23;* ad opus diuinum . . . adsistimus *19, 2;* stemus ad psallendum *19, 7;* cultellos . . . ad latus . . . non . . . habeant *22, 5;* praeuenire ad opus dei *22, 6;* surgentes . . . ad opus dei *22, 8;* usque ad satisfactionem *24, 4;* solus sit ad opus *25, 3;* prouocent ad . . . satisfactionem *27, 3;* reportare ad gregem *27, 9;* ad ultimum *28, 3;* usque ad missas sustineant *35, 14; ad adiubandum me festina 35, 17;* trahatur ad misericordiam *37, 1;* ingrediatur ad legendum *38, 4;* sufficere . . . ad refectionem *39, 1;* usque ad sacie-

tatem *40, 6;* ad sextam reficiant *41, 1;* usque ad nonam *41, 2;* ad sextam prandeant *41, 3;* ad nonam . . . reficiant *41, 6;* ad uesperam reficiant *41, 7;* accedant ad lectionem *42, 5;* ad opus dei uel ad mensam occurrunt *cap. 43, 43, t;* ad horam diuini officii *43, 1;* ad opus dei . . . non occurrerit *43, 10;* usque ad satisfactionem *43, 11;* ad mensam . . . non occurrerit *43, 13;* accedant ad mensam *43, 13;* non permittatur ad . . . participationem *43, 15;* usque ad satisfactionem *43, 16;* ad illum uersum . . . praesens *43, 17;* usque ad emendationem *43, 19;* usque ad iussionem *44, 9;* usque ad uesperam *48, 6;* ad fruges recollegendas *48, 7;* frater ad fratrem iungatur *48, 21;* occurrere . . . ad oratorium *50, 1;* reuerti ad monasterium *51, 1;* ducantur ad orationem *53, 8;* ad annum ingrediantur *53, 17;* ueniens . . . ad conuersationem *58, 1;* abtus . . . ad lucrandas animas *58, 6;* sollicitus . . . ad opus dei ad aboedientia ad obprobria *58, 7;* itur ad deum *58, 8;* ad quod ingreditur *58, 12;* faciat petitionem ad nomen *58, 19; ad quod uenisti 60, 3;* ad habitandum suscipiat *61, 13;* accedant ad pacem ad communionem ad psalmum inponendum *63, 4;* in oratorio uel ad mensas *63, 18;* ad intelligiuilem aetatem perueniant *63, 19;* ad cuius diocesim pertinet *64, 4;* uitia . . . ad abbates aut Christianos . . . claruerint *64, 4;* ad portam . . . ponatur *66, 1;* ad orationem . . . fiat *67, 2;* se ituros ad deum *71, 2;* ducit ad infernum *72, 1;* ducit ad deum et ad uitam *72, 2;* ad uitam aeternam perducat *72, 12;* ad perfectionem . . . festinat *73, 2;* perducat . . . ad celsitudinem *73, 2;* perueniamus ad creatorem *73, 4;* ad patriam . . . festinas *73, 8;* ad maiora . . . peruenies *73, 9*

adcommodare: solacia adcommodentur eis *53, 20*

addere: (ratione) addita et suae animae *2, 38;* addatur et tertium *39, 3*

adducere: *ad paenitentiam te adducit pr. 37*

adesse: *ecce adsum pr. 18*

adficere: *morte adficimur 7, 38*

adhibere: de adhibendis ad consilium fratribus *cap. 3; 3, t;* adhibeat etiam . . . orationem *28, 4;* infirmorum cura . . . adhibenda est *36, 1;* episcopus adhibeatur in testimonio *62, 9;* adhibeatur ei correptio *65, 19*

adhortatio: si (exhibuit) unguenta adhortationum *28, 3*

adhuc: dum adhuc uacat *pr. 43;* adhuc . . . seruantes . . . fidem *1, 7;* luce adhuc diei omnia consummentur *41, 8;* si adhuc steterit *58, 11;* et si adhuc stat *58, 13*

adicere: *omnia adicientur uobis 2, 35*

adimplere: praecepta dei . . . adimplere *4, 63;* fuerint . . . incessabiliter adimpleta *4, 76;* praeceptum . . . adimplentes *7, 42*

aditus: reuersionis aditum denegari *29, 3*

adiungere: adiungentes *gloria patri 58, 22*

adiutorium: adiutorium ministrare *pr. 41; deus in adiutorium 17, 3; 18, 1; 35, 17;* confidens de adiutorio dei *68, 5*

adiuuare: adiuuante domino *1, 13; domine ad adiubandum me 18, 1;* a quibus adiutus *31, 17; deus qui adiubasti me 35, 16; domine ad adiubandum me 35, 17;* adiuuante Christo *73, 8*

adlidere: cogitatos . . . adlisit ad

Christum *pr. 28;* cogitationes . . . ad Christum allidere *4, 50*
administrare, *v.* **amministrare**
admonere, *v.* **ammonere**
admonitio: admonitionem . . . excipe *pr. 1;* admonitione . . . corripiat *2, 27*
adnuntiare, *v.* **annuntiare**
adoptio: *spiritum adoptionis filiorum 2, 3*
adorare: Christus in eis adoretur *53, 7*
adplicare: bonum . . . deo adplicet non sibi *4, 42*
adprobare: nulla regula adprobati *1, 6*
adquirere: *gradum bonum sibi adquirit 31, 8;* caritas adquiritur *35, 2;* copiosior mercis adquiritur *36, 5*
adsentire: non . . . citius ei adsentiatur *60, 1*
adsignare: in ipsa adsignata . . . succedunt *32, 3;* in adsignato sibi commisso fuit occupatus *42, 7;* cellam hospitum . . . adsignatam *53, 21*
adsistere: ad opus diuinum adsistimus *19, 2*
adsumere: *adsumis testamentum meum 2, 14; crassum . . . adsumebatis 27, 7;* adsumentes sibi tyrannidem *65, 2*
adtendere: dum omnimodis id adtendat, ut *18, 23;* illum locum adtendat *60, 7;* locum . . . illum . . . adtendat, quod *62, 5*
adtingere: humilitatis . . . culmen adtingere *7, 5*
adtonitus: adtonitis auribus *pr. 9*
adtribuere: diligentia adtributa *2, 8*
adque, *v.* **atque**
adubi: adubi meliorati fuerunt *36, 9*
adulari: adulantur partibus *65, 9*
adulescens: adulescentiores fratres *22, 7;* adulescentiores aetate *30, 2;* adulescentes in oratorio ordines . . . consequantur *63, 18*
adulterari: non adulterari *4, 4*
aduenire: cogitationes malas . . . cordi suo aduenientes *4, 50; 7, 44*
aduersus: praeceptum domini in aduersis *7, 42*
aduersus, aduersum: *opprobrium non accepit aduersus proximum pr. 27; pronuntiabo aduersum me 7, 48*
aduertere: quam sit absurdum . . . aduertitur *65, 4*
aedificare: *aedificauit domum pr. 33;* qui aedificant audientes *38, 12;* quod aedificet audientes *42, 3;* ut aedificentur audientes *47, 3;* ut aedificetur *53, 9*
aedificatio: de . . . aedificationum eloquiis *6, 3;* nisi . . . prior pro aedificatione uoluerit . . . dicere *38, 9*
aegritudo: nullus excusetur . . . nisi aut aegritudo *35, 1*
aegrotus, *v.* **egrotus**
aemulatio, *v.* **emulatio**
aequalis: aequalem . . . militiam *2, 20;* aequalis sit . . . caritas *2, 22;* ordo . . . aequaliter . . . teneatur *11, 11;* psalmi . . . aequaliter diuidantur *18, 20;* aequaliter . . . necessaria accipere *cap. 34; 34, t*
aequitas: aequitatis ratione *pr. 47*
aequus: aequissimo iudici deo rationem redditurum *3, 11;* aequo animo *31, 17*
aer: aerum temperie *55, 1*
aerugo, *v.* **erugo**
aestas: aestatis tempore *cap. 10; 10, t;* tempore tam aestatis quam hiemis *11, 11;* ardor aestatis *40, 5;* tota aestate . . . ieiunent *41, 2;* nimietas aestatis . . . perturbat *41, 2;* aestatis ferbor nimius fuerit *41, 4;* cucullam . . . in aestate puram *55, 5*
aestimare: aestimet se homo . . . respici *7, 13; aestimati sumus ut obes 7, 38;*

reum se . . . aestimans *7, 64;* se . . . iudicio representari aestimet *7, 64;* aestimantes se secundos esse abbates *65, 2*

aesus: carnium aesus infirmis . . . concedatur *36, 9*

aetas: de pueris minori aetate (pueri minore aetate *cap. 30); cap. 30; 30, t;* omnis aetas . . . debet habere mensuras *30, 1;* adulescentiores aetate *30, 2;* trahatur ad misericordiam in his aetatibus *37, 1;* pueris . . . minore aetate *39, 10;* si . . . minor aetate est *59, 1;* aetas non discernat ordines *63, 5;* cuiuslibet aetatis . . . sit *63, 8;* ad intelligiuilem aetatem *63, 19;* infantum . . . usque quindecim annorum aetates *70, 4;* in fortiori aetate *70, 6*

aeternus: uitam aeternam . . . desiderare *4, 46;* gloriam uitae aeternae *5, 3;* ad uitam aeternam gradiendi *5, 10;* aeterna clusura *6, 8;* uita aeterna . . . euolbat *7, 11;* ducit . . . ad uitam aeternam *72, 2;* ad uitam aeternam perducat *72, 12*

affectus: patris ostendat affectum *2, 24;* cordis credat affectu *7, 51;* ex affectu inspirationis *20, 4*

afficere, *v.* **adficere**

affligare: ieiuniis . . . affligantur *30, 3*

agenda: *8, 4; 13, 12; 13, 14* (*v.* **agere**) = orationis hora canonica

ager: in agro uel ubicumque sedens *7, 63;* si labores agrorum non habent *41, 2;* si operas in agris habuerint *41, 4*

agere: quidquid agendum inchoas *pr. 4; non egit dolum pr. 26;* currendum et agendum est *pr. 44;* Christi . . . agere uices *2, 2;* indicet non agenda *2, 13;* quotiens aliqua . . . agenda sunt *3, 1;* dicat . . . unde agitur *3, 1;* si qua . . . minora agenda sunt *3, 12;* etiamsi . . . aliter . . . agat *4, 61;* quod agebant . . . reliquentes *5, 8;* si nihil agat monachus *7, 55;* uigiliarum agenda . . . subsequantur *8, 4;* matutini . . . incipiente luce agendi sunt *8, 4;* qualiter . . . agatur nocturna laus *cap. 10; 10, t;* qualiter . . . uigiliae agantur *cap. 11; 11, t;* quomodo matutinorum sollemnitas agatur *cap. 12; 12, t;* qualiter agantur matutini (matutini agantur *cap. 13*) *cap. 13; 13, t;* sollemnitas ita agatur *13, 1;* agenda matutina uel uespertina non transeat *13, 12;* ceteris . . . agendis ultima pars . . . orationis dicatur *13, 14;* in nataliciis . . . agantur uigiliae (in natale . . . uigiliae agantur *cap. 14*) *14, t;* in sanctorum . . . festiuitatibus . . . sicut . . . dominico die agendum ita agatur *14, 1;* qualiter diuina opera . . . agantur *cap. 16; 16, t;* qui minus indiget, agat . . . gratias *34, 3;* uespera sic agatur *41, 8;* hora qua sexta agent *48, 4;* agatur nona temperius *48, 6;* hora secunda agatur tertia *48, 11;* omnia agenda sunt *49, 10;* agant ibidem opus dei *50, 3;* ut possunt agant sibi *50, 4;* uices Christi . . . agere *63, 13;* prudenter agat *64, 12;* praepositus illa agat *65, 16*

agnoscere: agnoscat pro certo *2, 38*

ait: dominus . . . ait *qui audit uerba pr. 33;* ait propheta *dixi custodiam 6, 1;* ut ait propheta *septies in die 16, 1;* propheta ait *media nocte surgebam 16, 4;* quod ait propheta *seruite domino 19, 3;* sicut ait . . . apostolus *confirmetur . . . caritas 27, 4;* ait apostolus *auferte malum 28, 6;* sicut ait dominus . . . *uidete ne grauentur 39, 9;* sicut ait apostolus *probate spiritus 58, 2; amen dico uobis* ait *64, 22*

alias: sin alias *2, 19; 60, 5*
alibi: et alibi *mors et uita 6, 5*
alienus: de alienis ratiociniis cauet *2, 39;* saeculi actibus se facere alienum *4, 20;* ambulantes alieno iudicio *5, 12;* curare aliena uulnera *46, 6*
alimenta: districtio regulae teneatur in alimentis *37, 2*
aliquando: non debet aliquando . . . contristari *pr. 5;* non aliquando . . . exheredet *pr. 6;* exurgamus . . . aliquando *pr. 8;* agenda . . . non transeat aliquando *13, 12;* si aliquando aliter fecerit *58, 18;* si aliquando . . . consenserit *58, 28;* quia . . . aliquando aliquid dant *59, 3;* cabeat . . . abbas ne aliquando . . . suscipiat *61, 13*
aliquantulum: aliquantulum uilius *57, 8*
aliquantum: aliquanto . . . meliores *55, 14;* in superiori aliquantum constituere loco *61, 11*
aliquatenus: uitia . . . aliquatenus in notitia . . . claruerint *64, 4;* qui praesumit aliquatenus *70, 6;* aliquatenus uel honestatem habere *73, 1*
aliquis (-qui): ergo cum aliquis suscipit *2, 11;* nec praesumat . . . aliquis *38, 8;* quod si aliquis . . . extollitur *57, 2;* mox ut aliquis pulsauerit *66, 3;* ut non praesumat aliquis *70, t* — mox aliquid imperatum . . . fuerit *5, 4;* aliquid . . . brebiandum est *11, 12;* sed et cui offertur aliquid *43, 19;* nec aliquid ei relaxabitur *60, 3* — et si forte . . . aut alicuius rei causa fuerit *60, 6* — si . . . alicui aliquid iusserit *42, 10* — ne aliquam de obibus . . . perdat *27, 5;* ne aliquam neglegentiam patiantur *36, 6;* in artem aliquam dum laborat *46, 1;* ne aliquam fraudem praesumant *57, 4;* qui aliquam fraudem . . . fecerint *57, 6* — sibi aliquid imputauit *pr. 31;* nihil sibi a Christo carius aliquid existimant *5, 2;* lectionum aliquid indigent *8, 3;* aliquid dare *33, 2;* neque aliquid habere *33, 3; ne quisquam suum aliquid dicat 33, 6;* petere aliquid *38, 6;* nisi . . . uoluerit aliquid . . . dicere *38, 9;* aliquid augere *39, 6;* loqui aliquid *42, 8;* si . . . alicui aliquid iusserit *42, 10;* si quis . . . aliquid deliquerit *46, 1;* augeamus nobis aliquid *49, 5;* ut . . . aliquid . . . offerat *49, 6;* aliquid suscipere *54, t;* aliquid conferre monasterio *57, 2;* nec . . . aliquid dant *59, 3;* si . . . aliquid offere uolunt *59, 4;* nec . . . disponat aliquid *63, 2* — bonum aliquid . . . cum uiderit *4, 42* — sine aliquo tyfo *31, 16* — ne . . . aliqua hora aspiciat *7, 29;* sine aliqua dubitatione *19, 2;* aliqua . . . inflatus superbia *21, 5;* cum aliqua scripulositate *40, 2* — in aliquo contrarius *23, 1;* in aliquo qualicumque uerbo *34, 6* — dum sint aliqui *65, 2* — quotiens aliqua praecipua agenda sunt *3, 1;* si cui fratri aliqua . . . grabia . . . iniunguntur *68, 1* — aliqua suadentem *pr. 28;* si . . . uolumus aliqua suggerere *20, 1;* si quis . . . aliqua . . . postulat *31, 7;* ullatenus aliqua praesumat *60, 5*
aliter, *v.* **alius**
aliunde: aut aliunde . . . requirere *38, 8*
alius: non unus plus ametur quam alius *2, 17; alius sic alius uero sic 40, 1;* ne alius . . . patiatur *52, 5;* alius . . . subrogetur *65, 20* — alia . . . causa existat *2, 18* — non aliud . . . intellegitur *7, 7;* hoc, quod . . . recusauit, aut aliud *43, 19;* nec ibi quidquam aliud geratur *52, 1;* quid aliud sunt *73, 6* — alio ne faciat *4, 9; alio ne feceris 61, 14; 70, 7;* referre alio *67, 5;* sed quod magis alio

72, 7 — alium quidem blandimentis alium uero increpationibus alium suasionibus . . . conformet *2, 31;* per alium cognitum fuerit *46, 4;* ut alium non inquietet *48, 5;* alium puro appellare nomine *63, 11;* alter alium defendere *cap. 69; 69, 1;* alium cedere *cap. 70* — praebent et aliam (maxillam) *7, 42* — legat . . . aliud quod aedificet *42, 3;* lectionem uel aliud quid *44, 6;* si quis . . . aliud quid excesserit *46, 2* — alio loco scriptura *7, 40* — ex alio (pulmentario) reficiatur *39, 2;* de alio noto monasterio *61, 13* — sequantur . . . alii sex psalmi *11, 4;* alii duo psalmi dicantur *13, 3;* ne . . . alii uitientur *61, 7;* ut . . . alii erudiantur *61, 9* — aliae quattuor lectiones *11, 5; 11, 7* — uictus aliorum constituitur *40, 2;* neglegentias aliorum temporum *49, 3* — aliis praedicans *2, 13;* aliis subministrat *2, 40* — alios distollit *48, 18* — haec ergo aliaque testimonia . . . sumens *64, 19* — meliores ab aliis *2, 21;* ab aliis saecularibus dari *57, 8* — in aliis quibuslibet rebus *cap. 46; 46, t;* aliis uero horis legantur *42, 4* — etiam si . . . aliter . . . agat *4, 61;* si melius aliter iudicauerit *18, 22;* quod si aliter fecerit *51, 3;* si aliter uult . . . orare *52, 4;* qui . . . aliter praesumpserit *54, 5;* si . . . aliter fecerit *58, 18;* si aliter praesumpserit *62, 8*

alleluia: cum alleluia *9, 9; 11, 6; 12, 2; 15, 3; 15, 4;* alleluia *cap. 15; 15, t; 15, 1*

allidere, *v.* **adlidere**

altare: ac si altaris uasa . . . conspiciat *31, 10;* super altare ponat *58, 20;* desuper altare abbas tulit *58, 29;* inuolbant in palla altaris *59, 2;* praeter officium altaris *62, 6*

alter: sine consolatione alterius *1, 5;* et alter . . . subrogetur *21, 6;* non inpediatur alterius inprobitate *52, 3;* alter . . . scribat *58, 20;* alter alterum defendere *69, t;* alter alium defendere *cap. 69; 69, 1*

altus: altiori consilio . . . praetulerit *63, 7*

amare: non unus plus ametur *2, 17;* ieiunium amare *4, 13;* loqui non amare *4, 52;* risum . . . non amare *4, 54;* castitatem amare *4, 64;* contentionem non amare *4, 68;* si propriam . . . non amans uoluntatem *7, 31;* studeat plus amari *64, 15*

amaritudo: zelus amaritudinis *72, 1*

ambo: ambae res . . . explicantur *5, 9*

ambrosianum: inde sequatur ambrosianum *9, 4;* ambrosianum uersu *12, 4; 13, 11; 17, 8*

ambulare: ambulantes alieno iudicio *5, 12; neque ambulabi in magnis 7, 3;* sedens ambulans *7, 63; plus in ambulando . . . laborare 64, 18*

amen: respondeant omnes amen *11, 10; amen dico uobis 64, 22*

amicus: *amice ad quod uenisti 60, 3*

amministrare: solacia amministrentur *53, 18;* sapienter amministretur *53, 22*

ammonere: quid nos admonet uox *pr. 9;* ut . . . corripiat admonemus *2, 25;* ammoneatur semel et secundo *23, 2;* ammoneatur semel et iterum *33, 7;* ante omnia ammonentes *40, 9;* saepe ammonitus *62, 9;* ammoneatur . . . usque quater *65, 18*

amor: amori Christi praeponere *4, 21;* in Christi amore pro inimicis orare *4, 72;* ad uitam aeternam gradiendi amor incumbit *5, 10;* pro dei amore . . . oboedientia se subdat *7, 34;* amore Christi et consuetudine *7, 69;* sed . . . amore Christi *63, 13;* zelum feruentis-

simo amore exerceant *72, 3;* amore deum timeant *72, 9*

amplecti: delicias non amplecti *4, 12;* patientiam amplectatur *7, 35*

amplius: factis amplius quam uerbis *2, 12;* modice amplius de media nocte pausetur *8, 2;* aut ardor aestatis amplius poposcerit *40, 5;* amplius indigitur *55, 2*

amputare: radicitus ea . . . amputet *2, 26;* hoc uitium . . . amputandum est *33, 1;* superfluum est amputari debet *55, 11;* uitium . . . radicitus amputetur *55, 18;* cum caritate ea amputet *64, 14*

an: *an nescis pr. 37*

anachorita: secundum genus est anachoritarum *1, 3*

analogium: legantur . . . super analogium tres lectiones *9, 5*

Ananias: memorentur . . . Ananiae *57, 5*

angariare: angariati miliario *7, 42*

angelus: ascendentes angeli *7, 6;* ab angelis . . . renuntiari *7, 13;* si ab angelis . . . opera nuntiantur *7, 28;* in conspectu angelorum *19, 5;* in conspectu diuinitatis et angelorum *19, 6*

angustus: angusto initio incipienda *pr. 48;* angustam uiam arripiunt *5, 11; angusta uia est 5, 11*

anima: *liberabis animam 2, 29;* regere animas *2, 31;* paruipendens salutem animarum *2, 33;* animas suscepit regendas *2, 34;* qui suscipit animas *2, 37;* omnium animarum . . . rationem *2, 38;* addita et suae animae *2, 38;* diligere . . . tota anima *4, 1; si exaltaui animam meam 7, 4; ita retribuis in anima mea 7, 4;* latera . . . scalae . . . esse corpus et animam *7, 9;* curam suscepisse animarum *27, 6;* animam suam custodiat *31, 8;* et animae salbentur *41, 5;* si animae . . . peccati causa fuerit latens *46, 5;* otiositas inimica est animae *48, 1;* cuius animam timor dei possidet *53, 21;* mortem . . . in anima patiantur *57, 6;* abtus . . . ad lucrandas animas *58, 6;* animas periclitari *65, 8;* zeli flamma urat animam *65, 22;* necessitas . . . uagandi . . . non expedit animabus *66, 7*

animus: intelligibiles animos . . . corripiat *2, 27;* cum bono animo . . . praeueri oportet *5, 16;* cum malo animo si oboedit *5, 17;* animo suo . . . euolbat *7, 11;* aequo animo impleat officium *31, 17;* animos prioris . . . iratos *71, 7*

annona: constitutam annonam . . . offerat *31, 16;* accipiant super statutam annonam *35, 12*

annuere: annuatur ei ingressus *58, 4*

annuntiare: *os meum adnuntiauit* (*annuntiabit 38, 3*) *9, 1; 38, 3*

annus: ad annum ingrediantur *53, 17;* usque quindecim annorum aetates *70, 4*

ante: ante omnia, ne *2, 33;* ante oculos suspectam habere *4, 47;* ante solis occasum *4, 73;* ante oculos . . . ponens *7, 10; ante te est 7, 23;* ante omnia habeat *31, 13;* ante omnia, ne . . . appareat *34, 6;* ante unam horam *35, 12;* ante omnia et super omnia *36, 1;* ante omnia ammonentes *40, 9;* ante uersum *43, 13;* ante statutam horam *43, 18;* ante fores . . . prostratus iaceat *44, 1;* ueniens . . . ante abbatem *46, 3;* ante omnia sane deputentur *48, 17;* ante pedes . . . iaceat *71, 8* — ut ante disposuimus *65, 12*

antequam: antequam . . . inuocetis *pr. 18;* antequam sit *4, 62;* antequam . . . incipiantur *17, 3*

anterior: sicut anteriores *11, 4*

antiphona: uespera uero iam antiphona *15, 3;* antiphonam non imponat *24, 4;* responsorium antiphonam uel lectionem *45, 1;* antiphonae . . . dicantur *14, 2;* antiphonas . . . inponant *47, 2;* cum antiphona *9, 3; 13, 2;* cum antiphonis *17, 7;* cum antiphonas *9, 4; 11, 4; 17, 6;* sine antiphona *12, 1; 13, 2; 17, 9*

anxius: non sit . . . anxius *64, 16*

aperire: aperire os non permittimus *6, 8; labia mea aperies 9, 1; 38, 3*

apertus: apertis oculis nostris *pr. 9*

apocalypsis: lectionem de apocalypse *12, 4*

apostatare: *uinum apostatare facit 40, 7*

apostolicus: apostolicam . . . formam seruare *2, 23;* memor . . . illud apostolicum *31, 8*

apostolus: nec Paulus apostolus . . . inputauit *pr. 31;* dicente apostolo *an nescis pr. 37;* dicente apostolo *accepistis spiritum 2, 3;* dicit apostolus *factus oboediens 7, 34;* cum Paulo apostolo falsos fratres sustinent *7, 43;* lectio apostoli sequatur *9, 10;* lectio una apostoli . . . recitanda *13, 11;* terribilem apostoli sententiam *25, 3;* ait . . . apostolus *confirmetur . . . caritas 27, 4;* ait apostolus *auferte malum 28, 6;* sicut et patres nostri et apostoli *48, 8;* sententia actuum apostolorum *55, 20;* ait apostolus *probate spiritus 58, 2*

apparere: scala . . . Iacob apparuit *7, 6;* ne murmurationis malum . . . appareat *34, 6*

appellare: regula appellatur ab hoc *post capitula;* alium puro appellare nomine *63, 11*

appellatio: in . . . appellatione nominum *63, 11*

aptare: se omnibus . . . aptet *2, 32*

apud: *apud deum 2, 20;* apud ipsum discernimur *2, 21;* tractet apud se *3, 2; ut iumentum factus sum apud te 7, 50*

aptus: uerba . . . risui apta *4, 53;* abtus . . . ad lucrandas animas *58, 6*

aqua: aqua in manibus . . . det *53, 12;* aqua molendinum *66, 6*

arbitrium: in abbatis pendat aruitrio *3, 5;* non suo arbitrio uiuentes *5, 12;* in arbitrio . . . abbatis erit *39, 6;* in arbitrio prioris consistat *40, 5;* in abbatis pendere arbitrio *65, 11*

ardere: candela . . . ardeat usque mane *22, 4*

ardor: aut ardor aestatis . . . poposcerit *40, 5*

arduus: arduam rem suscipit *2, 31*

argentum: *igne examinatur argentum 7, 40*

arguere: *argue obsecra 2, 23;* indisciplinatos . . . durius arguere *2, 25; peccantes . . . coram omnibus arguantur 70, 3*

arma: arma sumis *pr. 3*

arripere: angustam uiam arripiunt *5, 11;* qui arripuerit codicem *38, 1*

ars: instrumenta artis spiritalis *4, 75;* in artem aliquam dum laborat *46, 1;* ars iniungatur *48, 24;* faciant ipsas artes *57, 1;* pro scientia artis suae *57, 2;* erigatur ab ipsa arte *57, 3;* hortum uel artes diuersas *66, 6*

artifex: de artificibus monasterii *cap. 57; 57, t;* artifices si sunt *57, 1;* si . . . ex operibus artificum uenundandum est *57, 4*

aruitrium, *v.* **arbitrium**

ascendere: per . . . humilitatem ascenditur *7, 5;* actibus . . . ascendentibus *7, 6;* ascendentes angeli *7, 6;* humilitate ascendere *7, 7;* gradus . . . ascen-

dendo inseruit *7, 9;* humilitatis gradibus ascensis *7, 67*

ascensus: descensus ille et ascensus *7, 7*

aspectus: ab aspectu diuinitatis uideri *7, 13;* defixis in terram aspectibus *7, 63*

asper: nihil asperum . . . constituturos *pr. 46;* praedicentur . . . dura et aspera *58, 8*

aspicere: ne nos . . . *inutiles factos* . . . aspiciat deus *7, 29*

assumptio: non sua assumptione *63, 13*

atque: fortissima atque praeclara arma *pr. 3;* et honestiores quidem atque intelligibiles *2, 27;* de rebus transitoriis et terrenis atque caducis *2, 33;* iterum atque tertio *21, 5;* custodienda atque recolligenda *32, 2;* temperet atque disponat *41, 5;* conpunctioni . . . atque abstinentiae *49, 4;* atque ita omnia obstruantur *59, 6;* (uitetur . . .) atque constituimus *70, 2;* desidiosis et male uiuentibus atque negligentibus *73, 7*

att-, *v.* **adt-**

auctor: inordinationis se fecerunt auctores *65, 10*

auctoritas: codices . . . diuniae auctoritatis *9, 8;* regulae auctoritas eis prospiciat *37, 1;* qui sermo diuinae auctoritatis *73, 3*

audire: audiamus . . . quid admonet *pr. 9; si uocem eius audieritis pr. 10; qui habet aures audiendi audiat pr. 11; uenite filii, audite me pr. 12;* si . . . audiens respondeas *pr. 16;* audiamus dominum *pr. 24; qui audit uerba mea pr. 33;* audiuimus habitandi praeceptum *pr. 39;* audiens consilium *3, 2;* lectiones . . . liuenter audire *4, 55; nec auris audiuit 4, 77; qui uos audit me audit 5, 6; 5, 15;* audire discipulum conuenit *6, 6;* omnibus audientibus dicatur *13, 12;* nullius uox nisi . . . legentis ibi audiatur *38, 5;* sed qui aedificant audientes *38, 12;* quod aedificet audientes *42, 3;* hanc scripturam audire *42, 4;* mox auditus fuerit sonus *43, 1;* ut aedificentur audientes *47, 3;* audiat a domino *64, 21;* quaecumque . . . audierit *67, 5*

auditus: subripuerint . . . auditus malae rei *67, 4*

auferre: auferenti tunicam *7, 42; auferte malum 28, 6;* auferatur . . . excusatio *55, 19*

augere: si expediat aliquid augere *39, 6;* augeamus . . . aliquid solito pensu *49, 5*

augmentatio: in augmentatione . . . gregis gaudeat *2, 32*

auris: inclina aurem cordis tui *pr. 1;* adtonitis auribus audiamus *pr. 9; qui habet aures audiendi pr. 11;* aures meae ad preces uestras *pr. 18; nec auris audiuit 4, 77; obauditu auris oboediuit 5, 5*

aurum: sicut aurum fornacis *1, 6*

aut: *pr. 23; 1, 8; 1, 10; 2, 4; 2, 33; 3, 9; 5, 14; 9, 3; 11, 12; 22, 3; 22, 5; 23, 1; 24, 4; 26, 1; 28, 2; 30, 2; 30, 3; 32, 3; 33, 2; 33, 5; 35, 1; 35, 11; 36, 10; 38, 8; 38, 12; 39, 3; 40, 5; 40, 8; 41, 2; 41, 4; 42, 3; 42, 4; 42, 6; 42, 10; 43, 5; 43, 7; 43, 8; 43, 14; 43, 18; 43, 19; 44, 6; 46, 2; 46, 5; 47, 1; 48, 5; 48, 7; 48, 13; 48, 17; 48, 18; 48, 23; 48, 24; 50, t; 52, 1; 53, 8; 53, 24; 54, 1; 55, 5; 55, 7; 56, 3; 58, 3; 58, 16; 58, 20; 58, 24; 59, 3; 60, 6; 61, 4; 61, 6; 61, 13; 63, 8; 64, 4; 65, 14; 65, 16; 65, 18; 65, 22; 66, 3; 67, 4; 67, 5; 68, 1; 68, 3; 69, 1; 70, 2; 71, 9; 73, 1; 73, 3; 73, 4*

aut (= *et*): in bonis actibus aut oboe-

dientia inuenerit meliorem *2, 17;* uerba uana aut risui apta *4, 53;* risum multum aut excussum *4, 54; intellegens aut requirens deum 7, 27;* psalmi aut antiphonae uel lectiones *14, 2;* sordide aut neglegenter . . . tractauerit *32, 4;* secundum modum . . . aut positionem *35, 4;* nobilium aut pauperum *59, t;* stare et benedicere aut missas tenere *60, 4;* cabeat elationem aut superbiam *62, 2;* ut subdi aut oboedire . . . nolit *62, 11;* abbatis aut praepositorum . . . imperio *71, 3*

autem: *ipsi autem . . . spreuerunt me 2, 9;* oboedientes autem et mites *2, 25;* inprobos autem et duros *2, 28;* ideo autem . . . uocari diximus *3, 3;* sic autem dent . . . consilium *3, 4; quae autem faciunt 4, 61; ego autem sum uermis 7, 52;* a pascha autem usque ad *8, 4; 10, 1;* codices autem legantur *9, 8;* post quartum autem responsorium *11, 8;* diebus autem pribatis *13, 1;* sabbatorum autem *13, 9;* modus autem . . . teneatur *14, 2;* a pentecosten autem *15, 2;* uespertina autem sinaxis *17, 7;* completorios autem . . . terminentur *17, 9;* ad primam autem . . . dicantur *18, 4;* uespera autem . . . canatur *18, 12;* sin autem *22, 3; 23, 5;* pribati autem *24, 4;* refectionem autem cibi *24, 5;* is autem frater *25, 1;* ciui autem refectionem *25, 5;* si quis autem . . . tractauerit *32, 4;* inbecillibus autem procurentur *35, 3;* septimanarii autem . . . accipiant *35, 12;* egrediens autem de septimana *35, 16;* sanis autem . . . concedatur *36, 8;* curam autem . . . habeat *36, 10;* frater autem lector *38, 10;* postea autem . . . reficiat *38, 11;* fratres autem . . . legant *38, 12;* quibus autem donat deus *40, 4;* ubi autem . . . exposcit *40, 8;* a pentecosten autem *41, 2;* ab idus autem Septembres *41, 6;* non autem eptaticum *42, 4;* si autem ieiunii dies fuerit *42, 5;* ideo autem eos in ultimo . . . stare *43, 7;* diurnis autem horis 43, *10;* ad mensam autem qui . . . non occurrerit *43, 13;* similiter autem patiatur *43, 17;* infantes autem . . . bapulent *45, 3;* psalmos autem uel antiphonas *47, 2;* cantare autem et legere *47, 3;* ab hora autem quarta *48, 4;* post sexta autem *48, 5;* si autem . . . exegerit *48, 7;* a kalendas autem Octobres *48, 10;* facto autem . . . signo *48, 12;* post refectionem autem *48, 13;* in ipsa autem salutatione *53, 6;* suspecti autem hospites *53, 8;* fratres autem . . . prosequantur *53, 11;* hospitibus autem . . . societur *53, 23;* qui autem . . . praesumpserit *54, 5;* abbas autem . . . prouideat *55, 8;* stramenta autem . . . sufficiant *55, 15;* in ipsis autem . . . praeciis *57, 7;* postea autem sit in cella *58, 5;* suscipiendus autem in oratorio *58, 17;* illa autem uestimenta . . . reponantur *58, 27;* de rebus autem suis *59, 3;* similiter autem . . . faciant *59, 7;* clericorum autem si quis . . . uoluerit *60, 8;* non solum autem monachum . . . stabilire *61, 12;* cabeat autem abbas *61, 13;* ordinatus autem cabeat *62, 2;* iuniores autem . . . uocent *63, 12;* abbas autem . . . uocetur *63, 13;* ipse autem cogitet *63, 14;* ubicumque autem . . . obuiant *63, 15;* foris autem uel ubiubi *63, 19;* uitae autem merito *64, 2;* ordinatus autem abba cogitet *64, 7;* in ipsa autem correptione . . . agat *64, 12;* monasterium autem . . . debet constitui *66, 6;* hanc autem regulam . . . uolumus . . . legi

66, 8; reuertentes autem de uia *67, 3; peccantes autem . . . arguantur 70, 3;* si quis autem frater . . . corripitur *71, 6;* regulam autem hanc descripsimus *73, 1;* nobis autem desidiosis *73, 7*

auxiliari: deo auxiliante *1, 5*

auaritia: neque auaritiae studeat *31, 12;* non subripiat abaritiae malum *57, 7*

auertere: *a uoluntatibus tuis auertere 7, 19,* ut auertat . . . deus spiritum elationis *38, 2*

b

baiulare: militiam baiulamus *2, 20*

balneae, *v.* **ualneae**

bapulare: infantes . . . bapulent *45, 3*

Basilius: regula sancti . . . Basilii *73, 5*

bene, *v.* **bonus**

benedicere: sed magis benedicere *4, 32;* maledicentes se benedicent *7, 43;* benedicat abbas *9, 5;* benedicente abbate *11, 7;* nec a quoquam benedicatur *25, 6; benedictus es domine deus 35, 16;* benedicant deum *40, 8;* usque dum benedicat *44, 10;* benedicere aut missas tenere *60, 4;* respondeat aut benedicat *66, 3*

benedictio: data benedictione incipiant *11, 10;* inde benedictiones et laudes *12, 4;* benedictione missae fiant *17, 10;* accepta benedictione egrediens *35, 17;* accepta benedictione ingrediatur *35, 18; 38, 4;* petita benedictione pertranseat *53, 24;* iunior . . . benedictionem petat *63, 15;* usque dum benedictione sanetur *71, 8*

bibere: comedentibus et bibentibus *38, 6;* non usque ad sacietatem bibamus *40, 6*

biberes: singulas biberes et panem *35, 12*

bibliotheca: accipiant . . . codices de bibliotheca *48, 15*

bini: bini aut terni *1, 8;* partiantur in uinos *18, 5*

blandimentum: miscens . . . terroribus blandimenta *2, 24;* alium . . . blandimentis . . . conformet *2, 31*

bonus: agendum inchoas bonum *pr. 4;* de bonis suis in nobis parendum est *pr. 6; uidere dies bonos pr. 15; fac bonum pr. 17;* obseruantia bonorum actuum *pr. 21;* nisi . . . bonis actibus curritur *pr. 22;* de bona obseruantia . . . elatos *pr. 29;* bona non a se posse *pr. 29;* omnia bona et sancta *2, 12;* in bonis actibus . . . meliorem *2, 17;* in operibus bonis *2, 21;* augmentatione boni gregis *2, 32;* instrumenta bonorum operum *cap. 4; 4, t;* bonum . . . deo adplicet *4, 42;* cum bono animo . . . praeueri oportet *5, 16; silui a bonis 6, 1;* a bonis eloquiis . . . tacere *6, 2;* de bonis et sanctis . . . eloquiis *6, 3; oculi . . . speculantur bonos et malos 7, 26; confitemini domino quoniam bonus 7, 46; bonum mihi quod humiliasti me 7, 54;* consuetudine ipsa bona *7, 69; speculari bonos et malos 19, 1;* fratres boni testimonii *21, 1;* pastoris boni . . . exemplum *27, 8; gradum bonum . . . adquirit 31, 8;* sermo responsionis . . . bonus *31, 13; sermo bonus super datum optimum 31, 14;* recepturos mercedem bonam *64, 6;* audiat . . . quod seruus bonus *64, 21; super omnia bona sua constituit eum 64, 22;* oboedientiae bonum . . . exhibendum est *71, 1;* de zelo bono *cap. 72; 72, t;* zelus bonus qui separat *72, 2* — bene exstructi *1, 5; qui bene ministrauerit 31, 8;* officium bene impleant *53, 17;* dum bene ministrauerit

64, 21; bene uiuentium et oboedientium monachorum *73, 6*

brachium: brachio . . . pugnare *1, 5*

bracile: bracile cultellum *55, 19*

brebiare: de lectionibus brebiandum est *11, 12;* in conuentu . . . brebietur oratio *20, 5*

brebis: brebis responsorius *10, 2;* brebis debet esse . . . oratio *20, 4;* — abbas brebem teneat *32, 3* — uoluerit breuiter dicere *38, 9*

brebitas: propter brebitatem noctium *10, 2*

c

cadere: *et non cecidit* (domus) *pr. 34*

caducus: de rebus . . . caducis *2, 33*

caedere, *v.* **cedere**

caelestis: ad exaltationem . . . caelestem *7, 5;* ad patriam caelestem festinas *73, 8*

caelum: uita . . . erigatur ad caelum *7, 8;* de caelis a deo . . . respici *7, 13; dominus de caelo . . . respicit 7, 27;* lebare oculos . . . ad caelos *7, 65*

calamus: calamum quassatum non conterendum *64, 13*

calciarium: de . . . calciario (calciariis *cap. 55*) fratrum *cap. 55; 55, t*

calidus: in calidis uero minus *55, 2*

caliga: pedules et caligas *55, 6;* pedules caligas *55, 19*

candela: candela iugiter . . . ardeat *22, 4*

canere: sex psalmi . . . canendi *9, 9;* psalmi . . . canendi sunt *14, t* uespera . . . quattuor psalmorum modulatione canatur *18, 12*

canonicus: praeueniant horas canonicas *37, 3;* per . . . canonicas horas . . . petant orationem *67, 3*

cantare: tria responsoria cantentur *9, 5;* qui cantat dicat gloriam *9, 6;* dicatur a cantante gloria *11, 3;* non per ordinem . . . cantent *38, 12;* cantare . . . non praesumat *47, 3*

canticum: cantica de prophetarum *11, 6;* quae cantica cum alleluia psallantur *11, 6;* canticum de euangelia *12, 4; 13, 11; 17, 8;* canticum deuteronomium *13, 9;* canticum unumquemque die suo *13, 10;* cantica . . . dicatur *15, 3;* uersum uel canticum *18, 18;* cum canticis consuetudinariis . . . psallunt *18, 24*

cantor: dum incipit cantor dicere *9, 7*

capax: capacibus discipulis *2, 12*

capitale: et lena et capitale *55, 15*

capitulum: quattuor capitula psalmi *18, 2;* terna capitula . . . psalmi *18, 3;* nobem capitula . . . residua *18, 7*

caput: *inposuisti homines super capita nostra 7, 41;* inclinato sit semper capite *7, 63;* usque caput quadragesimae *15, 2;* a caput reprendatur ad uigilias *18, 23;* usque caput quadragesimae *41, 6; 48, 10;* posito in terra capite *44, 2;* codices in caput quadragesimae dandi sunt *48, 16;* inclinato capite . . . adoretur *53, 7* — illos respicit in capite *65, 10*

caritas: conseruationem caritatis *pr. 47;* aequalis sit . . . caritas *2, 22;* caritatem non derelinquere *4, 26;* ad caritatem dei perueniet *7, 67; confirmetur in eo caritas 27, 4;* merces et caritas adquiritur *35, 2;* sibi sub caritate . . . seruiant *35, 6;* occurratur . . . cum omni officio caritatis *53, 3;* si . . . cum humilitate caritatis repraehendit *61, 4;* cum caritate ea amputet *64, 14;* propter pacis caritatisque custodiam *65, 11;* reddat responsum . . . cum feruore caritatis *66, 4;* ex caritate con-

fidens . . . oboediat *68, 5;* omni caritate . . . oboediant *71, 4;* caritatem fraternitatis . . . impendant *72, 8;* abbatem . . . humili caritate diligant *72, 10*

caro: contra uitia carnis . . . pugnare *1, 5;* desideria carnis non efficere *4, 59;* custodiens se . . . sed et desideria carnis *7, 12;* in desideriis uero carnis *7, 23; in interitum carnis 25, 4;* carnium aesus infirmis . . . concedatur *36, 9;* a carnibus . . . abstineant *36, 9;* carnium . . . quadripedum . . . comestio *39, 11*

carus: fratres carissimi *pr.* 19*;* nihil . . . a Christo carius aliquid existimant *5, 2*

castigare: corpus castigare *4, 11*

castigatio: corporis castigatio . . . coherceat *2, 28*

castitas: castitatem amare *4, 64*

castus: caste et zelo dei faciant *64, 6;* caritatem . . . caste impendant *72, 8*

castus: castum sobrium misericordem *64, 9*

casus: nec fortuito casu qui arripuerit codicem *38, 1*

catholicus: a . . . catholicis patribus *9, 8;* liber sanctorum catholicorum patrum *73, 4*

causa: nisi alia rationabilis causa existat *2, 18;* pro qualicumque causa *34, 6;* in causa grauis utilitatis *35, 1;* si . . . peccati causa fuerit latens *46, 5;* alicuius rei causa *60, 6;* degradauerit certis ex causis *63, 7;* inpossibilitatis suae causas . . . suggerat *68, 2;* pro quauis minima causa *71, 6*

causari: ne causetur de . . . substantia *2, 35;* non causantur monachi *55, 7*

cauere: de alienis ratiociniis cauet *2, 39;* quod se cauere propheta indicat *7, 3;* cum cauemus illud *7, 21;* cauendum . . . malum desiderium *7, 24;* cauendum est . . . omni hora *7, 29;* cabeatur ne proueniat *11, 13;* cabeat . . . abbas *61, 13;* ordinatus . . . cabeat elationem *62, 2*

cedere: non praesumat . . . cedere *cap. 70; 70, t;* excommunicare aut cedere *70, 2*

celare: mala . . . abbatem non celauerit *7, 44*

celebrare: nona eo idem ordine celebretur oratio *17, 5*

cella: per diuersorum cellas hospitantur *1, 10;* candela . . . in eadem cella ardeat *22, 4;* infirmis sit cella . . . deputata *36, 7;* cellam hospitum habeat *53, 21;* sit in cella hospitum *58, 4;* in cella nobiciorum *58, 5;* ducatur in . . . cellam nobiciorum *58, 11;* cellam debebit habere *66, 2*

cellararius: qualis debeat esse cellerarius *cap. 31;* de cellarario monasterii *31, t;* cellararius monasterii eligatur *31, 1;* cellararius excusetur a coquina *35, 5;* uasa . . . cellarario reconsignet *35, 10;* cellararius . . . intranti consignet *35, 11;* ne a cellarariis . . . neglegantur *36, 10;* pars a cellarario seruetur *39, 5*

cellarium: si quis . . . in cellario . . . laborat *46, 1*

celsitudo: perducat . . . ad celsitudinem perfectionis *73, 2*

cena: refectio sibe prandii et cenae *39, 4;* sibe cena sibe refectionis hora *41, 9;* mox surrexerint a cena *42, 3*

cenare: si cenaturi sunt *39, 5;* pars . . . reddenda cenandis *39, 5;* et sera cenent *41, 1*

centesimus, *v.* **psalmus**

centum quinquaginta: psalterium ex integro numero centum quinquaginta psalmorum psallatur *18, 23*

certatim: oboedientiam sibi certatim inpendant *72, 6*

certe: terni aut certe singuli *1, 8*; aut certe decantandum *9, 3;* aut certe aliud quod aedificet *42, 3;* aut certe sedit sibi *43, 8;* aut certe si non scit *58, 20;* uel certe si hoc facere noluerint *59, 4*

certus: agnoscat pro certo *2, 38;* pro certo scire *4, 49;* certis temporibus occupari . . . in labore . . . certis . . . horis in lectione *48, 1;* degradauerit certis ex causis *63, 7*

cessari: a malis uerbis . . . cessari *6, 2*

ceteri: ceteris diebus canticum *13, 10;* ceteris . . . agendis ultima pars . . . dicatur *13, 14;* ceteri sibi . . . seruiant *35, 6;* taliter ut ceteri timeant *48, 20;* praelatus est ceteris *65, 17; ut ceteri metum habeant 70, 3*

de cetero: de cetero emendare *4, 58;* de cetero omnes . . . oboediant *71, 4*

ceterum: ceterum . . . qui festinat *73, 2*

chorus: non stet in ordine suo in choro *43, 4;* sociari choro *43, 11;* recipiatur in choro *44, 5;* in choro standum *63, 4*

Christianus: contrarium est omni Christiano *39, 8;* ad . . . Christianos uicinos claruerint *64, 4*

Christus: Christo uero regi militaturus *pr. 3;* adlisit ad Christum *pr. 28;* passionibus Christi . . . participemur *pr. 50;* Christi . . . agere uices *2, 2;* in Christo unum sumus *2, 20;* ut sequatur Christum *4, 10;* nihil amori Christi praeponere *4, 21;* ad Christum allidere *4, 50;* in Christi amore pro inimicis orare *4, 72;* nihil . . . a Christo carius . . . existimant *5, 2;* amore Christi et consuetudine *7, 69;* sicut reuera Christo . . . seruiatur *36, 1;* hospites tamquam Christus suscipiantur *53, 1;* Christus in eis adoretur *53, 7;* magis Christus suscipitur *53, 15;* uices Christi creditur agere *63, 13;* honore et amore Christi *63, 13;* Christo . . . nihil praeponant *72, 11;* adiuuante Christo *73, 8*

cibus: refectionen . . . cibi . . . accipiat *24, 5;* ciui . . . refectionem . . . percipiat *25, 5;* nec cibum quod ei datur *25, 6;* de mensura cibus *cap. 39; 39, t;* uersum . . . qui post cibum dicitur *43, 17;* quicquam cibi aut potus praesumere *43, 18;* ciborum et potus abstinentiam *49, 5;* subtrahat . . . de cibo *49, 7*

cingere: cincti cingulis *22, 5*

cingulum: cincti cingulis *22, 5*

circa: sollicitus . . . circa cogitationes *7, 18;* sollicitus esse circa excommunicatos *cap. 27; 27, t;* curam gerat . . . circa . . . fratres *27, 1;* operetur salutem circa . . . fratrem *28, 5*

circuitus: sex mensuum circuitum *58, 12*

circulus: per septimanae circulum psallunt *18, 24;* post duorum mensuum circulum *58, 9*

circumire: seniores qui circumeant *48, 17*

citius: ambae res . . . citius explicantur *5, 9;* non . . . citius ei adsentiatur *60, 1*

clamare: cotidie clamans . . . uox *pr. 9;* quaerens cui haec clamat operarium *pr. 14; spiritum . . . in quo clamamus 2, 3;* clamat . . . scriptura *7, 1;* ut . . . pauper clamauerit *66, 3*

clamosus: non sit clamosus in uoce *7, 60;* oret non in clamosa uoce *52, 4*

clarescere: clarescentibus culpis *62, 10;* uitia ipsa . . . ad abbates . . . claruerint *64, 4*

claustrum: officina . . . claustra sunt

monasterii *4, 78;* claustra monasterii egredi *67, 7*

clericus: clericorum . . . si quis . . . sociari uoluerit *60, 8;* gradibus sacerdotum uel clericorum *61, 12*

clusura: aeterna clusura . . . damnamus *6, 8*

coctus, *v.* **coquere**

codex: legantur . . . in codice . . . lectiones *9, 5;* codices . . . legantur in uigiliis *9, 8;* lectiones in codice . . . legantur *10, 2;* legantur in codice . . . lectiones *11, 2;* habere proprium . . . neque codicem neque tabulas *33, 3;* qui arripuerit codicem *38, 1;* accipiant . . . codices de bibliotheca *48, 15;* codices in caput quadragesimae dandi sunt *48, 16*

coenobium: in coenobiis degentes *5, 12*

coenouita: primum coenouitarum (genus) *1, 2;* ad coenouitarum . . . genus disponendum *1, 13*

coepisse: ut coeperint oriri *2, 26*

coercere, *v.* **cohercere**

cogitare: semper cogitet quia . . . suscepit *2, 34;* dei retributionem cogitet *55, 22;* cogitet semper quia . . . redditurus est *63, 3;* cogitet et sic se exhibeat ut *63, 14;* abba cogitet . . . quale onus suscepit *64, 7;* cogitans discretionem *64, 18;* cogitet . . . abbas se . . . reddere rationem *65, 22*

cogitatio: uitia . . . cogitationum *1, 5;* cogitationes malas . . . allidere *4, 50;* custodiens se . . . a peccatis . . . cogitationum *7, 12;* in cogitationibus . . . deum . . . praesentem ostendit *7, 14; dominus nouit cogitationes hominum 7, 15; intellexisti cogitationes meas 7, 16; cogitatio hominis confitebitur 7, 17;* sollicitus sit circa cogitationes *7, 18;* si . . . cogitationes malas . . . non celauerit *7, 44;* ei suggeritur a cogitationibus *65, 5*

cogitatus: paruulos cogitatos . . . tenuit *pr. 28*

cognoscere: *delictum . . . cognitum tibi feci 7, 47;* dum per alium cognitum fuerit *46, 4*

cohercere: castigatio in . . . initio peccati coherceat *2, 28;* uerberibus coerceantur *30, 3;* acrius coherceatur *69, 4*

cohortari: maiorum cohortantur exempla *7, 55;* inuicem se moderate cohortentur *22, 8*

collatio: legat unus collationes *42, 3;* adcedant ad lectionem collationum *42, 5;* collationes patrum . . . quid . . . sunt *73, 5*

coll-, *v.* **conl-**

collum: nec collum excutere desub iugo regulae *58, 16*

color: de . . . colorem aut grossitudinem *55, 7*

comedere: comedentibus et bibentibus *38, 6*

comestio: carnium . . . abstineatur comestio *39, 11*

commemorare: ad maiora quae supra commemorabimus *73, 9*

commemoratio: commemoratio . . . absentum *67, 2*

commendare: se orationi commendent *67, 1*

commendaticius: sine . . . literas commendaticias *61, 13*

comminatio: metuat prophetae comminationem *27, 7*

committere, *v.* **conmittere**

commonere: hoc praecipue commonentes ut . . . ordinet *18, 22*

commotio: sanetur illa commotio *71, 8*

commouere: animos prioris . . . commotos *71, 7*

communio: post missas et communionem *38, 2;* propter communionem sanctam *38, 10;* accedant . . . ad communionem *63, 4*

communis: communis monasterii regula *7, 55;* omnium *sint communia 33, 6;* mensae communis participationem *43, 15* — res communiter citius explicantur *5, 9*

completorius: uesperae completoriique tempore *16, 2;* uespera completorio *16, 5;* completorios . . . dictione terminentur *17, 9;* ad completorios . . . idem psalmi repetantur *18, 19;* post completorium nemo loquatur *cap. 42; 42, t;* exeuntes a conpletoriis *42, 8*

computare: in . . . numero computare *pr. 5*

concedere: loquendi concedatur licentia *6, 3;* ualnearum usus . . . tardius concedatur *36, 8;* carnium aesus . . . concedatur *36, 9;* concedatur ei . . . stare *60, 4;* locum . . . qui . . . concessus est *60, 7*

concordare: mens nostra concordet uoci nostrae *19, 7*

concors: omnis concors congregatio *64, 1*

concupiscentia: omni concupiscentia spiritali desiderare *4, 46; post concupiscentias . . . non eas 7, 25*

concupiscere: non concupiscere *4, 6*

condecere: condecet . . . disponere *3, 6;* docere magistrum condecet *6, 6*

condere: nec ibi . . . aliud geratur aut condatur *52, 1*

conferre: aliquid conferre monasterio *57, 2;* res . . . conferat monasterio *58, 24*

confessio: conmissa per humilem confessionem . . . non celauerit *7, 44*

confidere: confidens de adiutorio dei *68, 5*

confirmare: *confirmetur in eo caritas 27, 4*

confiteri: mala . . . deo confiteri *4, 57; cogitatio hominis confitebitur tibi 7, 17; confitemini domino 7, 46; surgebam ad confitendum tibi 16, 4;* surgamus ad confitendum ei *16, 5*

conformare: se omnibus conformet *2, 32*

confortare: *confortetur cor tuum 7, 37*

confundere: *humiliatus et confusus 7, 53; ne confundas me 58, 21*

confusio: rubur confusionis *73, 7*

congregatio: conuocet . . . congregationem *3, 1;* stauilitas in congregatione *4, 78;* si maior congregatio fuerit *17, 6;* si maior fuerit congregatio *21, 1;* cellararius . . . eligatur de congregatione *31, 1;* congregationi sit sicut pater *31, 2;* si congregatio maior fuerit *31, 17;* secundum modum congregationis *35, 4;* si maior congregatio fuerit *35, 5;* ueniens . . . ante abbatem uel congregationem *46, 3;* pedes . . . congregatio labet *53, 13;* suscipiatur in congregatione *58, 14;* omnis congregatio . . . respondeat *58, 22;* in congregatione reputetur *58, 23;* congregationi sociandus *61, 8;* electio congregationis *62, 6;* de ordine congregationis *cap. 63; 63, t;* concors congregatio . . . elegerit *64, 1;* pars . . . congregationis . . . elegerit *64, 1;* ultimus . . . in ordine congregationis *64, 2;* si . . . congregatio . . . elegerit *64, 3;* dissensiones in congregationes faciunt *65, 2;* si . . . congregatio petierit *65, 14;* in congregatione quietus *65, 21;* regulam . . . uolumus in congregatione legi *66, 8*

congruus: satisfactione congrua ueniam consequatur *24, 7;* nihil percipiat usque ad emendationem congruam *43, 19;* omnibus congruus honor exhibeatur *53, 2*

coniungere: cum centesimo quinto decimo (psalmo) coniungatur *18, 17*

conlocare: loco mediocri conlocentur *60, 8*

conloqui: hospitibus . . . neque conloquatur *53, 23;* conloqui cum hospite *53, 24*

conloquium: in nullo iungatur . . . conloquio *25, 2*

conmittere: cui plus conmittitur *2, 30;* gregis sibi conmissi *2, 32;* animarum sibi conmissarum *2, 33;* spem . . . deo committere *4, 41;* mala . . . absconse conmissa *7, 44;* officium sibi commissum *31, 17;* in adsignato sibi conmisso *42, 7;* gregem sibi conmissum *63, 2;* dum pluribus conmittitur *65, 13*

conparare: quod uilius conparari possit *55, 7*

conpati: infirmitati . . . conpassus est *27, 9*

conpetere: hora qua praeuiderit abbas ei competere *25, 5;* horis competentibus *31, 18;* omnia horis conpetentibus conpleantur *47, 1;* occurrere hora conpetenti *50, 1*

conplere: admonitionem . . . efficaciter comple *pr. 1;* haec complens dominus *pr. 35;* si compleamus habitatoris officium *pr. 39;* litania et completum est *12, 4; 13, 11;* in unum positi conpleant *42, 8;* conpleto opere dei *43, 6;* horis conpetentibus conpleantur *47, 1*

conpraehendere: *ne tenebrae . . . uos conpraehendant pr. 13*

conprobare: ut . . . humilitas conprobetur *29, 2;* contemptor . . . fuerit conprobatus *65, 18*

conpunctio: conpunctione lacrimarum *20, 3;* conpunctioni cordis . . . operam damus *49, 4*

consanguinitas: consanguinitatis propinquitate *69, 2*

conscientia: conscientia patientiam amplectatur *7, 35*

consedere: nec praesumat iunior consedere *63, 16*

consensus: sine consensu abbatis eius *61, 13;* prohibeant praborum praeualere consensum *64, 5*

consentire: saltim uel hoc consentiamus *40, 6;* si . . . diabulo consenserit *58, 28;* uitiis suis . . . consentientem personam *64, 3*

consequi: nullam consequitur gratiam *5, 19;* ueniam consequatur *24, 7;* ordines suos consequantur *63, 18;* ut idem ipse consequatur *64, 10*

conseruare: uestimenta . . . in uestiario conseruanda *58, 27;* ordines . . . ita conseruent *63, 1;* pueris . . . disciplina conserbata *63, 9;* regulam . . . conserbet *64, 20*

conseruatio: conseruationem caritatis *pr. 47*

conseruus: erogauit triticum conseruis suis *64, 21*

considerare: consideremus qualiter oporteat *19, 6;* infirmi considerent . . . sibi seruire *36, 4;* consideretur semper in eis inuecillitas *37, 2;* considerans in omnibus ne subrepat *40, 5;* inuecillitas ab abbate consideranda est *48, 25;* consideretur illa sententia *55, 20;* abbas consideret infirmitates *55, 21;* consideretur ratio *64, 1;* prouidus et consideratus *64, 17*

consideratio: iuxta considerationem

rationis *8, 1;* infirmitatum consideratio *34, 2;* sit in eis pia consideratio *37, 3;* sit consideratio ut . . . solacia adcommodentur *53, 19;* haec . . . consideratio penes abbatem est *55, 3*

consignare: singula . . . consignet custodienda *32, 2;* item intranti consignet *35, 11*

consilium: de adhibendis ad consilium fratribus *cap. 3; 3, t;* audiens consilium fratrum *3, 2;* ad consilium uocari *3, 3;* dent fratres consilium *3, 4;* seniorum . . . utatur consilio *3, 12; omnia fac cum consilio 3, 13;* quos . . . altiori consilio . . . praetulerit *63, 7;* saniore consilio elegerit *64, 1;* pari consilio elegerit *64, 3;* elegerit . . . cum consilio fratrum *65, 15*

consistere: in arbitrio prioris consistat *40, 5*

consolari: dolentem consolari *4, 19;* qui . . . consolentur fratrem *27, 3;* consolentur eum *27, 3; consolatus es me 35, 16*

consolatio: sine consolatione alterius *1, 5*

consors: regno eius . . . consortes *pr. 50*

consortium: pribati . . . a mensae consortio *24, 4;* in nullo iungatur consortio *25, 2;* sequestratus a consortio *43, 16*

conspargere: doctrina . . . in . . . mentibus conspargatur *2, 5*

conspectus: a conspectibus cordis *pr. 28; in conspectu angelorum 19, 5;* in conspectu diuinitatis *19, 6*

conspicere: uasa sacrata conspiciat *31, 10*

constituere: constituenda est . . . scola seruitii *pr. 45;* nos constituturos speramus *pr. 46;* abbas . . . debet . . . constituere *2, 4;* psalmi . . . per unamquamque constituens noctem *18, 21;* et constituantur decani *21, 1;* de praeposito eadem constituimus *21, 7;* fratribus constitutam annonam *31, 16;* mensura uictus . . . constituitur *40, 2;* loco quem . . . constituerit abbas *43, 5;* non eos praetereant horae constitutae *50, 4;* lege regulae constitutum *58, 15;* in superiori . . . constituere loco *61, 11;* regulam . . . praepositis constitutam *62, 7;* utque abbas constituerit *63, 1;* secundum ordines quos constituerit *63, 4;* hic constituatur quem *64, 1;* constituant dispensatorem *64, 5; super omnia . . . constituit eum 64, 22;* monasterium . . . ita debet constitui *66, 6;* constituimus ut nulli liceat *70, 2;* qui ab eo constituuntur *71, 3;* obseruatio in hac sit regula constituta *cap. 73; 73, t;*

consuetudinarius: cum canticis consuetudinariis *18, 24*

consuetudo: ex consuetudine incipiet custodire *7, 68;* consuetudine ipsa bona *7, 69;* psalmi dicantur secundum consuetudinem *13, 3;* consuetudines ieiuniorum prosequantur *53, 11;* contentus est consuetudinem loci *61, 2*

consummare: luce . . . diei omnia consummentur *41, 8*

contagiare: gregem contagiet *28, 8*

contemnere: *contemnentes spreuerunt me 2, 9;* contemnentes ut increpat *2, 25;* contemnentes deum gehenna . . . incendat *7, 11;* qui contempserit facere *71, 9*

contemtor: praeceptis . . . contemtor repertus *23, 1;* contemptor . . . regulae *65, 18*

contendere: cum abbate . . . contendere *3, 9*

contentio: contentionem non amare *4, 68*

contentiosus: si quis contentiosus repperitur *71, 5*

contentus: si . . . extremitate contentus sit *7, 49;* contentus est consuetudinem *61, 2;* contentus est quod inuenerit *61, 3*

conterere: calamum . . . non conterendum *64, 13*

contingere: quod si contigerit . . . satisfaciat *11, 13;* contigit ut . . . oriantur *65, 1*

continuare: prandii sextam . . . continuanda erit *41, 4*

continuo: et non ueniens continuo *46, 3*

contra: contra diabolum . . . pugnare *1, 4;* contra uitia . . . pugnare *1, 5;* contra abbatis uoluntatem . . . faciens *65, 16;* contra se iratos *71, 7*

contradicere: resistendo uel contradicendo *68, 3*

contrarius: quae . . . docuerit esse contraria *2, 13;* duris et contrariis rebus *7, 35;* uniuersa . . . contraria sustinere *7, 38;* contrarius existens . . . regulae *23, 1;* contrarium est omni Christiano *39, 8;* dum contraria sibi inuicem . . . sentiunt *65, 8*

contristare: de malis actibus . . . contristari *pr. 5;* fratres non contristet *31, 6;* non . . . eum contristet *31, 7;* nemo . . . contristetur *31, 19;* qui minus indiget . . . non contristetur *34, 3;* non . . . contristent fratres *36, 4;* ut . . . occupentur non contristentur *48, 7;* non contristetur frater *54, 4*

contueri: infirmorum contuentes inuecillitatem *40, 3*

contumacia: si . . . talis fuerit . . . contumacia *62, 11*

contumax: si quis . . . contumax . . . repertus fuerit *23, 1;* si contumax fuerit . . . expellatur *71, 9*

conturbare: abbas non conturbet gregem *63, 2*

conuenire: discipulos conuenit oboedire magistro *3, 6;* haec conuenit his *5, 2;* audire discipulum conuenit *6, 6;* ut conuenti . . . purgent se *13, 13*

conuentus: in conuentu . . . brebietur oratio *20, 5*

conuersatio: processu . . . conuersationis *pr. 49;* conuersationis feruore nouicio *1, 3;* de . . . miserrima conuersatione *1, 12;* fratres . . . sanctae conuersationis *21, 1;* pro modo conuersationis . . . accipiant *22, 2;* ueniens quis ad conuersationem *58, 1;* promittat de . . . conuersatione morum suorum *58, 17;* ut conuersationis tempus . . . discernit *63, 1;* initium conuersationis . . . habere *73, 1;* ad perfectionem conuersationis qui festinat *73, 2*

conuertere: *sed conuertatur pr. 38;* conuertenti ex seruitio *2, 18;* expectat nos conuerti in melius *7, 30;* ut conuertuntur ita sint *63, 7*

conuocare: conuocet . . . congregationem *3, 1*

copiosus: de talibus copiosior mercis adquiritur *36, 5*

coquere: cocta duo pulmentaria *39, 1;* duo pulmentaria cocta *39, 3*

coquina: de septimanariis coquinae *cap. 35; 35, t;* excusetur a coquinae officio *35, 1;* cellararius excusetur a coquina *35, 5;* cum coquinae ebdomadariis . . . reficiat *38, 11;* si quis . . . in coquina . . . deliquerit *46, 1;* coquina abbatis . . . super se sit *53, 16;* in qua coquina ad annum ingrediantur *53, 17*

cor: aurem cordis *pr. 1; nolite obdurare corda pr. 10; loquitur ueritatem in corde*

suo pr. 26; a conspectibus cordis *pr. 28;* praeparanda sunt corda *pr. 40;* dilatato corde . . . curritur *pr. 49; non abscondi in corde meo 2, 9; duris corde 2, 12;* proprii . . . cordis uoluntatem *3, 8;* diligere ex toto corde *4, 1;* dolum in corde non tenere *4, 24;* ueritatem ex corde . . . proferre *4, 28;* cogitationes malas cordi suo aduenientes *4, 50; 7, 44;* in corde si murmurauerit *5, 17;* cor . . . respicit murmurantem *5, 18; non est exaltatum cor meum 7, 3;* humiliato corde . . . erigatur *7, 8; scrutans corda et renes 7, 14;* dicat . . . utilis frater in corde suo *7, 18; confortetur cor tuum 7, 37; remisisti impietatem cordis mei 7, 48;* intimo cordis credat affectu *7, 51;* si non solum corde monachus . . . indicet *7, 62;* dicens sibi in corde *7, 65;* lectio . . . ex corde recitanda *9, 10;* lectionem . . . una ex corde *12, 4;* in puritate cordis . . . exaudiri *20, 3; ne grauentur corda uestra 39, 9;* compunctioni cordis . . . operam damus *49, 4;* in lacrimis et intentione cordis *52, 4*

coram: coram eo *7, 18;* obiurgetur . . . coram omnibus *23, 3;* nisi . . . coram omnibus humiliatus fuerit *45, 1;* coram hospite *53, 9;* coram omnibus promittat *58, 17;* coram deo *58, 18;* coram testibus *59, 8; coram omnibus 70, 3*

corona: necessitas parit coronam *7, 33*

corporalis: uindictae corporali subdatur *23, 5;* corporali uindictae subiaceat *71, 9*

corpus: praeparanda sunt corda et corpora *pr. 40;* dum . . . in hoc corpore sumus *pr. 43;* corporis castigatio . . . coherceat *2, 28;* corpus castigare *4, 11;* latera . . . scalae . . . esse corpus et animam *7, 9;* corpore humilitatem . . . indicet *7, 62;* nec corpora sua nec uoluntates . . . habere in propria uoluntate *33, 4;* subtrahat corpori suo de cibo *49, 7;* prostrato omni corpore *53, 7;* mortem quam . . . in corpore pertulerunt *57, 5;* nec . . . corporis potestatem se habiturum *58, 25;* sociari corpori monasterii *61, 6;* infirmitates . . . sibe corporum sibe morum *72, 5*

correptio: acrior ei accedat correptio *28, 1;* correptioni subiaceat *33, 8;* correptioni regulari subiaceat *48, 20;* in . . . correptione prudenter agat *64, 12;* adhibeatur ei correptio disciplinae regularis *65, 19*

corrigere: *stultus . . . non corrigitur 2, 28;* si . . . neque sic correxerit . . . excommunicationi subiaceat *23, 4;* si nec ita correxerit *28, 2;* noluit humilitate corrigere *45, 2;* si non correxerit . . . episcopus adhibeatur *62, 9;* si neque sic correxerit . . . deiciatur de ordine praepositurae *65, 20*

corripere: increpat et corripiat *2, 25;* uerbis corripiat *2, 27;* correptus semel et iterum *21, 5;* sepius correpti *cap. 28; 28, t;* frequenter correptus *28, 1;* qualiter corripiantur *cap. 30; 30, t;* si quis . . . tractauerit corripiatur *32, 4;* pro hoc corripiatur *43, 14;* corripiatur semel et secundo *48, 19;* contentiosus . . . corripiatur *71, 5;* a quocumque priore suo corripitur *71, 6*

corrumpere: *corrupti sunt et abominabiles 7, 22*

cotidianus: ad refectionem cotidianam *39, 1;* de opera manuum cotidiana *cap. 48; 48, t*

cotidie: cotidie clamans . . . uox *pr. 9;* expectat nos cottidie . . . respondere

debere *pr. 35;* mortem cottidie . . . suspectam habere *4, 47;* cottidie . . . deo confiteri *4, 57;* praecepta . . . cottidie adimplere *4, 63;* ab angelis . . . cotidie . . . nuntiantur *7, 28;* uespera . . . cotidie . . . canatur *18, 12;* cottidie idem psalmi repetantur *18, 19*

crapula: remota . . . crapula *39, 7;* nihil sic contrarium est . . . quomodo crapula *39, 8; ne grauentur corda . . . crapula 39, 9*

crassus: *quod crassum uidebatis 27, 7*

creator: referamus laudes creatori nostro *16, 5;* perueniamus ad creatorem nostrum *73, 4*

credere: Christi . . . agere uices . . . creditur *2, 2;* discussionem . . . de creditis ouibus *2, 39;* deum credamus . . . praesentem *7, 23;* cordis credat affectu *7, 51;* credimus diuinam esse praesentiam *19, 1;* maxime . . . credamus cum . . . adsistimus *19, 2;* de obibus sibi creditis *27, 5;* sufficere credimus ad refectionem *39, 1;* credimus eminam uini . . . sufficere *40, 3;* ac dispositione credimus utraque . . . ordinari *48, 2;* sufficere credimus monachis *55, 4;* uices Christi creditur agere *63, 13*

cuculla: cucullam et tunicam *55, 4;* cucullam in hieme uellosam *55, 5;* duas cucullas habere *55, 10;* cucullae et tunicae sint . . . meliores *55, 14;* cuculla tunica *55, 19*

culmen: humilitatis . . . culmen adtingere *7, 5;* ad maiora . . . culmina . . . peruenies *73, 9*

culpa: culpae pastoris incumbere *2, 7;* de excommunicatione culparum *cap. 23; 23, t;* secundum modum culpae *24, 1;* culparum modus *24, 2;* si . . . in leuioribus culpis inuenitur *24, 3;* de grauioribus culpis *cap. 25; 25, t;* qui grauioris culpae noxa tenetur *25, 1;* correptus pro qualibet culpa *28, 1;* qui pro grauibus culpis . . . excommunicantur *44, 1;* qui . . . pro leuibus culpis excommunicantur *44, 9;* infantes . . . pro tali culpa bapulent *45, 3;* clarescentibus culpis *62, 10*

cultellus: cultellos suos ad latus . . . non habeant *22, 5;* (dentur ab abbate . . .) bracile cultellum *55, 19*

cum: interrogemus cum propheta *pr. 23;* cum ipsa suasione sua . . . respuens *pr. 28;* cum propheta dicentes *pr. 30;* dicat cum propheta *2, 9;* dent . . . cum omni humilitatis subiectione *3, 4;* cum abbate . . . contendere *3, 9;* cum timore dei . . . faciat *3, 11; fac cum consilio 3, 13;* cum lacrimis . . . confiteri *4, 57;* cum discordante . . . in pacem redire *4, 73;* cum murmurio uel cum responso . . . efficiatur *5, 14;* cum bono animo . . . praeueri *5, 16;* cum malo animo si oboedit *5, 17;* cum satisfactione emendauerit *5, 19;* cum omni humilitate *6, 7;* cum Paulo . . . sustinent *7, 43;* dicens . . . cum propheta *7, 50; 7, 52;* cum grabitate . . . loquatur *7, 60;* item cum propheta *7, 66;* cum antiphona . . . decantandum *9, 3;* sex psalmi cum antiphonas *9, 4;* post . . . lectiones cum responsoria sua sequantur . . . psalmi cum alleluia canendi *9, 9;* legantur . . . lectiones cum responsoriis suis *11, 2;* cum reuerentia surgant *11, 3;* sequantur . . . psalmi cum antiphonas *11, 4;* legantur . . . lectiones cum responsoriis suis *11, 5;* cum alleluia psallantur *11, 6;* legat . . . cum honore et timore *11, 9;* dicatur . . . cum alleluia *12, 2;* cum antiphona dicatur *13, 2;* cum sex . . .

psalmis . . . dicatur *15, 2;* cum alleluia dicatur *15, 3;* dicantur cum alleluia *15, 4;* si maior . . . fuerit cum antiphonas *17, 6;* cum antiphonis terminetur *17, 7;* cum centesimo quinto decimo coniungatur *18, 17;* cum canticis . . . psallunt *18, 24;* cum hominibus . . . suggerere *20, 1;* cum humilitate et reuerentia *20, 1;* cum omni humilitate . . . supplicandum est *20, 2;* cum senioribus . . . pausent *22, 3;* cum omni tamen grauitate *22, 6;* permixti cum senioribus *22, 7;* loqui cum eo *26, 1;* cum humilitate . . . deneget *31, 7;* cum omni sollicitudine curam gerat *31, 9;* cum tristitia . . . faciat *35, 3;* lintea cum quibus . . . tergunt *35, 8;* cum . . . ebdomadariis et seruitoribus *38, 11;* cum aliqua scrupulositate *40, 2;* cum summa grauitate et moderatione *42, 11;* summa cum festinatione *43, 1;* cum grauitate tamen *43, 2;* cum humilitate . . . fiat *47, 4;* cum omni silentio *48, 5;* orationi cum fletibus . . . operam damus *49, 4; cum gaudio sancti spiritus 49, 6;* cum spiritalis desiderii gaudio *49, 7;* cum eius fiat orationem et uoluntatem *49, 8;* cum uoluntate abbatis *49, 10;* cum tremore diuino *50, 3;* cum summo silentio *52, 2;* occurratur . . . cum omni officio caritatis *53, 3;* sedeat cum eis *53, 8;* conloqui cum hospite *53, 24;* mensa . . . cum hospitibus . . . sit *56, 1;* cum fratribus dimittendum *56, 3;* cum omni humilitate faciant *57, 1;* cum oblationem ipsam petitionem et manum . . . inuolbant *59, 2;* cum oblationem offerant filium *59, 8;* cum humilitate caritatis *61, 4;* cum disciplina . . . consequantur *63, 18;* cum caritate . . . amputet *64, 14;* rationabiliter cum humilitate *65, 14;* elegerit . . . cum consilio fratrum *65, 15;* agat cum reuerentia *65, 16;* cum omni mansuetudine *66, 4; 68, 1;* cum feruore caritatis *66, 4;* cum omni mensura *70, 5*

cum (*coniunctio*): et cum . . . feceritis *pr. 18;* cum ergo interrogassemus *pr. 39;* cum . . . dicunt *1, 9;* ergo cum aliquis suscipit *2, 11;* cum . . . cauet redditur *2, 39;* cum . . . subministrat ipse efficitur *2, 40;* cum uiderit *4, 42;* quae cum fuerint . . . adimpleta . . . reconpensabitur *4, 76;* cum haec ergo dicit *7, 2;* cum . . . ostendit *7, 14;* cum dicit scriptura *7, 19;* cum cauemus illud *7, 21;* cum . . . pauemus illud *7, 22;* cum dicit propheta *7, 23;* si cum loquitur . . . loquatur *7, 60;* credamus cum . . . adsistimus *19, 2*

cuncti: cuncti oboediant *3, 5;* cuncta disponere *3, 6;* residentibus cunctis disposite *11, 2;* dispositionem uniformem cunctis diebus serbatam *18, 10;* uasa . . . cunctamque substantiam *31, 10;* pedes hospitibus . . . cuncta congregatio labet *53, 13;* cuncta sibi imperata *58, 14; morientur cuncti 64, 18*

cupere: *cupit uidere dies bonos pr. 15;* quanto tempore cupit *61, 3;* eradere cupit eruginem *64, 12;* fortes quod cupiant *64, 19*

cura: uniuersa . . . cura exhibita *2, 8;* inoboedientibus curae suae ouibus *2, 10;* sub cura sua . . . habere *2, 38;* curam gerat abbas circa delinquentes *27, 1;* infirmarum curam suscepisse animarum *27, 6;* curam gerat de omnibus *31, 3;* curam gerat sciens *31, 9;* habeat sub cura sua *31, 15;* infirmorum cura . . . adhibenda est *36, 1;* cura maxima sit abbati *36, 6;* curam . . .

maximam habeat *36, 10;* sit cura abbatis *47, 1;* fratri iniungat . . . curam *47, 1;* susceptioni cura . . . exhibeatur *53, 15*

curare: qui sciat curare . . . uulnera *46, 6*

curiosus: curiose intendat *58, 6*

currere: *currite dum lumen uitae habetis pr. 13;* nisi illuc bonis actibus curritur *pr. 22;* currendum et agendum est *pr. 44;* curritur uia *pr. 49;* industria currere *27, 5;* cum festinatione curratur *43, 1*

cursus: recto cursu perueniamus *73, 4*

curtus: non sint curta . . . uestimenta *55, 8*

custodia: *posui ori meo custodiam 6, 1;* et custodiam habeant *63, 19;* propter pacis caritatisque custodiam *65, 11;* infantum . . . custodia sit *70, 4*

custodire: actus . . . custodire *4, 48;* os suum custodire *4, 51; custodiam uias meas 6, 1;* custodiens se . . . a peccatis *7, 12;* ex consuetudine . . . custodire *7, 68;* quae iubentur custodiat *31, 5;* animam suam custodiat *31, 8;* singula . . . consignet custodienda *32, 2;* uitam suam custodire *49, 2;* promiserit se omnia custodire *58, 14*

d

damnare: scurrilitates . . . in omnibus locis damnamus *6, 8;* ab eo se damnandum sciat *58, 18*

Danihel: Samuhel et Danihel . . . iudicauerunt *63, 6*

dare: *nomini tuo da gloriam pr. 30;* dent . . . consilium *3, 4;* pacem falsam non dare *4, 25;* data benedictione incipiant *11, 10;* cibum quod ei datur *25, 6; super datum optimum 31, 14;* solatia ei dentur *31, 17;* dentur quae danda sunt *31, 18;* sciat quid dat *32, 3;* aliquid dare aut accipere *33, 2;* quod abbas non dederit *33, 5;* ut sciat quod dat *35, 11;* ne detur occasio *38, 8;* datur occasio maligno *43, 8;* nisi . . . abbas licentiam dederit *43, 11;* qui codices . . . dandi sunt *48, 16;* abstinentiae operam damus *49, 4;* aqua . . . hospitibus det *53, 12;* munuscula accipere aut dare *54, 1;* cui illud iubeat dari *54, 3;* ut non detur occasio diabulo *54, 4;* uestimenta . . . dentur *55, 1;* dentur ab abbate omnia *55, 18; dabatur singulis 55, 20;* uilius detur quam ab aliis saecularibus dari potest *57, 8;* nec quolibet modo . . . aliquid dant *59, 3;* ex rebus quas dare uolunt *59, 5;* humilitatis exempla . . . det *60, 5;* det ei locum sedendi *63, 16;* materia ei datur superbiendi *65, 4;* cui potestas . . . data fuerit *70, 2*

dator: *hilarem datorem diligit deus 5, 16*

de: de malis actibus . . . contristari *pr. 5;* de bonis . . . parendum est *pr. 6; de somno surgere pr. 8;* de praedicatione . . . inputauit *pr. 31;* interrogassemus . . . de habitatore *pr. 39;* de generibus monachorum *cap. 1; 1, t;* de . . . conuersatione . . . silere *1, 12;* de cuiuslibet ordine id faciet *2, 19;* sacerdotis de Silo *2, 26;* gerat sollicitudinem de rebus *2, 33;* de quibus . . . rationem redditurus est *2, 34;* ne causetur de minori . . . substantia *2, 35;* discussionem . . . de creditis ouibus cum de alienis ratiociniis cauet *2, 39;* de suis sollicitus *2, 39;* de . . . fratribus *cap. 3; 3, t;* de . . . iudiciis . . . rationem redditurum *3, 11;* de . . . malis de cetero emendare *4, 58;* de . . . misericordia . . . desperare *4, 74;* de oboe-

dientia *cap. 5; 5, t;* de quibus . . . dicit *5, 5;* de taciturnitate *cap. 6; 6, t;* de bonis . . . eloquiis . . . concedatur licentia *6, 3;* de humilitate *cap. 7; 7, t;* de peccatis incendat *7, 11;* de caelis . . . respici *7, 13;* de neglegentibus dictum est *7, 22; de caelo . . . respicit 7, 27;* dominum de quo dicit *7, 34;* hortans . . . de hac re *7, 45;* de officiis diuinis *cap. 8; 8, t;* amplius de media nocte pausetur *8, 2;* de sedilia sua surgant *9, 7;* una de . . . testamento . . . dicatur *10, 2;* tria cantica de prophetarum *11, 6;* lectiones de nobo testamento *11, 7;* de euangelia *11, 9; 12, 4; 13, 11; 17, 8;* aliquid de lectionibus brebiandum est *11, 12;* lectionem de apocalypse *12, 4;* de his . . . horis dixit *16, 3;* de . . . uigiliis . . . ait *16, 4;* de nocturnis . . . digessimus ordinem *17, 1;* de sequentibus horis uideamus *17, 1;* residua sunt de centesimo octabo decimo *18, 7;* de disciplina *cap. 19;* 19, *t;* de reuerentia *cap. 20; 20, t;* de decanis *21, t;* eligantur de ipsis fratres *21, 1;* de praeposito . . . constituimus *21, 7;* de excommunicatione *cap. 23; 23, t;* de . . . culpis *cap. 25; 25, t;* de his qui *cap. 26; 26, t; cap. 28; 28, t;* ne aliquam de obibus . . . perdat *27, 5;* exeuntes de monasterio *cap. 29; 29, t;* egreditur de monasterio *29, 1;* de pueris *30, t;* de cellarario *31, t;* eligatur de congregatione sapiens *31, 1;* curam gerat de omnibus *31, 3; unum de pusillis 31, 16;* de ferramentis *cap. 32; 32, t;* de quorum uita . . . securus sit *32, 1;* amputandum est de monasterio *33, 1;* de septimanariis *cap. 35; 35, t;* egressurus de septimana *35, 7;* egrediens . . . de septimana *35, 16;* de infirmis fratribus *cap. 36; 36, t; fecistis uni de his minimis 36, 3;* de talibus . . . mercis adquiritur *36, 5;* de senibus *cap. 37; 37, t;* de . . . lectore *cap. 38; 38, t;* de ipsa lectione . . . quicquam requirere *38, 8;* de mensura *cap. 39; 39, t; cap. 40; 40, t;* de . . . libra . . . pars . . . seruetur *39, 5;* de his qui *cap. 43; 43, t; cap. 44; 44, t; cap. 45; 45, t; cap. 46; 46, t;* de reliquo emendent *43, 9;* de oratorio exeuntium *44, 2;* de significanda ora *cap. 47; 47, t;* de opera . . . cotidiana *cap. 48; 48, t;* accipiant . . . de bibliotheca *48, 15;* de . . . obseruatione *cap. 49; 49, t;* subtrahat . . . de cibo de potu de somno de loquacitate de scurrilitate *49, 7;* de fratres qui *cap. 50; cap. 51;* de fratribus qui *50, t; 51, t;* de oratorio *cap. 52; 52, t;* de hospitibus *cap. 53; 53, t;* de uestiario (-iis *cap. 55*) *cap. 55; 55, t;* de quarum rerum omnium colorem aut grossitudinem non causentur *55, 7;* de mensura prouideat *55, 8;* de uestiario accipiant *55, 13;* accipiant de uestiario *55, 14;* de mensa *cap. 56; 56, t;* quos uult de fratribus uocare *56, 2;* de artificibus *cap. 57; 57, t;* fraudem de rebus . . . fecerint *57, 6;* de disciplina (ordine *cap. 58*) *cap. 58; 58, t;* promiserit de stabilitate *58, 9;* egredi de monasterio *58, 15;* promittat de stauilitate *58, 17;* de qua promissione . . . faciat petitionem *58, 19;* egrediatur de monasterio *58, 28;* de filiis *cap. 59; 59, t;* si quis . . . de nobilibus *59, 1;* de rebus . . . promittant *59, 3;* de sacerdotibus *cap. 60; 60, t;* si quis de ordine sacerdotum *60, 1;* si promittunt de obseruatione regulae *60, 9;* de monachis peregrinis *cap. 61; 61, t;* si . . . de longinquis prouinciis superuenerit

61, 1; de . . . gradibus sacerdotum *61, 12;* de alio noto monasterio monachum *61, 13;* de sacerdotibus *cap. 62; 62, t;* de . . . suis elegat *62, 1;* proiciatur de monasterio *62, 10;* de ordine congregationis *cap. 63; 63, t;* de iudiciis . . . redditurus est rationem *63, 3;* de ordinando abbate *cap. 64; 64, t;* de praeposito *cap. 65; 65, t;* deiciatur de ordine *65, 20;* de monasterio pellatur *65, 21;* de . . . iudiciis . . . reddere rationem *65, 22;* de hostiariis *cap. 66; 66, t;* de fratribus *cap. 67; 67, t;* reuertentes . . . de uia *67, 3;* confidens de adiutorio *68, 5;* de cetero . . . oboediant *71, 4;* de monasterio expellatur *71, 9;* de zelo bono *cap. 72; 72, t;* de hoc quod *cap. 73; 73, t* — (de = per) cum de monitionibus suis emendationem aliis subministrat *2, 40* — (de = propter) de . . . obseruantia . . . non se reddunt elatos *pr. 29;* securi de spe *7, 39;* reum . . . de peccatis suis *7, 64;* se de ignorantia excuset *66, 8*

debere: non debet . . . contristari *pr. 5;* factis . . . respondere debere *pr. 35;* decani . . . quales debeant esse *cap. 21;* qualis debeat esse cellerarius *cap. 31;* qualis debeat abbas esse (esse abbas *cap. 2*) *cap. 2; 2, t;* meminere debet *2, 1;* abbas . . . debet . . . docere *2, 4;* debet doctrina . . . praeesse *2, 11;* apostolicam debet . . . formam seruare *2, 23;* debet . . . arguere *2, 25;* meminere debet . . . abbas *2, 30;* a bonis eloquiis . . . debere⟨t⟩ tacere *6, 2;* a malis uerbis . . . debet cessari *6, 2;* contraria sustinere debere *7, 38;* sub priore debere nos esse *7, 41;* brebis debet esse . . . oratio *20, 4;* qualis debet (debeat *cap. 24*) esse modus excommunicationis *cap. 24; 24, t;* disciplinae mensura debet extendi *24, 1;* qualiter debeat abbas sollicitus esse *cap. 27; 27, t;* uti debet omni modo *27, 2;* debet sollicitudinem gerere *27, 5;* si debeant . . . exeuntes . . . recipi *cap. 29; 29, t;* aetas . . . proprias debet habere mensuras *30, 1;* si quid debeant . . . proprium habere *cap. 33; 33, t;* si aequaliter debeant . . . accipere *cap. 34; 34, t;* lectio deesse non debet *38, 1;* silentium debent studere *42, 1;* eos . . . iudicauimus debere stare *43, 7;* occupari debent fratres *48, 1;* uita . . . debet obseruationem habere *49, 1;* si debeat . . . suscipere *cap. 54; 54, t;* amputari debet *55, 11;* non debet sociari corpori monasterii *61, 6;* cellam debebit habere *66, 2;* monasterium . . . debet constitui *66, 6;* de zelo . . . quod debent . . . habere *cap. 72; 72, t*

debilis: *quod debile erat 27, 7;* infirmis omnino deuilibus *36, 9;* praeter . . . deuiles egrotos *39, 11*

decania: sollicitudinem gerant super decanias *21, 2*

decantare: psalmum . . . certe decantandum *9, 3*

decanus: decani . . . quales debeant esse *cap. 21;* de decanis monasterii *21, t;* constituantur decani *21, 1;* decani tales eligantur *21, 3;* decani si . . . quis inflatus . . . repertus fuerit *21, 5;* regulam decanis . . . constitutam *62, 7;* per decanos ordinetur *65, 12*

decere: *te decet laus 11, 10*

decernere: in ordine quo abbas decreuerit *44, 5*

decimus: decimus humilitatis gradus *7, 59;* usque decima hora *48, 14* — *v.* **psalmus**

decipere: per quam deceptus *59, 6;* elatione deceptus *65, 18*

declinare: neque ab ea . . . declinetur *3, 7; declinantes in malo 7, 29*
deducere: diabolum . . . deduxit ad nihilum *pr. 28*
deesse: *nihil deest timentibus 2, 36;* lectio deesse non debet *38, 1;* qui numquam desunt monasterio *53, 16*
defendere: procaciter defendere *3, 4;* si . . . defendere uoluerit opera *28, 2;* alter alterum (alium *cap. 69*) defendere *cap. 69; 69, t;* alter alium defendere *69, 1*
defigere: defixis in terram aspectibus *7, 63*
degere: in coenobiis degentes *5, 12;* in prouincia qua degunt *55, 7*
degradare: quos . . . praetulerit uel degradauerit *63, 7*
deicere: si emendare noluerit deiciatur *21, 5;* deiciatur de ordine praeposituraе *65, 20*
deificus: ad deificum lumen *pr. 9*
deinde: deinde secundum genus est *1, 3;* deinde proximum *4, 2;* deinde non occidere *4, 3;* inde . . . ambrosianum deinde sex psalmi *9, 4;* deinde lectio una *13, 11;* deinde prima hora *18, 2;* abbatis deinde omnium uestigiis *44, 4*
deiungere: deiungant ab opera sua *48, 12*
delectare: desideria sua non delectetur implere *7, 31;* nequissimo uitio . . . delectari *33, 7*
delectatio, *v.* **dilectatio**
deliberatio: habita . . . deliberatione *58, 14;* sub tam morosam deliberationem *58, 16*
delicatus: fratribus infirmis aut delicatis *48, 24*
deliciae: delicias non amplecti *4, 12*
delictum: *delictum meum cognitum . . . feci 7, 47;* prodiderit delictum suum *46, 3*
delinquere: peccata delinquentium *2, 26; non delinquam in lingua mea 6, 1;* curam gerat . . . circa delinquentes fratres *27, 1;* tales dum delinquunt *30, 3;* quidquid a discipulis delinquitur *36, 10;* quod negligentia deliquit *45, 2;* qui in aliis . . . rebus delinquunt *cap. 46; 46, t;* si quis . . . aliquid deliquerit *46, 1*
demergere: *ad profundum inferni demergit 7, 21*
demonstrare: demonstrat . . . uiam *pr. 20;* demonstrans . . . hoc propheta *7, 14;* dignabitur demonstrare *7, 70;* initium conuersationis nos demonstremus habere *73, 1*
demum: tunc demum inoboedientibus . . . poena sit *2, 10;* tunc demum ad maiora . . . peruenies *73, 9*
denegare: aditum denegari *29, 3;* male petenti deneget *31, 7*
deni: deni aut uiceni . . . pausent *22, 3*
denuo: si denuo exierit *29, 3;* sit licentia denuo . . . loqui *42, 8;* si denuo non emendauerit *43, 15;* denuo per eam non transeat *57, 3*
deposcere: oratione deposcas *pr. 4*
deprehendere: si . . . uitio deprehensus fuerit delectari *33, 7;* si deprehensus ⟨quis⟩ fuerit *34, 7*
deputare: ab angelis nobis deputatis *7, 28;* cella super se deputata *36, 7;* deputentur unus aut duo seniores *48, 17;* uariis officiis deputati sunt *48, 22;* praesumptioni deputabitur *49, 9;* senior eis . . . deputetur *58, 6*
derelinquere: caritatem non derelinquere *4, 26*
descendere: descendentes et ascenden-

tes angeli *7, 6;* exaltatione descendere *7, 7*

descensus: descensus ille et ascensus *7, 7*

describere: regulam . . . hanc descripsimus *73, 1;* regulam descriptam *73, 8*

deserere: uoluntatem propriam deserentes *5, 7*

desiderare: uitam aeternam . . . desiderare *4, 46;* abbatem . . . praeesse desiderant *5, 12;* hora qua desiderauerit hoc *43, 19*

desiderium: desideriorum uoluptas *1, 8;* desideria carnis non efficere *4, 59;* desideriis suis . . . oboedientes *5, 12;* custodiens se . . . desideria carnis *7, 12;* in desideriis uero carnis *7, 23; ante te est omne desiderium meum 7, 23;* cauendum . . . malum desiderium *7, 24;* desideria sua non delectetur implere *7, 31;* spiritalis desiderii gaudio *49, 7;* eodem desiderio . . . sociari *60, 8*

desidia: per inoboedientiae desidiam *pr. 2*

desidiosus: ita neglegens et desidiosus *48, 23;* nobis . . . desidiosis *73, 7*

desperare: de dei misericordia numquam desperare *4, 74*

destructio: plurima destructio est *67, 5*

desub: collum excutere desub iugo regulae *58, 16*

desuper: petitionem . . . quam desuper altare abbas tulit *58, 29*

detegere: uulnera non detegere *46, 6*

deterior: deteriores sarabaitis *1, 11*

detractio: detractiones emulationes *65, 7*

detractor: non detractorem *4, 40*

detrimentum: detrimenta gregis . . . non patiatur *2, 32*

deuilis, *v.* **debilis**

deus: dicit tibi deus *pr. 16; gratia dei sum pr. 31; patientia dei pr. 37;* uia mandatorum dei *pr. 49;* deo auxiliante *1, 5;* mentiri deo *1, 7;* in . . . iudicio dei *2, 6;* ne . . . dicat deus peccanti *2, 14; non est apud deum personarum acceptio 2, 20; quaerite regnum dei 2, 35;* abba . . . cum timore dei . . . faciat *3, 11;* iudici deo rationem redditurum *3, 11;* deum diligere *4, 1;* spem . . . deo conmittere *4, 41;* bonum in se . . . deo adplicet *4, 42;* deum se . . . respicere . . . scire *4, 49;* mala . . . deo confiteri *4, 57;* praecepta dei . . . adimplere *4, 63;* de dei misericordia numquam desperare *4, 74; quae praeparauit deus 4, 77;* in uelocitate timoris dei *5, 9;* oboedientia . . . acceptauilis erit deo *5, 14;* oboedientia . . . deo exhibetur *5, 15; datorem diligit deus 5, 16;* acceptum . . . non erit deo *5, 18;* timorem dei . . . ante oculos . . . ponens *7, 10;* quae praecepit deus *7, 11;* contemnentes deum *7, 11;* timentibus deum *7, 11;* a deo semper respici *7, 13;* deum semper praesentem . . . ostendit *7, 14; scrutans corda . . . deus 7, 14;* rogamus deum . . . ut fiat *7, 20;* deum credamus . . . esse praesentem *7, 23; intelligens aut requirens deum 7, 27;* ne nos . . . aspiciat deus *7, 29;* pro dei amore *7, 34; probasti nos deus 7, 40;* in opere dei in oratorio *7, 63;* ad caritatem dei perueniet *7, 67; te deum laudamus 11, 8;* satisfaciat deo in oratorio *11, 13; deus in adiutorium 17, 3; 18, 1; 35, 17;* domino deo uniuersorum . . . supplicandum *20, 2;* sollicitudinem . . . secundum mandata dei *21, 2;* se praeuenire ad opus dei *22, 6;* ad opus dei . . . se . . . cohortentur *22, 8;* dicit deus *quod crassum uidebatis*

27, 7; cellararius . . . timens deum *31, 2;* in domo dei *31, 19;* agat deo gratias *34, 3; benedictus es dominus deus 35, 16;* in honorem dei sibi seruire *36, 4;* seruitor timens deum *36, 7;* auertat . . . deus spiritum elationis *38, 2; proprium habet donum ex deo 40, 1;* quibus . . . donat deus *40, 4;* benedicant deum *40, 8;* qui ad opus dei . . . tarde occurrunt *cap. 43; 43, t;* nihil operi dei praeponatur *43, 3;* conpleto opere dei *43, 6;* qui ad opus dei . . . non occurrerit *43, 10;* hora qua opus dei . . . percelebratur *44, 1;* dum perconpletur opus dei *44, 7;* de significanda hora operis dei *cap. 47; 47, t;* nuntianda hora operis dei *47, 1;* propria uoluntate . . . offerat deo *49, 6;* agant ibidem opus dei *50, 3;* expleto opere dei *52, 2;* habeatur reuerentia deo *52, 2;* explicito opere dei *52, 5; suscepimus, deus, misericordiam 53, 14;* cuius animam timor dei possidet *53, 21;* domus dei a sapientibus . . . amministretur *53, 22;* dei retributionem cogitet *55, 22; glorificetur deus 57, 9; spiritus si ex deo sunt 58, 2;* si reuera deum quaerit *58, 7;* sollicitus est ad opus dei *58, 7;* per quae itur ad deum *58, 8;* promittat . . . coram deo *58, 18;* si . . . offerit filium . . . deo *59, 1;* in deum proficiat *62, 4;* redditurus est deo rationem *63, 3;* secundum timorem dei *64, 1;* domui dei . . . constituant dispensatorem *64, 5;* zelo dei faciant *64, 6;* secundum deum sibe secundum saeculum *64, 17;* fratrum timentium deum *65, 15;* deo reddere rationem *65, 22;* deo gratias respondeat *66, 3;* cum . . . mansuetudine timoris dei *66, 4;* ad orationem ultimam operis dei *67, 2;* dum expletur opus dei *67, 3;* confidens de adiutorio dei *68, 5;* se ituros ad deum *71, 2;* zelus . . . qui separat a deo *72, 1;* ducit ad deum *72, 2;* amore deum timeant *72, 9;* deo protegente *73, 9*

deuteronomium: canticum deuteronomium *13, 9*

deuertere: *deuerte a malo pr. 17*

deuotio: inertem deuotionis . . . seruitium ostendunt monachi *18, 24;* puritatis deuotione supplicandum est *20, 2*

diabolicus: propter inlusiones diabolicas *53, 5*

diabolus: diabolum aliqua suadentem . . . respuens *pr. 28;* contra diabolum . . . pugnare *1, 4;* non detur occasio diabulo *54, 4;* si . . . diabulo consenserit *58, 28*

diacon: diaconem ordinari *62, 1*

dicere: scriptura . . . dicente *pr. 8;* uox dicens *pr. 9; quid spiritus dicat ecclesiis pr. 11;* et quid dicit *pr. 12;* dicit *quis est homo pr. 14;* dicit tibi deus *pr. 16;* dicam uobis *ecce adsum pr. 18;* dicentes ei *pr. 23;* dicens *qui ingreditur pr. 25;* dicentes *non nobis domine pr. 30;* dicens *gratia dei sum pr. 31;* dicit *qui gloriatur pr. 32;* dicente apostolo *an nescis pr. 37;* dicit *nolo mortem peccatoris pr. 38;* hoc dicunt sanctum *1, 9;* meminere . . . quod dicitur *2, 1;* dicente apostolo *2, 3;* dicat cum propheta *2, 9; salutare tuum dixi 2, 9;* ne . . . illi dicat deus *2, 14;* formam in qua dicit *2, 23;* meminere quod dicitur *2, 30;* dicat . . . unde agitur *3, 1;* ad consilium uocari diximus *3, 3;* falsum testimonium dicere *4, 7; quae dicunt facite 4, 61;* non uelle dici sanctum *4, 62;* quod uerius dicatur *4, 62;* dominus dicit *obauditu auris 5, 5;* dicit doctoribus *qui uos audit 5, 6;* dominus

dicit *angusta uia est 5, 11;* sententiam qua dicit *non ueni facere 5, 13;* ipse dixit *qui uos audit 5, 15; dixi custodiam uias 6, 1;* scriptura . . . dicens *omnis qui se exaltat 7, 1;* cum haec . . . dicit, ostendit *7, 2;* propheta indicat dicens *domine non est exaltatum cor 7, 3;* latera . . . scalae dicimus . . . esse corpus *7, 9;* propheta . . . dicens *scrutans corda 7, 14;* item dicit *intellexisti cogitationes 7, 16;* dicat semper utilis frater *7, 18;* dicit scriptura . . . *et a uoluntatibus 7, 19;* dicit scriptura *sunt uiae 7, 21;* de neglegentibus dictum est *7, 22;* dicit propheta . . . *ante te est 7, 23;* scriptura praecepit dicens *post concupiscentias 7, 25;* sicut dicit in psalmo *7, 29;* ne dicat . . . in futuro *7, 30;* uocem . . . domini factis imitetur dicentis *7, 32;* dicit scriptura: uoluptas habet poenam *7, 33;* dominum de quo dicit apostolus *7, 34;* dicente scriptura *qui perseuerauerit 7, 36;* dicit ex persona sufferentium *7, 38;* gaudentes et dicentes *sed in his . . . superamus 7, 39;* subsequitur dicens *inposuisti homines 7, 41;* scriptura dicens *reuela ad dominum uiam 7, 45;* item dicit *confitemini domino 7, 46; dixi pronuntiabo aduersum me 7, 48;* dicens sibi cum propheta *ad nihilum redactus sum 7, 50;* dicens cum propheta *ego . . . sum uermis 7, 52;* dicens sibi in corde *7, 65;* dixit: domine non sum dignus *7, 65;* psalmi dicendi sunt nocturnis horis *cap. 9; 9, t;* uersu tertio dicendum *9, 1;* quibus dictis dicto uersu *9, 5;* duo responsoria . . . dicantur *9, 6;* qui cantat dicat gloriam *9, 6;* dum incipit cantor dicere *9, 7;* ut supra dictum est *10, 1;* memoriter dicatur *10, 2;* omnia ut dictum est impleantur *10, 3;* ad uigilias nocturnas dicantur *10, 3;* legantur . . . ut supra diximus *11, 2;* dicatur a cantante *11, 3;* dicantur tria cantica *11, 6;* dicto etiam uersu *11, 7;* in primis dicatur . . . psalmus *12, 1;* dicatur quinquagesimus *12, 2;* post quem dicatur centesimus septimus decimus *12, 3;* sexagesimus sextus psalmus dicatur sine antiphona *13, 2;* qui cum antiphona dicatur *13, 2;* alii duo psalmi dicantur *13, 3;* canticum unumquemque . . . dicantur *13, 10;* oratio dominica . . . dicatur *13, 12;* sponsionem qua dicunt *dimitte nobis 13, 13;* ultima pars . . . orationis dicatur *13, 14;* sicut diximus dominico die *14, 1;* lectiones ad . . . diem pertinentes dicantur *14, 2;* alleluia quibus temporibus dicatur *cap. 15; 15, t;* sine intermissione dicatur alleluia *15, 1;* ad nocturnos dicatur *15, 2;* cum alleluia dicatur *15, 3;* responsoria . . . dicantur *15, 4; septies . . . laudem dixi tibi 16, 1; 16, 3;* de his diurnis horis dixit *16, 3;* psalmi per . . . horas dicendi sunt *cap. 17;* dicantur psalmi tres *17, 2;* psalmi directanei . . . dicendi sunt *17, 9;* quo ordine . . . psalmi dicendi sunt *cap. 18; 18, t;* in primis dicatur uersu *18, 1;* dicenda quattuor capitula *18, 2;* terna capitula . . . dicantur *18, 3;* dicantur tres psalmi *18, 4;* dicantur per ordinem terni psalmi *18, 5;* terna per easdem horas dicantur *18, 7;* in uespera dicendi sunt *18, 15;* apostoli . . . dicentis traditum . . . hominem *25, 3;* dicit deus *quod crassum uidebatis 27, 7; nec quisquam suum aliquid dicat 33, 6;* non dicimus ut personarum . . . acceptio sit *34, 2;* si qui ut diximus . . . occupantur *35,*

5; dicat hunc uersum *benedictus es 35, 16;* quo dicto tertio *35, 17;* subsequatur . . . et dicat *deus in adiutorium 35, 17;* ipse dixit *infirmus fui 36, 2;* dicatur hic uersus *38, 3;* prior . . . uoluerit . . . breuiter dicere *38, 9;* dicta uespera *42, 5;* adcedant ad lectionem . . . ut diximus *42, 5;* morose uolumus dici *43, 4;* qui post uersum dicitur *43, 10;* lege qua supra diximus *43, 10;* ut simul omnes dicant uersu *43, 13;* uersum . . . qui post cibum dicitur *43, 17;* iaceat nihil dicens *44, 1;* et dicat: sufficit *44, 10;* oratorium hoc sit quod dicitur *52, 1;* sicut dictum est *52, 5;* dicturus est *hospis fui 53, 1;* uersum dicant: *suscepimus deus 53, 14;* salutatis . . . ut diximus *53, 24;* dicens sibi non licere loqui *53, 24;* dicatur ei ecce lex *58, 10;* petitionem quam . . . diximus *59, 1;* dicatur . . . ut discedat *61, 7;* quos ut diximus . . . praetulerit *63, 7;* non dicimus ut permittat *64, 14;* expedire sicut . . . diximus *64, 14;* Iacob dicentis *si greges . . . fecero laborare 64, 18; amen dico uobis 64, 22* — *v.* **supradicere**

dictare: dictante . . . ratione *pr. 47;* iustitia dictante *2, 19*

dictio: trium psalmorum dictione *17, 9*

dies: *uidere dies bonos pr. 15;* uitae dies . . . relaxantur *pr. 36;* quaternis diebus . . . hospitantur *1, 10;* in die iudicii *2, 38;* diem iudicii timere *4, 44;* die noctuque *4, 76; 7, 28;* in die iudicii reconsignata *4, 76; morte adficimur tota die 7, 38;* diebus dominicis *cap. 11; 11, t;* dominico die *11, 1;* in die dominico *11, 11;* in matutinis dominico die *12, 1;* priuatis diebus qualiter agantur matutini (matutini agantur *cap. 13*) *cap. 13; 13, t;* diebus . . . pribatis matutinorum *13, 1;* ceteris diebus canticum . . . dicantur *13, 10;* canticum . . . die suo . . . dicantur *13, 10;* dominico die *14, 1;* ad ipsum diem pertinentes *14, 2;* diuina opera per diem agantur *cap. 16; 16, t; septies in die laudem dixi 16, 1; 16, 3;* per singulos dies . . . dicantur *18, 5;* expenso . . . psalmo . . . duobus diebus *18, 8;* dispositionem uniformem cunctis diebus serbatam *18, 10;* dominico die . . . a caput reprendatur *18, 23;* uno die hoc strenue implesse *18, 25; spiritus salbus sit in diem domini 25, 4;* in diem iudicii rationem redditurus est *31, 9;* in diebus . . . sollemnibus *35, 14;* panis libra . . . sufficiat in die *39, 4;* eminam . . . sufficere per diem *40, 3;* reliquis diebus . . . prandeant *41, 3;* luce . . . diei omnia consummentur *41, 8;* si . . . ieiunii dies fuerit *42, 5;* nuntianda hora . . . dies noctisque *47, 1;* in quadragesimae . . . diebus *48, 14;* in quibus diebus quadragesimae *48, 15;* dominico . . . die lectioni uacent *48, 22;* diebus quadragesimae *49, 2;* neglegentias . . . his diebus sanctis diluere *49, 3;* his diebus augeamus nobis aliquid *49, 5;* ea die speratur reuerti *51, 1;* praecipuus sit dies ieiunii *53, 10;* post . . . quinque dies *58, 3;* sit in cella hospitum paucis diebus *58, 4;* ex illa die non liceat egredi *58, 15;* ex illo die . . . potestatem se habiturum *58, 25;* secunda hora diei uenerit *63, 8;* prima hora uenit diei *63, 8; morientur . . . una die 64, 18;* die quo redeunt *67, 3*

dificilis: dificilem . . . rem *2, 31*

difficultas: difficultatem ingressus *58, 3*

digerere: iam digesti surgant *8, 2;* de nocturnis . . . digessimus ordinem

psalmodiae *17, 1;* digesto . . . ordine psalmorum *18, 18*

dignari: dignatus est . . . computare *pr. 5;* dignabitur demonstrare *7, 70;* humeris suis dignaretur inponere *27, 9*

dignitas: cuiuslibet . . . dignitatis sit *63, 8*

dignoscere, *v.* **dinoscere**

dignus: praeesse dignus est *2, 1;* non sum dignus . . . lebare oculos *7, 65;* qui dignus est subrogetur *21, 6;* qui dignus sit sacerdotio fungi *62, 1;* dignus sit tali honore *63, 14;* dignum constituant dispensatorem *64, 5;* qui dignus est . . . subrogetur *65, 20* — digne inde satisfaciat *11, 13;* quod tunc digne fit *49, 4*

dilatare: dilatato corde . . . curritur *pr. 49*

dilectatio: secus introitum dilectationis *7, 24;* dilectatione uirtutum *7, 69*

dilectio: dilectionis dulcedine *pr. 49*

diligens: seruitor . . . diligens ac sollicitus *36, 7* — haec . . . diligenter operemur *4, 78*

diligentia: pastoris . . . diligentia adtributa *2, 8;* disciplinae diligentia . . . sit *70, 4*

diligere: in primis . . . deum diligere *4, 1;* inimicos diligere *4, 31;* iuniores diligere *4, 71; praeparauit . . . his qui diligunt illum 4, 77; hilarem datorem diligit deus 5, 16; propter eum qui dilexit nos 7, 39;* minores suos diligant *63, 10;* diligat fratres *64, 11;* abbatem . . . diligant *72, 10*

diluere: omnes . . . neglegentias . . . diluere *49, 3*

dimittere: dimittunt et pallium *7, 42; dimitte nobis sicut et nos dimittimus 13, 13;* seniore . . . dimittendum *56, 3*

dinoscere: potuit eius uita dinosci *61, 5*

diocesis: ad cuius diocesim pertinet locus *64, 4*

directaneus: qui psalmi directanei . . . dicendi sunt *17, 9*

directum: dicatur sine antiphona in directum *12, 1;* in directum psallantur *17, 6*

dirigere: ad te . . . sermo dirigitur *pr. 3;* quod . . . dirigat mores *post cap.; uir linguosus non dirigitur super terram 7, 58;* mandatum ei dirigere *26, 1;* qui in itinere directi sunt *50, 4;* frater qui pro . . . responso dirigitur *51, 1;* si . . . a parentibus . . . ei quicquam directum fuerit *54, 2;* cui forte directum fuerat *54, 4;* qui in uia diriguntur *55, 13;* ne . . . eum dominus direxerit *61, 4;* in uiam directis *cap. 67; 67, t;* dirigendi . . . in uia *67, 1*

dirus: dirum magistri . . . affectum *2, 24*

discedere: non lassescat uel discedat *7, 36; infidelis si discedit discedat 28, 7;* uenientibus sibe discedentibus hospitibus *53, 6;* liber discede *58, 10;* dicatur . . . ut discedat *61, 7*

discere: didicerunt . . . pugnare *1, 4; humiliasti me ut discam mandata 7, 54;* experimento didicimus *59, 6*

discernere: non . . . persona . . . discernatur *2, 16;* apud ipsum discernimur *2, 21;* ut uitae meritum discernit *63, 1;* aetas non discernat ordines *63, 5;* discernat et temperet *64, 17*

discidere: ab . . . magisterio discidentes *pr. 50*

disciplina: *odisti disciplinam 2, 14;* una praebeatur . . . disciplina *2, 22;* regulari disciplinae subiaceat *3, 10;* gradus . . . disciplinae euocatio diuina . . . inseruit *7, 9;* de disciplina psallendi *cap. 19; 19, t;* disciplinae mensura

debet extendi *24, 1;* disciplinae regulari subiaceat *32, 5; 54, 5;* districtiori disciplinae subdatur *34, 7;* grauissimae disciplinae subiaceat *55, 17;* seniore ... dimittendum propter disciplinam *56, 3;* de disciplina suscipiendorum *58, t;* regulae disciplinam seruaturum *60, 2;* disciplinae regulari subditum *60, 5;* disciplinae regulari subdendum *62, 3;* regulae oboedientiam et disciplinam *62, 4;* pueris ... disciplina conserbata *63, 9;* cum disciplina ordines ... consequantur *63, 18;* et custodiam habeant et disciplinam *63, 19;* adhibeatur ei correptio disciplinae regularis *65, 19;* disciplinae diligentia ... sit *70, 4;* disciplinae regulari subiaceat *70, 6*

discipulus: de oboedientia discipulorum *cap. 5;* in discipulorum mentibus conspargatur *2, 5;* discipulorum oboedientiae ... discussio *2, 6;* praeesse discipulis *2, 11;* capacibus discipulis *2, 12;* quae discipulis docuerit esse contraria *2, 13;* discipulos conuenit oboedire *3, 6;* perfecta discipuli opera *5, 9;* a discipulis praeueri *5, 16;* si oboedit discipulus *5, 17;* discipulis ... rara loquendi concedatur licentia *6, 3;* audire discipulum conuenit *6, 6;* discipulum aperire os non permittimus *6, 8;* quidquid a discipulis delinquitur *36, 10*

discordare: cum discordante ... in pacem redire *4, 73*

discretio: cogitans discretionem sancti Iacob *64, 18;* testimonia discretionis matris uirtutum *64, 19;* sine discretione exarserit *70, 6*

discussio: in ... iudicio dei facienda erit discussio *2, 6;* futuram discussionem ... de ... ouibus *2, 39*

dispensatio: secundum dispensationem abbae sui *22, 2*

dispensator: constituant dispensatorem *64, 5*

displicere: si ... distributio psalmorum displicuerit *18, 22*

disponere: ad coenouitarum ... genus disponendum *1, 13;* cuncta disponere *3, 6;* modulatis ut ... disposuimus *11, 2;* disposito ordine psalmodiae *18, 20;* temperet adque disponat *41, 5;* nec ... iniuste disponat aliquid *63, 2;* ut ante disposuimus *65, 12;* prout abbas disposuerit *65, 12*

disposite: residentibus cunctis disposite *11, 2*

dispositio: uersuum dispositionem uniformem *18, 10;* ac dispositione credimus ... ordinari *48, 2*

dissensio: dissensiones in congregationes faciunt *65, 2;* suscitantur ... dissensiones exordinationes *65, 7;* sub hanc dissensionem animas periclitari *65, 8*

dissimulare: neque dissimulet peccata *2, 26;* ne dissimulans ... salutem *2, 33*

distollere: alios distollit *48, 18*

distributio: si ... haec distributio psalmorum displicuerit *18, 22*

districtio: eis districtio regulae teneatur *37, 2*

districtus: districtiori disciplinae subdatur *34, 7*

diu: hoc tam diu faciat *44, 3*

diurnus: de his diurnis horis dixit *16, 3;* ordine psalmodiae diurnae *18, 20;* diurnis autem horis *43, 10*

diuturnus: monasterii probatione diuturna *1, 3*

diuersus: per diuersas prouintias ... per diuersorum cellas hospitantur *1, 10;* diuersos gradus humilitatis *7, 9;*

qui in diuersis horis . . . sequestrantur *18, 14;* propter diuersorum infirmitatibus *39, 1;* artes diuersas intra monasterium exerceantur *66, 6* — e diuerso peccatum si neglegant *64, 6*

diues: diuitum terror . . . exigit *53, 15*

diuidere: canticum . . . qui diuidatur in duas glorias *13, 9;* psalmi . . . ideo diuidendi sunt *18, 16;* psalmi . . . aequaliter diuidantur *18, 20; diuidebatur singulis 34, 1*

diuinitas: ab aspectu diuinitatis uideri *7, 13;* in conspectu diuinitatis . . . esse *19, 6*

diuinitus: ac si diuinitus imperetur *5, 4*

diuinus: diuina . . . uox *pr. 9;* fermentum diuinae iustitiae *2, 5;* diuina praecepta monstrare *2, 12;* clamat . . . scriptura diuina *7, 1;* euocatio diuina . . . inseruit *7, 9;* spe retributionis diuinae *7, 39;* de officiis diuinis *cap. 8; 8, t;* codices . . . diuinae auctoritatis *9, 8;* diuina opera per diem agantur *cap. 16; 16, t;* ubique . . . diuinam esse praesentiam *19, 1;* ad opus diuinum adsistimus *19, 2;* ex affectu inspirationis diuinae gratiae *20, 4;* medicamina scripturarum diuinarum *28, 3;* memor diuini eloquii *31, 16;* ad horam diuini officii *43, 1;* certis . . . horis in lectione diuina *48, 1;* cum tremore diuino flectentes genua *50, 3;* legatur coram hospite lex diuina *53, 9;* doctum lege diuina *64, 9;* qui sermo diuinae auctoritatis . . . non est . . . norma *73, 3*

docere: *timorem domini docebo uos pr. 12;* multorum solacio iam docti pugnare *1, 4;* abbas . . . debet . . . docere *2, 4;* quae discipulis docuerit esse contraria *2, 13;* docere magistrum condecet *6, 6;* docemur . . . non facere uoluntatem *7, 21;* doctum lege diuina *64, 9*

doctor: dicit doctoribus *5, 6*

doctrina: in eius doctrinam . . . perseuerantes *pr. 50;* doctrina fermentum . . . conspargatur *2, 5;* doctrinae . . . facienda erit discussio *2, 6;* duplici . . . doctrina . . . praeesse *2, 11;* in doctrina sua . . . abbas . . . debet . . . seruare *2, 23;* eligantur . . . secundum . . . sapientiae doctrinam *21, 4;* sapientiae doctrina elegatur *64, 2;* sunt doctrinae sanctorum patrum *73, 2;* ad . . . doctrinae . . . culmina . . . peruenies *73, 9*

dolere: dolentem consolari *4, 19*

dolus: *labia . . . ne loquantur dolum pr. 17; egit dolum in lingua pr. 26;* dolum in corde non tenere *4, 24*

domesticus: *domesticis fidei 53, 2*

dominicus: dominici scola seruitii *pr. 45;* dominicis . . . obilibus *1, 8;* memores . . . dominicum praeceptum *4, 61;* qualiter diebus dominicis (dominicis diebus *cap. 11*) uigiliae agantur *cap. 11; 11, t;* dominico die . . . surgatur *11, 1;* ordo in die dominico teneatur *11, 11;* in matutinis dominico die . . . dicatur *12, 1;* subtrahendo modice sicut dominica *13, 2;* oratio dominica . . . dicatur *13, 12;* sicut . . . dominico die agendum *14, 1;* omni . . . dominica . . . dicatur *15, 3;* oratio dominica fiant missae *17, 8;* prima hora dominica dicenda quattuor capitula *18, 2;* usque dominica dicantur . . . psalmi *18, 5;* dominica . . . incipiatur *18, 6;* duobus diebus id est dominico *18, 8;* usque dominica . . . repetantur *18, 10;* dominica . . . incipietur *18, 11;* dominico die . . . reprendatur

18, 23; dominica omnium genibus prouolbantur *35, 15;* lecturus . . . dominica ingrediatur *38, 1;* dominico . . . die lectioni uacent *48, 22*

dominus: domino Christo . . . militaturus *pr. 3;* metuendus dominus *pr. 7; timorem domini docebo uos pr. 12;* quaerens dominus . . . operarium *pr. 14;* quid dulcius . . . ab hac uoce domini *pr. 19;* demonstrat . . . dominus uiam *pr. 20;* interrogemus dominum *pr. 23; domine quis habitauit pr. 23;* audiamus dominum *pr. 24;* timentes dominum *pr. 29;* bona . . . a domino fieri *pr. 29;* operantem in se dominum magnificant *pr. 30; non nobis domine . . . da gloriam pr. 30; in domino glorietur pr. 32;* dominus in euangelio ait *pr. 33;* dominus exspectat nos . . . respondere debere *pr. 35;* pius dominus dicit *pr. 38;* cum . . . interrogassemus dominum *pr. 39;* rogemus dominum *pr. 41;* adiuuante domino *1, 13;* praeceptum domini *2, 4;* in iudicio domini *2, 9;* dicat . . . domino *2, 9;* mandata domini . . . proponere *2, 12;* sub uno domino . . . baiulamus *2, 20;* redditurus domino rationem *2, 38;* iuniori dominus reuelat *3, 3;* dominum deum diligere *4, 1;* a domino reconpensabitur *4, 76;* dominus dicit *5, 5; 5, 11;* domini imitantur sententiam *5, 13; domine non est exaltatum cor 7, 3;* uita . . . a domino erigatur *7, 8; dominus nouit cogitationes 7, 15;* dicit propheta domino *7, 23; oculi domini speculantur bonos 7, 26; dominus de caelo . . . respicit 7, 27;* domino . . . opera nuntiantur *7, 28;* uocem illam domini *7, 32;* imitans dominum *7, 34; sustine dominum 7, 37;* pro domino uniuersa . . . sustinere *7, 38;* praeceptum domini in aduersis *7, 42; reuela ad dominum uiam 7, 45; confitemini domino 7, 46; pronuntiabo . . . iniustitias . . . domino 7, 48;* domine non sum dignus *7, 65;* quae dominus . . . dignabitur demonstrare *7, 70; domine labia mea aperies 9, 1; domine ad adiubandum me 18, 1; 35, 17; oculos domini . . . speculari 19, 1; seruite domino in timore 19, 3;* domino deo uniuersorum . . . supplicandum *20, 2;* secundum domini . . . praeceptum *23, 2; spiritus salbus sit in diem domini 25, 4;* ut dominus . . . operetur salutem *28, 5; benedictus es domine deus 35, 16; domine labia mea aperies 38, 3;* ait dominus noster *39, 9; suscipe me domine 58, 21;* ne . . . eum dominus direxerit *61, 4;* uni domino seruitur *61, 10;* dominus et abbas uocetur *63, 13;* audiat a domino *64, 21*

domus: *aedificauit domum pr. 33; inpigerunt in domum pr. 34;* contristetur in domo dei *31, 19;* domus dei a sapientibus . . . amministretur *53, 22;* domui dei . . . constituant dispensatorem *64, 5*

donare: quibus . . . donat deus tolerantiam *40, 4*

donatio: facta . . . donatione *58, 24;* faciant . . . donationem *59, 5*

donum: *unusquisque proprium habet donum 40, 1*

dormire: quomodo dormiant monachi *cap. 22; 22, t;* per singula lecta dormiant *22, 1;* in uno loco dormiant *22, 3;* uestiti dormiant *22, 5;* cultellos . . . ad latus . . . non habeant dum dormiunt *22, 5;* ne . . . uulnerent dormientem *22, 5;* qui se aut recollocet et dormit *43, 8;* ubi . . . et dormiant *58, 5*

dorsum: *posuisti tribulationes in dorso nostro 7, 40*

dubitatio: sine . . . dubitatione credamus *19, 2*

dubium: sine dubio addita et suae animae *2, 38;* procul duuio *3, 11;* sine dubio . . . imitantur *5, 13;* sine dubio descensus ille . . . intellegitur *7, 7;* sciens sine dubio *31, 9*

ducatus: per ducatum euangelii *pr. 21*

ducere: *uia . . . quae ducit ad uitam 5, 11;* nihil ducat negligendum *31, 11;* hospites ducantur ad orationem *53, 8;* ducatur in . . . cellam nobiciorum *58, 11;* zelus . . . qui . . . ducit ad infernum *72, 1;* zelus . . . qui . . . ducit ad deum *72, 2*

dulcedo: dilectionis dulcedine *pr. 49*

dulcis: quid dulcius nobis ab hac uoce *pr. 19;* oboedientia . . . dulcis hominibus *5, 14*

dum: *currite dum . . . habetis pr. 13;* dum adhuc uacat *pr. 43;* quam dum incipit *9, 7; 11, 3;* dum dormiunt *22, 5;* dum delinquunt . . . affligantur *30, 3;* dum sibi . . . succedunt *32, 3;* dum perconpletur *44, 7;* dum pronuntiat *45, 1;* dum in labore quoius . . . dum laborat *46, 1;* dum accipiunt nobum *55, 12;* dum . . . eradere cupit *64, 12;* dum . . . suggeritur *65, 5;* dum . . . sentiunt *65, 8;* dum adulantur *65, 9;* dum pluribus committitur *65, 13;* dum expletur opus dei *67, 3* — qui dum . . . uenerit *44, 4;* quam dum inposuerit *58, 21;* dum sint aliqui *65, 2* — dum quando legamus *18, 25* — dum . . . id adtendat *18, 23;* dum per alium cognitum fuerit *46, 4;* ut dum bene ministrauerit audiat *64, 21* — sint parati dum . . . pulsauerit *48, 12;* — *v.* **usque dum**

duo: angariati miliario uadunt duo *7, 42;* duo responsoria . . . dicantur *9, 6;* alii duo psalmi dicantur *13, 3;* canticum . . . diuidatur in duas glorias *13, 9;* expenso . . . psalmo . . . duobus diebus *18, 8;* sufficere . . . cocta duo pulmentaria *39, 1;* duo pulmentaria . . . sufficiant *39, 3;* deputentur unus aut duo seniores *48, 17;* ingrediantur duo fratres *53, 17;* sufficit . . . duas tunicas et duas cucullas habere *55, 10;* seniore . . . uno aut duo . . . dimittendum *56, 3;* post duorum mensuum circulum *58, 9*

duodecim: minus a duodecim psalmorum quantitate *10, 3;* psalmi . . . duodecim per unamquamque constituens noctem *18, 21*

duodecimus: duodecimus humilitatis gradus *7, 62*

duplex: duplici . . . doctrina . . . praeesse *2, 11*

durus: duris corde *2, 12;* durius arguere *2, 25;* duros . . . castigatio . . . coherceat *2, 28;* duris et contrariis rebus *7, 35;* praedicentur ei . . . dura et aspera *58, 8*

duuium, *v.* **dubium**

e

e, *v.* **ex**

ebdomada: omni ebdomada psalterium . . . psallatur *18, 23;* lecturus tota ebdomada *38, 1*

ebdomadarius: intrantes et exeuntes ebdomadarii . . . omnium genibus prouolbantur *35, 15;* de ebdomadario lectore *cap. 38; 38, t;* frater . . . lector ebdomadarius accipiat mixtum *38, 10;* cum coquinae ebdomadariis . . . reficiat *38, 11*

ebrietas: ne subrepat . . . ebrietas *40, 5*

ecce: *ecce adsum pr. 18;* ecce . . . demonstrat *pr. 20;* ecce haec sunt instrumenta *4, 75;* ecce lex *58, 10*

ecclesia: *quid spiritus dicat ecclesiis pr. 11;* sicut psallit ecclesia Romana *13, 10*

edax: non multum edacem *4, 36;* non multum edax *31, 1*

edere: qui ex illo non potuerit edere *39, 2*

efficax: efficaciter comple *pr. 1*

efficere: efficitur a uitiis emendatus *2, 40;* desideria carnis non efficere *4, 59;* quod iubetur . . . non . . . cum responso nolentis efficiatur *5, 14*

effugare: nec . . . effugentur *48, 24*

effugere: *in multiloquio non effugies peccatum 6, 4; in multiloquio non effugitur peccatum 7, 57*

ego: respondes: ego *pr. 16; et ego semper tecum 7, 50; ego . . . sum uermis 7, 52;* ego peccator *7, 65* — ad te . . . mihi sermo dirigitur *pr. 3; oboediuit mihi 5, 5; bonum mihi 7, 54; mihi fecistis 36, 3* — *audite me pr. 12;* me inuocetis *pr. 18; ipsi . . . spreuerunt me 2, 9; me audit 5, 6; 5, 15; qui misit me 5, 13; obseruauero me 7, 18; qui me misit 7, 32; pronuntiabo aduersum me 7, 48; humiliasti me 7, 54; ad adiubandum me 18, 1; 35, 17; adiubasti me et consolatus es me 35, 16; uisitastis me 36, 2; suscepistis me 53, 1; suscipe me . . . et ne confundas me 58, 21* — *in mirabilibus super me 7, 3* — *sicut et nos dimittimus 13, 13;* quod nos tepidi . . . persolbamus *18, 25;* nos tamen . . . credimus *55, 4;* ideo nos uidimus *65, 11* — quid dulcius nobis *pr. 19;* demonstrat nobis *pr. 20;* ostendentem nobis *pr. 24; non nobis . . . non nobis . . . da gloriam pr. 30;* nobis . . . relaxantur *pr. 36;* nobis . . . ministrare *pr. 41;* nobis expediat *pr. 44;* constituenda est . . . nobis . . . scola *pr. 45;* nobis . . . reconpensabitur *4, 76;* clamat nobis scriptura *7, 1;* ostendit nobis *7, 2;* demonstrans nobis hoc *7, 14;* dicit scriptura nobis *7, 19;* nobis . . . esse praesentem *7, 23;* ab angelis nobis deputatis *7, 28;* parcendo nobis *7, 30;* dicat nobis *7, 30; dimitte nobis 13, 13;* augeamus nobis aliquid *49, 5;* nobis autem desidiosis *73, 7* — nos . . . computare *pr. 5;* excitante nos *pr. 8; hora est . . . nos . . . surgere pr. 8;* quid nos admonet *pr. 9;* inuitantis nos *pr. 19; nos uocauit pr. 21;* exspectat nos . . . nos respondere debere *pr. 35;* habet in nos natura possibile *pr. 41;* nos constituros speramus *pr. 46;* nos . . . aspiciat *7, 29;* exspectat nos conuerti *7, 30; dilexit nos 7, 39; probasti nos . . . igne nos examinasti 7, 40; induxisti nos 7, 40;* sub priore debere nos esse *7, 41;* hortans nos *7, 45; libera nos 13, 14;* nos exaudiri sciamus *20, 3;* qui nos . . . perducat *72, 12;* nos demonstremus habere *73, 1* — de bonis . . . in nobis *pr. 6;* a nobis . . . adimpleta *4, 76;* a nobis intellegitur *7, 7;* fiat . . . uoluntas in nobis *7, 20;* a nobis . . . implebitur *16, 2;* a nobis . . . constituitur *40, 2*

egredi: qui proprio uitio egreditur *29, 1;* pro quo egressus est *29, 1;* egressurus de septimana *35, 7;* tam ipse qui egreditur quam *35, 9;* egrediens . . . de septimana *35, 16;* accepta benedictione egrediens *35, 17;* non liceat egredi de monasterio *58, 15;* ut egrediatur de monasterio *58, 28;* claustra monasterii egredi *67, 7*

egrotus: praeter . . . debiles egrotos *39, 11*

eiusmodi: *traditum eiusmodi hominem 25, 4*

elatio: elationem fugere *4, 69;* auertat . . . spiritum elationis *38, 2;* cabeat elationem aut superbiam *62, 2;* elatione deceptus *65, 18*

elatus: non se reddunt elatos *pr. 29; elati sunt oculi mei 7, 3;* si . . . in superbia elatus *28, 2;* non elatus non turbulentus *31, 1*

electio: electio congregationis . . . promouere uoluerint *62, 6*

elegere: quidquid . . . elegerint *1, 9;* elegantur . . . fratres boni testimonii *21, 1;* decani tales eligantur *21, 3;* non eligantur per ordinem *21, 4;* cellararius . . . eligatur de congregatione *31, 1;* de suis elegat *62, 1;* quem . . . saniore consilio elegerit *64, 1;* elegatur qui ordinandus est *64, 2;* personam pari consilio elegerit *64, 3;* quemcumque elegerit abbas *65, 15*

eleison: *9, 10; 17, 4; 17, 5; 17, 10*

elemosina: aliquid offerre uolunt in elemosinam monasterio *59, 4*

eloquium: a . . . prabo eloquio custodire *4, 51;* a bonis eloquiis . . . tacere *6, 2;* de . . . aedificationum eloquiis . . . rara loquendi concedatur licentia *6, 3;* ad talia eloquia . . . aperire os *6, 8;* memor diuini eloquii *31, 16; secundum eloquium tuum 58, 21*

emendare: a uitiis emendatus *2, 40;* de . . . malis . . . emendare *4, 58;* cum satisfactione emendauerit *5, 19;* si emendare noluerit *21, 5;* si non emendauerit obiurgetur *23, 3;* qui . . . emendare noluerint *cap. 28; 28, t;* si . . . excommunicatus non emendauerit *28, 1;* si non emendauerit . . . subiaceat *32, 5; 33, 8; 48, 20;* pro uerecundia sua emendent *43, 7;* et de reliquo emendent *43, 9;* si denuo non emendauerit non permittatur *43, 15;* si nec sic emendauerit . . . proiciatur *62, 10;* si non emendauerit adhibeatur *65, 19*

emendatio: propter emendationem malorum *pr. 36;* propter emendationem uitiorum *pr. 47;* emendationem aliis subministrat *2, 40;* spondeat . . . emendationem *29, 1;* usque ad . . . emendationem *43, 16;* usque ad emendationem congruam *43, 19;* maiori subiaceat emendationi *46, 4*

emina: credimus eminam uini . . . sufficere *40, 3*

emulatio: suscitantur . . . emulationes dissensiones *65, 7*

enarrare: *quare tu enarras iustitias meas 2, 14*

enim: ita enim . . . parendum est *pr. 6;* Christi enim agere uices *2, 2;* ipse enim dixit *5, 15;* latera enim eius scalae *7, 9;* magnopere enim debet sollicitudinem gerere *27, 5;* nouerit enim *27, 6;* sufficit enim *55, 10;* quae enim pagina . . . non est *73, 3*

episcopus: episcopus adhibeatur *62, 9;* in notitia episcopi . . . claruerint *64, 4*

eptaticus: non . . . eptaticum aut regum *42, 4*

eradere: eradere cupit eruginem *64, 12*

eremita, *v.* **heremita**

eremus, *v.* **heremus**

ergo: ad te ergo . . . dirigitur *pr. 3;* exurgamus ergo tandem *pr. 8;* succinctis ergo fide . . . lumbis *pr. 21;* cum ergo interrogassemus *pr. 39;* ergo praeparanda sunt *pr. 40;* constituenda est ergo . . . scola *pr. 45;* his ergo omissis *1, 13;* ergo cum aliquis suscipit *2, 11;* ergo aequalis sit . . . caritas *2, 22;* ergo hii tales relinquentes *5, 7;*

ergo . . . concedatur licentia *6, 3;* cum haec ergo dicit *7, 2;* docemur ergo *7, 21;* cauendum ergo ideo *7, 24;* ergo si . . . *speculantur 7, 26;* cauendum est ergo *7, 29;* ergo his . . . gradibus ascensis *7, 67;* ergo his temporibus referamus *16, 5;* expenso ergo psalmo *18, 8;* digesto ergo ordine *18, 18;* ergo consideremus *19, 6;* ergo cura . . . sit *36, 6;* ergo . . . sufficiant *39, 3;* omnes ergo in unum positi *42, 8;* ergo nihil . . . praeponatur *43, 3;* ergo . . . augeamus *49, 5;* ergo . . . agenda sunt *49, 10;* ergo qui . . . non facit *52, 5;* ut ergo nuntiatus fuerit *53, 3;* haec ergo consideratio *55, 3;* ita ergo et abbas consideret *55, 21;* ergo si . . . perseuerauerit *58, 3;* mox ergo . . . exuatur *58, 26;* ergo . . . sic accedant *63, 4;* ergo excepto hos *63, 7;* oportet ergo eum esse doctum *64, 9;* haec ergo aliaque testimonia *64, 19;* praemisso ergo . . . imperio *71, 3;* hunc ergo zelum . . . exerceant *72, 3;* quisquis ergo . . . festinas *73, 8*

erigere: scala illa erigenda est *7, 6;* scala . . . ipsa erecta *7, 8;* uita . . . a domino erigatur ad caelum *7, 8* — talis erigatur ab . . . arte *57, 3*

erogare: res . . . eroget . . . pauperibus *58, 24;* erogauit triticum conseruis *64, 21*

errare: obem quae erraberat quaerere *27, 8*

erudire: eius exemplo alii erudiantur *61, 9*

erugo: eradere . . . eruginem *64, 12*

esse: decani . . . quales debeant esse *cap. 21;* qualis debeat esse cellerarius *cap. 31;* esse consortes *pr. 50;* qualis debeat abbas esse (esse abbas *cap. 2*) *cap. 2; 2, t;* esse genera *1, 1;* quae . . . docuerit esse contraria *2, 13;* quod salubrius esse iudicauerit *3, 5;* non esse superbum *4, 34;* sed prius esse *4, 62;* genus esse superbiae *7, 2;* nostrum esse corpus *7, 9;* deum esse praesentem *7, 23;* sub priore . . . esse *7, 41;* ubique . . . esse praesentiam *19, 1;* qualiter oporteat . . . esse *19, 6;* brebis debet esse . . . oratio *20, 4;* qualis debet esse modus *cap. 24; 24, t;* qualiter debeat . . . sollicitus esse *cap. 27; 27, t;* uinum . . . monachorum non esse *40, 6;* quem si talem esse perspexerit *61, 11;* talem perspexerit esse uitam *61, 12;* iuniorem se nouerit illius esse *63, 8;* eum esse doctum *64, 9;* se . . . esse abbates *65, 2* — *sum id quod sum pr. 31; ego autem sum uermis 7, 52;* non sum dignus ego *7, 65; incurbatus sum et humiliatus sum 7, 66;* — *hora est . . . surgere pr. 8; quis est homo pr. 15;* manifestum est *1, 1;* hoc est *1, 2;* secundum genus est *1, 3;* tertium . . . genus est *1, 6;* pro lege eis est uoluptas *1, 8;* quartum . . . genus est monachorum *1, 10;* melius est silere *1, 12;* praeesse dignus est *2, 1; non est . . . acceptio 2, 20;* id est *1, 3; 2, 12; 2, 24; 2, 25; 7, 12; 7, 63; 8, 1; 9, 10; 10, 3; 11, 2; 13, 2; 16, 5; 17, 5; 18, 3; 18, 4; 18, 8; 18, 9; 18, 14; 18, 16; 18, 18; 18, 19; 27, 2; 28, 1; 48, 3; 49, 7; 55, 19; 66, 6; 72, 4;* meminere . . . quod est *2, 30;* melius est *3, 3;* primus gradus est *5, 1; angusta uia est 5, 11; est exaltatum cor 7, 3;* scala . . . est uita *7, 8;* primus . . . (secundus — duodecimus) humilitatis gradus est *7, 10; 7, 31; 7, 34; 7, 35; 7, 44; 7, 49; 7, 51; 7, 55; 7, 56; 7, 59; 7, 60; 7, 62; est . . . desiderium meum 7, 23; uideat si est 7, 27;* quia pius est *7, 30;* et

completum est *12, 4; 13, 11;* quia paruus est *18, 17;* qui dignus est *21, 6;* sin autem improbus est *23, 5; non est opus 27, 1;* quod maius est *28, 4;* cui substantia non est *31, 13;* contrarium est *39, 8;* inimica est *48, 1;* est intentus *48, 18;* inutilis est *48, 18;* quia paucorum est . . . uirtus *49, 2;* quia ita est *50, 2;* penes abbatem est *55, 3;* superfluum est *55, 11;* quodcumque est uetere *55, 12;* si sollicitus est *58, 7;* minor aetate est *59, 1;* si . . . contentus est *61, 2; 61, 3;* ut . . . necesse est *65, 8;* qui dignus est *65, 20;* quia . . . destructio est *67, 5;* sicut est zelus *72, 1;* ita est zelus *72, 2;* quae . . . pagina . . . non est . . . norma *73, 3;* nobis . . . rubur . . . est *73, 7* — dum in hoc corpore sumus *pr. 43;* in Christo unum sumus *2, 20* — quae sunt instrumenta *cap. 4; 4, t;* haec sunt instrumenta *4, 75;* officina . . . claustra sunt monasterii *4, 78;* quae sua sunt *5, 7; elati sunt oculi 7, 3; sunt uiae 7, 21; corrupti sunt et abominabiles facti sunt 7, 22;* et missas sunt *17, 5;* quae residua sunt *18, 7;* prolixiores sunt psalmi *18, 21;* necessaria sunt *38, 6;* tunc . . . monachi sunt *48, 8;* in uia sunt *50, t;* fratres qui . . . longe sunt in labore *50, 1;* quae sunt necessaria *55, 18;* quotiens . . . minus sunt hospites *56, 2;* artifices si sunt in monasterio *57, 1; si ex deo sunt 58, 2;* reliquiae ibi sunt *58, 19;* qui sub ipsis sunt *65, 9;* sunt doctrinae *73, 2;* quid aliud sunt *73, 6* — de oboedientia . . . qualis sit *cap. 5;* nihil . . . quod sit *2, 4;* poena sit . . . mors *2, 10;* aequalis sit . . . caritas *2, 22;* antequam sit *4, 62;* semper sit memor *7, 11;* ut sollicitus sit *7, 18;* si . . . contentus sit *7, 49;* si non sit facilis *7, 59;* et non sit clamosus *7, 60;* inclinato sit . . . capite *7, 63;* si intellegit qualis poena sit *23, 4;* solus sit ad opus *25, 3; ut spiritus salbus sit 25, 4;* quanta poena sit *30, 2;* de cellarario . . . qualis sit *31, t;* qui . . . congregationi sit sicut pater *31, 2;* neque prodigus sit *31, 12;* de quorum uita . . . securus sit *32, 1;* ut . . . acceptio sit *34, 2;* cura . . . sit *36, 6;* fratribus . . . sit cella *36, 7;* sit . . . consideratio *37, 3;* ne . . . grabe sit ei *38, 10;* una sit refectio *39, 4;* in abbatis sit prouidentia *41, 4;* nulla sit licentia *42, 8;* sit cura abbatis *47, 1;* oratorium hoc sit *52, 1;* nisi . . . sit dies *53, 10;* coquina . . . super se sit *53, 16;* ista sit consideratio ut *53, 19;* in abbatis sit potestate *54, 3;* mensa . . . cum hospitibus . . . sit *56, 1;* in ipsius sit potestate *56, 2;* sit in cella *58, 4; 58, 5;* talis . . . qui abtus sit *58, 6;* et sollicitudo sit si *58, 7;* ut sit sicut scriptum est *60, 3;* elegat qui dignus sit *62, 1;* cuiuslibet aetatis . . . sit *63, 8;* ut dignus sit *63, 14;* ut sciat et sit unde proferat *64, 9;* suspectus sit *64, 13;* non sit turbulentus . . . non sit nimius . . . non sit zelotipus *64, 16;* sibe . . . sit opera *64, 17;* ut sit et fortes quod cupiant *64, 19;* quod quam sit absurdum *65, 4;* ut non sit necessitas *66, 7;* custodia sit *70, 4* — memores simus *19, 3* — qui . . . solliciti sint *22, 3;* ut parati sint monachi *22, 6;* omnium *sint communia 33, 6;* absque murmurationibus sint *40, 9;* sint parati *48, 12;* ut nec otiosi sint *48, 24;* ubi sint lecti *53, 22;* ut non sint curta *55, 8;* sint . . . meliores *55, 14;* ut conuertuntur ita sint *63, 7;* dum sint aliqui *65, 2;* ut oboedientes

. . . sint *cap. 71; 71, t* — debile erat *27, 7; prout cuique opus erat 34, 1; 55, 20* — *tunc ero immaculatus 7, 18;* tantundem . . . erit ut . . . dicat *2, 8;* acceptauilis erit *5, 14;* acceptum iam non erit *5, 18; hic salbus erit 7, 36;* ista erit ratio ut *24, 4;* in arbitrio . . . erit *39, 6;* quia . . . non erit utile *42, 4;* erit forte talis *43, 8* — erunt in pace *34, 5* — *infirmus fui 36, 2; hospis fui 53, 1* — si . . . fuerit . . . adtributa *2, 8;* et . . . fuerit . . . exhibita *2, 8;* si maior . . . fuerit *17, 6; 21, 1; 31, 17; 35, 5;* si quid tamen opus fuerit *38, 7;* et si fuerit unde *39, 3;* si . . . nimius fuerit *41, 4;* si tempus fuerit prandii *42, 3;* si . . . ieiunii dies fuerit *42, 5;* qui . . . non fuerit praesens *43, 17;* si . . . fuerit latens *46, 5;* quod necessarium fuerit *48, 3;* si . . . desidiosus fuerit *48, 23;* iam quod supra fuerit *55, 11;* et si . . . causa fuerit *60, 6;* quodsi non fuerit talis *61, 8;* si . . . talis fuerit . . . contumacia *62, 11;* etiam si ultimus fuerit *64, 2;* quod si . . . oboediens non fuerit *65, 21;* si contumax fuerit *71, 9;* — quaelibet fuerint in manibus *43, 1*

esus, *v.* **aesus**

et: *pr. 1; pr. 9; pr. 11; pr. 12; pr. 14; pr. 15; pr. 17; pr. 18; pr. 24; pr. 25; pr. 28; pr. 32; pr. 33; pr. 34; pr. 38; pr. 40; pr. 41; pr. 42; pr. 43; pr. 44; pr. 49; 1, 5; 1, 9; 1, 11; 2, 1; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 12; 2, 14; 2, 15; 2, 20; 2, 21; 2, 25; 2, 26; 2, 27; 2, 28; 2, 29; 2, 30; 2, 31; 2, 32; 2, 33; 2, 35; 2, 36; 2, 38; 2, 39; 2, 40; 3, 1; 3, 2; 3, 4; 3, 5; 3, 6; 3, 11; 3, 13; 4, 9; 4, 28; 4, 43; 4, 50; 4, 70; 4, 74; 4, 76; 4, 78; 5, 6; 5, 7; 5, 8; 5, 9; 5, 12; 5, 14; 5, 16; 5, 17; 5, 19; 6, 1; 6, 3; 6, 5; 6, 6; 6, 7; 6, 8; 7, 1; 7, 5; 7, 6; 7, 7; 7, 9; 7, 11; 7, 12; 7, 13; 7, 14; 7, 15; 7, 16; 7, 17; 7, 19; 7, 20; 7, 22; 7, 26; 7, 27; 7, 28; 7, 29; 7, 30; 7, 33; 7, 35; 7, 36; 7, 37; 7, 38; 7, 39; 7, 40; 7, 41; 7, 42; 7, 43; 7, 45; 7, 46; 7, 47; 7, 48; 7, 49; 7, 50; 7, 51; 7, 52; 7, 53; 7, 54; 7, 56; 7, 58; 7, 60; 7, 66; 7, 69; 7, 70; 8, 2; 9, 1; 9, 2; 9, 5; 9, 7; 9, 8; 9, 10; 9, 11; 10, 3; 11, 2; 11, 4; 11, 7; 11, 9; 11, 10; 12, 3; 12, 4; 13, 4; 13, 5; 13, 6; 13, 7; 13, 8; 13, 9; 13, 11; 16, 5; 17, 2; 17, 4; 17, 5; 17, 8; 17, 10; 18, 1; 18, 4; 18, 5; 18, 6; 18, 8; 18, 11; 18, 14; 18, 16; 18, 19; 18, 21; 18, 23; 19, 1; 19, 4; 19, 5; 19, 6; 19, 7; 20, 1; 20, 2; 20, 3; 20, 4; 20, 5; 21, 1; 21, 2; 21, 4; 21, 5; 21, 6; 21, 7; 22, 5; 22, 6; 23, 1; 23, 2; 27, 2; 27, 3; 27, 4; 27, 5; 27, 7; 27, 8; 27, 9; 28, 4; 28, 7; 29, 2; 31, 12; 31, 13; 31, 18; 32, 1; 32, 2; 33, 7; 34, 3; 34, 5; 35, 1; 35, 2; 35, 10; 35, 12; 35, 13; 35, 15; 35, 16; 35, 17; 35, 18; 36, 1; 36, 2; 36, 3; 36, 4; 36, 7; 36, 8; 37, 1; 37, 2; 37, 3; 38, 2; 38, 3; 38, 4; 38, 5; 38, 6; 38, 10; 38, 11; 39, 3; 39, 4; 39, 6; 39, 7; 40, 2; 40, 8; 41, 1; 41, 2; 41, 4; 41, 5; 42, 2; 42, 3; 42, 6; 42, 8; 42, 11; 43, 4; 43, 8; 43, 9; 43, 10; 43, 13; 43, 16; 43, 18; 43, 19; 44, 1; 44, 3; 44, 5; 44, 7; 44, 8; 44, 10; 46, 3; 46, 6; 47, 3; 47, 4; 48, 1; 48, 6; 48, 8; 48, 11; 48, 12; 48, 14; 48, 18; 48, 19; 48, 23; 49, 3; 49, 4; 49, 5; 49, 7; 49, 8; 49, 9; 50, 1; 50, 2; 50, 4; 51, 1; 52, 2; 52, 4; 53, 1; 53, 2; 53, 4; 53, 8; 53, 15; 53, 16; 53, 18; 53, 19; 53, 20; 53, 22; 53, 24; 54, 4; 55, 4; 55, 6; 55, 10; 55, 12; 55, 14; 55, 15; 55, 17; 55, 18; 56, 1; 57, 3; 57, 5; 58, 3; 58, 4; 58, 5; 58, 6; 58, 7; 58, 8; 58, 10; 58, 11; 58, 12; 58, 13; 58, 14; 58, 17; 58, 18; 58, 19; 58, 20;*

58, 21; 58, 23; 58, 26; 59, 2; 59, 4; 59, 8; 60, 4; 60, 5; 60, 6; 60, 9; 61, 2; 61, 4; 61, 5; 61, 10; 62, 4; 62, 6; 62, 9; 63, 3; 63, 5; 63, 6; 63, 13; 63, 14; 63, 16; 63, 19; 64, 2; 64, 4; 64, 6; 64, 7; 64, 9; 64, 10; 64, 12; 64, 14; 64, 15; 64, 16; 64, 17; 64, 19; 64, 20; 65, 2; 65, 3; 65, 9; 65, 12; 65, 14; 65, 20; 65, 21; 66, 1; 66, 3; 66, 4; 67, 2; 68, 1; 68, 2; 68, 5; 70, 4; 70, 5; 71, 4; 72, 1; 72, 2; 72, 10; 73, 5; 73, 6; 73, 7; 73, 9

et (= etiam): unde et . . . ait *pr. 33;* sed et si . . . processerit *pr. 47;* ut et regno . . . mereamur esse consortes *pr. 50;* et de cuiuslibet ordine id faciet *2, 19;* de quibus et rationem redditurus est *2, 34;* addita et suae animae *2, 38;* ita et ipsum . . . condecet *3, 6;* sed et factas . . . sufferre *4, 30;* et contemnentes deum *7, 11;* sed et desideria carnis *7, 12;* sed et praeceptum . . . adimplentes *7, 42;* praebent et aliam *7, 42;* dimittunt et pallium *7, 42;* et tria responsoria cantentur *9, 5;* sed et expositiones *9, 8; sicut et nos dimittimus 13, 13;* ⟨sed⟩ et nocte *16, 5;* et . . . mensura debet extendi *24, 1;* et ipse . . . impleat *31, 17;* sed et ipsi infirmi considerent *36, 4;* sed et carnium aesus *36, 9;* et ipsum respicit *36, 10;* tamen et regulae auctoritas . . . prospiciat *37, 1;* addatur et tertium *39, 3;* sed et omni tempore *41, 9;* quod tamen et ipsud . . . fiat *42, 11;* qui et ad illum uersum non fuerit praesens *43, 17;* sed et cui offertur aliquid *43, 19;* sed et si . . . uult *52, 4;* qui et suscipitur *53, 7;* et post haec . . . exhibeatur *53, 9;* non solum . . . sed et *53, 19;* idem et cellam . . . habeat *53, 21;* et abbas consideret *55, 21;* sciens et lege regulae constitutum *58, 15;* similiter . . . et pauperiores faciant *59, 7;* ab ipsis etiam et praepositus ordinatur *65, 3;* ab ipsis es et tu ordinatus a quibus et abbas *65, 6;* et ipsorum . . . animas periclitari *65, 8;* quod si et postea . . . oboediens non fuerit *65, 21;* similiter et qui praesumpserit *67, 7;* et hoc cum . . . mensura *70, 5;* necnon et collationes *73, 5;* sed et regula . . . Basilii *73, 5*

etiam: dicto etiam uersu *11, 7;* ne . . . etiam alii uitientur *61, 7;* etiam episcopus adhibeatur *62, 9;* etiam de monasterio pellatur *65, 21* — etiam si . . . agat *4, 61;* etiamsi impleat *5, 18;* etiamsi . . . rogetur *51, 1;* etiam si ultimus fuerit *64, 2;* etiam si . . . iungantur *69, 2* — non solum . . . sed etiam *5, 17; 7, 51; 7, 62; 48, 18; 61, 12; 71, 1;* non solum . . . uerum etiam *61, 7; 61, 9;* — (*elativum*) uel etiam . . . inrogatis iniuriis *7, 35;* uniuersa etiam contraria sustinere *7, 38;* si etiam excommunicatus non emendauerit *28, 1;* etiam defendere uoluerit *28, 2;* adhibeat etiam quod maius est . . . orationem *28, 4; apostatare facit etiam sapientes 40, 7;* quod si etiam a parentibus . . . ei quicquam directum fuerit *54, 2;* quem si etiam talem esse perspexerit *61, 11;* sibe etiam pars quamuis parua *64, 1;* quod si etiam omnis congregatio . . . elegerit *64, 3;* ab ipsis etiam et praepositus ordinatur *65, 3*

eulogia: eulogias suscipere *cap. 54;* eulogias . . . accipere *54, 1*

euangelicus: publicanus . . . euangelicus *7, 65*

euangelium: per ducatum euangelii *pr. 21;* dominus in euangelio ait *pr. 33;*

lectionem de euangelia *11, 9;* canticum de euangelia *12, 4; 13, 11; 17, 8*

euenire: satisfaciat . . . per cuius euenerit neglegtum *11, 13*

euocatio: euocatio diuina . . . inseruit *7, 9*

euolbere: animo suo semper euolbat *7, 11*

ex: extructi fraterna ex acie *1, 5;* conuertenti ex seruitio *2, 18;* diligere ex toto corde *4, 1;* ex corde . . . proferre *4, 28;* dicit ex persona sufferentium *7, 38;* ex consuetudine . . . custodire *7, 68;* ex corde recitanda *9, 10;* sequantur ex ordine alii . . . psalmi *11, 4;* lectionem . . . una ex corde *12, 4;* ex prophetis . . . dicantur *13, 10;* qui . . . ex eis sequestrantur *18, 14;* qui ex numero . . . inueniuntur *18, 16;* psalterium ex integro numero . . . psallatur *18, 23;* ex affectu . . . protendatur *20, 4;* quique decani si ex eis . . . quis . . . repertus fuerit *21, 5; auferte malum ex uobis 28, 6;* ut ex hoc . . . conprobetur *29, 2;* ex quibus . . . brebem teneat *32, 3;* qui ex illo non potuerit edere ex alio reficiatur *39, 2; habet donum ex deo 40, 1;* ex toto nihil *40, 8;* satisfaciat . . . ex hoc *43, 12;* ex integro legant *48, 15;* aliquis ex eis extollitur *57, 2;* si quid . . . ex operibus . . . uenundandum est *57, 4; ex deo sunt 58, 2;* ex illa die *58, 15;* ex illa hora . . . reputetur *58, 23;* nihil . . . ex omnibus *58, 24;* ex illo die *58, 25;* faciant ex rebus . . . donationem *59, 5;* ex toto nihil habent *59, 8;* certis ex causis *63, 7;* sicut e diuerso peccatum *64, 6;* ex caritate confidens *68, 5*

exaltare: *qui se exaltat humiliabitur 7, 1; qui se humiliat exaltabitur 7, 1; non est exaltatum cor 7, 3; si exaltaui animam meam 7, 4; exaltatus sum 7, 53; stultus . . . exaltat uocem suam 7, 59*

exaltatio: exaltationem genus esse superbiae *7, 2;* ad exaltationem . . . caelestem . . . peruenire *7, 5;* exaltatione descendere *7, 7*

examinare: *igne nos examinasti sicut igne examinatur argentum 7, 40*

exardere: in . . . infantibus . . . exarserit *70, 6*

exaudire: nos exaudiri sciamus *20, 3*

excedere: si . . . aliud quid excesserit *46, 2;* pondus oneris excedere *68, 2*

excessus: petant orationem propter excessos *67, 4*

excipere: admonitionem . . . excipe *pr. 1;* exceptis tertio et . . . psalmo *10, 3;* exceptis his qui in diuersis horis . . . sequestrantur *18, 14;* excepto his qui . . . deputati sunt *48, 22;* excepto hos quos . . . praetulerit *63, 7;* excepto quod lectiones . . . legantur *10, 2;* excepto quod psalmi . . . dicantur *14, 2;* excepto si necessitas . . . iusserit *42, 10*

excitare: excitante nos scriptura *pr. 8*

excommunicare: iungunt se excommunicatis *cap. 26; 26, t;* excommunicato . . . se iungere *26, 1;* sollicitus . . . circa excommunicatos *cap. 27; 27, t;* si . . . excommunicatus non emendauerit *28, 1;* de his qui excommunicantur *cap. 44; 44, t;* ab oratorio et a mensa excommunicantur *44, 1;* qui . . . pro leuibus culpis excommunicantur *44, 9;* si aliter fecerit excommunicetur *51, 3;* excommunicare aut cedere *70, 2*

excommunicatio: de excommunicatione culparum *cap. 23; 23, t;* si . . . neque . . . correxerit . . . excommunicationi subiaceat *23, 4;* modus ex-

communicationis *cap. 24; 24, t;* excommunicationis . . . mensura debet extendi *24, 1;* sortiatur excommunicationis uindictam *26, 2;* exhibuit . . . ustionem excommunicationis *28, 3;* quanta poena sit excommunicationis *30, 2*

excusare: nullus excusetur a coquinae officio *35, 1;* cellararius excusetur a coquina *35, 5;* licuit aut excusare *58, 16;* se de ignorantia excuset *66, 8*

excusatio: propter somnulentorum excusationes *22, 8;* auferatur necessitatis excusatio *55, 19*

excutere: risum . . . excussum non amare *4, 54;* nec collum excutere desub iugo *58, 16*

exemplum: maiorum cohortantur exempla *7, 55;* pastoris . . . imitetur exempla *27, 8;* humilitatis exempla . . . det *60, 5;* eius exemplo . . . erudiantur *61, 9*

exercere: inuidiam non exercere *4, 67;* artes . . . exerceantur *66, 6;* zelum . . . exerceant *72, 3*

exheredare: filios exheredet *pr. 6*

exhibere: fuerit cura exhibita *2, 8;* oboedientia . . . deo exhibetur *5, 15;* si exhibuit fomenta *28, 3;* congruus honor exhibeatur *53, 2;* omnis exhibeatur humilitas *53, 6;* ei exhibeatur humanitas *53, 9;* susceptioni cura . . . exhibeatur *53, 15;* sic se exhibeat *63, 14;* oboedientiae bonum . . . exhibendum est *71, 1*

exigere: plus ab eo exigitur *2, 30;* si . . . paupertas exegerit *48, 7;* terror . . . sibi exigit honorem *53, 15*

exinde: quia exinde maior merces . . . adquiritur *35, 2;* quia exinde grauissima occasio . . . oriri potest *69, 3*

exire: ad necessaria naturae exeant *8, 4;* fratres exeuntes de monasterio *cap. 29; 29, t;* si denuo exierit *29, 3;* exeuntes ebdomadarii *35, 15;* exeuntes a completoriis *42, 8;* de oratorio exeuntium *44, 2;* a mane exeuntes *48, 3;* cum . . . silentio exeant *52, 2*; exeant ubi eis imperatur in opera *53, 18;* exeuntes in uia *55, 14*

existere: nisi . . . causa existat *2, 18;* contrarius existens . . . regulae *23, 1*

existimare: a domino fieri existimantes *pr. 29;* nihil . . . carius . . . existimant *5, 2*

exoccupare: exoccupatis manibus *5, 8*

exordinatio: suscitantur . . . dissensiones exordinationes *65, 7*

expauiscere: gehennam expauiscere *4, 45*

expectare: dominus expectat nos . . . respondere debere *pr. 35;* expectat nos conuerti *7, 30;* pascha expectet *49, 7*

expectatio: *ne confundas me ab expectatione mea 58, 21*

expedire: in perpetuo nobis expediat *pr. 44;* ualnearum usus infirmis quotiens expedit *36, 8;* si expediat aliquid augere *39, 6;* ut uiderit cuique expedire *64, 14;* uidimus expedire *65, 11;* iudicauerit expedire *65, 14;* non expedit animabus *66, 7;* sciat . . . ita sibi expedire *68, 4*

expellere: de monasterio expellatur *71, 9*

expendere: expenso . . . psalmo *18, 8*

experientia: experientia magistra *1, 6*

experimentum: experimento didicimus *59, 6*

expetere: si . . . locus expetit *65, 14*

explere: expleto opere dei *52, 2;* dum expletur opus dei *67, 3*

expletio: post expletionem . . . trium psalmorum *17, 4*

explicare: ambae res . . . citius explicantur *5, 9;* explicito opere dei *52, 5*
exposcere: neccessitas loci exposcit ut *40, 8*
expositio: expositiones . . . quae a . . . patribus factae sunt *9, 8*
extendere: disciplinae mensura debet extendi *24, 1*
extollere: non extollatur pro misericordia *34, 4;* si . . . extollitur pro scientia *57, 2*
extra: abbas nihil extra praeceptum . . . debet . . . docere *2, 4;* extra quadragesima *15, 3*
extremitas: extremitate contentus *7, 49*
extruere: bene extructi *1, 5*
exuere: exuatur rebus propriis *58, 26;* uestimenta quibus exutus est *58, 27;* exutus rebus monasterii *58, 28;* exutum eum esse a potestate abbatis *65, 5*
exurgere: exurgamus . . . tandem *pr. 8*

f

fabula: fabulis uacat *43, 8;* uacat otio aut fabulis *48, 18*
facere: *fac bonum pr. 17;* cum haec feceritis *pr. 18; non fecit proximo . . . malum pr. 27; audit uerba . . . et facit ea pr. 33;* facienda erit discussio *2, 6;* de cuiuslibet ordine id faciet *2, 19;* quod utilius iudicauerit faciat *3, 2*; abba cum timore dei . . . faciat *3, 11; omnia fac cum consilio 3, 13;* non facere furtum *4, 5;* alio ne faciat *4, 9;* saeculi actibus se facere alienum *4, 20;* iniuriam non facere *4, 30;* factas . . . sufferre *4, 30;* malum . . . a se factum *4, 43; quae dicunt facite quae . . . faciunt facere nolite 4, 61;* moram pati . . . in faciendo *5, 4; facere uoluntatem meam 5, 13;* pro tali facto nullam consequitur gratiam *5, 19;* faciamus quod ait propheta *6, 1;* uoluntatem . . . propriam ita facere *7, 19;* nostram non facere uoluntatem *7, 21; abominauiles facti sunt 7, 22;* nos . . . *inutiles factos 7, 29; haec fecisti et tacui 7, 30; non ueni facere uoluntatem 7, 32; factus oboediens 7, 34; delictum . . . cognitum tibi feci 7, 47; ut iumentum factus sum 7, 50;* expositiones . . . a . . . patribus factae sunt *9, 8;* facto signo a priore *20, 5;* facto signo absque mora surgentes *22, 6;* abbas faciat quod . . . medicus *28, 2;* sine iussionem . . . nihil faciat *31, 4;* mensurate faciat *31, 12;* non cum tristitia hoc faciant *35, 3;* munditias faciat *35, 7; quod fecistis uni de his minimis mihi fecistis 36, 3;* si labor . . . factus fuerit maior *39, 6; uinum apostatare facit 40, 7;* quod faciunt fratres absque . . . murmurationem faciant *41, 5;* hoc tam diu faciat *44, 3;* quod faciendum est operentur *48, 6;* facto . . . primo signo *48, 12;* iniungatur ei opus quod faciat *48, 23;* si aliter fecerit *51, 3;* qui simile opus non facit *52, 5;* faciant ipsas artes *57, 1;* qui . . . fraudem . . . fecerint *57, 6;* si . . . aliter fecerit *58, 18;* faciat petitionem *58, 19;* nobicius signum faciat *58, 20;* facta . . . donatione *58, 24;* parentes . . . faciant petitionem *59, 1;* si hoc facere noluerint *59, 4;* faciant . . . donationem *59, 5;* similiter . . . pauperiores faciant *59, 7;* simpliciter petitionem faciant *59, 8; alio ne feceris 61, 14; 70, 7;* si . . . zelo dei faciant *64, 6; in ambulando fecero laborare 64, 18;* dissensiones in congregationes faciunt *65, 2;* se

fecerunt auctores *65, 10;* nihil contra abbatis . . . ordinationem faciens *65, 16;* quippiam . . . sine iussione abbatis facere *67, 7;* quod qui contempserit facere *71, 9*

facilis: non sit facilis . . . in risu *7, 59;* non ei facilis tribuatur ingressus *58, 1;* absurdum facile aduertitur *65, 4*

factum: monitis factis . . . respondere *pr. 35;* nomen maioris factis implere *2, 1;* bona . . . factis . . . ostendat *2, 12;* factis suis diuina praecepta monstrare *2, 12;* in suis factis indicet non agenda *2, 13; post factum non peniteueris 3, 13;* praecepta dei factis . . . adimplere *4, 63;* iubentis uocem factis sequuntur *5, 8;* pro tali facto nullam consequitur gratiam *5, 19;* facta sua . . . uideri *7, 13;* factorum nostrorum opera nuntiantur *7, 28;* uocem . . . domini factis imitetur *7, 32*

fallere: qui falluntur in oratorio *cap. 45; 45, t;* si quis dum pronuntiat . . . fallitus fuerit *45, 1*

falsus: non falsum testimonium dicere *4, 7;* pacem falsam non dare *4, 25;* falsos fratres sustinent *7, 43*

familia: quidquid in obibus pater familias utilitatis minus potuerit inuenire *2, 7*

femorale: femoralia hi qui in uia diriguntur de uestiario accipiant *55, 13*

ferbor: conuersationis feruore nouicio *1, 3;* aestatis ferbor nimius fuerit *41, 4;* responsum . . . cum feruore caritatis *66, 4*

feria: secunda feria *13, 4; 18, 8;* secundae feriae *18, 4; 18, 7;* tertia feria *13, 5; 18, 9;* quarta feria *13, 6;* quinta feria *13, 7;* sexta feria *13, 8;* quarta et sexta feria ieiunent *41, 2*

fermentum: fermentum diuinae iustitiae *2, 5*

ferramentum: de ferramentis *cap. 32; 32, t;* substantia . . . in ferramentis . . . praeuideat *32, 1*

ferre, *v.* **tulisse**

ferrum: utatur . . . ferro abscisionis *28, 6*

feruere: zelum feruentissimo amore exerceant *72, 3*

feruor, *v.* **ferbor**

festinare: *ad adiubandum me festina 18, 1;* festinent inuicem se praeuenire *22, 6; ad adiubandum me festina 35, 17;* ad perfectionem . . . qui festinat *73, 2;* ad patriam caelestem festinas *73, 8* — reddat responsum festinanter *66, 4*

festinatio: summa cum festinatione curratur *43, 1*

festiuitas: in sanctorum . . . festiuitatibus *14, 1*

festuca: *qui . . . festucam uidebas 2, 15*

fidelis: fidelem pro domino uniuersa . . . sustinere debere *7, 38*

fides: succinctis . . . fide . . . lumbis *pr. 21;* processu . . . fidei . . . curritur uia mandatorum dei *pr. 49;* seruantes saeculo fidem *1, 7; domesticis fidei 53, 2*

fieri: bona . . . a domino fieri *pr. 29;* quod sibi . . . fieri non uult *4, 9;* si potest fieri . . . in uno loco dormiant *22, 3; quod tibi non uis fieri 61, 14; 70, 7;* si potest fieri per decanos ordinetur *65, 12;* monasterium . . . si possit fieri . . . debet constitui *66, 6* — et sic fit ut ad uigilias . . . incipiatur *18, 6;* quod tunc digne fit *49, 4;* quod sine permissionem . . . fit *49, 9* — fiat illius uoluntas *7, 20;* summum fiat silentium *38, 5;* quod . . . moderatione

honestissima fiat *42, 11;* cum ... tremore fiat *47, 4;* cum eius fiat orationem *49, 8;* ut fiat quod scriptum est *63, 17;* commemoratio ... absentum fiat *67, 2* — fiant missae *17, 8;* missae fiant *17, 10;* ut luce fiant omnia *41, 9;* omnia ... mensurate fiant *48, 9*

figere: fixis in terram oculis *7, 65*

filius: obsculta o fili *pr. 1;* in filiorum ... numero computare *pr. 5;* ut non ... filios exheredet *pr. 6; uenite filii pr. 12; accepistis spiritum adoptionis filiorum 2, 3; percute filium tuum uirga 2, 29; dominus ... respicit super filios 7, 27;* de filiis nobilium *cap. 59; 59, t;* si quis ... offerit filium ... deo *59, 1;* cum oblationem offerant filium *59, 8*

finire: sic finiantur uigiliae *9, 11;* matutinis finitis dominica *35, 15*

finis: *quarum finis usque ad profundum ... demergit 7, 21; qui perseuerauerit usque in finem 7, 36*

firmare: stauilitatem suam firmare *61, 5*

flamma: zeli flamma urat animam *65, 22*

flare: *flauerunt uenti pr. 34*

flectere: flectentes genua *50, 3*

fletus: orationi cum fletibus ... operam damus *49, 4*

fluctuare: consolentur fratrem fluctuantem *27, 3*

flumen: *uenerunt flumina pr. 34*

folium: lectis ... quinque foliis *42, 6*

fomentum: si exhibuit fomenta *28, 3*

fomes: scurilitas inueniat fomitem *43, 2*

foris (*subst.*): ante fores oratorii prostratus *44, 1*

foris: foris monasterium contendere *3, 9; foris mittit timorem 7, 67;* si foris oratorium remaneant *43, 8;* sedet sibi foris *43, 8;* foris manducare *51, 1;* foris ... uel ubiubi ... custodiam habeant *63, 19;* uagandi foris *66, 7;* quaecumque foris monasterium uiderit *67, 5*

forma: apostolicam ... formam seruare *2, 23*

formido: non sine formidinem obserbabat *7, 68*

fornax: sicut aurum fornacis *1, 6*

forte: ne causetur de minori forte substantia *2, 35;* ne forte periuret *4, 27;* nisi forte ... tardius surgant *11, 12;* si cui forte haec distributio ... displicuerit *18, 22;* nisi forte ex affectu ... protendatur *20, 4;* decani si ... forte quis inflatus superbia repertus fuerit *21, 5;* ne forte per somnum uulnerent *22, 5;* aut forte ... in superbia elatus *28, 2;* si quis ... forte aliqua ... postulat *31, 7;* nisi forte prior ... uoluerit ... dicere *38, 9;* ne forte grabe sit *38, 10;* ut forte ... ex alio reficiatur *39, 2;* si labor forte ... factus fuerit maior *39, 6;* si qui forte in adsignato ... fuit occupatus *42, 7;* aut forte abbas ... iusserit *42, 10;* erit forte talis qui *43, 8;* nisi forte abbas licentiam dederit *43, 11;* forte qui uoluerit legere *48, 5;* ne forte inueniatur ... achediosus *48, 18;* nisi forte ei ... praecipiatur *51, 2;* qui forte ... uult orare *52, 3;* si uult ... forte secretius orare *52, 4;* nisi forte praecipuus sit dies *53, 10;* cui forte directum fuerat *54, 4;* nisi forte ... abbas iubeat *57, 3;* ne forte mortem ... patiantur *57, 5;* si quis forte de nobilibus offerit *59, 1;* de sacerdotibus qui forte uoluerint ... habitare *60, t;* si forte ordinationis ... causa fuerit *60, 6;* si ... non forte ... perturbat monasterium *61, 2;* ne forte pro hoc ipsud ...

direxerit *61, 4;* si forte electio . . . promouere uoluerint *62, 6;* ne forte inuidiae . . . flamma urat *65, 22;* ne qui forte subripuerint *67, 4;* si cui . . . forte grabia . . . iniunguntur *68, 1*

fortis: oboedientiae fortissima . . . arma *pr. 3;* coenouitarum fortissimum genus *1, 13;* psalmi . . . qui . . . fortiores inueniuntur *18, 16;* fortes quod cupiant *64, 19;* in fortiori aetate *70, 6*

fortuitus: fortuito casu qui arripuerit codicem *38, 1*

fragilitas: suamque fragilitatem . . . suspectus sit *64, 13*

frangere: si . . . aut fregerit quippiam *46, 2;* ieiunium . . . frangatur *53, 10;* ne . . . frangatur uas *64, 12*

frater: fratres carissimi *pr. 19;* fratres audiamus *pr. 24;* cum interrogassemus fratres de habitatore *pr. 39;* reficere fratres *cap. 41; in fratris tui oculo . . . uidebas 2, 15;* quantum . . . fratrum . . . habere . . . numerum *2, 38;* de adhibendis ad consilium fratribus *cap. 3; 3, t;* audiens consilium fratrum *3, 2;* dent fratres consilium *3, 4;* clamat . . . scriptura . . . fratres *7, 1;* unde fratres si . . . uolumus . . . adtingere *7, 5;* dicat . . . utilis frater *7, 18;* cauendum est . . . fratres . . . ne *7, 29;* falsos fratres sustinent *7, 43;* a fratribus qui psalterii . . . aliquid indigent *8, 3;* quo fratres ad necessaria naturae exeant *8, 4;* legantur . . . a fratribus . . . lectiones *9, 5;* elegantur . . . fratres boni testimonii *21, 1;* adulescentiores fratres . . . non habeant lectos *22, 7;* si quis frater contumax . . . repertus fuerit *23, 1;* si . . . frater in leuioribus culpis inuenitur *24, 3;* post fratrum refectionem *24, 5;* si . . . fratres reficiunt sexta hora ille frater nona si fratres nona *24, 6;* frater qui . . . noxa tenetur *25, 1;* nullus ei fratrum . . . iungatur *25, 2;* si quis frater praesumpserit . . . fratri . . . se iungere *26, 1;* circa delinquentes fratres *27, 1;* senpectas . . . seniores sapientes fratres *27, 2;* consolentur fratrem *27, 3;* frater frequenter correptus *28, 1;* adhibeat . . . omnium fratrum . . . orationem *28, 4;* operetur salutem circa infirmum fratrem *28, 5;* fratres exeuntes . . . recipi *cap. 29; 29, t;* frater . . . spondeat . . . emendationem *29, 1;* fratres non contristet *31, 6;* si quis frater . . . postulat *31, 7;* fratribus constitutam annonam *31, 16;* praeuideat abbas fratres *32, 1;* fratres uicissim succedunt *32, 3;* fratres sibi . . . seruiant *35, 1;* fratres manus ac pedes tergunt *35, 8;* seruiant fratribus suis *35, 13;* de infirmis fratribus *cap. 36; 36, t;* non . . . contristent fratres suos *36, 4;* fratribus infirmis sit cella *36, 7;* mensis fratrum lectio deesse non debet *38, 1;* sibi . . . ministrent fratres *38, 6;* frater . . . lector ebdomadarius accipiat *38, 10;* fratres . . . non per ordinem legant *38, 12;* fratribus omnibus sufficiant *39, 3;* quibus horis oportet reficere fratres *cap. 41; 41, t;* ad sextam reficiant fratres *41, 1;* et quod faciunt fratres *41, 5;* sollicito fratri iniungat . . . curam *47, 1;* occupari debent fratres in labore *48, 1;* uacant fratres lectioni *48, 17;* ne . . . inueniatur frater achediosus *48, 18;* neque frater ad fratrem iungatur *48, 21;* fratribus infirmis aut delicatis . . . ars iniungatur *48, 24;* de fratribus (de fratres *cap. 50*) qui longe . . . laborant *cap. 50; 50, t;* fratres qui omnino longe sunt in labore *50, 1;* de fratribus (de

fratres *cap. 51*) qui non longe ... proficiscuntur *cap. 51; 51, t;* frater qui pro quouis responso dirigitur *51, 1;* frater qui ... uult orare *52, 3;* occurratur ... uel a fratribus *53, 3;* fratres ... consuetudines ieiuniorum prosequantur *53, 11;* non inquietentur fratres *53, 16;* ingrediantur duo fratres *53, 17;* cellam hospitum habeat ... frater *53, 21;* non contristetur frater cui ... directum fuerat *54, 4;* de ... calciario (-riis *cap. 55*) fratrum *cap. 55; 55, t;* uestimenta fratribus ... dentur *55, 1;* quos uult de fratribus uocare *56, 2;* seniore ... cum fratribus dimittendum *56, 3;* de disciplina suscipiendorum fratrum *cap. 58; 58, t;* frater nobicius prosternatur ... pedibus *58, 23;* secundum ordines quos habuerint ... fratres *63, 4;* fratrum nomine ... uocent *63, 12;* sibi obuiant fratres *63, 15;* diligat fratres *64, 11;* elegerit ... cum consilio fratrum *65, 15;* iuniorem fratrem accipiat *66, 5;* ne quis fratrum se ... excuset *66, 8;* de fratribus ... directis *cap. 67; 67, t;* dirigendi fratres in uia *67, 1;* fratrum ... se orationi commendent *67, 1;* reuertentes ... fratres ... petant orationem *67, 3;* si fratri inpossibilia iniungantur (a priore iuueantur *cap. 68*) *cap. 68; 68, t;* si cui fratri ... grabia ... iniunguntur *68, 1;* quemquam fratrum ... excommunicare *70, 2;* sibi inuicem ... oboediant fratres *71, 1;* si quis ... frater ... corripitur *71, 6*

fraternitas: caritatem fraternitatis ... impendant *72, 8*

fraternus: fraterna ex acie *1, 5*

fraus: ne ... fraudem praesumant *57, 4;* qui ... fraudem ... fecerint *57, 6*

frequens: orationi frequenter incumbere *4, 56;* frater frequenter correptus *28, 1;* lecta frequenter ... scrutinanda sunt *55, 16*

frigidus: in frigidis regionibus amplius indigitur *55, 2*

fructus, *v.* **usus**

frux: ad fruges recollegendas *48, 7*

fugere: fugientes gehennae poenas *pr. 42;* elationem fugere *4, 69;* obliuionem ... fugiat *7, 10*

fundare: *fundata erat super petram pr. 34*

fungi: sacerdotio fungi *62, 1*

funis: cincti ... funibus *22, 5*

furtum: non facere furtum *4, 5*

futurus: timens ... futuram discussionem *2, 39;* ne dicat ... in futuro *7, 30*

g

gaudere: in augmentatione ... gregis gaudeat *2, 32;* subsecuntur gaudentes *7, 39*

gaudium: *cum gaudio sancti spiritus 49, 6;* cum spiritalis desiderii gaudio *49, 7*

gehenna: fugientes gehennae poenas *pr. 42;* gehennam expauiscere *4, 45;* propter metum gehennae *5, 3;* contemnentes deum gehenna ... incendat *7, 11;* non iam timore gehennae *7, 69*

gemitus: cum ... gemitu ... confiteri *4, 57*

genu: omnium genibus prouolbantur *35, 15;* flectentes genua *50, 3*

genus: de generibus monachorum *cap. 1; 1, t;* monachorum quattuor esse genera *1, 1;* secundum genus est anachoritarum *1, 3;* tertium ... monachorum ... genus *1, 6;* quartum ... genus est monachorum *1, 10;* ad

coenouitarum fortissimum genus disponendum *1, 13;* exaltationem genus esse superbiae *7, 2*

gerere: ne plus gerat sollicitudinem *2, 33;* sollicitudinem gerant super decanias *21, 2;* curam gerat abbas circa . . . fratres *27, 1;* sollicitudinem gerere *27, 5;* curam gerat de omnibus *31, 3;* infirmorum . . . curam gerat *31, 9;* nec ibi . . . aliud geratur *52, 1*

gloria: sequi . . . ad gloriam *pr. 7; nomini tuo da gloriam pr. 30;* propter . . . gloriam uitae aeternae *5, 3;* gloria *9, 2; 11, 3; 18, 1;* sine gloria dicantur *9, 6;* dicat gloriam *9, 6;* diuidatur in duas glorias *13, 9;* non sub una gloria *17, 2; ad adiubandum me festina, gloria 18, 1;* post gloriam psalmi *43, 4;* deputabitur . . . uanae gloriae *49, 9;* post uersum et gloriam *43, 10;* adiungentes *gloria patri 58, 22*

gloriari: *qui gloriatur in domino glorietur pr. 32*

glorificare: *glorificetur deus 57, 9*

grabis, *v.* **grauis**

gradi: ad uitam aeternam gradiendi amor *5, 10*

gradus: primus humilitatis gradus *5, 1;* gradus humilitatis . . . inseruit *7, 9;* primus (secundus — duodecimus) . . . humilitatis gradus *7, 10; 7, 31; 7, 34; 7, 35; 7, 44; 7, 49; 7, 51; 7, 55; 7, 56; 7, 59; 7, 60; 7, 62;* humilitatis gradibus ascensis *7, 67;* in ultimo gradu recipiatur *29, 2; gradum bonum . . . adquirit 31, 8;* de . . . gradibus sacerdotum *61, 12*

graphium: habere proprium . . . neque graphium *33, 3;* (dentur) graphium acum *55, 19*

gratia: *gratia dei sum pr. 31;* gratiae suae iuueat nobis adiutorium ministrare *pr. 41;* nullam consequitur gratiam *5, 19;* ex affectu inspirationis diuinae gratiae *20, 4;* uerbi gratia *24, 6; 63, 8;* qui minus indiget agat deo gratias *34, 3;* deo gratias respondeat *66, 3*

grauare: *ne grauentur corda 39, 9*

grauis: nihil graue . . . constituturos *pr. 46;* de grauioribus culpis *cap. 25; 25, t;* qui grauioris culpae noxa tenetur *25, 1;* in causa grauis utilitatis . . . occupatus *35, 1;* sine . . . graui labore seruiant *35, 13;* ne forte grabe sit ei ieiunium sustinere *38, 10;* grabi uindictae subiaceat *42, 9;* qui pro grauibus culpis . . . excommunicantur *44, 1;* grauissimae disciplinae subiaceat *55, 17;* scandala grabia . . . oriantur *65, 1;* si . . . grabia . . . iniunguntur *68, 1;* grauissima occasio scandalorum *69, 3*

grauitas: propter taciturnitatis grauitatem *6, 3;* humiliter cum grabitate . . . loquatur *7, 60;* se praeuenire . . . cum . . . grauitate *22, 6;* cum summa grauitate . . . fiat *42, 11;* curratur cum grauitate tamen *43, 2;* cum humilitate et grauitate . . . fiat *47, 4*

grex: inoboedienti gregi *2, 8;* detrimenta gregis . . . non patiatur *2, 32;* in augmentatione boni gregis gaudeat *2, 32;* reportare ad gregem *27, 9;* omnem gregem contagiet *28, 8;* non conturbet gregem *63, 2; si greges . . . fecero laborare 64, 18*

grossitudo: de . . . colorem aut grossitudinem *55, 7*

guila: guilae inlecebris *1, 11*

gyrouagus: quartum . . . genus est monachorum quod nominatur gyrouagum *1, 10*

h

habere: *qui habet aures audiendi pr. 11; dum lumen uitae habetis pr. 13;* si uis habere . . . uitam *pr. 17;* quod minus habet . . . natura possibile *pr. 41;* se habere scierit numerum *2, 38;* mortem . . . suspectam habere *4, 47;* zelum non habere *4, 66;* uoluptas habet poenam *7, 33;* taciturnitatem habens *7, 56;* cultellos . . . non habeant *22, 5;* iuxta se non habeant lectos *22, 7; sed male habentibus 27, 1;* omnis aetas . . . debet habere mensuras *30, 1;* humilitatem . . . habeat *31, 13;* ipsa habeat sub cura sua *31, 15;* quid . . . proprium habere *cap. 33; 33, t;* aliquid habere proprium *33, 3;* habere in propria uoluntate *33, 4;* habere quod abbas non dederit *33, 5;* habeant omnes solatia *35, 4;* curam . . . habeat abbas *36, 10; proprium habet donum 40, 1;* se habituros mercedem sciant *40, 4;* si labores . . . non habent *41, 2;* si operis in agris habuerint *41, 4;* debet obseruationem habere *49, 1;* habeatur reuerentia deo *52, 2;* quando occupationem minorem habent *53, 18;* cellam hospitum habeat . . . frater *53, 21;* sufficit . . . cucullas habere *55, 10;* a solito quas habent . . . meliores *55, 14;* habita secum deliberatione *58, 14;* res si quas habet *58, 24;* potestatem se habiturum scit *58, 25;* tribuunt occasionem habendi *59, 3;* qui . . . nihil habent *59, 8;* secundum ordines . . . quos habuerint *63, 4;* custodiam habeant et disciplinam *63, 19;* cellam . . . habere iuxta portam *66, 2; ut ceteri metum habeant 70, 3;* zelo . . . quod debent . . . habere *cap. 72; 72, t;* initium conuersationis demonstremus habere *73, 1*

habitare: si uolumus habitare *pr. 22; qui habitauit in tauernaculo pr. 23;* habitandi praeceptum *pr. 39;* qui ibi habitant *40, 8;* secundum locorum qualitate ubi habitant *55, 1;* in monasterio habitare *cap. 60; 60, t;* habitare in monasterio *61, 1;* ad habitandum suscipiat *61, 13*

habitator: de habitatore tauernaculi *pr. 39;* habitatoris officium *pr. 39*

hebdomada, *v.* **ebdomada**

hebdomadarius, *v.* **ebdomadarius**

Heli: Heli sacerdotis de Silo *2, 26*

hemina, *v.* **emina**

heptaticum, *v.* **eptaticum**

heremita: anachoritarum id est heremitarum *1, 3*

heremus: ad singularem pugnam heremi *1, 5*

hic: *qui perseuerauerit . . . hic salbus erit 7, 36;* hic . . . ammoneatur *23, 2;* dicatur hic uersus *38, 3;* hic talis . . . corripiatur *48, 19;* hic talis erigatur *57, 3;* ut hic constituatur quem . . . elegerit *64, 1* — haec (oboedientia) conuenit his *5, 2;* haec ipsa oboedientia *5, 14;* haec distributio . . . displicuerit *18, 22;* haec ergo consideratio *55, 3;* legatur ei haec regula *58, 9* — hoc est *1, 2;* hoc uitium amputandum est *33, 1;* hoc idem . . . repetatur *35, 18;* oratorium hoc sit quod dicitur *52, 1;* ut hoc uitium . . . amputetur *55, 18;* sed et hoc cum . . . mensura *70, 5* — malorum huius uitae *pr. 36* — huic . . . uitio . . . delectari *33, 7* — post hunc psalmum *9, 3;* dicat hunc uersum *35, 16;* hunc uersum dicant *53, 14;* incipiat . . . hunc uersum *58, 21;* hunc ergo zelum . . . exerceant *72, 3* — post hanc interrogationem *pr. 24;* per hanc lucis uitam *pr. 43;* illa

hora hanc scripturam audire *42, 4;* per hanc moram lectionis *42, 7;* hanc taciturnitatis regulam *42, 9;* iniungat hanc curam *47, 1;* hanc (mortem) . . . patiantur *57, 6;* sub hanc dissensionem *65, 8;* hanc autem regulam . . . legi *66, 8;* per hanc . . . uiam se ituros *71, 2;* regulam . . . hanc descripsimus ut hanc obseruantes *73, 1;* hanc minimam . . . regulam *73, 8* — hoc dicunt sanctum *1, 9;* hoc putant non licere *1, 9;* demonstrans . . . hoc *7, 14;* hoc . . . commonentes *18, 22;* sanctos patres . . . hoc . . . implesse *18, 25;* maxime tamen hoc . . . credamus *19, 2;* hoc faciant *35, 3;* saltim uel hoc consentiamus *40, 6;* hoc . . . ammonentes *40, 9;* propter hoc *43, 4;* desiderauerit hoc quod *43, 19;* hoc . . . faciat *44, 3;* hoc perficiant *44, 10;* hoc ipsud tamen . . . suggerat *49, 8;* abbas hoc perpendet *50, 2;* si hoc facere noluerint *59, 4;* pro hoc ipsud *61, 4;* hoc non resonat *73, 4* — dulcius ab hac uoce *pr. 19;* in hac parte . . . discernimur *2, 21;* hortans . . . de hac re *7, 45;* ab hac satisfactione *44, 8;* ideoque ac dispositione credimus . . . ordinari *48, 2;* in hac supplicatione *60, 2;* in hac sit regula constituta *cap. 73; 73, t* — in hoc corpore sumus *pr. 43;* regula appellatur ab hoc quod . . . dirigat *post cap.* — in hoc tempore *7, 30;* ut ex hoc . . . conprobetur *29, 2;* ut satisfaciat reus ex hoc *43, 12;* pro hoc corripiatur *43, 14;* pro hoc se recepturos mercedem *64, 6;* de hoc quod *cap. 73; 73, t* — hii tales *5, 7; 5, 13; 30, 3;* hi qui . . . diriguntur *55, 13;* hii qui sub ipsis sunt *65, 9* — *haec omnia adicientur 2, 35;* haec sunt instrumenta *4, 75* — heremitarum horum qui *1, 3;* de quorum omnium horum . . . conuersatione *1, 12* — is suis sanctis monitis *pr. 35; his qui diligunt 4, 77;* his qui . . . existimant *5, 2* — post hos (psalmos) lectio . . . sequatur *9, 10;* excepto hos quos *63, 7* — post has (lectiones) uero *9, 9* — cui haec clamat *pr. 14;* cum haec feceritis *pr. 18; uerba mea haec pr. 33;* haec complens *pr. 35;* haec omnia . . . implere *pr. 43;* haec omnia . . . operemur *4, 78;* cum haec ergo dicit *7, 2; haec fecisti 7, 30;* post haec sequantur *13, 11;* et post haec . . . exhibeatur *53, 9;* haec . . . testimonia . . . sumens *64, 19;* haec transgressus fuerit *69, 4* — his ergo omissis *1, 13;* his . . . gradibus ascensis *7, 67;* exceptis his qui . . . sequestrantur *18, 14;* de his qui . . . iungunt se (iunguntur *cap. 26*) *cap. 26; 26, t;* de his qui . . . noluerint *cap. 28; 28, t;* pro his . . . redditurus est *31, 9; de his minimis 36, 3;* de his qui *cap. 43; 43, t; cap. 44; 44, t; cap. 45; 45, t; cap. 46; 46, t;* excepto his qui *48, 22;* his diebus sanctis *49, 3;* his diebus augeamus *49, 5* — de his . . . horis dixit *16, 3;* in his aetatibus *37, 1* — *in his omnibus superamus 7, 39;* ergo his temporibus referamus laudes *16, 5*

hic (*adv.*): hic ostendit propheta *6, 2*

hiems: hiemis tempore *8, 1;* hiemis tempore suprascripto *9, 1;* omni tempore tam aestatis quam hiemis *11, 11;* cucullam in hieme uellosam *55, 5*

hilaris: *hilarem datorem diligit deus 5, 16*

hinc: hinc suscitantur inuidiae *65, 7*

hodie: *hodie si uocem . . . audieritis pr. 10*

homo: *quis est homo qui pr. 15;* honorare . . . homines *4, 8;* oboedientia . . .

dulcis hominibus *5, 14;* aestimet se homo . . . respici *7, 13; dominus nouit cogitationes hominum 7, 15; cogitatio hominis confitebitur tibi 7, 17; uiae quae uidentur ab hominibus rectae 7, 21; respicit super filios hominum 7, 27; inposuisti homines super capita 7, 41; sum uermis et non homo, obprobrium hominum 7, 52;* cum hominibus potentibus . . . suggerere *20, 1; traditum . . . hominem in interitum 25, 4;* neque a quoquam hominum . . . accipere *54, 1;* obseruatio perducat hominem ad celsitudinem *73, 2*

honestas: honestatem morum . . . habere *73, 1*

honestus: cum . . . moderatione honestissima fiat *42, 11;* dicatur ei honeste *61, 7;* honestiores . . . admonitione . . . corripiat *2, 27*

honor: ob honorem . . . trinitatis *9, 7;* legat . . . cum honore et timore *11, 9;* in honorem dei sibi seruire *36, 4;* omnibus congruus honor exhibeatur *53, 2;* diuitum terror . . . exigit honorem *53, 15;* sed honore . . . Christi *63, 13;* dignus sit tali honore *63, 14; honore . . . praeuenientes 63, 17; honore se . . . praeueniant 72, 4*

honorare: honorare omnes homines *4, 8;* priores suos honorent *63, 10*

hora: *hora est . . . surgere pr. 8;* actus . . . omni hora custodire *4, 48;* custodiens se omni hora *7, 12;* a deo . . . respici omni hora *7, 13;* omni hora renuntiari *7, 13;* cauendum . . . omni hora *7, 29;* ne . . . inutiles . . . aliqua hora aspiciat deus *7, 29;* reum se omni hora . . . aestimans *7, 64;* octaba hora . . . surgendum est *8, 1;* sic temperetur hora *8, 4;* psalmi dicendi sunt . . . nocturnis horis *cap. 9; 9, t;* de his diurnis horis dixit *16, 3;* quot psalmi per easdem horas canendi sunt *cap. 17; 17, t;* de sequentibus horis uideamus *17, 1;* prima hora dicantur psalmi *17, 2;* hymnum eiusdem horae *17, 3; 17, 10;* hymnos earundem horarum *17, 5;* hymnum uniuscuiusque horae *18, 1;* prima hora . . . dicenda . . . capitula *18, 2;* reliquis uero horis . . . psalmi . . . dicantur *18, 3;* ipsa terna per easdem horas dicantur *18, 7;* psalmi . . . per . . . horas repetantur *18, 10;* qui in diuersis horis . . . sequestrantur *18, 14;* si . . . reficiunt sexta hora *24, 6;* mensura uel hora qua praeuiderit abbas *25, 5;* horis competentibus et dentur *31, 18;* ante unam horam refectionis accipiant *35, 12;* ut hora refectionis . . . seruiant *35, 13;* praeueniant horas canonicas *37, 3;* quibus horis oportet reficere *cap. 41; 41, t;* omni tempore sibe cena sibe refectionis hora *41, 9;* silentium . . . studere . . . maxime tamen nocturnis horis *42, 1;* non erit utile illa hora . . . audire; aliis uero horis legantur *42, 4;* lectis . . . quantum hora permittit *42, 6;* ad horam diuini officii mox auditus fuerit signus *43, 1;* diurnis autem horis . . . stent *43, 10;* ante statutam horam . . . quicquam cibi . . . praesumere *43, 18;* hora qua desiderauerit *43, 19;* hora qua opus dei . . . percelebratur *44, 1;* omnibus horis . . . proiciat se *44, 7;* de significanda hora operis dei *cap. 47; 47, t;* nuntianda hora operis dei *47, 1;* omnia horis conpetentibus conpleantur *47, 1;* certis . . . horis in lectione diuina *48, 1;* usque hora pene quarta laborent *48, 3;* ab hora . . . quarta usque hora qua sexta agent *48, 4;* mediante octaba hora *48, 6;*

usque in hora secunda plena *48, 10;* hora secunda agatur tertia *48, 11;* primo signo nonae horae *48, 12;* usque decima hora plena operentur *48, 14;* horis quibus uacant . . . lectioni *48, 17;* neque . . . iungatur horis inconpetentibus *48, 21;* occurrere hora conpetenti *50, 1;* non eos praetereant horae constitutae *50, 4;* incertis horis superuenientes hospites *53, 16;* ex illa hora in congregatione reputetur *58, 23;* qui secunda hora diei uenerit *63, 8;* qui prima hora uenit diei *63, 8;* per . . . canonicas horas . . . prostrati *67, 3*

hortari: hortans . . . scriptura dicens *7, 45*

hortus: in horto in uia . . . sedens *7, 63;* in pistrino in orto . . . dum laborat *46, 1;* molendinum hortum . . . exerceantur *66, 6*

hospes: hospitum pauperumque . . . curam gerat *31, 9;* si necessitas hospitum superuenerit *42, 10;* de hospitibus suscipiendis *cap. 53; 53, t;* hospites tamquam Christus suscipiantur *53, 1; hospis fui 53, 1;* ut . . . nuntiatus fuerit hospis *53, 3;* discedentibus hospitibus *53, 6;* hospites ducantur ad orationem *53, 8;* legatur coram hospite lex diuina *53, 9;* ieiunium . . . frangatur propter hospitem *53, 10;* aqua . . . hospitibus det *53, 12;* pedes hospitibus . . . labet *53, 13;* coquina . . . hospitum super se sit *53, 16;* hospites qui numquam desunt *53, 16;* cellam hospitum habeat *53, 21;* hospitibus . . . ullatenus societur *53, 23;* conloqui cum hospite *53, 24;* mensa . . . cum hospitibus . . . sit *56, 1;* minus sunt hospites *56, 2;* sit in cella hospitum *58, 4;* si pro hospite uoluerit habitare *61, 1*

hospitalitas: tempore hospitalitatis potuit eius uita dinosci *61, 5;* uitiosus . . . tempore hospitalitatis *61, 6*

hospitari: per . . . cellas hospitantur *1, 10*

hostiarius: de hostiariis monasterii *cap. 66; 66, t*

huiusmodi: purgent se ab huiusmodi uitio *13, 13*

humanitas: omnis ei exhibeatur humanitas *53, 9*

humanus: licet . . . natura humana trahatur *37, 1;* norma uitae humanae *73, 3*

humerus: in . . . humeris suis . . . inponere *27, 9*

humiliare: *obmutui et humiliatus sum 6, 1; qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur 7, 1;* humiliato corde . . . erigatur *7, 8;* humilians se et dicens *7, 52; et humiliatus et confusus 7, 53; bonum . . . quod humiliasti me 7, 54; incurbatus sum et humiliatus sum 7, 66;* qui . . . plus indiget humilietur *34, 4;* nisi . . . humiliatus fuerit *45, 1;* humiliato ei . . . abbas iubeat *57, 3*

humilis: si . . . humiles inueniamur *2, 21;* per humilem confessionem *7, 44;* humili caritate diligant *72, 10; si non humiliter sentiebam 7, 4;* cum loquitur . . . humiliter cum grabitate *7, 60;* salutatis humiliter *53, 24*

humilitas: dent . . . consilium cum omni humilitatis subiectione *3, 4;* primus humilitatis gradus *5, 1;* cum omni humilitate et subiectione . . . requirantur *6, 7;* de humilitate *cap. 7; 7, t;* humilitatis . . . culmen adtingere *7, 5;* per praesentis uitae humilitatem *7, 5;* humilitate ascendere *7, 7;* gradus humilitatis uel disciplinae *7, 9;* primus . . . (secundus — duodecimus) humi-

litatis gradus *7, 10; 7, 31; 7, 34; 7, 35; 7, 44; 7, 49; 7, 51; 7, 55; 7, 56; 7, 59; 7, 60; 7, 62;* humilitatem uidentibus *7, 62;* humilitatis gradibus ascensis *7, 67;* cum humilitate et reuerentia *20, 1;* cum omni humilitate et puritatis deuotione *20, 2;* prouocent ad humilitatis satisfactionem *27, 3;* ut . . . humilitas conprobetur *29, 2;* cum humilitate . . . deneget *31, 7;* humilitatem ante omnia habeat *31, 13;* qui noluit humilitate corrigere *45, 2;* cum humilitate et grauitate . . . fiat *47, 4;* omnis exhibeatur humilitas *53, 6;* cum omni humilitate faciant *57, 1;* humilitatis exempla . . . det *60, 5;* si . . . cum humilitate caritatis repraehendit *61, 4;* si . . . petierit . . . cum humilitate *65, 14*

hymnus: incipiat abbas hymnum *11, 8;* subsequatur . . . abbas hymnum *11, 10;* hymnum eiusdem horae *17, 3; 17, 10;* hymnos earundem horarum *17, 5;* hymnum uniuscuiusque horae *18, 1;* hymnorum . . . dispositionem *18, 10;* hymnum uersum . . . impleatur *18, 18*

i

iacere: ante fores oratorii . . . iaceat *44, 1;* ante pedes . . . iaceat satisfaciens *71, 8*

Iacob: scala . . . in somnio Iacob apparuit *7, 6;* discretionem sancti Iacob *64, 18*

iam: iam . . . dignatus est . . . computare *pr. 5; hora est iam . . . surgere pr. 8;* iam docti pugnare *1, 4;* securi iam *1, 5;* acceptum iam non erit *5, 18;* iam se . . . iudicio repraesentari *7, 64;* dominus iam . . . dignabitur demonstrare *7, 70;* iam digesti surgant *8, 2;* uespera uero iam antiphona *15, 3;* iam . . . digessimus ordinem *17, 1;* tertia feria iam . . . psallantur *18, 9;* et iam si uiderit *28, 4;* iam utatur abbas *28, 6;* iam postea sciens *29, 3;* ut quiescat iam ab hac satisfactione *44, 8;* iam quod supra fuerit *55, 11;* et iam ex illa hora . . . reputetur *58, 23;* sicut iam diximus *64, 14* — non iam timore gehennae, sed *7, 69*

ibi: legere ibi *38, 1;* ibi audiatur *38, 5;* nec praesumat ibi aliquis *38, 8;* qui ibi habitant *40, 8;* ibi . . . humiliatus fuerit *45, 1;* nec ibi quidquam . . . geratur *52, 1;* ibi restituant *55, 13;* reliquiae ibi sunt *58, 19*

ibidem: agant ibidem opus dei, ubi *50, 3*

idem: idem ipse propheta ait *16, 4;* per easdem horas dicendi sunt *cap. 17; 17, t;* hymnum eiusdem horae *17, 3; 17, 10;* hymnos earundem horarum *17, 5;* per easdem horas dicantur *18, 7;* per easdem horas . . . repetantur *18, 10;* idem psalmi repetantur *18, 19;* eadem constituimus *21, 7;* in eadem cella ardeat *22, 4;* hoc idem . . . repetatur *35, 18;* de eadem libra tertia pars *39, 5;* non eadem serbetur quantitas *39, 10;* relegatur ei eadem regula *58, 13;* eodem desiderio . . . sociari *60, 8;* ut idem ipse consequatur *64, 10;* ab eodem sacerdote *65, 3*

idem = item, *v.* **item**

ideo: ideo . . . relaxantur *pr. 36;* ideoque abbas . . . debet . . . docere *2, 4;* ideo autem . . . uocari diximus quia *3, 3;* ideo . . . uiam arripiunt *5, 11;* et ideo si qua requirenda sunt *6, 7;* cauendum ergo ideo *7, 24;* quia . . . ueniunt . . . ideo diuidendi sunt *18, 16;* ideo . . . memores simus *19, 3;* et ideo brebis debet esse . . . oratio *20,*

4; et ideo uti debet *27, 2;* ideoque quotiens . . . dum delinquunt *30, 2;* et ideo . . . constituitur *40, 2;* et ideo omni tempore . . . mox surrexerint *42, 2;* ideo autem . . . debere stare *43, 7;* et ideo . . . occupari debent *48, 1;* ideoque . . . credimus *48, 2;* tamen quia . . . est . . . ideo suademus *49, 2;* ideo nos uidimus *65, 11*

idus: ab idus autem septembres . . . reficiant *41, 6*

ieiunare: quarta et sexta feria ieiunent *41, 2*

ieiunium: ieiunium amare *4, 13;* ieiuniis nimiis affligantur *30, 3;* ne . . . grabe sit ei ieiunium *38, 10;* omni tempore sibe ieiunii siue prandii *42, 2;* si . . . ieiunii dies fuerit *42, 5;* ieiunium . . . frangatur *53, 10;* nisi . . . praecipuus sit dies ieiunii *53, 10;* consuetudines ieiuniorum prosequantur *53, 11*

igitur: in omnibus igitur omnes . . . sequantur *3, 7;* iuniores igitur . . . honorent *63, 10*

ignis: *igne nos examinasti sicut igne examinatur argentum 7, 40*

ignorantia: se de ignorantia excuset *66, 8*

ilico: non ilico pauore perterritus *pr. 48*

ill-, *v.* **inl-**

ille: descensus ille *7, 7;* publicanus ille euangelicus *7, 65;* ille frater nona . . . ille uespera *24, 6;* tam ipse qui . . . quam ille qui *35, 9;* ille nobicius . . . faciat *58, 20;* ille frater . . . prosternatur *58, 23;* — illa merces . . . quam *4, 76;* scala illa erigenda est *7, 6;* illa sententia actuum *55, 20;* illa . . . consideretur ratio *64, 1;* sanetur illa commotio *71, 8* — fiat illius uoluntas *7, 20;* iuniorem . . . illius . . . qui . . . uenerit *63, 8* — ne quando illi dicat deus *2, 14* — *qui diligunt illum 4, 77;* ad illum uersum . . . qui *43, 17;* illum locum adtendat . . . non illum qui *60, 7;* locum . . . illum . . . adtendat *62, 5* — *in domum illam pr. 34;* illam . . . formam *2, 23;* illam domini . . . sententiam *5, 13;* ad exaltationem illam *7, 5;* uocem illam domini *7, 32;* ad caritatem . . . illam quae . . . *mittit 7, 67;* illam terribilem . . . sententiam *25, 3;* illam tamen petitionem eius *58, 29* — illud . . . dicentes *pr. 30;* memores illud . . . praeceptum *4, 61;* cauemus illud quod dicit *7, 21;* pauemus illud quod . . . dictum est *7, 22;* dicens . . . illud quod . . . dixit *7, 65;* memor . . . illud apostolicum *31, 8;* suscipere illud *54, 2;* cui illud iubeat dari *54, 3;* si illud . . . faciant *64, 6* — ex illo die *58, 25;* — illa hora . . . audire *42, 4;* ex illa die *58, 15;* ex illa hora . . . reputetur *58, 23* — ex illo (pulmentario) . . . edere *39, 2* — mortem quam illi . . . pertulerunt *57, 5* — illa . . . uestimenta . . . reponantur *58, 27;* — illos respicit in capite *65, 10* — illa agat . . . quae *65, 16* — in illis locis *65, 3*

illuc: illuc bonis actibus curritur *pr. 22*

imitari: domini imitantur sententiam *5, 13;* uocem . . . domini factis imitetur *7, 32;* imitans dominum *7, 34;* pium imitetur exemplum *27, 8*

imm-, *v.* **inm-**

immo: nullam . . . gratiam immo poenam *5, 19*

imp-, *v.* **inp-**

impedimentum: ne alius impedimentum patiatur *52, 5*

imperare: mox . . . imperatum . . . fuerit *5, 4;* ac si diuinitus imperetur

5, 4; exeant ubi eis imperatur *53, 18;* oboediant imperatis *53, 20;* imperata seruare *58, 14*

imperium: ambulantes alieno . . . imperio *5, 12;* in . . . imperiis suis prouidus *64, 17;* suscipiat . . . iubentis imperium *68, 1;* prioris imperium perduraueerit *68, 4;* praemisso . . . abbatis . . . imperio *71, 3;* pribata imperia praeponi *71, 3*

impietas: *remisisti impietatem cordis mei 7, 48*

implere: dum . . . haec omnia . . . uacat implere *pr. 43;* nomen maioris factis implere *2, 1;* etiamsi impleat iussionem *5, 18;* desideria . . . non delectetur implere *7, 31;* reliqua omnia ut dictum est impleantur *10, 3;* septenarius . . . numerus . . . implebitur *16, 2;* canticum . . . impleatur *18, 18;* uno die hoc . . . implesse *18, 25;* impleat officium *31, 17;* officium implere *47, 3;* officium bene impleant *53, 17*

in: (*cum acc.*) quaerens . . . in multitudinem *pr. 14; qui . . . uocauit in regnum suum pr. 21; inpigerunt in domum pr. 34;* habet in nos natura possibile *pr. 41;* in . . . doctrinam . . . in monasterio perseuerantes *pr. 50;* in melius proficiant *2, 25;* in pacem redire *4, 73;* in qua latera . . . inseruit *7, 9;* conuerti in melius *7, 30; perseuerauerit usque in finem 7, 36;* percussi in maxillam *7, 42; spera in eum 7, 45; quoniam in saeculum misericordia 7, 46;* defixis in terram aspectibus *7, 63;* fixis in terram oculis *7, 65;* quae dominus . . . in operarium suum mundum . . . dignabitur demonstrare *7, 70;* a kalendas . . . usque in pascha *8, 1;* dicatur . . . in directum *12, 1;* diuidatur in duas glorias *13, 9; deus in adiutorium 17, 3; 18, 1; 35, 17;* in directum psallantur *17, 6;* partiantur in uinos *18, 5;* diuidantur in septem . . . uigilias *18, 20;* persistens in . . . luctum *25, 3; traditum . . . in interitum carnis 25, 4; salbus sit in diem domini 25, 4;* in tantum conpassus est *27, 9;* in eum procedant *28, 1;* in diem iudicii rationem redditurus est *31, 9;* in honorem dei sibi seruire *36, 4;* usque in pascha . . . reficiant *41, 7;* sedeant . . . in unum *42, 3;* in unum occurrentibus *42, 7;* in unum positi *42, 8;* in artem aliquam dum laborat *46, 1;* pausent in lecta sua *48, 5;* in opus suum laborent *48, 11;* codices in caput quadragesimae dandi sunt *48, 16;* exeant . . . in opera *53, 18;* ducatur in . . . cellam *58, 11;* offerre . . . in elemosinam *59, 4;* in deum proficiat *62, 4;* dissensiones in congregationes faciunt *65, 2;* de fratribus in uiam directis *cap. 67; 67, t*

in (*cum abl.*): nos . . . in filiorum . . . numero computare *pr. 5;* ei . . . de bonis suis in nobis parendum est *pr. 6;* in . . . tabernaculo . . . habitare *pr. 22; habitauit in tauernaculo pr. 23; requiescit in monte sancto pr. 23; loquitur . . . in corde suo pr. 26; egit dolum in lingua sua pr. 26;* ipsa in se bona *pr. 29;* operantem in se *pr. 30; in domino glorietur pr. 32;* in euangelio ait *pr. 33;* in hoc corpore sumus *pr. 43;* in perpetuo . . . expediat *pr. 44;* in qua institutione . . . nos constituturos *pr. 46;* in monasterio perseuerantes *pr. 50;* in plumbi natura molliti *1, 6;* agere uices in monasterio *2, 2;* (spiritum) *in quo clamamus 2, 3;* in . . . mentibus conspargatur *2, 5;* in . . . iudicio dei facienda erit discussio *2, 6;*

in obibus . . . inuenire *2, 7;* in iudicio . . . absolutus *2, 9; abscondi in corde meo 2, 9;* in suis factis indicet non agenda *2, 13; in . . . oculo . . . uidebas in tuo . . . non uidisti 2, 15;* non . . . persona in monasterio discernatur *2, 16;* in bonis actibus aut oboedientia inuenerit *2, 17;* in Christo unum sumus *2, 20;* in hac parte . . . discernimur *2, 21;* in operibus . . . inueniamur *2, 21;* una praebeatur in omnibus . . . caritas *2, 22;* in doctrina . . . seruare *2, 23;* formam . . . in qua dicit *2, 23;* in . . . initio . . . coherceat *2, 28;* in augmentatione . . . gaudeat *2, 32;* in die iudicii *2, 38;* agenda sunt in monasterio *3, 1;* in abbatis pendat aruitrio *3, 5;* in omnibus . . . sequantur regulam *3, 7;* in monasterio . . . sequatur . . . uoluntatem *3, 8;* agenda sunt in monasterii utilitatibus *3, 12;* in tribulatione subuenire *4, 18;* dolum in corde non tenere *4, 24;* bonum . . . in se . . . uiderit *4, 42;* in omni loco deum se respicere *4, 49;* in oratione . . . confiteri *4, 57;* in omnibus oboedire *4, 61;* in Christi amore . . . orare *4, 72;* in die iudicii *4, 76;* stauilitas in congregatione *4, 78;* moram pati . . . in faciendo *5, 4;* in uelocitate . . . explicantur *5, 9;* in coenobiis degentes *5, 12;* in corde si murmurauerit *5, 17; non delinquam in lingua 6, 1; in multiloquio non effugies peccatum 6, 4; uita in manibus linguae 6, 5;* in omnibus locis damnamus *6, 8; neque ambulabi in magnis neque in mirabilibus 7, 3; retribuis in anima mea 7, 4;* in somnio . . . apparuit *7, 6;* uita in saeculo *7, 8;* in cogitationibus . . . deum . . . praesentem ostendit *7, 14;* dicta . . . in corde *7, 18;* rogamus . . . in oratione *7, 20;* fiat . . . uoluntas in nobis *7, 20; abominabiles . . . in uoluptatibus 7, 22;* in desideriis . . . deum . . . esse praesentem *7, 23;* dicit in psalmo *7, 29; declinantes in malo 7, 29;* parcendo nobis in hoc tempore *7, 30;* dicat . . . in futuro *7, 30;* in ipsa oboedientia . . . amplectatur *7, 35; in his . . . superamus 7, 39; induxisti nos in laqueo, posuisti . . . in dorso nostro 7, 40;* in aduersis . . . adimplentes *7, 42; in multiloquio non effugitur peccatum 7, 57;* promtus in risu *7, 59; in risu exaltat uocem 7, 59;* clamosus in uoce *7, 60;* humilitatem . . . indicet . . . in opere . . . in oratorio in monasterio in horto in uia in agro *7, 63;* dicens . . . in corde *7, 65;* de officiis . . . in noctibus *cap. 8; 8, t;* sedentibus . . . in scamnis *9, 5;* legantur . . . in codice *9, 5;* legantur in uigiliis *9, 8;* lectiones in codice . . . legantur *10, 2;* in quibus uigiliis teneatur mensura *11, 2;* in subselliis legantur in codice *11, 2;* in quarto responsorio dicatur *11, 3;* ordo . . . in die dominico teneatur *11, 11;* satisfaciat . . . in oratorio *11, 13;* in matutinis dominico die . . . dicatur *12, 1;* in ultimo . . . dicatur *13, 12;* in nataliciis (-le *cap. 14*) . . . agantur *cap. 14; 14, t;* in sanctorum . . . festiuitatibus . . . ita agatur *14, 1;* dicatur alleluia tam in psalmis quam in responsoriis *15, 1; septies in die 16, 1; 16, 3;* in primis dicatur *18, 1;* qui in diuersis horis . . . sequestrantur *18, 14;* in uespera dicendi sunt *18, 15; in omni loco speculari 19, 1; seruite . . . in timore 19, 3; in conspectu . . . psallam 19, 5;* in conspectu . . . esse *19, 6;* non in multiloquio sed in puritate . . . exaudiri *20, 3;* in conuentu . . .

brebietur *20, 5;* sollicitudinem gerant . . . in omnibus *21, 2;* in quibus securus abbas *21, 3;* in loco eius . . . subrogetur *21, 6;* in uno loco dormiant *22, 3;* in . . . cella ardeat *22, 4;* in aliquo contrarius *23, 1;* in abbatis pendet iudicio *24, 2;* in . . . culpis inuenitur *24, 3;* in oratorio . . . non inponat *24, 4;* in nullo iungatur consortio nec in conloquio *25, 2; confirmetur in eo caritas 27, 4;* relictis . . . obibus in montibus *27, 8;* in sacris humeris . . . inponere *27, 9;* in superbia elatus *28, 2;* in ultimo gradu recipiatur *29, 2;* contristetur in domo dei *31, 19;* substantia monasterii in ferramentis . . . praeuideat *32, 1;* in ipsa adsignata . . . succedunt *32, 3;* habere in . . . uoluntate *33, 4;* membra erunt in pace *34, 5;* in aliquo . . . uerbo . . . appareat *34, 6;* in causa grauis utilitatis . . . occupatus *35, 1;* in diebus tamen sollemnibus *35, 14;* in oratorio . . . prouolbantur *35, 15;* in his aetatibus *37, 1;* consideretur . . . in eis inuecillitas *37, 2;* districtio regulae teneatur in alimentis *37, 2;* sit in eis . . . consideratio *37, 3;* dicatur . . . in oratorio *38, 3;* sufficiat in die *39, 4;* in arbitrio . . . erit *39, 6;* serbata in omnibus parcitate *39, 10;* in arbitrio . . . consistat *40, 5;* considerans in omnibus *40, 5;* operis in agris habuerint *41, 4;* in abbatis sit prouidentia *41, 4;* in quadragesima . . . reficiant *41, 7;* in adsignato sibi conmisso . . . occupatus *42, 7;* quaelibet fuerint in manibus *43, 1;* in . . . uigiliis . . . occurrerit *43, 4;* stet in ordine suo in choro *43, 4;* ultimus . . . stet aut in loco *43, 5;* in ultimo . . . stare *43, 7;* in ultimo stent *43, 10;* in oratorio percelebratur *44, 1;* posito in terra capite *44, 2;* recipiatur in choro uel in ordine *44, 5;* aliud . . . in oratorio imponere *44, 6;* proiciat se in terra in loco *44, 7;* in oratorio satisfaciant *44, 9;* falluntur in oratorio *cap. 45; 45, t;* in . . . rebus delinquunt *cap. 46; 46, t;* in labore . . . in coquina in cellario in ministerio in pistrino in orto in artem aliquam dum laborat *46, 1;* in quocumque loco . . . deliquerit *46, 1;* occupari . . . in labore . . . in lectione *48, 1;* usque in hora secunda . . . uacent *48, 10;* in quadragesimae . . . diebus . . . uacent *48, 14;* in quibus diebus . . . accipiant *48, 15;* in uia sunt *50, t;* sunt in labore *50, 1;* in itinere directi sunt *50, 4;* oret non in clamosa uoce sed in lacrimis et intentione *52, 4;* remorari in oratorio *52, 5;* socientur in pace *53, 4;* in ipsa . . . salutatione *53, 6;* prostrato . . . corpore in terra *53, 7;* Christus in eis adoratur *53, 7;* aqua in manibus . . . det *53, 12; suscepimus . . . in medio templi 53, 14;* in ipsis . . . Christus suscipitur *53, 15;* in qua coquina . . . ingrediantur *53, 17;* in omnibus officiis . . . sit consideratio *53, 19;* in abbatis sit potestate *54, 3;* in frigidis regionibus . . . indigitur, in calidis . . . minus *55, 2;* in hieme . . . in aestate *55, 5;* inueniri . . . in prouincia *55, 7;* in praesenti reponenda in uestiario *55, 9;* qui in uia diriguntur *55, 13;* exeuntes in uia *55, 14;* in omnibus . . . iudiciis . . . cogitet *55, 22;* in ipsius sit potestate *56, 2;* si sunt in monasterio *57, 1;* in corpore pertulerunt *57, 5;* in anima patiantur *57, 6;* in ipsis . . . praeciis non subripiat *57, 7; in omnibus glorificetur deus 57, 9;* sit in

cella *58, 4; 58, 5;* probetur in omni patientia *58, 11;* suscipiatur in congregatione *58, 14;* suscipiendus . . . in oratorio *58, 17;* in congregatione reputetur *58, 23;* in oratorio exuatur *58, 26;* reponentur in uestiario conseruanda *58, 27;* in monasterio reserbetur *58, 29;* offerit . . . in monasterio *59, 1;* inuolbant in palla *59, 2;* in praesenti petitione promittant *59, 3;* in monasterio habitare *cap. 60; 60, t;* in monasterio . . . suscipi *60, 1;* persteterit in hac supplicatione *60, 2;* causa fuerit in monasterio *60, 6;* ingressus est in monasterio *60, 7;* habitare in monasterio *61, 1;* in omni loco . . . seruitur *61, 10;* in superiori . . . constituere loco *61, 11;* locum . . . quod ingressus est in monasterio *62, 5;* episcopus adhibeatur in testimonio *62, 9;* in monasterio . . . conseruent *63, 1;* in choro standum *63, 4;* in omnibus . . . locis *63, 5;* qui . . . uenerit in monasterio *63, 8;* in ipsa appellatione nominum *63, 11;* in oratorio uel ad mensas *63, 18;* in abbatis ordinatione *64, 1;* ultimus fuerit in ordine congregationis *64, 2;* uitia . . . in notitia episcopi . . . claruerint *64, 4;* in ipsa autem correptione . . . agat *64, 12;* in quibus non dicimus *64, 14;* in ipsis imperiis suis prouidus *64, 17; in ambulando 64, 18;* regulam in omnibus conserbet *64, 20;* in tempore suo *64, 21;* in monasteriis oriantur *65, 1;* faciunt . . . in illis locis *65, 3;* eunt in perditione *65, 9;* illos respicit in capite *65, 10;* in abbatis pendere arbitrio *65, 11;* in loco eius subrogetur *65, 20;* in congregatione quietus *65, 21;* in congregatione legi *66, 8;* dirigendi fratres in uia *67, 1;* subripuerint in uia uisus *67, 4;* in sua sententia . . . perdurauerit *68, 4;* in monasterio non praesumat *cap. 69; 69, t;* defendere in monasterio *69, 1;* uitetur in monasterio *70, 1;* in fortiori aetate qui praesumit *70, 6;* in ipsis infantibus . . . exarserit *70, 6;* prostratus in terra *71, 8;* in hac sit regula constituta *cap. 73; 73, 1;* in monasteriis . . . habere *73, 1*

inbecillis: inbecillibus . . . procurentur solatia *35, 3*

inbecillitas, *v.* **inuecillitas**

incendere: contemnentes . . . gehenna . . . incendat *7, 11*

incertus: incertis horis superuenientes *53, 16*

incessabilis: incessabiliter adimpleta *4, 76*

inchoare: quidquid agendum inchoas *pr. 4*

inchoatio: inchoationis regulam *73, 8*

incipere: uia . . . est . . . angusto initio incipienda *pr. 48;* ex consuetudine incipiet custodire *7, 68;* matutini qui incipiente luce agendi sunt *8, 4;* dum incipit cantor dicere *9, 7;* dum incipit mox . . . surgant *11, 3;* incipiat abbas hymnum *11, 8;* incipiunt matutinos *11, 10;* antequam psalmi incipiantur *17, 3;* dominica semper a uicesimo incipiatur *18, 6;* semper dominica a centesimo octabo decimo incipietur *18, 11;* psalmi incipiantur a centesimo nono *18, 13;* ipso tamen incipiente *38, 3;* priusquam incipiat legere *38, 10;* incipiat . . . nobicius . . . uersum *58, 21*

inclinare: inclina aurem cordis *pr. 1;* inclinato sit semper capite *7, 63;* inclinato capite . . . adoretur *53, 7*

includere: suis inclusi obilibus *1, 8*

inconpetens: iungatur horis inconpetentibus *48, 21*

increpare: *obsecra increpa 2, 23;* increpat et corripiat *2, 25*

increpatio: alium . . . increpationibus . . . conformet *2, 31*

incumbere: culpae . . . incumbere *2, 7;* orationi . . . incumbere *4, 56;* amor incumbit *5, 10*

incurbare: *incurbatus sum et humiliatus sum 7, 66*

incurrere: poenam . . . incurrit *5, 19*

inde: inde sequatur *9, 4;* digne inde satisfaciat deo *11, 13;* inde benedictiones *12, 4;* inde responsorium *17, 8;* inde hymnum *18, 1*

indicare: in suis factis indicet non agenda *2, 13;* cauere propheta indicat *7, 3;* corpore humilitatem . . . indicet *7, 62;* nisi . . . indicatum fuerit abbati *54, 2*

indicere: super mensuram sibi indictam *49, 6*

indigere: qui . . . lectionum aliquid indigent *8, 3;* qui minus indiget *34, 3;* qui . . . plus indiget *34, 4;* nullus indigeat petere aliquid *38, 6;* ut lumen . . . non indigeant *41, 8;* ut indigent solacia amministrentur *53, 18;* quando indigent solacia adcommodentur eis *53, 20;* in frigidis . . . amplius indigitur *55, 2;* consideret infirmitates indigentium *55, 21;* portarius si indiget solacio *66, 5*

indigeries: subripiat monacho indigeries *39, 7*

indignus: se malum iudicet et indignum *7, 49*

indisciplinatus: indisciplinatos . . . arguere *2, 25*

inducere: induxisti nos in laqueo *7, 40*

induere: induatur rebus monasterii *58, 26*

indumentum: (sufficere) indumenta pedum *55, 6*

industria: sagacitate et industria currere *27, 5;* nihil suam praeualere industriam *28, 4*

indutiae: dies ad indutias relaxantur *pr. 36*

inenarrabilis: inenarrabili . . . dulcedine *pr. 49*

iners: inertem deuotionis . . . seruitium ostendunt *18, 24*

infans: infirmorum infantum . . . curam *31, 9;* de senibus uel infantibus *cap. 37; 37, t;* senum uidelicet et infantum *37, 1;* infantes . . . pro tali culpa bapulent *45, 3;* infantum . . . custodia *70, 4;* in . . . infantibus . . . exarserit *70, 6*

inferior: omnibus se inferiorem . . . pronuntiet *7, 51*

infernum: *ad profundum inferni demergit 7, 21;* zelus . . . qui . . . ducit ad infernum *72, 1*

inferre: inlatas sibi iniurias *58, 3*

infidelis: *infidelis si discedit 28, 7*

infirmitas: infirmitati . . . conpassus est *27, 9;* infirmitatum consideratio *34, 2;* humilietur pro infirmitate *34, 4;* propter diuersorum infirmitatibus *39, 1;* abbas consideret infirmitates indigentium *55, 21;* infirmitates suas . . . tolerent *72, 5*

infirmus: infirmum uisitare *4, 16;* infirmarum curam . . . animarum *27, 6;* operetur salutem circa infirmum fratrem *28, 5;* infirmorum infantum . . . curam *31, 9;* de infirmis fratribus *cap. 36; 36, t;* infirmorum cura . . . adhibenda est *36, 1; infirmus fui et uisitastis me 36, 2;* infirmi considerent . . .

sibi seruire *36, 4;* fratribus infirmis sit cella *36, 7;* ualnearum usus infirmis . . . offeratur *36, 8;* carnium aesus infirmis . . . concedatur *36, 9;* ne . . . neglegantur infirmi *36, 10;* infirmorum contuentes inuecillitatem *40, 3;* quia infirmis intellectibus non erit utile *42, 4;* fratribus infirmis aut delicatis *48, 24;* infirmi non refugiant *64, 19*

inflare: decani si . . . quis inflatus superbia repertus fuerit reprehensiuilis *21, 5;* spiritu superbiae inflati *65, 2*

ingenuus: non . . . praeponatur ingenuus *2, 18*

ingredi: *qui ingreditur sine macula pr. 25;* subsequatur ingrediens *35, 17;* accepta benedictione ingrediatur *35, 18;* dominica ingrediatur *38, 1;* ingrediens post missas . . . petat *38, 2;* ingrediatur ad legendum *38, 4;* sed ingrediantur intus *43, 9;* ingrediantur duo fratres *53, 17;* si potes obseruare ingredere *58, 10;* ut sciat ad quod ingreditur *58, 12;* ingressus est in monasterio *60, 7;* in maiori quam ingrediuntur loco *61, 12;* locum . . . quod ingressus est *62, 5*

ingressus: non ei facilis tribuatur ingressus *58, 1;* difficultatem ingressus *58, 3;* annuatur ei ingressus *58, 4*

inimicus: inimicos diligere *4, 31;* pro inimicis orare *4, 72;* otiositas inimica est animae *48, 1*

iniquitas: *si obseruauero me ab iniquitate mea 7, 18*

initium: uiam salutis quae non est nisi angusto initio incipienda *pr. 48;* in ipso initio peccati . . . coherceat *2, 28;* ab ipso initio ordinationis . . . datur *65, 4;* initium conuersationis . . . habere *73, 1*

iniungere: ad omnia quae . . . iniunguntur *7, 49;* ad opus sibi iniunctum *25, 3;* quae ei iniunxerit abbas *31, 15;* sollicito fratri iniungat . . . curam *47, 1;* in opus . . . quod eis iniungitur *48, 11;* operentur quod eis iniungitur *48, 14;* iniungatur ei opus *48, 23;* ars iniungatur *48, 24;* opera quam iniungit *64, 17;* quae . . . ei iniuncta fuerint *65, 16;* si . . . inpossibilia iniungantur *68, t;* si . . . inpossiuilia iniunguntur *68, 1*

iniuria: iniuriam non facere *4, 30;* quibuslibet inrogatis iniuriis . . . patientiam amplectatur *7, 35;* in aduersis et iniuriis *7, 42;* inlatas sibi iniurias . . . portare *58, 3*

iniuriosus: (cellararius) non iniuriosus non tardus *31, 1*

iniustus: nec . . . iniuste disponat *63, 2*

iniustitia: *iniustitias meas non operui 7, 47; pronuntiabo . . . iniustitias meas 7, 48*

inlatus, *v.* **inferre**

inlecebrae: guilae inlecebris *1, 11*

inlusio: propter inlusiones diabolicas *53, 5*

inmaculatus: *ero inmaculatus 7, 18*

inmittere: inmittere senpectas *27, 2*

innotescere: sapiens uerbis innotescit paucis *7, 61*

inoboediens: inoboedienti gregi *2, 8;* inoboedientibus . . . ouibus *2, 10;* inoboedientes . . . castigatio . . . coherceat *2, 28;* si quis . . . inoboediens aut superbus . . . repertus fuerit *23, 1*

inoboedientia: per inoboedientiae desidiam *pr. 2*

inordinatio: inordinationis . . . auctores *65, 10*

inpedire: non inpediatur alterius inprobitate *52, 3*

inpendere: oboedientiam sibi ... inpendant *72, 6;* caritatem ... impendant *72, 8*
inperfectus: quod agebant inperfectum relinquentes *5, 8*
inpingere: *inpigerunt in domum pr. 34*
inponere: *inposuisti homines super capita 7, 41;* antiphonam non inponat *24, 4;* humeris suis ... inponere *27, 9;* psalmum ... in oratorio imponere *44, 6;* quibus iussum fuerit inponant *47, 2;* quam dum inposuerit *58, 21;* ad psalmum inponendum *63, 4*
inpossibilis: si ... inpossibilia iniungantur *cap. 68; 68, t;* si ... inpossiuilia iniunguntur *68, 1*
inpossibilitas: inpossibilitatis suae causas *68, 2*
inprimis: inprimis ut ... deposcas *pr. 4;* inprimis dominum deum diligere *4, 1;* inprimis uersu tertio dicendum *9, 1;* inprimis dicatur ... psalmus *12, 1;* inprimis dicatur uersu *18, 1*
inprobitas: non inpediatur alterius inprobitate *52, 3*
inprobus: inprobos ... castigatio coherceat *2, 28;* sin ... improbus est *23, 5*
inputare: nec Paulus ... sibi aliquid inputauit *pr. 31*
inquietare: ut alium non inquietet *48, 5;* non inquietentur fratres *53, 16*
inquietus: inquieto ... gregi *2, 8;* inquietos ... arguere *2, 25*
inquirere: *inquire pacem pr. 17*
inrationauilis: si ... inrationauiliter postulat *31, 7*
inridere: ab eo ... quem inridit *58, 18*
inrogare: quibuslibet inrogatis iniuriis *7, 35*
inserere: gradus humilitatis ... inseruit *7, 9*
inseruire: meditationi inseruiatur *8, 3*
inspiratio: nisi ... ex affectu inspirationis ... protendatur *20, 4*
instans: instantissima oratione *pr. 4*
instituere: cantica ... quas instituerit abbas *11, 6*
institutio: in qua institutione ... nos constituturos speramus *pr. 46*
institutum: instituta et uitas eorum *73, 5*
instrumentum: instrumenta bonorum operum *cap. 4; 4, t;* instrumenta artis spiritalis *4, 75;* instrumenta uirtutum *73, 6*
integer: psalterium ex integro numero ... psallatur *18, 23;* septimana integra persolbamus *18, 25;* per ordinem ex integro legant *48, 15*
intellectus: omnis aetas uel intellectus *30, 1;* quia infirmis intellectibus non erit utile *42, 4*
intellegentia: secundum ... intellegentiam *2, 32*
intellegere: non aliud ... descensus ille et ascensus a nobis intellegitur *7, 7; intellexisti cogitationes meas 7, 16; ut uideat si est intellegens 7, 27;* si intelligit qualis poena sit *23, 4;* qui minus intelligere possunt *30, 2;* nonnos uocent quod intelligitur paterna reuerentia *63, 12*
intelligibilis: intelligibiles animos ... corripiat *2, 27;* ad intelligiuilem aetatem perueniant *63, 19*
intendere: *deus in adiutorium meum intende 18, 1; 35, 17;* super eos ... curiose intendat *58, 6*
intentio: oret ... in ... intentione cordis *52, 4*
intentus: non est intentus lectioni *48, 18*
inter: tres lectiones inter quas *9, 5;* qui inter eos prolixiores sunt *18, 21*

interdum: interdum ... debere⟨t⟩ tacere *6, 2*

interitus: *traditum ... in interitum carnis 25, 4*

intermissio: sine intermissione dicatur alleluia *15, 1*

interrogare: interrogemus ... dominum *pr. 23;* cum ... interrogassemus dominum *pr. 39*

interrogatio: post hanc interrogationem ... audiamus *pr. 24;* usque ad interrogationem non loquatur *7, 56*

interuallum: paruissimo interuallo quo ... exeant *8, 4;* parbo interuallo mox adcedant *42, 5*

intimus: intimo cordis credat affectu *7, 51*

intra: intra monasterium exerceantur *66, 6*

intrare: qui intraturus est *35, 9;* intranti consignet *35, 11;* intrantes ... ebdomadarii *35, 15;* simpliciter intret *52, 4*

introitus: secus introitum dilectationis *7, 24*

intus: ingrediantur intus *43, 9*

inutilis: *nos ... inutiles factos 7, 29;* sibi inutilis est *48, 18*

inuecillitas: consideretur ... in eis inuecillitas *37, 2;* infirmorum contuentes inuecillitatem *40, 3;* quorum inuecillitas ... consideranda est *48, 25*

inuenire: utilitatis minus ... inuenire *2, 7;* ne ... reprobus inueniatur *2, 13;* quem ... inuenerit meliorem *2, 17;* si ... humiles inueniamur *2, 21;* qui ... fortiores inueniuntur *18, 16;* si ... in leuioribus culpis inuenitur *24, 3;* nec ... mensura inueniri possit *40, 8;* quod si inuentus fuerit quisquam praeuaricare *42, 9;* ut non scurilitas inueniat fomitem *43, 2;* ne ... inueniatur frater achediosus *48, 18;* quales inueniri possunt *55, 7;* opus peculiare ne inueniatur *55, 16;* et si cui inuentum fuerit *55, 17;* consuetudinem ... quam inuenerit *61, 2;* contentus est quod inuenerit *61, 3;* si ... uitiosus inuentus fuerit *61, 6;* praesentem inueniant *66, 2*

inuicem: festinent inuicem se praeuenire *22, 6;* inuicem se moderate cohortentur *22, 8;* fratres sibi inuicem seruiant *35, 1;* ceteri sibi ... inuicem seruiant *35, 6;* nec sibi inuicem literas ... accipere *54, 1; honore inuicem praeuenientes 63, 17;* dum contraria sibi inuicem ... sentiunt *65, 8;* oboedientes sibi sint inuicem *cap. 71; 71, t;* sibi inuicem ita oboediant *71, 1; honore se inuicem praeueniant 72, 4*

inuidere: malam uoluntatem inuidentium *55, 21*

inuidia: inuidiam non exercere *4, 67;* suscitantur inuidiae rixae *65, 7;* inuidiae aut zeli flamma urat animam *65, 22*

inuitare: ab ... uoce domini inuitantis nos *pr. 19*

inuocare: antequam me inuocetis *pr. 18*

inuolbere: manum pueri inuolbant *59, 2*

ipse: ipse dicit *pr. 32;* ne ... ipse reprobus inueniatur *2, 13;* ipse efficitur ... emendatus *2, 40;* dicat ipse (abbas) *3, 1;* ipse ... abba ... faciat *3, 11;* si ipse ... aliter ... agat *4, 61;* ipse promisit *4, 76;* ipse ... dixit *5, 15;* idem ipse propheta ait *16, 4;* et ipse ... impleat *31, 17;* tam ipse qui ingreditur quam ille qui intraturus est *35, 9;* quia ipse dixit *36, 2;* si ... et non ... ipse ultro satisfecerit *46, 3;* aut ipse nunti-

are aut . . . iniungat *47, 1;* ipse dicturus est *53, 1;* cui iusserit ipse *53, 8;* diuitum terror ipse sibi exigit *53, 15;* incipiat ipse nobicius *58, 21;* ipse puer *59, 1;* ipse . . . cogitet *63, 14;* pertinet locus ipse *64, 4;* ut idem ipse consequatur *64, 10;* ordinet ipse sibi praepositum *65, 15* — poena sit . . . praeualens ipsa mors *2, 10;* haec ipsa oboedientia *5, 14;* scala uero ipsa erecta *7, 8;* licet ipsa natura . . . trahatur *37, 1;* ipsa tamen uespera sic agatur *41, 8* — quod tamen et ipsud . . . fiat *42, 11* — uiam ipsius tabernaculi *pr. 24;* ab ipsius . . . magisterio discidentes *pr. 50;* ipsius uocatur pronomine *2, 2;* per ipsius orationis sponsionem *13, 13;* uolbat se ipsius abbatis . . . uestigiis *44, 4;* in ipsius sit potestate *56, 2* — apud ipsum discernimur *2, 21;* ipsum . . . condecet . . . disponere *3, 6;* proximum tamquam se ipsum *4, 2;* semetipsum sibi *4, 10;* lectiones ad ipsum diem pertinentes *14, 2;* et ipsum respicit *36, 10* — ipsam petitionem et manum . . . inuolbant *59, 2* — ipsud officium implere *47, 3;* hoc ipsud tamen . . . suggerat *49, 8;* ipsud officium . . . impleant *53, 17;* pro hoc ipsud *61, 4* — auertat ab ipso . . . spiritum *38, 2;* ipso . . . incipiente *38, 3;* ut uideantur ab ipso *43, 5;* orent pro ipso *44, 4* ipso die quo redeunt *67, 3* — cum ipsa suasione *pr. 28;* in ipsa oboedientia *7, 35;* consuetudine ipsa bona *7, 69;* de ipsa lectione *38, 8;* pro ipsa uerecundia sua emendent *43, 7;* in ipsa autem salutatione *53, 6;* erigatur ab ipsa arte *57, 3;* in ipsa appellatione *63, 11;* in ipsa autem correptione *64, 12* — in ipso initio peccati *2, 28;* ipso corpore . . . indicet *7, 62;* ab ipso initio *65, 4* — ipsi autem . . . spreuerunt me *2, 9;* ipsi psalmi dicendi sunt *18, t;* ipsi infirmi considerent *36, 4;* uideant ipsi per quorum manus *57, 4;* et ipsi tamen si promittunt *60, 9;* quos habuerint ipsi fratres *63, 4* — ipsa terna . . . dicantur *18, 7;* ut non sint curta ipsa uestimenta *55, 8;* uitia ipsa . . . claruerint *64, 4* — ipsorum necesse est . . . animas periclitari *65, 8* — ipsarum omnium animarum . . . rationem *2, 38* — et non solum ipsis sed et . . . sit consideratio *53, 19* — labare ipsas res *55, 10;* faciant ipsas artes *57, 1* — ipsa in se bona *pr. 29;* ipsa habeat sub cura sua *31, 15;* in ipsa adsignata . . . succedunt *32, 3* — elegantur de ipsis *21, 1;* in ipsis Christus . . . suscipitur *53, 15;* ab ipsis . . . ordinatur *65, 3;* ab ipsis es . . . ordinatus a quibus *65, 6;* qui sub ipsis sunt *65, 9;* in ipsis infantibus . . . exarserit *70, 6* — pro ipsis tribus lectionibus una . . . dicatur *10, 2* — de ipsis malis . . . emendare *4, 58;* in ipsis autem praeciis non subripiat . . . malum *57, 7;* in ipsis imperiis *64, 17*

ira: iram non perficere *4, 22*

iracundia: iracundiae tempus non reseruare *4, 23*

iratus: iratus pater *pr. 6;* senserit animos prioris . . . iratos *71, 7*

ire: *post concupiscentias . . . non eas 7, 25;* per quae itur ad deum *58, 8;* eunt in perditione *65, 9;* quocumque ire *67, 7;* se ituros ad deum *71, 2*

irr-, *v.* **inr-**

irritare: irritatus a malis nostris *pr. 7*

is: is autem frater qui *25, 1* — *sum id quod sum pr. 31;* id est *1, 3; 2, 12; 2, 24; 2, 25; 7, 12; 7, 63; 8, 1; 9, 10;*

10, 3; 11, 2; 13, 2; 13, 3; 16, 5; 17, 5; 18, 3; 18, 4; 18, 8; 18, 9; 18, 14; 18, 16; 18, 18; 18, 19; 27, 2; 28, 1; 48, 3; 49, 7; 55, 19; 66, 6; 72, 4; id . . . persuaderi non potest *40, 6;* nec quolibet modo id . . . praesumatur *69, 3* — *uocem eius pr. 10;* itinera eius *pr. 21;* cogitatos eius *pr. 28;* tauernaculi eius *pr. 39;* in eius doctrinam *pr. 50;* regno eius . . . consortes *pr. 50;* iussio eius *2, 5; liberabis animam eius 2, 29; iustitiam eius 2, 35; eius qui misit 5, 13;* cor eius respicit *5, 18;* latera . . . eius scalae *7, 9; eius qui me misit 7, 32; misericordia eius 7, 46;* pars eius orationis *13, 14;* diuinitatis et angelorum eius *19, 6;* in loco eius . . . subrogetur *21, 6;* eius humilitas conprobetur *29, 2;* cum eius fiat . . . uoluntatem *49, 8;* coram deo et sanctis eius *58, 18;* illam tamen petitionem eius *58, 29;* parentes eius faciant *59, 1;* potuit eius uita dinosci *61, 5;* eius miseria *61, 7;* eius exemplo *61, 9;* sine consensu abbatis eius *61, 13;* eius contumacia *62, 11;* in loco eius subrogetur *65, 20;* ante pedes eius iaceat *71, 8* — ei . . . parendum est *pr. 6;* dicentes ei *pr. 23;* ei . . . oboediant *3, 5;* ei . . . monstrabantur *7, 6;* surgamus ad confitendum ei *16, 5;* nullus ei fratrum . . . iungatur *25, 2;* ei competere *25, 5;* cibum quod ei datur *25, 6;* mandatum ei dirigere *26, 1;* acrior ei accedat correptio *28, 1;* quae ei iniunxerit *31, 15;* solatia ei dentur *31, 17;* ne grabe sit ei *38, 10;* sublata ei portione *43, 16;* ei iubeat *44, 8;* iniungatur ei opus *48, 23;* ei . . . praecipiatur *51, 2;* occurratur ei *53, 3;* ei exhibeatur *53, 9;* ei quicquam directum fuerit *54, 2;* ei . . . abbas iubeat *57, 3;* ei . . . tribuatur *58, 1;* annuatur ei ingressus *58, 4;* praedicentur ei . . . dura *58, 8;* legatur ei . . . regula *58, 9; 58, 12;* dicatur ei *58, 10;* relegatur ei . . . regula *58, 13;* ei . . . non liceat *58, 15;* ei . . . aliquid dant *59, 3;* ei adsentiatur *60, 1;* nec aliquid ei relaxabitur *60, 3;* concedatur ei tamen *60, 4;* si . . . iusserit ei abbas *60, 4;* qui ei . . . concessus est *60, 7;* dicatur ei *61, 7;* quod ei . . . praecipitur *62, 3;* det ei locum *63, 16;* nisi ei praecipiat *63, 16;* materia ei datur *65, 4;* ei suggeritur *65, 5;* ei iniuncta fuerint *65, 16;* adhibeatur ei correptio *65, 19;* ei qui . . . praeest *68, 2* — ad eum . . . redeas *pr. 2;* eum sequi *pr. 7;* eum . . . uidere *pr. 21; similabo eum pr. 33; timentibus eum 2, 36; propter eum qui 7, 39; spera in eum 7, 45;* consolentur eum *27, 3;* in eum procedant *28, 1;* eum contristet *31, 7;* eum prohibuerit *31, 15;* sic eum offerant *59, 2;* ne . . . eum dominus direxerit *61, 4;* liceat eum . . . constituere *61, 11;* eum promouere *62, 6;* oportet . . . eum esse doctum *64, 9; constituit eum 64, 22;* exutum eum esse *65, 5;* eum oportet . . . obseruare *65, 17;* eum non sinat uacari *66, 1* — *sequere eam* (pacem) *pr. 17;* ut eam (ouem) . . . dignaretur inponere *27, 9;* per eam (artem) non transeat *57, 3;* eam (petitionem) super altare ponat *58, 20* — id faciet *2, 19;* dum . . . id adtendat *18, 23* — ab eo perfici *pr. 4;* non ab eo . . . discernatur *2, 16;* sit ab eo . . . caritas *2, 22;* plus ab eo exigitur *2, 30; coram eo 7, 18;* idem eo ordine *17, 5;* loqui cum eo *26, 1; confirmetur in eo caritas 27, 4;* oretur pro eo *27, 4;* fratrum pro eo orationem *28, 4;* ab eo postulat *31, 7;*

ab eo se damnandum *58, 18;* ab eo rogatus *58, 20;* orent pro eo *58, 23;* ab eo constituuntur *71, 3* — ab ea (regula) . . . declinetur *3, 7;* ea die . . . reuerti *51, 1* — eo quod uideatur *57, 2* — pastor eorum *2, 9;* si eorum talem perspexerit esse uitam *61, 12;* expedit animabus eorum *66, 7;* uitas eorum *73, 5* — morbidis earum (ouium) actibus *2, 8;* sed et expositiones earum quae . . . factae sunt *9, 8* — pro lege eis est . . . uoluptas *1, 8;* poena sit eis . . . mors *2, 10;* quod eis uisum fuerit *3, 4;* eis singula . . . consignet *32, 2;* ita eis seruiatur *36, 1;* eis prospiciat *37, 1;* eis districtio regulae teneatur *37, 2;* quod eis iniungitur *48, 11; 48, 14;* ubi eis imperatur *53, 18;* adcommodentur eis *53, 20;* senior eis . . . deputetur *58, 6* — qui inter eos prolixiores sunt psalmi *18, 21;* qui super eos solliciti sint *22, 3;* eos . . . debere stare *43, 7;* eos praetereant horae *50, 4;* super eos . . . intendat *58, 6* — *facit ea* (uerba) *pr. 33;* ea . . . amputet *2, 26; 64, 14;* utentibus ea (uestimenta) *55, 8* — exceptis his qui . . . ex eis sequestrantur *18, 14;* quique decani si ex eis . . . quis . . . repertus fuerit *21, 5;* consideretur . . . in eis inuecillitas *37, 2;* sit in eis . . . consideratio *37, 3;* in eis adoretur *53, 7;* sedeat cum eis *53, 8;* aliquis ex eis *57, 2;* ab eis abbatibus qui *65, 3*

iste: ista erit ratio ut *24, 4;* ista uirtus *49, 2;* ista sit consideratio *53, 19* — isto modo *28, 6* — isti uel omnes . . . patiantur *57, 6* — istis diebus *49, 2*

ita: ita enim . . . parendum est *pr. 6;* si ita . . . uisum fuerit *2, 19;* ita se . . . conformet . . . ut *2, 32;* ita timens *2, 39;* sicut . . . conuenit . . . ita . . . condecet *3, 6; ita retribuis 7, 4;* ita deum . . . praesentem *7, 14;* uoluntatem . . . ita facere *7, 19;* ita nobis deum . . . esse praesentem *7, 23;* sollemnitas ita agatur id est ut . . . dicatur *13, 1;* sicut diximus . . . ita agatur *14, 1;* et ita . . . dicantur *18, 5;* ita sane ut *18, 5;* et ita scilicet . . . incipietur *18, 11;* quod si nec ita correxerit *28, 2;* ita recipiatur *29, 3;* ita . . . erunt in pace *34, 5;* sicut . . . Christo ita eis seruiatur *36, 1;* ita tamen ut satisfaciat *43,* 12*;* ita sane ut *44, 6;* ita neglegens . . . ut non *48, 23;* quia ita est *50, 2;* ita ergo et abbas consideret *55, 21;* si ita uoluerint *59, 5;* atque ita . . . obstruantur *59, 6;* ita conseruent ut *63, 1;* ut conuertuntur ita sint *63, 7;* quantum . . . ita . . . sollicitius *65, 17;* ita debet constitui ut *66, 6;* sciat . . . ita sibi expedire *68, 4;* ita oboediant *71, 1;* ita est zelus *72, 2*

itaque: primus itaque . . . gradus *7, 10*

item: item *confortetur cor tuum 7, 37;* et item *7, 15; 7, 54;* et item dicit *5, 6; 7, 16; 7, 46;* et item rogamus *7, 20;* et cum item pauemus *7, 22;* item dicit scriptura *7, 33;* et item . . . scriptura *7, 40;* et item propheta *7, 47;* et item cum propheta *7, 66;* idem eo ordine *17, 5;* ait item apostolus *27, 4;* item intranti consignet *35, 11;* dominico item die *48, 22;* idem et cellam . . . habeat *53, 21*

iter: pergamus itinera eius *pr. 21;* qui in itinere directi sunt *50, 4*

iterum: et iterum *pr. 11; pr. 14; pr. 32; 2, 29; 2, 36; 19, 4; 28, 7;* et iterum atque tertio . . . deiciatur *21, 5;* ammoneatur semel et iterum *33, 7;* et iterum quando . . . habent exeant *53,*

18; et iterum quando uacant oboediant *53, 20* — tantundem iterum erit *2, 8;* post quibus iterum legantur *11, 5;* iterum recipi *cap. 29; 29, t;* nisi iterum abbas iubeat *44, 6;* dum ei iubeat iterum abbas *44, 8;* certis iterum horis in lectione diuina *48, 1;* et iterum quod faciendum est operentur *48, 6;* nisi . . . ei iterum abbas iubeat *57, 3;* iterum probetur *58, 11;* iterum relegatur ei eadem regula *58, 13*

itidem: itidem repetantur *18, 10*

iubenis: ualnearum usus . . . iubenibus tardius concedatur *36, 8*

iubere: gratiae suae iuueat nobis adiutorium ministrare *pr. 41;* abbas . . . debet . . . iuuere *2, 4;* iubentis uocem factis sequuntur *5, 8;* quod iubetur non trepide . . . efficiatur *5, 14;* quae iubentur custodiat *31, 5;* si . . . abbas . . . aliquid iusserit *42, 10;* iussus ab abbate *44, 4;* si iusserit abbas recipiatur *44, 5;* nisi iterum abbas iubeat *44, 6;* usque dum ei iubeat . . . abbas *44, 8;* quibus iussum fuerit inponant *47, 2;* cui iusserit abbas *47, 4;* aut cui iusserit ipse *53, 8;* si iusserit suscipi *54, 3;* cui illud iubeat dari *54, 3;* nisi . . . abbas iubeat *57, 3;* si . . . iusserit ei abbas *60, 4;* a priore iuueantur *cap. 68;* suscipiat . . . iubentis imperium *68, 1*

iudex: aequissimo iudici deo rationem redditurum *3, 11*

iudicare: quod utilius iudicauerit *3, 2;* quod salubrius esse iudicauerit *3, 5;* operarium se malum iudicet *7, 49;* si melius aliter iudicauerit *18, 22;* ut iudicauerit utile *32, 2;* eos . . . iudicauimus debere stare *43, 7;* usque dum abbas iudicauerit satisfactum esse *44, 3;* reuellio iudicetur *62, 8;* presbyteros iudicauerunt *63, 6;* et abbas iudicauerit expedire *65, 14;* quod sibi utile iudicat *72, 7*

iudicium: in tremendo iudicio dei *2, 6;* in iudicio domini absolutus *2, 9;* in die iudicii . . . redditurus . . . rationem *2, 38;* de omnibus iudiciis . . . rationem redditurum *3, 11;* diem iudicii timere *4, 44;* in die iudicii reconsignata *4, 76;* ambulantes alieno iudicio *5, 12;* tremendo iudicio repraesentari *7, 64;* laudes . . . super iudicia iustitiae suae *16, 5;* in abbatis pendet iudicio *24, 2;* in diem iudicii rationem redditurus est *31, 9;* in omnibus . . . iudiciis suis dei retributionem cogitet *55, 22;* de . . . iudiciis . . . redditurus . . . rationem *63, 3;* superexaltet misericordia iudicio *64, 10;* de omnibus iudiciis . . . reddere rationem *65, 22*

iugiter: candela iugiter . . . ardeat *22, 4*

iugum: collum excutere desub iugo regulae *58, 16*

iumentum: *ut iumentum factus sum 7, 50*

iungere: in nullo iungatur consortio *25, 2;* iungunt se (iunguntur *cap. 26*) excommunicatis *cap. 26; 26, t;* excommunicato . . . se iungere *26, 1;* neque frater ad fratrem iungatur *48, 21;* etiam si . . . proquinquitate iungantur *69, 2*

iunior: iuniori dominus reuelat *3, 3;* iuniores diligere *4, 71;* iuniorem se nouerit illius esse *63, 8;* iuniores . . . priores suos honorent *63, 10;* priores iuniores . . . fratrum nomine, iuniores . . . priores suos nonnos uocent *63, 12;* iunior . . . benedictionem petat *63, 15;* nec praesumat iunior consedere *63, 16;* iuniorem fratrem accipiat *66, 5;* sciat iunior . . . sibi expedire *68,*

4; iuniores prioribus . . . oboediant *71, 4*

iurare: non iurare *4, 27*

iusiurandum: promittant sub iure-iurando *59, 3*

iussio: iussio eius . . . conspargatur *2, 5;* magistri iussio *5, 9;* etiamsi impleat iussionem *5, 18;* sine iussione iungunt se (iunguntur *cap. 26*) *cap. 26; 26, t;* sine iussionem . . . excommunicato . . . se iungere *26, 1;* sine iussionem abbatis nihil faciat *31, 4;* faciat secundum iussionem abbatis *31, 12;* ne quis praesumat . . . accipere sine iussionem abbatis *33, 2;* usque ad iussionem abbatis *44, 9;* sine iussione abbatis facere *67, 7*

iustitia: *qui . . . operatur iustitiam pr. 25;* iussio eius . . . fermentum diuinae iustitiae . . . conspargatur *2, 5; iustitiam . . . non abscondi 2, 9; enarras iustitias meas 2, 14;* iustitia dictante *2, 19; quaerite . . . iustitiam eius 2, 35;* persecutionem pro iustitia sustinere *4, 33;* laudes . . . super iudicia iustitiae suae *16, 5;* iustitiae obseruatio *cap. 73; 73, t*

iustus: absque iustam murmurationem faciant *41, 5* — iuste . . . disponere *3, 6*

iuuenis, *v.* **iubenis**

iuxta: iuxta considerationem rationis *8, 1;* iuxta se non habeant lectos *22, 7;* portarius cellam debebit habere iuxta portam *66, 2*

k

kalendae: a kalendas nobembres *8, 1;* usque ad kalendas nobembres *10, 1;* usque kalendas octubres *48, 3;* a kalendas . . . octobres *48, 10*

kyrie eleison, *v.* **quirie**

l

labare, *v.* **lauare**

labium: *labia . . . ne loquantur dolum pr. 17; domine labia mea aperies 9, 1; 38, 3*

labor: per oboedientiae laborem *pr. 2;* absque ullo labore . . . custodire *7, 68;* sine . . . graui labore seruiant *35, 13;* si labor . . . factus fuerit maior *39, 6;* uel labor aut ardor . . . poposcerit *40, 5;* si labores agrorum non habent *41, 2;* dum in labore quouis . . . laborat *46, 1;* occupari . . . in labore manuum *48, 1;* si labore manuum . . . uibunt *48, 8;* nec uiolenti laboris opprimantur *48, 24;* longe sunt in labore *50, 1*

laborare: si quis . . . dum laborat *46, 1;* laborent quod necessarium fuerit *48, 3;* in opus suum laborent *48, 11;* qui longe . . . laborant *50, t; si . . . fecero laborare 64, 18*

lacrima: cum lacrimis . . . confiteri *4, 57;* in . . . conpunctione lacrimarum nos exaudiri *20, 3;* oret . . . in lacrimis *52, 4*

laqueus: *induxisti nos in laqueo 7, 40*

lassescere: sustinens non lassescat *7, 36*

latere: si . . . peccati causa fuerit latens *46, 5*

latus: latera enim . . . scalae dicimus *7, 9;* in qua latera diuersos gradus . . . inseruit *7, 9;* cultellos suos ad latus suum non habeant *22, 5*

laudare: *te deum laudamus 11, 8*

laus: laudes *12, 4;* sequantur laudes *13, 11; os . . . adnuntiauit laudem 9, 1;* agatur nocturna laus *cap. 10; 10, t; te decet laus 11, 10; septies in die laudem dixi tibi 16, 1; 16, 3;* referamus laudes creatori *16, 5; annuntiabit laudem tuam 38, 3*

lauare: lintea . . . lauent *35, 8;* pedes

. . . omnibus lauent *35, 9;* pedes hospitibus . . . labet *53, 13;* quibus lotis *53, 14;* propter labare ipsas res *55, 10;* lota ibi restituant *55, 13*

lebare: lebare oculos meos *7, 65*

lectio: lectiones sanctas . . . audire *4, 55;* qui . . . lectionum aliquid indigent *8, 3;* legantur . . . tres lectiones *9, 5;* post tertiam . . . lectionem *9, 6;* post . . . tres lectiones *9, 9;* lectio apostoli sequatur *9, 10;* lectiones . . . minime legantur *10, 2;* pro . . . tribus lectionibus una . . . dicatur *10, 2;* quattuor lectiones cum responsoriis *11, 2;* post quibus lectionibus sequantur *11, 4;* aliae quattuor lectiones *11, 5;* quattuor lectiones de nobo testamento *11, 7;* legat . . . lectionem de euangelia *11, 9;* aliquid de lectionibus brebiandum est *11, 12;* lectionem de apocalypse *12, 4;* lectio una apostoli . . . recitanda *13, 11;* lectiones ad ipsum diem pertinentes *14, 2;* recitetur lectio una *17, 4;* lectione et uersu *17, 5;* lectio recitanda est *17, 8;* lectionem unam uersu *17, 10;* lectionum . . . dispositionem *18, 10;* lectione responsum . . . impleatur *18, 18;* neque lectionem recitet *24, 4;* mensis . . . lectio deesse non debet *38, 1;* de ipsa lectione . . . requirere *38, 8;* accedant ad lectionem collationum *42, 5;* per hanc moram lectionis *42, 7;* lectionem uel aliud . . . imponere *44, 6;* antiphonam uel lectionem *45, 1;* certis . . . horis in lectione diuina *48, 1;* lectioni uacent *48, 4; 48, 10;* uacent lectionibus suis *48, 13; 48, 14;* uacant fratres lectioni *48, 17;* non est intentus lectioni *48, 18;* dominico . . . die lectioni uacent *48, 22;* lectioni et compunctioni . . . operam damus *49, 4*

lectisternium: lectisternia . . . accipiant *22, 2*

lector: de ebdomadario lectore *cap. 38; 38, t;* lector ebdomadarius accipiat mixtum *38, 10*

lectus (lectum): singuli per singula lecta dormiant *22, 1;* iuxta se non habeant lectos *22, 7;* pausent in lecta sua *48, 5;* lecti strati sufficienter *53, 22;* stramenta . . . lectorum sufficiant *55, 15;* lecta . . . scrutinanda sunt *55, 16*

legere: legantur . . . tres lectiones *9, 5;* codices . . . legantur in uigiliis *9, 8;* lectiones . . . minime legantur *10, 2;* legantur . . . quattuor lectiones *11, 2;* post quibus . . . legantur aliae . . . lectiones *11, 5;* legantur aliae quattuor lectiones *11, 7;* legat abbas lectionem *11, 9;* quando legamus . . . patres nostros . . . implesse *18, 25;* nec fortuito casu qui arripuerit codicem legere *38, 1;* lecturus tota ebdomada *38, 1;* ingrediatur ad legendum *38, 4;* uox nisi solius legentis *38, 5;* priusquam incipiat legere *38, 10;* non per ordinem legant *38, 12;* licet legamus uinum . . . non esse *40, 6;* legat unus collationes *42, 3;* aliis . . . horis legantur *42, 4;* lectis quattuor aut quinque foliis *42, 6;* legere non praesumat *47, 3;* qui uoluerit legere sibi sic legat ut alium non inquietet *48, 5;* ex integro legant *48, 15;* meditare aut legere *48, 23;* legatur coram hospite *53, 9;* legatur ei . . . regula *58, 9; 58, 12;* regulam . . . sepius uolumus . . . legi *66, 8*

legumen: nascentia leguminum *39, 3*

lena: sufficiant . . . et lena et capitale *55, 15*

lenis: leniter et sine risu humiliter . . . loquatur *7, 60*

leuare, *v.* **lebare**

leuis: si . . . in leuioribus culpis inuenitur *24, 3;* qui . . . pro leuibus culpis excommunicantur *44, 9* — si leuiter senserit animos . . . iratos *71, 7*

lex: pro lege eis est desideriorum uoluptas *1, 8;* lege qua supra diximus *43, 10;* legatur coram hospite lex diuina *53, 9;* ecce lex sub qua militare uis *58, 10;* lege regulae constitutum *58, 15;* doctum lege diuina *64, 9*

libens: admonitionem . . . libenter excipe *pr. 1;* lectiones . . . liuenter audire *4, 55*

liber: quis liber sanctorum . . . patrum *73, 4*

liber (*adi.*): *siue seruus siue liber . . . unum sumus 2, 20;* liber discede *58, 10;* quasi liuera utens potestate *63, 2*

liberare: *liberabis animam . . . a morte 2, 29; sed libera nos a malo 13, 14*

libra: panis libra una . . . sufficiat *39, 4;* de eadem libra . . . pars *39, 5*

licentia: rara loquendi concedatur licentia *6, 3;* nulla sit licentia . . . loqui *42, 8;* nisi . . . abbas licentiam dederit *43, 11*

licere: hoc putant non licere *1, 9;* nec . . . licet habere in propria uoluntate *33, 4;* nec quicquam liceat habere *33, 5;* dicens . . . non licere conloqui *53, 24;* nullatenus liceat . . . accipere *54, 1;* non liceat egredi *58, 15;* licuit aut excusare *58, 16;* liceat eum . . . constituere *61, 11;* nulli liceat . . . puro appellare nomine *63, 11;* nulli liceat . . . excommunicare *70, 2*

licet (*coni.*): licet . . . natura . . . trahatur *37, 1;* licet legamus uinum . . . non esse *40, 6;* licet . . . debet obseruationem habere *49, 1*

lingua: *prohibe linguam pr. 17; egit dolum in lingua sua pr. 26; non delinquam in lingua mea 6, 1; mors in manibus linguae 6, 5;* custodiens se . . . a peccatis . . . linguae *7, 12;* se . . . uiliorem . . . sua lingua pronuntiet *7, 51;* si linguam . . . prohibeat *7, 56*

linguosus: *uir linguosus non dirigitur 7, 58*

linteum: lintea cum quibus . . . tergunt labent *35, 8*

litania: sequatur . . . supplicatio litaniae *9, 10;* litania et completum est *12, 4; 13, 11;* litania et oratio dominica fiant missae *17, 8*

litera: literas uel aliquid suscipere *cap. 54; 54, t;* literas . . . accipere *54, 1;* si non scit literas *58, 20;* sine . . . literas commendaticias *61, 13*

locus: propria teneant loca *2, 19;* in omni loco . . . respicere *4, 49;* in omnibus locis damnamus *6, 8;* omni loco . . . uideri *7, 13;* alio loco scriptura *probasti nos 7, 40; oculos domini in omni loco speculari 19, 1;* alter in loco eius . . . subrogetur *21, 6;* in uno loco dormiant *22, 3;* secundum . . . positionem loci *35, 4;* si aut loci necessitas . . . poposcerit *40, 5;* ubi . . . necessitas loci exposcit *40, 8;* in loco quem . . . neglegentibus . . . constituerit *43, 5;* in loco quo stat *44, 7;* uel in quocumque loco . . . deliquerit *46, 1;* si . . . necessitas loci . . . exegerit *48, 7;* secundum locorum qualitate . . . dentur *55, 1;* mediocribus locis sufficere *55, 4;* illum locum adtendat *60, 7;* loco mediocri . . . conlocentur *60, 8;* contentus est consuetudinem loci *61, 2;* in omni loco uni domino seruitur *61, 10;* in superiori . . . constituere loco *61, 11;* in maiori quam ingrediuntur loco *61, 12;*

locum . . . illum . . . adtendat *62, 5;* in omnibus . . . locis aetas non discernat ordines *63, 5;* det ei locum sedendi *63, 16;* ad . . . diocesim pertinet locus ipse *64, 4;* maxime in illis locis *65, 3;* si . . . locus expetit *65, 14;* in loco eius subrogetur *65, 20*

longe: *intellexisti cogitationes . . . a longe 7, 16;* qui longe ab oratorio . . . laborant *cap. 50; 50, t;* qui . . . longe sunt in labore *50, 1;* qui non longe satis proficiscuntur *cap. 51; 51, t*

longinquus: de longinquis prouinciis superuenerit *61, 1*

loquacitas: subtrahat . . . de loquacitate *49, 7*

loqui: *labia . . . ne loquantur dolum pr. 17; qui loquitur ueritatem pr. 26;* melius est silere quam loqui *1, 12;* multum loqui non amare *4, 52;* uerba uana . . . non loqui *4, 53;* rara loquendi . . . licentia *6, 3;* loqui . . . magistrum condecet *6, 6;* si linguam ad loquendum prohibeat *7, 56;* si . . . non loquatur *7, 56;* cum loquitur monachus *7, 60;* pauca uerba . . . loquatur *7, 60;* aut loqui cum eo *26, 1;* post completorium nemo loquatur *cap. 42; 42, t;* nulla sit licentia . . . loqui aliquid *42, 8*

lucerna: ut lumen lucernae non indigeant *41, 8*

lucrari: abtus . . . ad lucrandas animas *58, 6*

luctus: persistens in paenitentiae luctum *25, 3*

lumbus: succinctis . . . lumbis *pr. 21*

lumen: apertis oculis . . . ad deificum lumen *pr. 9; dum lumen uitae habetis pr. 13;* ut lumen lucernae non indigeant *41, 8*

lux: omnia per hanc lucis uitam uacat implere *pr. 43;* matutini qui incipiente luce agendi sunt *8, 4;* luce . . . diei omnia consummentur *41, 8;* ut luce fiant omnia *41, 9*

m

macula: *qui ingreditur sine macula pr. 25*

magis: et magis in abbatis pendat aruitrio *3, 5;* non remaledicere sed magis benedicere *4, 32;* quanto magis . . . debet cessari *6, 2;* quanto magis . . . supplicandum est *20, 2;* quia in ipsis magis Christus suscipitur *53, 15;* et magis . . . exempla . . . det *60, 5;* multo magis disciplinae regulari subdendum *62, 3;* magis ac magis . . . proficiat *62, 4;* prodesse magis quam praeesse *64, 8;* sed quod magis alio *72, 7*

magister: obsculta . . . praecepta magistri *pr. 1;* dirum magistri pium patris ostendat affectum *2, 24;* oboedire magistro *3, 6;* magistri iussio et perfecta discipuli opera . . . explicantur *5, 9;* docere magistrum condecet *6, 6*

magisterium: ab . . . magisterio discidentes *pr. 50*

magistra: experientia magistra *1, 6;* magistram sequantur regulam *3, 7*

magnificare: dominum magnificant *pr. 30*

magnopere: magnopere . . . sollicitudinem gerere *27, 5*

magnus: *ambulabi in magnis 7, 3*
v. **maior, maximus**

maior: nomen maioris factis implere *2, 1;* mox . . . imperatum a maiore fuerit *5, 4;* oboedientia quae maioribus praebetur *5, 15;* se subdat maiori *7,*

34; maiorum cohortantur exempla *7, 55;* si maior congregatio fuerit *17, 6; 35, 5;* si maior fuerit congregatio *21, 1;* quod maius est . . . orationem *28, 4;* si congregatio maior fuerit *31, 17;* exinde maior merces . . . adquiritur *35, 2;* maioribus utilitatibus occupantur *35, 5;* si labor . . . fuerit maior *39, 6;* quantitas . . . minor quam maioribus *39, 10;* maiori uindictae subiaceat *45, 1;* maiori subiaceat emendationi *46, 4;* stabilire . . . in maiori . . . loco *61, 12;* transeunte maiore *63, 16;* ad maiora quae . . . commemorabimus *73, 9*

maledicere: maledicentes . . . non remaledicere *4, 32;* maledicentes se benedicent *7, 43*

malignus: malignum diabolum . . . respuens *pr. 28;* datur occasio maligno *43, 8;* maligno spiritu . . . inflati *65, 2*

malus: de malis actibus . . . contristari *pr. 5;* irritatus a malis *pr. 7; prohibe . . . a malo pr. 17; deuerte a malo pr. 17; fecit proximo suo malum pr. 27;* emendationem malorum *pr. 36;* malum pro malo non reddere *4, 29;* malum . . . a se factum sciat *4, 43;* cogitationes malas . . . allidere *4, 50;* os . . . a malo . . . eloquio custodire *4, 51;* mala sua . . . confiteri *4, 57;* de . . . malis . . . emendare *4, 58;* cum malo animo si oboedit *5, 17;* a malis uerbis . . . cessari *6, 2;* cauendum . . . malum desiderium *7, 24; speculantur bonos et malos 7, 26; nos declinantes in malo 7, 29;* cogitationes malas . . . non celauerit *7, 44;* mala . . . absconse conmissa *7, 44;* operarium se malum iudicet *7, 49; libera nos a malo 13, 14; speculari bonos et malos 19, 1; auferte malum 28, 6;* ne murmurationis malum . . . appareat *34, 6;* malam uoluntatem inuidentium *55, 21;* non subripiat abaritiae malum *57, 7;* cuius periculi malum . . . respicit *65, 10;* ne subripuerint . . . auditus malae rei *67, 4;* zelus amaritudinis malus *72, 1 — est opus medicus . . . male habentibus 27, 1;* male petenti *31, 7;* nobis . . . male uiuentibus *73, 7*

mandatum: curritur uia mandatorum dei *pr. 49;* mandata domini . . . proponere *2, 12; ut discam mandata tua 7, 54;* sollicitudinem gerant . . . secundum mandata dei *21, 2;* mandatum ei dirigere *26, 1*

manducare: foris manducare *51, 1;* ubi . . . et manducent *58, 5*

mane: candela . . . ardeat usque mane *22, 4;* a mane exeuntes *48, 3;* a mane usque tertia plena uacent *48, 14*

manifestus: quattuor esse genera manifestum est *1, 1*

mansuetudo: mansuetudine timoris dei reddat responsum *66, 4;* cum omni mansuetudine *68, 1*

manus: sola manu . . . pugnare *1, 5;* exoccupatis manibus *5, 8; mors . . . in manibus linguae 6, 5;* a peccatis . . . manuum *7, 12;* manus ac pedes tergunt *35, 8;* quaelibet fuerint in manibus *43, 1;* de opera manuum *cap. 48; 48, t;* occupari . . . in labore manuum *48, 1;* si labore manuum . . . uibunt *48, 8;* aqua in manibus . . . det *53, 12;* per quorum manus transigenda sint *57, 4;* petitionem manu sua scribat *58, 20;* et manu sua . . . ponat *58, 20;* manum pueri inuolbant *59, 2*

mappula: (dentur) mappula tabulas *55, 19*

mater: *ablactatum super matrem 7, 4;* discretionis matris uirtutum *64, 19*

materia: materia . . . datur superbiendi *65, 4*

matta: sufficiant matta sagum et lena *55, 15*

maturitas: cuius maturitas . . . non sinat uacari *66, 1*

maturus: cellararius . . . maturis moribus *31, 1*

matutini: mox matutini . . . subsequantur *8, 4;* incipiant matutinos *11, 10;* quomodo matutinorum sollemnitas agatur *cap. 12; 12, t;* in matutinis dominico die . . . dicatur *12, 1;* qualiter agantur matutini *cap. 13; 13, t;* matutinorum sollemnitas ita agatur *13, 1;* agenda matutina . . . non transeat *13, 12;* omni uero dominica . . . cantica matutinos *15, 3;* si matutino . . . officia persolbamus *16, 2;* referamus laudes . . . matutinis *16, 5;* de . . . matutinis digessimus ordinem psalmodiae *17, 1;* matutinis finitis dominica omnium genibus prouolbantur *35, 15*

maxilla: percussi in maxillam *7, 42*

maximus: cura maxima sit abbati *36, 6;* curam . . . maximam habeat abbas *36, 10* — maxime . . . hoc . . . credamus *19, 2;* ualnearum usus . . . maxime iubenibus . . . concedatur *36, 8;* maxime . . . nocturnis horis *42, 1; maxime domesticis fidei 53, 2;* maxime susceptioni cura . . . exhibeatur *53, 15;* maxime quia tempore hospitalitatis potuit eius uita dinosci *61, 5;* maxime in illis locis *65, 3*

me, *v.* **ego**

medians: mediante octaba hora *48, 6*

medicamen: si exhibuit . . . medicamina scripturarum *28, 3*

medicus: *non est opus sanis medicus 27, 1;* ut sapiens medicus inmittere senpectas *27, 2;* abbas faciat quod . . . medicus *28, 2*

mediocris: mediocribus locis sufficere *55, 4;* loco mediocri conlocentur *60, 8*

meditare: non possit meditare *48, 23;* ubi meditent *58, 5*

meditatio: meditationi inseruiatur *8, 3*

medius: amplius de media nocte pausetur *8, 2; media nocte surgebam 16, 4; in medio templi tui 53, 14*

melior: melius est silere *1, 12;* quem . . . inuenerit meliorem *2, 17;* discernimur si meliores . . . inueniamur *2, 21;* ut in melius proficiant *2, 25;* dominus reuelat . . . quod melius est *3, 3;* nos conuerti in melius *7, 30;* si melius aliter iudicauerit *18, 22;* cucullae . . . a solito . . . modice meliores *55, 14*

meliorare: adubi meliorati fuerunt *36, 9*

membrum: omnia membra erunt in pace *34, 5*

meminere: meminere debet *2, 1;* meminere debet . . . abbas *2, 30;* meminere quod dicitur *2, 30;* meminerit scriptum *2, 35;* memineritque calamum . . . non conterendum *64, 13*

memor: memor semper abbas *2, 6;* memor periculi Heli *2, 26;* memores illud dominicum praeceptum *4, 61;* sit memor omnia quae *7, 11;* memores simus quod ait *19, 3;* memor illud . . . apostolicum *31, 8;* memor diuini eloquii *31, 16*

memorare: memorentur . . . Ananiae *57, 5*

memoriter: pro . . . lectionibus una . . . memoriter dicatur *10, 2;* lectio . . . memoriter recitanda *13, 11*

mens: in discipulorum mentibus conspargatur *2, 5;* mens nostra concordet uoci *19, 7*

mensa: a mensae participatione pribetur *24, 3;* pribati . . . a mensae consortio *24, 4;* suspendatur a mensa *25, 1;* mensis fratrum lectio deesse non debet *38, 1;* sufficere . . . omnibus mensis cocta duo pulmentaria *39, 1;* ad mensam (mensa *cap. 43*) tarde occurrent *cap. 43; 43, t;* ad mensam . . . qui ante uersum non occurrerit *43, 13;* omnes accedant ad mensam *43, 13;* ad mensae communis participationem *43, 15;* qui . . . et a mensa excommunicantur *44, 1;* qui . . . excommunicantur . . . a mensa *44, 9;* surgentes a mensa *48, 5;* de mensa abbatis *cap. 56; 56, t;* mensa abbatis cum hospitibus . . . sit *56, 1;* adulescentes . . . ad mensas . . . ordines suos consequantur *63, 18*

mensis: post duorum mensuum circulum *58, 9;* post sex mensuum circuitum *58, 12;* post quattuor menses *58, 13*

mensura: teneatur mensura *11, 2;* disciplinae mensura debet extendi *24, 1;* mensura uel hora qua praeuiderit abbas *25, 5;* aetas . . . debet habere mensuras *30, 1;* de mensura cibus *cap. 39; 39, t;* de mensura potus *cap. 40; 40, t;* cum . . . scripulositate . . . mensura uictus aliorum constituitur *40, 2;* ut nec suprascripta mensura inueniri possit *40, 8;* super mensuram sibi indictam . . . offerat *49, 6;* abbas de mensura prouideat *55, 8;* uirium . . . mensuram . . . excedere *68, 2;* custodia sit sed . . . cum omni mensura *70, 5*

mensurare: uestimenta . . . mensurata *55, 8* — omnia mensurate faciat *31, 12;* omnia . . . mensurate fiant *48, 9*

mentiri: mentiri deo *1, 7*

merces: illa merces . . . reconpensabitur *4, 76;* maior merces et caritas adquiritur *35, 2;* de talibus copiosior mercis adquiritur *36, 5;* propriam se habituros mercedem *40, 4;* deputabitur . . . uanae gloriae non mercedi *49, 9;* offerre . . . in elemosinam . . . pro mercede *59, 4;* recepturos mercedem bonam *64, 6*

mereri: ut mereamur . . . uidere *pr. 21;* mereamur esse consortes *pr. 50;* quid mereatur qui scandalizauerit *31, 16;* qui mereatur proici *61, 8*

meritum: una praebeatur . . . secundum merita disciplina *2, 22;* docemur . . . merito *7, 21;* eligantur . . . secundum uitae meritum *21, 4;* pro uitae merito . . . promouere *62, 6;* ut uitae meritum discernit *63, 1;* uitae . . . merito . . . elegatur *64, 2*

metuere: metuendus dominus *pr. 7;* metuat prophetae comminationem *27, 7*

metus: propter metum gehennae *5, 3; ut . . . metum habeant 70, 3*

meus: oculi mei *pr. 18;* aures meae *pr. 18; uerba mea haec pr. 33; abscondi in corde meo 2, 9; enarras iustitias meas 2, 14; adsumis testamentum meum 2, 14; proiecisti sermones meos 2, 14; uoluntatem meam 5, 13; 7, 32; uias meas 6, 1; in lingua mea 6, 1; ori meo 6, 1; cor meum 7, 3; oculi mei 7, 3; animam meam 7, 4; in anima mea 7, 4; cogitationes meas 7, 16; ab iniquitate mea 7, 18; desiderium meum 7, 23; delictum meum . . . et iustitias meas 7, 47; iniustitias meas 7, 48; cordis mei 7, 48;* oculos meos *7, 65; labia mea . . . et os meum 9, 1; 38, 3; in adiutorium meum 18, 1; 35, 17; ab expectatione mea 58, 21; greges meos 64, 18*

mihi, *v.* **ego**

militare: Christo . . . militaturos *pr. 3;* oboedientiae militanda *pr. 40;* militans sub regula *1, 2;* lex sub qua militare uis *58, 10;* uni regi militatur *61, 10*

militia: aequalem seruitutis militiam baiulamus *2, 20*

milliarium: angariati milliario *7, 42*

minimus: *uni de his minimis 36, 3;* pro quauis minima causa *71, 6;* minimam inchoationis regulam *73, 8* — minime peruenitur *pr. 22;* lectiones . . . minime legantur *10, 2*

ministerium: uasa ministerii . . . cellarario reconsignet *35, 10;* in ministerio in pistrino *46, 1*

ministrare: adiutorium ministrare *pr. 41; qui bene ministrauerit 31, 8;* sic sibi uicissim ministrent *38, 6;* dum bene ministrauerit *64, 21*

minor: ne causetur de minori . . . substantia *2, 35;* si . . . minora agenda sunt *3, 12;* si . . . minor (congregatio fuerit) *17, 6;* pueri minore aetate *cap. 30;* de pueris minori aetate *30, t;* pueris . . . minore aetate *39, 10;* sed minor quam maioribus *39, 10;* quando occupationem minorem habent *53, 18;* si . . . puer minor aetate est *59, 1;* minores suos diligant *63, 10;* minor surgat *63, 16* — quod minus habet . . . natura possibile *pr. 41;* utilitatis minus . . . inuenire *2, 7;* minus a duodecim psalmorum quantitate . . . dicantur *10, 3;* minus ueniunt tres psalmi *18, 16;* minus a psalterio . . . psallunt *18, 24;* qui minus intelligere possunt *30, 2;* qui minus indiget *34, 3;* sed multo minus *40, 8;* in calidis uero minus *55, 2;* minus sunt hospites *56, 2*

mirabilis: *ambulabi . . . neque in mirabilibus 7, 3*

miscere: miscens temporibus tempora *2, 24*

miser: de . . . miserrima conuersatione *1, 12*

miseria: ne eius miseria . . . uitientur *61, 7*

misericordia: de dei misericordia numquam desperare *4, 74; in saeculum misericordia eius 7, 46;* non extollatur pro misericordia *34, 4;* natura . . . trahatur ad misericordiam *37, 1; suscepimus . . . misericordiam tuam 53, 14;* superexaltet misericordia iudicio *64, 10*

misericors: oportet . . . eum esse . . . misericordem *64, 9*

missa: recitetur lectio una uersu . . . et missas *17, 4;* celebretur oratio id est uersu . . . et missas sunt *17, 5;* et oratio dominica fiant missae *17, 8;* et benedictione missae fiant *17, 10;* usque ad missas sustineant *35, 14;* post missas et communionem *38, 2;* missas tenere *60, 4*

mitis: mites . . . obsecrare *2, 25*

mittere: *sed eius qui misit me 5, 13; uoluntatem . . . eius qui me misit 7, 32; foris mittit timorem 7, 67*

mixtum: lector . . . accipiat mixtum *38, 10*

moderatio: cum . . . moderatione honestissima fiat *42, 11*

moderatus: se moderate cohortentur *22, 8*

modestia: cum omni grauitate et modestia *22, 6*

modicus: ut modice amplius . . . pausetur *8, 2;* dicatur . . . subtrahendo modice *13, 2;* a solito . . . modice meliores *55, 14;* commotos quamuis modice *71, 7*

modo: agendum . . . modo quod in perpetuo . . . expediat *pr. 44*
modulare: modulatis . . . sex psalmis *11, 2*
modulatio: uespera . . . psalmorum modulatione canatur *18, 12*
modus: modus . . . suprascriptus teneatur *14, 2;* lectisternia pro modo conuersationis . . . accipiant *22, 2;* qualis . . . modus excommunicationis *cap. 24; 24, t;* secundum modum culpae *24, 1;* culparum modus . . . pendet *24, 2;* quolibet modo se iungere *26, 1;* uti . . . omni modo *27, 2;* si nec isto modo sanatus fuerit *28, 6;* habeant omnes solatia secundum modum congregationis *35, 4;* nec quolibet modo . . . dant *59, 3;* nec quolibet modo . . . praesumatur *69, 3;* si . . . corripitur quolibet modo *71, 6* — *v.* **omnimodo**
molendinum: omnia necessaria id est aqua molendinum *66, 6*
mollire: in plumbi natura molliti *1, 6*
momentum: uno momento . . . magistri iussio . . . explicantur *5, 9*
monachus: de generibus monachorum *cap. 1; 1, t;* monachorum quattuor esse genera *1, 1;* tertium . . . monachorum . . . genus *1, 6;* quartum . . . genus . . . monachorum *1, 10;* si . . . extremitate contentus sit monachus *7, 49;* si nihil agat monachus *7, 55;* si linguam . . . prohibeat monachus *7, 56;* cum loquitur monachus *7, 60;* si non solum corde monachus . . . indicet *7, 62;* monachus . . . ad caritatem dei perueniet *7, 67;* inertem . . . seruitium ostendunt monachi *18, 24;* quomodo dormiant monachi *cap. 22; 22, t;* parati sint monachi *22, 6;* si . . . debeant monachi proprium habere *cap. 33; 33, t;* numquam subripiat monacho indigeries *39, 7;* uinum . . . monachorum non esse *40, 6;* monachis persuaderi non potest *40, 6;* si labores agrorum non habent monachi *41, 2;* silentium debent studere monachi *42, 1;* tunc uere monachi sunt *48, 8;* uita monachi quadragesimae debet obseruationem habere *49, 1;* si debeat monachus . . . suscipere *cap. 54; 54, t;* nullatenus liceat monacho . . . accipere *54, 1;* sufficere credimus monachis *55, 4;* non causentur monachi *55, 7;* sufficit . . . monacho duas tunicas . . . habere *55, 10;* de monachis peregrinis *cap. 61; 61, t;* si monachus peregrinus . . . superuenerit *61, 1;* non solum . . . monachum . . . stabilire potest abbas in maiori . . . loco *61, 12;* monachum ad habitandum suscipiat *61, 13;* non sit necessitas monachis uagandi *66, 7;* defendere monachum *69, 1;* nec . . . a monachis praesumatur *69, 3;* de zelo bono quod debent monachi habere *cap. 72; 72, t;* zelum . . . exerceant monachi *72, 3;* monachorum instrumenta uirtutum *73, 6*
monasterialis: primum (genus) coenouitarum hoc est monasteriale *1, 2*
monasterium: in monasterio perseuerantes *pr. 50;* monasterii probatione . . . didicerunt *1, 3;* praeesse . . . monasterio *2, 1;* Christi . . . agere . . . uices in monasterio *2, 2;* non persona in monasterio discernatur *2, 16;* agenda . . . in monasterio *3, 1;* nullus in monasterio . . . sequatur cordis uoluntatem *3, 8;* foris monasterium contendere *3, 9;* in monasterii utilitatibus *3, 12;* claustra sunt monasterii *4, 78;* communis monasterii regula *7, 55;* in monasterio in horto . . . inclinato sit

. . . capite *7, 63;* de decanis monasterii *cap. 21; 21, t;* exeuntes de monasterio *cap. 29; 29, t;* qui . . . egreditur de monasterio *29, 1;* de cellarario (cellerarius *cap. 31*) monasterii *cap. 31; 31, t;* cellararius monasterii eligatur . . . sapiens *31, 1;* uasa monasterii *31, 10;* stirpator substantiae monasterii *31, 12;* de . . . rebus monasterii *cap. 32; 32, t;* substantia monasterii . . . praeuideat abbas *32, 1;* si . . . neglegenter res monasterii tractauerit *32, 4;* amputandum est de monasterio *33, 1;* a patre sperare monasterii *33, 5;* qui circumeant monasterium *48, 17;* reuerti ad monasterium *51, 1;* de oratorio monasterii *cap. 52; 52, t;* hospites qui numquam desunt monasterio *53, 16;* in omnibus officiis monasterii . . . sit consideratio *53, 19;* de artificibus monasterii *cap. 57; 57, t;* artifices si sunt in monasterio *57, 1;* aliquid conferre monasterio *57, 2;* qui . . . fraudem de rebus monasterii fecerint *57, 6;* egredi de monasterio *58, 15;* res . . . conferat monasterio *58, 24;* induatur rebus monasterii *58, 26;* egrediatur de monasterio *58, 28;* exutus rebus monasterii *58, 28;* petitionem . . . in monasterio reserbetur *58, 29;* si . . . offerit filium . . . in monasterio *59, 1;* offerre . . . in elemosinam monasterio *59, 4;* res quas dare . . . monasterio *59, 5;* in monasterio habitare *cap. 60; 60, t;* in monasterio se suscipi *60, 1;* si . . . alicuius rei causa fuerit in monasterio *60, 6;* ingressus est in monasterio *60, 7;* monasterio sociari *60, 8;* habitare in monasterio *61, 1;* non . . . perturbat monasterium *61, 2;* sociari corpori monasterii *61, 6;* ne . . . de alio noto monasterio . . . suscipiat *61, 13;* de sacerdotibus . . . monasterii *cap. 62; 62, t;* quo ingressus est in monasterio *62, 5;* proiciatur de monasterio *62, 10;* ordines suos in monasterio ita conseruent *63, 1;* uenerit in monasterio *63, 8;* de praeposito monasterii *65, t;* scandala . . . in monasteriis oriantur *65, 1;* in abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterii sui *65, 11;* per decanos ordinetur . . . omnis utilitas monasterii *65, 12;* de monasterio pellatur *65, 21;* de hostiariis monasterii *cap. 66; 66, t;* ad portam monasterii ponatur senes *66, 1;* monasterium . . . ita debet constitui *66, 6;* artes diuersas intra monasterium exerceantur *66, 6;* quaecumque foris monasterium uiderit *67, 5;* claustra monasterii egredi *67, 7;* in monasterio . . . defendere *cap. 69; 69, t;* defendere . . . in monasterio *69, 1;* uitetur in monasterio omnis praesumptionis occasio *70, 1;* de monasterio expellatur *71, 9;* hanc (regulam) obseruantes in monasteriis *73, 1*

monitio: de monitionibus suis emendationem aliis subministrat *2, 40*

monitum: suis sanctis monitis factis nos respondere *pr. 35*

mons: *requiescit in monte pr. 23;* relictis . . . obibus in montibus *27, 8*

monstrare: factis . . . praecepta monstrare *2, 12;* ascendentes angeli monstrabantur *7, 6;* monstrante scriptura *7, 57*

mora: primus humilitatis gradus est oboedientia sine mora *5, 1;* moram pati nesciant *5, 4;* facto signo absque mora surgentes *22, 6;* sine . . . mora offerat *31, 16;* per hanc moram lectionis *42, 7;* sine mora . . . prostratus *71, 8*

morbidus: morbidis ... actibus uniuersa fuerit cura exhibita *2, 8;* ne una obis moruida omnem gregem contagiet *28, 8*

mori: *morientur cuncti una die 64, 18*

morosus: sub tam morosam deliberationem *58, 16* — psalmi ... quem ... subtrahendo et morose uolumus dici *43, 4*

mors: *ne tenebrae mortis ... conprehendant pr. 13; nolo mortem peccatoris pr. 38;* usque ad mortem ... perseuerantes *pr. 50;* poena sit ... ipsa mors *2, 10; liberabis animam ... a morte 2, 29;* mortem ... suspectam habere *4, 47; mors et uita in manibus linguae 6, 5;* mors secus introitum dilectationis posita est *7, 24; oboediens usque ad mortem 7, 34; propter te morte adficimur 7, 38;* mortem quam illi ... pertulerunt *57, 5*

mortuus: mortuum sepelire *4, 17*

moruidus, *v.* **morbidus**

mos: regula appellatur ... quod ... dirigat mores *post cap.;* multorum seruire moribus *2, 31;* cellararius ... maturis moribus *31, 1;* de quorum moribus securus sit *32, 1;* a carnibus more solito ... abstineant *36, 9;* de ... conuersatione morum suorum *58, 17;* infirmitates ... sibe morum *72, 5;* honestatem morum aut initium conuersationis ... habere *73, 1*

mouere: uerba ... risum mouentia *6, 8*

mox: mox ad Christum allidere *4, 50;* mox exoccupatis manibus *5, 8;* mox ad caritatem dei perueniet *7, 67;* mox matutini ... subsequantur *8, 4;* mox omnes ... surgant *9, 7; 11, 3;* subsequatur mox abbas hymnum *11, 10;* mox matutinis finitis *35, 15;* mox adcedant ad lectionem *42, 5;* incipiat ... nobicius mox ... uersum *58, 21;* mox ... in oratorio exuatur *58, 26;* mox sine mora ... prostratus *71, 8* — ut mox ut coeperint oriri ... amputet *2, 26;* mox ... imperatum ... fuerit *5, 4;* mox surrexerint a cena *42, 3;* mox auditus fuerit signus *43, 1;* mox ut ... pulsauerit *66, 3*

multiloquium: *in multiloquio non effugies 6, 4; in multiloquio non effugitur peccatum 7, 57;* non in multiloquio sed in puritate ... exaudiri *20, 3*

multitudo: quaerens ... in multitudinem populi *pr. 14;* sin ... multitudo non sinit *22, 3*

multus: multorum solacio iam docti *1, 4;* multorum seruire moribus *2, 31* — non multum edacem *4, 36;* non multum edax *31, 1;* multum loqui *4, 52;* risum multum ... non amare *4, 54* — sed multo minus *40, 8;* sciens se multo magis ... subdendum *62, 3*

munditia: sabbato munditias faciat *35, 7*

mundus: in operarium ... mundum a uitiis *7, 70;* uasa ... munda et sana cellarario consignet *35, 10*

munusculum: quaelibet munuscula accipere *54, 1*

murmurare: in corde si murmurauerit *5, 17;* cor ... respicit murmurantem *5, 18;* poenam murmurantium incurrit *5, 19;* frater ... murmurans uel in aliquo contrarius *23, 1;* et non murmurent *40, 8*

murmuratio: ne murmurationis malum ... appareat *34, 6*; sine murmuratione et graui labore seruiant *35, 13*; ut absque murmurationibus sint *40, 9*; absque iustam murmurationem faciant *41, 5*; absque murmurationem seruiant *53, 18*

murmuriosus: non murmuriosum *4, 39*

murmurium: quod iubetur non ... cum murmurio ... efficiatur *5, 14*

musitatio: ut nullius musitatio ... audiatur *38, 5*

n

nam: nam ... dicit *pr. 38*; nam ... si oboedit *5, 17*; nam loqui ... condecet *6, 6*; nam ut sollicitus sit *7, 18*; nam ceteris diebus ... dicantur *13, 10*: nam de ... uigiliis ... ait *16, 4*; nam si ... remaneant *43, 8*; nam ... terror ... exigit *53, 15*; nam ... qui praesumit *70, 6*

namque: in doctrina sua namque ... debet ... seruare *2, 23*

nasci: poma aut nascentia leguminum *39, 3*

natale: in natale sanctorum qualiter uigiliae agantur *cap. 14*

natalicium: in nataliciis sanctorum qualiter agantur uigiliae *14, t*

natura: quod minus habet ... natura possibile *pr. 41;* in plumbi natura molliti *1, 6;* ad necessaria naturae exeant *8, 4;* licet ... natura humana trahatur ad misericordiam *37, 1*

naturalis: uelut naturaliter ex consuetudine ... custodire *7, 68*

ne: ne ... comprehendant *pr. 13; labia ... ne loquantur pr. 17;* ne ... inueniatur *2, 13;* ne quando ... dicat *2, 14;* ne dissimulans ... ne plus gerat *2, 33;* et ne causetur *2, 35;* alio ne faciat *4, 9;* non iurare ne ... periuret *4, 27;* cauendum est ... ne ... aspiciat *7, 29;* ne dicat ... in futuro *7, 30;* cabeatur ne proueniat *11, 13;* ne ... uulnerent *22, 5; ne ... absorbeatur 27, 3;* ne aliquam ... perdat *27, 5;* ne ... contagiet *28, 8;* ne quis praesumat *33, 2;* ne ... appareat *34, 6;* cura ... sit ... ne ... patiantur *36, 6;* curam ... habeat ... ne ... neglegantur *36, 10;* ne detur occasio *38, 8;* ne ... grabe sit *38, 10; uidete ne grauentur 39, 9;* ne subrepat *40, 5;* et ne quis praesumat *43, 18;* uideant ne ... inueniatur *48, 18;* ne alius ... patiatur *52, 5;* uideant ... ne ... praesumant *57, 4;* memorentur ... ne forte ... patiantur *57, 5; ne confundas me 58, 21;* ne ... alii uitientur *61, 7;* cabeat ... ne ... suscipiat *61, 13;* alio ne feceris *61, 14; 70, 7;* prudenter agat et ne quid nimis *64, 12;* ne ... frangatur uas *64, 12;* ne ... flamma urat *65, 22;* ne quis ... excuset *66, 8;* ne (= si) qui forte ... subripuerint ... uisus *67, 4;* praecauendum est ne ... praesumat *69, 1* — ne (*interrogat.*) *55, 16; 61, 4*

nec: sed nec ut ... dominus ... tradat *pr. 7;* sicut nec Paulus ... inputauit *pr. 31; nec auris audiuit 4, 77;* in nullo ... consortio nec in conloquio *25, 2;* nec a quoquam benedicatur ... nec cibum quod ei datur *25, 6;* quod si nec ita correxerit *28, 2;* quod si nec isto modo sanatus fuerit *28, 6;* nec corpora ... nec uoluntates *33, 4;* nec quicquam ... habere *33, 5; nec ... dicat 33, 6;* nec fortuito casu ... arripuerit *38, 1;* nec praesumat ... requirere *38, 8;* ut nec suprascripta mensura inueniri possit *40, 8;* ut nec totum perdant *43, 9;* nec praesumant sociari choro *43, 11;* ut nec otiosi sint nec ... opprimantur *48, 24;* sit ... nec ibi quidquam ... geratur *52, 1;* neque a quoquam ... nec sibi inuicem ... accipere *54, 1;*

non liceat egredi . . . nec collum excutere *58, 16;* nec proprii corporis potestatem *58, 25;* nec quolibet modo . . . dant *59, 3;* nec aliquid . . . relaxabitur *60, 3;* nec quicquam praesumat *62, 3;* nec . . . obliuiscatur *62, 4;* quod si nec sic emendauerit *62, 10;* non conturbet . . . nec . . . disponat *63, 2;* non discernat . . . nec praeiudicet *63, 5;* nec praesumat *63, 16; 67, 5;* nec . . . praesumatur *69, 3*

necessarius: quo fratres ad necessaria naturae exeant *8, 4;* necessaria a patre sperare *33, 5;* necessaria accipere *cap. 34; 34, t;* quae uero necessaria sunt comedentibus *38, 6;* laborent quod necessarium fuerit *48, 3;* dentur . . . omnia quae sunt necessaria *55, 18;* ita . . . ut omnia necessaria . . . exerceantur *66, 6*

necesse: necesse est sub hanc dissensionem animas periclitari *65, 8*

necessitas: necessitas parit coronam *7, 33;* si aut loci necessitas . . . poposcerit *40, 5;* ubi . . . necessitas loci exposcit *40, 8;* si necessitas hospitum superuenerit *42, 10;* si . . . necessitas loci . . . exegerit *48, 7;* ut omnis auferatur necessitatis excusatio *55, 19;* ut non sit necessitas . . . uagandi *66, 7*

necnon: necnon et collationes . . . quid . . . sunt *73, 5*

neglegentia: ne . . . neglegentiam patiantur *36, 6;* qui per neglegentiam suam . . . non occurrerit *43, 14;* quod negligentia deliquit *45, 2;* omnes . . . neglegentias . . . diluere *49, 3*

neglegere: neglegentes . . . increpat *2, 25;* de neglegentibus dictum est *7, 22;* nihil ducat negligendum *31, 11;* ne . . . neglegantur infirmi *36, 10;* talibus neglegentibus . . . constituerit *43, 5;* ita neglegens et desidiosus *48, 23;* pensum non neglegant reddere *50, 4;* peccatum si neglegant *64, 6;* negligentibus rubur confusionis est *73, 7* — si . . . neglegenter res . . . tractauerit *32, 4*

neglegtus: per cuius euenerit neglegtum *11, 13*

nemo: ut nemo perturbetur *31, 19;* post completorium nemo loquatur *cap. 42; 42, t*

neque: neque dissimulet *2, 26;* sequantur . . . neque . . . declinetur *3, 7;* sequatur . . . neque praesumat *3, 9; neque elati sunt . . . neque ambulabi in magnis neque in mirabilibus 7, 3;* si uero neque sic correxerit *23, 4;* ut . . . non inponat neque . . . recitet *24, 4;* neque auaritiae studeat neque prodigus sit et stirpator *31, 12;* ut nemo perturbetur neque contristetur *31, 19;* neque aliquid habere proprium . . . neque codicem neque tabulas neque graphium *33, 3;* neque frater . . . iungatur *48, 21;* ullatenus societur neque conloquatur *53, 23;* neque a parentibus . . . neque a quoquam *54, 1;* quod si neque sic correxerit *65, 20*

nequissimus: ut nequissimos seruos perpetuam tradat ad poenam *pr. 7;* huic nequissimo uitio . . . delectari *33, 7*

nescire: *an nescis quia patientia . . . adducit pr. 37;* moram pati nesciant *5, 4; ad nihilum redactus sum et nesciui 7, 50*

nihil: nihil asperum nihil graue nos constituturos *pr. 46;* abbas nihil extra praeceptum . . . debet . . . docere *2, 4; nihil deest timentibus 2, 36;* nihil amori Christi praeponere *4, 21;* nihil . . . a Christo carius . . . existimant *5, 2;* si

nihil agat monachus *7, 55;* si uiderit nihil . . . praeualere *28, 4;* sine iussionem . . . nihil faciat *31, 4;* nihil ducat negligendum *31, 11;* neque aliquid habere . . . sed nihil omnino *33, 3;* nihil sic contrarium est *39, 8;* aut ex toto nihil *40, 8;* nihil operi dei praeponatur *43, 3;* omnino nihil percipiat *43, 19;* iaceat nihil dicens *44, 1;* nihil sibi reseruans *58, 24;* qui . . . nihil habent *59, 8;* nihil contra abbatis uoluntatem . . . faciens *65, 16;* Christo . . . nihil praeponant *72, 11* — diabolum . . . deduxit ad nihilum *pr. 28; ad nihilum redactus sum 7, 50*

nihilominus: nihilominus . . . dispositionem (hymnorum) . . . serbatam *18, 10*

nimietas: aut nimietas aestatis non perturbat *41, 2*

nimis: nimis inertem . . . seruitium *18, 24;* prudenter agat et ne quid nimis ne dum nimis eradere cupit eruginem frangatur uas *64, 12;* non . . . nimis suspiciosus *64, 16*

nimius: ieiuniis nimiis affligantur *30, 3;* si . . . aetatis ferbor nimius fuerit *41, 4;* non sit nimius *64, 16*

nisi: nisi . . . curritur minime peruenitur *pr. 22;* uiam salutis quae non est nisi angusto initio incipienda *pr. 48;* non . . . ametur . . . nisi quem . . . inuenerit *2, 17;* non . . . praeponatur . . . nisi . . . causa existat *2, 18;* non aliud . . . nisi *7, 7;* nihil . . . nisi quod *7, 55;* nisi . . . aliquid . . . brebiandum est *11, 12;* non . . . nisi . . . dicatur *13, 12;* numquam . . . nisi a pascha *15, 4;* non praesumimus nisi *20, 1;* nisi forte . . . protendatur *20, 4;* nisi aut aegritudo aut . . . quis occupatus fuerit *35, 1;* nullius . . . nisi forte . . . legentis *38, 5;* nec praesumat . . . requirere . . . nisi forte prior . . . uoluerit . . . dicere *38, 9;* nisi . . . dederit *43, 11;* nihil dicens nisi tantum . . . stratus pronus . . . exeuntium pedibus *44, 2;* non . . . nisi . . . iubeat *44, 6;* nisi . . . humiliatus fuerit *45, 1;* nisi qui potest *47, 3;* nisi forte . . . praecipiatur *51, 2;* non . . . nisi oratione praemissa *53, 5;* nisi forte praecipuus sit dies *53, 10;* nisi . . . iudicatum fuerit *54, 2;* non . . . nisi . . . iubeat *57, 3;* nec quicquam praesumat nisi quod . . . praecipitur *62, 3;* nec praesumat iunior consedere nisi ei praecipiat senior *63, 16;* nisi . . . potestas . . . data fuerit *70, 2;* quid aliud sunt nisi *73, 6*

nobem: nobem capitula . . . dicantur *18, 7;* psalmi nouem *18, 9*

nobembris: a kalendas nobembres *8, 1;* usque ad . . . nobembres *8, 4;* ad kalendas nobembres *10, 1*

nobicius: non conuersationis feruore nouicio *1, 3;* sit in cella nobiciorum *58, 5;* ducatur in . . . cellam nobiciorum *58, 11;* nobicius signum faciat *58, 20;* incipiat . . . nobicius . . . uersum *58, 21;* frater nobicius prosternatur *58, 23*

nobilis: de filiis nobilium *cap. 59; 59, t;* si quis . . . de nobilibus offerit filium *59, 1*

nobis, *v.* **ego**

nobiter: nobiter ueniens quis ad conuersationem *58, 1*

nobus: tam ueteris testamenti quam nobi *9, 8;* lectiones de nobo testamento *11, 7;* accipientes noba *55, 9;* dum accipiunt nobum *55, 12;* unde proferat noba et uetera *64, 9;* qui sermo diuinae auctoritatis ueteris ac nobi testamenti *73, 3*

noctu: die noctuque *4, 76;* die noctuque domino . . . opera nuntiantur *7, 28*

nocturnus: psalmi . . . nocturnis horis *cap. 9; 9, t;* sic finiantur uigiliae nocturnae *9, 11;* nocturna laus *cap. 10; 10, t;* ad uigilias nocturnas dicantur *10, 3;* ad nocturnos dicatur *15, 2;* nam de nocturnis uigiliis . . . ait *16, 4;* iam de nocturnis . . . digessimus ordinem *17, 1;* maxime . . . nocturnis horis *42, 1;* in nocturnis uigiliis *43, 4*

nolle: qui eum sequi noluerint *pr. 7; nolite obdurare corda pr. 10; nolo mortem peccatoris pr. 38;* quod noluerint hoc putant non licere *1, 9; quae . . . faciunt facere nolite 4, 61;* cum responso nolentis *5, 14;* si emendare noluerit *21, 5;* qui . . . emendare noluerint *cap. 28; 28, t;* qui noluit humilitate corrigere *45, 2;* si hoc facere noluerint *59, 4;* ut . . . oboedire regulae nolit *62, 11*

nomen: *nomini tuo da gloriam pr. 30;* nomen maioris . . . implere *2, 1;* cum aliquis suscipit nomen abbatis *2, 11;* faciat petitionem ad nomen sanctorum *58, 19;* in . . . appellatione nominum *63, 11;* puro appellare nomine *63, 11;* fratrum nomine . . . uocent *63, 12*

nominare: genus . . . quod nominatur gyrouagum *1, 10;* a nominatis et orthodoxis . . . patribus *9, 8*

non: *pr. 5; pr. 6; pr. 26; pr. 27; pr. 29; pr. 30; pr. 34; pr. 48; 1, 3; 1, 8; 1, 9; 2, 9; 2, 13; 2, 15; 2, 16; 2, 17; 2, 18; 2, 20; 2, 28; 2, 32; 3, 13; 4, 9; 4, 42; 4, 77; 5, 12; 5, 13; 5, 14; 5, 18; 5, 19; 6, 1; 6, 4; 6, 8; 7, 3; 7, 4; 7, 7; 7, 21; 7, 31; 7, 32; 7, 36; 7, 44; 7, 47; 7, 52; 7, 56; 7, 57; 7, 58; 7, 59; 7, 60; 7, 65; 7, 68; 7, 69; 17, 2; 20, 1; 20, 3; 21, 4; 22, 3; 22, 5; 23, 3; 24, 4; 27, 1; 27, 6; 28, 1; 31, 1; 31, 13; 31, 16; 32, 5; 33, 5; 33, 8; 34, 2; 35, 3; 38, 1; 39, 2; 40, 6; 41, 2; 41, 8; 42, 4; 43, 2; 43, 10; 43, 13; 43, 14; 43, 15; 43, 17; 44, 6; 46, 3; 46, 6; 48, 5; 48, 18; 48, 20; 48, 23; 49, 9; 50, 1; cap. 51; 51, t; 52, 3; 52, 4; 53, 10; 53, 16; 53, 23; 53, 24; cap. 54; 55, 8; 55, 17; 55, 21; 57, 3; 58, 10; 58, 15; 58, 20; 58, 29; 60, 7; 61, 2; 61, 6; 61, 8; 61, 14; 62, 8; 62, 9; 63, 13; 64, 13; 64, 14; 64, 19; 65, 13; 65, 19; 65, 21; 66, 1; 66, 7; 68, 3; cap. 69; 69, t; cap. 70; 70, t; 70, 7; 71, 3; cap. 73; 73, t; 73, 3; 73, 4* — non solum . . . non . . . sed nec *pr. 6;* non solum . . . sed etiam *5, 17; 7, 51; 7, 62; 48, 18; 61, 12; 71, 1;* non solum . . . sed et *53, 19;* non solum . . . non . . . uerum *2, 32;* non solum . . . uerum etiam *61, 6; 61, 8*

non (= ne): et non praesumant . . . defendere *3, 4;* non occidere *4, 3* (*similiter 4, 4; 4, 5; 4, 6; 4, 7; 4, 12; 4, 22; 4, 23; 4, 24; 4, 25; 4, 26; 4, 27; 4, 29; 4, 30; 4, 32; 4, 34; 4, 35; 4, 36; 4, 37; 4, 38; 4, 39; 4, 40; 4, 52; 4, 53; 4, 54; 4, 59; 4, 62; 4, 66; 4, 67; 4, 68*); *post concupiscentias . . . non eas 7, 25;* non transeat aliquando *13, 12;* iuxta se non habeant lectos *22, 7;* fratres non contristet *31, 6;* non spernendo eum contristet *31, 7;* non praesumat *31, 15;* et non contristetur *34, 3;* non extollatur *34, 4;* et non . . . contristent *36, 4;* non per ordinem legant *38, 12;* non eadem serbetur quantitas *39, 10;* et non murmurent *40, 8;* non stet in ordine suo *43, 4;* non permittatur *43, 15;* non praesumat *47, 3;* non contristentur *48, 7;* non eos praetereant *50, 4;* et . . . non neglegant *50, 4;* non praesumat . . . manducare *51, 1;* non

permittatur . . . remorari *52, 5;* non prius offeratur *53, 5;* non praesumat suscipere *54, 2;* et non contristetur frater *54, 4;* non causentur monachi *55, 7;* non subripiat . . . malum *57, 7;* non ei . . . tribuatur *58, 1;* non quidem . . . adsentiatur *60, 1;* non rennuatur talis uoluntas *61, 5;* non conturbet *63, 2;* non discernat . . . nec praeiudicet *63, 5;* non sit turbulentus . . . non sit nimius . . . non sit zelotipus *64, 16*

nonagesimus, *v.* **psalmus**

nonaginta nobem: relictis nonaginta nobem obibus *27, 8*

nonnus: priores nonnos uocent *63, 12*

nonus: nonus humilitatis gradus *7, 56;* nonā *15, 3; 16, 5; 17, 5; 18, 3;* nonae . . . tempore *16, 2;* ad . . . sextam nonamque *18, 7;* ad . . . sextam uel nonam *18, 9;* ille frater nona *24, 6;* si fratres nona *24, 6;* ad refectionem . . . nonae *39, 1;* ieiunent usque ad nonam *41, 2;* ad nonam semper reficiant *41, 6;* agatur nona temperius *48, 6;* usque nona omnes . . . laborent *48, 11;* primo signo nonae horae *48, 12,* *v.* **psalmus**

norma: rectissima norma uitae humanae *73, 3*

nos, *v.* **ego**

noscere: mentiri deo . . . noscuntur *1, 7; dominus nouit cogitationes 7, 15;* nouerit . . . se . . . curam suscepisse *27, 6;* iuniorem se nouerit *63, 8*

noster: de malis actibus nostris *pr. 5;* a malis nostris *pr. 7;* apertis oculis nostris *pr. 9;* lumbis nostris *pr. 21;* corda et corpora nostra *pr. 40;* actibus nostris ascendentibus *7, 6;* nostra est uita *7, 8;* nostrum esse corpus *7, 9;* in cogitationibus nostris *7, 14;* nostram . . . uoluntatem *7, 21;* factorum nostrorum opera *7, 28; in dorso nostro 7, 40; super capita nostra 7, 41;* nostrae seruitutis officia *16, 2;* creatori nostro *16, 5;* sanctos patres nostros . . . implesse *18, 25;* ut mens nostra concordet uoci nostrae *19, 7;* domini nostri praeceptum *23, 2;* ait dominus noster *39, 9;* nostris temporibus . . . persuaderi non potest *40, 6;* patres nostri *48, 8;* seruitutis nostrae *49, 5;* ad creatorem nostrum *73, 4;* patris nostri Basilii *73, 5*

notitia: in notitia episcopi . . . claruerint *64, 4*

notus: de alio noto monasterio *61, 13*

nou-, *v.* **nob-**

nox: de officiis . . . in noctibus *cap. 8; 8, t;* octaba hora noctis surgendum est *8, 1;* amplius de media nocte pausetur *8, 2;* propter brebitatem noctium *10, 2;* omnibus noctibus . . . dicatur *15, 2; media nocte surgebam 16, 4;* et nocte surgamus *16, 5;* diuidantur in . . . noctium uigilias *18, 20;* duodecim (psalmi) per unamquamque . . . noctem *18, 21;* nuntianda hora . . . dies noctisque sit cura *47, 1;* duas cucullas habere propter noctes *55, 10*

noxa: qui grauioris culpae noxa tenetur *25, 1*

nudus: nudum uestire *4, 15*

nullatenus (*v.* ullatenus!): nullatenus liceat . . . accipere *54, 1*

nullus: nulla regula adprobati *1, 6;* nullus . . . sequatur cordis uoluntatem *3, 8;* nullum odire *4, 65;* nullam consequitur gratiam *5, 19;* nullus ei . . . iungatur *25, 2;* in nullo iungatur consortio *25, 2;* neque aliquid habere proprium nullam omnino rem *33, 3;* nullus excusetur a coquinae officio *35, 1;* ut nullius musitatio . . . audiatur *38, 5;* ut nullus indigeat *38, 6;* nulla sit

licentia *42, 8;* ut nulla suspicio remaneat *59, 6;* nulli liceat . . . puro appellare nomine *63, 11;* nulli liceat . . . excommunicare *70, 2;* nullus quod sibi utile iudicat sequatur *72, 7*

numerus: in filiorum . . . numero computare *pr. 5;* fratrum . . . habere . . . numerum *2, 38;* septenarius . . . numerus *16, 2;* qui ex numero . . . fortiores inueniuntur *18, 16;* ex integro numero . . . psallatur *18, 23*

numquam: numquam . . . discidentes *pr. 50;* numquam stabiles *1, 11;* numquam desperare *4, 74;* ut numquam minus . . . dicantur *10, 3;* numquam dicantur . . . nisi *15, 4;* ut numquam subripiat *39, 7;* qui numquam desunt *53, 16;* numquam per se numquam per suffectam personam *59, 3;* quia numquam requiescit *64, 16*

nunc: nunc . . . sermo dirigitur *pr. 3;* nunc . . . uideamus *17, 1*

nuntiare: domino factorum . . . opera nuntiantur *7, 28;* nuntianda hora operis dei *47, 1;* aut ipse nuntiare *47, 1;* ut . . . nuntiatus fuerit hospis *53, 3*

nutrire: nutriri uitia *64, 14;* scandala nutriunt *65, 2*

o

o: obsculta, o fili *pr. 1*

ob: ob honorem et reuerentiam *9, 7*

obauditus: *obauditu auris oboediuit mihi 5, 5*

obdurare: *nolite obdurare corda pr. 10*

obile: suis inclusi obilibus *1, 8*

obis: in obibus . . . inuenire *2, 7;* inoboedientibus . . . ouibus *2, 10;* discussionem . . . de creditis ouibus *2, 39; ut obes occisionis 7, 38;* ne aliquam de obibus sibi creditis perdat *27, 5;* relictis . . . obibus in montibus *27, 8;* unam obem quae erraberat quaerere *27, 8;* ne una obis moruida . . . gregem contagiet *28, 8*

obiurgare: si non emendauerit obiurgetur *23, 3*

oblatio: cum oblationem . . . petitionem . . . inuolbant *59, 1;* cum oblationem offerant filium *59, 8*

obliuio: obliuionem omnino fugiat *7, 10*

obliuisci: nec . . . obliuiscatur . . . oboedientiam *62, 4*

obmutescere: *obmutui et humiliatus sum 6, 1*

oboedientia: per oboedientiae laborem *pr. 2;* oboedientiae . . . arma *pr. 3;* praeceptorum oboedientiae *pr. 40;* oboedientiae . . . discussio *2, 6;* non . . . plus ametur . . . nisi quem . . . oboedientia inuenerit meliorem *2, 17;* de oboedientia *cap. 5; 5, t;* oboedientia sine mora *5, 1;* uicino oboedientiae pede *5, 8;* oboedientia acceptauilis erit *5, 14;* oboedientia . . . deo exhibetur *5, 15;* omni oboedientia se subdat *7, 34;* si in ipsa oboedientia . . . patientiam amplectatur *7, 35;* sollicitus . . . ad oboedientia *58, 7;* promittat . . . et oboedientiam *58, 17;* nec . . . obliuiscatur regulae oboedientiam *62, 4;* cum . . . mansuetudine et oboedientia *68, 1;* oboedientiae bonum . . . exhibendum est *71, 1;* per . . . oboedientiae uiam se ituros *71, 2;* oboedientiam sibi . . . inpendant *72, 6*

oboedire: regula . . . oboedientum dirigat mores *post cap.;* oboedientes . . . obsecrare *2, 25;* ei cuncti oboediant *3, 5;* conuenit oboedire magistro *3, 6;* in omnibus oboedire *4, 61; obauditu auris oboediuit 5, 5;* uoluptatibus oboedientes *5, 12;* cum malo animo

si oboedit discipulus *5, 17; factus oboediens usque ad mortem 7, 34;* oboediant imperatis *53, 20;* oboedire regulae nolit *62, 11;* si . . . oboediens non fuerit *65, 21;* ex caritate . . . oboediat *68, 5;* oboedientes sibi . . . inuicem *cap. 71; 71, t;* sibi inuicem ita oboediant *71, 1;* sollicitudine oboediant *71, 4;* oboedientium monachorum instrumenta uirtutum *73, 6*

obprobrium, *v.* **opprobrium**

obscultare: obsculta o fili praecepta magistri *pr. 1*

obsecrare: *argue obsecra 2, 23;* ut . . . proficiant obsecrare *2, 25*

obseruantia: succinctis . . . obseruantia . . . lumbis *pr. 21;* de bona obseruantia . . . elatos *pr. 29*

obseruare: *si obseruauero me ab iniquitate 7, 18;* non sine formidine obserbabat *7, 68;* si potes obseruare *58, 10;* obseruare praecepta regulae *65, 17;* hanc obseruantes in monasteriis *73, 1*

obseruatio: abbas cum . . . obseruatione regulae omnia faciat *3, 11;* de quadragesimae obseruatione *cap. 49; 49, t;* uita . . . debet obseruationem habere *49, 1;* si promittunt de obseruatione regulae *60, 9;* iustitiae obseruatio *cap. 73; 73, t;* quarum obseruatio perducat . . . ad celsitudinem *73, 2*

obstinatus: non sit nimius et obstinatus *64, 16*

obstruere: ita omnia obstruantur *59, 6*

obuiare: si obuiauerit aut uiderit *53, 24;* ubicumque . . . sibi obuiant fratres *63, 15*

occasio: ne detur occasio *38, 8;* datur occasio maligno *43, 8;* ut non detur occasio diabulo *54, 4;* tribuunt occasionem habendi *59, 3;* nec occasione sacerdotii obliuiscatur . . . oboedientiam *62, 4;* ne quauis occasione praesumat . . . defendere *69, 1;* occasio scandalorum oriri potest *69, 3;* uitetur . . . praesumptionis occasio *70, 1*

occasus: ante solis occasum in pacem redire *4, 73*

occidere: non occidere *4, 3*

occisio: *ut oues occisionis 7, 38*

occupare: in causa . . . utilitatis quis occupatus fuerit *35, 1;* maioribus utilitatibus occupantur *35, 5;* in adsignato sibi conmisso fuit occupatus *42, 7;* occupari debent fratres in labore *48, 1;* per se occupentur *48, 7*

occupatio: quando occupationem minorem habent *53, 18*

occurrere: ut omnes occurrant ad quinquagesimum (psalmum) *13, 2;* omnibus in unum occurrentibus *42, 7;* ad mensam tarde occurrunt *cap. 43; 43, t;* si quis . . . post gloriam . . . occurrerit *43, 4;* qui post uersum . . . non occurrerit *43, 10;* ad mensam . . . qui ante uersum non occurrerit *43, 13;* qui . . . uitio non occurrerit *43, 14;* non possunt occurrere *50, 1;* occurratur ei a priore *53, 3*

octabus: octabus humilitatis gradus *7, 55;* octaba hora . . . surgendum est *8, 1;* mediante octaba hora *48, 6*

october: usque kalendas octubres *48, 3;* a kalendas . . . octobres *48, 10*

octogesimus, *v.* **psalmus**

oculus: apertis oculis nostris ad . . . lumen *pr. 9;* oculi mei super uos *pr. 18; in fratris tui oculo . . . uidebas 2, 15;* mortem . . . ante oculos suspectam habere *4, 47; quod oculus non uidit 4, 77; neque elati sunt oculi mei 7, 3;* timorem dei . . . ante oculos . . . ponens *7, 10; si oculi domini speculantur*

bonos 7, 26; fixis in terram oculis *7, 65;* lebare oculos meos ad caelos *7, 65; oculos domini . . . speculari 19, 1*

odisse: *tu uero odisti disciplinam 2, 14;* uoluntatem propriam odire *4, 60;* nullum odire *4, 65;* oderit uitia *64, 11*

offerre: sine . . . mora offerat *31, 16;* ualnearum usus . . . offeratur *36, 8;* cui offertur aliquid *43, 19;* aliquid propria uoluntate . . . offerat deo *49, 6;* quod unusquisque offerit *49, 8;* osculum non prius offeratur *53, 5;* de filiis . . . qui offeruntur *59, t;* si quis . . . offerit filium *59, 1;* sic eum offerant *59, 2;* si . . . aliquid offerre uolunt *59, 4;* cum oblationem offerant filium *59, 8*

officina: officina . . . ubi haec omnia . . . operemur *4, 78*

officium: sed si compleamus habitatoris officium *pr. 39;* de officiis diuinis *cap. 8; 8, t;* nostrae seruitutis officia persolbamus *16, 2;* impleat officium *31, 17;* nullus excusetur a coquinae officio *35, 1;* ad horam diuini officii mox auditus fuerit signus *43, 1;* qui potest ipsud officium implere *47, 3;* qui uariis officiis deputati sunt *48, 22;* occurratur . . . cum omni officio caritatis *53, 3;* qui ipsud officium bene impleant *53, 17;* in omnibus officiis monasterii ista sit consideratio *53, 19;* praeter officium altaris *62, 6*

omittere: his ergo omissis *1, 13*

omnimodis: dum omnimodis id adtendat *18, 23*

omnimodo: carnium . . . omnimodo . . . abstineatur comestio *39, 11*

omnino: obliuionem omnino fugiat *7, 10;* omnino cabeatur ne proueniat *11, 13;* omnino brebietur oratio *20, 5;* nullam omnino rem *33, 3;* sed nihil omnino *33, 3;* infirmis omnino deuilibus *36, 9;* praeter omnino deuiles *39, 11;* uinum omnino monachorum non esse *40, 6;* omnino subtrahendo *43, 4;* omnino nihil praecipiat *43, 19;* qui omnino longe sunt in labore *50, 1;* etiam si omnino rogetur *51, 1;* omnino curiose intendat *58, 6;* si omnino persteterit in . . . supplicatione *60, 2;* in omnibus omnino locis *63, 5;* necessitas . . . uagandi . . . omnino non expedit animabus *66, 7;* si omnino uirium suarum mensuram uiderit . . . excedere *68, 2;* Christo omnino nihil praeponat *72, 11*

omnis: omni tempore . . . parendum est *pr. 6;* haec omnia . . . implere *pr. 43;* per omnia deteriores *1, 11;* de quorum omnium horum . . . conuersatione *1, 12;* omnis diligentia *2, 8;* omnia bona et sancta *2, 12;* omnia . . . contraria *2, 13;* omnes . . . unum sumus *2, 20;* aequalis sit . . . omnibus caritas *2, 22;* una praebeatur . . . in omnibus . . . disciplina *2, 22;* se omnibus conformet *2, 32;* ante omnia ne . . . gerat sollicitudinem *2, 33; haec omnia adicientur 2, 35;* omnium animarum . . . rationem *2, 38;* conuocet . . . omnem congregationem *3, 1;* omnes ad consilium uocari *3, 3;* cum omni humilitatis subiectione *3, 4;* in omnibus . . . omnes . . . sequantur regulam *3, 7;* abba . . . omnia faciat *3, 11;* de omnibus iudiciis *3, 11; omnia fac cum consilio 3, 13;* honorare omnes homines *4, 8;* omni concupiscentia spiritali desiderare *4, 46;* actus . . . omni hora custodire *4, 48;* in omni loco . . . respicere *4, 49;* in omnibus oboedire *4, 61;* ubi haec omnia . . . operemur *4, 78;* cum omni humilitate . . . requi-

rantur *6, 7;* in omnibus locis damnamus *6, 8; omnis qui se exaltat 7, 1;* omnem exaltationem *7, 2;* memor omnia quae *7, 11;* custodiens se omni hora *7, 12;* a deo . . . respici omni hora omni loco . . . uideri . . . omni hora renuntiari *7, 13; ante te est omne desiderium meum 7, 23;* cauendum . . . omni hora *7, 29;* omni oboedientia se subdat *7, 34; in his omnibus superamus 7, 39;* omnes cogitationes malas *7, 44;* si omni uilitate . . . contentus sit *7, 49;* ad omnia quae . . . iniunguntur *7, 49;* si omnibus se inferiorem . . . pronuntiet *7, 51;* reum se omni hora . . . aestimans *7, 64;* omnibus humilitatis gradibus ascensis *7, 67;* sedentibus omnibus *9, 5;* omnes . . . surgant *9, 7;* omnis . . . psalmodiae quantitas *10, 1;* reliqua omnia . . . impleantur *10, 3;* omnes cum reuerentia surgant *11, 3;* legat . . . stantibus omnibus *11, 9;* respondeant omnes amen *11, 10;* ordo uigiliarum omni tempore . . . teneatur *11, 11;* ut omnes occurrant *13, 2;* omnibus audientibus dicatur *13, 12;* ut ab omnibus respondeatur *13, 14;* in . . . omnibus sollemnitatibus *14, 1;* omnibus noctibus . . . dicatur *15, 2;* omni . . . dominica . . . dicatur *15, 3;* reliqui omnes in uespera dicendi sunt *18, 15;* reliqui omnes psalmi . . . diuidantur *18, 20;* omni ebdomada psalterium . . . psallatur *18, 23; oculos domini in omni loco speculari 19, 1;* cum omni humilitate . . . supplicandum est *20, 2;* omnes pariter surgant *20, 5;* sollicitudinem gerant . . . in omnibus *21, 2;* omnes in uno loco dormiant *22, 3;* se praeuenire . . . cum omni . . . grauitate *22, 6;* obiurgetur . . . coram omnibus *23, 3;* omni sollicitudine curam gerat *27, 1;* uti . . . omni modo *27, 2;* oretur pro eo ab omnibus *27, 4;* omni sagacitate . . . currere *27, 5;* omnium fratrum . . . orationem *28, 4;* dominus qui omnia potest *28, 5;* omnem gregem contagiet *28, 8;* spondeat . . . omnem emendationem *29, 1;* omnem . . . reuersionis aditum *29, 3;* omnis aetas . . . debet habere mensuras *30, 1;* omni congregationi . . . pater *31, 2;* curam gerat de omnibus *31, 3;* cum omni sollicitudine curam gerat *31, 9;* pro his omnibus . . . rationem redditurus est *31, 9;* omnia uasa . . . conspiciat *31, 10;* omnia mensurate faciat *31, 12;* humilitatem ante omnia habeat *31, 13;* omnia quae . . . iniunxerit abbas *31, 15;* omnia uero necessaria . . . sperare *33, 5; omniaque omnium sint communia 33, 6;* omnes aequaliter . . . accipere *cap. 34; 34, t;* omnia membra erunt in pace *34, 5;* ante omnia ne murmurationis malum . . . appareat *34, 6;* habeant omnes solatia *35, 4;* pedes . . . omnibus labent *35, 9;* omnium genibus prouolbantur *35, 15;* repetatur ab omnibus *35, 18;* cura ante omnia et super omnia adhibenda est *36, 1;* a carnibus . . . omnes abstineant *36, 9;* petat ab omnibus pro se orari *38, 2;* dicatur . . . in oratorio . . . ab omnibus *38, 3;* sufficere . . . omnibus mensis *39, 1;* duo pulmentaria . . . omnibus sufficiant *39, 3;* remota prae omnibus crapula *39, 7;* contrarium est omni Christiano *39, 8;* serbata in omnibus parcitate *39, 10;* carnium . . . ab omnibus abstineatur comestio *39, 11;* considerans in omnibus *40, 5;* hoc ante omnia ammonentes *40, 9;* sic omnia temperet *41, 5;* luce . . . diei omnia consummentur

41, 8; omni tempore . . . temperetur *41, 9;* ut luce fiant omnia *41, 9;* omni tempore silentium . . . studere *42, 1;* omni tempore sibe ieiunii siue prandii *42, 2;* sedeant omnes in unum *42, 3;* omnibus in unum occurrentibus *42, 7;* omnes ergo in unum positi *42, 8;* relictis omnibus *43, 1;* ultimus omnium stet *43, 5;* ut uideantur . . . ab omnibus *43, 5;* ut uisi ab omnibus *43, 7;* ut simul omnes dicant *43, 13;* omnes accedant ad mensam *43, 13;* sequestratus a consortio omnium *43, 16;* pronus omnium . . . pedibus *44, 2;* uolbat se . . . omnium uestigiis *44, 4;* omnibus horis . . . proiciat se *44, 7;* nisi . . . coram omnibus humiliatus fuerit *45, 1;* ut omnia horis conpetentibus conpleantur *47, 1;* pausent . . . cum omni silentio *48, 5;* omnia . . . mensurate fiant *48, 9;* omnes in opus suum laborent *48, 11;* accipiant omnes . . . codices *48, 15;* ante omnia . . . deputentur *48, 17;* lectioni uacent omnes *48, 22;* omni tempore . . . obseruationem habere *49, 1;* omni puritate uitam . . . custodire *49, 2;* omnes . . . neglegentias . . . diluere *49, 3;* si ab omnibus uitiis temperamus *49, 4;* cum uoluntate abbatis omnia agenda sunt *49, 10;* omnes . . . exeant *52, 2;* omnes superuenientes hospites *53, 1;* omnibus congruus honor exhibeatur *53, 2;* cum omni officio caritatis *53, 3;* omnis exhibeatur humilitas omnibus uenientibus *53, 6;* prostrato omni corpore *53, 7;* omnis ei exhibeatur humanitas *53, 9;* pedes hospitibus omnibus . . . labet *53, 13;* in omnibus officiis . . . sit consideratio *53, 19;* de quarum rerum omnium colorem *55, 7;* dentur . . . omnia . . . necessaria *55, 18;* omnis auferatur . . . excusatio *55, 19;* in omnibus . . . iudiciis suis *55, 22;* cum omni humilitate faciant *57, 1;* omnes qui . . . fraudem . . . fecerint *57, 6; in omnibus glorificetur deus 57, 9;* praedicentur ei omnia dura *58, 8;* probetur in omni patientia *58, 11;* se omnia custodire *58, 14;* coram omnibus promittat *58, 17;* omnis congregatio . . . respondeat *58, 22;* nihil . . . reseruans ex omnibus *58, 24;* ita omnia obstruantur *59, 6;* omnem regulae disciplinam seruaturum *60, 2;* exempla omnibus det *60, 5;* in omni loco uni domino seruitur *61, 10;* de omnibus iudiciis . . . redditurus est . . . rationem *63, 3;* in omnibus . . . locis aetas non discernat ordines *63, 5;* omnes ut conuertuntur ita sint *63, 7;* pueris per omnia ab omnibus disciplina conserbata *63, 9;* quem . . . omnis concors congregatio . . . elegerit *64, 1;* si . . . omnis congregatio . . . elegerit *64, 3;* sic omnia temperet *64, 19;* regulam in omnibus conserbet *64, 20; super omnia bona sua constituit eum 64, 22;* ordinetur . . . omnis utilitas monasterii *65, 12;* de omnibus iudiciis . . . reddere rationem *65, 22;* cum omni mansuetudine . . . reddat responsum *66, 4;* ut omnia necessaria . . . exerceantur *66, 6;* omnium fratrum . . . orationi *67, 1;* commemoratio omnium absentum fiat *67, 2;* per omnes canonicas horas *67, 3;* ab omnibus petant orationem *67, 4;* cum omni mansuetudine *68, 1;* uitetur . . . omnis praesumptionis occasio *70, 1; coram omnibus arguantur 70, 3;* diligentia ab omnibus . . . sit *70, 4;* cum omni mensura *70, 5;* oboedientiae bonum . . . exhibendum est . . . ab omnibus

71, 1; omnes iuniores . . . oboediant *71, 4;* omni caritate . . . oboediant *71, 4;* omnis iustitiae obseruatio *cap. 73; 73, t*

onus: in quibus . . . abbas partiat onera sua *21, 3;* cogitet . . . quale onus suscepit *64, 7;* pondus oneris excedere *68, 2*

opera: de opera manuum *cap. 48; 48, t;* deiungant ab opera sua *48, 12;* talis opera . . . iniungatur *48, 24;* abstinentiae operam damus *49, 4;* opera quam iniungit *64, 17*

operari: *qui . . . operatur iustitiam pr. 25;* operantem in se dominum *pr. 30;* de fratres qui . . . operantur *cap. 50;* diligenter operemur *4, 78;* ut dominus . . . operetur salutem *28, 5;* operentur usque ad uesperam *48, 6;* operentur quod eis iniungitur *48, 14;* opus dei ubi operantur *50, 3*

operarius: quaerens . . . operarium *pr. 14;* operarium se malum iudicet *7, 49;* in operarium suum mundum . . . demonstrare *7, 70*

operire: *iniustitias meas non operui 7, 47*

oportere: cum bono animo . . . praeueri oportet *5, 16;* qualiter oporteat in conspectu . . . esse *19, 6;* quibus horis oportet reficere *cap. 41; 41, t;* oportere prodesse magis *64, 8;* oportet . . . eum esse doctum *64, 9;* oportet sollicitius obseruare *65, 17*

oportunus: oportune suggerat *68, 2*

opprimere: nec uiolenti laboris opprimantur *48, 24*

opprobrium: *opprobrium non accepit pr. 27; ego . . . obprobrium hominum 7, 52;* sollicitus . . . ad obprobria *58, 7*

optimus: *super datum optimum 31, 14*

opus: operibus seruantes saeculo fidem *1, 7;* si meliores . . . in operibus bonis . . . inueniamur *2, 21;* instrumenta bonorum operum *cap. 4; 4, t;* perfecta discipuli opera *5, 9;* factorum nostrorum opera nuntiantur *7, 28;* qualiter diuina opera per diem agantur *cap. 16; 16, t;* ad opus diuinum adsistimus *19, 2;* solus sit ad opus *25, 3; non est opus sanis medicus 27, 1;* quod si . . . defendere uoluerit opera sua *28, 2; prout cuique opus erat 34, 1;* si quid . . . opus fuerit *38, 7;* si operis . . . habuerint *41, 4;* in opus suum laborent *48, 11;* iniungatur ei opus *48, 23;* qui simile opus non facit *52, 5;* exeant . . . in opera *53, 18;* (sufficere) scapularem propter opera *55, 6;* propter opus peculiare *55, 16; prout cuique opus erat 55, 20;* si . . . ex operibus artificum uenundandum est *57, 4;* de . . . operibus suis redditurus est . . . rationem *63, 3*

opus dei: in opere dei in oratorio . . . inclinato sit . . . capite *7, 63;* se praeuenire ad opus dei *22, 6;* surgentes . . . ad opus dei . . . se . . . cohortentur *22, 8;* qui ad opus dei . . . tarde occurrunt *cap. 43; 43, t;* nihil operi dei praeponatur *43, 3;* conpleto opere dei . . . paeniteat *43, 6;* qui ad opus dei post uersum . . . non occurrerit *43, 10;* hora qua opus dei . . . percelebratur *44, 1;* dum perconpletur opus dei *44, 7;* de significanda hora operis dei *cap. 47; 47, t;* nuntianda hora operis dei *47, 1;* agant ibidem opus dei *50, 3;* expleto opere dei . . . exeant *52, 2;* explicito opere dei remorari *52, 5;* si sollicitus est ad opus dei *58, 7;* ad orationem ultimam operis dei *67, 2;* dum expletur opus dei *67, 3*

orare: pro inimicis orare *4, 72;* oretur

pro eo ab omnibus *27, 4;* postulantes pro se orari *35, 15;* petat . . . pro se orari *38, 2;* dicant uersu et orent *43, 13;* ut orent pro ipso *44, 4;* qui forte . . . peculiariter uult orare *52, 3;* si . . . uult . . . secretius orare . . . intret et oret *52, 4;* primitus orent *53, 4;* ut orent pro eo *58, 23*

oratio: instantissima oratione deposcas *pr. 4;* orationi . . . incumbere *4, 56;* in oratione deo confiteri *4, 57;* rogamus deum in oratione *7, 20;* oratio dominica . . . dicatur *13, 12;* per . . . orationis sponsionem . . . purgent se *13, 13;* ultima pars eius orationis dicatur *13, 14;* celebretur oratio id est uersu *17, 5;* et oratio dominica fiant missae *17, 8;* de reuerentia orationis *cap. 20; 20, t;* brebis debet esse . . . oratio *20, 4;* in conuentu . . . brebietur oratio *20, 5;* adhibeat . . . fratrum pro eo orationem *28, 4;* orationi cum fletibus . . . operam damus *49, 4;* augeamus . . . orationes peculiares *49, 5;* cum eius fiat orationem *49, 8;* nisi oratione praemissa *53, 5*; hospites ducantur ad orationem *53, 8*; se orationi commendent *67, 1*; ad orationem ultimam operis dei commemoratio . . . absentum fiat *67, 2*; petant orationem *67, 4*

oratorium: in oratorio in monasterio . . . inclinato sit . . . capite *7, 63*; satisfaciat deo in oratorio *11, 13*; in oratorio psalmum . . . non inponat *24, 4*; suspendatur . . . ab oratorio *25, 1*; ebdomadarii in oratorio . . . genibus prouolbantur *35, 15*; dicatur . . . in oratorio *38, 3*; si foris oratorium remaneant *43, 8*; qui . . . ab oratorio . . . excommunicantur hora qua opus dei in oratorio percelebratur ante fores oratorii prostratus iaceat *44, 1*; omnium de oratorio exeuntium *44, 2*; psalmum in oratorio imponere *44, 6*; in oratorio satisfaciant *44, 9*; qui falluntur in oratorio *cap. 45*; *45, t;* qui longe ab oratorio laborant *cap. 50; 50, t;* occurrere . . . ad oratorium *50, 1;* de oratorio monasterii *cap. 52; 52, t;* oratorium hoc sit *52, 1;* remorari in oratorio *52, 5;* suscipiendus . . . in oratorio *58, 17;* in oratorio exuatur *58, 26;* adulescentes in oratorio . . . ordines . . . consequantur *63, 18;* prostrati solo oratorii *67, 3*

ordinare: ordinet si melius . . . iudicauerit *18, 22;* utraque tempore ordinari *48, 2;* si . . . ordinari petierit *62, 1;* ordinatus . . . cabeat *62, 2;* de ordinando abbate *cap. 64; 64, t;* qui ordinandus est *64, 2;* ordinatus . . . abba cogitet *64, 7;* qui abbatem ordinant ab ipsis . . . praepositus ordinatur *65, 3;* ab ipsis es et tu ordinatus *65, 6;* per decanos ordinetur *65, 12;* ordinet . . . praepositum *65, 15*

ordinatio: si forte ordinationis . . . causa fuerit *60, 6;* in abbatis ordinatione . . . consideretur ratio *64, 1;* per ordinationem praepositi scandala . . . oriantur *65, 1;* ab . . . initio ordinationis materia . . . datur superbiendi *65, 4;* in abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterii sui *65, 11;* contra abbatis . . . ordinationem faciens *65, 16*

ordo: de ordine suscipiendorum fratrum *cap. 58;* de cuiuslibet ordine id faciet *2, 19;* residentibus cunctis . . . per ordinem in subselliis *11, 2;* sequantur ex ordine alii sex psalmi *11, 4;* cum responsoriis . . . ordine quo supra *11, 5;* lectiones de nobo testa-

mento ordine quo supra *11, 7;* qui ordo uigiliarum . . . teneatur *11, 11;* per ordinem oratio dominica . . . dicatur *13, 12;* digessimus ordinem psalmodiae *17, 1;* nona idem eo ordine celebretur oratio *17, 5;* quo ordine . . . psalmi dicendi sunt *cap. 18; 18, t;* dicantur per ordinem terni psalmi *18, 5;* digesto . . . ordine psalmorum *18, 18;* disposito ordine psalmodiae *18, 20;* non eligantur per ordinem *21, 4;* non per ordinem legant *38, 12;* non stet in ordine suo *43, 4;* recipiatur . . . uel in ordine *44, 5;* psalmos . . . post abbatem ordine suo . . . inponant *47, 2;* per ordinem ex integro legant *48, 15;* legatur ei haec regula per ordinem *58, 9;* si quis de ordine sacerdotum . . . suscipi rogauerit *60, 1;* de ordine congregationis *cap. 63; 63, t;* ordines suos in monasterio . . . conseruent *63, 1;* secundum ordines quos constituerit *63, 4;* aetas non discernat ordines *63, 5;* ordines suos consequantur *63, 18;* etiamsi ultimus fuerit in ordine *64, 2;* deiciatur de ordine praepositurae *65, 20*

oriri: mox ut coeperint oriri *2, 26;* scandalorum . . . quae oriri solent *13, 12;* ut . . . scandala grabia . . . oriantur *65, 1;* occasio scandalorum oriri potest *69, 3*

orthodoxus: a . . . orthodoxis catholicis patribus *9, 8*

ortus, *v.* **hortus**

os: *adsumis testamentum . . . per os tuum 2, 14;* ueritatem ex . . . ore proferre *4, 28;* os suum . . . custodire *4, 51;* ore . . . si murmurauerit *5, 17; posui ori meo custodiam 6, 1;* aperire os non permittimus *6, 8; os meum adnuntiauit laudem 9, 1; 38, 3*

osculum: quod pacis osculum non prius offeratur *53, 5*

ostendere: dominum . . . ostendentem . . . uiam *pr. 24;* factis . . . ostendat *2, 12;* patris ostendat affectum *2, 24;* ostendit propheta si . . . debere⟨t⟩ *6, 2;* ostendit . . . omnem exaltationem genus esse superbiae *7, 2;* deum . . . praesentem ostendit *7, 14;* ostendens fidelem pro domino *7, 38;* ut ostendat sub priore . . . nos esse *7, 41;* inertem . . . seruitium ostendunt monachi *18, 24;* si . . . repraehendit aut ostendit *61, 4*

ostiarius, *v.* **hostiarius**

otiositas: otiositas inimica est animae *48, 1*

otiosus: uerba otiosa . . . damnamus *6, 8;* ut nec otiosi sint *48, 24;* otiosi sermonis *67, 4*

otium: qui uacat otio *48, 18*

ouile, *v.* **obile**

ouis, *v.* **obis**

p

pacienter, *v.* **patienter**

paenitentia: *patientia dei ad paenitentiam te adducit pr. 37;* persistens in paenitentiae luctum *25, 3*

paene, *v.* **pene**

paenitere, *v.* **penitere**

pagina: quae . . . pagina aut qui sermo . . . non est rectissima norma *73, 3*

palla: manum pueri inuolbant in palla altaris *59, 2*

pallium: dimittunt et pallium *7, 42*

panis: accipiant singulas biberes et panem *35, 12;* panis libra una . . . sufficiat in die *39, 4*

par: pari consilio elegerit *64, 3*

parbus, *v.* **paruus**

parare: paret se ad rationem redden-

dam *2, 37;* parati sint monachi *22, 6;* et sint parati *48, 12*

parcere: parcendo nobis in hoc tempore *7, 30*

parcitas: serbata . . . parcitate *39, 10*

parcus: bibamus . . . parcius *40, 6*

parentes: neque a parentibus . . . munuscula accipere *54, 1;* si . . . a parentibus . . . directum fuerit *54, 2;* parentes . . . faciant petitionem *59, 1*

parēre: de bonis suis in nobis parendum est *pr. 6*

parĕre: necessitas parit coronam *7, 33*

pariter: omnes pariter surgant *20, 5;* omnes pariter et neglegentias . . . diluere *49, 3;* primitus orent pariter *53, 4;* qui nos pariter ad uitam aeternam perducat *72, 12*

pars: in hac parte . . . discernimur *2, 21;* ultima pars eius orationis dicatur *13, 14;* de eadem libra tertia pars . . . seruetur *39, 5;* pars quamuis parua . . . elegerit *64, 1;* dum adulantur partibus *65, 9*

participari: passionibus Christi per patientiam participemur *pr. 50*

participatio: a mensae participatione pribetur *24, 3;* ad mensae . . . participationem *43, 15*

partire: psalmus . . . partiantur in uinos *18, 5;* partiendo . . . qui . . . prolixiores sunt psalmi *18, 21;* decani . . . in quibus . . . abbas partiat onera *21, 3*

paruipendere: paruipendens salutem animarum *2, 33*

paruulus: paruulos cogitatos eius tenuit *pr. 28*

paruus: paruissimo interuallo quo . . . exeant *8, 4;* quia paruus est (psalmus) *18, 17;* parbo interuallo mox accedant *42, 5;* pueri parui . . . ordines . . . consequantur *63, 18;* pars quamuis parua . . . elegerit *64, 1;* quippiam quamuis parbum sine iussione . . . facere *67, 7* — *v.* **minor, minimus**

pascha: a kalendas nobembres usque in pascha *8, 1;* a pascha . . . usque ad . . . nobembres *8, 4;* a pascha . . . usque ad kalendas nobembres *10, 1;* a . . . pascha usque pentecosten *15, 1; 15, 4;* a sancto pascha . . . reficiant *41, 1;* in quadragesima . . . usque in pascha *41, 7;* a pascha usque kalendas octubres *48, 3;* sanctum pascha expectet *49, 7*

passim: non praesumat passim . . . cedere *70, t*

passio: passionibus Christi . . . participemur *pr. 50*

pastor: singuli sine pastore *1, 8;* culpae pastoris incumbere *2, 7;* pastoris . . . diligentia *2, 8;* pastor eorum . . . dicat *2, 9;* timens . . . futuram discussionem pastoris de creditis ouibus *2, 39;* pastoris . . . imitetur exemplum *27, 8*

patefacere: seniori . . . patefacere *4, 50;* senioribus patefaciat *46, 5*

pater: admonitionem pii patris . . . excipe *pr. 1;* ut . . . iratus pater suos non aliquando filios exheredet *pr. 6; abba pater 2, 3;* quidquid in obibus pater familias utilitatis minus potuerit inuenire *2, 7;* patris . . . ostendat affectum *2, 24;* expositiones . . . quae a . . . patribus factae sunt *9, 8;* patres nostros uno die . . . implesse *18, 25;* congregationi sit sicut pater *31, 2;* necessaria a patre sperare monasterii *33, 5;* legat . . . uitas patrum *42, 3;* sicut et patres nostri *48, 8;* sine permissionem patris spiritalis *49, 9;* adiungentes *gloria patri 58, 22;* doctrinae . . . patrum *73, 2;* quis liber . . . patrum *73, 4;* collationes patrum *73,*

5; regula ... patris nostri Basilii *73, 5*

pater familias, *v.* **pater**

paternus: intellegitur paterna reuerentia *63, 12*

pati: patientes ... obsecrare *2, 25;* detrimenta ... non patiatur *2, 32;* moram pati nesciant *5, 4;* ne neglegentiam patiantur *36, 6;* similiter ... patiatur *43, 17;* ne alius impedimentum patiatur *52, 5;* mortem ... in anima patiantur *57, 6*

patienter: iniuriam ... pacienter sufferre *4, 30;* patienter portandi sunt *36, 5;* patienter portare *58, 3;* patienter ... suggerat *68, 2;* infirmitates ... patientissime tolerent *72, 5*

patientia: *patientia dei ad paenitentiam te adducit pr. 37;* per patientiam participemur *pr. 50;* patientiam amplectatur *7, 35;* praeceptum ... per patientiam adimplentes *7, 42;* probetur in omni patientia *58, 11*

patria: ad patriam caelestem festinas *73, 8*

pauci: pauca uerba et rationauilia loquatur *7, 60;* uerbis innotescit paucis *7, 61;* paucorum est ista uirtus *49, 2;* sit in cella hospitum paucis diebus *58, 4*

paululum: si quid paululum restrictius ... processerit *pr. 47*

Paulus: nec Paulus apostolus ... sibi ... imputauit *pr. 31;* cum Paulo apostolo falsos fratres sustinent *7, 43*

pauper: pauperes recreare *4, 14;* hospitum pauperumque ... curam gerat *31, 9;* pauperum et peregrinorum ... susceptioni cura ... exhibeatur *53, 15;* reponenda in uestiario propter pauperes *55, 9;* res ... eroget ... pauperibus *58, 24;* de filiis ... pauperum *cap. 59; 59, t;* similiter ... pauperiores faciant *59, 7;* ut ... pauper clamauerit *66, 3*

paupertas: si ... paupertas exegerit *48, 7*

pausare: de media nocte pausetur *8, 2;* deni aut uiceni ... pausent *22, 3;* pausent in lecta sua *48, 5*

pauere: pauemus illud *7, 22*

pauor: non ilico pauore perterritus *pr. 48*

pax: *inquire pacem pr. 17;* pacem falsam non dare *4, 25;* in pacem redire *4, 73;* omnia membra erunt in pace *34, 5;* sic ... socientur in pace *53, 4;* quod pacis osculum non prius offeratur *53, 5;* sic accedant ad pacem *63, 4;* propter pacis ... custodiam *65, 11*

peccare: ne ... dicat deus peccanti *2, 14; peccantes ... arguantur 70, 3*

peccator: *nolo mortem peccatoris pr. 38;* non sum dignus ego peccator *7, 65*

peccatum: neque dissimulet peccata *2, 26;* in ... initio peccati coherceat *2, 28;* propter poenam peccati *6, 2; in multiloquio non effugies peccatum 6, 4;* gehenna de peccatis incendat *7, 11;* custodiens se ... a peccatis *7, 12; in multiloquio non effugitur peccatum 7, 57;* reum se ... de peccatis suis aestimans *7, 64;* mundum a uitiis et peccatis *7, 70;* si ... peccati causa fuerit latens *46, 5;* sicut e diuerso peccatum si neglegant *64, 6*

peculiaris: augeamus ... orationes peculiares *49, 5;* propter opus peculiare ne inueniatur *55, 16;* uitium peculiaris (*scil.* rei) ... amputetur *55, 18* — qui ... peculiariter uult orare *52, 3*

pedules: (sufficere) pedules et calligas *55, 6;* et pedules ... reddant *55, 12;* (dentur) pedules caligas *55, 19*

pellere: de monasterio pellatur *65, 21*

pendere: in abbatis pendat aruitrio *3, 5;* in abbatis pendet iudicio *24, 2;* in abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterii sui *65, 11*

pene: usque hora pene quarta *48, 3*

penes: consideratio penes abbatem est *55, 3*

penitere: *post factum non peniteueris 3, 13;* publica satisfactione peniteat *43, 6*

pensum: augeamus ... solito pensu *49, 5;* seruitutis pensum ... reddere *50, 4*

pentecoste: a ... pascha usque pentecosten *15, 1; 4; 41, 1;* a pentecosten ... usque caput quadragesimae *15, 2;* a pentecosten ... tota aestate ... ieiunent *41, 2*

per: per ... laborem redeas ... per ... desidiam ... recesseras *pr. 2;* per ducatum euangelii *pr. 21;* per hanc ... uitam ... implere *pr. 43;* per patientiam participemur *pr. 50;* mentiri deo per tonsuram *1, 7;* per diuersas prouintias ... per diuersorum cellas hospitantur *1, 10;* per omnia deteriores *1, 11; adsumis testamentum ... per os 2, 14;* per ... humilitatem ascenditur *7, 5;* scala ... per quam ... descendentes ... angeli monstrabantur *7, 6;* per patientiam adimplentes *7, 42;* per ... confessionem ... non celauerit *7, 44;* caritatem ... per quam ... incipiet *7, 68;* per ordinem ... legantur *11, 2; 13, 12;* per cuius euenerit neglegtum *11, 13;* conuenti per ... sponsionem *13, 13;* opera per diem agantur *cap. 16; 16, t;* psalmi per ... horas dicendi sunt *cap. 17; 17, t;* per singulos dies ... dicantur per ordinem *18, 5;* per easdem horas dicantur *18, 7;* per easdem horas repetentur *18, 10;* per unamquamque constituens noctem *18, 21;* per septimanae circulum psallunt *18, 24;* eligantur per ordinem *21, 4;* per ... lecta dormiant *22, 1;* ne forte per somnum uulnerent dormientem *22, 5;* comminationem per quam dicit *27, 7;* non per ordinem legant *38, 12;* per singulos sufficere per diem *40, 3;* occurrentibus per hanc moram lectionis *42, 7;* per neglegentiam suam ... non occurrerit *43, 14;* per alium cognitum fuerit *46, 4;* per se occupentur *48, 7;* per ordinem ... legant *48, 15;* sufficere ... monachis per singulos *55, 4;* per eam non transeat *57, 3;* ipsi per quorum manus transigenda sint *57, 4;* aspera per quae itur *58, 8;* legatur ... per ordinem *58, 9;* numquam per se numquam per suffectam personam ... dant *59, 3;* suspicio ... per quam deceptus *59, 6;* pueris per omnia ... disciplina conserbata *63, 9;* per ordinationem ... oriantur *65, 1;* per decanos ordinetur *65, 12;* per omnes ... horas *67, 3;* per hanc ... uiam se ituros *71, 2*

percelebrare: hora qua opus dei ... percelebratur *44, 1*

percipere: ciui ... refectionem solus percipiat *25, 5;* omnino nihil percipiat *43, 19*

perconplere: dum perconpletur opus dei *44, 7*

percutere: *percute filium ... uirga 2, 29;* percussi in maxillam *7, 42*

perdere: aliquam de obibus ... perdat *27, 5;* ut nec totum perdant *43, 9;* si quis ... quippiam aut perdiderit *46, 2*

perdicere: quo perdicto legat abbas *11, 9*

perditio: eunt in perditione *65, 9*
perducere: ad uitam aeternam perducat *72, 12;* obseruatio perducat . . . ad celsitudinem perfectionis *73, 2*
perdurare: in sua sententia prioris imperium perdurauerit *68, 4*
peregrinus: *domesticis fidei et peregrinis 53, 2;* pauperum et peregrinorum . . . susceptione *53, 15;* mensa cum hospitibus et peregrinis sit *56, 1;* de monachis peregrinis *cap. 61; 61, t;* si . . . monachus peregrinus . . . superuenerit *61, 1*
perfectio: ad perfectionem . . . qui festinat *73, 2;* perducat hominem ad celsitudinem perfectionis *73, 2*
perfectus: perfecta discipuli opera *5, 9;* perfectis discipulis . . . rara loquendi concedatur licentia *6, 3;* caritatem dei . . . quae *perfecta foris mittit timorem 7, 67*
perferre: mortem quam . . . in corpore pertulerunt *57, 5*
perficere: ab eo perfici . . . deposcas *pr. 4;* iram non perficere *4, 22;* hoc perficiant usque dum . . . dicat *44, 10;* hanc . . . regulam . . . perfice *73, 8*
pergere: pergamus itinera *pr. 21*
periclitari: animas periclitari *65, 8*
periculum: memor periculi Heli *2, 26;* cuius periculi malum illos respicit in capite *65, 10*
perire: deceptus perire possit *59, 6*
periurare: ne forte periuret *4, 27*
perlegere: qua perlecta respondeant *11, 10*
permiscere: permixti cum senioribus *22, 7*
permissio: sine permissionem patris spiritalis *49, 9*
permittere: aperire os non permittimus *6, 8;* quod abbas non . . . permiserit *33, 5;* lectis . . . quantum hora permittit *42, 6;* non permittatur ad mensae . . . participationem *43, 15;* non permittatur . . . remorari in oratorio *52, 5;* faciant . . . artes si permiserit abbas *57, 1;* non dicimus ut permittat nutriri uitia *64, 14;* cui non permittimus pribata imperia praeponi *71, 3*
perpendere: abbas hoc perpendet quia ita est *50, 2*
perpetuus: perpetuam tradet ad poenam *pr. 7;* habere . . . perpetuam uitam *pr. 17;* ad uitam . . . peruenire perpetuam *pr. 42;* in perpetuo . . . expediat *pr. 44*
persecutio: persecutionem . . . sustinere *4, 33*
perseuerantia: si promiserit de stabilitate sua perseuerantia *58, 9*
perseuerare: in monasterio perseuerantes *pr. 50; qui perseuerauerit usque in finem 7, 36;* si ueniens perseuerauerit *58, 3*
persistere: persistens in paenitentiae luctum *25, 3;* persistere petitioni *58, 3;* si . . . persteterit in hac supplicatione *60, 2*
persolbere: seruitutis officia persolbamus *16, 2;* quod . . . septimana integra persolbamus *18, 25*
persona: non . . . persona . . . discernatur *2, 16; non est . . . personarum acceptio 2, 20; 34, 2;* dicit ex persona sufferentium *7, 38;* per suffectam personam . . . dant *59, 3;* consentientem personam . . . elegerit *64, 3*
perspicere: quem si . . . talem esse perspexerit abbas *61, 11;* talem perspexerit esse uitam *61, 12*
persuadere: id monachis persuaderi non potest *40, 6*

perterrere: pauore perterritus *pr. 48*
pertinere: lectiones ad ipsum diem pertinentes *14, 2;* ad cuius diocesim pertinet locus *64, 4*
pertransire: petita benedictione pertranseat *53, 24*
perturbare: ut nemo perturbetur ... in domo dei *31, 19;* nimietas aestatis non perturbat *41, 2;* non ... perturbat monasterium *61, 2*
peruenire: nisi ... curritur minime peruenitur *pr. 22;* ad uitam ... peruenire perpetuam *pr. 42;* ad exaltationem illam caelestem ... peruenire *7, 5;* ad caritatem dei perueniet *7, 67;* usque dum ad inlelligiuilem aetatem perueniant *63, 19;* perueniamus ad creatorem *73, 4;* ad ... culmina ... peruenies *73, 9*
peruersus: sollicitus sit circa cogitationes ... peruersas *7, 18*
pes: uicino oboedientiae pede *5, 8;* a peccatis ... pedum *7, 12;* manus ac pedes tergunt *35, 8;* pedes uero ... labent *35, 9;* pronus omnium de oratorio exeuntium pedibus *44, 2;* pedes hospitibus ... labet *53, 13;* indumenta pedum pedules et caligas *55, 6;* prosternatur singulorum pedibus *58, 23;* ante pedes eius iaceat *71, 8*
petere: male petenti *31, 7;* petantur quae petenda sunt *31, 18;* petat ab omnibus pro se orari *38, 2;* nullus indigeat petere aliquid *38, 6;* sonitu ... potius petatur *38, 7;* petita benedictione *53, 24;* si petierit suscipiatur *61, 8;* si ... ordinari petierit *62, 1;* benedictionem petat *63, 15;* si ... congregatio petierit *65, 14;* ab omnibus petant orationem *67, 4*
petitio: persistere petitioni suae *58, 3;* faciat petitionem *58, 19;* petitionem manu sua scribat *58, 20;* petitionem ... non recipiat *58, 29;* parentes ... faciant petitionem *59, 1;* petitionem et manum pueri inuolbant *59, 2;* in praesenti petitione promittant *59, 3;* simpliciter petitionem faciant *59, 8*
petra: *aedificauit ... super petram pr. 33; fundata erat super petram pr. 34*
pietas: pietate sua demonstrat uiam uitae *pr. 20*
piger: non pigrum *4, 38*
pistrinum: in pistrino in orto ... dum laborat *46, 1*
pius: admonitionem pii patris ... excipe *pr. 1;* pius dominus dicit *pr. 38;* pium patris ostendat affectum *2, 24;* quia pius est *7, 30;* pastoris ... pium ... exemplum *27, 8;* sit in eis pia consideratio *37, 3*
plaga: ustionem excommunicationis uel plagarum uirgae *28, 3*
plane: plane agenda ... non transeat *13, 12*
plebs: *ego ... abiectio plebis 7, 52*
plenus: usque in hora secunda plena *48, 10;* usque tertia plena uacent lectionibus *48, 14;* usque decima hora plena operentur *48, 14*
plumbum: in plumbi natura molliti *1, 6*
plures: dum pluribus conmittitur *65, 13*
plurimus: quia plurima destructio est *67, 5*
plus: non unus plus ametur *2, 17;* cui plus conmittitur, plus ab eo exigitur *2, 30;* ne plus gerat sollicitudinem *2, 33;* qui ... plus indiget *34, 4;* studeat plus amari quam timeri *64, 15; greges plus in ambulando fecero laborare 64, 18*
poena: perpetuam tradat ad poenam *pr. 7;* fugientes gehennae poenas *pr. 42;* inoboedientibus ... ouibus poena

sit . . . ipsa mors *2, 10;* poenam murmurantium incurrit *5, 19;* propter poenam peccati *6, 2; uoluptas habet poenam 7, 33;* si intelligit qualis poena sit *23, 4;* quanta poena sit excommunicationis *30, 2*

pomum: poma aut nascentia leguminum *39, 3*

pondus: uirium . . . mensuram . . . pondus oneris excedere *68, 2*

ponere: *posui ori meo custodiam 6, 1;* timorem dei sibi ante oculos semper ponens *7, 10;* mors secus introitum . . . posita est *7, 24; posuisti tribulationes in dorso 7, 40;* omnes . . . in unum positi *42, 8;* posito in terra capite *44, 2;* super altare ponat *58, 20;* ad portam . . . ponatur senes *66, 1*

populus: quaerens dominus in multitudinem populi *pr. 14*

porrigere: sermo responsionis porrigatur *31, 13*

porta: ad portam monasterii ponatur senes *66, 1;* cellam . . . habere iuxta portam *66, 2*

portare: patienter portandi sunt *36, 5;* patienter portare *58, 3*

portarius: portarius cellam debebit habere *66, 2;* portarius si indiget solacio *66, 5*

portio: sublata ei portione sua uinum *43, 16*

poscere: si . . . ardor aestatis amplius poposcerit *40, 5*

positio: secundum . . . positionem loci *35, 4*

posse: bona non a se posse *pr. 29;* quidquid . . . potuerit inuenire *2, 7;* si potest fieri, . . . in uno loco dormiant *22, 3;* dominus qui omnia potest *28, 5;* qui minus intelligere possunt *30, 2;* qui ex illo non potuerit edere *39, 2;* id monachis persuaderi non potest *40, 6;* nec . . . mensura inueniri possit *40, 8;* nisi qui potest ipsud officium implere *47, 3;* aut non possit meditare *48, 23;* non possunt occurrere *50, 1;* ut possunt agant sibi *50, 4;* dies ieiunii qui non possit uiolari *53, 10;* quales inueniri possunt *55, 7;* quod uilius conparari possit *55, 7;* ab . . . saecularibus dari potest *57, 8;* si potes obseruare *48, 10;* si . . . non potes . . . discede *58, 10;* deceptus perire possit *59, 6;* potuit eius uita dinosci *61, 5;* stabilire potest abbas *61, 12;* si potest fieri *65, 12;* si possit fieri *66, 6;* occasio scandalorum oriri potest *69, 3*

possibilis: quod minus habet . . . possibile *pr. 41*

possidere: animam timor dei possidet *53, 21*

post: post hanc interrogationem *pr. 24; proiecisti . . . post te 2, 14;* post factum non peniteueris *3, 13; post concupiscentias . . . non eas 7, 25;* post uigilias *8, 3;* post hunc (psalmum) *9, 3;* post tertiam . . . lectionem *9, 6:* post has tres lectiones *9, 9;* post hos (psalmos) *9, 10;* post quibus lectionibus *11, 4;* post quibus . . . legatur *11, 5;* post quibus dicantur *11, 6;* post quartum . . . responsorium incipiat *11, 8;* post quem dicatur *12, 2; 12, 3;* post quem . . . dicantur *13, 3;* post haec sequantur *13, 11;* hymnum . . . post uersum *17, 3;* post expletionem . . . psalmorum recitetur *17,4;* post quibus psalmis . . . recitanda est *17, 8;* post quos hymnum *17, 10;* post fratrum refectionem *24, 5;* post missas *38, 2;* post completorium *cap. 42; 42, t;* post gloriam psalmi *43, 4;* post uersum *43,*

10; post cibum dicitur *43, 17;* post abbatem . . . inponant *47, 2;* post sexta autem *48, 5;* post refectionem *48, 13;* et post haec . . . exhibeatur *53, 9;* post quattuor . . . dies *58, 3;* post duorum mensuum circulum *58, 9;* post sex mensuum circuitum *58, 12;* post quattuor menses *58, 13;* post abbatem stare *60, 4;* post suggestionem suam *68, 4*

postea: iam postea sciens *29, 3;* postea . . . cum coquinae . . . seruitoribus reficiat *38, 11;* ante statutam horam uel postea *43, 18;* postea sedeat cum eis prior *53, 8;* postea . . . sit in cella *58, 5;* si . . . postea uoluerit . . . firmare *61, 5;* quod si et postea . . . quietus . . . non fuerit *65, 21*

posterior: cum sex posterioribus psalmis . . . dicatur *15, 2*

postulare: si . . . aliqua inrationauiliter postulat *31, 7;* postulantes pro se orari *35, 15*

potens: cum hominibus potentibus . . . suggerere *20, 1*

potestas: in . . . potestate abbatis erit *39, 6;* in abbatis sit potestate . . . dari *54, 3;* uocare in ipsius sit potestate *56, 2;* nec . . . corporis potestatem . . . habiturum *58, 25;* quasi liuera utens potestate *63, 2;* exutum eum esse a potestate abbatis *65, 5;* nisi cui potestas ab abbate data fuerit *70, 2*

potius: sonitu . . . potius petatur *38, 7*

potus: de mensura potus *cap. 40; 40, t;* quicquam cibi aut potus praesumere *43, 18;* augeamus . . . et potus abstinentiam *49, 5;* subtrahat . . . de potu de somno *49, 7*

prabus: os . . . a . . . prabo eloquio custodire *4, 51;* praborum praeualere consensum *64, 5*

prae: remota prae omnibus crapula *39, 7*

praebere: una praebeatur . . . disciplina *2, 22;* oboedientia quae maioribus praebetur *5, 15;* cum bono animo a discipulis praeueri *5, 16;* percussi in maxillam praebent et aliam *7, 42*

praecauere: praecauendum est ne . . . praesumat . . . defendere *69, 1*

praeceptum: obsculta . . . praecepta magistri *pr. 1;* audiuimus habitandi praeceptum *pr. 39;* praeceptorum oboedientiae militanda *pr. 40;* extra praeceptum domini . . . docere *2, 4;* factis . . . praecepta monstrare *2, 12;* praeceptis abbatis . . . oboedire *4, 61;* memores . . . praeceptum *4, 61;* praecepta dei . . . adimplere *4, 63;* praeceptum domini in aduersis . . . adimplentes *7, 42;* secundum mandata dei et praecepta abbatis *21, 2;* praeceptis seniorum . . . contemtor *23, 1;* secundum domini . . . praeceptum ammoneatur *23, 2;* accipere aut dare sine praecepto abbatis *54, 1;* obseruare praecepta regulae *65, 17;* qui praesumit aliquatenus sine praecepto abbatis *70, 6*

praecipere: omnia quae praecepit deus *7, 11;* scriptura praecipit . . . *post concupiscentias . . . non eas 7, 25;* nisi . . . ab abbate suo praecipiatur *51, 2;* hospitibus . . . cui non praecipitur . . . neque conloquatur *53, 23;* nisi . . . ab abbate praecipitur *62, 3;* nisi ei praecipiat senior *63, 16*

praecipuus: quotiens . . . praecipua agenda sunt *3, 1;* nisi . . . praecipuus sit dies ieiunii *53, 10* — hoc praecipue commonentes ut *18, 22;* praecipue hoc uitium . . . amputandum est

33, 1; praecipue . . . regulam . . . conserbet *64, 20*

praecium: in ipsis autem praeciis non subripiat abaritiae malum *57, 7*

praeclarus: praeclara arma sumis *pr. 3*

praedicare: aliis praedicans *2, 13*

praedicatio: Paulus . . . de praedicatione sua . . . inputauit *pr. 31*

praedicere: praedicentur ei . . . dura *58, 8* — praedicta magistri iussio *5, 9*

praeesse: abbas qui praeesse dignus est *2, 1;* doctrina . . . praeesse discipulis *2, 11;* abbatem sibi praeesse desiderant *5, 12;* prodesse magis quam praeesse *64, 8;* ei qui sibi praeest *68, 2*

praeferre: excepto hos quos . . . abbas praetulerit *63, 7;* quantum praelatus est ceteris *65, 17*

praeiudicare: aetas non discernat ordines nec praeiudicet *63, 5*

praemittere: nisi oratione praemissa *53, 5;* praemisso . . . abbatis . . . imperio *71, 3*

praeparare: praeparanda sunt corda *pr. 40; quae praeparauit deus his 4, 77;* uita . . . quae . . . praeparata est *7, 11*

praeponere: non . . . praeponatur ingenuus *2, 18;* nihil amori Christi praeponere *4, 21;* nihil operi dei praeponatur *43, 3;* cui non permittimus pribata imperia praeponi *71, 3;* Christo . . . nihil praeponant *72, 11*

praepositura: deiciatur de ordine praepositurae *65, 20*

praepositus: de praeposito eadem constituimus *21, 7;* regulam . . . praepositis constitutam *62, 7;* de praeposito monasterii *cap. 65; 65, t;* per ordinationem praepositi scandala . . . oriantur *65, 1;* ab ipsis etiam et praepositus ordinatur *65, 3;* contraria . . . abbas praepositusque sentiunt *65, 8;* ordinet ipse sibi praepositum *65, 15;* praepositus illa agat *65, 16;* praepositus si repertus fuerit uitiosus *65, 18;* praemisso . . . praepositorum . . . imperio *71, 3*

praesens: per praesentis uitae humilitatem *7, 5;* deum semper praesentem *7, 14;* deum credamus . . . praesentem *7, 23;* ad illum uersum non fuerit praesens *43, 17;* in praesenti reponenda *55, 9;* ad nomen . . . abbatis praesentis *58, 19;* in praesenti petitione promittant *59, 3;* praesentem regulam . . . conserbet *64, 20;* uenientes . . . praesentem inueniant *66, 2*

praesentia: ubique credimus diuinam esse praesentiam *19, 1*

praesumere: non praesumant . . . defendere *3, 4;* neque praesumat . . . contendere *3, 9;* quod si praesumpserit *3, 10;* non praesumimus nisi cum humilitate *20, 1;* si quis . . . praesumpserit . . . excommunicato . . . se iungere *26, 1;* a quibus eum prohibuerit non praesumat *31, 15;* ne quis praesumat . . . dare *33, 2; ne . . . suum aliquid . . . praesumat 33, 6;* nec praesumat . . . de . . . lectione . . . requirere *38, 8;* nec praesumant sociari choro *43, 11;* ne quis praesumat . . . quicquam cibi aut potus praesumere *43, 18;* psalmum . . . non praesumat in oratorio imponere *44, 6;* legere non praesumat *47, 3;* non praesumat foris manducare *51, 1;* non praesumat suscipere *54, 2;* qui . . . aliter praesumpserit *54, 5;* ne . . . fraudem praesumant *57, 4;* ullatenus aliqua praesumat *60, 5;* nec quicquam praesumat nisi quod *62, 3;* si aliter praesumpserit *62, 8;* nec praesumat iunior consedere *63, 16;* nec praesumat . . . referre

alio *67, 5;* quod si quis praesumpserit *67, 6;* qui praesumpserit ... egredi *67, 7;* non praesumat ... defendere *cap. 69; 69, t;* ne ... praesumat ... defendere *69, 1;* nec quolibet modo ... praesumatur *69, 3;* non praesumat ... cedere *cap. 70; 70, t;* qui praesumit aliquatenus *70, 6*

praesumptio: praesumptioni deputabitur *49, 9;* uitetur ... praesumptionis occasio *70, 1*

praeter: praeter ... deuiles egrotos *39, 11;* praeter officium altaris *62, 6*

praeterire: non eos praetereant horae constitutae *50, 4;* mala sua praeterita ... confiteri *4, 57*

praeualere: poena sit eis praeualens ... mors *2, 10;* ut praeualet amputet *2, 26;* nihil ... praeualere industriam *28, 4;* praborum praeualere consensum *64, 5*

praeuaricare: praeuaricare hanc taciturnitatis regulam *42, 9*

praeuenire: festinent ... se praeuenire *22, 6;* praeueniant horas canonicas *37, 3; honore ... praeuenientes 63, 17; honore se ... praeueniant 72, 4*

praeuidere: hora qua praeuiderit abbas ei competere *25, 5;* praeuideat abbas fratres *32, 1*

prandere: ad sextam prandeant *41, 3*

prandium: siue una sit refectio sibe prandii et cenae *39, 4;* quam prandii sextam ... constituenda erit *41, 4;* omni tempore sibi ieiunii siue prandii *42, 2;* si tempus fuerit prandii *42, 3*

prauus, *v.* **prabus**

presbyter: si ... abbas sibi presbyterum ... ordinari petierit *62, 1;* Samuhel et Danihel pueri presbyteros iudicauerunt *63, 6*

pretium, *v.* **praecium**

prex: aures meae ad preces uestras *pr. 18*

pribare: a mensae participatione pribetur *24, 3;* pribati ... a mensae consortio *24, 4*

pribatus: pribatis diebus qualiter agantur matutini *cap. 13; 13, t;* diebus ... pribatis matutinorum sollemnitas ita agatur *13, 1;* pribata imperia praeponi *71, 3*

prima: prima *15, 3; 16, 5;* prima hora *17, 2; 18, 2; 63, 8;* primae *16, 2;* ad primam ... secundae feriae *18, 4;* ad primam usque dominica dicantur *18, 5;* a prima usque hora pene quarta laborent *48, 3*

primitus: et primitus orent pariter *53, 4*

primus: primum (genus) coenouitarum *1, 2;* prima ... admonitione *2, 27;* primus humilitatis gradus *5, 1; 7, 10;* tres psalmi id est primus *18, 4;* ad gloriam primi psalmi *43, 10;* primo signo nonae horae *48, 12* — *primum quaerite regnum dei 2, 35* — **in primis,** *v.* **inprimis**

prior: inpossibilia a priore iuueantur *cap. 68;* si qua requirenda sunt a priore *6, 7;* sub priore debere nos esse *7, 41;* oratio dominica ... dicatur a priore *13, 12;* facto signo a priore *20, 5;* nisi ... prior pro aedificatione uoluerit ... dicere *38, 9;* in arbitrio prioris consistat *40, 5;* cui offertur aliquid a priore *43, 19;* occurratur ei a priore *53, 3;* sedeat cum eis prior *53, 8;* ieiunium a priore frangatur *53, 10;* iuniores ... priores suos honorent *63, 10;* priores minores suos diligant *63, 10;* priores iuniores ... fratrum nomine, iuniores ... priores suos nonnos uocent *63, 12;* iunior

priorem benedictionem petat *63, 15;* si . . . prioris imperium perdurauerit *68, 4;* iuniores prioribus . . . oboediant *71, 4;* si . . . a quocumque priore . . . corripitur *71, 6;* si . . . senserit animos prioris cuiuscumque . . . iratos *71, 7*

prius: prius esse quod uerius dicatur *4, 62;* quae prius non sine formidinem obserbabat *7, 68;* spondeat prius . . . emendationem *29, 1;* quod prius recusauit *43, 19;* osculum non prius offeratur *53, 5;* nisi prius indicatum fuerit *54, 2;* res . . . eroget prius pauperibus *58, 24*

priuare, *v.* **pribare**

priuatus, *v.* **pribatus**

priusquam: priusquam incipiat legere *38, 10*

pro: pro lege eis est uoluptas *1, 8;* agnoscat pro certo *2, 38;* malum pro malo non reddere *4, 29;* pro iustitia sustinere *4, 33;* pro certo scire *4, 49;* pro inimicis orare *4, 72;* pro tali facto nullam consequitur gratiam *5, 19;* pro ipsis tribus lectionibus una . . . dicatur *10, 2;* pro modo conuersationis *22, 2;* oretur pro eo *27, 4; 58, 23;* pro eo orationem *28, 4;* pro his . . . rationem redditurus est *31, 9;* pro se orari *35, 15; 38, 2;* pro reparatione concedatur *36, 9;* orent pro ipso *44, 4;* pro hospite . . . habitare *61, 1* — (= **propter**) pro dei amore . . . se subdat *7, 34;* pro domino . . . contraria sustinere *7, 38;* correptus pro qualibet culpa *28, 1;* emendationem pro quo egressus est *29, 1;* humilietur pro infirmitate non extollatur pro misericordia *34, 4;* ne murmurationis malum pro qualicumque causa . . . appareat *34, 6;* pro aedificatione . . . dicere *38, 9;* pro ipsa uerecundia sua emendent *43, 7;* pro hoc corripiatur *43, 14;* qui pro . . . culpis . . . excommunicantur *44, 1; 44, 9;* pro tali culpa bapulent *45, 3;* pro quouis responso dirigitur *51, 1;* extollitur pro scientia *57, 2;* offerre . . . pro mercede sua *59, 4;* locum . . . qui ei pro reuerentia . . . concessus est *60, 7;* ne forte pro hoc ipsud eum dominus direxerit *61, 4;* pro uitae merito eum promouere *62, 6;* pro hoc se recepturos mercedem *64, 6;* pro quauis . . . causa . . . corripitur *71, 6*

probare: *probasti nos deus 7, 40; probate spiritus 58, 2;* probetur in omni patientia *58, 11*

probatio: monasterii probatione diuturna *1, 3*

procax: procaciter defendere *3, 4*

procedere: si quid . . . restrictius . . . processerit *pr. 47;* uerberum uindicta . . . procedant *28, 1*

processus: processu . . . conuersationis . . . curritur uia mandatorum dei *pr. 49*

procul: procul duuio *3, 11*

procurare: inbecillibus . . . procurentur solatia *35, 3*

prodere: satisfecerit et prodiderit delictum *46, 3*

prodesse: oportere prodesse magis *64, 8*

prodigus: cellararius . . . non tardus non prodigus *31, 1;* neque prodigus sit *31, 12*

proferre: ueritatem . . . proferre *4, 28;* unde proferat noba et uetera *64, 9*

proficere: ut in melius proficiant *2, 25;* in deum proficiat *62, 4*

proficisci: qui non longe . . . proficiscuntur *cap. 51; 51, t*

profiteri: seruitium . . . professi sunt *5, 3*

profundus: *usque ad profundum inferni 7, 21*

prohibere: *prohibe linguam pr. 17;* uoluntatem . . . facere prohibemur *7, 19;* si linguam . . . prohibeat monachus *7, 56;* a quibus eum prohibuerit, non praesumat *31, 15;* prohibeant praborum praeualere consensum *64, 5*

proicere: *proiecisti sermones meos 2, 14; quod debile erat proiciebatis 27, 7;* proiciat se in terra *44, 7;* exutus rebus monasterii proiciatur *58, 28;* qui mereatur proici *61, 8;* proiciatur de monasterio *62, 10*

prolixus: partiendo . . . qui . . . prolixiores sunt psalmi *18, 21*

promissio: de qua promissione . . . faciant petitionem *58, 19*

promittere: merces . . . quam . . . promisit *4, 76;* si promiserit de stabilitate *58, 9;* si . . . promiserit se omnia custodire *58, 14;* promittat de stauilitate sua *58, 17;* de rebus . . . suis . . . promittant *59, 3;* si promittunt de obseruatione regulae *60, 9*

promouere: si . . . eum promouere uoluerint *62, 6*

promtus: promtus in risu *7, 59*

pronomen: ipsius uocatur pronomine *2, 2*

pronuntiare: *pronuntiabo aduersum me 7, 48;* si . . . se . . . uiliorem . . . pronuntiet *7, 51;* dum pronuntiat psalmum *45, 1*

pronus: pronus omnium . . . pedibus *44, 2*

propendere: panis libra una propensa sufficiat *39, 4*

propheta: interrogemus cum propheta dominum . . . *domine quis habitauit pr. 23;* cum propheta dicentes *non nobis domine pr. 30;* dicat cum propheta domino *iustitiam tuam non abscondi 2, 9;* ait propheta *dixi custodiam 6, 1;* hic ostendit propheta *6, 2;* se cauere propheta indicat *7, 3;* demonstrans . . . hoc propheta *7, 14;* dicit propheta . . . *ante te 7, 23;* sicut dicit . . . propheta *7, 29;* item propheta *delictum meum 7, 47;* dicens . . . cum propheta *ad nihilum 7, 50;* dicens cum propheta *ego autem sum uermis 7, 52;* item cum propheta *incurbatus sum 7, 66;* cantica de prophetarum *11, 6;* canticum . . . die suo ex prophetis *13, 10;* ait propheta *septies in die 16, 1;* propheta ait *media nocte surgebam 16, 4;* ait propheta *seruite domino 19, 3;* metuat prophetae comminationem *27, 7*

propinquitas: consanguinitatis propinquitate iungantur *69, 2*

proponere: mandata . . . uerbis proponere *2, 12*

proprius: abrenuntians propriis uoluntatibus *pr. 3;* propriis uoluntatibus . . . seruientes *1, 11;* propria teneant loca *2, 19;* proprii . . . cordis uoluntatem *3, 8;* uoluntatem propriam odire *4, 60;* uoluntatem propriam deserentes *5, 7;* a peccatis . . . uoluntatis propriae *7, 12;* uoluntatem . . . propriam ita facere prohibemur *7, 19;* si propriam . . . non amans uoluntatem *7, 31;* qui proprio uitio egreditur *29, 1;* omnis aetas . . . proprias debet habere mensuras *30, 1;* si debeant . . . proprium habere *cap. 33; 33, t;* aliquid habere proprium *33, 3;* habere in propria uoluntate *33, 4; proprium habet donum 40, 1;* propriam se habituros mercedem *40, 4;* propria uoluntate . . . offerat *49, 6;* nec proprii corporis potestatem . . . habiturum *58,*

25; exuatur rebus propriis *58, 26;* si ... promittunt ... propriam stauilitatem *60, 9*

propter: propter emendationem ... relaxantur *pr. 36;* propter emendationem uitiorum *pr. 47;* propter seruitium ... seu propter metum *5, 3;* propter taciturnitatem debere⟨t⟩ tacere *6, 2;* propter poenam ... debet cessari *6, 2;* propter taciturnitatis grauitatem ... concedatur licentia *6, 3; propter te ... adficimur 7, 38; superamus propter eum 7, 39;* propter brebitatem noctium *10, 2;* propter scandalorum spinas *13, 12;* propter ... excusationes *22, 8;* propter communionem *38, 10;* propter diuersorum infirmitatibus *39, 1;* propter hoc *43, 4;* propter pusillanimes *48, 9;* propter inlusiones *53, 5;* propter hospitem *53, 10;* scapularem propter opera *55, 6;* propter pauperes *55, 9;* propter noctes et propter labare ... res *55, 10;* propter opus peculiare *55, 16;* propter disciplinam *56, 3;* propter ... custodiam *65, 11;* petant ... propter excessos *67, 4*

prosequi: consuetudines ieiuniorum prosequantur *53, 11*

prospicere: regulae auctoritas eis prospiciat *37, 1*

prosternere: ante fores ... prostratus *44, 1;* prostrato omni corpore in terra *53, 7;* nobicius prosternatur ... pedibus *58, 23;* prostrati solo *67, 3;* prostratus in terra *71, 8*

protegere: deo protegente *73, 9*

protendere: nisi ... ex affectu inspirationis ... protendatur *20, 4*

proterbus: proterbe ... contendere *3, 9*

prout: *prout cuique opus erat 34, 1; 55, 20;* prout abbas disposuerit *65, 12*

prouenire: cabeatur ne proueniat *11, 13*

prouidentia: in abbatis sit prouidentia *41, 4*

prouidere: abbas ... de mensura prouideat *55, 8*

prouidus: in ... imperiis suis prouidus *64, 17* — prouide ... disponere *3, 6*

prouincia: per diuersas prouintias ... hospitantur *1, 10;* in prouincia qua degunt *55, 7;* de longinquis prouinciis superuenerit *61, 1*

prouocare: prouocent ad humilitatis satisfactionem *27, 3*

prouolbere: omnium genibus prouolbantur *35, 15*

proximus: *non fecit proximo suo malum pr. 27; opprobrium ... aduersus proximum pr. 27;* deinde proximum tamquam se ipsum (diligere) *4, 2*

prudens: tractet abbas prudenter *61, 4;* in ... correptione prudenter agat *64, 12;* prudenter et cum caritate ea amputet *64, 14*

psallere: quae cantica ... psallantur *11, 6;* sicut psallit ecclesia Romana *13, 10;* in directum psallantur *17, 6;* psallantur terni psalmi *18, 9;* psalterium ... psallatur *18, 23;* per septimanae circulum psallunt *18, 24;* de disciplina psallendi *cap. 19; 19, t; psallite sapienter 19, 4; in conspectu angelorum psallam tibi 19, 5;* sic stemus ad psallendum *19, 7;* sociari choro psallentium *43, 11*

psalmodia: psalmodiae quantitas teneatur *10, 1;* digessimus ordinem psalmodiae *17, 1;* disposito ordine psalmodiae diurnae *18, 20*

psalmus: primus *18, 4;* secundus *18, 4;* tertius *9, 2; 10, 3;* quartus *18, 19;* quintus *13, 4;* sextus *18, 4;* nonus *18,*

5; septimus decimus *18, 5;* nonus decimus *18, 5;* uicesimus *18, 6;* tricesimus quintus *13, 4;* quadragesimus secundus *13, 5;* quinquagesimus *12, 2; 13, 2;* quinquagesimus sextus *13, 5;* sexagesimus secundus *12, 3;* sexagesimus tertius *13, 6;* sexagesimus quartus *13, 6;* sexagesimus sextus *12, 1; 13, 2;* septuagesimus quintus *13, 8;* octogesimus septimus *13, 7;* octogesimus nonus *13, 7;* nonagesimus *18, 19;* nonagesimus primus *13, 8;* nonagesimus quartus *9, 3; 10, 3; 43, 4;* a centesimo nono usque centesimo quadragesimo septimo *18, 13;* centesimo quinto decimo *18, 17;* centesimus sextus decimus *18, 17;* centesimus septimus decimus *12, 3;* a centesimo septimo decimo usque centesimo uicesimo septimo *18, 14;* centesimus octabus decimus *18, 2; 18, 3; 18, 7; 18, 8; 18, 11;* a centesimo nono decimo usque centesimo uicesimo septimo *18, 9;* centesimo tricesimo tertio *18, 14;* centesimum tricesimum tertium *18, 19;* centesimus tricesimus octabus *18, 16;* centesimus quadragesimus secundus *13, 9; 18, 14;* centesimus quadragesimus tertius *18, 16;* centesimus quadragesimus quartus *18, 16* — sicut dicit in psalmo propheta *7, 29;* quanti psalmi dicendi sunt nocturnis horis *cap. 9; 9, t;* subiungendus est tertius psalmus *9, 2;* post hunc psalmum nonagesimum quartum *9, 3;* deinde sex psalmi *9, 4;* sequantur . . . sex psalmi *9, 9;* minus a duodecim psalmorum quantitate . . . dicantur *10, 3;* exceptis . . . nonagesimo quarto psalmo *10, 3;* modulatis . . . sex psalmis *11, 2;* sequantur alii sex psalmi *11, 4;* dicatur sexagesimus sextus psalmus *12, 1; cf. 12, 2; 3;* ut sexagesimus sextus psalmus dicatur *13, 2;* alii duo psalmi dicantur *13, 3; cf. 13, 4—9;* psalmi aut antiphonae . . . dicantur *14, 2;* dicatur alleluia tam in psalmis quam in responsoriis *15, 1;* cum sex posterioribus psalmis . . . dicatur *15, 2;* quanti (quot) psalmi *cap.1 7; 17, t;* dicantur psalmi tres *17, 2;* antequam psalmi incipiantur *17, 3;* post expletionem . . . trium psalmorum *17, 4;* ternos psalmos lectionem et uersu *17, 5;* uespertina . . . sinaxis quattuor psalmis . . . terminetur *17, 7;* post quibus psalmis lectio recitanda est *17, 8;* completorios . . . trium psalmorum dictione terminentur *17, 9;* qui psalmi directanei . . . dicendi sunt *17, 9;* quo ordine psalmi (ipsi psalmi *18, t*) dicendi sunt *cap. 18; 18, t;* dicenda quattuor capitula psalmi centesimi octabi decimi *18, 2;* terna capitula suprascripti psalmi . . . dicantur *18, 3;* dicantur tres psalmi *18, 4;* dicantur . . . terni psalmi usque nonum decimum psalmum . . . ut nonus psalmus . . . partiantur *18, 5;* expenso ergo psalmo *18, 8;* psallantur terni psalmi *18, 9;* id est psalmi nouem *18, 9;* quique psalmi . . . itidem repetantur *18, 10;* uespera . . . quattuor psalmorum modulatione canatur *18, 12;* qui psalmi incipiantur *18, 13;* quia minus ueniunt tres psalmi *18, 16;* digesto . . . ordine psalmorum uespertinorum *18, 18;* ad completorios . . . idem psalmi repetantur *18, 19;* reliqui omnes psalmi . . . aequaliter diuidantur *18, 20;* qui . . . prolixiores sunt psalmi *18, 21;* si . . . haec distributio psalmorum displicuerit *18, 22;* psalterium ex integro numero centum quinquaginta

psalmorum psallatur *18, 23;* psalmum . . . non inponat *24, 4;* post gloriam psalmi nonagesimi quarti *43, 4;* post gloriam primi psalmi *43, 10;* psalmum aut lectionem . . . non praesumat . . . imponere *44, 6;* dum pronuntiat psalmum *45, 1;* psalmos . . . uel antiphonas . . . ordine suo . . . inponant *47, 2;* uacent lectionibus suis aut psalmis *48, 13;* sic accedant ad psalmum inponendum *63, 4*

psalterium: qui psalterii . . . aliquid indigent *8, 3;* omni ebdomada psalterium . . . psallatur *18, 23;* minus a psalterio . . . psallunt *18, 24*

publicanus: quod publicanus ille euangelicus . . . dixit *7, 65*

publicare: uulnera non . . . publicare *46, 6*

publicus: publica satisfactione paeniteat *43, 6* — obiurgetur publice *23, 3*

puer: pueri minore aetate *cap. 30;* de pueris minori aetate *30, t;* quotiens pueri uel adulescentiores aetate . . . dum delinquunt *30, 2;* pueris . . . minore aetate non eadem serbetur quantitas *39, 10;* si ipse puer minor aetate est, parentes eius faciant petitionem *59, 1;* manum pueri inuolbant in palla *59, 2;* ut nulla suspicio remaneat puero *59, 6;* Samuhel et Danihel pueri presbyteros iudicauerunt *63, 6;* pueris per omnia . . . disciplina conserbata *63, 9;* pueri parui . . . ordines . . . consequantur *63, 18*

pugna: bene extructi . . . ad singularem pugnam heremi *1, 5*

pugnare: contra diabolum . . . pugnare *1, 4;* contra uitia . . . pugnare *1, 5*

pulmentarium: sufficere . . . cocta duo pulmentaria *39, 1;* ergo duo pulmentaria cocta . . . sufficiant *39, 3*

pulsare: dum secundum signum pulsauerit *48, 12;* si . . . perseuerauerit pulsans *58, 3;* mox ut . . . pulsauerit *66, 3*

purgare: purgent se ab . . . uitio *13, 13*

puritas: cum . . . puritatis deuotione supplicandum est *20, 2;* in puritate cordis . . . exaudiri *20, 3;* omni puritate uitam . . . custodire *49, 2*

purus: brebis debet esse et pura oratio *20, 4;* cucullam . . . in aestate puram *55, 5;* puro appellare nomine *63, 11*

pusillanimis: omnia . . . mensurate fiant propter pusillanimes *48, 9*

pusillus: *unum de pusillis 31, 16*

putare: quidquid putauerint *1, 9;* hoc putant non licere *1, 9*

q

quadragesima: usque caput quadragesimae omnibus noctibus . . . dicatur *15, 2;* dominica extra quadragesima . . . dicatur *15, 3;* usque caput quadragesimae . . . reficiant *41, 6;* in quadragesima . . . usque in pascha *41, 7;* usque caput quadragesimae . . . lectioni uacent *48, 10;* in quadragesimae . . . diebus . . . uacent lectionibus *48, 14;* in quibus diebus quadragesimae accipiant . . . codices *48, 15;* codices in caput quadragesimae dandi sunt *48, 16;* de quadragesimae obseruatione *cap. 49; 49, t;* uita . . . quadragesimae debet obseruationem habere *49, 1;* diebus quadragesimae . . . uitam . . . custodire *49, 2*

quadragesimus, *v.* **psalmus**

quadripes: carnium . . . quadripedum . . . abstineatur comestio *39, 11*

quaerere: quaerens dominus . . . operarium *pr. 14; primum quaerite regnum*

dei 2, 35; obem . . . quaerere *27, 8;* si . . . deum quaerit *58, 7*

qualis: de oboedientia . . . qualis sit *cap. 5;* decani . . . quales debeant esse *cap. 21;* qualis debeat esse cellerarius *cap. 31;* qualis debeat abbas esse (esse abbas *cap. 2*) *cap. 2; 2, t;* intellegit qualis poena sit *23, 4;* qualis debet esse modus *cap. 24; 24, t;* qualis sit *31, t;* quales inueniri possunt *55, 7;* cogitet quale onus suscepit *64, 7* — *v.* **qualiter**

qualiscumque: ne . . . malum pro qualicumque causa in aliquo qualicumque uerbo . . . appareat *34, 6*

qualisuis: si qualiuis . . . propinquitate iungantur *69, 2*

qualitas: secundum uniuscuiusque qualitatem *2, 32;* secundum locorum qualitate *55, 1*

qualiter: ut qualiter . . . incendat . . . euolbat *7, 11;* qualiter . . . agatur *cap. 10; 10, t; cap. 12;* qualiter . . . agantur *cap. 11; 11, t; cap. 13; 13, t; cap. 14; 14, t; cap. 16; 16, t;* consideremus qualiter oporteat . . . esse *19, 6;* qualiter debeat . . . sollicitus esse *cap. 27; 27, t;* qualiter corripiantur *cap. 30; 30, t;* sic omnia temperet . . . qualiter et animae salbentur *41, 5;* qualiter suscipiantur *61, t*

quam: melius est silere quam loqui *1, 12;* factis amplius quam uerbis *2, 12;* non unus plus ametur quam alius *2, 17;* sonitu . . . potius . . . quam uoce *38, 7;* minor quam maioribus *39, 10;* uilius . . . quam . . . dari potest *57, 8;* maiori quam ingrediuntur loco *61, 12;* prodesse magis quam praeesse *64, 8;* plus amari quam timeri *64, 15* — sciatque quam dificilem . . . rem suscipit *2, 31;* tam ueteris testamenti quam nobi *9, 8;* tam aestatis quam hiemis *11, 11;* tam in psalmis quam in responsoriis *15, 1;* tam ipse qui . . . quam ille qui *35, 9;* tam sextae quam nonae *39, 1;* tam abbas quam . . . congregatio *53, 13;* quod quam sit absurdum *65, 4*

quamuis: quamuis de bonis . . . eloquiis *6, 3;* pars quamuis parua congregationis *64, 1;* quippiam quamuis parbum *67, 7;* commotos quamuis modice *71, 7*

quando: Christi . . . agere uices . . . quando ipsius uocatur pronomine *2, 2;* quando . . . habent *53, 18;* quando indigent *53, 20;* et iterum quando uacant *53, 20;* illum locum adtendat quando ingressus est *60, 7*

quando (= **aliquando**)**:** ne quando . . . dicat *2, 14;* dum quando legamus *18, 25*

quantitas: psalmodiae quantitas teneatur *10, 1;* minus a duodecim psalmorum quantitate . . . dicantur *10, 3;* non eadem serbetur quantitas *39, 10*

quantus: quanti psalmi *cap. 9; 9, t; cap. 17;* quantum . . . se habere scierit numerum *2, 38;* quanta poena sit *30, 2;* lectis . . . quantum hora permittit *42, 6;* quanto tempore cupit *61, 3;* quantum praelatus est, . . . ita . . . sollicitius obseruare *65, 17* — quanto magis . . . debet cessari *6, 2;* quanto magis . . . supplicandum est *20, 2*

quare: *quare tu enarras 2, 14*

quartus: quartum . . . genus . . . monachorum *1, 10;* quartus humilitatis gradus *7, 35;* in quarto responsorio *11, 3;* post quartum . . . responsorium *11, 8;* quarta feria *13, 6;* quarta et sexta feria ieiunent *41, 2;* usque hora pene quarta *48, 3;* ab hora . . . quarta usque hora *48, 4* — *v.* **psalmus**

quasi: quasi secrete consolentur fratrem *27, 3;* quasi liuera utens potestate *63, 2;* defendere . . . aut quasi tueri *69, 1*

quassare: calamum quassatum non conterendum *64, 13*

quater: ammoneatur . . . usque quater *65, 18*

quaternus: quaternis diebus *1, 10*

quattuor: monachorum quattuor esse genera *1, 1;* legantur . . . quattuor lectiones *11, 2;* legantur aliae quattuor lectiones *11, 5;* legantur . . . quattuor lectiones de nobo testamento *11, 7;* sinaxis quattuor psalmis . . . terminetur *17, 7;* quattuor capitula psalmi *18, 2;* uespera . . . quattuor psalmorum modulatione canatur *18, 12;* lectis quattuor aut quinque foliis *42, 6;* post quattuor . . . dies *58, 3;* post quattuor menses . . . relegatur . . . regula *58, 13*

-que: ideoque . . . debet . . . docere *2, 4;* sciatque abbas *2, 7;* sciatque quam . . . rem suscipit *2, 31;* sciatque quia . . . paret se *2, 37;* die noctuque *4, 76; 7, 28;* sexta nonaque *15, 3;* uesperae conpletoriique tempore *16, 2;* sextam nonamque *18, 7;* quique psalmi *18, 10;* quique decani *21, 5;* ideoque *30, 2; 48, 2;* hospitum pauperumque *31, 9;* uasa . . . cunctamque substantiam *31, 10; omniaque* omnium *sint communia 33, 6;* dies noctisque sit cura *47, 1;* utque abbas constituerit *63, 1;* sciatque sibi oportere *64, 8;* suamque fragilitatem . . . suspectus sit memineritque *64, 13;* haec ergo aliaque testimonia *64, 19;* abbas praepositusque *65, 8;* pacis caritatisque *65, 11;* doctrinae uirtutumque culmina *73, 9*

qui: qui . . . dignatus est . . . computare *pr. 5; qui habet pr. 11; homo qui uult uitam pr. 15;* eum *qui nos uocauit pr. 21; qui ingreditur pr. 25; qui loquitur pr. 26; qui non egit dolum pr. 26; qui non fecit . . . malum pr. 27; qui opprobrium non accepit pr. 27;* qui . . . deduxit ad nihilum *pr. 28; qui gloriatur pr. 32; qui audit uerba mea pr. 33; uiro . . . qui aedificauit pr. 33;* abbas qui . . . dignus est *2, 1; qui . . . festucam uidebas 2, 15;* quia qui suscepit . . . paret se *2, 37; qui uos audit 5, 6; 5, 15; eius qui misit me 5, 13;* deo qui . . . respicit *5, 18; omnis qui se exaltat 7, 1; et qui se humiliat 7, 1; eius qui me misit 7, 32; qui perseuerauerit 7, 36; qui dilexit nos 7, 39;* qui cantat dicat *9, 6;* qui ordo . . . teneatur *11, 11;* ad quinquagesimum qui . . . dicatur *13, 2;* canticum deuteronomium qui diuidatur *13, 9;* qui . . . numerus . . . implebitur *16, 2;* alter . . . qui dignus est *21, 6;* qui culparum modus . . . pendet *24, 2;* is autem frater qui *25, 1;* pastoris . . . qui . . . habiit *27, 8;* dominus qui omnia potest *28, 5;* frater qui . . . egreditur *29, 1;* aut qui minus intelligere possunt *30, 2;* qui . . . congregationi sit sicut pater *31, 2; qui . . . ministrauerit . . . adquirit 3, 8; qui scandalizauerit unum 31, 16;* qui minus indiget *34, 3;* qui uero plus indiget *34, 4;* qui cellararius *35, 11;* tam ipse qui . . . quam ille qui *35, 9; deus qui adiubasti me 35, 16;* qui arripuerit . . . ingrediatur *38, 1;* qui ingrediens . . . petat *38, 2;* qui aedificant audientes *38, 12;* qui . . . non potuerit edere *39, 2;* talis qui se . . . recollocet *43, 8;* psalmi qui . . . dicitur *43, 10;* qui . . . non occurrerit *43, 10; 43, 13; 43, 14;* patiatur qui . . . non fuerit prae-

sens *43, 17;* uersum . . . qui . . . dicitur *43, 17;* qui dum . . . uenerit *44, 4;* quippe qui noluit . . . corrigere *45, 2;* qui sciat curare *46, 6;* nisi qui potest . . . implere *47, 3;* qui uoluerit legere *48, 5;* frater . . . qui uacat otio *48, 18;* frater qui . . . dirigitur *51, 1;* frater qui . . . uult orare *52, 3;* ergo qui . . . non facit *52, 5;* qui et suscipitur *53, 7;* dies . . . qui non possit uiolari *53, 10;* qui autem aliter praesumpserit *54, 5;* senior . . . talis . . . qui abtus sit . . . qui . . . intendat *58, 6;* quippe qui . . . scit *58, 25;* non illum qui . . . concessus est *60, 7;* talis qui *61, 8;* elegat qui dignus sit *62, 1;* qui tamen regulam . . . seruare sciat *62, 7;* qui abbas non conturbet gregem *63, 2;* qui . . . uenerit, qui . . . uenit *63, 8;* elegatur qui ordinandus est *64, 2;* seruus . . . qui erogauit *64, 21;* qui tamen praepositus . . . agat *65, 16;* qui praepositus si repertus fuerit *65, 18;* alius qui dignus est . . . subrogetur *65, 20;* senes . . . qui sciat accipere responsum *66, 1;* qui portarius cellam debebit habere *66, 2;* qui portarius si indiget solacio *66, 5;* qui praesumpserit claustra . . . egredi *67, 7;* ei qui sibi praeest *68, 2;* qui praesumit aliquatenus *70, 6;* quod qui contempserit facere *71, 9;* zelus . . . qui separat *72, 1; 72, 2;* Christo . . . qui . . . perducat *72, 12;* ad perfectionem . . . qui festinat *73, 2* — uiam . . . quae non est . . . incipienda *pr. 48; uia . . . quae ducit 5, 11;* oboedientia quae . . . praebetur *5, 15;* scala . . . quae . . . apparuit *7, 6;* scala . . . quae . . . erigatur *7, 8;* uita quae . . . praeparata est *7, 11;* caritatem . . . illam quae . . . *mittit 7, 67;* expositiones . . . quae . . . factae sunt *9, 8;* obem quae erraberat *27, 8* — *sum id quod sum pr. 31;* quod . . . expediat *pr. 44;* genus . . . quod nominatur *1, 10;* meminere . . . quod dicitur *2, 1;* nihil . . . quod sit *2, 4;* quod si . . . uisum fuerit *2, 19;* meminere debet . . . quod est *2, 30;* meminere quod dicitur *2, 30;* reuelat quod melius est *3, 3;* defendere quod . . . uisum fuerit *3, 4;* quod absit *4, 61; 11, 12; 28, 2; 34, 2; 48, 19; 58, 28; 59, 6;* quod uerius dicatur *4, 62;* quod iubetur *5, 14;* illud quod . . . dictum est *7, 22;* quod uero restat *8, 3;* quod tamen . . . cabeatur *11, 13;* quod si contigerit *11, 13;* cibum quod ei datur *25, 6; quod debile erat 27, 7;* quod maius est *28, 4;* quod tribuatur *31, 13;* aliud quod aedificet *42, 3;* quod tamen . . . fiat *42, 11;* quod cum humilitate . . . fiat *47, 4;* laborent quod necessarium fuerit *48, 3;* quod faciendum est operentur *48, 6;* quod eis iniungitur *48, 11; 48, 14;* quod tunc digne fit *49, 4;* quod sine permissionem . . . fit *49, 9;* hoc sit quod dicitur *52, 1;* quod . . . osculum . . . offeratur *53, 5;* quod uilius conparari possit *55, 7;* iam quod supra fuerit *55, 11;* quod experimento didicimus *59, 6;* nisi quod . . . praecipitur *62, 3;* nonnos uocent quod intelligitur paterna reuerentia *63, 12;* fiat quod scriptum est *63, 17;* quod quidem absit *64, 3;* quod quam sit absurdum *65, 4* — in cuius regni tabernaculo si uolumus habitare *pr. 22;* per cuius euenerit neglegtum *11, 13;* cuius infirmitati . . . conpassus est *27, 9;* frater cuius animam . . . possidet *53, 21;* episcopi ad cuius diocesim pertinet locus *64, 4;* cuius periculi malum

illos respicit *65, 10;* et cuius maturitas eum non sinat uacari *66, 1* — cui plus conmittitur plus ab eo exigitur *2, 30;* cui subiungendus est tertius psalmus *9, 2;* cui substantia non est *31, 13;* cui offertur aliquid *43, 19;* cui iusserit abbas *47, 4;* cui iusserit ipse *53, 8;* cui non praecipitur *53, 23;* cui illud iubeat dari *54, 3;* cui . . . directum fuerat *54, 4;* cogitet . . . cui redditurus est *64, 7;* nisi cui . . . data fuerit *70, 2;* imperio cui non permittimus . . . praeponi *71, 3* — nisi quem . . . inuenerit *2, 17;* post quem (psalmum) *12, 2;* post quem dicatur *12, 3;* post quem . . . dicantur *13, 3;* psalmi . . . quem . . . uolumus dici *43, 4;* in loco quem . . . constituerit *43, 5;* iugo regulae quem . . . licuit aut excusare aut suscipere *58, 16;* ab eo . . . quem inridit *58, 18;* quem uersum . . . respondeat *58, 22;* quem si . . . perspexerit *61, 11;* hic . . . quem . . . elegerit *64, 1* — merces . . . quam ipse promisit *4, 76;* ad exaltationem . . . ad quam . . . ascenditur *7, 5;* scala . . . per quam . . . monstrabantur *7, 6;* caritatem . . . per quam . . . obserbabat *7, 68;* quam (gloriam) dum incipit *9, 7;* una (lectio) . . . quam . . . subsequatur *10, 2;* quam (gloriam) dum incipit *11, 3;* comminationem per quam dicit *27, 7;* quam prandii sextam . . . continuanda erit *41, 4;* mortem quam . . . pertulerunt *57, 5;* quam petitionem . . . scribat *58, 20;* quam dum inposuerit *58, 21;* petitionem . . . quam . . . tulit *58, 29;* petitionem quam . . . diximus *59, 1;* suspicio . . . per quam deceptus *59, 6;* consuetudinem . . . quam inuenerit *61, 2;* opera quam iniungit *64, 17* — quod . . . audiens *pr. 16;* quod minus habet . . . natura possibile *pr. 41;* quod noluerint *1, 9;* quod utilius iudicauerit faciat *3, 2;* quod salubrius esse iudicauerit *3, 5;* quod si praesumpserit *3, 10;* quod sibi quis fieri non uult *4, 9; quod oculus non uidit 4, 77;* seruitium . . . quod professi sunt *5, 3;* quod agebant *5, 8;* quod ait propheta *6, 1;* genus . . . quod se cauere . . . indicat *7, 3;* illud quod dicit *7, 21;* si nihil agat . . . nisi quod . . . cohortantur *7, 55;* illud quod . . . dixit *7, 65;* hoc . . . implesse quod . . . persolbamus *18, 25;* memores simus quod ait *19, 3; quod crassum uidebatis 27, 7;* faciat quod . . . medicus *28, 2;* quod . . . non dederit aut permiserit *33, 5;* quod si deprehensus fuerit *34, 7;* ut sciat quod dat aut quod recipit *35, 11; quod fecistis uni 36, 3;* quod faciunt fratres *41, 5;* hoc quod . . . recusauit *43, 19;* quod . . . deliquit *45, 2;* opus quod faciat *48, 23;* hoc ipsud tamen quod . . . offerit *49, 8;* quod si aliter fecerit *51, 3;* quod . . . non accepit *55, 17; quod tibi non uis fieri 61, 14; 70, 7;* sciat ad quod ingreditur *58, 12;* quod . . . didicimus *59, 6; ad quod uenisti 60, 3;* contentus est quod inuenerit *61, 3;* locum . . . quod ingressus est *62, 5;* ut sit . . . quod cupiant *64, 19;* audiat . . . quod seruus bonus *64, 21;* quod qui contempserit facere *71, 9;* de zelo . . . quod debent . . . habere *cap. 72; 72, t;* nullus quod sibi utile iudicat sequatur sed quod magis alio *72, 7* — a quo . . . recesseras *pr. 2;* (spiritum) *in quo clamamus 2, 3;* dominum de quo dicit *7, 34;* ordine quo supra *11, 5; 11, 7;* quo (hymno) perdicto *11, 9;* quo dicto

tertio (uersu) *35, 17;* in ordine quo abbas decreuerit *44, 5;* in loco quo stat *44, 7;* a quo tamen abbate *55, 20;* a quo . . . accipiant *66, 2;* ipso die quo redeunt *67, 3* — in qua institutione *pr. 46;* formam . . . in qua dicit *2, 23;* sententiam qua dicit *5, 13;* qua perlecta (lectione) *11, 10;* per . . . orationis sponsionem qua dicunt *13, 13;* hora qua praeuiderit *25, 5;* lege qua . . . diximus *43, 10;* hora qua desiderauerit hoc *43, 19;* hora qua . . . percelebratur *44, 1;* hora qua sexta agent *48, 4;* in qua coquina . . . ingrediantur *53, 17;* in prouincia qua degunt *55, 7;* lex sub qua militare uis *58, 10;* de qua promissione sua faciat petitionem *58, 19* — interuallo quo *8, 4;* spondeat . . . emendationem pro quo egressus est *29, 1* — qui . . . sequi noluerint *pr. 7;* qui . . . se reddunt elatos *pr. 29;* horum qui *1, 3;* qui didicerunt *1, 4;* qui . . . molliti *1, 6;* qui . . . inclusi *1, 8;* qui . . . hospitantur *1, 10; his qui diligunt 4, 77;* his qui . . . existimant *5, 2;* qui . . . praebent *7, 42;* a fratribus qui . . . indigent *8, 3;* matutini qui . . . agendi sunt *8, 4;* qui psalmi . . . dicendi sunt *17, 10;* quique psalmi repetantur *18, 10;* qui psalmi incipiantur *18, 13;* exceptis his qui *18, 14;* diuidendi sunt qui . . . inueniuntur *18, 16;* psalmi qui supersunt *18, 20;* partiendo . . . qui . . . prolixiores sunt psalmi *18, 21;* monachi qui . . . psallunt *18, 24;* decani qui . . . gerant *21, 2;* qui decani . . . eligantur *21, 3;* quique decani *21, 5;* cum senioribus qui . . . solliciti sint *22, 3;* de his qui *cap. 26; 26, t; cap. 28; 28, t; cap. 43; 43, t; cap. 44; 44, t; cap. 45; 45, t; cap. 46; 46, t;* fratres qui . . . consolentur *27, 3;* qui tamen . . . portandi sunt *36, 5;* qui ibi habitant *40, 8;* qui . . . excommunicantur *44, 1;* qui uero . . . excommunicantur *44, 9;* qui codices . . . dandi sunt *48, 16;* seniores qui circumeant *48, 17;* his qui . . . deputati sunt *48, 22;* de fratribus (fratres *cap. 50; cap. 51*) qui *cap. 50; 50, t; cap. 51; 51, t;* fratres qui . . . sunt in labore *50, 1;* qui . . . directi sunt *50, 4;* hospites qui . . . desunt *53, 16;* fratres qui . . . impleant *53, 17;* hi qui . . . diriguntur *55, 13;* omnes qui . . . fecerint patiantur *57, 6;* de filiis . . . qui offeruntur *59, t;* qui uero . . . habent *59, 8;* de sacerdotibus qui . . . uoluerint *cap. 60; 60, t;* abbatibus qui . . . ordinant *65, 3;* hii qui sub ipsis sunt *65, 9;* illos . . . qui . . . se fecerunt *65, 10;* praepositorum qui . . . constituuntur *71, 3* — *uiae quae uidentur . . . rectae 7, 21;* scandalorum spinas quae oriri solent *13, 12* — quae sunt instrumenta *cap. 4; 4, t;* quae cum fuerint . . . adimpleta *4, 76;* quae sua sunt *5, 7;* omnia quae . . . iniunguntur *7, 49;* quae cantica . . . psallantur *11, 6;* capitula quae residua sunt *18, 7;* quae iubentur custodiat *31, 5;* et dentur quae danda sunt et petantur quae petenda sunt *31, 18;* quae uero necessaria sunt *38, 6;* quae tamen lecta . . . scrutinanda sunt *55, 16;* omnia quae sunt necessaria *55, 18;* illa . . . quae . . . iniuncta fuerint *65, 16* — de quorum omnium horum . . . conuersatione *1, 12;* de quorum uita . . . securus sit *32, 1;* quorum inuecillitas . . . consideranda est *48, 25;* ipsi per quorum manus transigenda sint *57, 4;* sanctorum quorum reliquiae ibi sunt *58, 19* — *uiae . . . quarum finis 7, 21;*

de quarum rerum . . . colorem *55, 7;* doctrinae . . . quarum obseruatio perducat *73, 2* — quibus . . . amor incumbit *5, 10;* quippe quibus . . . licet habere *33, 4;* quibus fratribus . . . sit cella *36, 7;* quibus autem donat deus *40, 4;* quibus iussum fuerit *47, 2;* quibus . . . amministrentur *53, 18* — post quos (psalmos) hymnum *17, 10;* codices . . . quos . . . legant *48, 15;* hospites quos uult . . . uocare *56, 2;* secundum ordines, quos constituerit uel quos habuerint *63, 4;* ergo excepto hos quos *63, 7* — lectiones inter quas *9, 5;* tria cantica de prophetarum quas instituerit abbas *11, 6;* cucullae . . . a solito quas habent . . . meliores *55, 14;* quas . . . accipiant *55, 14;* ex rebus quas dare uolunt *59, 5* — omnia uero quae . . . docuerit esse contraria *2, 13; quae dicunt . . . quae autem faciunt 4, 61; quae praeparauit 4, 77;* omnia quae praecepit *7, 11;* uniuersa quae . . . obserbabat *7, 68;* quae . . . dignabitur demonstrare *7, 70;* omnia quae ei iniunxerit *31, 15;* femoralia . . . quae . . . restituant *55, 13;* aspera per quae itur *58, 8;* ad maiora quae supra commemorabimus *73, 9* — in qua latera . . . inseruit *7, 9* — animas . . . de quibus . . . rationem redditurus est *2, 34;* de quibus dicit *5, 5;* quibus dictis *9, 5;* in quibus uigiliis *11, 2;* post quibus lectionibus *11, 4;* post quibus . . . legantur *11, 5;* post quibus dicantur *11, 6;* post quibus psalmis *17, 8;* tales . . . in quibus securus *21, 3;* a quibus eum prohibuerit *31, 15;* solatia . . . a quibus adiutus *31, 17;* ex quibus . . . brebem teneat *32, 3;* lintea cum quibus . . . tergunt *35, 8;* in quibus diebus *48, 15;* horis quibus uacant *48, 17;* quibus lotis . . . dicant *53, 14;* rebus . . . quibus uestitus est *58, 26;* uestimenta quibus exutus est *58, 27;* in quibus non dicimus *64, 14;* ordinatus a quibus et abbas *65, 6*

qui (*interrog.*): quae enim pagina aut qui sermo . . . non est . . . norma *73, 3* — quo ordine . . . dicendi sunt *cap. 18; 18, t* — quibus temporibus dicatur *cap. 15; 15, t;* quibus horis oportet reficere *cap. 41; 41, t*

qui: (*indef.*): si qui forte . . . fuit occupatus *42, 7*

quia: *quia fundata erat pr. 34; an nescis quia . . . adducit pr. 37;* memor . . . quia . . . facienda erit discussio *2, 6;* quia . . . unum sumus *2, 20;* quia *non est . . . acceptio 2, 20;* scire quia . . . exigitur *2, 30;* cogitet quia . . . suscepit *2, 34;* sciatque quia . . . paret *2, 37;* agnoscat . . . quia est redditurus *2, 38;* ideo . . . quia . . . reuelat *3, 3;* quia . . . deo exhibetur *5, 15;* quia . . . *diligit deus 5, 16;* quia scriptum est *6, 4; 7, 59; 61, 14; 70, 7; quia . . . confitebitur tibi 7, 17;* cauendum . . . quia . . . posita est *7, 24;* parcendo nobis . . . quia pius est *7, 30;* monstrante scriptura quia . . . *non effugitur 7, 57;* et quia . . . *non dirigitur 7, 58;* quia . . . dixit *16, 3;* et quia . . . ueniunt . . . ideo diuidendi sunt *18, 16;* quia paruus est *18, 17;* quia . . . ostendunt *18, 24;* quia *non est opus 27, 1;* apostolicum quia *qui . . . ministrauerit 31, 8;* sciens . . . quia . . . redditurus est *31, 9;* quia . . . adquiritur *35, 2;* quia ipse dixit *36, 2;* quia . . . mercis adquiritur *36, 5;* quia nihil . . . contrarium est *39, 8;* quia . . . persuaderi non potest *40, 6;* quia *uinum apostatare facit 40, 7;* quia . . .

non erit utile *42, 4;* quia tunc ... monachi sunt *48, 8;* quia paucorum est ... uirtus *49, 2;* quia quod ... fit ... deputabitur *49, 9;* quia ita est *50, 2;* quia ipse dicturus est *53, 1;* quia ... suscipitur *53, 15;* quia ... indigitur *55, 2;* illa sententia actuum apostolorum quia *dabatur singulis 55, 20;* quia ... dant *59, 3;* quia ... potuit ... dinosci *61, 5;* et quia ... seruitur *61, 10;* cogitet ... quia ... redditurus est *63, 3;* quia ... iudicauerunt *63, 6;* quia ... creditur agere *63, 13;* quia numquam requiescit *64, 16;* quia ... materia ei datur *65, 4;* quia ... es ... ordinatus *65, 6;* quia ... oportet *65, 17;* quia ... non expedit *66, 7;* quia destructio est *67, 5;* quia ... oriri potest *69, 3*

quicumque: sonitu cuiuscumque signi *38, 7;* uel in quocumque loco *46, 1;* quodcumque est uetere *55, 12;* quemcumque elegerit *65, 15;* quaecumque ... uiderit aut audierit *67, 5;* a quocumque priore suo *71, 6;* animos prioris cuiuscumque ... iratos *71, 7*

quidem: et honestiores quidem *2, 27;* alium quidem ... alium uero *2, 31;* non quidem ... adsentiatur *60, 1;* quod quidem absit *64, 3;* sepius quidem contigit *65, 1;* suscipiat quidem ... imperium *68, 1*

quiescere: ut quiescat iam ab hac satisfactione *44, 8*

quietus: si ... quietus et oboediens non fuerit *65, 21*

quilibet: de cuiuslibet ordine id faciet *2, 19;* quibuslibet inrogatis iniuriis *7, 35;* quolibet modo se iungere *26, 1;* correptus pro qualibet culpa *28, 1;* in ferramentis ... seu quibuslibet rebus *32, 1;* relictis omnibus quaelibet fuerint in manibus *43, 1;* in aliis quibuslibet rebus delinquunt *cap. 46; 46, t;* quaelibet munuscula *54, 1;* nec quolibet modo *59, 3; 69, 3;* cuiuslibet aetatis *64, 8;* corripitur quolibet modo *71, 6*

quindecim annorum *70, 4*

quinquagesimus *v.* **psalmus**

quinque: foliis *42, 6;* dies *58, 3*

quintus: gradus *7, 44;* quinta feria *13, 7*

quippe: quippe quibus ... licet habere *33, 4;* quippe qui noluit *45, 2;* quippe qui ... scit *58, 25*

quippiam: quippiam quamuis parbum *67, 7*

quirie eleison *9, 10; 17, 4; 17, 5; 17, 10*

quis: (*interr.*): *quis est homo pr. 15; quis habitauit pr. 23; quis requiescit pr. 23;* quis liber ... hoc non resonat *73, 4* — quid dulcius *pr. 19;* sed quid si *7, 4* — quaerens ... cui ... clamat *pr. 14* — quid nos admonet *pr. 9;* audiat quid ... dicat *pr. 11;* quid dicit *pr. 12;* quid mereatur *31, 16;* sciat quid dat aut quid recipit *32, 3;* quid aliud sunt nisi *73, 6*

quis (*indef.*): quod sibi quis fieri non uult *4, 9;* si ... quis non amans *7, 31;* ut quis ... se subdat *7, 34;* si ex eis aliqua ... quis inflatus superbia repertus fuerit *21, 5;* si quis frater ... repertus fuerit *23, 1;* si quis ... frater ... inuenitur *24, 3;* si quis frater praesumpserit *26, 1;* si quis frater ... non emendauerit *28, 1;* si quis frater ... postulat *31, 7;* si quis autem ... tractauerit *32, 4;* ne quis praesumat *33, 2;* si depraehensus ⟨quis⟩ fuerit *34, 7;* nisi ... quis occupatus fuerit *35, 1;* quod si quis ... occurrerit *43, 4;* et ne quis praesumat *43, 18;* si quis ... fallitus fuerit *45, 1;* si quis ...

fregerit *46, 1;* si quis uero . . . desidiosus fuerit *48, 23;* nobiter ueniens quis *58, 1;* si quis . . . offerit *59, 1;* si quis . . . se suscipi rogauerit *60, 1;* clericorum autem si quis . . . sociari uoluerit *60, 8;* si quis monachus . . . superuenerit *61, 1;* si quis abbas . . . petierit *62, 1;* ne quis . . . se . . . excuset *66, 8;* quod si quis praesumpserit *67, 6;* quod si quis . . . transgressus fuerit *69, 4;* quod si quis contentiosus repperitur *71, 5;* si quis . . . frater . . . corripitur *71, 6* — sed et si quid . . . processerit *pr. 47;* si quid debeant . . . habere *cap. 33; 33, t;* si quid . . . opus fuerit *38, 7;* ut psalmum . . . uel aliud quid non praesumat . . . imponere *44, 6;* si quis . . . aliud quid excesserit *46, 2;* si quid uenundandum est *57, 4;* ne quid nimis (agat) *64, 12* — si cui . . . displicuerit *18, 22;* et si cui inuentum fuerit *55, 17;* si cui fratri . . . iniunguntur *68, 1* — uel si qui . . . occupantur *35, 5;* ne qui . . . subripuerint . . . uisus *67, 4* — si qua uero minora agenda sunt *3, 12;* si qua requirenda sunt *6, 7;* si qua sane . . . repraehendit *61, 4* — res si quas habet *58, 24*

quispiam: si . . . fregerit quippiam *46, 2*

quisquam: neque praesumat quisquam *3, 9; nec quisquam . . . dicat 33, 6;* quod si quisquam . . . deprehensus fuerit *33, 7;* quod si inuentus fuerit quisquam *42, 9;* nec praesumat quisquam *67, 5;* ut non praesumat quisquam . . . cedere *cap. 70* — nulla sit licentia . . . cuiquam loqui aliquid *42, 8* — ut nulli liceat quemquam . . . excommunicare *70, 2* — nec quicquam . . . habere *33, 5;* nec . . . quicquam requirere *38, 8;* ne quis praesumat . . . quicquam . . . praesumere *43, 18;* nec ibi quidquam aliud geratur *52, 1;* quod si . . . quicquam directum fuerit *54, 2;* nec quicquam praesumat *62, 3* — neque . . . declinetur a quoquam *3, 7;* nec a quoquam benedicatur *25, 6;* a quoquam . . . accipere *54, 1*

quisque: *prout cuique opus erat 34, 1; 55, 20;* ut uiderit cuique expedire *64, 14*

quisquis: quisquis . . . sumis *pr. 3;* quisquis ergo . . . festinas *73, 8* — quidquid . . . inchoas bonum *pr. 4;* quidquid putauerint *1, 9;* quidquid . . . potuerit inuenire *2, 7;* quidquid . . . delinquitur *36, 10*

quiuis: dum in labore quouis . . . laborat *46, 1;* rogetur a quouis *51, 1* — ne quauis occasione praesumat *69, 1;* pro quauis . . . causa *71, 6* — qui pro quouis responso dirigitur *51, 1*

quocumque: ire *67, 7*

quod: regula appellatur ab hoc quod . . . dirigat *post cap.; bonum mihi quod humiliasti me 7, 54;* excepto quod *10, 2; 14, 2;* eo quod uideatur *57, 2;* constitutum quod . . . non liceat *58, 15;* de hoc quod . . . sit . . . constituta *cap. 73; 73, t*

quodsi: quod si . . . respondeas *pr. 16;* quod si . . . uisum fuerit *2, 19;* quod si praesumpserit *3, 10;* quod si contigerit *11, 13;* quod si nec ita correxerit *28, 2;* quod si . . . sanatus fuerit *28, 6;* quod si denuo exierit *29, 3;* quod si . . . deprehensus fuerit *33, 7; 34, 7;* quod si cenaturi sunt *39, 5;* quod si labor . . . factus fuerit maior *39, 6;* quod si . . . poposcerit *40, 5;* quod si inuentus fuerit quisquam *42, 9;* quod si quis . . . occurrerit *43, 4;* quod si aliter fecerit *51, 3;* quod si etiam . . .

quicquam directum fuerit *54, 2;* quod si iusserit suscipi *54, 3;* quod si aliquis . . . extollitur *57, 2;* quod si . . . inuentus fuerit *61, 6;* quod si non fuerit talis *61, 8;* quod si aliter praesumpserit *62, 8;* quod si nec sic emendauerit *62, 10;* quod si etiam . . . elegerit *64, 3;* quod si . . . locus expetit *65, 14;* quod si neque sic correxerit *65, 20;* quod si . . . oboediens non fuerit *65, 21;* quod si quis praesumpserit *67, 6;* quod si . . . uiderit *68, 2;* quod si . . . perdurauerit *68, 4;* quod si quis . . . transgressus fuerit *69, 4;* quod si quis . . . repperitur *71, 5*

quomodo: quomodo . . . sollemnitas agatur *12, t;* quomodo dormiant *cap. 22; 22, t;* sic contrarium . . . quomodo *39, 8;* quomodo satisfaciant *cap. 44; 44, t*

quoniam: *confitemini . . . quoniam bonus, quoniam . . . misericordia eius 7, 46*

quot: quot psalmi . . . canendi sunt *17, t*

quotiens: quotiens . . . agenda sunt *3, 1;* quotiens pueri uel adulescentiores aetate *30, 2;* ualnearum usus . . . quotiens expedit *36, 8;* quotiens . . . minus sunt hospites *56, 2*

r

radicitus: radicitus . . . amputet *2, 26;* hoc uitium radicitus amputandum est *33, 1;* ut hoc uitium peculiaris radicitus amputetur *55, 18*

rarus: rara loquendi . . . licentia *6, 3*

ratio: aequitatis ratione *pr. 47;* rationem redditurus est *2, 34;* ad rationem reddendam *2, 37;* est redditurus . . . rationem *2, 38;* deo rationem redditurum *3, 11;* iuxta considerationem rationis *8, 1;* pribati . . . ista erit ratio *24, 4;* rationem redditurus est *31, 9;* redditurus est deo rationem *63, 3;* illa . . . consideretur ratio *64, 1;* redditurus est rationem uilicationis suae *64, 7;* deo reddere rationem *65, 22;* cum . . . mensura et ratione *70, 5*

ratiocinium: de alienis ratiociniis cauet *2, 39*

rationabilis: alia rationabilis causa *2, 18;* pauca uerba et rationauilia *7, 60* — rationabiliter . . . deneget *31, 7;* si . . . rationabiliter . . . repraehendit *61, 4;* si . . . petierit rationabiliter *65, 14*

rebellio, *v.* **reuellio**

recedere: a quo . . . recesseras *pr. 2*

recipere: exeuntes . . . iterum recipi *cap. 29; 29, t;* in ultimo gradu recipiatur *29, 2;* tertio ita recipiatur *29, 3;* ut . . . sciat . . . quid recipit *32, 3;* ut sciat quod . . . recipit *35, 11;* si iusserit abbas recipiatur *44, 5;* petitionem . . . non recipiat *58, 29;* recepturos mercedem *64, 6*

recitare: lectio . . . ex corde recitanda *9, 10;* lectio . . . memoriter recitanda *13, 11;* recitetur lectio una *17, 4;* lectio recitanda est *17, 8;* neque lectionem recitet *24, 4*

recolligere: consignet . . . recolligenda *32, 2;* ad fruges recollegendas *48, 7*

recollocare: qui se aut recollocet *43, 8*

reconpensare: merces . . . a domino reconpensabitur *4, 76*

reconsignare: in die iudicii reconsignata *4, 76;* uasa . . . cellarario reconsignet *35, 10*

recreare: pauperes recreare *4, 14*

rectus: *uiae quae uidentur rectae 7, 21;* rectissima norma uitae *73, 3;* ut recto cursu perueniamus *73, 4*

recusare: quod prius recusauit *43, 19*

reddere: non se reddunt elatos *pr. 29;*

de quibus . . . rationem redditurus est *2, 34;* ad rationem reddendam *2, 37;* est redditurus . . . rationem *2, 38;* redditur . . . sollicitus *2, 39;* deo rationem redditurum *3, 11;* malum . . . non reddere *4, 29;* pro his . . . rationem redditurus est *31, 9;* pars . . . seruetur reddenda cenandis *39, 5;* seruitutis pensum non neglegant reddere *50, 4;* uetera . . . reddant *55, 9;* quodcumque est uetere reddant *55, 12;* redditurus est deo rationem *63, 3;* cui redditurus est rationem *64, 7;* deo reddere rationem *65, 22;* responsum et reddere *66, 1;* reddat responsum *66, 4*

redigere: *ad nihilum redactus sum 7, 50*

redire: per . . . laborem redeas *pr. 2;* in pacem redire *4, 73;* die quo redeunt *67, 3*

refectio: refectionem . . . cibi post fratrum refectionem . . . accipiat *24, 5;* ciui . . . refectionem *25, 5;* ante unam horam refectionis accipiant . . . biberes *35, 12;* ut hora refectionis . . . seruiant *35, 13;* sufficere . . . ad refectionem *39, 1;* siue una sit refectio *39, 4;* sibe cena sibe refectionis hora *41, 9;* refectionem . . . uacent lectionibus *48, 13*

referre: referamus laudes creatori *16, 5;* referre alio quaecumque . . . uiderit *67, 5*

reficere: si . . . fratres reficiunt sexta hora *24, 6;* cum . . . seruitoribus reficiat *38, 11;* ex alio reficiatur *39, 2;* quibus horis oportet reficere *cap. 41; 41, t;* ad sextam reficiant fratres *41, 1;* ad nonam semper reficiant *41, 6;* ad uesperam reficiant *41, 7;* ut lumen . . . non indigeant reficientes *41, 8;* reficiat solus *43, 16*

refugere: refugias uiam salutis *pr. 48;* infirmi non refugiant *64, 19*

regere: regere animas *2, 31;* animas suscepit regendas *2, 34;* suscipit animas regendas *2, 37*

regio: in frigidis regionibus amplius indigitur *55, 2*

regnum: *uocauit in regnum suum pr. 21;* in . . . regni tabernaculo . . . habitare *pr. 22;* regno eius . . . consortes *pr. 50; quaerite regnum dei 2, 35*

regula: regula appellatur ab hoc *post cap.;* militans sub regula *1, 2;* nulla regula adprobati *1, 6;* magistram sequantur regulam *3, 7;* abba cum . . . obseruatione regulae omnia faciat *3, 11;* communis monasterii regula . . . cohortantur *7, 55;* contrarius . . . sanctae regulae *23, 1;* regulae auctoritas eis prospiciat *37, 1;* et ullatenus districtio regulae teneatur *37, 2;* praeuaricare hanc taciturnitatis regulam *42, 9;* legatur ei . . . regula *58, 9; 58, 12;* relegatur ei eadem regula *58, 13;* lege regulae constitutum *58, 15;* collum excutere desub iugo regulae *58, 16;* regulae disciplinam seruaturum *60, 2;* promittunt de obseruatione regulae *60, 9;* nec . . . obliuiscatur regulae oboedientiam *62, 4;* regulam decanis . . . constitutam *62, 7;* oboedire regulae nolit *62, 11;* praesentem regulam . . . conserbet *64, 20;* obseruare praecepta regulae *65, 17;* contemptor sanctae regulae *65, 18;* regulam . . . uolumus . . . legi *66, 8;* iustitiae obseruatio in hac sit regula constituta *cap. 73; 73, t;* regulam . . . hanc descripsimus *73, 1;* regula sancti . . . Basilii *73, 5;* hanc minimam inchoationis regulam descriptam *73, 8*

regularis: regulari disciplinae sub-

iaceat *3, 10;* disciplinae regulari subiaceat *32, 5; 54, 5; 70, 6;* correptioni regulari subiaceat *48, 20;* disciplinae regulari subditum *60, 5;* disciplinae regulari subdendum *62, 3;* adhibeatur ei correptio disciplinae regularis *65, 19;* uindictae regulari subiaceat *67, 6*

relaxare: dies ad indutias relaxantur *pr. 36;* nec aliquid ei relaxabitur *60, 3*

relegere: iterum relegatur ei . . . regula *58, 13*

relinquere: relinquentes statim . . . sua *5, 7;* quod agebant inperfectum relinquentes *5, 8;* relictis . . . obibus in montibus *27, 8;* relictis omnibus *43, 1*

reliqui: sequantur reliqui sex psalmi *9, 9;* reliqua omnia . . . impleantur *10, 3;* reliquis uero horis *18, 3;* reliqui omnes in uespera dicendi sunt *18, 15;* reliqua id est lectione responsum . . . impleatur *18, 18;* reliqui omnes psalmi . . . diuidantur *18, 20;* reliquis diebus . . . prandeant *41, 3;* et de reliquo emendent *43, 9;* reliqui omnes . . . ita sint *63, 7*

reliquiae: quorum reliquiae ibi sunt *58, 19*

remaledicere: maledicentes non remaledicere *4, 32*

remanere: si foris oratorium remaneant *43, 8;* nulla suspicio remaneat *59, 6*

remissio: licentiam dederit remissione sua *43, 11*

remittere: *remisisti impietatem cordis mei 7, 48*

remorari: remorari in oratorio *52, 5*

remouere: remota . . . crapula *39, 7*

renes: *scrutans corda et renes 7, 14*

rennuere: et accipere rennuit *43, 19;* non rennuatur talis uoluntas *61, 5*

renuntiare: facta . . . ab angelis . . . renuntiari *7, 13*

reparatio: carnium aesus . . . pro reparatione concedatur *36, 9*

repertus, *v.* **repperire**

repetere: psalmi . . . per . . . horas itidem repetantur *18, 10;* ad completorios . . . idem psalmi repetantur *18, 19;* tertio repetatur ab omnibus *35, 18*

reponere: uetera . . . reponenda in uestiario *55, 9;* uestimenta . . . reponantur in uestiario *58, 27*

reportare: reportare ad gregem *27, 9*

repperire: si . . . repertus fuerit repraehensiuilis *21, 5;* seniorum . . . contemtor repertus fuerit *23, 1;* hic talis si . . . repertus fuerit *48, 19;* praepositus si repertus fuerit uitiosus *65, 18;* si quis contentiosus repperitur *71, 5*

repraehendere: si . . . repraehendit aut ostendit *61, 4*

repraehensiuilis: decani si . . . quis . . . repertus fuerit repraehensiuilis *21, 5*

repraesentare: se tremendo iudicio repraesentari aestimet *7, 64*

reprendere: a caput reprendatur ad uigilias *18, 23*

reprobus: ne . . . reprobus inueniatur *2, 13*

reputare: malum . . . sibi reputet *4, 43;* in congregatione reputetur *58, 23*

requiescere: *quis requiescit in monte sancto pr. 23;* quia numquam requiescit *64, 16*

requirere: si . . . qua requirenda sunt a priore *6, 7;* cum . . . subiectione reuerentiae requirantur *6, 7; intelligens aut requirens deum 7, 27;* nec praesumat . . . quicquam requirere *38, 8*

res: rerum . . . discussio *2, 6;* arduam

rem suscipit *2, 31;* sollicitudinem de rebus transitoriis *2, 33;* ambae res . . . explicantur *5, 9;* duris et contrariis rebus *7, 35;* hortans nos de hac re scriptura *7, 45;* de ferramentis uel rebus monasterii *cap. 32; 32, t;* substantia . . . in . . . quibuslibet rebus praeuideat *32, 1;* si . . . neglegenter res monasterii tractauerit *32, 4;* habere proprium nullam omnino rem *33, 3;* qui in aliis quibuslibet rebus delinquunt *cap. 46; 46, t;* de quarum rerum . . . colorem . . . non causentur monachi *55, 7;* propter labare ipsas res *55, 10;* qui . . . fraudem de rebus . . . fecerint *57, 6;* res si quas habet . . . eroget . . . pauperibus *58, 24;* exuatur rebus propriis *58, 26;* induatur rebus monasterii *58, 26;* exutus rebus monasterii *58, 28;* de rebus autem suis . . . promittant *59, 3;* faciant ex rebus quas dare uolunt . . . donationem *59, 5;* si . . . alicuius rei causa fuerit in monasterio *60, 6;* ne . . . subripuerint . . . auditus malae rei *67, 4*

reseruare: iracundiae tempus non reseruare *4, 23;* nihil sibi reseruans *58, 24;* petitionem . . . in monasterio reserbetur *58, 29;* reserbato . . . usum fructum *59, 5*

residere: residentibus cunctis disposite *11, 2*

residuus: nobem capitula quae residua sunt *18, 7*

resistere: non superbiendo aut resistendo *68, 3*

resonare: hoc non resonat ut recto cursu perueniamus *73, 4*

respicere: deum se respicere . . . scire *4, 49;* cor . . . respicit murmurantem *5, 18;* a deo semper respici *7, 13; dominus . . . semper respicit super filios 7, 27;* ipsum respicit, quidquid a discipulis delinquitur *36, 10;* malum illos respicit in capite *65, 10*

respondere: si . . . audiens respondeas *pr. 16;* audiamus dominum respondentem *pr. 24;* factis . . . respondere *pr. 35;* respondeant omnes amen *11, 10;* ut . . . respondeatur *sed libera nos 13, 14;* uersum . . . congregatio tertio respondeat *58, 22;* deo gratias respondeat *66, 3*

responsio: sermo responsionis porrigatur bonus *31, 13*

responsorium: tria responsoria cantentur *9, 5;* duo responsoria . . . dicantur *9, 6;* lectiones cum responsoria sua *9, 9;* brebis responsorius subsequatur *10, 2;* lectiones cum respensoriis suis *11, 2; 11, 5;* in quarto responsorio dicatur . . . gloria *11, 3;* post quartum . . . responsorium *11, 8;* de lectionibus brebiandum est aut responsoriis *11, 12;* lectionem . . . una . . . et responsorium *12, 4;* responsorium ambrosianum *13, 11; 17, 8;* alleluia . . . in responsoriis *15, 1;* responsoria . . . dicantur *15, 4;* dum pronuntiat . . . responsorium *45, 1*

responsum: cum responso nolentis *5, 14;* lectione responsum hymnum *18, 18;* qui pro quouis responso dirigitur *51, 1;* accipere responsum *66, 1;* responsum accipiant *66, 2;* reddat responsum *66, 4*

respuere: diabolum . . . a conspectibus . . . respuens *pr. 28*

restare: quod . . . restat post uigilias *8, 3*

restituere: lota ibi restituant *55, 13;* reuertentes restituant *55, 14*

restrictus: si quid paululum restrictius . . . processerit *pr. 47*

retribuere: *ita retribuis in anima mea 7, 4*

retributio: securi de spe retributionis *7, 39;* dei retributionem cogitet *55, 22*

reus: reum se . . . aestimans *7, 64;* ut satisfaciat reus *43, 12*

reuelare: iuniori dominus reuelat *3, 3; reuela ad dominum uiam tuam 7, 45*

reuellio: non sacerdos sed reuellio iudicetur *62, 8*

reuera: sicut reuera Christo . . . seruiatur *36, 1;* si reuera deum quaerit *58, 7*

reuerentia: cum . . . subiectione reuerentiae requirantur *6, 7;* ob . . . reuerentiam sanctae trinitatis *9, 7;* cum reuerentia surgant *11, 3;* de reuerentia orationis *cap. 20; 20, t;* nisi cum humilitate et reuerentia *20, 1;* habeatur reuerentia deo *52, 2;* locum . . . qui . . . pro reuerentia sacerdotii concessus est *60, 7;* intelligitur paterna reuerentia *63, 12;* agat cum reuerentia *65, 16*

reuersio: reuersionis aditum denegari *29, 3*

reuerti: si reuerti uoluerit *29, 1;* speratur reuerti ad monasterium *51, 1;* reuertentes lota . . . restituant *55, 13;* reuertentes restituant *55, 14;* reuertentes . . . de uia *67, 3*

rex: Christo uero regi militaturus *pr. 3;* (legat) eptaticum aut regum *42, 4;* uni regi militatur *61, 10*

risus: uerba . . . risui apta *4, 53;* risum multum . . . non amare *4, 54;* uerba . . . risum mouentia *6, 8;* non . . . promptus in risu *7, 59; stultus in risu exaltat uocem 7, 59;* leniter et sine risu humiliter *7, 60*

rixa: hinc suscitantur inuidiae rixae detractiones *65, 7*

rogare: rogemus dominum *pr. 41;* rogamus . . . ut fiat illius uoluntas *7, 20;* etiam si . . . rogetur a quouis *51, 1;* alter ab eo rogatus scribat *58, 20;* si quis . . . se suscipi rogauerit *60, 1*

Romanus: sicut psallit ecclesia Romana *13, 10*

rubur: nobis . . . rubur confusionis est *73, 7*

s

sabbatum: (dicantur) sabbatorum autem centesimum quadragesimum secundum *13, 9;* sabbato munditias faciat *35, 7*

sacer: in sacris humeris . . . inponere *27, 9*

sacerdos: Heli sacerdotis de Silo *2, 26;* de sacerdotibus . . . in monasterio *cap. 60; 60, t;* si quis de ordine sacerdotum . . . suscipi rogauerit *60, 1;* de sacerdotibus monasterii *cap. 62; 62, t;* de . . . gradibus sacerdotum . . . stabilire potest abbas in maiori . . . loco *61, 12;* non sacerdos sed reuellio iudicetur *62, 8;* ubi ab eodem sacerdote . . . ordinatur *65, 3*

sacerdotium: locum qui ei pro reuerentia sacerdotii concessus est *60, 7;* sacerdotio fungi *62, 1;* nec occasione sacerdotii obliuiscatur regulae oboedientiam *62, 4*

sacrare: septenarius sacratus numerus *16, 2;* uasa . . . sacrata conspiciat *31, 10*

saecularis: uilius . . . quam ab aliis saecularibus dari potest *57, 8*

saeculum: seruantes saeculo fidem *1, 7;* saeculi actibus se facere alienum *4, 20;* scala . . . est uita in saeculo *7, 8; quoniam in saeculum misericordia eius 7, 46;* sibe secundum deum

sibe secundum saeculum sit opera *64, 17*

saepe, *v.* **sepe**

sagacitas: omni sagacitate ... currere *27, 5*

sagum: sufficiant matta sagum et lena *55, 15*

salbare: et animae salbentur *41, 5*

salbus: *hic salbus erit 7, 36;* ut spiritus salbus sit *25, 4*

saltim: saltim uel hoc consentiamus *40, 6*

salubris: quod salubrius esse iudicauerit *3, 5*

salus: refugias uiam salutis *pr. 48;* paruipendens salutem animarum *2, 33;* ut ... operetur salutem *28, 5*

salutare: salutatis humiliter *53, 24*

salutaris: *salutare ... dixi 2, 9*

salutatio: in ipsa ... salutatione ... exhibeatur humilitas *53, 6*

saluare, *v.* **salbare**

saluus, *v.* **salbus**

Samuhel: Samuhel et Danihel pueri presbyteros iudicauerunt *63, 6*

sanare: si nec ... sanatus fuerit *28, 6;* coerceantur ut sanentur *30, 3;* benedictione sanetur ... commotio *71, 8*

sanctus: *in monte sancto tuo pr. 23;* suis sanctis monitis *pr. 35;* sanctae ... oboedientiae militanda *pr. 40;* hoc dicunt sanctum *1, 9;* omnia bona et sancta *2, 12;* lectiones sanctas ... audire *4, 55;* non uelle dici sanctum *4, 62;* propter seruitium sanctum *5, 3;* de ... sanctis et aedificationum eloquiis *6, 3;* spiritu sancto ... demonstrare *7, 70;* ob ... reuerentiam sanctae trinitatis *9, 7;* in nataliciis (natale *cap. 14*) sanctorum *cap. 14; 14, t;* in sanctorum festiuitatibus ... ita agatur *14, 1;* a sanctum pascha usque pentecosten *15, 1;* sanctos patres nostros uno die ... implesse *18, 25;* fratres ... sanctae conuersationis *21, 1;* contrarius ... sanctae regulae *23, 1;* propter communionem sanctam *38, 10;* a sancto pascha ... reficiant *41, 1;* neglegentias ... his diebus sanctis diluere *49, 3; cum gaudio sancti spiritus 49, 6;* sanctum pascha expectet *49, 7;* coram deo et sanctis eius *58, 18;* petitionem ad nomen sanctorum *58, 19;* discretionem sancti Iacob *64, 18;* contemptor sanctae regulae *65, 18;* doctrinae sanctorum patrum *73, 2;* quis liber sanctorum ... patrum *73, 4;* regula sancti ... Basilii *73, 5*

sane: ita sane ut *18, 5; 44, 6;* ante omnia sane deputentur *48, 17;* si qua sane rationabiliter ... repraehendit *61, 4*

sanus: *non est opus sanis medicus 27, 1;* super sanas (animas) tyrannidem *27, 6;* uasa ... sana cellarario consignet *35, 10;* ualnearum usus ... sanis ... et ... iubenibus tardius concedatur *36, 8;* saniore consilio elegerit *64, 1*

Saphyra: memoretur ... et Saphyrae *57, 5*

sapiens: *similabo ... uiro sapienti pr. 33;* sapiens uerbis innotescit paucis *7, 61;* ut sapiens medicus *27, 2;* seniores sapientes fratres *27, 2;* faciat quod sapiens medicus *28, 2;* cellararius ... eligatur ... sapiens *31, 1; uinum apostatare facit ... sapientes 40, 7;* domus dei a sapientibus et sapienter amministretur *53, 22;* ad portam ... ponatur senes sapiens *66, 1 — psallite sapienter 19, 4;* sapienter amministretur *53, 22*

sapientia: eligantur ... secundum ...

sapientiae doctrinam *21, 4;* sapientiae doctrina elegatur *64, 2*

sarabaita: monachorum teterrimum genus est sarabaitarum *1, 6;* deteriores sarabaitis *1, 11*

satietas: ne subrepat satietas *40, 5;* ut non usque ad satietatem bibamus *40, 6*

satis: non longe satis proficiscuntur *cap. 51, 51, t*

satisfacere: digne inde satisfaciat deo *11, 13;* ut satisfaciat reus *43, 12;* qui excommunicantur quomodo satisfaciant *cap. 44; 44, t;* abbas iudicauerit satisfactum esse *44, 3;* et sic satisfaciat *44, 8;* in oratorio satisfaciant *44, 9;* ipse ultro satisfecerit *46, 3;* iaceat satisfaciens *71, 8*

satisfactio: si non cum satisfactione emendauerit *5, 19;* neque . . . recitet usque ad satisfactionem *24, 4;* satisfactione congrua ueniam consequatur *24, 7;* prouocent ad humilitatis satisfactionem *27, 3;* publica satisfactione paeniteat *43, 6;* sociari choro . . . usque ad satisfactionem *43, 11;* sublata ei portione sua uinum usque ad satisfactionem *43, 16;* quiescat . . . ab hac satisfactione *44, 8;* nisi satisfactione ibi . . . humilitatus fuerit *45, 1*

scala: scala illa erigenda est *7, 6;* scala . . . ipsa erecta nostra est uita *7, 8;* latera . . . scalae dicimus *7, 9*

scamnum: sedentibus omnibus in scamnis *9, 5*

scandalizare: ut non scandalizentur *31, 16; qui scandalizauerit unum de pusillis 31, 16*

scandalum: oratio dicatur . . . propter scandalorum spinas *13, 12;* scandala grabia . . . oriantur *65, 1;* scandala nutriunt *65, 2;* occasio scandalorum oriri potest *69, 3*

scapulare: sufficere . . . et scapularem propter opera *55, 6*

scientia: extollitur pro scientia artis suae *57, 2*

scilicet: et ita scilicet semper dominica . . . incipietur *18, 11;* partiendo scilicet *18, 21*

scire: sciatque abbas . . . incumbere *2, 7;* sciens scriptum *2, 28;* debet . . . abbas . . . scire quia . . . exigitur *2, 30;* sciatque quam dificilem . . . rem suscipit *2, 31;* sciatque quia . . . paret se ad rationem reddendam *2, 37;* quantum . . . se habere scierit numerum *2, 38;* sciens se . . . rationem redditurum *3, 11;* malum . . . a se factum sciat *4, 43;* deum se respicere . . . scire *4, 49;* nos exaudiri sciamus *20, 3;* sciens illam terribilem . . . sententiam *25, 3;* sciens . . . reuersionis aditum denegari *29, 3;* sciens . . . quia . . . rationem redditurus est *31, 9;* ut . . . sciat quid dat *32, 3;* ut sciat quod dat *35, 11;* se habituros mercedem sciant *40, 4;* qui sciat curare . . . uulnera *46, 6;* ut sciat ad quod ingreditur *58, 12;* sciens et lege regulae constitutum *58, 15;* se damnandum sciat *58, 18;* si non scit literas *58, 20;* nec . . . corporis potestatem se habiturum scit *58, 25;* sciat se omnem . . . disciplinam seruaturum *60, 2;* sciens se disciplinae . . . subditum *60, 5;* sciens se multo magis disciplinae . . . subdendum *62, 3;* regulam . . . seruare sciat *62, 7;* scientes . . . se recepturos mercedem *64, 6;* sciatque . . . oportere prodesse *64, 8;* ut sciat et sit *64, 9;* qui sciat accipere responsum *66, 1;* sciat iunior . . . sibi expedire *68, 4;* scientes . . . se ituros *71, 2*

scola: constituenda est . . . dominici scola seruitii *pr. 45*

scribere: sciens scriptum *stultus uerbis non corrigitur 2, 28;* meminerit scriptum *primum quaerite 2, 35;* scriptum est *omnia fac 3, 13;* scriptum est *in multiloquio 6, 4;* scriptum est *stultus in risu 7, 59;* scriptum est sapiens uerbis innotescit *7, 61;* scriptum est *sermo bonus 31, 14;* ut scriptum est *nec quisquam suum . . . dicat 33, 6;* scriptum est *diuidebatur singulis 34, 1;* petitionem manu sua scribat aut . . . alter ab eo rogatus scribat *58, 20;* sicut scriptum est *amice ad quod uenisti 60, 3;* quia scriptum est *quod tibi 61, 14; 70, 7;* ut fiat quod scriptum est *honore inuicem 63, 17*

scriptura: excitante nos scriptura *pr. 8;* clamat . . . scriptura *7, 1;* dicit scriptura . . . *et a uoluntatibus 7, 19;* dicit scriptura *sunt uiae 7, 21;* scriptura praecepit dicens *post concupiscentias 7, 25;* dicit scriptura uoluptas habet poenam *7, 33;* dicente scriptura *qui perseuerauerit 7, 36;* alio loco scriptura *probasti nos 7, 40;* hortans nos . . . scriptura *7, 45;* monstrante scriptura quia *in multiloquio 7, 57;* medicamina scripturarum diuinarum *28, 3;* hanc scripturam audire *42, 4*

scripulositas: cum aliqua scripulositate a nobis mensura . . . constituitur *40, 2*

scrutari: *scrutans corda et renes 7, 14*

scrutinare: lecta . . . scrutinanda sunt *55, 16*

scurilitas: scurilitates . . . damnamus *6, 8;* ut non scurilitas inueniat fomitem *43, 2;* subtrahat . . . de loquacitate de scurrilitate *49, 7*

se, *v.* **sibi**

secrete: ammoneatur . . . secrete *23, 2;* quasi secrete consolentur fratrem *27, 3;* secretius orare *52, 4*

secundo: ammoneatur semel et secundo *23, 2;* corripiatur semel et secundo *48, 19*

secundum: sec. merita *2, 22;* sec. uniuscuiusque qualitatem *2, 32;* sec. consuetudinem *13, 3;* sec. mandata dei *21, 2;* sec. uitae meritum *21, 4;* sec. dispensationem abbae *22, 2;* sec. domini . . . praeceptum *23, 2;* sec. modum culpae *24, 1;* sec. iussionem abbatis *31, 12;* sec. modum congregationis *35, 4;* sec. locorum qualitate ubi habitant *55, 1; sec. eloquium tuum 58, 21;* sec. ordines . . . sic accedant *63, 4;* sec. timorem dei *64, 1;* sec. deum . . . sec. saeculum *64, 17*

secundus: secundum genus est anachoritarum *1, 3;* secunda admonitione *2, 27;* secundus humilitatis gradus *7, 31;* secunda feria *13, 4; 18, 8;* secundae feriae *18, 4; 18, 7;* usque secunda uice . . . corripiatur *43, 14;* in hora secunda plena *48, 10;* hora secunda agatur tertia *48, 11;* dum secundum signum pulsauerit *48, 12;* qui secunda hora . . . uenerit *63, 8;* se secundos esse abbates *65, 2* — *v.* **psalmus**

securus: securi . . . sine consolatione *1, 5;* securi de spe retributionis *7, 39;* decani . . . in quibus securus partiat onera sua *21, 3;* de . . . moribus securus sit *32, 1*

secus: secus introitum . . . posita est *7, 24*

sed: non solum . . . non . . . sed nec *pr. 7;* sed interrogemus *pr. 23;* non reddunt . . . sed . . . magnificant *pr. 29;* non a se posse sed a domino fieri *pr. 29; non nobis sed nomini tuo pr. 30; nolo . . . sed conuertatur pr. 38;* sed si

compleamus *pr. 39;* sed et si . . . processerit *pr. 47;* non . . . ferbore . . . sed *1, 3;* nulla regula . . . sed in plumbi natura *1, 6;* non dominicis sed suis . . . obilibus *1, 8;* nihil . . . debet . . . iuuere sed iussio . . . conspargatur *2, 5;* sed ut . . . amputet *2, 26;* ne . . . gerat . . . sed semper cogitet *2, 34;* sed sicut . . . conuenit . . . ita . . . condecet *3, 6;* non facere sed . . . sufferre *4, 30;* sed magis benedicere *4, 32;* non uelle dici . . . sed prius esse *4, 62;* ut non . . . uiuentes . . . sed ambulantes *5, 12; non . . . uoluntatem meam sed eius 5, 13;* sed haec ipsa oboedientia *5, 14;* non solum . . . sed etiam *5, 17; 7, 51; 7, 62; 48, 18; 61, 12; 71, 1;* sed quid si *7, 4;* sed et desideria carnis *7, 12;* non . . . sed uocem illam *7, 32; non . . . sed eius 7, 32; sed in his . . . superamus 7, 39;* sed et praeceptum . . . adimplentes *7, 42;* non iam . . . sed amore *7, 69;* sed et expositiones *9, 8;* sed pro ipsis . . . lectionibus . . . dicatur *10, 2; sed libera nos 13, 14;* s⟨ed⟩ et . . . surgamus *16, 5;* non in multiloquio sed in puritate *20, 3;* non . . . sed secundum . . . meritum *21, 4;* sed permixti *22, 7; non . . . sanis . . . sed male habentibus 27, 1; ne . . .* sed sicut ait *27, 4;* non prodigus sed timens deum *31, 2;* non . . . sed . . . deneget *31, 7;* neque . . . sed omnia . . . faciat *31, 12;* neque . . . sed nihil omnino *33, 3;* non . . . sed . . . consideratio *34, 2;* non . . . sed habeant *35, 4;* sed et ipsi . . . considerent *36, 4;* sed et carnium aesus *36, 9;* sed sit . . . consideratio *37, 3;* nec . . . sed lecturus *38, 1;* non . . . sed qui aedificant *38, 12;* non . . . sed minor *39, 10;* licet legamus . . . sed quia *40, 6;* non . . . sed parcius *40, 6;* nec . . . sed multo minus *40, 8;* non . . . sed luce . . . consummentur *41, 8;* sed et . . . sic temperetur *41, 9;* non . . . sed ultimus . . . stet *43, 5;* sed ingrediantur intus *43, 9;* non . . . sed sequestratus *43, 16;* sed et cui offertur aliquid *43, 19;* non . . . sed . . . agant sibi *50, 4;* sed et si . . . uult . . . orare *52, 4;* non . . . sed in lacrimis *52, 4;* non solum . . . sed et *53, 19;* neque . . . sed si obuiauerit *53, 24;* non . . . sed quales inueniri possunt *55, 7;* non . . . sed mensurata *55, 8;* non . . . sed . . . detur *57, 8;* non . . . sed sicut ait *58, 2;* non . . . sed . . . reserbetur *58, 29;* non . . . sed . . . contentus est *61, 3;* nec . . . sed magis . . . proficiat *62, 4;* non . . . sed reuellio *62, 8;* non . . . sed cogitet *63, 3;* nulli . . . sed . . . uocent *63, 12;* non . . . sed honore *63, 13;* prohibeant . . . sed domui dei dignum constituant dispensatorem *64, 5;* non dicimus ut permittat . . . sed . . . amputet *64, 14;* sed et hoc cum . . . mensura *70, 5;* nullus . . . sed quod . . . alio *72, 7;* necnon . . . sed et regula . . . Basilii *73, 5*

sedere: sedens ambulans . . . inclinato sit . . . capite *7, 63;* sedentibus omnibus . . . legantur *9, 5;* sedeant omnes in unum *42, 3;* sedit sibi foris *43, 8;* sedeat cum eis prior *53, 8;* det ei locum sedendi *63, 16*

sedile: de sedilia sua surgant *9, 7*

semel: correptus semel et iterum *21, 5;* ammoneatur semel et secundo *23, 2;* ammoneatur semel et iterum *33, 7;* corripiatur semel et secundo *48, 19*

semetipsum: abnegare semetipsum sibi *4, 10*

semper: hospitantur semper uagi *1, 11;*

semper meminere *2, 1;* memor semper abbas *2, 6;* illam semper formam seruare *2, 23;* meminere . . . semper abbas *2, 30;* semper cogitet *2, 34;* timens semper . . . discussionem *2, 39;* malum . . . semper a se factum *4, 43;* ante oculos semper ponens *7, 10;* semper sit memor *7, 11;* animo suo semper euolbat *7, 11;* a deo semper respici *7, 13;* deum semper praesentem *7, 14;* dicat semper utilis frater *7, 18;* deum credamus semper esse praesentem *7, 23; de caelo semper respicit 7, 27; ego semper tecum 7, 50;* humilitatem . . . semper indicet *7, 62;* inclinato sit semper capite *7, 63;* dicens . . . semper . . . quod publicanus ille *7, 65;* semper a uicesimo incipiatur *18, 6;* quique psalmi semper . . . itidem repetantur *18, 10;* ita . . . semper dominica . . . incipietur *18, 11;* semper a caput reprendatur *18, 23;* semper memores simus *19, 3;* parati sint . . . semper *22, 6;* memor semper illud apostolicum *31, 8;* consideretur semper in eis inuecillitas *37, 2;* ad nonam semper reficiant *41, 6;* uetera semper reddant *55, 9;* semper consideretur illa sententia *55, 20;* mensa . . . peregrinis sit semper *56, 1;* seniore . . . semper cum fratribus dimittendum *56, 3;* memorentur semper Ananiae *57, 5;* semper . . . uilius detur *57, 8;* locum . . . semper adtendat *62, 5;* cogitet semper quia . . . redditurus est deo rationem *63, 3;* semper consideretur ratio *64, 1;* abba cogitet semper *64, 7;* semper superexaltet misericordia iudicio *64, 10;* suamque fragilitatem semper suspectus sit *64, 13;* semper praesentem inueniant *66, 2;* semper . . . commemoratio . . . fiat *67, 2*

senex: de senibus uel infantibus *cap. 37; 37, t;* ad misericordiam . . . senum uidelicet et infantum *37, 1;* ad portam monasterii ponatur senes *66, 1*

senior: seniorum . . . utatur consilio *3, 12;* seniori . . . patefacere *4, 50;* seniores uenerare *4, 70;* cum senioribus . . . pausent *22, 3;* permixti cum senioribus *22, 7;* praeceptis seniorum . . . contemtor *23, 1;* ammoneatur . . . a senioribus suis *23, 2;* seniores sapientes fratres *27, 2;* spiritalibus senioribus patefaciat *46, 5;* deputentur . . . seniores *48, 17;* seniore . . . uno aut duo . . . dimittendum *56, 3;* senior eis . . . deputetur *58, 6;* nisi ei praecipiat senior *63, 16*

senpecta: inmittere senpectas *27, 2*

sententia: domini imitantur sententiam *5, 13;* terribilem apostoli sententiam *25, 3;* sententia actuum apostolorum quia *dabatur 55, 20;* in sua sententia prioris imperium perduraueri *68, 4*

sentire: *si non humiliter sentiebam 7, 4;* contraria . . . abbas praepositusque sentiunt *65, 8;* si . . . senserit animos . . . iratos *71, 7*

seorsum: seorsum constituerit abbas *43, 5;* in ultimo aut seorsum . . . stare *43, 7*

separare: zelus . . . qui separat a deo *72, 1;* zelus . . . qui separat a uitia *72, 2*

sepe: sepe iuniori . . . reuelat *3, 3;* et saepe ammonitus *62, 9* — sepius correpti *cap. 28; 28, t;* sepius . . . contigit *65, 1;* regulam sepius uolumus . . . legi *66, 8*

sepelire: mortuum sepelire *4, 17*

septem: diuidantur in septem noctium uigilias *18, 20*

september: ab idus . . . septembres *41, 6*

septenarius: qui septenarius sacratus numerus . . . sic implebitur *16, 2*

septies: *septies in die laudem dixi 16, 1; 16, 3*

septimana: per septimanae circulum psallunt *18, 24;* septimana integra persolbamus *18, 25;* egressurus de septimana *35, 7;* egrediens . . . de septimana *35, 16*

septimanarius: de septimanariis coquinae *cap. 35; 35, t;* septimanarii . . . accipiant biberes *35, 12*

septimus: septimus humilitatis gradus *7, 51* — *v.* **psalmus**

septuagesimus, *v.* **psalmus**

sequestrare: qui . . . ex eis sequestrantur *18, 14;* sequestratus a consortio *43, 16*

sequi: eum sequi . . . ad gloriam *pr. 7; inquire pacem et sequere eam pr. 17;* magistram sequantur regulam *3, 7;* nullus sequatur cordis uoluntatem *3, 8;* ut sequatur Christum *4, 10;* iubentis uocem . . . sequuntur *5, 8;* inde sequatur ambrosianum *9, 4;* sequantur reliqui sex psalmi *9, 9;* lectio apostoli sequatur *9, 10;* post . . . lectionibus sequantur . . . sex psalmi *11, 4;* sequantur laudes *13, 11;* de sequentibus horis uideamus *17, 1;* quod sibi utile iudicat sequatur *72, 7*

sera: et sera cenent *41, 1*

sermo: ad te . . . sermo dirigitur *pr. 3; proiecisti sermones meos 2, 14;* sermo responsionis porrigatur bonus *31, 13; sermo bonus super datum optimum 31, 14;* auditus . . . otiosi sermonis *67, 4;* sermo diuinae auctoritatis . . . est . . . norma *73, 3*

seruare: seruantes saeculo fidem *1, 7;* apostolicam . . . formam seruare *2, 23;* dispositionem uniformem . . . serbatam *18, 10;* tertia pars a cellarario seruetur *39, 5;* pueris . . . non eadem serbetur quantitas *39, 10;* serbata . . . parcitate *39, 10;* imperata seruare *58, 14;* se . . . disciplinam seruaturum *60, 2;* regulam . . . seruare sciat *62, 7*

seruire: guilae inlecebris seruientes *1, 11;* multorum seruire moribus *2, 31; seruite domino in timore 19, 3;* patres sibi . . . seruiant *35, 1;* inuicem seruiant *35, 6;* sine . . . graui labore seruiant *35, 13;* sicut . . . Christo ita eis seruiatur *36, 1;* in honorem dei sibi seruire *36, 4;* fratres suos seruientes sibi *36, 4;* absque murmurationem seruiant *53, 18;* uni domino seruitur *61, 10*

seruitium: constituenda est . . . dominici scola seruitii *pr. 45;* conuertenti ex seruitio *2, 18;* haec conuenit . . . propter seruitium sanctum *5, 3;* deuotionis suae seruitium ostendunt *18, 24*

seruitor: quibus fratribus infirmis sit . . . seruitor timens deum *36, 7;* ne . . . a seruitoribus neglegantur infirmi *36, 10;* cum . . . seruitoribus reficiat *38, 11*

seruitus: seruitutis militiam baiulamus *2, 20;* nostrae seruitutis officia persolbamus *16, 2;* augeamus nobis aliquid solito pensu seruitutis *49, 5;* seruitutis pensum . . . reddere *50, 4*

seruus: ut nequissimos seruos . . . tradat ad poenam *pr. 7; siue seruus siue liber . . . unum sumus 2, 20;* audiat . . . quod seruus bonus *64, 21*

seu: propter seruitium . . . seu propter metum *5, 3;* uel uestibus seu quibuslibet rebus *32, 1*

sex: deinde sex psalmi *9, 4;* sequantur . . . sex psalmi *9, 9;* modulatis . . . sex

psalmis *11, 2;* sequantur . . . alii sex psalmi *11, 4;* cum sex posterioribus psalmis . . . dicatur *15, 2;* post sex mensuum circuitum *58, 12*

sexagesimus, *v.* **psalmus**

sextus: sextus humilitatis gradus *7, 49* — *v.* **psalmus** — sexta feria *13, 8;* quarta et sexta feria ieiunent *41, 2* — sexta *15, 3; 16, 5; 17, 5; 18, 3;* sextae *16, 2;* ad . . . sextam *18, 7; 18, 9;* si . . . reficiunt sexta hora *24, 6;* ad refectionem . . . tam sextae *39, 1;* ad sextam reficiant *41, 1;* ad sextam prandeant *41, 3;* quam prandii sextam . . . continuanda erit *41, 4;* usque hora qua sexta agent *48, 4;* post sexta . . . surgentes *48, 5*

si: *si . . . audieritis pr. 10;* si . . . respondeas *pr. 16;* si uis habere *pr. 17;* si uolumus habitare *pr. 22;* sed si compleamus *pr. 39;* et si . . . uolumus *pr. 42;* sed et si quid . . . processerit *pr. 47;* ut si . . . fuerit . . ., dicat *2, 8;* quod si . . . uisum fuerit *2, 19;* discernimur si . . . inueniamur *2, 21;* quod si praesumpserit . . . subiaceat *3, 10;* si qua . . . agenda sunt . . . utatur *3, 12;* etiam si . . . aliter . . . agat *4, 61;* ac si diuinitus imperetur *5, 4;* acceptauilis erit . . . si . . . efficiatur *5, 14;* si oboedit *5, 17;* si murmurauerit *5, 17;* si non . . . emendauerit *5, 19;* si . . . debere tacere⟨t⟩ *6, 2;* si qua requirenda sunt *6, 7; si non . . . sentiebam si exaltaui 7, 4;* si . . . uolumus . . . adtingere *7, 5;* gradus est si *7, 10; 7, 31; 7, 35; 7, 44; 7, 49; 7, 51; 7, 55; 7, 56; 7, 59; 7, 60; 7, 62; ero immaculatus . . ., si obseruauero 7, 18;* si . . . *speculantur 7, 26; si est intellegens 7, 27;* et si . . . nuntiantur *7, 28;* quod si contigerit *11, 13;* sic implebitur si . . . persolbamus *16, 2;* si . . . maior fuerit . . . si uero minor *17, 6;* ut si . . . displicuerit ordinet si melius aliter iudicauerit *18, 22;* si . . . uolumus . . . suggerere *20, 1;* si maior fuerit congregatio *21, 1;* si . . . quis . . . fuerit reprehensiuilis *21, 5;* si emendare noluerit deiciatur *21, 5;* si potest fieri *22, 3;* si quis . . . repertus fuerit *23, 1;* si non emendauerit *23, 3;* si uero . . . correxerit si intellegit *23, 4;* si quis . . . inuenitur *24, 3;* si . . . reficiunt *24, 6;* si fratres nona *24, 6;* si quis . . . praesumpserit *26, 1;* si quis frater . . . correptus . . . si . . . non emendauerit *28, 1;* quod si nec ita correxerit *28, 2;* si exhibuit fomenta si unguenta . . . si medicamina . . . si . . . ustionem *28, 3;* etiam si uiderit *28, 4;* quod si . . . sanatus fuerit *28, 6; si discedit 28, 7;* si reuerti uoluerit *29, 1;* quod si . . . exierit *29, 3;* si quis frater . . . postulat *31, 7;* ac si . . . conspiciat *31, 10;* si . . . maior fuerit *31, 17;* si quis . . . tractauerit *32, 4;* si non emendauerit *32, 5; 33, 8;* quod si . . . deprehensus fuerit *33, 7;* quod si deprehensus ⟨quis⟩ fuerit *34, 7;* si maior congregatio fuerit *35, 5;* cellararius . . . uel si qui . . . occupantur *35, 5;* si quid tamen opus fuerit *38, 7;* et si fuerit unde *39, 3;* quod si cenaturi sunt *39, 5;* quod si labor . . . factus fuerit maior *39, 6;* si expediat *39, 6;* quod si . . . poposcerit *40, 5;* si labores . . . non habent *41, 2;* si operis . . . habuerint *41, 4;* si tempus fuerit prandii *42, 3;* si autem ieiunii dies fuerit *42, 5;* si qui . . . fuit occupatus *42, 7;* quod si inuentus fuerit *42, 9;* excepto si necessitas . . . superuenerit *42, 10;* quod si quis . . . occurrerit *43, 4;* nam si . . . remaneant

43, 8; si . . . non emendauerit *43, 15;* et tunc si iusserit *44, 5;* si quis . . . fallitus fuerit *45, 1;* si quis . . . fregerit *46, 1;* si animae . . . peccati causa fuerit latens *46, 5;* si autem . . . exegerit *48, 7;* si . . . uibunt *48, 8;* si . . . repertus fuerit *48, 19;* si non emendauerit *48, 20;* si quis uero . . . desidiosus fuerit *48, 23;* tunc . . . si . . . temperamus *49, 4;* quod si aliter fecerit *51, 3;* sed et si . . . uult . . . orare *52, 4;* sed si obuiauerit *53, 24;* et si cui inuentum fuerit *55, 17;* artifices si sunt *57, 1;* si permiserit abbas *57, 1;* si quid . . . uenundandum est *57, 4;* si ueniens perseuerauerit *58, 3;* si promiserit *58, 9;* si potes . . . si uero non potes *58, 10;* si adhuc steterit *58, 11;* et si adhuc stat *58, 13;* et si . . . promiserit *58, 14;* si . . . aliter fecerit *58, 18;* si non scit *58, 20;* res si quas habet *58, 24;* si aliquando . . . consenserit *58, 28;* si quis . . . offerit *59, 1;* si . . . minor aetate est *59, 1;* si hoc facere noluerint *59, 4;* si ita uoluerint *59, 5;* si quis . . . se suscipi rogauerit *60, 1;* tamen si . . . persteterit *60, 2;* si tamen iusserit *60, 4;* et si forte . . . causa fuerit *60, 6;* si quis . . . sociari uoluerit *60, 8;* si promittunt *60, 9;* si quis monachus . . . superuenerit *61, 1;* si . . . habitare uoluerit *61, 1;* si qua sane . . . repraehendit *61, 4;* si uero . . . uoluerit . . . firmare *61, 5;* si petierit *61, 8;* quem si . . . perspexerit *61, 11;* si . . . talem perspexerit esse uitam *61, 12;* si quis . . . petierit *62, 1;* si forte . . . uoluerint *62, 6;* si non correxerit *62, 9;* si tamen . . . fuerit *62, 11;* etiam si ultimus fuerit *64, 2;* recepturos mercedem . . . si . . . faciant . . . si negligant *64, 6; si . . . fecero laborare 64, 18;* si potest fieri *65, 12;* si repertus fuerit *65, 18;* si non emendauerit *65, 19;* si indiget *66, 5;* si possit fieri *66, 6;* si cui fratri . . . iniunguntur *68, 1;* etiam si . . . iungantur *69, 2;* si quis . . . frater . . . corripitur *71, 6;* si . . . senserit *71, 7;* si contumax fuerit *71, 9*

si (*interrog.*): *cap. 29; 29, t; cap. 33; 33, t; cap. 34; 34, t; 54, t; cap. 68; 68, t; si ex deo sunt 58, 2;* sollicitudo sit, si . . . quaerit, si sollicitus est *58, 7*

sibe, *v.* **siue**

sibi, se: suadentem sibi *pr. 28;* sibi . . . inputauit *pr. 31;* gregis sibi conmissi *2, 32;* animarum sibi conmissarum *2, 33;* quod sibi quis fieri non uult *4, 9;* abnegare semetipsum sibi *4, 10;* deo adplicet non sibi *4, 42;* sibi reputet *4, 43;* nihil sibi . . . carius . . . existimant *5, 2;* abbatem sibi praeesse desiderant *5, 12;* sibi ante oculos . . . ponens *7, 10;* quae sibi iniunguntur *7, 49;* dicens sibi cum propheta *7, 50;* dicens sibi in corde *7, 65;* opus sibi iniunctum *25, 3;* de obibus sibi creditis *27, 5;* omnem sibi . . . aditum denegari *29, 3; gradum . . . sibi adquirit 31, 8;* officium sibi commissum *31, 17;* dum sibi . . . succedunt *32, 3;* sibi inuicem seruiant *35, 1;* sibi . . . inuicem seruiant *35, 6;* sibi . . . tergunt *35, 8;* sibi seruire *36, 4;* seruientes sibi *36, 4;* sibi uicissim ministrent *38, 6;* in adsignato sibi conmisso *42, 7;* sedit sibi foris *43, 8;* sibi sic legat *48, 5;* sibi inutilis est *48, 18;* mensuram sibi indictam *49, 6;* agant sibi *50, 4;* sibi . . . orare *52, 3;* sibi . . . secretius orare *52, 4;* sibi socientur *53, 4;* sibi exigit honorem *53, 15;* sibi non licere *53, 24;* a quoquam . . . nec sibi inuicem

... accipere *54, 1;* inlatas sibi iniurias *58, 3;* cuncta sibi imperata *58, 14;* nihil sibi reseruans *58, 24;* reserbato sibi ... usum fructum *59, 5;* sibi ... ordinari petierit *62, 1;* sibi seruare sciat *62, 7;* gregem sibi conmissum *63, 2;* sibi obiuant *63, 15;* sciatque sibi oportere *64, 8;* adsumentes sibi tyrannidem *65, 2;* contraria sibi inuicem *65, 8;* ordinet sibi praepositum *65, 15;* qui sibi praeest *68, 2;* sciat ... sibi expedire *68, 4;* oboedientes sibi ... inuicem *cap. 71; 71, t;* sibi inuicem ... oboediant *71, 1;* sibi ... inpendant *72, 6;* sibi utile *72, 7* — se reddunt elatos *pr. 29;* se omnibus conformet *2, 32;* paret se *2, 37;* se habere scierit *2, 38;* tractet apud se *3, 2;* sciens se ... redditurum *3, 11;* tamquam se ipsum *4, 2;* se facere alienum *4, 20;* maledicentes se *4, 32; 7, 43;* deum se respicere *4, 49; se exaltat 7, 1; se humiliat 7, 1;* se cauere ... indicat *7, 3;* custodiens se *7, 12;* aestimet se ... respici *7, 13;* se subdat *7, 34;* operarium se malum iudicet *7, 49;* se inferiorem ... pronuntiet *7, 51;* humilians se *7, 52;* uidentibus se *7, 62;* reum se ... aestimans *7, 64;* se ... repraesentari aestimet *7, 64;* purgent se *13, 13;* inuicem se praeuenire *22, 6;* iuxta se non habeant lectos *22, 7;* inuicem se ... cohortentur *22, 8;* iungunt se *26, t;* se iungere *26, 1;* se ... suscepisse *27, 6;* super se deputata *36, 7;* se habituros ... sciant *40, 4;* qui se ... recollocet *43, 8;* uolbat se *44, 4;* proiciat se *44, 7;* per se occupentur *48, 7;* super se sit *53, 16;* se ... custodire *58, 14;* se damnandum sciat *58, 18;* se habiturum scit *58, 25;* numquam per se ... dant *59, 3;* se suscipi rogauerit *60, 1;* sciat se ... seruaturum *60, 2;* sciens se ... subditum *60, 5;* sciens se ... subdendum *62, 3;* iuniorem se nouerit ... esse *63, 8;* sic se exhibeat *63, 14;* se recepturos mercedem *64, 6;* se ... esse abbates *65, 2;* se fecerunt auctores *65, 10;* cogitet ... se ... reddere *65, 22;* se ... excuset *66, 8;* se ... commendent *67, 1;* se ituros *71, 2;* contra se iratos *71, 7; se inuicem praeueniant 72, 4* — ipsa in se bona *pr. 29;* non a se posse *pr. 29;* operantem in se dominum *pr. 30;* bonum ... in se cum uiderit *4, 42;* malum ... a se factum *4, 43;* mala a se ... conmissa *7, 44;* pro se orari *35, 15; 38, 2;* habita secum deliberatione *58, 14*

sic: sic autem ... cum omni ... subiectione *3, 4;* sic temperetur hora *8, 4;* et sic finiantur uigiliae *9, 11;* sic implebitur si *16, 2;* et sic fit ut *18, 6;* et sic stemus *19, 7;* si uero neque sic correxerit *23, 4;* et sic reportare *27, 9;* sic ... recipiatur ut *29, 2;* et sic ... ingrediatur *38, 4;* sic sibi uicissim ministrent *38, 6;* sic contrarium ... quomodo *39, 8; alius sic alius uero sic 40, 1;* sic ... temperet ... qualiter ... salbentur *41, 5;* sic agatur ut ... non indigeant *41, 8;* sic temperetur ut ... fiant *41, 9;* et sic satisfaciat ... ut *44, 8;* sibi sic legat ut *48, 5;* et sic sibi socientur *53, 4;* et sic eum offerant *59, 2;* si nec sic emendauerit *62, 10;* sic accedant ad pacem *63, 4;* sic se exhibeat ut *63, 14;* sic omnia temperet *64, 19;* si neque sic correxerit *65, 20*

sicut: sicut ... inputauit *pr. 31;* sicut aurum fornacis *1, 6;* sicut ... conuenit *3, 6;* sicut scriptum est *3, 13; 7, 61;*

34, 1; 60, 3; sicut ablactatum 7, 4; sicut dicit in psalmo *7, 29; sicut igne examinatur 7, 40;* sicut anteriores *11, 4;* sicut dominica *13, 2;* sicut psallit *13, 10; sicut et nos dimittimus 13, 13;* sicut diximus *14, 1;* sicut supra taxabimus *18, 18;* sicut ait . . . apostolus *27, 4; 58, 2;* congregationi sit sicut pater *31, 2;* ut sicut . . . Christo ita eis seruiatur *36, 1;* sicut ait dominus *39, 9;* sicut et patres nostri *48, 8;* sicut dictum est *52, 5;* sicut e diuerso *64, 6;* sicut iam diximus *64, 14;* sicut est zelus *72, 1*

significare: de significanda hora operis dei *cap. 47; 47, t*

significatio: in . . . uerbo uel significatione appareat *34, 6*

signum: facto signo a priore *20, 5;* facto signo absque mora surgentes *22, 6;* sonitu . . . signi . . . petatur *38, 7;* mox auditus fuerit signus *43, 1;* facto . . . primo signo nonae horae *48, 12;* dum secundum signum pulsauerit *48, 12;* nobicius signum faciat *58, 20*

silentium: summum fiat silentium *38, 5;* omni tempore silentium . . . studere *42, 1;* pausent . . . cum omni silentio *48, 5;* cum summo silentio exeant *52, 2*

silere: melius est silere *1, 12; silui a bonis 6, 1*

Silo: Heli sacerdotis de Silo *2, 26*

similare: *similabo eum uiro pr. 33*

similis: similem sortiatur excommunicationis uindictam *26, 2;* qui simile opus non facit *52, 5* — similiter . . . patiatur . . . *43, 17;* similiter qui in itinere directi sunt *50, 4;* similiter . . . pauperiores faciant *59, 7;* similiter . . . qui praesumpserit . . . egredi *67, 7*

simplex: simplicioribus . . . diuina praecepta monstrare *2, 12* — simpliciter intret *52, 4;* simpliciter petitionem faciant *59, 8;* simpliciter contentus est *61, 3*

simul: suspendatur . . . simul ab oratorio *25, 1;* ut simul omnes dicant *43, 13*

sin: si . . . sin alias *2, 19; 60, 5;* si . . . sin autem . . . non *22, 3;* sin autem improbus est *23, 5*

sinaxis: uespertina . . . sinaxis . . . terminetur *17, 7*

sincerus: abbatem . . . sincera . . . caritate diligant *72, 10*

sine: *sine macula pr. 25;* sine consolatione *1, 5;* sine pastore *1, 8;* sine dubio *2, 38; 5, 13; 7, 7; 31, 9;* oboedientia sine mora *5, 1;* sine risu . . . loquatur *7, 60;* non sine formidinem obserbabat *7, 68;* sine gloria dicantur *9, 6;* sine antiphona *12, 1; 13, 2; 17, 9;* sine intermissione *15, 1;* sine aliqua dubitatione *19, 2;* sine iussione *cap. 26; 26, t;* sine iussionem . . . se iungere *26, 1;* sine iussionem abbatis . . . nihil faciat *31, 4;* sine aliquo tyfo *31, 16;* sine iussionem abbatis neque aliquid habere proprium *33, 2;* sine murmuratione *35, 13;* sine permissionem patris spiritalis *49, 9;* sine praecepto abbatis *54, 1; 70, 6;* sine consensu abbatis *61, 13;* sine iussione abbatis facere *67, 7;* sine discretione exarserit *70, 6;* sine mora *71, 8*

sinere: sin . . . multitudo non sinit *22, 3;* non sinat uacari *66, 1*

singillatim: dicantur psalmi tres singillatim *17, 2*

singularis: ad singularem pugnam heremi *1, 5*

singuli: singuli sine pastore *1, 8;* ita per singulos dies . . . dicantur *18, 5;* sin-

guli per singula lecta dormiant *22, 1;* eis singula . . . consignet *32, 2; diuidebatur singulis 34, 1;* accipiant . . . singulas biberes et panem *35, 12;* eminam uini per singulos sufficere *40, 3;* deiungant ab opera sua singuli *48, 12;* accipiant . . . singulos codices *48, 15;* sufficere . . . monachis per singulos cucullam *55, 4; dabatur singulis 55, 20;* prosternatur singulorum pedibus *58, 23*

siue: *siue seruus siue liber 2, 20;* siue una sit refectio sibe prandii *39, 4;* omni tempore sibe cena sibe refectionis hora *41, 9;* omni tempore sibe ieiunii siue prandii *42, 2;* uenientibus sibe discedentibus hospitibus *53, 6;* sibe omnis . . . congregatio . . . sibe etiam pars *64, 1;* sibe secundum deum sibe secundum saeculum *64, 17;* sibe corporum sibe morum *72, 5*

sobrius: cellararius . . . sobrius non multum edax *31, 1;* oportet . . . eum esse . . . castum sobrium *64, 9*

sociare: nec praesumant sociari choro *43, 11;* sic . . . socientur in pace *53, 4;* hospitibus . . . ullatenus societur *53, 23;* monasterio sociari *60, 8;* sociari corpori monasterii *61, 6;* congregationi sociandus *61, 8*

sol: ante solis occasum in pacem redire *4, 73*

solacium: multorum solacio . . . docti *1, 4;* solatia ei dentur *31, 17;* inbecillibus procurentur solatia *35, 3;* habeant omnes solatia *35, 4;* ut indigent solacia amministrentur *53, 18;* solacia adcommodentur eis *53, 20;* portarius si indiget solacio *66, 5*

solere: scandalorum . . . quae oriri solent *13, 12* — a carnibus more solito . . . abstineant *36, 9;* augeamus . . . solito pensu seruitutis *49, 5;* tunicae sint . . . a solito . . . meliores *55, 14*

sollemnis: in diebus . . . sollemnibus *35, 14* — facta sollemniter donatione *58, 24*

sollemnitas: matutinorum sollemnitas *cap. 12; 12, t;* matutinorum sollemnitas ita agatur *13, 1;* in . . . omnibus sollemnitatibus . . . ita agatur *14, 1*

sollicitudo: ne plus gerat sollicitudinem *2, 33;* sollicitudinem gerant super *21, 2;* omni sollicitudine curam gerat *27, 1;* debet sollicitudinem gerere *27, 5;* cum omni sollicitudine curam gerat *31, 9;* sollicitudo sit si . . . deum quaerit *58, 7;* caritate et sollicitudine oboediant *71, 4*

sollicitus: redditur de suis sollicitus *2, 39;* sollicitus sit circa cogitationes *7, 18;* cum senioribus qui super eos solliciti sint *22, 3;* sollicitus esse circa excommunicatos *cap. 27; 27, t;* seruitor . . . sollicitus *36, 7;* aut tali sollicito fratri iniungat . . . curam *47, 1;* si sollicitus est ad opus dei *58, 7* — cura sollicite exhibeatur *53, 15;* sollicitius obseruare praecepta regulae *65, 17*

solum: non solum . . . sed *pr. 6;* non solum . . . sed etiam *5, 17; 7, 51; 7, 62; 48, 18; 61, 12; 71, 1;* non solum . . . sed et *53, 19;* non solum . . . uerum *2, 32;* non solum . . . uerum etiam *61, 6; 61, 8*

solum (*subst.*): prostrati solo oratorii *67, 3*

solummodo: solummodo in hac parte . . . discernimur *2, 21*

solus: sola manu . . . pugnare *1, 5;* refectionem . . . solus accipiat *24, 5; 25, 5;* solus sit ad opus *25, 3;* uox nisi solius legentis *38, 5;* reficiat solus *43, 16*

somnium: scala ... quae in somnio ... apparuit *7, 6*

somnulentus: non somnulentum *4, 37;* propter somnulentorum excusationes *22, 8*

somnus: *de somno surgere pr. 8;* ne ... per somnum uulnerent *22, 5;* subtrahat ... de somno *49, 7*

sonitus: sonitu ... signi ... petatur *38, 7*

sordidus: si ... sordide ... res ... tractauerit *32, 4*

sortiri: sortiatur excommunicationis uindictam *26, 2*

speculari: *si oculi domini speculantur bonos 7, 26; oculos domini ... speculari bonos 19, 1*

sperare: nos constituturos speramus *pr. 46; et spera in eum 7, 45;* necessaria a patre sperare *33, 5;* speratur reuerti *51, 1*

spernere: *ipsi ... spreuerunt me 2, 9;* non spernendo eum contristet *31, 7*

spes: spem ... deo committere *4, 41;* securi de spe retributionis *7, 39*

spina: propter scandalorum spinas *13, 12*

spiritalis: concupiscentia spiritali desiderare *4, 46;* seniori spiritali patefacere *4, 50;* instrumenta artis spiritalis *4, 75;* spiritalibus senioribus patefaciat *46, 5;* cum spiritalis desiderii gaudio *49, 7;* sine permissionem patris spiritalis *49, 9*

spiritus: *audiat quid spiritus dicat pr. 11; accepistis spiritum adoptionis filiorum 2, 3;* spiritu sancto ... demonstrare *7, 70; ut spiritus salbus sit 25, 4;* auertat ... spiritum elationis *38, 2; cum gaudio sancti spiritus 49, 6; probate spiritus 58, 2;* spiritu superbiae inflati *65, 2*

spondere: spondeat ... emendationem *29, 1*

sponsio: per ... orationis sponsionem ... purgent se *13, 13*

stabilire: stabilire potest abbas *61, 12*

stabilis: numquam stabiles *1, 11*

stabilitas: stauilitas in congregatione *4, 78;* si promiserit de stabilitate sua *58, 9;* promittat de stauilitate sua *58, 17;* si ... promittunt ... stauilitatem *60, 9;* si ... uoluerit stauilitatem ... firmare *61, 5*

stare: ambulans uel stans inclinato sit ... capite *7, 63;* stantibus omnibus *11, 9;* sic stemus ad psallendum *19, 7;* non stet in ordine suo *43, 4;* ultimus omnium stet *43, 5;* iudicauimus debere stare *43, 7;* in ultimo stent *43, 10;* in loco quo stat *44, 7;* si adhuc steterit *58, 11;* et si adhuc stat *58, 13;* post abbatem stare *60, 4;* suadeatur ut stet *61, 9;* in choro standum *63, 4*

statim: relinquentes statim, quae sua sunt *5, 7*

statuere: super statutam annonam *35, 12;* ante statutam horam uel postea *43, 18*

stauilitas, *v.* **stabilitas**

sternere: stratus ... omnium ... pedibus *44, 2;* lecti strati sufficienter *53, 22*

stirpator: stirpator substantiae monasterii *31, 12*

stramentum: stramenta ... lectorum sufficiant matta sagum *55, 15*

strenuus: uno die hoc strenue implesse *18, 25*

studere: neque auaritiae studeat *31, 12;* silentium debent studere *42, 1;* studeat plus amari *64, 15*

stultus: *stultus ... non corrigitur 2, 28; stultus in risu exaltat uocem 7, 59*

suadere: diabolum aliqua suadentem sibi *pr. 28;* suademus istis diebus . . . uitam . . . custodire *49, 2;* suadenti diabulo consenserit *58, 28;* suadeatur ut stet *61, 9*

suasio: diabolum . . . cum ipsa suasione sua *pr. 28;* alium suasionibus (conformet) *2, 31*

sub: militans sub regula *1, 2;* sub uno domino . . . baiulamus *2, 20;* sub cura sua . . . habere *2, 38;* sub priore . . . esse *7, 41;* sub una gloria *17, 2;* habeat sub cura sua *31, 15;* sub caritate . . . seruiant *35, 6;* sub uno . . . accedant ad mensam *43, 13;* lex sub qua militare uis *58, 10;* sub tam morosam deliberationem . . . excusare *58, 16;* promittant sub iure iurando *59, 3;* sub hanc dissensionem animas periclitari *65, 8;* qui sub ipsis sunt *65, 9*

subdere: omni oboedientia se subdat maiori *7, 34;* uindictae corporali subdatur *23, 5;* districtiori disciplinae subdatur *34, 7;* disciplinae regulari subditum *60, 5;* disciplinae regulari subdendum *62, 3;* subdi aut oboedire regulae *62, 11*

subiacere: regulari disciplinae . . . subiaceat *3, 10;* excommunicationi subiaceat *23, 4;* disciplinae regulari subiaceat *32, 5; 54, 5; 70, 6;* correptioni subiaceat *33, 8;* grabi uindictae subiaceat *42, 9;* maiori uindictae subiaceat *45, 1;* maiori subiaceat emendationi *46, 4;* correptioni regulari subiaceat *48, 20;* grauissimae disciplinae subiaceat *55, 17;* uindictae regulari subiaceat *67, 6;* corporali uindictae subiaceat *71, 9*

subiectio: cum omni humilitatis subiectione *3, 4;* cum . . . subiectione reuerentiae requirantur *6, 7*

subiungere: cui subiungendus est . . . psalmus *9, 2*

sublatus: sublata ei portione sua uinum *43, 16*

subministrare: emendationem . . . subministrat *2, 40*

subrepere: ne subrepat satietas *40, 5*

subripere: ut numquam subripiat monacho indigeries *39, 7;* non subripiat abaritiae malum *57, 7;* ne . . . subripuerint in uia uisus *67, 4*

subrogare: alter in loco eius . . . subrogetur *21, 6;* alius . . . in loco eius subrogetur *65, 20*

subsellium: residentibus . . . per ordinem in subselliis *11, 2*

subsequi: subsecuntur gaudentes *7, 39;* subsequitur dicens *7, 41;* mox matutini . . . subsequantur *8, 4;* responsorius subsequatur *10, 2;* subsequatur mox abbas hymnum *11, 10;* subsequatur ingrediens *35, 17*

substantia: ne causetur de minori . . . substantia *2, 35;* cunctamque substantiam . . . conspiciat *31, 10;* stirpator substantiae monasterii *31, 12;* cui substantia non est *31, 13;* substantia monasterii . . . praeuideat abbas fratres *32, 1*

subtrahere: dicatur . . . subtrahendo modice *13, 2;* omnino subtrahendo . . . dici *43, 4;* subtrahat corpori suo de cibo *49, 7*

subuenire: in tribulatione subuenire *4, 18*

succedere: sibi . . . fratres uicissim succedunt *32, 3*

succingere: succinctis . . . lumbis *pr. 21*

sufferre: iniuriam . . . pacienter sufferre *4, 30;* dicit ex persona sufferentium *7, 38*

sufficere: pugnare sufficiunt *1, 5;*

sufficere . . . ad refectionem *39, 1;* duo pulmentaria . . . sufficiant *39, 3;* panis libra . . . sufficiat *39, 4;* eminam uini per singulos sufficere *40, 3;* et dicat sufficit *44, 10;* mediocribus locis sufficere . . . cucullam *55, 4;* sufficit . . . monacho duas tunicas . . . habere *55, 10;* sufficiant matta sagum *55, 15* — per suffectam personam . . . aliquid dant *59, 3* — lecti strati sufficienter *53, 22*

suggerere: si cum . . . potentibus uolumus aliqua suggerere *20, 1;* hoc . . . abbati suo suggerat *49, 8;* dum ei suggeritur *65, 5;* oportune suggerat *68, 2*

suggestio: post suggestionem suam *68, 4*

sumere: arma sumis *pr. 3;* testimonia . . . sumens *64, 19*

summus: summae humilitatis . . . culmen adtingere *7, 5;* summum fiat silentium *38, 5;* cum summa grauitate . . . fiat *42, 11;* summa cum festinatione curratur *43, 1;* cum summo silentio exeant *52, 2*

super: oculi mei super uos *pr. 18; aedificauit . . . super petram pr. 33; fundata erat super petram pr. 34; ambulabi . . . in mirabilibus super me 7, 3; sicut ablactatum super matrem suam 7, 4; respicit super filios 7, 27; inposuisti . . . super capita 7, 41; dirigitur super terram 7, 58;* legantur . . . in codice super analogium . . . lectiones *9, 5;* referamus laudes creatori . . . super iudicia iustitiae suae *16, 5;* sollicitudinem gerant super decanias *21, 2;* super eos solliciti sint *22, 3;* super sanas tyrannidem *27, 6; super datum optimum 31, 14;* accipiant super statutam annonam *35, 12;* ante omnia et super omnia *36, 1;* super se deputata *36, 7;* super mensuram . . . offerat *49, 6;* coquina . . . super se sit *53, 16;* super eos . . . intendat *58, 6;* super altare ponat *58, 20; super omnia bona . . . constituit 64, 22*

superare: *in his omnibus superamus propter eum 7, 39*

superbia: exaltationem genus esse superbiae *7, 2;* decani si . . . quis inflatus superbia repertus fuerit *21, 5;* in superbia elatus *28, 2;* cabeat . . . superbiam *62, 2;* spiritu superbiae inflati *65, 2*

superbire: materia ei datur superbiendi *65, 4;* unus non superbiat *65, 13;* praepositus si repertus fuerit . . . superuire *65, 18;* suggerat non superbiendo *68, 3*

superbus: superbos . . . castigatio . . . coherceat *2, 28;* non esse superbum *4, 34;* frater . . . aut superbus aut murmurans *23, 1*

superesse: psalmi qui supersunt . . . diuidantur *18, 20*

superexaltare: superexaltet misericordia iudicio *64, 10*

superfluitas: non superfluitate sua contristent fratres *36, 4;* non . . . superfluitate sua perturbat *61, 2*

superfluus: quod supra fuerit superfluum est *55, 11;* si superfluus aut uitiosus inuentus fuerit *61, 6*

superior: in superiori . . . constituere loco *61, 11*

superuenire: necessitas hospitum superuenerit *42, 10;* superuenientes hospites . . . suscipiantur *53, 1;* superuenientes hospites . . . non inquietentur fratres *53, 16;* si . . . monachus . . . superuenerit *61, 1*

supplicare: cum . . . puritatis deuotione supplicandum est *20, 2*

supplicatio: supplicatio litaniae *9, 10;* si . . . perstiterit in hac supplicatione *60, 2*

supra: ut supra dictum est *10, 1;* ut supra disposuimus *11, 2;* ut supra diximus *11, 2;* ordine quo supra *11, 5; 11, 7;* sicut supra taxabimus *18, 18;* qua supra diximus *43, 10;* quod supra fuerit *55, 11;* quam supra diximus *59, 1;* quae supra commemorabimus *73, 9*

supradictus: usque ad supradictas nobembres *8, 4;* ducatur in supradictam cellam *58, 11*

suprascriptus: hiemis tempore suprascripto *9, 1;* modus . . . suprascriptus teneatur *14, 2;* capitula suprascripti psalmi *18, 3;* qui ex numero suprascripto . . . inueniuntur *18, 16;* suprascripta mensura *40, 8;* de suprascriptis gradibus sacerdotum *61, 12*

surgere: *de somno surgere pr. 8;* octaba hora . . . surgendum est *8, 1;* iam digesti surgant *8, 2;* de sedilia sua surgant *9, 7;* temperius surgatur *11, 1;* cum reuerentia surgant *11, 3;* nisi . . . tardius surgant *11, 12; media nocte surgebam 16, 4;* et nocte surgamus *16, 5;* omnes pariter surgant *20, 5;* surgentes festinent inuicem se praeuenire *22, 6;* surgentes . . . ad opus dei . . . se . . . cohortentur *22, 8;* mox surrexerint a cena *42, 3;* surgentes a mensa *48, 5;* minor surgat *63, 16*

susceptio: maxime susceptioni cura . . . exhibeatur *53, 15*

suscipere: cum aliquis suscipit nomen abbatis *2, 11;* arduam rem suscipit *2, 31;* animas suscepit regendas *2, 34;* qui suscipit animas regendas *2, 37;* curam suscepisse animarum *27, 6;* de hospitibus suscipiendis *cap. 53; 53, t;* hospites tamquam Christus suscipiantur *53, 1; suscepistis me 53, 1;* Christus . . . adoretur, qui et suscipitur *53, 7;* suscepti . . . hospites ducantur ad orationem *53, 8; suscepimus deus misericordiam 53, 14;* magis Christus suscipitur *53, 15;* literas uel aliquid (eulogias *cap. 54*) suscipere *cap. 54; 54, t;* non praesumat suscipere illud *54, 2;* si iusserit suscipi *54, 3;* de disciplina (ordine *cap. 58*) suscipiendorum fratrum *cap. 58; 58, t;* suscipiatur in congregatione *58, 14;* licuit . . . aut suscipere *58, 16;* suscipiendus . . . in oratorio *58, 17; suscipe me domine 58, 21;* in monasterio se suscipi *60, 1;* de . . . peregrinis qualiter suscipiantur *61, t;* suscipiatur quanto tempore cupit *61, 3;* si petierit suscipiatur *61, 8;* ad habitandum suscipiat *61, 13;* cogitet . . . quale onus suscepit *64, 7;* suscipiat . . . imperium *68, 1*

suscitare: suscitantur inuidiae *65, 7*

suspectus: mortem . . . suspectam habere *4, 47;* suamque fragilitatem . . . suspectus sit *64, 13*

suspendere: suspendatur a mensa *25, 1*

suspicio: nulla suspicio remaneat *59, 6*

suspiciosus: non sit . . . nimis suspiciosus *64, 16*

sustinere: persecutionem . . . sustinere *4, 33;* sustinens non lassescat *7, 36; sustine dominum 7, 37;* contraria sustinere debere *7, 38;* falsos fratres sustinent *7, 43;* usque ad missas sustineant *35, 14;* ne . . . grabe sit ei ieiunium sustinere *38, 10*

suus: *pr. 6; pr. 14; pr. 20; pr. 21; pr. 26; pr. 27; pr. 28; pr. 29; pr. 31; pr. 33; pr. 35; pr. 41; 1, 8; 1, 10; 2, 6; 2, 10; 2, 11; 2, 12; 2, 13; 2, 23; 2, 38; 2, 39; 2, 40; 3, 9; 3, 11; 4, 41; 4, 48; 4, 50;*

4, 51; 4, 57; 5, 7; 5, 12; 7, 4; 7, 11; 7, 13; 7, 18; 7, 22; 7, 31; 7, 44; 7, 51; 7, 59; 7, 64; 7, 70; 9, 7; 9, 9; 11, 2; 11, 5; 13, 10; 16, 5; 18, 24; 21, 2; 21, 3; 22, 2; 22, 5; 23, 1; 23, 2; 27, 9; 28, 2; 28, 4; 31, 8; 31, 15; 33, 4; 33, 6; 35, 10; 35, 13; 36, 4; 43, 4; 43, 7; 43, 11; 43, 14; 43, 16; 46, 3; 46, 6; 47, 2; 48, 5; 48, 8; 48, 11; 48, 12; 48, 13; 48, 14; 49, 2; 49, 7; 49, 8; 51, 2; 54, 1; 54, 2; 55, 22; 57, 2; 58, 3; 58, 9; 58, 17; 58, 19; 58, 20; 59, 1; 59, 3; 59, 4; 59, 8; 61, 2; 61, 5; 62, 1; 63, 1; 63, 3; 63, 10; 63, 12; 63, 13; 63, 16; 63, 18; 64, 3; 64, 7; 64, 13; 64, 17; 64, 21; 64, 22; 65, 5; 65, 11; 65, 16; 65, 22; 68, 2; 68, 4; 70, 2; 71, 4; 71, 6; 72, 5; 72, 10

synaxis, *v.* **sinaxis**

t

tabernaculum: in . . . regni tabernaculo . . . habitare *pr. 22; habitauit in tauernaculo pr. 23;* uiam . . . tabernaculi *pr. 24;* de habitatore tauernaculi *pr. 39*

tabula: neque aliquid habere proprium . . . neque tabulas neque graphium *33, 3;* (dentur) mappula tabulas *55, 19*

tacere: a bonis eloquiis . . . tacere *6, 2;* tacere . . . discipulum conuenit *6, 6; haec fecisti et tacui 7, 30*

tacitus: tacite . . . patientiam complectatur *7, 35*

taciturnitas: de taciturnitate *cap. 6; 6, t;* propter taciturnitatem debere⟨t⟩ tacere *6, 2;* propter taciturnitatis grauitatem *6, 3;* taciturnitatem habens *7, 56;* praeuaricare hanc taciturnitatis regulam *42, 9*

talis: hii tales *5, 7; 5, 13; 30, 3;* pro tali facto *5, 19;* ad talia eloquia *6, 8;* tales eligantur *21, 3;* de talibus . . . mercis adquiritur *36, 5;* talibus neglegentibus *43, 5;* erit forte talis qui . . . recollocet *43, 8;* pro tali culpa bapulent *45, 3;* tali . . . fratri iniungat *47, 1;* hic talis . . . corripiatur *48, 19;* talis opera . . . iniungatur *48, 24;* hic talis erigatur *57, 3;* senior . . . talis . . . qui *58, 6;* non rennuatur talis uoluntas *61, 5;* talis qui mereatur *61, 8;* quem si etiam talem esse perspexerit *61, 11;* si eorum talem perspexerit esse uitam *61, 12;* si . . . talis fuerit . . . contumacia *62, 11;* dignus . . . tali honore *63, 14;* talius inordinationis *65, 10* — taliter ut ceteri timeant *48, 20*

tam: tam ueteris testamenti quam nobi *9, 8;* tam aestatis quam hiemis *11, 11;* tam in psalmis quam in responsoriis *15, 1;* tam ipse . . . quam ille *35, 9;* tam sextae quam nonae *39, 1;* tam diu . . . usque dum *44, 3;* tam abbas quam . . . congregatio *53, 13;* sub tam morosam deliberationem *58, 16*

tamdiu: tamdiu prostratus *71, 8*

tamen: ipse tamen abba . . . faciat *3, 11;* tamen acceptum iam non erit *5, 18;* quod tamen omnino cabeatur *11, 13;* maxime tamen . . . credamus *19, 2;* in conuentu tamen . . . brebietur *20, 5;* cum omni tamen grauitate *22, 6;* si quis tamen frater . . . inuenitur *24, 3;* in diebus tamen sollemnibus *35, 14;* qui tamen . . . portandi sunt *36, 5;* tamen et regulae auctoritas . . . prospiciat *37, 1;* ipso tamen incipiente *38, 3;* si quid tamen opus fuerit *38, 7;* tamen . . . credimus . . . sufficere *40, 3;* ipsa tamen uespera sic agatur *41, 8;* maxime tamen nocturnis horis *42, 1;* quod tamen et ipsud . . . fiat *42,*

11; cum grauitate tamen *43, 2;* ita tamen ut satisfaciat *43, 12;* omnia tamen . . . fiant *48, 9;* tamen quia paucorum est *49, 2;* hoc ipsud tamen . . . suggerat *49, 8;* nos tamen . . . credimus *55, 4;* quae tamen lecta . . . scrutinanda sunt *55, 16;* a quo tamen abbate . . . consideretur *55, 20;* in omnibus tamen iudiciis . . . cogitet *55, 22;* quotiens tamen minus sunt hospites *56, 2;* seniore tamen uno aut duo . . . dimittendum *56, 3;* illam tamen petitionem eius *58, 29;* tamen si . . . persteterit *60, 2;* concedatur ei tamen *60, 4;* si tamen iusserit *60, 4;* et ipsi tamen si promittunt *60, 9;* qui tamen . . . sciat *62, 7;* si tamen talis fuerit eius contumacia *62, 11;* qui tamen praepositus . . . agat *65, 16;* cogitet tamen abbas *65, 22*

tamquam: proximum tamquam se ipsum *4, 2;* tamquam Christus suscipiantur *53, 1*

tandem: exurgamus ergo tandem aliquando *pr. 8*

tantum: seniorum tantum utatur consilio *3, 12;* ubi tantum . . . dicatur *11, 3;* cum sex posterioribus psalmis tantum . . . dicatur *15, 2;* nisi tantum . . . stratus *44, 2;* excommunicantur tantum a mensa *44, 9;* tantum abbati . . . patefaciat *46, 5* — in tantum conpassus est ut *27, 9*

tantundem: tantundem iterum erit *2, 8*

tardus: cellararius . . . non tardus non prodigus *31, 1* — non tarde . . . efficiatur *5, 14;* ad mensam tarde occurrunt *cap. 43; 43, t;* nisi . . . tardius surgant *11, 12;* ualnearum usus . . . tardius concedatur *36, 8*

tauerna, *v.* **taberna**

taxare: sicut supra taxabimus *18, 18*

temere: neque . . . temere declinetur *3, 7*

temperare: sic temperetur hora *8, 4;* sic omnia temperet *41, 5; 64, 19;* sic temperetur, ut luce fiant omnia *41, 9;* si ab . . . uitiis temperamus *49, 4;* discernat et temperet *64, 17*

temperies: secundum aerum temperie dentur *55, 1*

temperius: temperius surgatur *11, 1;* agatur nona temperius *48, 6*

templum: *in medio templi tui 53, 14*

tempus: omni tempore . . . parendum est *pr. 6;* miscens temporibus tempora *2, 24;* iracundiae tempus non reseruare *4, 23;* parcendo nobis in hoc tempore *7, 30;* hiemis tempore . . . surgendum est *8, 1;* hiemis tempore suprascripto *9, 1;* aestatis tempore *cap. 10; 10, t;* ordo uigiliarum omni tempore . . . teneatur *11, 11;* alleluia quibus temporibus dicatur *cap. 15; 15, t;* completoriique tempore . . . officia persolbamus *16, 2;* de his temporibus referamus laudes *16, 5;* nostris temporibus id monachis persuaderi non potest *40, 6;* et omni tempore . . . temperetur *41, 9;* omni tempore silentium . . . studere *42, 1;* omni tempore sibe ieiunii siue prandii *42, 2;* si tempus fuerit prandii *42, 3;* certis temporibus occupari . . . in labore manuum *48, 1;* utraque tempore ordinari *48, 2;* omni tempore . . . obseruationem habere *49, 1;* neglegentias aliorum temporum . . . diluere *49, 3;* quanto tempore cupit *61, 3;* tempore hospitalitatis potuit . . . uita dinosci *61, 5;* uitiosus inuentus fuerit tempore hospitalitatis *61, 6;* ut conuersationis tempus . . . discernit *63, 1;* erogauit triticum . . . in tempore suo *64, 21*

tenebrae: *ne tenebrae mortis uos conprehendant pr. 13*

tenere: cogitatos . . . tenuit et adlisit *pr. 28;* propria teneant loca *2, 19;* dolum . . . non tenere *4, 24;* psalmodiae quantitas teneatur *10, 1;* in . . . uigiliis teneatur mensura *11, 2;* qui ordo . . . die dominico teneatur *11, 11;* modus . . . teneatur *14, 2;* qui . . . culpae noxa tenetur *25, 1;* ex quibus abbas brebem teneat *32, 3;* ullatenus . . . districtio regulae teneatur *37, 2;* missas tenere *60, 4*

tepidus: quod nos tepidi . . . persolbamus *18, 25* — non tepide . . . efficiatur *5, 14*

terĝere: pedes tergunt *35, 8*

terminare: uespertina . . . sinaxis . . . terminetur *17, 7;* completorios . . . psalmorum dictione terminentur *17, 9*

terni: bini aut terni *1, 8;* ternis . . . diebus . . . hospitantur *1, 10;* ternos psalmos *17, 5;* terna capitula . . . psalmi *18, 3;* dicantur . . . terni psalmi *18, 5;* ipsa terna per . . . horas dicantur *18, 7;* psallantur terni psalmi *18, 9*

terra: *non dirigitur super terram 7, 58;* defixis in terram aspectibus *7, 63;* fixis in terram oculis *7, 65;* posito in terra capite *44, 2;* proiciat se in terra *44, 7;* prostrato . . . corpore in terra *53, 7;* prostratus in terra *71, 8*

terrenus: sollicitudinem de rebus . . . terrenis *2, 33*

terribilis: terribilem apostoli sententiam *25, 3*

terror: miscens . . . terroribus blandimenta *2, 24;* diuitum terror . . . exigit honorem *53, 15*

tertio: uersu tertio dicendum *9, 1;* correptus iterum atque tertio *21, 5;* usque tertio ita recipiatur *29, 3;* quo dicto tertio *35, 17;* tertio repetatur *35, 18;* dicatur . . . in oratorio tertio *38, 3;* tertio respondeat *58, 22*

tertius: tertium . . . monachorum . . . genus *1, 6;* tertius humilitatis gradus *7, 34;* post tertiam . . . lectionem . . . dicat gloriam *9, 6;* addatur et tertium *39, 3;* de eadem libra tertia pars . . . seruetur *39, 5* — *v.* **psalmus** — tertia *15, 3; 16, 5; 17, 5; 18, 3;* tertiae *16, 2;* ad tertiam *18, 7; 18, 9;* tertia feria *13, 6; 18, 9;* hora secunda agatur tertia *48, 11;* usque tertia plena uacent lectionibus *48, 14*

testamentum: *adsumis testamentum meum per os tuum 2, 14;* codices autem legantur . . . ueteris testamenti *9, 8;* una de ueteri testamento memoriter dicatur *10, 2;* legantur . . . lectiones de nobo testamento *11, 7;* sermo diuinae autoritatis ueteris ac nobi testamenti *73, 3*

testimonium: non falsum testimonium dicere *4, 7;* fratres boni testimonii *21, 1;* episcopus adhibeatur in testimonio *62, 9;* testimonia discretionis *64, 19*

testis: offerant filium . . . coram testibus *59, 8*

teter: monachorum teterrimum genus *1, 6*

timere: timentes dominum *pr. 29; nihil deest timentibus eum 2, 36;* timens . . . discussionem *2, 39;* diem iudicii timere *4, 44;* uita . . . timentibus deum praeparata *7, 11;* cellararius . . . timens deum *31, 2;* seruitor timens deum *36, 7;* ut ceteri timeant *48, 20;* plus amari quam timeri *64, 15;* fratrum timentium deum *65, 15;* amore deum timeant *72, 9*

timor: *timorem domini docebo uos pr. 12;* cum timore dei . . . omnia faciat

3, 11; in uelocitate timoris dei *5, 9;* timorem dei . . . ante oculos . . . ponens *7, 10; foris mittit timorem 7, 67;* non iam timore gehennae *7, 69;* cum honore et timore *11, 9; seruite domino in timore 19, 3;* cuius animam timor dei possidet *53, 21;* secundum timorem dei *64, 1;* mansuetudine timoris dei *66, 4*

tolerantia: quibus . . . donat deus tolerantiam abstinentiae *40, 4*

tolerare: infirmitates tolerent *72, 5*

tollere, *v.* **sublatus**

tonsura: mentiri deo per tonsuram *1, 7*

totus: tota uita . . . hospitantur *1, 10;* deum diligere ex toto corde tota anima tota uirtute *4, 1; morte adficimur tota die 7, 38;* lecturus tota ebdomada *38, 1;* aut ex toto nihil *40, 8;* tota aestate . . . ieiunent *41, 2;* ut nec totum perdant *43, 9;* qui . . . ex toto nihil habent *59, 8*

trabes, *v.* **traues**

tractare: tractet apud se *3, 2;* si . . . neglegenter res monasterii tractauerit *32, 4;* tractet abbas prudenter *61, 4*

tradere: tradet ad poenam *pr. 7; traditum eiusmodi hominem in interitum 25, 4*

trahere: licet . . . natura . . . trahatur ad misericordiam *37, 1*

transgredi: si . . . haec transgressus fuerit *69, 4*

transigere: per quorum manus transigenda sint *57, 4*

transire: agenda . . . uespertina non transeat *13, 12;* nec a quoquam benedicatur transeunte *25, 6;* per eam (artem) non transeat *57, 3;* transeunte maiore minor surgat *63, 16*

transitorius: ne plus gerat sollicitudinem de rebus transitoriis *2, 33*

traues: *trauem non uidisti 2, 15*

tremere: in tremendo iudicio dei *2, 6;* tremendo iudicio dei repraesentari *7, 64*

tremor: cum . . . grauitate et tremore fiat *47, 4;* cum tremore diuino flectentes genua *50, 3*

trepidus: quod iubetur non trepide . . . efficiatur *5, 14*

tres: legantur . . . tres lectiones *9, 5;* tria responsoria cantentur *9, 5;* post . . . tres lectiones *9, 9;* pro . . . tribus lectionibus una . . . dicatur *10, 2;* dicantur tria cantica *11, 6;* dicantur psalmi tres *17, 2;* post expletionem . . . trium psalmorum *17, 4;* trium psalmorum dictione *17, 9;* dicantur tres psalmi *18, 4;* minus ueniunt tres psalmi *18, 16*

tribuere: cui substantia non est, quod tribuatur *31, 13;* non ei facilis tribuatur ingressus *58, 1;* tribuunt occasionem habendi *59, 3*

tribulatio: in tribulatione subuenire *4, 18; posuisti tribulationes in dorso 7, 40*

tricesimus, *v.* **psalmus**

trinitas: ob . . . reuerentiam sanctae trinitatis *9, 7*

tristitia: *ne . . . tristitia absorbeatur 27, 3;* ut non cum tristitia hoc faciant *35, 3*

triticum: erogauit triticum conseruis *64, 21*

tu: tu . . . respondeas *pr. 16; quare tu enarras 2, 14; tu uero odisti 2, 14; tu remisisti 7, 48;* es et tu ordinatus *65, 6* — dicit tibi deus *pr. 16; confitebitur tibi 7, 17; cognitum tibi feci 7, 47; laudem dixi tibi 16, 1; 16, 3; surgebam ad confitendum tibi 16, 4; psallam tibi 19, 5; quod tibi non uis fieri 61, 14; 70, 7* — ad te . . . dirigitur *pr. 3; te adducit pr. 37; proiecisti . . . post te 2, 14; ante*

te est 7, 23; propter te 7, 38; apud te 7, 50; te deum laudamus 11, 8; te decet laus 11, 10 — ego semper tecum 7, 50 — dicam uobis *pr. 18; adicientur uobis 2, 35; dico uobis 64, 22 — docebo uos pr. 12; uos conprehendant pr. 13;* oculi . . . super uos *pr. 18; qui uos audit 5, 6; 5, 15; — auferte . . . ex uobis 28, 6*

tueri: defendere . . . aut . . . tueri *69, 1*

tulisse: petitionem . . . tulit *58, 29*

tunc: tunc demum . . . poena sit *2, 10;* tunc acceptauilis erit . . . si *5, 14; tunc ero immaculatus 7, 18;* tunc abbas faciat *28, 2;* tunc iam utatur *28, 6;* et tunc si iusserit *44, 5;* tunc uere monachi sunt *48, 8;* quod tunc digne fit si *49, 4;* tunc ducatur *58, 11;* tunc suscipiatur *58, 14;* tunc ille frater . . . prosternatur *58, 23;* tunc exutus . . . proiciatur *58, 28;* tunc deiciatur *65, 20;* et tunc demum . . . peruenies *73, 9*

tunica: auferenti tunicam *7, 42;* sufficere . . . cucullam et tunicam *55, 4;* duas tunicas . . . habere *55, 10;* cucullae et tunicae sint . . . meliores *55, 14;* (dentur) cuculla tunica *55, 19*

turbulentus: cellararius . . . non elatus non turbulentus *31, 1;* non sit turbulentus *64, 16*

tuus: aurem cordis tui *pr. 1; linguam tuam pr. 17; labia tua pr. 17; in tauernaculo tuo . . . in monte sancto tuo pr. 23; nomini tuo pr. 30; iustitiam tuam . . . ueritatem tuam . . . salutare tuum 2, 9; adsumis . . . per os tuum 2, 14; in fratris tui oculo . . . in tuo 2, 15; percute filium tuum 2, 29; a uoluntatibus tuis auertere 7, 19; post concupiscentias tuas 7, 25; cor tuum 7, 37; uiam tuam 7, 45; mandata tua 7, 54; laudem tuam 9, 1; 38, 3; misericordiam tuam . . . templi tui 53, 14; secundum eloquium tuum 58, 21*

tyfus: sine aliquo tyfo . . . offerat *31, 16*

tyrannis: suscepisse . . . super sanas tyrannidem *27, 6;* adsumentes sibi tyrannidem *65, 2*

u

ubi: officina . . . ubi . . . operemur *4, 78;* ubi tantum . . . dicatur *11, 3;* ubi non dicimus *34, 2;* ubi . . . agat deo gratias *34, 3;* ubi autem . . . exposcit *40, 8;* ibidem . . . ubi operantur *50, 3;* exeant, ubi eis imperatur, in opera *53, 18;* cellam . . . ubi sint lecti *53, 22;* ubi habitant *55, 1;* in cella . . ., ubi meditent *58, 5;* in illis locis ubi *65, 3*

ubi (= **alicubi**): si . . . quid excesserit ubi *46, 2*

ubicumque: ubicumque sedens *7, 63;* ubicumque autem . . . obuiant *63, 15*

ubique: ubique . . . diuinam esse praesentiam *19, 1*

ubiubi: foris . . . uel ubiubi *63, 19*

ullatenus: et ullatenus eis districtio regulae teneatur *37, 2;* hospitibus . . . ullatenus societur neque *53, 23;* ullatenus aliqua praesumat *60, 5*

ullus: absque ullo labore . . . custodire *7, 68*

ultimus: non transeat nisi in ultimo . . . dicatur *13, 12;* ultima pars eius orationis dicatur *13, 14;* si ad ultimum ustionem excommunicationis *28, 3;* in ultimo gradu recipiatur *29, 2;* ultimus omnium stet *43, 5;* in ultimo aut seorsum . . . stare *43, 7;* in ultimo . . . stent *43, 10;* etiamsi ultimus fuerit *64, 2;* ad orationem ultimam operis dei *67, 2*

ultro: si . . . non . . . ipse ultro satisfecerit *46, 3*

umerus, *v.* **humerus**

unde: unde . . . ait *pr. 33;* dicat . . . unde agitur *3, 1;* unde dominus dicit *5, 11;* unde fratres si . . . uolumus *7, 5;* unde scriptura praecepit *7, 25;* et si fuerit, unde poma *39, 3;* ut . . . sit, unde proferat noba *64, 9*

undecimus: undecimus humilitatis gradus *7, 60*

unguentum: si unguenta adhortationum *28, 3*

uniformis: uersuum dispositionem uniformem . . . conserbatam *18, 10*

uniuersus: uniuersa fuerit cura exhibita *2, 8;* uniuersa etiam contraria sustinere *7, 38;* uniuersa quae prius . . . obserbabat *7, 68;* deo uniuersorum cum omni humilitate . . . supplicandum est *20, 2*

unus: non unus plus ametur *2, 17;* omnes . . . unum sumus *2, 20;* sub uno domino . . . baiulamus *2, 20;* una praebeatur . . . disciplina *2, 22;* ueluti uno momento *5, 9;* una (lectio) de ueteri testamento *10, 2;* lectionem . . . una ex corde *12, 4;* lectio una apostoli *13, 11;* et non sub una gloria *17, 2;* recitetur lectio una *17, 4;* lectionem unam uersu *17, 10;* uno die . . . implesse *18, 25;* in uno loco dormiant *22, 3;* unam obem . . . quaerere *27, 8;* una obis moruida *28, 8; unum de pusillis 31, 16;* ante unam horam refectionis *35, 12* (*cf. Steidle, Studia Anselmiana LXII 1957, 73—104*)*; quod fecistis uni de his 36, 3;* panis libra una . . . sufficiat *39, 4;* siue una sit refectio *39, 4;* sedeant omnes in unum *42, 3;* legat unus collationes *42, 3;* omnibus in unum occurrentibus *42, 7;* omnes ergo in unum positi *42, 8;* sub uno omnes accedant *43, 13;* deputentur unus aut duo seniores *48, 17;* seniore . . . uno aut duo . . . dimittendum *56, 3;* uni domino seruitur, uni regi militatur *61, 10; morientur . . . una die 64, 18;* unus non superbiat *65, 13*

unusquisque: secundum uniuscuiusque qualitatem *2, 32;* canticum unumquemque . . . dicantur *13, 10;* hymnum uniuscuiusque horae *18, 1;* per unamquamque . . . noctem *18, 21; unusquisque . . . habet donum 40, 1;* unusquisque . . . offerat *49, 6;* quod unusquisque offerit *49, 8*

urere: zeli flamma urat animam *65, 22*

usque: a . . . pascha usque pentecosten *15, 1;* a pentecosten . . . usque caput *15, 2;* a pascha usque pentecosten *15, 4;* usque dominica dicantur . . . usque nonum decimum psalmum *18, 5;* usque centesimo uicesimo septimo *18, 9;* usque dominica *18, 10;* usque centesimo quadragesimo septimo *18, 13;* usque . . . centesimo quadragesimo secundo *18, 14;* ardeat usque mane *22, 4;* usque tertio . . . recipiatur *29, 3;* usque pentecosten *41, 1;* usque caput quadragesimae *41, 6; 48, 10;* usque secunda uice . . . corripiatur *43, 14;* usque kalendas octubres *48, 3;* usque hora pene quarta *48, 3;* usque hora qua sexta agent *48, 4;* usque nona . . . laborent *48, 11;* usque tertia plena *48, 14;* usque decima hora plena *48, 14;* usque quater *65, 18;* usque quindecim annorum aetates *70, 4* — usque ad mortem *pr. 50, 7; 34; usque ad profundum 7, 21;* usque ad interrogationem *7, 56;* usque ad . . . nobembres *8, 4;* usque ad kalendas *10, 1;* usque ad satisfactionem *24, 4; 43,*

11; 43, 16; usque ad missas *35, 14;* usque ad sacietatem *40, 6;* usque ad nonam *41, 2;* usque ad emendationem *43, 19;* usque ad iussionem *44, 9;* usque ad uesperam *48, 6* — *perseuerauerit usque in finem 7, 36;* a kalendas . . . usque in pascha *8, 1;* usque in pascha *41, 7;* usque in hora secunda plena *48, 10* — usque dum . . . ueniam consequatur *24, 7;* usque dum . . . paeniteat *43, 6;* usque dum . . . iudicauerit *44, 3;* usque dum . . . iubeat *44, 8;* usque dum benedicat *44, 10;* usque dum . . . perueniant *63, 19;* usque dum . . . sanetur *71, 8*

usquequaque: *humiliatus sum usquequaque 7, 66*

ustio: ustionem excommunicationis *28, 3*

usus: ualnearum usus . . . concedatur *36, 8;* reserbato . . . usum fructum *59, 5*

ut (*final et hortat.*): ut . . . redeas *pr. 2;* ut . . . deposcas *pr. 4;* ut mereamur *pr. 21; pr. 50;* rogemus . . . ut iuueat *pr. 41;* ut . . . participemur *pr. 50;* ut . . . proficiant obsecrare *2, 25;* ut increpat et corripiat admonemus *2, 25;* ut . . . amputet *2, 26;* in abbatis pendat aruitrio, ut . . . oboediant *3, 5;* ut sequatur Christum *4, 10; ut non delinquam 6, 1;* sit memor . . . ut . . . euolbat *7, 11;* ut sollicitus sit *7, 18;* rogamus . . . ut fiat *7, 20; respicit . . . ut uideat 7, 27;* gradus est ut quis . . . se subdat *7, 34;* ut ostendat . . . subsequitur *7, 41; bonum mihi . . . ut discam 7, 54;* ut omnes occurrant *13, 2;* ut . . . purgent se *13, 13;* commonentes ut . . . ordinet *18, 22;* id adtendat ut . . . psallatur *18, 23;* ut parati sint *22, 6; ut spiritus salbus sit 25, 4;* id est ut . . . procedant *28, 1;* ut dominus . . . operetur *28, 5;* ut sanentur *30, 3;* ut . . . sciat *32, 3; 35, 11; 58, 12; 58, 18;* ut . . . acceptio sit *34, 2;* ut . . . seruiant *35, 13;* ut . . . seruiatur *36, 1;* ut auertat *38, 2;* ut numquam subripiat . . . indigeries *39, 7;* ut non usque ad satietatem bibamus *40, 6;* exposcit ut . . . inueniri possit *40, 8;* ammonentes ut . . . sint *40, 9;* ut . . . nemo loquatur *cap. 42; 42, t;* ut uideantur *43, 5;* ut uisi . . . emendent *43, 7;* ut nec totum perdant *43, 9;* ut simul . . . dicant *43, 13;* uolbat se . . . ut orent *44, 4;* iniungat hanc curam ut . . . conpleantur *47, 1;* ut aedificentur *47, 3;* id est ut . . . laborent *48, 3;* exegerit ut . . . occupentur *48, 7;* iniungatur . . . ut non uacet *48, 23;* ut . . . offerat *49, 6;* ut aedificetur *53, 9;* ut . . . non inquietentur *53, 16;* ut . . . seruiant *53, 18;* ut . . . oboediant *53, 20;* ut non debeat . . . suscipere *cap. 54;* ut non detur occasio *54, 4;* ut non sint curta *55, 8;* ut . . . uitium . . . amputetur *55, 18;* ut . . . auferatur *55, 19; ut . . . glorificetur 57, 9;* ut orent *58, 23;* ut si . . . consenserit, ut egrediatur, . . . proiciatur *58, 28;* ut sit sicut scriptum est *60, 3;* dicatur . . . ut discedat *61, 7;* suadeatur ut stet, ut . . . erudiantur *61, 9;* ut fiat quod scriptum est *63, 17;* illa . . . ratio ut hic constituatur *64, 1;* ut sciat et sit *64, 9;* ut idem ipse consequatur *64, 10;* non dicimus ut permittat *64, 14;* ut . . . audiat *64, 21;* ut . . . non superbiat *65, 13;* ut . . . inueniant *66, 2;* ut non sit necessitas *66, 7;* ut . . . non praesumat *cap. 69; 69, t; cap. 70; 70, t;* constituimus ut . . . liceat *70, 2; ut . . . metum habeant 70, 3;* ut oboedientes . . . sint *cap. 71;*

71, t; ut . . . *praeueniant 72, 4;* ut hanc obseruantes . . . demonstremus *73, 1*

ut: (*consec.*): ut . . . non debet . . . contristari *pr. 5;* ita . . . parendum est ut . . . non exheredet *pr. 6;* tantundem . . . erit ut . . . dicat *2, 8;* ut non solum . . . non patiatur *2, 32;* ut . . . pausetur *8, 2;* sic temperetur . . . ut . . . subsequantur *8, 4;* ut numquam minus . . . dicantur *10, 3;* sollemnitas ita agatur, id est ut . . . dicatur *13, 2;* ut respondeatur *13, 14;* ita sane ut . . . partiantur *18, 5;* sic fit ut . . . incipiatur *18, 6;* sic stemus . . . ut . . . concordet *19, 7;* ut cultellos . . . non habeant *22, 5;* ista erit ratio ut . . . non inponat *24, 4;* ut . . . ille frater nona *24, 6;* in tantum . . . ut . . . dignaretur inponere *27, 9;* sic . . . recipiatur ut . . . conprobetur *29, 2;* ut non scandalizentur *31, 16;* ut nemo perturbetur neque contristetur *31, 19;* ut non . . . faciant *35, 3;* ut nullius musitatio . . . audiatur *38, 5;* sic . . . ut nullus indigeat *38, 6;* ut forte . . . reficiatur *39, 2;* sic agatur ut . . . non indigeant *41, 8;* sic temperetur ut . . . fiant *41, 9;* ut non . . . inueniat fomitem *43, 2;* ita tamen ut satisfaciat *43, 12;* ita sane ut . . . non praesumat *44, 6;* sic satisfaciat . . . ut quiescat *44, 8;* sic legat ut . . . non inquietet *48, 5;* taliter ut . . . timeant *48, 20;* ita neglegens . . . fuerit ut non uellit *48, 23;* talis . . . ut nec otiosi sint *48, 24;* ut . . . non inpediatur *52, 3;* ita . . . obstruantur ut nulla suspicio remaneat *59, 6;* talis . . . ut subdi aut oboedire . . . nolit *62, 11;* ut . . . nouerit *63, 8;* sic se exhibeat ut dignus sit *63, 14;* sic . . . temperet ut sit *64, 19;* ut . . . conserbet *64, 20;* contigit ut . . . oriantur *65, 1;* ut . . . necesse est *65, 8;* ita . . . constitui ut . . . exerceantur *66, 6*

ut: (*modal.*): ut . . . dominus *pr. 7;* ut . . . seruus *pr. 7;* ut capacibus discipulis *2, 12;* ut praeualet *2, 26;* ut non suo arbitrio uiuentes *5, 12; ut obes 7, 38; ut iumentum factus sum 7, 50;* ut supra dictum est *10, 1;* ut dictum est *10, 3;* ut supra disposuimus *11, 2;* ut supra diximus *11, 2;* ut ait propheta *16, 1;* ut sapiens medicus *27, 2;* ut ait apostolus *28, 6;* ut scriptum est *31, 14; 33, 6;* ut iudicauerit utile *32, 2;* ut diximus *35, 5; 42, 5; 53, 24; 63, 7;* ut possunt *50, 4;* ut indigent *53, 18;* ita conseruent ut conuersationis tempus ut uitae meritum discernit utque abbas constituerit *63, 1;* ut conuertuntur ita sint *63, 7;* ut uiderit cuique expedire *64, 14;* ut ante disposuimus *65, 12;* hoc non resonat ut . . . perueniamus *73, 4*

ut (*tempor.*): mox ut coeperint *2, 26;* ut ergo nuntiatus fuerit *53, 3;* mox ut aliquis pulsauerit *66, 3*

uterque: utrarumque rerum . . . discussio *2, 6;* credimus utraque tempore ordinari *48, 2*

uti: seniorum . . . utatur consilio *3, 12;* uti debet omni modo *27, 2;* utatur abbas ferro abscisionis *28, 6;* utentibus ea (uestimenta) *55, 8;* nec quasi liuera utens potestate *63, 2*

utilis: quod utilius iudicauerit *3, 2;* dicat . . . utilis frater *7, 18;* ut iudicauerit utile *32, 2;* non erit utile illa hora . . . audire *42, 4;* quod sibi utile iudicat *72, 7*

utilitas: utilitatis minus . . . inuenire *2, 7;* si . . . minora agenda sunt in monasterii utilitatibus *3, 12;* in causa grauis utilitatis . . . occupatus fuerit

35, 1; maioribus utilitatibus occupantur *35, 5;* ordinetur . . . omnis utilitas monasterii *65, 12*

utinam: quod nos tepidi utinam septimana integra persolbamus *18, 25*

V

uacare: dum adhuc uacat *pr. 43;* dum . . . uacat implere *pr. 43;* fabulis uacat *43, 8;* lectioni uacent *48, 4; 48, 10; 48, 22;* uacent lectionibus suis *48, 13; 48, 14;* uacant fratres lectioni *48, 17;* qui uacat otio *48, 18;* ut non uacet *48, 23;* quando vacant oboediant *53, 20*

uadere: angariati miliario uadunt duo *7, 42*

uagari: maturitas . . . non sinat uacari *66, 1;* necessitas . . . uagandi foris *66, 7*

uagus: hospitantur semper uagi *1, 11*

ualneae: ualnearum usus infirmis . . . offeratur *36, 8*

uanus: uerba uana . . . non loqui *4, 53;* deputabitur . . . uanae gloriae *49, 9*

uapulare, *v.* **bapulare**

uarius: qui uariis officiis deputati sunt *48, 22*

uas: omnia uasa . . . ac si altaris uasa sacrata conspiciat *31, 10;* uasa ministerii sui . . . cellarario reconsignet *35, 10;* ne . . . fragatur uas *64, 12*

uel: *1, 5; 1, 9; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 27; 2, 28; 5, 3; 7, 36; 7, 63; 8, 3; 24, 1; 25, 5; 26, 1; 28, 3; 30, 2; 31, 16; 33, 6; 34, 6; 35, 5; 38, 5; 40, 5; 42, 3; 42, 6; cap. 43; 43, t; 43, 5; 43, 7; 43, 8; 43, 18; 44, 6; 45, 1; 46, 1; 46, 2; 53, 7; cap. 54; 54, t; 54, 1; 59, 4; 61, 12; 62, 1; 63, 4; 63, 7; 64, 4; 65, 3; 67, 7; 68, 3; 70, 6; 71, 6; 71, 7*

uel (= **et**)**:** de generibus uel uita *cap. 1;* fide uel obseruantia bonorum actuum *pr. 21;* propter emendationem . . . uel conseruationem *pr. 47;* sub regula uel abbate *1, 2;* manu uel bracchio *1, 5;* inquieto uel inoboedienti gregi *2, 8;* inprobos . . . et duros ac superbos uel inoboedientes *2, 28;* secundum . . . qualitatem uel intellegentiam *2, 32;* a malo uel prabo eloquio *4, 51;* cum lacrimis uel gemitu *4, 57;* non suo arbitrio uiuentes uel desideriis . . . oboedientes *5, 12;* aut cum murmurio uel cum responso *5, 14;* scurrilitates . . . uel uerba otiosa *6, 8;* gradus humilitatis uel disciplinae *7, 9;* pedum uel uoluntatis propriae *7, 12;* cogitationes malas . . . uel mala *7, 44;* regula uel . . . exempla *7, 55;* agenda matutina uel uespertina *13, 12;* psalmi aut antiphonae uel lectiones *14, 2;* de nocturnis uel matutinis *17, 1;* sexta uel nona *18, 3;* ad . . . sextam uel nonam *18, 9;* lectionum uel uersuum *18, 10;* uersum uel canticum *18, 18;* omnis aetas uel intellectus *30, 1;* de ferramentis uel rebus *cap. 32; 32, t;* in ferramentis uel uestibus *32, 1;* de senibus uel infantibus *cap. 37; 37, t;* recipiatur in choro uel in ordine *44, 5;* ueniens ante abbatem uel congregationem *46, 3;* psalmos autem uel antiphonas *47, 2;* a priore uel a fratribus *53, 3;* de uestiario uel calciario *cap. 55; 55, t;* secundum . . . qualitate . . . uel . . . temperie *55, 1;* isti uel omnes . . . patiantur *57, 6;* nobilium uel pauperum *cap. 59;* si promittunt de obseruatione regulae uel propriam stauilitatem *60, 9;* regulam decanis uel praepositis constitutam *62, 7;* pueri parui uel adulescentes *63, 18;* in oratorio uel ad mensas *63, 18;* foris

uel ubiubi *63, 19;* in notitia episcopi . . . uel ad abbates aut Christianos . . . claruerint *64, 4;* fratrum uel abbatis *67, 1;* uel honestatem . . . aut initium . . . habere *73, 1*

uel: (*elativ.*): duris et contrariis rebus uel etiam . . . inrogatis iniuriis *7, 35;* omni uilitate uel extremitate contentus *7, 49;* uel pauca uerba et rationauilia *7, 60;* in sanctorum . . . festiuitatibus uel omnibus sollemnitatibus *14, 1;* aut inoboediens aut superbus aut murmurans uel . . . contrarius existens *23, 1;* saltim uel hoc consentiamus *40, 6;* hortum uel artes diuersas *66, 6*

uelle: *qui uult uitam pr. 15; si uis habere . . . uitam pr. 17;* si uolumus habitare *pr. 22;* ad uitam uolumus peruenire *pr. 42;* sibi . . . fieri non uult *4, 9;* non uelle dici sanctum *4, 62;* si . . . humilitatis uolumus culmen adtingere *7, 5;* uolumus uelociter peruenire *7, 5;* si cum . . . potentibus uolumus suggerere *20, 1;* si . . . defendere uoluerit *28, 2;* si reuerti uoluerit *29, 1;* nisi . . . prior . . . uoluerit . . . dicere *38, 9;* morose uolumus dici *43, 4;* qui uoluerit legere *48, 5;* ut non uellit . . . meditare *48, 23;* qui forte . . . uult orare *52, 3;* si . . . uult sibi . . . secretius orare *52, 4;* quos uult . . . uocare *56, 2;* militare uis *58, 10;* si . . . offerre uolunt *59, 4;* quas dare uolunt *59, 5;* reserbato . . . si ita uoluerint *59, 5;* de sacerdotibus qui . . . uoluerint . . . habitare *cap. 60; 60, t;* si quis . . . monasterio sociari uoluerit *60, 8;* si pro hospite uoluerit habitare *61, 1;* si . . . uoluerit stauilitatem . . . firmare *61, 5; quod tibi non uis fieri 61, 14; 70, 7;* si . . . eum promouere uoluerint *62, 6;* regulam . . . uolumus . . . legi *66, 8*

uellosus: cucullam in hieme uellosam *55, 5*

uelocitas: in uelocitate timoris dei . . . explicantur *5, 9*

uelox: uelociter peruenire *7, 5*

uelut(i): et ueluti uno momento *5, 9;* uelut operarium se . . . iudicet *7, 49;* uelut naturaliter . . . custodire *7, 68*

uenerare: seniores uenerare *4, 70*

uenia: ueniam consequatur *24, 7*

uenire: *uenite filii pr. 12; uenerunt flumina pr. 34;* ad coenouitarum . . . genus . . . ueniamus *1, 13; non ueni facere uoluntatem 5, 13; 7, 32;* quia minus ueniunt tres psalmi *18, 16;* dum iussus ab abbate uenerit *44, 4;* et non ueniens continuo ante abbatem *46, 3;* uenientibus siue discedentibus hospitibus *53, 6;* nobiter ueniens quis *58, 1;* si ueniens perseuerauerit *58, 3; ad quod uenisti 60, 3;* qui secunda hora diei uenerit *63, 8;* prima hora uenit diei *63, 8;* ut uenientes . . . inueniant *66, 2*

uentus: *flauerunt uenti pr. 34*

uenundare: si quid . . . uenundandum est *57, 4*

uerbera: uerberum . . . castigatio . . . coherceat *2, 28;* uerberum uindicta . . . procedant *28, 1;* acris uerberibus coerceantur *30, 3*

uerbum: *qui audit uerba mea pr. 33;* uerbis ostendat *2, 12;* mandata . . . uerbis proponere *2, 12;* uerbis corripiat *2, 27; stultus uerbis non corrigitur 2, 28;* uerba uana . . . non loqui *4, 53;* a malis uerbis . . . debet cessari *6, 2;* uerba otiosa . . . damnamus *6, 8;* pauca uerba et rationauilia *7, 60;* uerbis innotescit paucis *7, 61;* si uerbi gratia . . . reficiunt *24, 6;* in aliquo quali-

cumque uerbo ... appareat *34, 6;* uerbi gratia *63, 8;* ammoneatur uerbis *65, 18*

uere: tunc uere monachi sunt *48, 8*

uerecundia: pro ipsa uerecundia sua emendent *43, 7*

ueritas: *qui loquitur ueritatem pr. 26; ueritatem ... dixi 2, 9;* ueritatem ex corde ... proferre *4, 28*

uermis: *ego autem sum uermis 7, 52*

uero: processu uero conuersationis *pr. 49;* tertium uero monachorum ... genus *1, 6;* quartum uero genus *1, 10;* duris corde uero *2, 12;* omnia uero ... contraria *2, 13; tu uero odisti 2, 15;* alium quidem ... alium uero *2, 31;* si qua uero ... agenda sunt *3, 12;* malum uero ... a se factum *4, 43;* officina uero ubi *4, 78;* scurrilitates uero *6, 8;* scala uero *7, 8;* uoluntatem uero propriam ... facere *7, 19;* in desideriis uero carnis *7, 23;* quod uero restat *8, 3;* post tertiam uero lectionem *9, 6;* post has uero *9, 9;* ceteris uero agendis *13, 14;* in sanctorum uero festiuitatibus *14, 1;* omni uero dominica *15, 3;* uespera uero iam antiphona *15, 3;* responsoria uero *15, 4;* post expletionem uero *17, 4;* tertia uero, sexta *17, 5;* si uero minor *17, 6;* reliquis uero horis *18, 3;* ad tertiam uero *18, 7;* centesimus uero sextus *18, 17;* ad completorios uero *18, 19;* surgentes uero *22, 8;* si uero neque sic correxerit *23, 4;* omnia uero necessaria *33, 5;* qui uero plus indiget *34, 4;* pedes uero ... labent *35, 9;* quae uero necessaria sunt *38, 6;* pueris uero minore aetate *39, 10;* carnium uero quadripedum *39, 11; alius uero sic 40, 1;* in quadragesima uero *41, 7;* aliis uero horis legantur *42, 4;* qui uero ... excommunicantur *44, 9;* si animae uero peccati causa fuerit latens *46, 5;* in quadragesimae uero diebus *48, 14;* si quis uero ... desidiosus fuerit *48, 23;* in calidis uero *55, 2;* si quid uero ... uenundandum est *57, 4;* si uero non potes *58, 10;* qui uero ... habent *59, 8;* si uero ... uoluerit ... firmare *61, 5;* locum uero illum ... adtendat *62, 5;* infantum uero ... custodia sit *70, 4*

uersus: uersu tertio dicendum *domine labia 9, 1;* dicto uersu benedicat abbas *9, 5;* uersus et supplicatio litaniae *9, 10;* sex psalmis et uersu *11, 2; 11, 4;* dicto uersu *11, 7;* ambrosianum uersu *12, 4; 13, 11;* post uersum *17, 3;* recitetur lectio una uersu *17, 4;* celebretur oratio id est uersu *17, 5;* ternos psalmos lectione et uersu ... lectione et uersu *17, 5;* uersu canticum *17, 8;* lectionem unam uersu *17, 10;* inprimis dicatur uersu *18, 1;* uersuum dispositionem ... serbatam *18, 10;* uersum uel canticum *18, 18;* dicat hunc uersum *35, 16;* dicatur hic uersus *38, 3;* qui ad opus dei post uersum ... non occurrerit *43, 10;* qui post uersum dicitur *43, 10;* ad mensam ... qui ante uersum non occurrerit *43, 13;* omnes dicant uersu *43, 13;* qui et ad illum uersum non fuerit praesens *43, 17;* hunc uersum dicant *53, 14;* incipiat ... nobicius ... uersum *58, 21;* quem uersum omnis congregatio respondeat *58, 22*

uerum: non solum ... uerum *2,32;* non solum ... uerum etiam *61, 7; 61, 9*

uerus: Christo uero regi militaturus *pr. 3;* habere ueram ... uitam *pr. 17;* quod uerius dicatur *4, 62*

uespera: *15, 3; 16, 5; 18, 12;* uesperae

completoriique tempore *16, 2;* in uespera *18, 15;* si fratres nona ille uespera *24, 6;* in quadragesima . . . ad uesperam reficiant *41, 7;* uespera sic agatur *41, 8;* dicta uespera parbo interuallo *42, 5;* operentur usque ad uesperam *48, 6*

uespertinus: agenda . . . uespertina non transeat *13, 12;* uespertina . . . sinaxis . . . terminetur *17, 7;* ordine psalmorum uespertinorum *18, 18*

uester: *corda uestra pr. 10; 39, 9;* ad preces uestras *pr. 18*

uestiarium: de uestiario (-iis *cap. 55*) . . . fratrum *cap. 55; 55, t;* (uestimenta) reponenda in uestiario *55, 9;* femoralia . . . de uestiario accipiant *55, 13;* quas . . . accipiant de uestiario *55, 14;* uestimenta . . . in uestiario conseruanda *58, 27*

uestigium: uolbat se . . . omnium uestigiis *44, 4*

uestimentum: uestimenta fratribus . . . dentur *55, 1;* non sint curta . . . uestimenta *55, 8;* uestimenta quibus exutus est reponantur *58, 27*

uestire: nudum uestire *4, 15;* uestiti dormiant *22, 5;* quibus uestitus est *58, 26*

uestis: in ferramentis uel uestibus . . . praeuideat abbas fratres *32, 1*

uetus: codices . . . ueteris testamenti *9, 8;* (lectio) una de ueteri testamento *10, 2;* uetera . . . reddant *55, 9;* quodcumque est uetere *55, 12;* proferat noba et uetera *64, 9;* ueteris ac nobi testamenti *73, 3*

uetustus: cucullam . . . puram aut uetustam *55, 5*

uia: demonstrat . . . uiam uitae *pr. 20;* ostendentem . . . uiam . . . tabernaculi *pr. 24;* refugias uiam salutis *pr. 48;* curritur uia mandatorum dei *pr. 49;* angustam uiam arripiunt *5, 11; angusta uia est 5, 11; custodiam uias meas 6, 1; uiae quae uidentur . . . rectae 7, 21; reuela . . . uiam tuam 7, 45;* in uia in agro . . . inclinato sit . . . capite *7, 63;* qui . . . in uia sunt *50, t;* qui in uia diriguntur *55, 13;* exeuntes in uia *55, 14;* de fratribus in uiam directis *cap. 67; 67, t;* dirigendi fratres in uia *67, 1;* reuertentes . . . de uia fratres *67, 3;* ne . . . subripuerint in uia uisus *67, 4;* per . . . oboedientiae uiam *71, 2*

uiceni: deni aut uiceni . . . pausent *22, 3*

uicesimus, *v.* **psalmus**

uicinus: uicino oboedientiae pede *5, 8;* ad . . . Christianos uicinos claruerint *64, 4*

uicis: Christi . . . agere uices *2, 2;* usque secunda uice . . . corripiatur *43, 14;* uices Christi creditur agere *63, 13*

uicissim: legantur uicissim a fratribus . . . tres lectiones *9, 5;* sibi . . . fratres uicissim succedunt *32, 3;* sic sibi uicissim ministrent *38, 6*

uictus: mensura uictus aliorum constituitur *40, 2*

uidelicet: senum uidelicet *37, 1*

uidere: *cupit uidere dies bonos pr. 15; qui nos uocauit in regnum suum* uidere *pr. 21; festucam uidebas . . . trauem non uidisti 2, 15;* si . . . abbati uisum fuerit *2, 19;* defendere quod . . . uisum fuerit *3, 4;* bonum . . . in se cum uiderit *4, 42; quod oculus non uidit 4, 77;* ab aspectu diuinitatis uideri *7, 13; uiae quae uidentur . . . rectae 7, 21; ut uideat si est intellegens 7, 27;* humilitatem uidentibus se indicet *7, 62;* de sequentibus horis uideamus *17, 1; quod crassum uidebatis 27, 7;* si uiderit

nihil ... praeualere *28, 4; uidete ne grauentur corda 39, 9;* ut uideantur ab ipso *43, 5;* uisi ab omnibus *43, 7;* uideant ne ... inueniatur frater *48, 18;* si ... uiderit salutatis ... pertranseat *53, 24;* eo quod uideatur aliquid conferre monasterio *57, 2;* uideant ipsi per quorum manus transigenda sint *57, 4;* uisus fuerit patienter portare *58, 3;* ut uiderit cuique expedire *64, 14;* uidimus expedire *65, 11;* quaecumque ... uiderit *67, 5;* si ... uiderit pondus ... excedere *68, 2*

uigiliae: quod ... restat post uigilias *8, 3;* ut uigiliarum agenda ... subsequantur *8, 4;* codices ... legantur in uigiliis *9, 8;* sic finiantur uigiliae *9, 11;* ad uigilias nocturnas *10, 3;* diebus dominicis uigiliae agantur *cap. 11; 11, t;* temperius surgatur ad uigilias *11, 1;* in quibus uigiliis teneatur mensura *11, 2;* qui ordo uigiliarum ... teneatur *11, 11;* in nataliciis sanctorum qualiter agantur uigiliae *cap. 14; 14, t;* de nocturnis uigiliis ... propheta ait *16, 4;* fit ut ad uigilias dominica ... incipiatur *18, 6;* diuidantur in ... noctium uigilias *18, 20;* a caput reprendatur ad uigilias *18, 23;* in nocturnis uigiliis *43, 4*

uilicatio: rationem uilicationis *64, 7*

uilis: se inferiorem et uiliorem ... pronuntiet *7, 51;* quod uilius conparari possit *55, 7;* uilius detur *57, 8*

uilitas: si omni uilitate ... contentus sit *7, 49*

uillosus, *v.* **uellosus**

uindicta: uindictae corporali subdatur *23, 5;* sortiatur excommunicationis uindictam *26, 2;* uerberum uindicta ... procedant *28, 1;* grabi uindictae subiaceat *42, 9;* maiori uindictae subiaceat *45, 1;* uindictae regulari subiaceat *67, 6;* corporali uindictae subiaceat *71, 9*

uini, *v.* **bini**

uinolentus: non uinolentum *4, 35*

uinum: credimus eminam uini ... sufficere *40, 3;* uinum ... monachorum non esse *40, 6; uinum apostatare facit 40, 7;* sublata ei portione ... uinum *43, 16*

uiolare: dies ieiunii qui non possit uiolari *53, 10*

uiolentus: nec uiolenti laboris opprimantur *48, 24*

uir: *similabo ... uiro sapienti pr. 33; uir linguosus non dirigitur 7, 58*

uirga: *percute filium ... uirga 2, 29;* plagarum uirgae *28, 3*

uirtus: diligere ... tota uirtute *4, 1;* dilectatione uirtutum *7, 69;* paucorum est ista uirtus *49, 2;* discretionis matris uirtutum *64, 19;* instrumenta uirtutum *73, 6;* ad ... doctrinae uirtutumque culmina ... peruenies *73, 9*

uis: uirium ... mensuram ... excedere *68, 2*

uisitare: infirmum uisitare *4, 16; et uisitastis me 36, 2*

uisus: uisus aut auditus malae rei *67, 4*

uita: dum lumen uitae habetis *pr. 13; qui uult uitam pr. 15;* habere ueram et perpetuam uitam *pr. 17;* demonstrat ... uiam uitae *pr. 20;* uitae dies relaxantur *pr. 36;* ad uitam ... peruenire perpetuam *pr. 42;* haec omnia per hanc lucis uitam uacat implere *pr. 43;* de generibus uel uita monachorum *cap. 1;* tota uita ... hospitantur *1, 10;* uitam aeternam ... desiderare *4, 46;* actus uitae suae ... custodire *4, 48;* propter ... gloriam uitae aeternae *5, 3;* ad uitam aeternam gradiendi amor

5, 10; uia . . . quae ducit ad uitam 5, 11; mors et uita in manibus linguae 6, 5; per praesentis uitae humilitatem ascenditur *7, 5;* scala . . . nostra est uita in saeculo *7, 8;* uita aeterna . . . animo . . . euolbat *7, 11;* eligantur . . . secundum uitae meritum *21, 4;* de quorum uita . . . securus sit *32, 1;* legat . . . uitas patrum *42, 3;* uita monachi quadragesimae debet obseruationem habere *49, 1;* puritate uitam . . . custodire *49, 2;* potuit eius uita dinosci *61, 5;* eorum talem . . . esse uitam *61, 12;* pro uitae merito eum promouere *62, 6;* ut uitae meritum discernit *63, 1;* uitae . . . merito . . . elegatur *64, 2;* ducit . . . ad uitam aeternam *72, 2;* qui nos . . . ad uitam aeternam perducat *72, 12;* norma uitae humanae *73, 3;* instituta et uitas eorum *73, 5*

uitare: uitetur . . . praesumptionis occasio *70, 1*

uitiare: ne . . . alii uitientur *61, 7*

uitiosus: si superfluus aut uitiosus inuentus fuerit *61, 6;* praepositus si repertus fuerit uitiosus *65, 18*

uitium: emendationem uitiorum *pr. 47;* contra uitia carnis . . . pugnare *1, 5;* a uitiis emendatus *2, 40;* custodiens se . . . a . . . uitiis *7, 12;* in operarium . . . mundum a uitiis *7, 70;* purgent se ab . . . uitio *13, 13;* qui proprio uitio egreditur *29, 1;* hoc uitium radicitus amputandum est *33, 1;* huic nequissimo uitio . . . delectari *33, 7;* qui . . . uitio non occurrerit *43, 14;* si ab omnibus uitiis temperamus *49, 4;* ut hoc uitium peculiaris . . . amputetur *55, 18;* uitiis suis . . . consentientem personam *64, 3;* uitia . . . in notitia episcopi . . . claruerint *64, 4;* oderit uitia *64, 11;* nutriri uitia *64, 14;* zelus . . . qui separat a uitia *72, 2*

uiuere: *conuertatur et uiuat pr. 38;* non suo arbitrio uiuentes *5, 12;* si labore manuum . . . uibunt *48, 8; et uibam et ne confundas me 58, 21;* monachorum bene uiuentium et oboedientium *73, 6;* nobis . . . male uiuentibus *73, 7*

uobis, *v.* **tu**

uocare: *qui nos uocauit in regnum pr. 21;* ipsius uocatur pronomine *2, 2;* ad consilium uocari *3, 3;* quos uult de fratribus uocare *56, 2;* priores suos nonnos uocent *63, 12;* dominus et abbas uocetur *63, 13*

uolbere: uolbat se ipsius abbatis . . . uestigiis *44, 4*

uoluntas: abrenuntians propriis uoluntatibus *pr. 3;* propriis uoluntatibus . . . seruientes *1, 11;* proprii . . . cordis uoluntatem *3, 8;* uoluntatem propriam odire *4, 60;* uoluntatem propriam deserentes *5, 7; facere uoluntatem meam 5, 13;* custodiens se . . . a peccatis . . . uoluntatis propriae *7, 12;* uoluntatem . . . propriam . . . ita facere prohibemur *7, 19; a uoluntatibus tuis auertere 7, 19;* fiat illius uoluntas *7, 20;* nostram non facere uoluntatem *7, 21;* propriam . . . non amans uoluntatem *7, 31; non ueni facere uoluntatem meam 7, 32;* nec corpora sua nec uoluntates licet habere in propria uoluntate *33, 4;* propria uoluntate . . . offerat *49, 6;* cum eius fiat orationem et uoluntatem *49, 8;* cum uoluntate abbatis omnia agenda sunt *49, 10;* malam uoluntatem inuidentium *55, 21;* non rennuatur talis uoluntas *61, 5;* et uoluntas abbatis . . . promouere uoluerint *62, 6;* nihil contra abbatis uoluntatem . . . faciens *65, 16*

uoluptas: pro lege eis est desideriorum uoluptas *1, 8;* uoluptatibus oboedientes *5, 12; abominauiles . . . in uoluptatibus suis 7, 22; uoluptas habet poenam 7, 33*

uoluere, *v.* **uolbere**

uos, *v.* **tu**

uox: quid nos admonet uox *pr. 9; si uocem eius audieritis pr. 10;* dulcius . . . ab hac uoce *pr. 19;* iubentis uocem . . . sequuntur *5, 8;* sed uocem illam domini . . . imitetur *7, 32; stultus in risu exaltat uocem 7, 59;* non sit clamosus in uoce *7, 60;* mens . . . concordet uoci nostrae *19, 7;* ut nullius . . . uox nisi solius legentis . . . audiatur *38, 5;* sonitu . . . signi potius petatur quam uoce *38, 7;* oret non in clamosa uoce *52, 4*

uulnerare: ne . . . uulnerent dormientem *22, 5*

uulnus: curare et sua et aliena uulnera *46, 6*

z

zelotipus: non sit zelotipus *64, 16*

zelus: zelum non habere *4, 66;* zelo dei faciant *64, 6;* zeli flamma urat animam *65, 22;* de zelo bono *cap. 72; 72, t;* est zelus amaritudinis malus *72, 1;* zelus bonus qui separat uitia *72, 2;* hunc . . . zelum . . . exerceant *72, 3*

INDEX ORTHOGRAPHICVS

NOTABILIA DE LITTERIS

a — e

cellararius (celler- *cap. 31*) *31, tit.; 31, 1; 35, 5*
conspargere *2, 5*

ae — e

aesus *36, 9*
praecium *57, 7*
repraehendere *61, 4*
repraehensiuilis *21, 5*

ad + c

accedere (adc- *42, 5*) *28, 1; 43, 13; 63, 4*
acceptauilis *5, 14*
acceptio *2, 20; 34, 2*
accipere *pr. 27; al.*
adcommodare *53, 20*

ad + f

affectus *2, 24; 7, 51; 20, 4*
adficere *7, 38*
affligare *30, 3*

ad + l

adlidere (all- *4, 50*) *pr. 28*

ad + m

amministrare *53, 18; 53, 22*
admonere (amm- *23, 2; 40, 9; 62, 9; 65, 18*) *pr. 9; 2, 25*
admonitio *pr. 1; 2, 27*

ad + n

annuere *58, 4*
annuntiare (adn- *9, 1*) *38, 3*

ad + p

apparere *7, 6; 34, 6*
appellare *post cap.; 63, 11*
appellatio *63, 11*
adplicare *4, 42*
adprobare *1, 6*

ad + q

adque *41, 5*
adquirere *31, 8; 35, 2; 36, 5*

ad + r

arripere *5, 11; 38, 1*

ad + s

ascendere *7, 5; cett.*
ascensus *7, 7*
adsentire *60, 1*
adsignare *32, 3; 42, 7; 53, 21*
adsistere *19, 2*
adsumere *2, 14; 27, 7; 65, 2*
assumptio *63, 13*

ad + sp

aspectus *7, 13; 7, 63*
aspicere *7, 29*

ad + t

adtendere *18, 23; 60, 7; 62, 5*
adtingere *7, 5*
adtonitus *pr. 9*
adtribuere *2, 8*

au — ob

obscultare *pr. 1*

b — p
abtus (apt- *4, 53*) *58, 6*

b — u
abaritia (auar- *31, 12*) *57, 7*
adiubare (adiuuare *1, 13, cett.*) *35, 16; 35, 17*
bapulare *45, 3*
brebiare *11, 12; 20, 5*
brebis (breu- *38, 9*) *10, 2; 20, 4; 32, 3*
brebitas *10, 2*
cabere (cau- *2, 39; cett.*) *11, 13; 61, 13; 62, 2*
conserbare (conseru- *58, 27; 63, 1; 63, 9*) *64, 20*
euolbere *7, 11*
ferbor (feru- *1, 3; 66, 4*) *41, 4*
grabis (grau- *pr. 46; al.*) *38, 10; 42, 9; 65, 1; 68, 1*
grabitas (grau- *cett.*) *7, 60*
incurbare *7, 66*
inuolbere *59, 2*
iubenis *36, 8*
labare *53, 13; 55, 10*
lebare *7, 65*
nobem (nou- *18, 9*) *18, 7*
nobembris *8, 1; 8, 4; 10, 1*
nobicius (nou- *1, 3*) *58, 5; 58, 11; 58, 20; 58, 21; 58, 23*
nobiter *58, 1*
nobus *9, 8; 11, 7; 55, 9; 55, 12; 64, 9; 73, 3*
obile *1, 8*
obis (ouis *2, 10; 2, 39*) *2, 7; 7, 38; 27, 5; 27, 8* (*bis*); *28, 8*
obserbare (obseru- *7, 18; cett.*) *7, 68*
octabus *7, 55; 8, 1; 18, 2; 18, 3; 18, 7; 18, 8; 18, 11; 18, 16; 48, 6*
parbus (paru- *8, 4; cett.*) *42, 5; 67, 7*
persolbere *16, 2; 18, 25*
prabus *4, 51; 64, 5*
pribare *24, 3*
pribatus (priu- *cap. 13; 13, t*) *13, 1; 24, 4; 71, 3*
proterbus *3, 9*
prouolbere *35, 15*
reserbare (reseru- *4, 23; 58, 24*) *58, 29; 59, 5*
salbare *41, 5*
salbus *7, 36; 25, 4*
serbare (seru- *1, 7; cett.*) *18, 10; 39, 10* (*bis*)
sibe (siue *2, 20*) *41, 9; 53, 6; 64, 1; 64, 17; 72, 5*
siue — sibe *39, 4*
sibe — siue *42, 2*
uibere (uiu- *pr. 38; cett.*) *48, 8; 58, 21*
uolbere *44, 4*

-bi *pro* -ui
ambulabi *7, 3*
commemorabimus (*perf.!*) *73, 9*
erraberat *27, 8*
taxabimus (*perf.!*) *18, 18*

c — q
subsecuntur *7, 39*

c — t
pacienter (pat- *36, 5; 58, 3; 68, 2; 72, 5*) *4, 30*
praecium *57, 7*
sacietas (sat- *40, 5*) *40, 6*

con + l
collatio *42, 3; 42, 5; 73, 5*
conlocare *60, 8*
conloqui *53, 23; 53, 24*
conloquium *25, 2*

con + m
commemorare *73, 9*
commemoratio *67, 2*
commendare *67, 1*

commendaticius *61, 13*
comminatio *27, 7*
conmittere (comm- *4, 41; 31, 17*) *2, 30; 2, 32; 2, 33; 7, 44; 42, 7; 63, 2; 65, 13*
commonere *18, 22*
commotio *71, 8*
communio *38, 2; 38, 10; 63, 4*
communis *5, 9; cett.*

con + p
completorius *16, 2; cett.*
conparare *55, 7*
conpati *27, 9*
competere *25, 5; 31, 18*
conplere *43, 6; 47, 1* (compl- *pr. 1; cett.*)
completorius *16, 2, al.*
conpraehendere *pr. 13*
conprobare *29, 2; 65, 18*
conpunctio *20, 3; 49, 4*
computare *pr. 5*
inconpetenter *48, 21*
perconplere *44, 7*
reconpensare *4, 76*

con + r
correptio *28, 1; cett.*
corrigere *2, 28; cett.*
corripere *2, 25; cett.*
corrumpere *7, 22*

d — t
adque (atque *cett.*) *41, 5*
idem (= item) *17, 5*

dis + n
dinoscere *61, 5*

e — ae
cedere (= caedere) *cap. 70; 70, t; 70, 2*
egrotus *39, 11* (aegritudo *35, 1*)
emulatio *65, 7*
erugo *64, 12*

pene (= paene) *48, 3*
penitere *3, 13*
senpecta *27, 2*
sepe (saepe *62, 9*) *3, 3*
sepius *cap. 28; 28, t; 65, 1; 66, 8*
teter *1, 6*

e — i
elegere (elig- *21, 3; 21, 4; 31, 1*) *21, 1; 62, 1; 64, 2*
festuca *2, 15*
intellegentia *2, 32*
intellegere (-lig- *23, 4; 30, 2; 63, 12*) *7, 7; 7, 27*
uellosus *55, 5*

e — y
senpecta *27, 2*

ex + s
existere *2, 18; 23, 1*
expectare *7, 30; 49, 7*
expectatio *58, 21*
extruere *1, 5*
exurgere *pr. 8*

f — ff
dificilis (difficultas *58, 3*) *2, 31*

g + t
neglegtus *11, 13*

h
cum aspiratione:
habiit (= abiit) *27, 8*
achediosus *48, 18*
cohercere (coerc- *30, 3*) *2, 28; 69, 4*
Danihel *63, 6*
gehenna *pr. 42; 4, 45; 5, 3; 7, 11; 7, 69*
heremita *1, 3*
heremus *1, 5*
hostiarius *cap. 66; 66, t*

humerus *27, 9*
inchoare *pr. 4*
inchoatio *73, 8*
Samuhel *63, 6*

aspiratione omissa:
ebdomada *18, 23; 38, 1*
ebdomadarius *35, 15; cett.*
emina *40, 3*
eptaticus *42, 4*
is (= his) *pr. 35;* ac (= hac) *48, 2*
ortus (hortus *7, 63; 66, 6*) *46, 1*
scola *pr. 45*

i — e (ei)
anachorita *1, 3*
analogium *9, 5*
dilectatio *7, 24; 7, 69*
eligere (eleg- *21, 1; 62, 1; 64, 2*) *21, 3; 21, 4; 31, 1*
expauiscere *4, 45*
hospis *53, 1; 53, 3*
intelligere (-egere *7, 7; 7, 27*) *23, 4; 30, 2; 63, 12*
intelligibilis *2, 27; 63, 19*
litania *9, 10; 12, 4; 13, 11; 17, 8*
mercis (-ces *4, 76; 35, 2*) *36, 5*
negligere (negleg- *2, 25; cett.*) *31, 11; 73, 7*
negligentia (negleg- *36, 6; cett.*) *45, 2*
subripere (= subrepere) *39, 7; 57, 7; 67, 4*
suscīpit *2, 31; 2, 37*
uermis *7, 52*

i — ii
hii *5, 7; 5, 13; 30, 3; 65, 9* (hi *55, 13*)

i — u
quadripes *39, 11*
scripulositas *40, 2*

i — y
bibliotheca *48, 15*
quirie *9, 10; 17, 4; 17, 5; 17, 10*
sinaxis *17, 7*
zelotipus *64, 16*

in + l
inlatus *58, 3*
inlecebrae *1, 11*
inlusio *53, 5*

in + m
inmaculatus *7, 18*
inmittere *27, 2*

in + p
impedimentum *52, 5*
inpedire *52, 3*
imperare *5, 4; cett.*
inpendere (imp- *72, 8*) *72, 6*
inperfectus *5, 8*
impietas *7, 48*
inpingere *pr. 34*
implere *pr. 43; cett.*
inputare *pr. 31*
inponere (imp- *44, 6*) *7, 41; 24, 4; 27, 9; 47, 2, 58, 21; 63, 4*
inpossibilis *cap. 68; 68, t; 68, 1*
inpossibilitas *68, 2*
inprimis *pr. 4; cett.*
inprobitas *52, 3*
inprobus (improbus *23, 5*) *2, 28*
inputare *pr. 31*

in + r
inrationauilis *31, 7*
inridere *58, 18*
inrogare *7, 35*
irritare *pr. 7*

nn — n
rennuere *43, 19; 61, 5*

o — oe
diocesis *64, 4*

ob + m
omittere *1, 13*

ob + p
opprimere *48, 24*
opprobrium (obp- *7, 52*) *pr. 27; 58, 7*

mt — mpt
contemtor (contempt- *65, 18*) *23, 1*
promtus *7, 59*

pp — p
repperire *71, 5*

q — c (k)
quirie *9, 10; 17, 4; 17, 5; 17, 10*

r — rr
scurilitas (scurr- *49, 7*) *6, 8; 43, 2*

s — ss
musitatio *38, 5*

s — x
senes sapiens *66, 1*

t — tt
cotidianus (cott- *cap. 48*) *39, 1; 48, t*
cotidie (cott- *pr. 35; cett.*) *pr. 9; 7, 28; 18, 12*
litera *cap. 54; 54, t; 54, 1; 58, 20; 61, 13*

u — au
clusura *6, 8*

u — o
adulescens *22, 7; 30, 2; 63, 18*
diabulus (diabol- *pr. 28; 1, 4*) *54, 4; 58, 28*
octuber (octob- *48, 10*) *48, 3*
rubur *73, 7*
somnulentus *4, 37; 22, 8*
turbulentus *31, 1; 64, 16*

u — b
acceptauilis *5, 14*
aruitrium (arb- *5, 12; cett.*) *3, 5*
ciuus (cibus *24, 5; cett.*) *25, 5*
coenouita (coenobium *5, 12*) *1, 2; 1, 13*
deuilis (deb- *27, 7*) *36, 9; 39, 11*
duuius (dub- *2, 38; cett.*) *3, 11*
inpossiuilis (inpossib- *cap. 68; 68, t*) *68, 1*
inrationauilis *31, 7*
intelligiuilis (intelligib- *2, 27*) *63, 19*
inuecillitas (inbec- *35, 3*) *37, 2; 40, 3; 48, 25*
iuuere (iub- *5, 8; cett.*) *cap. 68; pr. 41; 2, 4*
liuenter (lib- *pr. 1*) *4, 55*
liuer (lib- *2, 20; 58, 10*) *63, 2*
moruidus (morb- *2, 8*) *28, 8*
praeuere (praeb- *2, 22; cett.*) *5, 16*
rationauilis (rationab- *2, 18; cett.*) *7, 60*
repraehensiuilis *21, 5*
reuellio *62, 8*
stauilitas (stabilis *1, 11;* stabilire *61, 12*) *4, 78; 58, 9; 58, 17; 60, 9; 61, 5*
superuire (superb- *65, 4; 65, 13; 68, 3*) *65, 18*
tauernaculum (tab- *pr. 22; pr. 24*) *pr. 23; pr. 39*
traues *2, 15*
ualneae *36, 8*
uini (bini *1, 8*) *18, 5*

-uit *pro* -bit
adnuntiauit (*futur.!*) *9, 1*
habitauit (*futur.!*) *pr. 23*

INDEX GRAMMATICVS

v. Gloria-Maria Widhalm, Die rhetorischen Elemente in der Regula Benedicti, Regulae Benedicti Studia, Supplementa tom. III (Gerstenberg, Hildesheim 1974)

I. DE VOCABVLORVM NOTIONIBVS ET FORMIS

Vocabula Graeca ac barbara:

achediosus; anachorita; analogium; angariare; angelus; antiphona; apocalypsis; apostatare; apostolus; bibliotheca; catholicus; chorus; coenobium; coenouita; decania; deuteronomium; diabolus; diabolicus; diacon; diocesis; ebdomada; ebdomadarius; eleison; elemosina; emina; episcopus; eptaticus; eremita; eremus; euangelium; eulogia; gehenna; graphium; gyrouagus; heremita; heremus; hymnus; litania; monachus; monasterialis; monasterium; orthodoxus; pascha; pausare; pentecoste; petra; presbyter; propheta; psallere; psalmodia; psalmus; psalterium; quirie; sarabaita; scandalizare; scandalum; scola; senpecta; sinaxis; tyfus; tyrannis; zelotipus; zelus

Substantiva

Substantivorum notiones notabiles:

actus = vita, mores, *pr. 5*
aedificatio = fidei excitatio, *6, 3; 38, 9*
agenda = officia divina, liturgica, *8, 4; 13, 12; 13, 14*
ambrosianum = hymnus, *9, 4; 12, 4; 13, 11; 17, 8*
animi = mens, *71, 7*
annona = cibi portio, *31, 16*
aspectus = oculi, *7, 13; 7, 63*
benedictiones = deut. 3, 57—88, *12, 4*
biberes = potiones, *35, 12*
canticum de euangelia (in laudibus) = benedictus, *12, 4; 13, 11*
canticum de euangelia (ad vesperas) = magnificat, *17, 8; 18, 18*
capitulum = pars psalmi, 118, *18, 2; 18, 3; 18, 7*
caput = initium, *15, 2; 18, 23; 41, 6; 48, 10; 48, 16*
in capite = inprimis, *65, 10*
causa = negotium, res, *35, 1; 60, 6*
causa = morbus, *46, 5*
cella = monasterium, *1, 10*
clericus = in ecclesiastici vel monasterialis ministerii gradibus ordinatus, *60, 8*
completorium = ultimi officii horae, *18, 19*
conmissum = mandatum, *42, 7*
consolatio = auxilium, *1, 5*
conpunctio = paenitentia, dolor animae, *20, 3; 49, 4*
conspectus = oculus, *pr. 28; 19, 6*
conuersatio = vitae monasticae ratio, *pr. 49; 58, 1, cett.*
ex corde = ex memoria, *9, 10; 12, 4*
correptio = poena, *28, 1; 33, 8, cett.*
disciplina = poena, *2, 22; 24, 1*
disciplina = modus, *58, t*
discretio = distinguendi ratio, prudentia, *64, 18; 64, 19*

discussio = quaestio *2, 6*
diuinitas = deus, *7, 13; 19, 6*
emendatio = poena, *46, 4*
eloquium = sermo, *6, 2, cett.*
eulogia = donum pium, *54, 1*
excessus = delictum, *67, 4*
extremitas = res minima, *7, 49*
feria = dies hebdomadae, *13, 4, cett.*
frater = monachus, *pr. 19, cett.*
hora = tempus, *4, 48; 7, 12; 7, 13, al.*
horae = officium divinum, *18, 7*
horae canonicae = horae refectionis consuetae, *37, 3*
indutiae = mora, spatium, *pr. 36*
inordinatio = turbatio, *65, 10*
iunior = subditus, *68, 4*
laudes = psalmi 148—150, *12, 4; 13, 11*
lectio = apocal. 7, 12, *9, 10*
lectisternium = lectus, *22, 2*
lex diuina = sacra scriptura, *53, 9; 64, 9*
maior = superior, *2, 1; 5, 4; 5, 15; 7, 34*
maior = senior, *63, 16*
maiores = praepositi, *7, 55*
malignus = diabolus, *43, 8*
malum = peccatum, *pr. 7; pr. 17; 4, 57; 4, 58; 7, 44*
malum = vitium, *34, 6; 57, 7*
matutini = officia liturgica post vigilias, *8, 4, cett.*
meditatio = psalmorum studium, exercitatio, *8, 3*
merces = merces caelestis, *59, 4*
missa = missio, finis officii divini, *17, 4; 17, 5; 17, 8; 17, 10*
missa = sacrificium eucharisticum, *35, 14; 38, 2; 60, 4*
mora = spatium temporis, *42, 7*
neglegtus = neglegentia, *11, 13*
occasio = causa, *69, 1; 69, 3*
opus peculiare = possessio privata, *55, 16*
ordinatio = muneris monastici traditio, *60, 6*
pagina = liber, *73, 3*
pax = osculum pacis, *63, 4*
peculiare (*scil.* opus) = possessio privata, *55, 18*
peregrinus = peregrinans ad loca sacra, *53, 2; 53, 15*
periculum = mors, interitus, *2, 26*
petitio = formula professionis, *58, 20; 58, 29*
pietas = benignitas, *pr. 20*
praeceptum = permissio, *54, 1*
presbyter = sacerdos, *62, 1*
presbyter = senex, *63, 6*
prior = superior, *13, 12; 20, 5; 38, 9 al.*
prior = maior aetate, *63, 10; 63, 12; 71, 4*
pronomen = praenomen, *2, 2*
prouincia = regio, *61, 1*
ratiocinium = ratio, *2, 39*
refectio = cenatio, *24, 5, al.*
res = vestimentum, *58, 26; 58, 28*
responsum = negotium, *51, 1*
responsum = responsorium, *18, 18*
reuellio = rebellis, *62, 8*
reuerentia paterna = reverendus pater, *63, 12*
sacerdos = episcopus, *65, 3*
saecularis = laicus, *57, 8*
saeculum = mundus, *7, 8*
satisfactio = paenitentia, *5, 19*
scapularis = succinctorium, redimiculum, *55, 6*
senior = praepositus, *23, 1; 23, 2*
septimana = opera per septem dies impensa, *35, 7*
sera = vespera, *41, 1*
solacium = auxilium, *1, 4*
solatium = adiutor, *35, 3; 53, 20*
sollicitudo = cura, *2, 33; 27, 1; 27, 5; 71, 4*

substantia = res, *31, 10*
substantia = res familiaris, *2, 35*
tempore = tempore suo, *48, 2*
tristitia = pigritia, *35, 3*
uespera = hora canonica vespertina, *15, 3, al.*
uespera = oratio vespere dicta, *42, 5*
uestiarium = vestimentorum summa, *cap. 55; 55, t*
uestiarium = armarium, *55, 9, cett.*
uestigium = pes, *44, 4*
uia = iter, *50, t; 55, 13; 55, 14; cap. 67; 67, t; 67, 1; 67, 3; 67, 4*
uigiliae = orationes nocturnae, *8, 3, cett.*
uoluptas = uoluntas, *7, 33*

Substantiva ex adiectivis deducta:

bonum = virtus, *71, 1*
brebis = breviarium, *32, 3*
completorii = ultimi officii horae, *18, 19*
malignus = diabolus, *43, 8*
matutini = officia liturgica post vigilias, *8, 4, cett.*
nocturni = officia liturgica nocturna, *15, 2*
peculiare (*scil.* opus) = res propriae, *55, 18*

Substantiva ex verbis derivata:

agenda = officia divina, *8, 4, al.*
adsignatum = negotium adsignatum, *32, 3*
commissum = negotium commissum, *42, 7*
nascentia leguminum = nascentia legumina, *39, 3*

Abstracta pro concretis:

paterna reuerentia = reverendus pater, *63, 12*
omni uilitate (= vilibus rebus) uel extremitate (= extremis rebus), *7, 49*
reuellio = rebellis, *62, 8* (*masc. concret.*)
solatium = adiutor, *53, 18; 53, 20*

Ante RB non inveniuntur substantiva:

senpecta, *27, 2*
stirpator = exstirpator, *31, 12*

Notabilia de substantivorum declinatione:
indeclin.:
pascha: usque in pascha, *8, 1; 41, 7;* sanctum pascha expectet, *49, 7;* a pascha, *8, 4; 10, 1; 15, 1; 15, 4; 48, 3;* a sancto pascha, *41, 1*
I. declin.:
Nomin.: abba, *3, 11; 64, 7*
Genet.: abbae sui, *22, 2*
Accus. (*littera* m *desinens neglecta*): ad oboedientia, *58, 7;* promiserit ... perseuerantia, *58, 9*
Dat. plur.: animabus, *66, 7*
II. et IV. declin.:
Nomin: uersu, *11, 4; 17, 4; 17, 8*
Genet.: de mensura cibus, *cap. 39; 39, t*
Accus.: cogitatos, *pr. 28*
excessos, *67, 4*
uersu, *12, 4; 17, 4; 17, 5; 17, 10; 18, 1; 43, 13;* uersu tertio, *9, 1*
Ablat.: solito pensu, *49, 5*
III. declin.:
Nomin.: senes sapiens, *66, 1*
Accus.: diaconem, *62, 1*
diocesim, *64, 4*
lectione, *17, 5; 18, 18*
scapularem, *55, 6*
seniore ... uno aut duo, *56, 3*
Ablat.: de apocalypse, *12, 4*
Genet. plur.: infantum, *31, 9; 37, 1*
mensuum, *58, 9; 58, 12*
V. declin.:
Genet.: dies noctisque, *47, 1*

Adiectiva

Notabilia de adiect. notione:

absconsus = absconditus, *7, 44*
achediosus = tristibus moribus molestus, tristis, *48, 18*
adtonitus = tonitru percussus, *pr. 9*
canonicus = regula constitutus, *37, 3*
capax = intelligens, *2, 12*
castus = suae utilitatis memor, *64, 6; 72, 8*
conpetens = constitutus: hora conpetenti (horis conpetentibus, *31, 18; 47, 1*) = suo tempore, *50, 1*
consuetudinarius = consuetus, *18, 24*
contrarius = perniciosus, *2, 13; 7, 35; 7, 38*
cunctus = totus, *31, 10*
curiose = diligenter, *58, 6*
deificus = divinus, *pr. 9*
delicatus = infirmus, *48, 24*
directaneus = non interruptus, *17, 9*
districtior = acrior, *34, 7*
diuersus = varius, *1, 10; 66, 6*
= singulus, *7, 9; 18, 14; 39, 1*
fortis = prolixus, longior, *18, 16*
= validus, robustus, *pr. 3; 1, 13; 64, 19; 70, 6*
incessabilis = assiduus, *4, 76*
inconpetens = non aptus, *48, 21*
infirmus = aeger, *4, 16, al.*
inoboediens = non oboediens, *2, 8; 2, 10; 2, 28; 23, 1*
instans = supplex, *pr. 4*
integer = totus, *18, 23; 18, 25; 48, 15*
intelligibilis = qui intellegere potest, *2, 27; 63, 19*
inutilis = qui usui non est, *7, 29; 48, 18*
medius = dimidius, *8, 2*
morbidus = aegritudine infectus, *2, 8; 28, 8*
nimius = magnus, *30, 3; 41, 4*
= animo nimis elatus, *64, 16*
omnis = summus, *3, 4; 4, 46; 6, 7; 7, 34; 20, 2; 22, 6; 27, 1; 27, 5; 29, 1; 31, 9; 48, 5; 49, 2; 53, 3; 53, 6; 57, 1; 66, 4; 68, 1; 71, 4*
= totus, *3, 1; 28, 8; 31, 2; 53, 6; 53, 7; 60, 2; 64, 1; 70, 5; cap. 73; 73, t*
peculiaris = praecipuus, *49, 5*
= proprius, *55, 16; 55, 18*
pius = benignus, misericors, *pr. 1; pr. 38; 2, 24; 7, 30; 27, 8; 37, 3*
plenus = completus, *48, 10; 48, 14*
pribatus = hebdomadarius, ferialis, *cap. 13; 13, t; 13, 1*
= ab hominibus humilibus datus, *71, 3*
prolixus = longus, *18, 21*
propensus = pondere ampliore pensus, *39, 4*
proprius = suus, *58, 25; 60, 9*
purus = tenuis, *55, 5*
rationabilis = rationalis, *2, 18; 7, 60; 31, 7; 61, 4; 65, 14*
reprobus = damnandus, damnatus, *2, 13*
restrictus = severus, *pr. 47*
singuli = omnes, *48, 12; 58, 23*
sollicitus = diligens, cura affectus, *2, 39*
= vigil, *7, 18; 22, 3*
suffectus = interpositus, *59, 3*
superfluus = arrogans, superbus, *61, 6*
uniformis = aequalis, *18, 10*
uniuersus = omnis, totus, *2, 8; 7, 38; 7, 68*
utilis = bonus, *7, 18*

Notabilia de adiect. formis:

acris uerberibus, *30, 3*
quodcumque est uetere, *55, 12*

Accus. neutr. sing.:

cor . . . murmurantem, *5, 18*
nimis inertem . . . seruitium, *18, 24*

Ablat. sing.:
altiori consilio, *63, 7*
in fortiori aetate, *70, 6*
de minori ... substantia, *2, 35;* de pueris minori aetate, *30, tit.*
in superiori ... loco, *61, 11*
de ueteri testamento, *10, 2*

Pronomina

Notabilia de formis:
alio (*Dat.*), *4, 9; 61, 14; 67, 5; 70, 7; 72, 7*
hii, *5, 7; 5, 13; 30, 3; 65, 9*
ipsud: quod ipsud ... fiat, *42, 11;* ipsud officium implere, *47, 3;* hoc ipsud ... suggerat, *49, 8;* ipsud officium ... impleant, *53, 17;* pro hoc ipsud (*Accus.!*), *61, 4*
qua (*Accus. neutr. plur.*): in qua latera, *7, 9*
talius inordinationis, *65, 10*
utrarumque rerum, *2, 6*

Verba

Notiones inusitatae:
adplicare = adtribuere, adsignare, *4, 42*
adtendere = respicere, *18, 23*
aduertere = cognoscere, *65, 4*
aedificare = in fide firmare, *38, 12; 42, 3; 47, 3; 53, 9*
aestimare = existimare, *7, 13; 7, 38; 65, 2*
agnoscere = cognoscere, *2, 38*
amministrare = adtribuere, *53, 18; 53, 22*
arripere uiam = ingredi viam, *5, 11*
aspicere = videre, *7, 29*
baiulare = ferre, portare, *2, 20*
brebiare = breviorem reddere, aliquid demere, *11, 12; 20, 5*
causari = queri, *2, 35; 55, 7*
clarescere = notum fieri, *62, 10; 64, 4*
complere = exprimere, respondere, *pr. 35*
= completorium dicere, *12, 4; 13, 11; 42, 8*
condecet = decet, *3, 6; 6, 6*
confiteri = laudare, magnificare, *16, 4; 16, 5*
conlocare = ponere, *60, 8*
conparare = emere, *55, 7*
conpati = misericordiam habere, *27, 9*
conspicere = aestimare, *31, 10*
contemnere = neglegere, nolle, *71, 9*
contristare = tristem reddere, *31, 19; 34, 3*
= iracundum reddere, *pr. 5; 31, 6; 31, 7; 36, 4; 48, 7*
conuenire = monere: ut conuenti per ... sponsionem ... purgent se, *13, 13*
corripere = vituperare, *2, 27; 21, 5, al.*
= poena adficere, *2, 25; 18, 1; cap. 30; 30, t*
currere = operam dare, *27, 5*
custodire = observare, *31, 5; 58, 14*
damnare = vetare, *6, 8*
debet = oportet, *6, 2; 7, 41, al.*
decantare = sine intermissione cantare, *9, 3*
degradare = loco et honore depellere, *63, 7*
deputare = adsignare, *7, 28; 36, 7; 48, 17; 48, 22; 58, 6*
= tribuere, *49, 9*
dicere = cantare, *cap. 9; 9, t; 9, 1, al.*
dictare = praecipere, postulare, *pr. 47; 2, 19*
digerere = ordinare, *17, 1; 18, 18*
digeri = recreari, *8, 2*

dimittere cum fratribus = relinquere apud fratres, *56, 3*
dirigere = convertere, *pr. 3*
= regere, *post cap.*
= dare (dirigere mandatum), *26, 1*
= mittere, *50, 4; 51, 1; 54, 2; 54, 4; 55, 13; 61, 4; cap. 67; 67, t; 67, 1*
dirigi = recto cursu emitti, *7, 58*
distollere = negotiis detinere, *48, 18*
efficere = perficere, *4, 59; 5, 14*
effici = reddi, *2, 40*
erigere = depellere, amovere, *57, 3*
erit ut = continget ut, *2, 8*
excedere = superare, *68, 2*
existens = exstans: contrarius existens . . . regulae, *23, 1*
expendere = dispertire, *18, 8*
explicare = perficere, *5, 9; 52, 5*
extruere = instruere, *1, 5*
falli = errorem facere, delinquere, *cap. 45; 45, t; 45, 1*
incendere = urere, *7, 11*
ingredi = incipere *35, 17; 35, 18; 38, 1; 38, 2*
inponere psalmum = recitare psalmum, *24, 4; 44, 6; 47, 2; 63, 4*
inseruire = accommodare, *8, 3*
inuenire = conferre, comportare, *40, 8*
inueniri = haberi, *18, 16*
iubere = dignari, velle, *pr. 41*
= concedere, permittere, *54, 3*
lucrari = fidei asciscere, *58, 6*
magnificare = celebrare, *pr. 30*
mediare = dimidium efficere, *48, 6*
meliorare = meliorem reddere, *36, 9*
memorari = meminisse, *57, 5*
obscultare = audire, *pr. 1*
occurrere = concurrere, *42, 7*
pausare = dormire, *8, 2; 22, 3; 48, 5*
penitere = paenitentiam ostendere, *43, 6*
percipere = accipere, *43, 19*
praemittere = praeponere, *53, 5; 71, 3*
praeuaricare = transgredi, *42, 9*
praeuidere = prouidere, *25, 5*
proficere = progredi, *2, 25; 62, 4*
proicere = expellere, *58, 28; 61, 8*
prouenire = evenire, *11, 13*
quiescere = desistere, *44, 8*
reprendere = repetere, *18, 23*
reputare = tribuere, *4, 43*
= numerare, *58, 23*
requirere = quaerere, *6, 7; 7, 27; 38, 8*
respicit = pertinet ad, *36, 10; 65, 10*
satisfacere = poenam solvere, *11, 13*
sequestrare = secernere, segregare, *43, 16*
sortiri = accipere, *26, 2*
subripere = subrepere, *39, 7; 57, 7; 67, 4*
subtrahere = demere, *49, 7*
= protrahere, *13, 2; 43, 4*
suggerere = proponere, explicare, *20, 1; 49, 8; 65, 5; 68, 2*
superuenire = inopinate uenire, *42, 10; 53, 1; 53, 16; 61, 1*
suscipere = accipere, *2, 11; cap. 54; 54, t*
taxare = constituere, *18, 18*
tractare = deliberare, *3, 2; 61, 4*
tremere = timere, *2, 6; 7, 64*
tulisse = abstulisse, *58, 29*
uacat = tempus est, *pr. 43*
uenire = effici: quia minus ueniunt tres psalmi, *18, 16*

Ante RB non inveniuntur verba:
contagiare, *28, 8*
scrutinare, *55, 16*

Notabilia de verborum formis:
adiubasti, *35, 16*
agent (= -unt) *48, 4*
benedicent (= -cunt), *7, 43*
contigit (= contingit), *65, 1*
fallitus fuerit, *45, 1*

increpat (= -et), *2, 25*
indigitur (= -etur), *55, 2*
inridit (= -et), *58, 18*
meminere, *2, 1; 2, 30*
odire, *4, 60; 4, 65*
offerit (= offert) *49, 8; 59, 1*
pendat (= -eat), *3, 5*
perpendet (= -it), *50, 2*
sedit (= -et), *43, 8*
suscipit (= -epit), *2, 11; 2, 31*
absentum, *67, 2*
oboedientum, *post cap.*

Numeralia

duo (*Accus.*), *7, 42; 56, 3*
uno (*Accus.*), *56, 3*

II. SYNTACTICA

Substantivorum genera permutata:

biberes: singulas biberes, *35, 12*
canticus: canticum ... qui, *13, 9;* canticum unumquemque, *13, 10;* tria cantica ... quas instituerit abbas, *11, 6*
cibum: nec cibum quod ei datur, *25, 6*
dies (*fem.*): ea die, *51, 1;* ex illa die, *58, 15; tota die, 7, 38; una die, 64, 18*
iugus: desub iugo ... quem, *58, 16*
lectus: habeant lectos, *22, 7;* lecti strati, *53, 22*
responsorius: brebis resp., *10, 2*
signus: auditus ... signus, *43, 1*
zelus: de zelo ... quod, *cap. 72; 72, tit.;* zelus malus, *72, 1;* zelus bonus, *72, 2;* hunc ... zelum, *72, 3*

De substantivorum numero

Pluralis pro singulari:

abrenuntians propriis uoluntatibus (*Plur. intensiv.*), *pr. 3*
propriis uoluntatibus et guilae inlecebris seruientes, *1, 11*
animos prioris cuiuscumque ... iratos uel commotos, *71, 7*
detrimenta gregis, *2, 32*
de caelis ... respici, *7, 13*
ad caelos, *7, 65*
carnium ... comestio, *39, 11*
consuetudines ieiuniorum, *53, 11*
humilitatis exempla omnibus det, *60, 5*
infantum ... usque quindecim annorum aetates disciplinae, *70, 4*

De pronominum numero

Plural. pro sing.:

aliqua suggerere, *20, 1*
de praeposito eadem constituimus, *21, 7*
aliqua praesumat, *60, 5*
aliqua ... grabia ... iniunguntur, *68, 1*
haec (*scil.* defendere) transgressus, *69, 4*

De casuum usu

Nominativus pendens:

qui bini aut terni aut ... singuli ... pro lege eis est desideriorum uoluptas, *1, 8*
et ueluti uno momento praedicta magistri iussio et perfecta discipuli opera in uelocitate timoris dei ambae res communiter citius explicantur, *5, 9*
quique decani si ex eis ... quis inflatus superbia repertus fuerit, *21, 5*

Nom. forma pro acc. audit.:

uita aeterna, quae ... praeparata est, ... euolbat, *7, 11*
substantia monasterii ... praeuideat abbas fratres, *32, 1*
aqua in manibus ... det, *53, 12*

Nominativus absol. in participiis:

audiamus dominum respondentem et ostendentem ... dicens, *pr. 24sq.*

castigatio ... coherceat sciens (*scil.* abbas) scriptum, *2, 28*

et custodiens se ... a peccatis ..., sed et desideria carnis, aestimet se homo ... respici ... demonstrans nobis hoc propheta, *7, 12sqq.*

abbatem non celauerit (*scil.* monachus) suum hortans ... scriptura dicens, *7, 44 sq.*

psalmi ... diuidantur ... partiendo ... et duodecim per unamquamque constituens noctem, *18, 20sq.*

accepta benedictione egrediens subsequatur ingrediens, *35, 17*

in arbitrio prioris consistat considerans in omnibus, *40, 4*

non murmurent (*scil.* monachi) hoc ... ammonentes (*scil.* Benedictus), *40, 9*

omnes ... conpleant et exeuntes ... nulla sit licentia denuo cuiquam loqui aliquid, *42, 8*

ut ... superuenientes hospites ... non inquietentur fratres, *53, 16*

nobiter ueniens quis ... non ei facilis tribuatur ingressus, *58, 1*

Genetivus causae:

de excommunicatione culparum, *cap. 23; 23, t*

propter poenam peccati, *6, 2*

Genetivus comparationis:

iuniorem ... illius, *63, 8*

Genetivus explicativus uel determinat.:

consideratio rationis, *8, 1*

sermo responsionis porrigatur bonus, *31, 13*

ne qui (*scil.* excessus) forte subripuerint in uia uisus aut auditus malae rei aut otiosi sermonis, *67, 4*

Genetivus identitatis uel inhaerentiae:

seruitutis militiam baiulamus, *2, 20*

cum omni humilitatis subiectione, *3, 4*

factorum nostrorum opera, *7, 28*

de ... aedificationum eloquiis, *6, 3*

cum ... subiectione reuerentiae, *6, 8*

supplicatio litaniae, *9, 10*

per ... sapientiae doctrinam, *21, 4*

refectionem cibi, *24, 5; 25, 5*

ferro abscisionis, *28, 6*

tolerantiam abstinentiae, *40, 4*

cum ... officio caritatis, *53, 3*

conuersatio morum, *58, 17*

sapientiae doctrina, *64, 2*

consanguinitatis propinquitate, *69, 2*

annorum aetates, *70, 4*

rubur confusionis, *73, 7*

Genetivus instrumenti:

uiolenti laboris opprimantur, *48, 24*

Genetivus loci:

labores agrorum, *41, 2*

si animae (= in anima) uero peccati causa fuerit latens, *46, 5*

Genetivus partitivus:

si operis in agris habuerint, *41, 4*

Genetivus subiectivus:

quod ... in sua sententia prioris imperium perdurauerit, *68, 4*

Genetivus temporis:

dies noctisque, *47, 1*

sabbatorum autem (dicatur psalmum) centisimum quadragesimum secundum, *13, 9* (*cf. Löfstedt, Syntactica II 250*)

Genetivus pendens ab verbo aut adiectivo:

memorari: memoretur ... Ananiae, *57, 5*
communis: omnium ... communia, *33, 6*

Genetivus substantivi pro adiectivo:

cum ... puritatis deuotione, *20, 2*
cum ... humilitatis subiectione, *3, 4* (*cf. Genet. identit.*)
ad humilitatis satisfactionem, *27, 3*
sapientiae doctrina elegatur, *64, 2*
cum feruore caritatis, *66, 4*

Adiectiva pro substantivorum genetivo:

dominici scola seruitii, *pr. 45* (*cf. B. Steidle, Benediktin. Monatshefte XXVIII, 1952, 397—406*)
fraterna ex acie, *1, 5*
non dominicis, sed suis inclusi obilibus, *1, 8*
apostolicam ... formam seruare, *2, 23*
regulari disciplinae, *3, 10, al.*
illud dominicum praeceptum, *4, 61*
oratio dominica, *13, 12; 17, 8*
dominico die, *14, 1*
diuina opera, *cap. 16; 16, t*
diuinam ... praesentiam, *19, 1*
ad opus diuinum, *19, 2*
uindictae regulari, *67, 6* (*v. sub* regularis!)

Dativus sympatheticus uel auctoris:

mihi sermo dirigitur, *pr. 3*

Dativus commodi:

lintea, cum quibus sibi fratres manus ... tergunt, *35, 8*
pedes ... omnibus lauent, *35, 9*
pedes hospitibus omnibus ... labet, *53, 13*
nihil sibi ... carius aliquid existimant, *5, 2*
augeamus nobis aliquid, *49, 5*
persistere petitioni suae, *58, 3*

Dativus pro diversis praepositionibus:

stratus pronus omnium ... pedibus (= ante pedes), *44, 2*
uolbat se ... omnium uestigiis (= ante uestigia), *44, 4*
et si cui (= apud aliquem) inuentum fuerit (*scil.* peculiare), *55, 17*
persistere petitioni suae (= in petitione sua), *58, 3*
prosternatur singulorum pedibus (= ante pedes), *58, 23*
prostrati solo (= in solo), *67, 3*

Dativus pendens a verbis:

infirmitati ... conpassus est, *27, 9*
huic nequissimo uitio ... delectari, *33, 7*
quae discipulis docuerit, *2, 13*
alicui aliquid iusserit, *42, 10*
dum ei iubeat, *44, 8*
quibus iussum fuerit, *47, 2*
cui iusserit, *47, 4; 53, 8*
ei abbas iubeat, *57, 3*
iusserit ei abbas, *60, 4*
sciatque sibi oportere, *64, 8*

Dativus pendens ab adiectivis:

saeculi actibus se facere alienum, *4, 20*
regno ... esse consortes *pr. 50*

Accusativus pro abl. mensurae:

paululum restrictius, *pr. 47*
aliquantulum uilius, *57, 8*
in superiori aliquantum . . . loco, *61, 11*

Accusativus ad adiectiva pertinens:

contentus est consuetudinem loci, *61, 2*
multum edacem, *4, 36* (*pro adv.*)
non multum edax, *31, 1* (*pro adv.*)
memores illud dominicum praeceptum, *4, 61*
sit memor omnia, *7, 11*
memor illud . . . apostolicum, *31, 8*
suamque fragilitatem . . . suspectus sit, *64, 13*

Accusativus pendens a verbis:

claustra . . . egredi, *67, 7*
lumen lucernae non indigeant, *41, 8*
maledicentes se, *4, 32; 7, 43*
iunior priorem benedictionem petat, *63, 15*
silentium debent studere monachi *42, 1,*
subsequatur . . . abbas hymnum, *11, 10*
utentibus ea (*scil.* vestimenta), *55, 8*

Accusativus pro abl. post praepositiones:

ab: a kalendas, *8, 1; 48, 10*
a sanctum pascha, *15, 1* (*15, 4*)
a pentecosten, *15, 2; 41, 2*
a caput, *18, 23*
ab idus septembres, *41, 6*
separat a uitia, *72, 2*
absque: absque iustam murmurationem, *41, 5; 53, 18*
cum: cum antiphonas, *9, 4; 11, 4; 17, 6*
cum responsoria sua, *9, 9*
cum . . . orationem et uoluntatem, *49, 8*
cum oblationem, *59, 2; 59, 8*
de: de fratres, *cap. 50; cap. 51*
de sedilia sua, *9, 7*
de euangelia, *11, 9; 12, 4; 13, 11; 17, 8*
de . . . colorem aut grossitudinem, *55, 7*
in: quaerens . . . in multitudinem, *pr. 14*
in . . . doctrinam . . . perseuerantes, *pr. 50*
percussi in maxillam, *7, 42*
defixis in terram aspectibus, *7, 63*
fixis in terram oculis, *7, 65*
in operarium suum mundum . . . demonstrare, *7, 70*
persistens in . . . luctum, *25, 3*
salbus sit in diem domini, 25, 4
in diem iudicii . . . redditurus est, *31, 9*
sedeant in unum, *42, 3*
in unum positi, *42, 8*
in artem aliquam dum laborat, *46, 1*
pausent in lecta sua, *48, 5*
in opus suum laborent, *48, 11*
codices in caput quadragesimae dandi sunt, *48, 16*
dissensiones in congregationes faciunt, *65, 2*
pro: pro hoc ipsud . . . dixerit, *61, 4*
sine: sine formidinem, *7, 68*
sine iussionem, *26, 1; 31, 4; 33, 2*
sine permissionem, *49, 9*
sine consensu . . . aut literas commendaticias, *61, 13*
sub: sub tam morosam deliberationem, *58, 16*
sub hanc dissensionem, *65, 8*

Accusativus in brachylogiis:

canticum deuteronomium, *13, 9*
sublata ei portione sua uinum, *43, 16* (*cf. Svennung, Unters. zu Palladius 199sq.*)

Accusativus apud gerundivum pro subiecto:

uersu . . . dicendum, *9, 1*

post hunc (*scil.* tertium psalmum) psalmum nonagesimum quartum . . . decantandum, *9, 3*

seniore tamen uno aut duo . . . dimittendum, *56, 3*

Accusativus in subiectis:

canticum unumquemque . . . dicantur, *13, 10*

cantica, matutinos, prima, tertia, sexta, nonaque . . . dicatur, *15, 3*

dicantur psalmi tres . . . hymnum eiusdem horae, *17, 2sq.*

recitetur lectio una, uersu . . . et missas, *17, 4*

celebretur oratio, id est uersu, hymnos . . ., ternos psalmos, lectione et uersu, . . . et missas sunt, *17, 5*

completorios . . . terminentur, *17, 9*

(dicendi) hymnum . . ., lectionem unam, uersu, *17, 10*

psalmi . . . id est centesimum tricesimum octabum et centesimum quadragesimum tertium et centesimum quadragesimum quartum, *18, 16*

reliqua id est lectione, responsum, hymnum, uersum uel canticum . . . impleatur, *18, 18*

idem psalmi repetantur id est quartum, nonagesimum et centesimum tricesimum tertium, *18, 19*

Praeterea accusativus pro nominativo in enumerationibus:

inde benedictiones et laudes, lectionem de apocalypse una ex corde et responsorium, ambrosianum, uersu, canticum de euangelia, litania, *12, 4*

tertia feria . . . quinquagesimus sextus (psalmus); quarta feria sexagesimum tertium et sexagesimum quartum . . ., *13, 5sqq.*

quae sunt necessaria, id est cuculla, tunica, pedules, caligas, bracile, cultellum, graphium, acum, mappula, tabulas, *55, 19*

omnia necessaria, id est aqua, molendinum, hortum uel artes diuersas . . . exerceantur, *66, 6*

et collationes patrum et instituta et uitas, sed et regula . . . quid aliud sunt, *73, 5*

Accusativus absolutus:

lectionum uel uersuum dispositionem uniformem . . . serbatam, *18, 10*

Ablativus pro praepositionibus:

spiritu sancto (= per sp. s.) . . . demonstrare, *7, 70*

dominus et abbas uocetur non sua assumptione (= propter s. a.), sed honore et amore Christi, *63, 13*

uitae . . . merito et sapientiae doctrina (= propter m. et s. d.) elegatur, *64, 2*

Ablativus comparationis sine comparativo:

augeamus nobis aliquid solito pensu seruitutis nostrae, *49, 5*

superexaltet (= se superexaltet) misericordia iudicio, *64, 11*

Ablativus pro accusat. post praepositiones sive accusat. auditivus:

ad mensa *64, 4; 64, 10*

extra: extra quadragesima, *15, 3*

in: in . . . numero computare, *pr. 5*
in perpetuo . . . expediat, *pr. 44*
in plumbi natura molliti, *1, 6*
declinantes in malo, 7, 29
induxisti in laqueo, 7, 40
in loco eius subrogetur, *21, 6; 65, 20*
in superbia elatus, *28, 2*
recipiatur in choro uel in ordine, *44, 5*
proiciat se in terra, *44, 7*
in itinere directi sunt, *50, 4*
in qua coquina . . . ingrediantur, *53, 17*
in uia diriguntur, *55, 13*
exeuntes in uia, *55, 14*
suscipiatur in congregatione, *58, 14*
ingressus est in monasterio, *60, 7; 62, 5*
adhibeatur in testimonio, *62, 9*
uenerit in monasterio, *63, 8*
in notitia . . . claruerint, *64, 4*
eunt in perditione, *65, 9*
dirigendi . . . in uia, *67, 1*
in ipsis infantibus . . . exarserit, *70, 6* (*cf. praeterea*: angariati miliario, *7, 42; foris mittit, 7, 67;* ingrediantur intus, *43, 9;* exeant, ubi eis imperatur, in opera, *53, 18*)
post: post quibus lectionibus, *11, 4*
post quibus, *11, 5; 11, 6*
post quibus psalmis, *17, 8*
post sexta (hora), *48, 5*
propter: propter . . . infirmitatibus, *39, 1*
secundum: secundum . . . qualitate . . . uel temperie, *55, 1*
usque: usque dominica, *18, 5; 18, 10*
usque hora pene quarta, *48, 3*
usque hora qua sexta agent, *48, 4*
usque *apud numeros: 18, 9; 18, 13; 18, 14; 43, 14, al.*
usque in: usque in hora secunda plena, *48, 10*

Ablativus durativus pro accus.:
ternis aut quaternis diebus . . . hospitantur, *1, 10*
sit in cella hospitum paucis diebus, *58, 4*
quanto tempore cupit, *61, 3*

Ablativi temporis inusitati:
sera cenent, *41, 1*
luce adhuc diei omnia consummentur, *41, 8*
luce fiant omnia, *41, 9*

De adiectivorum gradatione

Comparativus pro positivo:
non quidem citius ei adsentiatur, *60, 1*
secretius orare, *52, 4*
sepius . . . contigit, *65, 1*

De superlativo:
paruissimus: paruissimo interuallo, *8, 4*
omnino curiose (= curiosissime), *58, 6*

Positivus coniunctus cum comparativo aut superlat.:
fortissima atque praeclara arma *pr. 3*
duris corde . . . et simplicioribus, *2, 12*
si meliores . . . et humiles inueniamur, *2, 21*
honestiores . . . atque intelligibiles animos, *2, 27*
fortissima atque praeclara arma, *pr. 3*

Adiectiva pro adverbiis:
rara (= raro) loquendi concedatur licentia, *6, 3*
securus (= -re) abbas partiat onera sua, *21, 3*
facilis (= -le) tribuatur ingressus, *58, 1*

Adverbia

De usu et notionibus:

sin alias (= sin aliter, sin minus), *2, 19; 60, 5*
aliquando *in sententiis negativis: pr. 5; pr. 6; 13, 12; 59, 3; 61, 13*
aliqua hora (= aliquando), *7, 29*
aliunde (= de alia re), *38, 8*
amplius (= plus), *2, 12; 8, 2; 40, 5; 55, 2*
in capite (= praecipue), *65, 10*
pro certo (= certe), *2, 38*
(= certo), *4, 49*
de cetero (= postea), *4, 58; 71, 4*
continuo (= statim), *46, 3*
ex corde (= memoriter), *9, 10; 12, 4*
demum (= denique), *2, 10; 73, 9*
digne (= recte), *11, 3; 49, 4*
in directum (= simpliciter, *id est* sine antiphonarum appendice), *12, 1; 17, 6*
exinde (= ex hac re), *35, 2*
frequenter (= saepe), *4, 56; 28, 1; 55, 16*
in futuro (= olim), *7, 30*
iam (= inde), *7, 64; 29, 3; 44, 8; 58, 23*
idem (= item), *17, 5*
inde (= propterea), *11, 13*
inprimis (= primum), *9, 1*
(= primo), *4, 1; 12, 1; 18, 1*
ex integro (= totum), *18, 23; 48, 15*
intus (= intro) *43, 9*
iugiter (= continuo), *22, 4*
magis (= potius), *3, 5; 4, 32; 60, 5; 64, 8; 72, 7*
memoriter (= ex memoria), *10, 2; 13, 11*
minime (= non), *pr. 22; 10, 2*
minus (= non), *pr. 41; 2, 7; 30, 2; 56, 2*
modice (= paulum), *8, 2; 13, 2; 55, 4; 71, 7*
modo (= nunc), *pr. 44*
mox (= statim), *4, 50, al.*
nihilominus (= pariter), *18, 10*
omni hora (= semper), *4, 48; 7, 12; 7, 13; 7, 29; 7, 64*
omnibus horis (= semper), *44, 7*
omni tempore (= semper), *pr. 6; 11, 11; 41, 9; 42, 1; 42, 2; 49, 1*
omnimodis (= praecipue), *18, 23*
omnimodo (= omnino), *39, 11*
omnino (= valde), *39, 11; 43, 4; 50, 1; 51, 1; 58, 6*
pariter (= una), *20, 5; 49, 3; 53, 4; 72, 12*
passim (= ex arbitrio suo), *70, t*
per omnia (= omnimodo), *63, 9*
per patientiam (= patienter), *pr. 50; 7, 42*
pene (= fere), *48, 3*
plane (= certe), *13, 12*
plus (= potius), *2, 33; 64, 15*
in praesenti (= statim), *55, 9*
primitus (= prius), *53, 4*
quanto tempore (= quamdiu), *61, 3*
quanto magis (= quo magis), *6, 2; 20, 2*
quocumque (= aliquo), *67, 7*
de reliquo (= postea), *43, 9*
satis (= valde), *cap. 51; 51, t*
sic (= tum), *3, 4; 23, 4; 27, 9; 29, 2; 38, 4; 53, 4*
solummodo (= tantummodo), *2, 21*
tandundem (= sic, eo modo), *2, 8*
in tantum (= tantopere), *27, 9*
temperius (= maturius), *11, 1; 48, 6*
ex toto (= omnino), *59, 8*
tunc *post pronuntiatum condicionale: 28, 2; 28, 6; 48, 8; 49, 4, al.*
ubi (= alicubi), *46, 2*
(= qua in re), *34, 2*
ubicumque (= ubique), *7, 63*
ullatenus (= nullatenus), *37, 2; 53, 23; 60, 5*

unde (= itaque), *5, 11; 7, 25*
in unum (= una), *42, 3; 42, 7; 42, 8*
sub uno (= simul), *43, 13*

Pronomina

aliqui *in sententiis negativis, 27, 5; 57, 4*
aliquis *in sententiis negativis, 5, 2; 7, 29; 11, 12; 27, 5; 33, 2; 33, 3; 36, 6; 38, 8; 38, 9; 42, 8; 57, 4; 59, 3; 60, 3; 60, 5; 63, 2; 70, t*
aliqui *sequitur praepos.* sine, *19, 2; 31, 16*
aliquis *in pronuntiatis condicionalibus, 11, 12; 20, 1; 42, 8; 42, 10; 57, 2; 59, 4*
aliquid = aliquod, *4, 42*
alius = alter, *4, 9; 48, 5; 61, 14; 70, 7*
alter = alius, *39, 2; 63, 11*
hic = is, *1, 3; 4, 77; 43, 19; 55, 13; 65, 9*
hic talis, *5, 7; 5, 13; 30, 3; 48, 19; 57, 3*
idem = supradictus, *22, 4; 39, 5*
idem ipse (*pleon.*), *16, 4*
ille = is, *2, 14; 7, 20; 35, 9; 64, 6*
ille = hic, *64, 1*
ille *pro articulo defin., 58, 20; 58, 23*
ipse = idem: ab ipsis et praepositus ordinatur, *65, 3*
= ille: non solum ipsis, sed et in omnibus officiis . . . sit consideratio, *53, 19*
ab ipsis es . . . ordinatus a quibus *65, 6*
= is, *2, 38; 5, 15; 31, 15; 35, 9, al.*
= hic, *13, 13; 53, 15; 64, 4*
= *pro articulo defin., pr. 24; 18, t; 7, 8; 7, 35; 7, 62; 7, 69; 10, 2; 18, 7; 32, 3; 37, 1; 38, 8; 55, 8; 55, 10; 57, 1; 57, 7; 58, 21; 59, 1; 64, 12; 65, 4*
= *pro pronom. reflex. in sentent. obliqu., 38, 2; 44, 4*
is (*pleonast.*): ouibus poena sit eis, *2, 10*
= *pro pronom. reflex.:* nobicius prosternatur . . ., ut orent pro eo, *58, 23*
iste = hic, *24, 4; 28, 6; 49, 2; 53, 19*
mihi = a me *pr. 3*
nullus = nemo, *3, 8; 35, 1; 38, 6; 63, 11; 70, 2; 72, 7*
qualiscumque = quilibet, *34, 6*
qualisuis = ullus, *69, 2*
quanti = quot, *cap. 9; 9, t; cap. 17*
quique = qui *21, 5*
quicumque = quilibet, *38, 7; 46, 1; 71, 7*
quidquid = quidque, *pr. 4*
quilibet = omnis, *2, 19*
= aliqui, ullus, *28, 1; 54, 1; 26, 1; 59, 3; 69, 3; 71, 6*
= quicumque, *43, 1; 63, 8*
quis = qui, *23, 1; 24, 3; 26, 1; 28, 1; 31, 7; 61, 1; 62, 1; 71, 6*
= aliquis, *58, 1*
quiuis = aliqui, *51, 1*
quod = quid: ut sciat quod dat aut quod recipit, *35, 11*
ut sciat ad quod ingreditur, *58, 12*
ad quod uenisti 60, 3
quod tamen, *11, 13; 36, 5; 42, 11; 55, 16; 55, 20; 62, 7; 65, 16*
Reciprocum pronomen compensatur vocibus: inuicem, *22, 6; 22, 8; 35, 1; 35, 6; 54, 1; 65, 8; cap. 71; 71, t; 71, 1*
uicissim, *32, 3; 38, 6*
alter alterum, *69, t*
alter alium, *cap. 69; 69, 1*
pronomine reflexivo, 22, 7; 36, 4; 63, 15; 72, 6

Substantivum, ad quod pertinet pron. relat., repetitum:

latera . . . esse . . . animam, in qua latera . . . inseruit, *7, 9*

surgatur ad uigilias. in quibus uigiliis, *11, 1sq.*
cellarario reconsignet. qui cellararius . . . consignet, *35, 10sq.*
stramenta . . . lectorum . . . quae tamen lecta . . . scrutinanda sunt, *55, 15sq.*
dentur ab abbate omnia. a quo tamen abbate, *55, 18sqq.*
utque abbas constituerit. qui abbas non conturbet, *63, 1sq.*
ordinet ipse sibi praepositum. qui tamen praepositus illa agat, *65, 15sq.*

Numerus pluralis pro singulari:
aliqua suggerere, *20, 1*
de praeposito eadem constituimus, *21, 7*
si quis haec transgressus fuerit, *69, 4*

Pronomina demonstr. omissa ante pronunt. relat.:
ut quod salubrius esse iudicauerit, ei cuncti oboediant, *3, 5*
psalmos . . . ordine suo, quibus iussum fuerit, inponant, *47, 2*
sedeat cum eis prior aut cui iusserit ipse, *53, 8*
hospitibus autem, cui non praecipitur, ullatenus societur, *53, 23*
contentus est, quod inuenerit, *61, 3*

Numeralia
unus *vim habet articuli:* una (lectio), *10, 2*
lectionem de apocalypse una, *12, 4*
lectio una, *17, 4*
lectionem unam, *17, 10*
legat unus (= aliquis) collationes, *42, 3*
secundo = iterum: ammoneatur semel et secundo, *23, 2*
corripiatur semel et secundo, *48, 19*
tertio = ter, *9, 1*
correptus semel et iterum atque tertio, *21, 5*
usque tertio ita recipiatur, *29, 3*
quo dicto tertio, *35, 17; cf. 35, 18; 38, 3; 58, 22*

Praepositiones
a, ab *cum accus.: 8, 1; 15, 1; 15, 2; 15, 4; 18, 23; 41, 2; 41, 6; 48, 10; 72, 2*
a = per: bona non a se posse, sed a domino fieri, *pr. 29*
ab *cum abl. pro dat.:* ab abbate consideranda est, *48, 25*
a *pro abl. instr.:* irritatus a malis nostris, *pr. 7*
a *pro abl. separat.:* a cogitationibus suis exutum . . . esse, *65, 5*
pribati . . . a mensae consortio, *24, 4*
a malis uerbis . . . cessari, *6, 2*
a uitiis emendatus, *2, 40*
quiescat iam ab hac satisfactione, *44, 8*
silui a bonis, 6, 1
a bonis eloquiis . . . tacere, *6, 2*
a *pro abl. comparat.:* dulcius . . . ab hac uoce, *pr. 19*
meliores ab aliis, *2, 21*
a Christo carius, *5, 2*
minus a duodecim psalmorum quantitate, *10, 3*
qui minus a psalterio . . . psallunt, *18, 24*
aliquanto a solito . . . meliores, *55, 14*
absque *cum accus.: 41, 5; 53, 18*
ad *cum accus. pro dat.:* apertis oculis nostris ad deificum lumen, *pr. 9*
reuela ad dominum uiam tuam, 7, 45
frater ad fratrem iungatur, *48, 21*
ad abbates . . . claruerint, *64, 4*

ad *cum accus. pro abl. tempor.:*
ad sextam reficiant, *41, 1*
ad sextam prandeant, *41, 3*
ad nonam (uesperam *41, 7*) reficiant, *41, 6; 41, 7*
ad horam diuini officii, *43, 1*
ad = in: linguam ad loquendum prohibeat, *7, 56* (*cf. Th LL I 559, 3*)
et sic stemus ad psallendum, *19, 7*
ante: ante unam horam refectionis = una hora ante refectionem, *35, 12* (*aliter B. Steidle, Stud. Anselm. XXXXII, 1957, 73sqq.*)
apud: *2, 21; 3, 2; 7, 50*
circa = de, erga: sollicitus ... circa cogitationes, *7, 18; cf. cap. 27; 27, t; 27, 1; 28, 5*
contra: *1, 4; 1, 5; 65, 16; 71, 7*
coram = prae, *7, 18; 23, 3; 45, 1; 53, 9; 58, 17; 58, 18; 59, 8; 70, 3*
cum, *sequitur accus.: 9, 4; 9, 9; 11, 4; 17, 6; 49, 8; 59, 2; 59, 8*
cum *pro abl. instrum.:* lintea, cum quibus ... pedes tergunt, *35, 8*
cum *pro abl. modi:* cum bono animo ... praeueri, *5, 16*
cum malo animo si oboedit, *5, 17*
cum omni humilitate ... requirantur, *6, 7, praeterea 20, 2; 31, 7; 31, 9; 42, 11; 43, 2; 48, 5; 57, 1; 65, 16; 68, 1*
de *cum accus.: cap. 50; cap. 51; 9, 7; 11, 9; 12, 4; 13, 11; 17, 8; 55, 7*
de = ex: *pr. 8; 2, 26; 10, 2; 11, 6; 11, 7; 11, 9; 12, 4; 13, 11; 17, 8; 18, 7; 21, 1; 27, 5; cap. 29; 29, t; 29, 1; 31, 1; 33, 1; 35, 7, al.*
de = propter: *pr. 5; pr. 29; 2, 35; 7, 11; 7, 39; 7, 64; 66, 8*
de = ab: de ... malis ... emendare, *4, 58*
de = per: de monitionibus suis emendationem aliis subministrat, *2, 40*
de *pro genet. partit.:* aliquem de obibus, *27, 5; cf. 31, 16; 36, 3; 56, 2; 59, 1;* de eadem libra tertia pars, *39, 5;* de suis elegat, *62, 1*
de *post comparativum:* amplius de media nocte pausetur, *8, 2*
de *pro abl. instrum.:* ei ... de bonis suis in nobis parendum est, *pr. 6*
redditur de suis (*scil.* ratiociniis) sollicitus, *2, 39*
de *pro abl. causae:* de bona obseruantia sua non se reddunt elatos, *pr. 29*
contemnentes deum gehenna de peccatis incendat, *7, 11*
de *pendet a verbis et adiect.:*
confidens de adiutorio, *68, 5*
de quibus ... rationem redditurus est, *2, 34; 3, 11; 63, 3; 65, 22*
curam gerat de omnibus, *31, 3*
de ... moribus securus sit, *32, 1*
reum se ... de peccatis suis aestimans, *7, 64*
de *in elocutionibus:* de cetero, *4, 58; 71, 4*
de reliquo, *43, 9*
desub: *58, 16*
desuper: *58, 29*
ex *cum abl. pro genet.:* ex quibus abbas brebem teneat, *32, 3*
ex *cum abl. pro abl. instrum.:* ex illo ... edere ex alio reficiatur, *39, 2*
aduerbiorum loco: ex ordine, *11, 4;* ex toto, *40, 8; 59, 8;* ex integro, *48, 15*
excepto: excepto his, *48, 22;* excepto hos, *63, 7*
extra = contra: extra praeceptum, *2, 4*
extra *cum abl.:* extra quadragesima, *15, 3*
foris = ante: foris monasterium, *3, 9; 67, 5;* foris oratorium, *43, 8*
in *cum accus. pro abl.: pr. 14; pr. 41;*

pr. 50; 7, 42; 7, 70; 25, 3; 25, 4; 31, 9; 42, 3; 46, 1; 48, 5; 48, 11; 48, 16; 65, 2 (in diem iudicii, *25, 4; 31, 9*)
in *cum abl. pro accus.: pr. 5; pr. 44; 1, 6; 7, 29; 7, 40; 21, 6; 28, 2; 44, 7; 50, 4; 55, 13; 65, 14; 58, 14; 60, 7; 64, 4; 65, 9; 65, 20; 67, 1*
in *pro abl. loci: 4, 49; 6, 8; 19, 1; 22, 3; 43, 5; 44, 7; 46, 1; 61, 10; 61, 11; 63, 5; 65, 3*
in *pro abl. temporis:* in natale (nataliciis), *cap. 14; 14, t*
in die *2, 38; 4, 76; 11, 11; 39, 4*
in diebus, *35, 14; 48, 14; 48, 15*
in hoc tempore, *7, 30*
in tempore suo, *64, 21*
in . . . horis, *18, 14*
in uespera, *18, 15*
in hieme, *55, 5*
in aestate, *55, 5*
in fortiori aetate, *70, 6*
in *pro abl. instrum.:* in suis factis . . . non agenda, *2, 13*
clamosus in uoce, *7, 60*
in multiloquio . . . exaudiri, *20, 3*
in superbia elatus, *28, 2*
in quibus non dicimus, *64, 14*
in *pro abl. modi:* probetur in omni patientia, *58, 11*
in = inter: in quibus . . . partiat onera, *21, 3*
in = cum: oret non in clamosa uoce . . . in lacrimis, *52, 4*
in *cum abl., sensu causali:* in augmentatione . . . gaudeat, *2, 32*
in Christi amore pro inimicis orare, *4, 72*
aduerbiorum loco: in tantum (= adeo), *27, 9;* in unum (= una, simul), *42, 3; 42, 7; 42, 8*
inter: *9, 5; 18, 21*
intra: *66, 6*
iuxta = prope, *22, 7; 66, 2*
iuxta = secundum: iuxta considerationem, *8, 1*
ob: *9, 7*
per *pro abl. instrum.:* mentiri . . . per tonsuram noscuntur, *1, 7*
per humilem confessionem . . . non celauerit, *7, 44*
comminationem, per quam dicit, *27, 7*
suspicio . . ., per quam deceptus, *59, 6*
per ordinationem . . . scandala . . . oriantur, *65, 1*
per *pro abl. modi:* per ordinem = ordine, *11, 2; 13, 12; 18, 5; 21, 4; 38, 12; 48, 15; 58, 9;* per omnia deteriores, *1, 11*
per *pro abl. causae:* per neglegentiam suam . . . non occurrerit, *43, 14*
per *distributive: 18, 5; 18, 7; 18, 10; 22, 1; 40, 3; 55, 4; 67, 3*
adverbii loco: per patientiam (= patienter) adimplentes, *7, 42*
post *cum abl.: 11, 4; 11, 5; 11, 6; 17, 8; 48, 5*
prae: *39, 7*
praeter: *39, 11; 62, 6*
pro *sensu causali, v. ind. verb.*
pro (= causa) *sensu finali:* carnium aesus . . . pro reparatione concedatur, *36, 9;* pro aedificatione . . . dicere, *38, 9*
procul = sine: procul duuio, *3, 11*
propter *cum abl.: 39, 1*
propter (= causa) *sensu finali: pr. 47; 6, 2; 55, 6; 56, 3; 65, 11;* propter labare ipsas res, *55, 10*
secundum *cum accus audit.* secundum . . . qualitate . . . uel temperie, *55, 1*
secus = iuxta: *7, 24*
sine *cum accus.: 7, 68; 26, 1; 31, 4; 33, 2; 49, 9; 61, 13*
sine dubio = scilicet, *2, 38; 5, 13; 7, 7; 31, 9*

sub *cum accus.: 58, 16; 65, 8*
sub = cum: ceteri sibi sub caritate . . . seruiant, *35, 6*
adverbii loco: sub uno (= una), *43, 13*
super = de: sollicitudinem gerant super decanias suas, *21, 2*
cum senioribus, qui super eos solliciti sint, *22, 3*
curam suscepisse . . ., non super sanas tyrannidem, *27, 6*
super eos curiose intendant, *58, 6*
super se = separatim: fratribus infirmis sit cella super se deputata, *36, 7;* coquina abbatis et hospitum super se sit, *53, 16*
usque *cum abl.: 18, 5; 18, 9; 18, 10; 18, 13; 29, 3; 43, 14; 48, 3; 48, 11; 48, 14*
usque mane, *22, 4*
usque in *cum abl.: 48, 10*
praepositio omissa: in prouincia, qua degunt, *55, 7*

Verba

per ambitum verborum enuntiata:

efficitur emendatus = emendatur, *2, 40*
munditias faciat, *35, 7*
taciturnitatem habens, *7, 56*
obseruationem habere, *49, 1*
absque murmurationibus sint, *40, 9*
sollicitudo sit, *58, 7*

Verba composita pro simplicibus:

comedere = edere, *38, 6*
condecet = decet, *3, 6; 6, 6*
deposcere = poscere, *pr. 4*
describere = scribere, *73, 1; 73, 8*
effugentur = fugentur, *48, 24*
perdicto = dicto, *11, 9*
perlecta = lecta, *11, 10*
praecauendum est = cauendum est, *69, 1*
praeualet = ualet, *2, 26;* praeualere = ualere, *28, 4*
requirere = quaerere, *38, 8*

Verba simplicia pro compositis:

paret se = praeparet se, *2, 37*
tulit = sustulit, *58, 29*
Decomposita (*v. ind. verb.!*): abrenuntiare; adimplere; derelinquere; exoccupare; percomplere; pertransire; recolligere; recollocare; recompensare; reconsignare; superexaltare

Recompositiones: consedere, *63, 16;* conspargatur, *2, 5;* elegantur, *21, 1;* elegat, *62, 1;* elegatur, *64, 2;* persteterit, *60, 2;* recollegendas, *48, 7*

Passiva inusitata vel minus usitata:

ab omnibus abstineatur comestio, *39, 11*
frater, qui . . . dirigitur et . . . speratur reuerti, *51, 1*
qui . . . non facit, non permittatur . . . remorari, *52, 5*

Verba transitiva intransitive usurpata:

deiungere = se recipere, intermittere: deiungant ab opera sua, *48, 12*
pulsare: dum . . . pulsauerit, *48, 12*

Verba transitiva sensu reflexivo prolata:

conuertere = se convertere: conuertenti ex seruitio, *2, 18*
corrigere = se corrigere: si . . . neque sic correxerit, *23, 4; 28, 2; 62, 9; 65, 20*
emendare = se emendare: *4, 58, v. ind. verb.!*

reficere = se (corpus suum) reficere, *24, 6; 38, 11; cap. 41; 41, t; 41, 1; 41, 6; 41, 7; 41, 8; 43, 16*
superexaltare = se superexaltare: semper superexaltet misericordia iudicio, *64, 10*

Formae passivae sensu reflexivo:

excusari: nullus excusetur, *35, 1*
extolli: quod si aliquis ... extollitur, *57, 2*
humiliari: humilietur pro infirmitate, *34, 4;* humiliatus fuerit, *45, 1*
iungi: nullus ei fratrum in nullo iungatur consortio, *25, 2*
neque frater ad fratrem iungatur horis inconpetentibus, *48, 21*
prosterni: nobicius prosternatur singulorum pedibus, *58, 23*
prouolui: omnium genibus prouolbantur, *35, 15*
refici: ex alio reficiatur, *39, 2*
sociari: nec praesumant sociari choro psallentium, *43, 11*
sic sibi socientur in paec, *53, 4*
hospitibus ... ullatenus societur, *53, 23*
monasterio sociari, *60, 8*
subdi: subdi aut oboedire regulae, *62, 11*

Verborum deponentium formae activae:

meditare, *48, 23;* meditent, *58, 5*
partiat onera sua, *21, 3*
praeuaricare ... regulam, *42, 9*
seniores uenerare, *4, 70*

Forma passiva cum notione activa:

inquietari = inquietare *53, 16*

Deponentia sensu passivo:

ei adsentiatur, *60, 1*
modulatis ... psalmis, *11, 2*
partiantur in uinos, *18, 5*

De numero verborum praedicativorum:

minus a duodecim psalmorum quantitate ... dicantur, *10, 3*
canticum unumquemque ... dicantur, *13, 10*
hymnum uersum uel canticum ... impleatur, *18, 18*
et oratio dominica (= *subiect.!*) fiant missae (= *nomen praedicat.!*), *17, 8*
si ... remaneant, erit ... talis, qui ... datur; sed ingrediantur, *43, 8sq.*
qui ... non occurrerit ... in ultimo stent, *43, 10*
abbati aut ... senioribus ..., qui sciat curare, *46, 5sq.*
sit in cella nobiciorum, ubi meditent, *58, 5*
congregatio ... respondeat adiungentes, *58, 22*
clericorum ... si quis ... sociari uoluerit, ... conlocentur, *60, 8*

De temporibus:

quis requiescit (= -et), *pr. 23*
promittant ... quia numquam ... dant aut tribuunt, *59, 3*
portarius cellam debebit (= debet) habere *66, 2*
rationem redditurus est (= reddet) *2, 34; 2, 38; 31, 9; 63, 3; 64, 7*
si cenaturi sunt (= cenabunt), *39, 5*
ipse dicturus est (= dicet), *53, 1*
locum ... qui ... concessus est (= conceditur), *60, 7*
redeas, a quo ... recesseras (= recessisti), *pr. 2*
quantum ... habere scierit (= sciat) ... agnoscat, *2, 38*

in pronuntiatis condicionalibus, v. sub coniunct. si, nisi, *uelut:*
si operis ... habuerint (= habebunt) aut ... ferbor nimius fuerit, continuanda erit, *41, 4*

De modis:
liceat (= licet) eum in superiori ... constituere loco, *61, 11*
qui se aut recollocet et dormit aut ... sedit sibi foris uel fabulis uacet, *43, 8*
Indicat. in obliquis pronuntiatis interrogat.: pr. 9; cap. 4; 4, t; cap. 9; 9, t; cap. 17; 17, t; cap. 18; 18, t; 24, t; cap. 41; 41, t; 2, 1; 2, 30; 2, 31; 3, 1; 32, 3; 35, 11; 58, 7; 58, 12; 64, 7

Participium perfecti cum copula fuerim: *2, 8; 2, 19; 4, 76; 5, 4; 23, 1; 28, 6; 33, 7; 34, 7; 35, 1; 39, 6; 42, 7; 42, 9; 45, 1; 47, 2; 48, 20; 54, 2; 55, 17; 65, 16; 65, 18; 69, 4; 70, 2*

participium praesentis cum copula sim:
sit ... praeualens, *2, 10;* ut oboedientes ... sint, *cap. 71; 71, t*
participium perfecti sensu activo: suspectus (= suspiciens) sit, *64, 13*
participium praesentis pro perfecti:
quodsi tu audiens respondeas, *pr. 16; similiter: pr. 35; 3, 2; 11, 7; cap. 29; 29, t; 48, 5; 55, 13; 55, 14; 58, 3; 67, 3*
participium praesentis pro gerundivo:
partiendo ... et ... constituens, *18, 21*
participium pendens a verbo: sustinens non lassescat, *7, 36;* perseuerauerit pulsans, *58, 3*
participii neutrum absolutum: psalmos ..., quibus iussum fuerit, inponant, *47, 2* (*v. apparat. critic.!*)

Infinitivus praesentis pro futuri:
cogitet ... se ... reddere, *65, 22*
expectat nos conuerti, *7, 30*
si ... promiserit se ... custodire, *58, 14*
speratur reuerti, *51, 1*

Infinitivus finalis:
perfici ... deposcas, *pr. 4*
omnes ... uocari diximus, *3, 3*
abiit quaerere, *27, 8*
postulantes pro se orari, *35, 15*
petat ... pro se orari, *38, 2*
suademus ... custodire, *49, 2*
se suscipi rogauerit, *60, 1*
ordinari petierit, *62, 1*

Infinitivus sequitur verba, adiectiva, praepositionem:
contemnere: contempserit facere, *71, 9*
delectari: non delectetur implere, *7, 31*
deprehendere: deprehensus fuerit delectari, *33, 7*
indigere: indigeat petere aliquid, *38, 6*
rennuere: accipere rennuit, *43, 19*
sufficere: pugnare sufficiunt, *1, 5*
praeesse dignus est, *2, 1; cf. 7, 65; 62, 1*
propter labare ipsas res, *55, 10*

Infinitivus futuri pro gerundivo
sciat se ... seruaturum (= sibi esse servandam), *60, 2*

Gerundivum pro participiis:
parcendo (= parcens) nobis ... dicat, *7, 30*
corda militanda (= militatura), *pr. 40*
reddenda cenandis (= cenaturis), *39, 5*

Gerundivum pro futuro passivo:

facienda erit (= fiet) discussio, *2, 6*

ab eo se damnandum (= damnatum iri) sciat, *58, 18*

Gerundivum pro infinitivo:

agendum inchoas bonum *pr. 4*

Gerundii dativus: gradus ... ascendendo inseruit, *7, 9*

Coniunctiones coordinativae

ac: *pr. 8; 2, 28; 7, 59; 35, 8; 36, 7; 62, 4; 73, 3*

ac si (= quasi): *31, 10*

atque (adque): *pr. 3; 2, 27; 2, 33; 21, 5; 32, 2; 41, 5; 49, 4; 59, 6; 70, 2; 73, 7*

aut (= et), *v. ind. verb.!*

aut (= uel): *1, 10; 22, 3; 22, 5; 42, 6; 46, 1sq.; 48, 24; 55, 5; 58, 3*

aut — aut: *30, 3; 35, 1; 47, 1; 58, 16; 58, 24; 65, 14; 65, 18; 67, 4; 71, 9*

aut — uel: *5, 14; 26, 1; 42, 6; 44, 6; 68, 3*

uel — aut: *30, 2; 42, 3; 73, 1*

aut — aut — uel: *2, 4; 43, 8; 46, 2*

aut — uel — aut: *40, 5*

aut — aut — aut — uel: *23, 1*

aut certe (uel certe, *59, 4*) = aut sane: *1, 8; 9, 3; 42, 3; 43, 8; 58, 20*

ceterum: *73, 2*

enim: *pr. 6; 2, 2; 5, 15; 7, 9; 27, 5; 27, 6; 55, 10; 73, 3*

ergo: *XL^{ies}, v. ind. verb.; initio sententiae positum: pr. 40; 2, 22; 5, 7; 6, 3; 7, 26; 7, 67; 16, 5; 19, 6; 36, 6; 39, 3; 43, 3; 49, 5; 52, 5; 58, 3; 63, 4; 63, 7*

ergo ideo: *7, 24*

et: *ca. CCCC^{ies}, v. ind. verb.*

et = etiam, *XL^{ies}, v. ind. verb.*

et = nam: et ipsum respicit, *36, 10*

et = sed: et magis ... exempla ... det, *60, 5*

et maxime = praecipue autem: et maxime in illis locis, *65, 3*

et magis = sed potius: ullatenus ... praesumat ... et magis humilitatis exempla ... det, *60, 5*

et non: *3, 4; 20, 3; 40, 8; 61, 2*

et numquam: *1, 11*

et *postpositum:* uitam suam custodire, omnes pariter et neglegentias ... diluere, *49, 3*

iam = autem: *55, 11*

ideo: *pr. 36; 3, 3; 5, 11; 19, 3; 43, 7; 65, 11*

et ideo: *6, 7; 20, 4; 27, 2; 40, 2; 42, 2; 48, 1*

ideoque: *2, 4; 30, 2; 48, 2*

ideo *post pronuntiatum causale: 18, 16; 49, 2*

ergo ideo: *7, 24*

igitur: *3, 7; 63, 10*

immo: *5, 19*

inde = itaque: *11, 13*

itaque: *7, 10*

iterum = ex altera parte: *2, 8; 48, 1*

et iterum quando = quando autem: *53, 18; 53, 20*

nam = autem: *13, 10; 16, 4; 70, 6*

namque = autem: *2, 23*

nec (neque *23, 4; 65, 20*) = ne ... quidem: *pr. 7; pr. 31; 23, 4; 28, 2; 40, 8; 58, 25; 62, 10; 65, 20*

necnon et: *73, 5*

non solum — sed etiam, sed et, uerum etiam, *v. ind. verb.!*

quantum — ita: *65, 17*

-que *apud pronomen relat.:* quique psalmi, *18, 10;* quique decani *21, 5*

quidem: *2, 27; 2, 31; 60, 1; 64, 3; 65, 1; 68, 1*

sic . . . quomodo: *39, 8*
sane = quidem: *18, 5; 44, 6*
= autem: *48, 17; 61, 4*
sed *post proununtiatum concessivum:* licet legamus . . ., sed quia . . . persuaderi non potest, *40, 6*
sed et: *pr. 47; 7, 12; 9, 8; 16, 5; 36, 4; 36, 9; 43, 19; 53, 19; 70, 5; 73, 5*
seu: propter seruitium . . . seu propter metum . . . uel gloriam, *5, 3* in ferramentis uel uestibus seu quibuslibet rebus, *32, 1*
simul = et — et: suspendatur a mensa simul ab oratorio, *25, 1*
siue — siue = et — et: *2, 20; 41, 9; 42, 2; 72, 5*
tam — quam = et — et: *9, 8; 11, 11; 15, 1; 35, 9; 39, 1; 53, 13*
tamen = attamen: *5, 18; 49, 2*
= autem, *ceteris XXXV locis* (*v. ind. verb.!*), *inter quos:* quod tamen, *11, 13;* qui tamen, *36, 5; 62, 7;* quod tamen et ipsud, *42, 11;* quae tamen lecta *55, 16;* a quo tamen abbate, *55, 20;* qui tamen praepositus, *65, 16*
tantundem — ut = similiter — ut: *2, 8* (*cf. Skånland, Symbol. Oslo. XXXV 1959, 139*sqq.)
unde = itaque: *5, 11; 7, 5; 7, 25*
uel = et, *v. ind. verb.*
uel, *elative usurpatum, v. ind. verb.*
uero = autem, *LI*^{ies}, *v. ind. verb.*
uerum: non solum — uerum etiam: *2, 32; 61, 7; 61, 9*
uidelicet = enim: *37, 1*

Coniunctiones subordinativae

ac si = ueluti si: *5, 4*
adubi: *36, 9*
antequam *cum coniunct. praesent. pr. 18; 4, 62; 17, 3*
cum = si, *cum futur. exact.: pr. 18; 4, 42; 4, 76*
cum *causali sensu cum indic.: 1, 9; 7, 19; 7, 23*
cum (= quando) *cum indic.: 2, 11; 2, 39; 2, 40; 7, 60; 19, 2*
cum (= dum) *cum indic.: 7, 2; 7, 14; 7, 21; 7, 22*
cum *temporal. cum coniunct. plusquamperf.: pr. 39*
dum *sensu primario cum indic. praesent.: XVII*^{ies}, *v. ind. verb.*
dum (= cum) *cum coniunct.: 18, 23; 44, 4; 58, 21; 65, 2*
dum quando (*pleon.*) *cum coniunct.: 18, 25*
dum (= si) *cum futur. exact.: 46, 4; 64, 21*
dum (= usque dum) *cum coniunct. perf.: 48, 12*
excepto quod: *10, 2; 14, 2*
excepto si (= nisi): *42, 10*
licet *cum coniunct. praes.: 37, 1; 40, 6*
licet *cum indic. praes.: 49, 1*
mox (= simulatque) *cum coniunct. perf.: 5, 4; 42, 3; 43, 1*
mox ut *cum coniunct. perf.: 2, 26; 66, 3*
mox *apud particip. perf.:* mox matutinis finitis, *35, 15*
ne (*interrog.*): *55, 16*
ne forte (*interrog.*): *48, 18; 61, 4*
ne . . . forte (*condic.*) = si . . . forte: *67, 4*
nisi *cum indic.: pr. 22; 11, 12*
nisi *cum coniunct. praesent.: 2, 18; 13, 12; 44, 6; 63, 16*
nisi *cum coniunct. perf.: 2, 17; 35, 1* (occupatus fuerit); *54, 2* (iudicatum fuerit)
nisi forte *cum coniunct. praes.: 20, 4; 51, 2; 53, 10*

nisi forte *cum coniunct. perf.: 38, 9; 43, 11*
priusquam *cum coniunct. praes.: 38, 10*
prout *cum indic. perf.: 34, 1; 55, 20*
prout *cum coniunct. perf.: 65, 12*
qualis *in obliquis pronunt. interrog., cum coniunct., v. ind. verb.; cum indic.: cap. 24; 24, t; 55, 7; 64, 7*
qualiter = ut: sic omnia temperet . . ., qualiter et animae salbentur, *41, 5*
quam *cum coniunct.: 65, 4*
quam *cum indic.: 2, 31*
quando = quod: *2, 2*
quando = cum: *53, 18; 53, 20; 60, 7*
dum quando = cum quando: *18, 25*
qui (*interrog.*) *cum indic.: cap. 18;, 18 t; cap. 41; 41, t*
quia: *LXVI*^{ies}, *v. ind. verb.; ad locos sanctae scripturae proferendos: 2, 20; 5, 16; 7, 57; 7, 58; 27, 1; 31, 8; 40, 7; 55, 20*
quia *pro accus. c. infin.: 2, 6; 2, 30; 2, 34; 2, 37; 31, 9; 59, 3; 63, 3*
quippe qui *cum indic.: 33, 4; 45, 2; 58, 25*
quis, quid *cum indic.: pr. 9; pr. 14; 32, 3*
quis, quid *cum coniunct.: pr. 11; 31, 16*
quisquis *cum indic.: pr. 3; pr. 4; 36, 10; 73, 8*
quisquis *cum coniunct.: 1, 9; 2, 7*
quod *pro acc. c. inf.* (*VIII*^{ies}, *v. ind. verb.*): lege . . . constitutum, quod . . . non liceat egredi, *58, 15*
quod = quando: locum . . . adtendat, quod ingressus est, *62, 5*
quodsi *cum indic. praes.: 39, 5; 57, 2; 65, 14; 71, 5*
quodsi *cum futur. exact.: XXII*^{ies}, *cf. ind. verb.*
quoniam: *7, 46*
quotiens = cum (*iterat.*): *3, 1; 56, 2*
si: *cum indic. praes.: XXXV*^{ies}*; cum coniunct. praes. XXIV*^{ies}*; cum indic. imperf.: 7, 4; cum indic. perf.: 7, 4; 28, 3; 42, 7; cum futur. exact.: LXVIII*^{ies}
si (*interrog.*), *v. ind. verb.*
si non = nisi, *5, 19*
sicut, *v. ind. verb.*
sin: *2, 19; 60, 5*
sin autem: *22, 3; 23, 5*
ubi = qua in re: *34, 2; 34, 3*
ubicumque *apud particip.: 7, 63*
unde (= qua de re) *cum indic.:* dicat ipse, unde agitur, *3, 1*
ut (= simulac) *cum futur. exact.: 53, 3*
mox ut *cum futur. exact.: 2, 26; 66, 3*
ut = quod, quia: ut . . . non debet . . . contristari, *pr. 5*
ut (= quando) *cum indic. praes.: 53, 18*
ut *sensu final., hortat., consecut., modal., v. ind. verb.*
ut *consecut. cum indic.:* ut non . . . desiderant, *5, 12;* ut . . . necesse est, *65, 8*
ut nemo *pro* ne quis: *31, 19*

Interiectiones

o fili, *1, 1*
quod nos . . . utinam . . . persolbamus, *18, 25*

Notabilia de negationibus:

nec = non uel: ut nec totum perdant, *43, 9*
non *in enuntiatis prohibitivis:* non . . . refugias, *pr. 48, v. ind. verb.*
nullatenus: *54, 1*
ullatenus = nullatenus: *37, 2; 53, 23; 60, 5* (*aliter Löfstedt, Syntactica I 351*)

III. STILISTICA

Traiectio:

ut quidquid agendum inchoas bonum, *pr. 4*

diuina cotidie clamans quid nos admonet uox, *pr. 9*

ad uitam uolumus peruenire perpetuam, *pr. 42*

per cuius euenerit neglegtum, *11, 13*

ut sit et fortes quod cupiant, *64, 19*

De rhythmo v. D. Anselmo Lentini, Il ritmo prosaico nella Regola di San Benedetto (Miscellanea Cassin. XXIII), 1942.

Repetitio:

nihil asperum, nihil graue nos constituturos, *pr. 46*

Homoeoteleuton:

indigentium — inuidentium, *55, 21*

prodesse — praeesse, *64, 8*

Idem sonus initio vocabulorum (paromoeon):

corda et corpora nostra, *pr. 40*

dilectionis dulcedine, *pr. 49*

transitoriis et terrenis, *2, 33*

non trepide non tarde non tepide, *5, 14*

perseuerauerit pulsans, *58, 3*

patienter portare et persistere petitioni, *58, 3*

Parenthesis:

quod absit, *4, 61; 11, 12; 28, 2; 34, 2; 48, 19; 58, 28; 59, 6; 64, 3*

Anacoluthia:

sed si compleamus habitatoris officium, *pr. 39*

qui non conuersationis feruore nouicio, sed monasterii probatione diuturna qui didicerunt ... pugnare, *1, 3sq.*

qui bini aut terni ... non dominicis, sed suis inclusi obilibus pro lege eis est ... uoluptas, *1, 8*

duplici debet doctrina suis praeesse discipulis, id est omnia ... ostendat, ut capacibus discipulis mandata ... proponere, duris corde ... praecepta monstrare, *2, 11sq.*

custodiens se ... a peccatis et uitiis, id est cogitationum ..., sed et desideria carnis, *7, 12*

qui ordo ... teneatur, nisi forte ... tardius surgant, aliquid ... brebiandum est, *11, 11sq.*

quique decani si ex eis ... quis ... repertus fuerit reprehensiuilis ... deiciatur, *21, 5*

nisi aut aegritudo (*scil.* sit) aut in causa ... quis occupatus fuerit, *35, 1*

quam prandii sextam, si ... fuerit, continuanda erit, *41, 4*

nuntianda hora operis dei ... sit cura abbatis aut ipse nuntiare aut ... iniungat hanc curam, *47, 1*

fratres, qui ... sunt in labore ... et abbas hoc perpendet, quia ita est, agant ibidem opus dei, *50, 1sq.*

et praecipue, ut ... regulam ... conserbet, *64, 20*

Elocutiones contaminatae:

pro certo scire, *4, 49*

scala ..., per quam ei descendentes ... angeli monstrabantur, *7, 6*

cui substantia (= aliquid) non est, quod tribuatur, *31, 13*

non permittatur ad mensae communis participationem, *43, 15*

cui offertur aliquid et accipere rennuit, *43, 19*
a solito, quas habent, . . . meliores, *55, 14*

Inurbana repetitio vocabulorum:

ostendit propheta si . . . debere⟨t⟩ tacere, quanto magis . . . debet cessari, *6, 2*
uasa . . . reconsignet. Qui cellararius item intranti consignet, *35, 10 sq.*
nec corpora sua nec uoluntates licet habere in propria uoluntate, *33, 4*
ne quis praesumat . . . quicquam cibi aut potus praesumere, *43, 18*
nuntianda hora operis dei . . . sit cura abbatis . . . nuntiare, *47, 1*

Elocutiones sermonis cottidiani propriae:

doctrinae suae uel discipulorum oboedientiae utrarumque rerum . . . discussio, *2, 6*
si fuerit, unde poma aut nascentia leguminum, *39, 3*
faciant ipsas artes, *57, 1*
misericordia . . . ut idem (*scil.* misericordiam) ipse consequatur, *64, 10*
uitetur . . . praesumptionis occasio atque constituimus, ut nulli liceat, *70, 1 sq.*
huc adtinent substantiva uelut: solatium = adiutor, *35, 3; 53, 20;* malignus = diabolus, *43, 8; adiectiva ut:* nominatus, *9, 8;* mensuratus, *31, 12; 48, 9; 55, 8;* consideratus, *64, 17;* digestus, *8, 2; verba uelut* currere = operam dare, *27, 5;* taxare, *18, 18;* uenire = effici, *18, 16*

Elocutiones duriores:

saeculi actibus se facere alienum, *4, 20*
acrior ei accedat correptio, ut uerberum uindicta in eum procedant, *28, 1*
quod si quisquam huic nequissimo uitio deprehensus fuerit delectari, *33, 7*

Pleonasmus:

abundantia substantivorum in genet. identit. (vide ibi!) usu; praeterea:
hiemis tempore, *8, 1; 9, 1;* aestatis tempore, *cap. 10; 10, t*
omnem . . . reuersionis aditum, *29, 3*
omni hora = semper, *4, 48, al.;* semper . . . omni hora, *7, 13*
omni tempore = semper, *pr. 6; 11, 11, al.;* quanto tempore, *61, 3*
in omnibus omnino locis, *63, 5*

abundantia pronominum: hic talis, *5, 7; 5, 13, al.;* haec ipsa oboedientia, *5, 14;* idem ipse propheta, *16, 4;* hoc idem, *35, 18;* de quorum omnium horum, *1, 12;* nihil . . . carius aliquid, *5, 2;* exspectat nos cottidie . . . nos respondere debere, *pr. 35*
inoboedientibus . . . ouibus poena sit eis . . . mors, *2, 10*
quam ab aliis saecularibus (= ab saecularibus) dari potest, *57, 8*
reliqui omnes, *18, 15; 18, 20;* reliqua omnia, *10, 3*

abundantia adverbiorum et coniunctionum:

tantundem iterum erit, *2, 8*
et honestiores quidem atque intelligibiles animos, *2, 27*
ne dissimulans . . . ne plus gerat sollicitudinem, *2, 33*
ergo ideo *7, 24;* dum quando, *18, 25;* et ideo, *40, 2;* saltim uel hoc, *40, 6;* quod tamen et ipsud, *42, 11;* nihil

dicens nisi tantum, *44, 1sq.;* non prius . . . nisi, *53, 5;* modice meliores, *55, 14;* eo quod, *57, 2;* iterum relegatur, *58, 13;* et maxime quia, *61, 5;* etiam et, *65, 3;* necnon et, *73, 5*

Abundantia verborum:

cotidie clamans quid nos admonet uox dicens, *pr. 9*
mereamur . . . uidere, *pr. 21*
non se reddunt elatos, *pr. 29*
factis . . . respondere debere, *pr. 35*
mentiri . . . noscuntur, *1, 7*
efficitur . . . emendatus, *2, 40*
dignaretur inponere, *27, 9 (sermo liturgicus, cf. pr. 5; 7, 70)*

Abundantia negationum: nullus . . . in nullo iungatur consortio, *25, 2*

Translatio:

inclina aurem cordis tui, *pr. 1*
domino Christo uero regi militaturus oboedientiae fortissima atque praeclara arma sumis, *pr. 3*
diabolum . . . a conspectibus cordis sui respuens, *pr. 28*
paruulos cogitatos . . . tenuit et adlisit ad Christum, *pr. 28*
omnia membra (= fratres), *34, 5;* sociari corpori monasterii, *61, 6*

Inconcinnitas:

honestiores . . . (abbas) corripiat, inprobos autem . . . corporis castigatio . . . coherceat, *2, 28*
de bonis et sanctis et aedificationum eloquiis, *6, 3*
remota . . . crapula et ut numquam subripiat . . . indigeries, *39, 7*
subtrahendo et morose . . . dici, *43, 4*
per neglegentiam suam aut uitio, *43, 14*
non eos praetereant horae constitutae, sed . . . agant sibi, *50, 4*
rationabiliter et cum humilitate caritatis repraehendit, *61, 4*
uitia . . . in notitia episcopi . . . uel ad abbates aut Christianos uicinos claruerint, *64, 4*

Variatio:

si adhuc steterit, *58, 11;* si adhuc stat, *58, 13*
alter alterum, *69, t;* alter alium, *69, 1*
de zelo bono quod debent . . . habere, *cap. 72; 72, t;* zelus . . . qui separat, *72, 1; 72, 2*
qui sermo, *73, 3;* quis liber, *73, 4*
pro quauis . . . causa . . . a quocumque priore . . . corripitur quolibet modo, *71, 6*
qui praesumit . . . uel . . . exarserit, *70, 6*
ante statutam horam uel postea, *43, 18*
improbos autem et duros ac superbos uel inoboedientes, *2, 28*
psalmum aut lectionem uel aliud, *44, 6*
stare et benedicere aut missas tenere, *60, 4*
superbiendo aut resistendo uel contradicendo, *68, 3*
uel honestatem . . . aut initium conuersationis . . . habere, *73, 1*
desidiosis et male uiuentibus atque negligentibus, *73, 7*

Omissio:

ad supradictas (*scil.* kalendas) nobembres, *8, 4*
cantica de prophetarum, *11, 6*
sabbatorum (*scil.* die), *13, 9*
frater, qui proprio uitio egreditur . . . spondeat . . . emendationem (*scil.*

uitii), pro quo (= propter quod) egressus est, *29, 1*
(legat) eptaticum aut regum, *42, 2*
omnes ... conpleant (*scil.* opus dei), *42, 8*
ut capacibus discipulis ... proponere, duris corde uero ... monstrare (*scil.* debet), *2, 12*
et alium quidem blandimentis (*scil.* regat), *2, 31*
custodiens se ... a peccatis et uitiis ..., sed et desideria carnis (*scil.* cavens), *7, 12*
ne detur occasio (*scil.* loquendi), *38, 8*
si fuerit, unde poma (*scil.* sumantur), *39, 3*
non causentur monachi, sed (*scil.* tales accipiant) quales inueniri possunt, *55, 7*

Copula saepe omittitur, ut: pr. 18; pr. 19; 2, 28; 2, 35; 3, 11; 56, 3; 58, 10; 62, 3; in ipsis imperiis suis prouidus (*scil.* sit), *64, 17;* omni tempore sibe cena sibe refectionis hora (*scil.* sit), *41, 9*

Brevitas sermonis:
miscens temporibus tempora, *2, 24*
canticum deuteronomium (*id est:* canticum, quod extat in libro deut.), qui diuidatur in duas glorias, *13, 9*
sublata ei portione sua uinum, *43, 16*
spondeat ... emendationem pro quo egressus est, *29, 1*
a pascha usque kalendas octubres (*id est:* a. d. XVIII Kal. Oct., *cf. 41, 6!*), *48, 3, item 48, 10*

Asyndeton:
nihil asperum nihil graue, *pr. 46*
usum fructum, *59, 5*
superfluum est, amputari debet, *55, 11*

Coniunctio uel zeugma:
siue una sit refectio sibe prandii et cenae, *39, 4*
scientes ... se recepturos mercedem bonam, si ... faciant, sicut e diuerso peccatum (*scil.* se commissuros), si neglegant, *64, 6*
infantum ... disciplinae diligentia ab omnibus et custodia sit, *70, 4*

Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum

editum consilio et impensis Academiae Scientiarum Austriacae

Vol. 66/2: **Hegesippi** qui dicitur Historiae libri V. Pars posterior: Praefationem Caroli Mras et indices Vincentii Ussani continens. 1960 (L. 204pp.)

[1]) Vol. 71: **Cassiodorus-Epiphanius.** Historia ecclesiastica tripartita. Rec. W. Jacob. Ed. R. Hanslik. 1952 (XX. 766pp.)

[1]) Vol. 72: **Arator.** De actibus apostolorum. Rec. A. P. McKinlay. 1951 (LXIV. 363pp.)

Vol. 73: **Ambrosius.** Opera. Pars VII: Explanatio symboli. De sacramentis. De mysteriis. De paenitentia. De excessu fratris. De obitu Valentiniani. De obitu Theodosii. Rec. P. O. Faller. 1955 (XVIII. 125*. 443pp.)

[1]) Vol. 74: **Augustinus.** Opera. Sect. VI, Pars III: De libero arbitrio libri tres. Rec. G. M. Green. 1956 (XXII. 164pp.)

Vol. 75: **Benedicti Regula.** Ed. altera et correcta, rec. R. Hanslik. 1977 (LXIX. 375pp.)

Vol. 76: **Tertullianus.** Opera. Pars IV: Ad martyras. Ad Scapulam. De fuga in persecutione. De monogamia. De virginibus velandis. De pallio. Opera Aemilii Kroymann usus ed. V. Bulhart. — De paenitentia. Ed. Ph. Borleffs. 1957 (LIX. 170pp.)

Vol. 77: **Augustinus.** Opera. Sect. VI, Pars IV: De magistro. Rec. et praefatus est G. Weigel. — Pars V: De vera religione. Rec. et praefatus est G. M. Green. 1961 (LX. 140pp.)

Vol. 78: **Ambrosius.** Opera. Pars VIII: De fide libri V (Ad Gratianum Augustum). Rec. P. O. Faller. 1962 (XV. 60*. 331pp.)

Vol. 79: **Ambrosius.** Opera. Pars IX: De spiritu sancto libri III cum Epistula Gratiani Augusti. De incarnationis dominicae sacramento liber I. Rec. P. O. Faller. 1964 (XVIII. 69*. 344pp.)

Vol. 80: **Augustinus.** Opera. Sect. VI, Pars VI: De doctrina christiana libri IV. Rec. et praefatus est G. M. Green. 1963 (XXIX. 205pp.)

Vol. 81/1: **Ambrosiastri** qui dicitur Commentarius in epistulas Paulinas. Pars I: In epistulam ad Romanos. Rec. H. J. Vogels. 1966 (LVI. 503pp.)

Vol. 81/2: **Ambrosiastri** qui dicitur Commentarius in epistulas Paulinas. Pars II: In epistulas ad Corinthios. Rec. H. J. Vogels. 1968 (VIII. 320pp.)

Vol. 81/3: **Ambrosiastri** qui dicitur Commentarius in epistulas Paulinas. Pars III. Rec. H. J. Vogels. 1969 (VII. 408pp.)

Vol. 82/1: **Ambrosius.** Opera. Pars X: Epistulae et acta. Tom. I: Epistularum libri I—VI. Rec. P. O. Faller. 1968 (V. 241pp.)

Vol. 83/1: **Marius Victorinus.** Opera theologica. Ed. P. Henry — P. Hadot. 1971 (XLII. 305pp.)

Vol. 84: **Augustinus.** Opera. Sect. IV, Pars I: Expositio quarundam propositionum ex epistula ad Romanos. Expositio in epistulam ad Galatas. Expositio ad Romanos inchoata. Ed. J. Divjak. 1971 (XXXIII. 258pp.)

Vol. 85/1: **Augustinus.** Opera. Sect. VIII, Pars IV: Contra Iulianum opus imperfectum. Tom. I: Libri I—III. Ed., post E. Kalinka, M. Zelzer. 1974 (XLIV. 506pp.)

Vol. 87: **Eugippius.** Regula. Rec. F. Villegas—A. de Vogüé. 1976 (XXVII. 115pp.)

Praeparantur:

Vol. 82/2: **Ambrosius.** Opera. Pars X: Epistulae et Acta. Tom. II: Epistularum libri VII—IX. rec. P. O. Faller, liber X, Epistulae extra collectionem, Acta: rec. M. Zelzer

Vol. 85/2: **Augustinus.** Opera. Sect. VIII, Pars IV: Contra Iulianum opus imperfectum. Tom. II: Libri IV—VI. Ed., post E. Kalinka, M. Zelzer

Vol. 86: **Boethius.** Opuscula sacra. Ed. E. K. Rand

Vol. 88: **Augustinus.** Epistulae ex duobus codicibus nuper in lucem prolatae, rec. J. Divjak

[1]) Hoc tempore exhaustum est.